T A
Č R

Program Éta

Ekonomická hodnota dobrovolnictví v teorii a praxi

Souhrnná výzkumná zpráva projektu Česko s dobrovolnictvím počítá

Jakub Dostál, Jiří Tošner, Martina Černá a kolektiv

Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2020

T A
Č R

Program Éta

Ekonomická hodnota dobrovolnictví v teorii a praxi: souhrnná výzkumná zpráva projektu Česko s dobrovolnictvím počítá

Jakub Dostál, Jiří Tošner, Martina Černá a kolektiv

Anotace: Výzkumná zpráva se věnuje oceňování dobrovolnictví v ČR. Jejím cílem je usnadnit praktické použití aplikace Dobrometr a zasadí celou problematiku do kontextu. Jsou v ní popsány různé přístupy k oceňování dobrovolnictví, základní ekonomická východiska, ale také rozmanité aspekty praktického uplatnění tohoto konceptu. Pozornost je mj. věnována také zasazení problematiky do kontextu managementu dobrovolnictví, dále souvislostem s ekonomikou neziskových organizací, jako je využití v grantových řízeních, nebo účetní a daňové souvislosti. Výzkumná zpráva také představuje výsledky výzkumného šetření u organizací pracující s dobrovolníky, které je v českém prostředí poměrně unikátně zaměřeno na vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Toto šetření, spolu s rešerší literatury, poskytlo základní rámec pro tvorbu metody pro využití v aplikaci Dobrometr. Tato metoda je v práci detailně popsána, včetně jejího teoretického pozadí, jejich parametrů a využití v aplikaci Dobrometr. Tato zpráva také představuje příspěvek ke zkoumání ekonomického rozměru dobrovolnictví. Jejími potenciálními čtenáři jsou tak jak pracovníci neziskových organizací, subjektů veřejného sektoru, nebo firem, do jejichž agendy patří práce s dobrovolníky. Dále také výzkumníci a studenti zabývající se hodnotou dobrovolnictví a jejím přínosem.

Klíčová slova: dobrovolnictví, management, hodnota, Česká republika, veřejná politika, fundraising

Tato souhrnná výzkumná zpráva vznikla v rámci projektu (TL01000284/Česko s dobrovolnictvím počítá), který byl řešen s finanční podporou TA ČR.

Vzor citace: Jakub Dostál, Jiří Tošner, Martina Černá a kolektiv. *Ekonomická hodnota dobrovolnictví v teorii a praxi. Souhrnná výzkumná zpráva projektu Česko s dobrovolnictvím počítá.* Vysoká škola polytechnická Jihlava, 373 s. 2020.

Obsah zprávy:

Autorský kolektiv vii
Přehled autorů vii
Poděkování vii
O autorech viii
1 Výzkumné metody, design výzkumu a vnitřní logika výzkumné zprávy 5
1.1 Obecné charakteristiky výzkumu 5
1.2 Teoretická část 7
1.2.1 Rešerše literatury 8
1.2.2 Systematizace vývoje přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví 8
1.2.3 Interpretační rámec 9
1.3 Výzkumné šetření 12
1.4 Výběr oblastí dobrovolnictví a typů dobrovolnických činností 14
1.5 Přehled praktického využití údajů o hodnotě dobrovolnictví 15
1.6 Širší kontext – hodnota dobrovolnictví a ekonomika neziskových organizací 16
1.7 Vztažení předcházejících kapitol k aplikaci Dobrometr 17
Shrnutí kapitoly 1 18
2 Teoretická východiska hodnoty dobrovolnictví 19
2.1 Vývoj přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví 19
2.1.1 Počátek odborné diskuze – spor o ne/kvantifikaci 20
2.1.2 Vzestup konstruktivní kritiky a rozvoj konceptu 21
2.1.3 Celosvětové rozšiřování konceptu 23
2.2 Interpretační rámec pro kalkulace hodnoty dobrovolnictví 24
2.2.1. Subjektivní vs. objektivní hodnota dobrovolnictví 25
2.2.2 Paradigma subjektivní racionality 26
2.2.3 Definice pozitivní hodnoty dobrovolnictví 26
2.2.4 Maximalizace užitku 28
2.2.5 Maximalizace produkce 30
2.3 Hlavní používané metody 32
2.3.1 Základní členění přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví 32
2.3.2 Náhradní mzda jako hlavní proud 35
2.3.3 Navazující metody kvantifikace hodnoty dobrovolnictví 38
2.3.4 Limity náhradní mzdy a navazujících metod 39

2.3.5 Doplňující metody zachycující rozměr dobrovolnictví 40
2.4 Definice dobrovolnictví 41
Shrnutí kapitoly 2 54
3 Výzkumné šetření 56
3.1 Design výzkumu 56
3.1.1 Cíle výzkumu 56
3.1.2 Výzkumné otázky 56
3.2 Charakteristika vzorku 57
3.2.1 Dotazníkové šetření 58
3.2.2 Polostrukturované rozhovory 58
3.3 Výsledky šetření 60
3.3.1 Výsledky dotazníkového šetření 60
3.3.2 Výsledky polostrukturovaných rozhovorů 71
3.4 Shrnutí výsledků výzkumného šetření 103
3.4.1 Povědomí respondentů o ekonomické hodnotě dobrovolnictví 103
3.4.2 Evidence dobrovolnické činnosti ze strany respondentů 103
3.4.3 Vyčíslování hodnoty dobrovolnictví ze strany respondentů 104
3.4.4 Omezení výzkumu 104
Shrnutí kapitoly 3 105
4 Tvorba a představení metody kvantifikace hodnoty dobrovolnictví v aplikaci Dobrometr 106
4.1 Kritéria volby vhodné metody pro využití v aplikaci 106
4.2 Volba definice pro aplikaci Dobrometr 107
4.2.1 Dílčí změny v definici 107
4.2.2 Definice pro aplikaci Dobrometr 108
4.3 Základní parametry kvantifikace 110
4.3.1. Volba typu náhradní mzdy 110
4.3.2 Volba typových činností 114
4.3.3 Volba oblastí dobrovolnictví 116
4.3.4 Zhodnocení metody na základě interpretačního rámce 117
4.4 Kategorie dobrovolnických činností v aplikaci Dobrometr 120
4.4.1 Dobrovolníci v managementu 121
4.4.2 Dobrovolníci specialisté 123
4.4.3 Dobrovolníci s nižší mírou specializace 127

4.4.4 Dobrovolníci v administrativě 130
4.4.5 Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji 132
4.4.6 Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé 134
4.4.7 Dobrovolníci kumštýři a řemeslníci 136
4.4.8 Dobrovolníci obsluhující větší zařízení 138
4.4.9 Dobrovolníci při jednoduchých činnostech 140
4.5 Oblasti dobrovolnictví pro aplikaci Dobrometr 142
4.5.1 Péče o zdraví 143
4.5.2 Sociální péče 146
4.5.3 Rozvoj člověka 149
4.5.4 Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva 156
4.5.5 Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce 157
4.5.6 Rozvoj místních komunit 161
4.5.7 Sport 162
4.5.8 Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata 164
4.5.9 Kultura a ochrana památek 165
4.6 Souvislost s ostatními metodami 168
Shrnutí kapitoly 4 170
5 Možnosti uplatnění údajů o hodnotě dobrovolnictví 172
5.1 Výzkumná šetření a studie o hodnotě dobrovolnictví 172
5.1.1 Mezinárodní šetření 173
5.1.2 Satelitní účty neziskových institucí 178
5.1.3 Šetření o hodnotě dobrovolnictví na úrovni oblasti dobrovolnictví 185
5.1.4 Šetření za jednotlivé organizace 195
5.1.5 Hodnota dobrovolnictví v závěrečných pracích 198
5.2 Hodnota dobrovolnictví jako součást kofinancování projektů 199
5.2.2 Hodnota dobrovolnictví jako součást kofinancování projektů v České republice 203
5.3 Hodnota dobrovolnictví jako součást PR výstupů 205
5.4 Motivace k dobrovolnictví 208
5.5 SROI analýza a dobrovolnictví 209
5.6 Hodnocení technické efektivnosti dobrovolnických programů 210
5.6.1 Klasifikace vstupů, výstupů a dopadů dobrovolnictví 211
5.6.2 Efektivnost dobrovolnického programu 214

Shrnutí kapitoly 5 217
6 Ekonomika neziskových organizací v kontextu hodnoty dobrovolnictví 219
6.1 Historický vývoj občanské společnosti na území českých zemí 219
6.1.1 Raný vývoj 219
6.1.2 Světové války a meziválečné období 220
6.1.3 Poválečné období a komunistický režim 221
6.1.4 Postkomunistický vývoj 221
6.2 Současný neziskový sektor v České republice 223
6.2.1 Definice NNO a právní normy 224
6.2.2 Struktura sektoru 225
6.2.3 Ekonomický stav nestátních neziskových organizací v ČR 225
6.2.4 Dobrovolnictví jako produkční faktor neziskových organizací 229
6.3 Vybrané moderní trendy v dobrovolnictví v ČR 230
6.3.1 Spolupráce s veřejnou správou 230
6.3.2 Konceptualizace managementu dobrovolnictví 234
6.3.3 Dobrovolnická centra jako moderní trend dobrovolnictví v ČR 237
6.3.4 Diverzifikace dobrovolnické struktury a změna vnímání dobrovolnictví 239
6.3.5 Vznik a rozvoj firemního (organizačního) dobrovolnictví 239
6.3.6 Virtuální dobrovolnictví 240
6.3.7 Neziskový sektor jako nositel sociálních inovací 241
6.4 Vyčíslování hodnoty dobrovolnictví v kontextu moderních trendů v ČR 241
6.5 Vstupy k zajištění dobrovolnictví 243
6.5.2 Dobrovolnická práce jako hlavní vstup 243
6.5.3 Mzdové náklady na koordinaci dobrovolníků a provoz dobrovolnického programu 245
6.5.4 Provozní a administrativní náklady 247
6.5.5 Pojištění, poplatky u lékaře a cestovné apod. 247
6.6 Ekonomické možnosti neziskových organizací z hlediska využití kvantifikace hodnoty dobrovolnictví 248
6.6.1 Hodnota dobrovolnictví v kofinancování a ekonomika NNO 248
6.6.2 Účetnictví 249
6.6.3 Hodnota dobrovolnictví a daňové souvislosti 251
Shrnutí kapitoly 6 253
7 Možnosti a limity aplikace v managementu dobrovolnictví 255
7.1 Představení aplikace a jejích základních funkcí 255

7.1.1 Technické podmínky aplikace a registrace uživatele 255
7.1.2 Přiřazování činností a typů dobrovolnictví 259
7.1.3 Evidence dobrovolnických hodin 261
7.1.4 Evidence hodnoty dobrovolnictví a export výsledných dat 263
7.2 Možnosti využití aplikace v kontextu výše uvedených teoretických východisek a poznatků 263
7.2.1 Management dobrovolnictví – interní evidence 263
7.2.2 Využití aplikace pro dotační řízení 265
7.2.3 Fundraising – jednání s donory, kofinancování 266
7.2.4 PR výstupy 267
7.3 Omezení aplikace 270
7.3.1 Vypovídací hodnota údajů o hodnotě dobrovolnictví v aplikaci 271
7.3.2 Důvěryhodnost vstupních dat 272
7.3.4 Využití aplikace pro kofinancování projektů při jiné pevně dané náhradní mzdě 273
7.3.5 Budoucí využití aplikace v teorii a praxi 273
7.4 Často kladené otázky 274
7.5 Hodnota dobrovolnictví vs. širší přínosy dobrovolnictví v praxi 275
7.5.1 Dobrovolnictví ve zdravotnictví 275
7.5.2 Dobrovolnictví v sociální oblasti 277
7.5.3 Dobrovolnictví v knihovně 278
Shrnutí kapitoly 7 279
Závěr 280
Použitá literatura 288
Odborné zdroje 288
Legislativní dokumenty 296
Internetové zdroje 296
Přílohy 302
Příloha 1, Manuál k zařazení dobrovolnické práce mezi oblasti a typové činnosti 303
Příloha 2: Různé přístupy k vymezení oblastí dobrovolnictví 338
Příloha 3: Příklady dobrovolnických činností v jednotlivých kategoriích podle manuálu ILO, specifické činnosti 341
Příloha 4: Dotazník k projektu Česko s dobrovolnictvím počítá 346
Příloha 5 Grafické znázornění vybraných odpovědí dotazníkového šetření 354
Příloha 6, otázky k polostrukturovaným rozhovorům 358
Příloha 7: Zajímavé výňatky z rozhovorů pro další zkoumání 359

Příloha 7: Ekonomická hodnota dobrovolnictví v závěrečných pracích 366

Autorský kolektiv

Přehled autorů

Ing. Jakub Dostál, Ph.D. - hlavní editor, autor/spoluautor všech kapitol, úvodu, závěru a příloh
PhDr. Jiří Tošner – editor a spoluautor kapitol 3, 4, 6 a přílohy 2
Mgr. Martina Černá, Ph.D. - editorka a spoluautorka kapitoly 3, 4 a přílohy 2
Ing. Simona Činčalová, Ph.D. - spoluautorka kapitoly 2.2.3 a 6.3.5
Ing. Jan Závodný Pospíšil, Ph.D. - spoluautor kapitoly 3
Mgr. Renata Steinbauerová – spoluautorka kapitoly 3, 4 a přílohy 2
PaedDr. František Smrčka, Ph.D. - spoluautor kapitoly 7
Ing. Marek Musil - spoluautor kapitoly 7

Recenzenti zprávy:
doc. Ing. Vladimír Hyánek, Ph.D. (Ekonomicko-správní fakulty, Masarykova univerzita)
PhDr. Tereza Pospíšilová, Ph.D. (Fakulta sociálních věd, Univerzity Karlova)
Mgr. Tomáš Mirovský, MA, DiS. (Český olympijský výbor/ Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA)

Poděkování

Hana Vosmíková – ředitelka HESTIA - Centra pro dobrovolnictví, z.ú. - za účast na diskusích, za netradiční myšlenky a perspektivy, které obohatily naše diskuze a přispěly ke kvalitě výstupů projektů
Ing. Tomáš Doležel – manažer daňového a ekonomického poradenství ve společnosti 22HLAV s.r.o., za podnětné konzultace ohledně účetních a daňových aspektů dobrovolnictví
Mgr. Markéta Dubnová, PhD. - vedoucí Katedry sociální práce VŠPJ, za přispění do diskuzí, které byly taktéž obohacením
PhDr. Jan Závodný Pospíšil, Ph.D. - člen realizačního týmu od února 2018 do srpna 2019, autor loga Dobrometr a ikon v aplikaci
PaedDr. František Smrčka, Ph.D. - člen realizačního týmu, za tvorbu souvisejícího webu a webové verze aplikace Dobrometr
Ing. Marek Musil - člen realizačního týmu, za tvorbu mobilní verze aplikace Dobrometr
Mgr. Daniel Hanzl – sociolog, akademický pracovník Katedry sociální práce VŠPJ, za konzultaci otázek k výzkumnému šetření
Mgr. Tomáš Mirovský, MA, DiS. - respondent výzkumu a později recenzent této zprávy, za podnětnou myšlenku, aby uživatelé v jednotlivých oblastech dobrovolnictví měli přizpůsobené rozhraní, co do popisu typových činností
Všem kolegům z HESTIA – Centra pro dobrovolnictví, z. ú. a VŠPJ, kteří nám byli oporou a umožnili vznik výstupů projektu
Technologické agentuře ČR, nejen za finanční podporu, ale také za věcný, profesionální i lidský přístup

Všem respondentům našeho výzkumného šetření, kteří nám vyplnili dotazník nebo se s námi sešli k polo-strukturovanému rozhovoru
Organizacím i jednotlivcům, kteří se zapojili do testování naší aplikace
(Spolu)autorům této zprávy, viz níže

O autorech

Ing. Jakub Dostál, Ph.D.

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra ekonomických studií

Dlouhodobě se věnuje otázkám ekonomické hodnoty a managementu dobrovolnictví. Je autorem řady odborných textů na téma hodnoty dobrovolnictví, spolupráce nestátních neziskových organizací a veřejného sektoru a role neziskových organizací v krizovém řízení. V roce 2015 absolvoval na Masarykově univerzitě doktorské studium veřejné ekonomie a mezi léty 2014 a 2017 pracoval v nestátním neziskovém sektoru, kde se mj. podílel na založení Dobrovolnického centra ADRA Brno, jehož se stal prvním vedoucím. Před tím působil mezi léty 2011 a 2014 jako dobrovolný koordinátor letních akcí v hospici. V současné době pracuje jako odborný asistent na katedře ekonomických studií Vysoké škole polytechnické Jihlava a na Tallinnské univerzitě v Estonsku.

PhDr. Jiří Tošner

HESTIA – Centrum pro dobrovolnictví, z. ú.

Jako absolvent oboru pedagogika a psychologie na FF UK v Praze se dlouhodobě věnuje problematice lidských zdrojů zejména v pomáhajících profesích. V této oblasti se podílel zejména na založení a rozvoji dobrovolnických center a programů v České republice i na Slovensku, včetně lektorování a supervize v oboru dobrovolnictví, ale i v sociálních službách a dalších oborech. Je autorem řady odborných textů v oblasti managementu dobrovolnictví. Je jedním ze zakladatelů organizace Hestia, kde působí dodnes.

Mgr. Martina Černá, Ph.D.

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra sociální práce

Dlouhodobě se věnuje problematice motivace k dobrovolnictví a zvyšování povědomí o dobrovolnické činnosti v rámci akademického působení na Katedře sociální práce Vysoké školy polytechnické Jihlava. Jako dobrovolník je aktivní v Oblastní charitě Jihlava. Doktorské studium zakončila v roce 2009 na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Ing. Simona Činčalová, Ph.D.

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra ekonomických studií

V roce 2018 absolvovala na Univerzitě Pardubice doktorské studium managementu s disertační prací, která byla zaměřena na společenskou odpovědnost podniků. Této problematice se věnuje nadále v rámci své publikační činnosti. V současnosti působí jako odborná asistentka na katedře ekonomických studií Vysoké škole polytechnické Jihlava.

PhDr. Jan Závodný Pospíšil, Ph.D.

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra ekonomických studií

Dlouhodobě se věnuje problematice marketingu, ve které má bohaté zkušenosti po stránce výuky, výzkumu i praxe. V roce 2011 úspěšně obhájil rigorózní práci na Fakultě masmédií Panevropské vysoké školy v Bratislavě, v roce 2012 poté obhájil disertační práci na Fakultě managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. V současnosti působí jako odborný asistent na katedře ekonomických studií Vysoké škole polytechnické Jihlava a na Fakultě managementu Vysoká škola ekonomická v Praze

Mgr. Renata Steinbauerová

HESTIA – Centrum pro dobrovolnictví, z. ú.

Dlouhodobě se věnuje problematice managementu a ekonomiky neziskových organizací. Magisterské studium absolvovala na Karlově univerzitě, obor Občanský sektor. V letech 2003 až 2020 pracovala jako ekonomka v organizaci HESTIA – Centrum pro dobrovolnictví, kde v současné době působí i jako zástupkyně ředitelky. S dobrovolnictvím má osobní zkušenost například při opravě a údržbě nemovitých památek či při pořádání malých benefičních koncertů.

PaedDr. František Smrčka, Ph.D.

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra technických studií

Dlouhodobě se věnuje tvorbě a webů a vývoji webových aplikací. V roce 2009 absolvoval doktorské studium na Provozně ekonomické fakultě Mendelovy univerzity v Brně, obor systémové inženýrství a informatika. Magisterský titul v oboru informatika získal na Fakultě informatiky Masarykovy univerzity. Rigorózní práci obhájil na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity, obor základy techniky. V současné době působí jako asistent na Katedře technických studií Vysoké škole polytechnické Jihlava.

Ing. Marek Musil

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra technických studií

Dlouhodobě se věnuje vývoji mobilních aplikací. Magisterský titul získal na Fakultě aplikovaných věd Západočeské univerzity v Plzni, obor informatika a výpočetní technika – softwarové inženýrství. V současné době dokončuje doktorské studium na Ústavu počítačové grafiky a multimédií na Fakultě informačních technologií Vysokého učení technického v Brně. Pracuje jako asistent na Katedře technických studií Vysoké škole polytechnické Jihlava.

Úvod

Dobrovolnictví se stalo nedílnou součástí naší společnosti. Těžko najít ve svém okolí někoho, kdo nikdy nikomu nepomáhal jako dobrovolník. Dobrovolnictví dělá radost nesčetnému množství lidí po celém světě[1], je s ním spojena celá řada přínosů jako pro konkrétní lidi či skupiny osob, tak pro celou společnost. Zároveň se však také jedná o fenomén, kdy profesionalita a připravenost dobrovolnické činnosti může často zásadním způsobem ovlivnit, zda bude dobrovolnictví opravdu přinášet radost a bude přínosné pro společnost. Česká republika je ve své novodobé historii svědkem rozmachu dobrovolnictví a růstu jeho důležitosti ve společnosti. Dobrovolnictví tak pro řadu obyvatel již není nic nového, s jistou nadsázkou můžeme říct, že si na něj naše mladá demokracie postupně zvyká. S určitou etablací dobrovolnictví v každodenním životě naší země se však objevují otázky, jak pokračovat v tom dobrém, co v naší zemi v oblasti dobrovolnictví vzniklo, a které je věci je možné posunout dál. Týká se to celé řady otázek z oblasti managementu dobrovolnictví, důraz na přípravu osob, které mají na starosti dobrovolníky (koordinátory dobrovolníků), péči zranitelných skupin obyvatel a to, jak z řad přímých příjemců dobrovolnické činnosti (děti, senioři, zdravotně handicapovaní), ale i dobrovolníků samotných. Stále častější je pojišťování dobrovolníků, supervize dobrovolníků nebo i koordinátorů, úvodní zaškolování apod. Tyto a jiné prvky managementu jsou v jednotlivých oblastech dobrovolnictví zastoupeny v různé míře, což je dáno mimo jiné značnou heterogenitou dobrovolnictví. Různá náročnost dobrovolnické činnosti, míra její organizovanosti a institucionalizace, spolu s možnostmi a znalostmi těch, kdo dobrovolnictví organizují, také ovlivňuje jeho uchopení z hlediska organizace.

V posledních letech se v odborných kruzích stále častěji skloňuje termín ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Na úrovni nestátních neziskových organizací, veřejné správy i akademických institucí se často vášnivě diskutuje o tom, jak vysoká je ekonomická hodnota dobrovolnictví a jestli je vůbec možné a smysluplné tyto údaje zjišťovat. Zatímco ve světě tato debata probíhá již zhruba půl století, u nás je tato tradice výrazně kratší. Přesto si v současné době nachází cestu i k širší veřejnosti, a dokonce i samotným dobrovolníkům.
Text, který máte před sebou, představuje jeden ze tří základních výstupů projektu Česko s dobrovolnictvím počítá, který byl řešen s finanční podporou TAČR. V této publikaci se zabýváme fenoménem, který je nedílnou součástí české společnosti (Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s. 7), tedy dobrovolnictvím.

Naše perspektiva je přitom primárně ekonomická, byť je chápana v kontextu ostatních faktorů, které dobrovolnictví ovlivňují a které s ním souvisí, především v kontextu managementu dobrovolnictví. Přestože jsme usilovali o komplexnost dané problematiky, tato zpráva nemá ambici stát se uzavřením zkoumání hodnoty dobrovolnictví u nás. Naopak, snaha o konceptualizaci toho, co se již ví, spolu se zmapováním potřeb dobrovolnického sektoru má

[1] Odhady hovoří o téměř miliardě dobrovolníků v různých částech světa (viz Salamon, Sokolowski a Haddock, 2011).

za cíl syntetizovat dostupné postupy a zkušenosti, tuzemské a zahraniční. V této zprávě jsou tak prezentována teoretická východiska zkoumání ekonomické hodnoty dobrovolnictví. V některých případech jsou využity stávající koncepty, v jiných se jedná o konceptualizaci autorskou. Smyslem projektu Česko s dobrovolnictvím počítá bylo vytvořit pro české prostředí unikátní webovou a mobilní uživatelsky jednoduchou aplikaci pro výpočet hodnoty dobrovolnictví. Mezioborový tým akademiků VŠPJ ve spolupráci s HESTIA – Centrem pro dobrovolnictví, z. ú., ji vytvořil na základě analýzy metod užívaných v jiných zemích a přizpůsobení podmínkám v ČR. Výpočet byl také zasazen do širšího kontextu, přičemž spolu s důrazem na praktickou využitelnost nejsou opomenuta ani ekonomická východiska a omezení dané metody. Tato výzkumná zpráva prezentuje nejen výsledky výzkumu, v rámci kterého byla vytvořena nová metoda využitelná v mobilní i webové aplikaci, ale slouží také k hlubšímu pochopení dané problematiky umožňující korektní interpretaci výsledků vypočítaných aplikací. Primárně je tedy určena pro potenciální uživatele aplikace z řad neziskových organizací, veřejné správy, akademické obce nebo samotné dobrovolníky. Zajímavým zdrojem však bude i pro všechny zájemce o problematiku hodnoty dobrovolnictví a její kvantifikace.

První kapitola se věnuje metodologickým aspektům našeho výzkumu. Jsou zde popsána základní metodologická východiska, cíl výzkumu a výzkumné otázky. Dále je zde popsána vnitřní logika jednotlivých částí zprávy, včetně toho, proč byly jednotlivé části do textu zařazeny a jak souvisí s ostatními částmi. Smyslem první kapitoly je poskytnout zájemcům o hlubší pochopení toho, proč a jak jsme postupovali při tvorbě této zprávy a provádění našeho výzkumu. Obsahem druhé kapitoly je zmapování teoretického pozadí kvantifikace hodnoty dobrovolnictví, včetně hlavních bodů historického vývoje a představení základních teoretických východisek představujících určitý interpretační rámec pro pozdější zhodnocení vyvinuté metody ke kvantifikaci dobrovolnictví. Kapitola dále obsahuje přehled hlavních používaných metod, jehož součástí jsou i matematické vzorce pro použití různých metod, které mohou být, při korektní interpretací výsledků, použity i pro vlastní zkoumání nad rámec tohoto projektu. Třetí kapitola je zaměřena na výzkumné šetření, které stálo v pozadí nově vytvořené metody kvantifikace dobrovolnické práce, která byla následně využita v mobilní i webové aplikaci Dobrometr. Dozvíte se zde, jaká byly kritéria výběru této metody, způsob, jakým reflektuje nejen česká specifika, ale i mezinárodní výzkumné trendy. Naleznete zde unikátní informace ohledně stanovisek zástupců různých organizací z praxe, jejichž činnost se dotýká dobrovolnictví, byť na relativně omezeném vzorku. Dočtete se také o způsobu volby metody hodnocení dobrovolnické činnosti v aplikaci Dobrometr, která je také výstupem tohoto projektu. Čtvrtá kapitola navazuje na výzkum popsaný v druhé kapitole, popisuje metodu hodnocení dobrovolnické činnosti použité v aplikaci Dobrometr. Kromě hledání vhodné definice dobrovolnictví se tato kapitola věnuje jednotlivým oblastem dobrovolnictví (sport, kultura, sociální péče apod.) a jejich členění a různým typům dobrovolnických činností. Toto dvojí členění bylo následně použito v aplikaci Dobrometr, může však poskytnout cenný pohled všem, kteří se chtějí více zorientovat v různorodosti dobrovolnictví.

Pátá kapitola navazuje na teoreticky zaměřenou první kapitolu a věnuje se praktickým implikacím kvantifikace hodnoty dobrovolnictví. V této kapitole tedy jde o to, co se s údaji o hodnotě dobrovolnictví děje a jak je s nimi pracováno. Jsou zde postupně rozebrána výzkumná šetření a studie o hodnotě dobrovolnictví, včetně mezinárodních šetření, satelitních účtů neziskových institucí, šetření o hodnotě dobrovolnictví na úrovni oblasti dobrovolnictví za jednotlivé organizace nebo šetření v závěrečných pracích studentů vysokých škol. Dále se tato kapitola věnuje tématu zahrnování hodnoty dobrovolnictví kofinancování projektů jakožto způsobu, v rámci kterého se z teoretického ukazatele stává praktický nástroj, který může ovlivnit, zda a v jaké míře nezisková organizace dosáhne na dotaci. Na toto téma je nahlíženo z evropské, národní i lokální perspektivy. Třetím tématem využití hodnoty dobrovolnictví je oblast PR výstupů, motivace dobrovolníků, SROI analýzy a hodnocení technické efektivnosti dobrovolnického programu (např. VIVA metoda). V tomto kontextu jsou také rozebrány vstupy, výstupy a dopady dobrovolnického programu.

Šestá kapitola zasazuje problematiku ekonomické hodnoty dobrovolnictví do širšího kontextu. Nahlíží na problematiku nejen z hlediska historického vývoje neziskového sektoru u nás, ale také z hlediska současnosti, včetně definování neziskových organizací. Diskutovány jsou vybrané trendy nestátních neziskových organizací v ČR, které jsou následně vztaženy do kontextu vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Pozornost je věnována zařazení vyčíslené hodnoty dobrovolnictví do klasifikace vstupů, výstupů a dopadů dobrovolnické činnosti. Důležitou částí páté kapitoly je text popisující ekonomické možnosti neziskových organizací z hlediska využití kvantifikace hodnoty dobrovolnictví.

Sedmá kapitola je zaměřena na využití aplikace Dobrometr v praxi neziskových organizací. Nejedná se však o nápovědu k aplikaci, její základ obsahuje příloha 2. Nejprve jsou v této kapitole diskutovány možnosti a limity aplikace v managementu dobrovolnictví a představeny jsou také její základní funkce, včetně evidence dobrovolnických hodin a evidence hodnoty dobrovolnictví. Pozornost je věnována také exportu výsledných dat pro interní evidenci organizací nebo při zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů. Dále potom využití výstupů aplikace v oblasti jednání s dárci nebo prezentování práce své organizace navenek. Diskutována jsou omezení aplikace, např. důležitost důvěryhodnosti vstupních dat nebo vypovídací hodnota údajů o hodnotě dobrovolnictví v aplikaci. Je také uvedeno, jak lze aplikovat Dobrometr pro kofinancování projektů při jiné, pevně dané náhradní mzdě nebo pracovat s aplikací v teorii a praxi. Za účelem praktického využití aplikace je zařazena sekce Často kladené otázky. Poslední část kapitoly 6 představuje údaje o ekonomické hodnotě dobrovolnictví v kontextu širších přínosů dobrovolnictví.

Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 220-221), jedni z moderních průkopníků zmiňovaných témat, napsali, že i když je ekonomický rozměr pouze jedním z mnoha aspektů, které by měly být u dobrovolnictví měřeny, v dnešním světě se klade stále větší důraz právě na ekonomické souvislosti. Jak dále stejní autoři dodávají, ekonomickým rozměrem kvantifikace

přínosu dobrovolnictví nekončí, ale spíše začíná. Je to způsob, jak na význam dobrovolnictví upoutat pozornost veřejnosti, médií, i jednotlivých státních autorit. Je to cesta, jak vyčíslením jednoho z mnoha rozměrů dobrovolnictví poskytnout dobrovolnictví hmatatelný rozměr uchopitelný i třeba i pro ty, kteří se této krásné, byť někdy náročné, činnosti nevěnují. Proto i předkládaný materiál a aplikaci Dobrometr je třeba vnímat v tomto kontextu. Nejedná se o krok zcela novým směrem, ale naopak způsob k efektivnějšímu využití nástroje, kterému se říká ekonomická hodnota dobrovolnictví.

Základní myšlenkou projektu Česko s dobrovolnictvím počítá, aplikace Dobrometr i jejího loga je, že dobrovolnictví se dělá srdcem. Aby se však mohlo dělat účelně, adresně a ku prospěchu všech zúčastněných, je obvykle třeba i poctivé a zodpovědné přípravy. Tento text a aplikace Dobrometr je zamýšlen jako jeden z nástrojů k modernímu managementu dobrovolnictví, který má za následek pozitivní důsledky pro společnost, dělá radost těm, kdo jej organizují, provádějí jako dobrovolníci, i těm, kdo z něj těží.

1 Výzkumné metody, design výzkumu a vnitřní logika výzkumné zprávy

Tato zpráva byla psána se snahou, aby byla co možná nejvíce srozumitelná i bez znalostí jednotlivých vědních subdisciplín, stojících v pozadí, zejména ekonomie a managementu. Přesto autoři usilovali o korektní metodologický přístup tak, jak jej chápe soudobá věda. Smyslem této části je představit výzkum v pozadí této zprávy těm, kteří usilují o nahlédnutí do postupu autorského týmu. Některé dílčí části jsou představeny u jednotlivých kapitol, v této části budou výzkumné metody a design výzkumu představeny uceleně. Tato část textu bude strukturována následovně. Nejprve budou formulovány obecné charakteristiky výzkumu, poté budou výzkumné metody a systém práce rozebrány v šesti částech, které přibližně navazují na šest následujících kapitol této zprávy.

1.1 Obecné charakteristiky výzkumu

Z hlediska vědních disciplín, ve kterých se tento výzkum primárně pohyboval, se jedná o ekonomii (konkrétně veřejnou ekonomii) a management (konkrétně management dobrovolnictví). Okrajově se vyskytují i některé prvky z marketingu, např. týkající se propagace dobrovolnického programu, sociální práce, péče o zdraví apod., zejména u systematizace jednotlivých oblastí dobrovolnictví. Základem výzkumné spolupráce byly porady výzkumného týmu, které se uskutečňovali cca třikrát až čtyřikrát ročně střídavě na Vysoké škole polytechnické Jihlava a v organizaci HESTIA - centru pro dobrovolnictví, z. ú. Na těchto setkáních byly diskutovány jak hlavní body výzkumu, které bylo třeba rozhodnout, tak body, které byly některými členy týmu vnímány jako nejasné či problematické. Tímto způsobem jsme usilovali o co největší reflexi interdisciplinarity výzkumného týmu do výstupů výzkumu. Druhou osou spolupráce byly sdílené dokumenty, včetně tvorby výzkumné zprávy. Třetí osou potom byly technické práce IT specialisty za konzultací se zbytkem týmu.

Výzkumný tým tvořilo sedm odborníků, přitom v jednom případě došlo k personální změně uprostřed projektu. Výzkumný tým byl složen interdisciplinárně tak, aby v něm byli zastoupeni odborníci na veřejnou ekonomii a management dobrovolnictví, spolu s odborníky na informační technologie (specializace webové a mobilní aplikace). Mimo to členové týmu zahrnovaly odborníky se vzděláním v managementu, pedagogice, sociální práci, psychologii, občanském sektoru. Praktická zkušenost členů výzkumného týmu zahrnuje management dobrovolnictví, vznik dobrovolnických center a zakládání nových dobrovolnických programů, stejně jako přímé dobrovolnictví.

Časový rámec hlavní částí výzkumu byl od února 2018, kdy došlo k zahájení projektu, do listopadu 2019, kdy byla první kompletní verze souhrnné výzkumné zprávy předána recenzentům. Ti v průběhu prosince 2019 a ledna 2020 zpracovávali své posudky a od února do dubna 2020 byly tyto připomínky zapracovány. Zpráva byla prezentována 16. 4. 2020 na

konferenci Česko s dobrovolnictvím počítá na Vysoké škole polytechnické Jihlava. Počet recenzentů byl zvolen jako tři, přičemž byli osloveni na základě následujících kritérií: 1) Výzkumná či praktická zkušenost s nestátním neziskovým sektorem, ideálně přímo s dobrovolnictvím, 2) Odborná pověst (formulovaná na diskuzích projektového týmu), 3) Ochota ke zpracování posudku. Recenzenti byly také vzhledem k charakteru výzkumu vybírání tak, aby byl mezi nimi přítomen: a) odborník z hlediska veřejné ekonomie, b) odborník z hlediska sociologie se zaměřením na neziskový sektor, c) odborník se systematickou praktickou zkušeností s managementem dobrovolnictví.

Z hlediska konkrétních výzkumných metod je pro tento výzkum stěžejní ekonomická subdisciplína oceňování netržní produkce, respektive netržních vstupů této produkce. Konkrétněji jde o vyčíslování hodnoty dobrovolnické činnosti. Tento výzkum tak usiloval o výběr, případně vývoj, takové metody, která by byla vhodná pro aplikaci Dobrometr využitelné k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Na základě kritérií byla zvolena metoda nákladů náhrady, které se zaměřuje na vstup dobrovolnické činnosti v podobě dobrovolnických hodin. Tyto hodiny oceňuje náhradními hodnotami, nazývanými také jako proxy, ve variantě vypozorovaných (či zjištěných) náhradních hodnot. Jako konkrétní metoda vyčíslování hodnoty dobrovolnické činnosti byla zvolena mzda specialisty ve variantě devíti náhradních hodnot. Těchto devět náhradních hodnot bylo vybráno v návaznosti na Informační systém o průměrném výdělku (ISPV), respektive devět hlavních kategorií zaměstnání ve mzdové (nestátní) sféře. Konkrétně se jedná o mediánové hodinové mzdy v jednotlivých kategoriích. Z hlediska hodinových výdělků se jedná o hodnotu zahrnující všechny placené hodiny, včetně dovolené, případných sick-days apod.

Z hlediska využití v aplikaci jsou data vždy použita s určitým zpožděním. Data o výdělcích v roce *n* jsou publikována v roce *n+1*, ale v aplikaci jsou použita pro oceňování dobrovolnických hodin v roce *n*+2. Jinými slova údaje o výdělcích v roce 2018 byly publikovány v roce 2019 a v tomto roce byly vloženy do aplikace Dobrometr pro oceňování dobrovolnických hodin v roce 2020. Stejně tak v roce 2020 (pravděpodobně cca v polovině roku) budou publikována data za rok 2019 a budou vložena do aplikace Dobrometr k oceňování dobrovolnických hodin v roce 2021. Nevýhodou tohoto přístupu je, že dojde k abstrahování od vývoje cen placené práce během následujících dvou let. Výhodou je, že jakákoliv dobrovolnická hodina bude být moci oceněna již v okamžiku jejího vzniku, a následně použita pro potřeby interní evidence, PR výstupů nebo kofinancování projektů.

Vzhledem k charakteru výzkumu byly přítomné kvantitativní prvky i kvalitativní prvky výzkumu. Kvantitativní prvky náš výzkum měl v oblasti výpočtů hodnoty dobrovolnictví, kdy jsou dobrovolnické hodiny oceňovány náhradními sazbami. Kvalitativní prvky výzkumu se vyskytovaly zejména v oblasti výzkumného šetření zaměřené na potřeby respondentů a komunikačních partnerů v oblasti vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, jejich představ

o hodnotě dobrovolnictví apod. Dále také potom v oblasti systematice oblastí dobrovolnictví a typů dobrovolnických do jednotlivých kategorií.

Hlavním cílem výzkumu byl vybrat vhodnou metodu pro využití v aplikaci Dobrometr, specifikovat její silné stránky a omezení, včetně teoretického pozadí a možného praktického využití. Výzkum měl několik vedlejších cílů:

1. Identifikovat současné přístupy ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví a jejich teoretická východiska
2. Definovat kritéria výběru metody k využití v aplikaci Dobrometr
3. Formulovat základní parametry metody k vyčíslování hodnoty dobrovolnické činnosti do aplikace Dobrometr
4. Navrhnout systematici dobrovolnických činností a oblastí dobrovolnictví pro použití v aplikaci Dobrometr
5. Identifikovat způsoby, jakým může vyčíslování ekonomické hodnoty dobrovolnictví ovlivňovat ekonomiku neziskových organizací
6. Identifikovat praktické možnosti využití údajů z aplikace Dobrometr a vypovídací hodnotu těchto údajů

Na tyto dílčí cíle navazují výzkumné otázky:

1. Jaké jsou současné přístupy ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví a jejich teoretická východiska?
2. Jaké jsou možnosti praktického využití údajů o hodnotě dobrovolnictví?
3. Jaké jsou preference organizací pracujících s dobrovolníky ohledně kvantifikace hodnoty?
4. Jakým způsobem může měření ekonomické hodnoty dobrovolnictví ovlivňovat ekonomiku organizací?
5. Jaká je vypovídací hodnota údajů o hodnotě dobrovolnictví při využití aplikace?
6. Jaké jsou praktické možnosti využití údajů z aplikace?

Bližší podrobnosti o designu výzkumu a vnitřní logice jednotlivých kapitolách výzkumné zprávy jsou uvedeny v následujících subkapitolách. Tyto subkapitoly jednotlivé kapitoly výzkumné zprávy.

1.2 Teoretická část

Tato subkapitola obsahuje bližší informace o metodách použitých při tvorbě druhé kapitoly, stejně jako informace o vnitřní logice jednotlivých částí této kapitoly.

1.2.1 Rešerše literatury

Na začátku našeho výzkumu stála rešerše odborné literatury se zaměřením na hodnotu, význam a přínosy dobrovolnictví. Rešeršovány byly odborné zdroje vydané v angličtině, jako hlavního světového vědeckého jazyka. Zároveň tak byly zachyceny některé odborné zahraniční texty s přesahy do praxe, jelikož země, kde angličtina je oficiálním jazykem, patří mezi oblasti, kde má ekonomická hodnota dobrovolnictví největší tradici (USA, Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Spojené království). Tato skutečnost může být dána jak důležitosti neziskového sektoru v těchto zemích, tak absenci jazykové bariéry při konfrontaci se zahraničními studiemi o hodnotě dobrovolnictví z těchto zemí. Jelikož byl náš výzkum zacílen na Českou republiku, byly v druhé vlně předmětem rešerše i texty v českém jazyce, kdy se jednalo jak o odborné studie publikované ve vědeckých časopisech a odborné knihy, tak různé tematické sborníky. Výsledek rešerše literatury je představen v první kapitole této zprávy, konkrétně ve třech částech: 1) systematizace vývoje přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví, 2) formulace interpretačního rámce pro kalkulaci hodnoty dobrovolnictví, 3) přehled hlavních užívaných metod k určování ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Přehled odborných zdrojů, které byly předmětem rešerše a byly v textu použity, naleznete v první části seznamu literatury (část odborné zdroje).

1.2.2 Systematizace vývoje přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví

Přestože ekonomové se zabývají hodnotou statků a služeb takřka od počátku ekonomického zkoumání světa, určování hodnoty dobrovolnictví je poměrně mladý fenomén. Dostupné prameny sahají do 60. let 20. století, mluvíme tedy cca o 50 letech. Pro jednoduchost byl tento historický vývoj rozdělen na tři časová období, podle jednotlivých mezníků v odborné celosvětové diskuzi. Přesto je možné zvolit i chronologické členění jiné, či se zaměřit na jiné znaky, např. preferované metody hodnocení. V našem členění byly tedy zvoleny tři časová období. To první začínající na konci šedesátých let, kdy odbornou literaturou začal rezonovat spor o to, zda má smysl vyčíslovat hodnotu dobrovolnictví a zda je to vůbec možné. Tento spor z hlediska ostatní publikované literatury vyčnívá ještě koncem 70. let 20. století. V 80. letech, a následně i 90. letech 20. století potom dochází k určitému etablování tohoto konceptu v podobě využití nákladů náhrady na základě tržních ekvivalentů. Do přelomu tisíciletí řadíme druhou vývojovou fázi vývoje nazvanou vzestup konstruktivní kritiky a rozvoj konceptu. V tomto období vznikly dvě studie kritické k dominantnímu přístupu nákladů náhrad (Brown, 1999 a Bowman, 2009), příručka Measuring volunteering: A practical toolkit (česky: Měření dobrovolnictví: praktická příručka) z dílny americké organizace Independent Sector a Dobrovolníků OSN (Dingle, 2001). Vyšly však také různé další zajímavé studie, např. Mayer (2003), který na příkladu Jižní Austrálie zkoumal ekonomický význam dobrovolnictví ze širší perspektivy. Třetí etapa potom začíná v roce 2011, který bych mj. Evropskou komisí vyhlášen jako Evropský rok dobrovolnictví. Zároveň v tomto roce vyšla přelomová studie Salamona a kol. (2011) odhadující celosvětový počet dobrovolníků a celosvětovou hodnotu dobrovolnictví. Na jejich výzkum navazuje Manuál ILO k měření dobrovolnické práce (ILO,

2011). V tomto období také můžeme pozorovat určitý rozmach studií publikovaných v anglickém jazyce do zemí, kde tomu tak dříve nebylo, nebo to nebylo tak časté.

Chronologické rozdělení přístupů k měření hodnoty dobrovolnictví bylo pro náš výzkum důležité převážně z následujícího důvodu. Je z něj zřejmý pragmatický důvod k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, s vědomím omezenosti základních metod, který se začínal v následujících dekádách vytrácet. Z tohoto hlediska vznikla potřeba zařadit do výzkumné zprávy základní interpretační rámec, pomocí kterého bude blíže specifikována vypovídací hodnota té které metody. Druhý význam chronologického rozdělení vývoje vyčíslování hodnoty dobrovolnictví spočívá k jasnému zachycení trendu, že vyčíslování hodnoty dobrovolnictví se šíří do různých částí světa. Tato skutečnost je zřejmá jednak z metodik mezinárodních organizací (např. Mezinárodní organizace práce), ale také z výzkumných studií prováděných v méně obvyklých státech. Pro náš výzkum je to tedy signálem, který byl potvrzen v dalších částech výzkumu, a sice že vyčíslování hodnoty dobrovolnictví je tématem relevantním i pro český kontext. Třetí význam chronologického rozdělení historického vývoje je určité vypozorované vyvažování se tradičního přístupu nákladů náhrad (typicky mediánová či průměrná mzda, obecná či specializovaná ve více kategoriích) spolu s méně tradičními metodami. Tradiční metody slouží pro šetření plošného charakteru (na úrovni regionů, států či celosvětově), použitelnost více sofistikovaných metod je na těchto úrovních problematická, zejména z hlediska obtížného získávání dat a obrovské analytické a finanční národnosti. Na úrovni menších šetření sice také dochází k používání tradičních metod, zároveň je však možné zde častěji pracovat s více propracovanými metodami (např. kontingentní hodnocení). V současné době se tedy jeví, že spolu koexistuje tradiční, a relativně analyticky méně náročný přístup, nákladů náhrady, spolu s vyvíjením nových metod, které budou přinášet více realistické výsledky.

1.2.3 Interpretační rámec

Na základě rešerše literatury byl sestaven interpretační rámec pro zhodnocení vypovídací hodnoty jednotlivých metod vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Tento interpretační rámec představuje určité základní ekonomické předpoklady, jejichž prostřednictvím je možné na jednotlivé metody nahlížet. S pomocí tohoto interpretačního rámce je tak možné definovat vypovídací hodnotu té které metody. Smyslem tohoto interpretačního rámce je zabránit tomu, aby jednotlivým metodám byly připisovány vlastnosti, které nemají, respektive schopnosti hodnotit více, než co je metodologicky možné. A naopak napomoci tomu, aby nedocházelo k zavrhování výsledků jednotlivých metod na iracionálním (pocitovém) základě, bez vědeckých argumentů. Bylo zvoleno pět základních bodů tohoto interpretačního rámce.

Prvním bodem je pohled na hodnotu dobrovolnictví z objektivní nebo subjektivní perspektivy. Pokud odmítneme paradigma objektivní hodnoty dobrovolnictví, tedy že dobrovolnictví má vnitřně danou hodnotu, kterou my můžeme objevovat, znamená to, že hodnota dobrovolnictví je vždy někým vnímána, subjektivně posuzována. Tento bod má důležité implikace pro metody

založené na nákladech náhrady využívající vypozorované náhradní hodnoty (např. mediánová mzda, mzda specialisty apod.). Tyto metody jsou totiž založeny na objektivitě, kdy jsou všechny dobrovolnické hodiny vykazované společné rysy hodnoceny stejnou sazbou. Tento přístup je jistě možný, a v řadě případů (např. národní šetření) opodstatněné, znamená to však, že tato metoda abstrahuje od subjektivního vnímání hodnoty.

Druhý bod interpretačního rámce je paradigma subjektivní racionality, které je v naší zprávě definováno následovně. Ekonomický subjekt (dobrovolník, přijímající organizace, dárce, příjemce dobrovolnické činnosti apod.) se rozhoduje na základě dostupných informací, zkušeností a pocitů tak, jak to pokládá za správné. Vlivem vnějších okolností, vnitřního osobnostního vývoje, nových informací, ale i vlastních informací se poté může měnit konkrétní stav, který pokládá za subjektivně racionální. Jinými slovy, rozhodnutí vstoupit do dobrovolnického programu, které bylo z této perspektivy subjektivně racionální v jednom bodě v čase, může být v dalším bodě v čase následováno rozhodnutím z dobrovolnického programu vystoupit. Toto rozhodnutí opět může být subjektivně racionální. Tento bod má důležité implikace pro zhodnocení metod založených na základě náhrady, neboť tyto metody pracují s reálně odpracovanými (či odhadovanými) dobrovolnickými hodinami. Uvedené hodiny přitom podle tohoto předpokladu byly odpracovány dobrovolníky, kteří se subjektivně racionálně rozhodují (nebo naopak nerozhodují) o svém konci v dobrovolnickém programu. Zároveň však tento předpoklad nepracuje s hlediskem, zda je to pro dobrovolníka (či příjemce dobrovolnické činnosti) objektivně prospěšné. V případě přímého dobrovolnictví, do kterého jsou zapojeny přijímající organizace, a klienti (např. sociálních služeb) přitom do celého procesu vstupuje i subjektivně racionální rozhodování personálu organizace a přímých příjemců. Byť toto rozhodování může být ovlivněno dalšími vlivy, jako je zdravotní stav klienta zařízení, přetíženost personálu či jeho vyhoření apod. V každém případě však subjektivně racionální rozhodnutí neznamená automaticky rozhodnutí, které bychom mohli označit jako správné, neboť s kategoriemi objektivně dobrého a špatného tento předpoklad nepracuje. Spíše jde o to, co daný subjekt pokládá za rozhodnutí, které stojí za to učinit (či neučinit), na základě dostupných informací, vjemů, zkušeností a pocitů.

Třetí bod interpretačního rámce, definice pozitivní hodnoty dobrovolnictví, je důležitý zejména pro zhodnocení metod založených na nákladech náhrady. Systematizuje tedy pozitivní hodnotu dobrovolnictví z pohledu jednotlivých stakeholderů. Pokud je totiž daná dobrovolnická činnost vynakládána, můžeme konstatovat, že má pozitivní hodnotu přinejmenším pro dobrovolníka, kterým je vynakládána. Z výzkumného hlediska jde o zásadní argument ohledně pragmatického používání metod založených na nákladech náhrady. Tyto metody historicky mířily k přibližnému odhadnutí hodnoty dobrovolnické činnosti, za účelem přiřazení určitého tvaru a rozměru dobrovolnictví, které bylo do té doby vnímáno jako poměrně neuchopitelné. V tomto ohledu tak tento předpoklad tuto argumentaci doplňuje a říká, že ona vyčíslovaná hodnota je pozitivní (kladná). Vyčíslování této metody tak znamená, že odhadujeme hodnotu, o které můžeme na základě tohoto předpokladu říci, že je kladná. V určitých případech, kdy je

vykonávání dobrovolnické činnosti podmíněno souhlasem dalších stakeholderů navíc můžeme říct, že odhadujeme jednu z více dimenzí hodnoty, o kterých víme, že jsou kladné.

Čtvrtý a pátý bod interpretačního rámce budou pravděpodobně známé všem, kdo kdy absolvovaly alespoň základní kurz ekonomie. Jedná se totiž o předpoklad maximalizace užitku potenciálních dárců a dobrovolníků a maximalizace produkce organizace využívající dobrovolníky, nebo o tomto využití uvažující. Z hlediska maximalizace užitku je pro zhodnocení metod důležité, že jednotlivec se o svém dobrovolničení rozhoduje v kontextu různých vlivů. Užitková funkce zcela jistě abstrahuje od celé řady faktorů, které život ve své rozmanitosti přináší. Pro zjednodušení tak užitková funkce obsahuje tři prvky, Spotřeba statků a služeb, Volný čas a "Dobro", které má tři složky (Čas strávený dobrovolnictvím, Finanční dary a Materiální dary). Užitková funkce také pracuje s časovým omezením (den má pouze 24 hodin, ať se rozhodneme je využít jakkoli) a příjmovým omezením. Zařazení užitkové funkce, a předpokladu maximalizace užitku, do interpretačního rámce má následující přínos k hodnocení metod k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví.

Rozhodne-li se daný člověk realizovat onen prvek konání "dobra", má na výběr věnovat finanční částku, materiální dar či svůj čas prostřednictvím jako dobrovolník. Všemi třemi způsoby může také podpořit dobrovolnický program, finančním příspěvkem na koordinaci dobrovolníků, jejich supervizi, pojištění, výpisy z trestního rejstříku apod., materiálním darem např. v podobě sportovního vybavení, pomůcek na ochranu životního prostředí, materiály pro práci s dětmi, kancelářská technika apod. Může se také stát dobrovolníkem a k realizaci dobrovolnického programu přispět svou dobrovolnickou činností. Jelikož první dvě složky elementu "dobra" v užitkové funkci (finanční a materiální dary) mají svoji finanční hodnotu, dává smysl určování finanční hodnoty třetí složky, času dobrovolníků. Součtem finančních hodnot těchto tří složek tak můžeme získat celkovou hodnotu darů ve prospěch organizace či služby. Nevyčíslování hodnoty třetí složky tak může přinést zdánlivé výkyvy v hodnotách darů, budou-li se měnit preference dárců, kteří mohou upřednostňovat jiný typ daru (finanční, materiální, dobrovolnictví).

Pátým a posledním prvkem interpretačního rámce je již zmiňovaná maximalizace produkce organizace. Zjednodušeně řečeno, dle tohoto předpokladu se organizace se snaží maximalizovat svou produkci, k čemuž využívá výrobních faktorů. Cobb-Douglasova produkční funkce, využitá v této zprávě, pracuje se dvěma produkčními faktory, kapitálem a prací. Kapitál může být v případě neziskové organizace získán z různých zdrojů (např. z darů, členských příspěvků, dotací apod.), v této funkci však není dále členěn. Výrobní faktor práce však má dvě složky, placenou práci a dobrovolnictví.

Tento interpretační rámec může sloužit ke zhodnocení vypovídací hodnoty i ostatních metod. Pro účely našeho výzkumu je však zásadní k formulaci omezení výzkumu z hlediska ekonomické teorie a předpokladů, ze kterých tato metoda vychází.

1.2.4 Přehled jednotlivých metod a kritéria výběru metody pro aplikaci Dobrometr

Přehled jednotlivých metod k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví byl proveden na základě rešerše literatury. Důležitými zdroji byly dvě publikace předních světových odborníků, Salamon, Sokolowski a Haddock (2011) a Orlowski a Wicker (2014), které přinášely určitou konceptualizaci jednotlivých přístupů. Schémata reflektující jejich konceptualizaci se nachází v této zprávě. Kritéria výběru metody byla po rešerši literatury z většiny převzata od Salamona, Sokoklowskiho a Haddock (2011), vzhledem k zaměření našeho výzkumu bylo přidáno doplňující kritérium praktické využitelnosti, které následně vytvořilo potřebu provedení výzkumného šetření, které je popsáno v další subkapitole.

1.3 Výzkumné šetření

Tato subkapitola obsahuje bližší informace o metodách použitých při tvorbě třetí kapitoly, stejně jako informace o vnitřní logice jednotlivých částí této kapitoly.

Prvních pět kritérií převzatých od Salamona a kol. (2011) mohlo být zvoleno prostřednictvím desktop research. Šesté kritérium, kterým jsme soubor kritérií Salamona a kol, (2011) rozšířili, však vyžadovalo šetření v terénu. Smyslem tohoto šetření bylo odpovědět na základní otázky ohledně toho, jaká data o dobrovolnictví mají organizace pracující s dobrovolníky k dispozici, jaké mají povědomí o vyčíslování hodnoty dobrovolnictví a jaké mají v této oblasti potřeby a zkušenosti. Vzhledem k tomu, že potřeba tohoto výzkumného šetření vzešla v průběhu řešení projektu (na základě formulování kritéria praktické využitelnosti), nebylo možné realizovat celorepublikové reprezentativní šetření. Přesto jsme však přistoupili k několika krokům, které měly za cíl míru reprezentativnosti zvýšit.

Hlavní část výzkumného šetření byla provedena prostřednictvím dotazníkového šetření. Toto šetření probíhalo elektronickou formou na formuláři Google, a to od října 2018 do prosince 2018.

Respondenti odpovídali na několik typů otázek:

- identifikační otázky o dané organizaci a respondentovi (jméno organizace, pozice respondenta, právní forma organizace, počet zaměstnanců pracujících s dobrovolníky (absolutně i co do úvazků) a počet dobrovolníků
- otázky zaměřené na management dobrovolnictví v organizaci (přijímající či vysílající organizace, oblast dobrovolnictví, geografická působnost)
- otázky týkající se hodnoty dobrovolnictví (ohledně využití, zda proběhlo, jakým způsobem, zda má organizace zájem o vyčíslování hodnoty dobrovolnictví)
- otázky ohledně dostupnosti dat potřebných k výpočtu hodnoty dobrovolnictví (zda organizace eviduje data o dobrovolnických hodinách, jakým způsobem, jak má tyto data rozdělena)

Kompletní přehled otázek je uveden v příloze této zprávy.

Distribuce probíhala v několika vlnách:

1) mailem – účastníkům tematických akcí o dobrovolnictví (konference pro odborníky z praxe, semináře pro koordinátory dobrovolníků apod.
2) vystavením na sociální síti Facebook a webu Dobrovolnik.cz
3) mailem – organizacím registrovaným na webu Dobrovolnik.cz (tržiště dobrovolnické činnosti)
4) mailem – organizacím, které v posledních letech obdržely akreditaci o dobrovolnické službě ze strany Ministerstva vnitra
5) mailem – cílené oslovování organizací pracující s dobrovolníky z nedostatečně zastoupených skupin (např. z hlediska kraje působení, oblasti dobrovolnictví nebo právní formy organizace)

Záměr tedy byl, aby struktura respondentů alespoň přibližně odpovídala různorodosti dobrovolnictví co do jednotlivých oblastí, velikosti organizací, geografické působnosti a právních forem. Z tohoto důvodu byly některé méně zastoupené dodatečně oslovovány v páté vlně (např. organizace z Karlovarského kraje nebo firmy věnující se firemnímu dobrovolnictví.

Z důvodu omezeného množství informací o postojích organizací z praxe ohledně vyčíslování hodnoty dobrovolnictví bylo přistoupeno k doplňující části šetření, kdy byly oslovovány vybrané organizace k polo-strukturovaným rozhovorům. Rozdíl oproti dotazníkovému šetření byl ve výběru respondentů/ komunikačních partnerů. U dotazníkového šetření byly sice respondenti vybírání cíleně (dle registrace na portálu Dobrovolník.cz a udělené akreditace na dobrovolnickou službu, dotazník byl však také vystaven na sociálních sítích, aby se mohli zapojit i respondenti provozující neakreditovaný typ dobrovolnictví, případně nevyužívající portál Dobrovolník.cz. Oproti tomu o druhé části šetření byli komunikační partneři pouze cíleně oslovováni. Tato druhá část šetření cílila kromě neziskových organizací také na zástupce veřejné správy, kteří se zabývají i otázkami týkající se hodnoty dobrovolnictví, které obvykle nespadají do agendy neziskových organizací, jako je příprava dotačních řízení a tvorba metodiky do dokumentace výzvy.

Příprava této částí rozhovorů probíhala v následujících krocích:

1) formulace typu informací, které byly zjišťovány
2) formulace otázek k rozhovoru (hlavních a doplňujících)
3) diskuze otázek na projektových setkáních
4) konzultace otázek s externím odborníkem na sociologii
5) tvorba interního manuálu pro vedení rozhovorů
6) výběr komunikačních partnerů a jejich oslovování

Samotná realizace rozhovorů a jejich vyhodnocování potom probíhala v následujících krocích:

1) Provádění rozhovorů, zvukový záznam rozhovoru
2) Přepisování rozhovorů a kontrola přepisu
3) Nabídnutí zaslání přepisu rozhovoru k autorizaci, případná korekce
4) Vyhodnocení – analýza hlavních komponent, shrnutí
5) Ilustrace pomocí citátů z rozhovorů

Jelikož se jedná v českém prostředí o poměrně unikátní šetření, byla část odpovědí, která se netýkala hlavních částí výzkumu, seskupena dle jednotlivých témat a umístěna do příloh. V hlavním textu i v příloze je vždy u citace z rozhovoru uvedena pozice respondenta, s několika výjimkami, kdy bylo při vyhodnocování výzkumu naznáno, že se jedná o informaci, kterou by bylo dobré anonymizovat.

1.4 Výběr oblastí dobrovolnictví a typů dobrovolnických činností

Tato subkapitola obsahuje bližší informace o metodách použitých při tvorbě čtvrté kapitoly, stejně jako informace o vnitřní logice jednotlivých částí této kapitoly. Nejprve bylo nutné přistoupit k volbě definice dobrovolnictví, se kterou bude v textu pracováno. Tato definice byla klíčová pro formulaci jednotlivých oblastí dobrovolnictví a typů dobrovolnických činností. Při výběru hrála roli univerzálnost definice, proto byla za základ zvolena definice Mezinárodní organizace práce (ILO). Tato definice byla následně mírně upravena v podobě dvou korekcí, vzešlých z diskuzí projektového týmu. Ta první vzešla z obavy aplikačního garanta, že by slovo "práce" v definici dobrovolnictví, mohlo mít u některých odborníků z praxe konotace směrem k placené práci, nebo dokonce k práci na černo. Z tohoto důvodu se v kontextu konkrétních případů dobrovolnictví v tomto textu slovu "práce" snažíme vyhnout. V jiných souvislostech, např. z pohledu ekonomie, je však tento termín v textu ponechán, a to včetně souvislostí, že v ekonomii je na dobrovolnictví pohlíženo jako na podmnožinu placené práce (viz Salamon, Sokolowski a Haddock, 2011; Anheier a kol., 2003). Z tohoto důvodu tedy naše definice dobrovolnictví uvádí "dobrovolnická činnost", namísto spojení "dobrovolnická práce".

Jako nelehký úkol se ukázalo také rozdělení dobrovolnictví do jednotlivých oblastí. Nakonec bylo zvoleno kritérium primární potřeby, která je v dané oblasti naplněna. Z těchto hlavních potřeb byly odvozeny hlavní rozpoznávací znaky, které uvádí tabulka 39. Jedná se o 1) důraz na péči o zdraví člověka, včetně zdravotnických služeb a prevence (oblast péče o zdraví), 2) důraz na uspokojování hmotných, psychických i sociálních potřeb jednotlivců (oblast sociální péče), 3) důraz na rozvoj člověka a jeho potenciálu, včetně vzdělávání a duchovních hodnot (oblast rozvoj člověka), 4) důraz na rozvoj společnosti a demokratických hodnot, včetně zachovávání lidských práv (oblast rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva), 5) důraz na řešení mimořádných událostí a humanitárních krizí, včetně rozvojové spolupráce (oblast

mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce), 6) důraz na rozvoj místních komunit a kvalitu života v nich (oblast rozvoj místních komunit), 7) důraz na pohybovou aktivitu člověka, včetně sportu pro všechny a profesionálního sportu (oblast sport), 8) důraz na péči o životní prostředí, včetně preference a péče o zvířata (oblast životní prostředí, ekologie a péče o zvířata), 9) důraz na péči a rozvoj kulturního dědictví, hmotného i nehmotné, případně na realizaci živé kultury (oblast kultura a ochrana památek).

Obtížným úkolem byla také systematizace dobrovolnických činností tak, aby uživatel nemusel volit mezi příliš mnoha alternativami. Nakonec byla zvolena varianta devíti typy dobrovolnických činností, v návaznosti na hlavní třídy zaměstnání dle členění CZ-ISCO. Jednotlivé hlavní třídy zaměstnání, včetně jejich názvů, popisů a příkladů konkrétních pozic či činností, byly nejprve upraveny tak, aby odpovídaly charakteru dobrovolnické činnosti. Na základě obecného popisu jednotlivých typů dobrovolnických činností byly potom vytvořeny varianty pro devět jednotlivých oblastí dobrovolnictví. Názvy typů dobrovolnických činností zůstaly stejné, popisy jednotlivých typů dobrovolnických činností a příklady těchto činností se však mírně odlišují. Je tomu tak proto, aby bylo použití metody (a aplikace Dobrometr) pro její uživatele co možné nejintuitivnější. Co se týče tvorby variant pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví, vycházeli jsme z popisu jednotlivých oblastí zpracovaných v literatuře, a také z četných diskuzí v projektovém týmu, do kterých se promítaly osobní zkušenosti členů týmu s různými dobrovolnickými činnostmi

1.5 Přehled praktického využití údajů o hodnotě dobrovolnictví

Tato subkapitola obsahuje bližší informace o metodách použitých při tvorbě páté kapitoly, stejně jako informace o vnitřní logice jednotlivých částí této kapitoly.
Jelikož tato práce není primárně předmětem základního výzkumu, ale je součástí projektu experimentálního výzkumu a vývoje, došlo k zařazení komplikace případových studií, které jsou určitým přehledem využití údajů o hodnotě dobrovolnictví v ČR. Tyto případové studie využívají základní klasifikaci dle Dostála (2016b, s. 91), který definoval čtyři základní kategorie využití údajů o hodnotě dobrovolnictví: 1) statistická šetření a výzkumné zprávy, 2) kofinancování projektů a související vstup do účetnictví, 3) ekonomické hodnocení dobrovolnických programů a 4) motivace dobrovolníků. V našem výzkumu byly dále identifikovány kategorie 5) Hodnota dobrovolnictví jako součást PR výstupů a 6) SROI analýza a dobrovolnictví.

Všechny tyto kategorie byly identifikovány pro ekonomickou hodnotu dobrovolnictví, která je v praxi nejvíce používaná. Odbornou terminologií se jedná o náklady náhrady využívající vypozorované náhradní hodnoty. Napříč kategoriemi se však vyskytují různé metody hodnocení, od různých typů obecných mezd (zejména mediánová mzda) a mezd specialisty (v různých variantách). Ve všech šesti kategoriích jsou však potenciálně kompatibilní údaje

o hodnotě dobrovolnictví z aplikace Dobrometr. Kapitola šest následně s tímto vymezením pracuje, kdy jsou identifikovány základní způsoby využití údajů z aplikace.
Výše uvedené případové studie byly vyhledávány fulltextovým vyhledáváním ve volně přístupných dokumentech pomocí různých klíčových slov. Vyhledávání zaměřeno primárně na Českou republiku, byly však využity i některé zdroje z předchozí rešerše literatury v angličtině. V obou případech byla používaná různá klíčová slova z kategorií dobrovolník (angl. volunteer) a hodnoty (angl. value) a různými synonymy.

Nejedná se však o vyčerpávající přehled všech možných výskytů. Za prvé nebyly zachyceny články a studie v papírových médiích nemající elektronickou a volně dostupnou verzi. Za druhé nebyly zachyceny interní a neveřejné dokumenty, nebo dokumenty, co již nejsou volně dostupné na internetu.

1.6 Širší kontext – hodnota dobrovolnictví a ekonomika neziskových organizací

Tato subkapitola obsahuje bližší informace o metodách použitých při tvorbě šesté kapitoly, stejně jako informace o vnitřní logice jednotlivých částí této kapitoly.
Smyslem následující části bylo uvedení problematiky hodnoty dobrovolnictví do kontextu ekonomiky nestátních neziskových organizací. Nejprve je stručně představen historický vývoj neziskového sektoru na území českých zemí. V průběhu posledních cca sto let postihovaly území českých zemí různé dramatické okolnosti, jako byly velká ekonomická krize ve 30. letech 20. století, dvě světové války a období nacismu a komunismu, kdy docházelo k omezením svobody obyvatel (v různých mírách). Tento kontrast se západními občanskými sektory je asi nejvíce viditelný koncem šedesátých let a v sedmdesátých letech 20. století, kdy v USA probíhá odborná diskuze, zda má smysl vyčíslovat hodnotu dobrovolnictví a zda je to vhodné provádět. Československo však v té době žilo postupným ekonomickým a politickým uvolňováním a hledání vhodných reforem, utnutých okupací vojsk Varšavské smlouvy a obdobím normalizace v 70. letech 20. století. Znatelným mezníkem byla změna režimu v roce 1989 a události jí následující. Postupem času pak přestaly společností v takové míře rezonovat otázky státního uspořádání, lidských svobod a občané si začali zvykat na běžný režim (v ostrém protikladu proti generální stávce během Sametové revoluce). Došlo k rozmachu aktivit občanského sektoru a postupem času sem začaly pronikat prvky moderního managementu dobrovolnictví.

Tato skutečnost je důvodem zařazení části o historickém vývoji, a zároveň možným vysvětlením, proč do zemí bývalého sovětského bloku pronikají prvky moderního managementu dobrovolnictví s určitým zpožděním. Je to zároveň také argument, proč je pro naše prostředí tak cenná zahraniční zkušenost, včetně té s vyčíslováním hodnoty dobrovolnictví. Odlišný historický vývoj od anglofonních zemí, kde docházelo k rozvoji subdisciplíny ekonomické hodnoty dobrovolnictví, však je zároveň argument pro kritické posuzování těchto trendů do našeho prostředí. Tyto moderní prvky managementu

dobrovolnictví totiž přichází do odlišného historického kontextu, než ve kterém docházelo k jejich převážnému rozvoji. Historická část je uzavřena stručnou charakteristikou současnosti.

V návaznosti na historický vývoj bylo identifikováno sedm hlavních moderních trendů a to konkrétně: 1) Spolupráce s veřejnou správou, 2) Konceptualizace managementu dobrovolnictví, 3) 6.3.3 Dobrovolnická centra jako moderní trend dobrovolnictví v ČR, 4) Diverzifikace dobrovolnické struktury a změna vnímání dobrovolnictví, 5) Vznik a rozvoj firemního (organizačního) dobrovolnictví, 6) Virtuální dobrovolnictví, 7) Neziskový sektor jako nositel sociálních inovací. Informačním zdrojem byly knihy, studie a sborníky v posledních deseti letech, zaměřené na Českou republiky, zejména studie Frič a Pospíšilová (2011), Tošner (2014), Dostál a Vyskočil (2014a) a Hruška a kol. (2018) a dále potom řada sborníků zaměřených na praktické zkušenosti s dobrovolnictvím jako sborník k Evropskému roku dobrovolnictví v roce 2011 Dobrovolníci mění svět (Šimková a kol., 2011), Sborník příběhů o dobrovolnictví pro komunitu (Křivánek a kol., 2011), Sborník příkladů dobré praxe Výchova k dobrovolnictví (Tošner a kol., 2012), nebo sborník mapující zkušenosti hlavních českých neziskových organizací s dobrovolnictvím a dalšími typy pomoci při mimořádných událostech (Dostál a Soukupová, 2014).

Tato témata také v menší či větší míře rezonují na každoročních konferencích zaměřených na dobrovolnictví. Poslední ze série 18 konferencí se uskutečnila 16. 9. 2019 v Turnově a měla název Dobrovolnictví na hraně a její zaměření byly inovativní formy dobrovolnictví, včetně online (virtuálního) dobrovolnictví, firemního dobrovolnictví, vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, ale i třeba dobrovolnictví ve věznicích, které si postupně začíná získávat zájem odborníků i veřejnosti jako Dobrovolnictví ve věznicích (HESTIA, 2019).

1.7 Vztažení předcházejících kapitol k aplikaci Dobrometr

Tato subkapitola obsahuje bližší informace o metodách použitých při tvorbě sedmé kapitoly, stejně jako informace o vnitřní logice jednotlivých částí této kapitoly. Tato kapitola je zaměřena přímo na aplikaci Dobrometr a její praktické využití. Její smysl je v zásadě následující. Jelikož se jedná o výzkum experimentálního výzkumu a vývoje, jedním z výstupů projektu Česko s dobrovolnictvím počítá je aplikace Dobrometr. Z tohoto důvodu je do výzkumné zprávy zařazena i tato kapitola, která popisuje závěrečnou fázi toho, jak se informace z předcházející části výzkumu promítly do výsledné podoby aplikace. Jelikož oponentským posudkům byla vystavena pouze tato výzkumná zpráva, a nikoli samotná aplikace, má tato kapitola umožnit komplexní hodnocení provedeného výstupu, včetně základních parametrů aplikace. Zároveň také sedmá kapitola má umožnit hlubším zájemcům o problematiku (a aplikaci Dobrometr) komplexní pohled na tvorbu aplikace, respektive její obsahové části. Hlubší technická stránka aplikace není předmětem této zprávy.

V dalších částech této kapitoly bylo využito několika případových studií, kdy bylo na příkladech z praxe přistoupeno k interpretaci údajů o hodnotě dobrovolnictví v kontextu širších zkušeností. Jednalo se především o tzv. příklady dobré praxe, publikované v prakticky zaměřených sbornících v českém jazyce. Z praktických důvodů byla také zařazena část s často kladenými otázkami, které byly zaznamenávány při prezentacích projektů na konferencích, diskuzích v rámci projektových setkání, při polo-strukturovaných rozhovorech apod.

Shrnutí kapitoly 1

Tato kapitola shrnovala metodologický pohled na provedený výzkum, včetně vysvětlení určité vnitřní logiky výzkumu. Oproti úvodu, který popisuje zaměření jednotlivých kapitol, a závěru, který shrnuje výsledky zkoumání, je tato kapitola zaměřena na to, jak bylo postupováno, za jakým účelem a za využitím jakých metod. Smyslem této kapitoly je umožnit čtenářům této zprávy hlubší posouzení vypovídací hodnoty našich výsledků. Vzhledem k podstatě vědeckého bádání je zde také snaha o co největší transparentnost a otevřenost, co do postupu práce a použitých metod. Tato kapitola také může sloužit čtenářům k dílčímu nahlédnutí během čtení hlavního textu práce (kapitol 2 až 7), budou-li chtít získat více informací k té které části zprávy, či pochopit vnitřní logiku daného textu.

2 Teoretická východiska hodnoty dobrovolnictví

V této kapitole jsou zmapována základní teoretická východiska kalkulace hodnoty dobrovolnictví, včetně hlavních používaných metod. První část kapitoly se zaměřuje na vývoj přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví, od počátku této odborné debaty před padesáti lety až do současnosti. Druhá část využívá mikroekonomický teoretický aparát k formulaci interpretačního rámce pro zhodnocení vypovídací hodnoty té které metody ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví. Ve třetí části jsou představeny hlavní přístupu ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví, včetně toho, který byl následně vybrán pro využití v aplikaci Dobrometr.

2.1 Vývoj přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví

Debata ohledně kvantifikace hodnoty dobrovolnické práce probíhá v odborných kruzích nejméně již půl století. V době, kdy Československo čelilo odlišným společenským a ekonomickým výzvám[2], nacházíme v zahraniční literatuře první zdokumentovaný spor na dané téma na přelomu 60. a 70. let 20. století (viz Yanovsky, 1965; Wolozin, 1975). Po letech úvodního zkoumání v této době následovalo postupné ukotvení konceptu v průběhu 80. a 90. let (viz Ross, 1994; Rees, Smith a kol., 1996, Ironmonger, 1998, a další). V 90. letech navíc pozorujeme také důraz na další využití hodnoty dobrovolnictví jako prostředku hodnocení dobrovolnických programů a investic do nich (např. VIVA metoda, viz Gaskin, 1999), které budou diskutovány v další části kapitoly spolu s postupy jejich zpracování. Na přelomu tisíciletí rostl jak rozmach kvantifikace hodnoty dobrovolnictví, tak i růst konstruktivní kritiky (zejména Brown 1999 a Bowman, 2009). Pro začátek 21. století je typické pokračování konstruktivní kritiky, metodologický rozvoj i rozšiřování kvantifikace hodnoty dobrovolnictví z anglicky mluvících zemí po celém světě. Zároveň se zvyšoval také důraz mezivládních organizací na uvedené téma. Tato subkapitola představuje výběr z historie kvantifikace hodnoty dobrovolnictví, s důrazem na přesahy do praktického použití tohoto konceptu v současnosti, viz příručka k měření dobrovolnictví vydaná ve spolupráci americké organizace Independent Sector a United Nations Volunteers, vydaná k Mezinárodnímu roku dobrovolníků v roce 2001 (viz Dingle, 2001). Tehdy pak začalo období, které můžeme označit jako určitý

[2] *Pospíšil (2006) zmiňuje události Pražského jara, následované invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa, kdy občanská společnost a různé kulturní iniciativy byly těmito zkušenostmi výrazně ovlivněny. Jednalo se zejména o zaměření těchto iniciativ na: "nezávislé kulturní iniciativy, samizdatové tiskoviny, podzemní církev, podzemní univerzity a ochranu lidských a občanských práv iniciovaných a inspirovaných Chartou 77 (Pospíšil, 2006, s. 5). Vzhledem k těmto, ale i ostatním socio-ekonomickým souvislostem, nebylo vyčíslování hodnoty dobrovolnictví v komunistickém Československu tématem doby a své místo si začalo hledat až po Sametové revoluci v roce 1989.*

zlatý věk, následovaný rozmachem výzkumů a statistických šetření po celém světě, tak praktického využití tohoto konceptu, a zároveň i různých výzkumů na další rozvoj metodologie této subdisciplíny. Důležitým mezníkem byl také do určité míry přelomový výzkum Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011) a následně i Manuál k měření dobrovolnické práce Mezinárodní organizace práce (ILO, 2011). Odborná diskuze tak pokračuje. Dostává se do ní také problematika kvantifikace sociální hodnoty. Její vyčíslení je však ještě mnohem složitější. V rámci této závěrečné zprávy není možné se této problematice věnovat podrobněji. Následující část práce se věnuje jednotlivým etapám více dopodrobna.

2.1.1 Počátek odborné diskuze – spor o ne/kvantifikaci

Na počátku diskuze byla otázka, zda má být hodnota dobrovolnictví zahrnuta do satelitních účtů[3]. Yanovsky (1965) argumentoval proti, přičemž zdůrazňoval ne-ekonomický rozměr dobrovolnictví, nevyužitelnost tohoto údaje pro praxi, statistickou nevýznamnost dobrovolnictví a nemožnost kvantifikace hodnoty dobrovolnictví. Wolozin (1975) oproti tomu argumentoval pro zahrnutí této hodnoty do satelitních účtů. Pro Wolozina (1975, p. 24) bylo zásadní, že každoročně se miliony lidí v Americe, stejně jako na ostatních kontinentech, věnují dobrovolnictví a ve značné, byť nezaznamenané míře, přispívají k národnímu blahobytu[4].

Moderní odhady ohledně počtu dobrovolníků a hodnoty dobrovolnictví v celosvětovém měřítku potvrzují Wolozinovu argumentaci ukazují, zmiňme výzkum Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011, s. 231), že se celosvětově věnuje dobrovolnictví okolo jedné miliardy lidí. Wolozin (1975) také věřil, oproti Yanovskému (1965), že hodnotu dobrovolnictví je možné, alespoň přibližně, kvantifikovat. Výše zmiňovaný výzkum Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011, s. 231) tuto hodnotu přitom odhaduje na úrovni hrubého domácího produktu nejvyspělejších zemí světa[5]. Wolozinova práce je významná i proto, že otevřela otázku, která je i po více než čtyřiceti letech stále aktuální, a sice od čeho má být hodnota dobrovolnictví odvozena. Má to být od hodnoty práce odvedené dobrovolníkem, nebo od hodnoty času dobrovolníka (viz Wolozin, 1975, s. 36)? Wolozin (1975) zvolil průměrnou náhradní mzdu, přičemž zvažoval i metodu nákladů obětované příležitosti, které se později objevují v jiných výzkumech (např. Brown, 1999), ale tuto myšlenku opustil z důvodu absence relevantních dat potřebných pro tento přístup.

Dalším důvodem, proč je Wolozinova práce relevantní i do dnešní odborné diskuze, je cíl, který Wolozin sledoval kvantifikací hodnoty dobrovolnictví. Jeho záměrem bylo totiž kvantifikovat nezaznamenaný přínos dobrovolnické produkce k národnímu blahu, o kterém věřil, že je významný.[6] Tento princip, tedy kvantifikovat nekvantifikované, i za cenou přibližných odhadů,

---

[3] *V angl. social accounts*
[4] *Angl. national welfare*
[5] *1 348 miliard USD v roce 2005, v daném roce by ekonomika symbolického Volunteerlandu (země, kde by žili všichni dobrovolníci) byla sedmá nejsilnější na světě.*
[6] *Angl. contribution of uncounted volunteer production.*

můžeme v literatuře nalézt v následujících letech. Ross (1994, s. 2) představil několik způsobů, jak zachytit ekonomickou hodnotu dobrovolnictví – kalkulací přepočtených ročních úvazků a kalkulací dolarové hodnoty dobrovolnické práce[7]. Dingle a kol. (2001, s. 4) přispěli k teoretickému uchopení hodnoty dobrovolnictví nejen svojí příručkou, ale také známým citátem, že historie dobrovolnictví je psána neviditelným inkoustem, přičemž kvantifikace peněžní hodnoty dobrovolnictví pomáhá dát tvar a podobu přínosu, kterým občané přispívají své společnosti prostřednictvím dobrovolnictví.

Je třeba poznamenat, že v literatuře nenalezneme mnoho zastánců tohoto konceptu, přinejmenším v prvních letech a desetiletích svého vývoje, který by tento způsob kvantifikace pokládal za přesný. Jejich záměrem bylo zachytit trendy ve vývoji dobrovolnictví a upozornit na ekonomické přínosy dobrovolnictví za účelem posílení jeho postavení ve společnosti. Nikoli objevit určitý "svatý grál" v podobě přesného přirozeného čísla, které zachytí celkový rozměr a přínos dobrovolnictví.

2.1.2 Vzestup konstruktivní kritiky a rozvoj konceptu

Kvantifikace hodnoty dobrovolnictví prostřednictvím náhradní mzdy, která je tržním ekvivalentem dané dobrovolnické činnosti, je dlouhodobě terčem kritiky, a to přesto, že se stále jedná o dominantní způsob kvantifikace. Jeden z hlavních kritiků tohoto přístupu, Bowman, upozorňoval na problematické body konceptu a pokusil se navrhnout alternativní přístup. Bowmanův (2009) výzkum byl zaměřen na otázku přesnosti konceptu, přičemž výsledky jeho výzkumu ukazují, že pokud dobrovolník ukončí svoji dobrovolnickou činnost, organizace se snaží nahradit jej jiným dobrovolníkem. Stejný autor dále uvádí, že v případě, že by všichni dobrovolníci ukončili svoji činnost, a žádní noví dobrovolníci by nebyli k dispozici, je velice nepravděpodobné, že by daná organizace najala placené pracovníky na činnost, kterou dříve vykonávali dobrovolníci (Bowman, 2009, s. 17). Jakkoli byl Bowmanův výzkum důležitým příspěvkem k teorii hodnoty dobrovolnictví, nijak nevyvrací původní předpoklad, že náklady náhrady představují ekonomickou metodu, jak odhadnout přibližnou hodnotu statků a služeb. Jinými slovy, potvrdil, že tato metoda není přesná, nicméně to ani nebyl její cíl.

Přesto jsou jeho závěry důležité, jelikož poukazují na to, že tato metoda není přesným vyčíslením hodnoty dobrovolnictví a neměla by tak být chápána. Problematická je však Bowmanova interpretace, že HDP již obsahuje hodnotu dobrovolnictví prostřednictvím zvýšené produktivity placených zaměstnanců (Bowman, 2009, s. 504). Bowman na základě svého výzkumu předpokládá, že dobrovolníci obvykle pracují společně s placenými zaměstnanci, a tudíž placená práce a dobrovolnická práce představují komplementy, a nikoli substituty. Hlavním problematickým bodem této argumentace je, že pakliže dobrovolníci participují na produkci netržních statků a služeb, tyto statky a služby nebudou v HDP

[7] *V odborné literatuře také nazývanou peněžní hodnota dobrovolnictví, ekonomická hodnota dobrovolnictví nebo pouze jako hodnota dobrovolnictví.*

zachyceny, a tudíž ani jejich nárůst. Dalším problematickým bodem je měření HDP pomocí důchodové metody, jelikož dobrovolnická práce s sebou nenese reciproční finanční transakci. Stejně tak výdajová metoda nezachycuje hodnotu dobrovolnictví, jelikož nezvýší disponibilní důchod domácnosti. Produktová metoda výpočtu HDP by mohla zachytit onen nárůst produktivity, ovšem výhradně u tržních výstupů dobrovolnické činnosti.

Významnou autorkou, vzhledem k interpretaci hodnoty dobrovolnictví a kritického přístupu, je Brown (1999). V její práci můžeme nalézt tvrzení, že dobrovolnictví vytváří hodnotu (přinejmenším) pro dva typy subjektů, dobrovolníka a příjemce dobrovolnické činnosti. Podle Brown byla hodnota dobrovolnictví definována součtem těchto dílčích hodnot. Brown (1999, s. 14) také napsala, že: "*dobrovolnictví má hodnotu jak pro dobrovolníky, měřeno jejich náklady obětované příležitosti, tak pro příjemce měřeno jejich ochotou platit za služby poskytované dobrovolníky*". Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 30) dále uvádí jinou námitku proti konceptu nákladů náhrady, a sice že tržní mzdy plně nereflektují míru a rozsah přínosů dobrovolnictví směrem ke společnosti, jako je rozvoj pracovních schopností a dovedností, pracovně-životní zkušenost a společenský přínos.

V historii zkoumání hodnoty dobrovolnictví tato interpretace představuje malý, nicméně významný odklon od původních interpretací tohoto konceptu, kdy šlo o přibližné odhady hodnoty, které měly za cíl poskytnout tehdy do určité míry obtížně uchopitelnému dobrovolnictví hmatatelný rozměr. Přestože jsou práce Brown (1999) i Bowmana (2009) cenným příspěvkem k dané problematice, je třeba neztrácet ze zřetele, že koncept hodnoty dobrovolnictví založený na oceňování dobrovolnických hodin nikdy (přinejmenším v prvních desetiletích) neměl ambice na poskytování přesných údajů, neboť jeho cíl byl jiný.

Ve stejném období můžeme také nalézt argument Handy a kol (2000, s. 3), kteří uvádí, že v ziskovém sektoru by nikoho ani nenapadlo "považovat placenou práci za jednolitou činnost," nýbrž se hovoří o manažerech, údržbářích, úřednících apod. Stejně tak, jak uvedení autoři argumentují, není ani dobrovolnictví jednolitou činností, a proto je i zde třeba rozlišovat jednotlivé činnosti. Další příspěvek ke konstruktivní kritice přinesl Mayer (2003, s. 1), který zmiňuje skutečnost, že samotní dobrovolníci by nemuseli pokládat za adekvátní, když je jejich dobrovolnická práce věnovaná ve prospěch jejich komunitám interpretována jako hodnota, kterou přispívají do dané ekonomiky. Tento problém je aktuální i v současnosti, určitou odpověď na něj představuje původní pojetí tohoto konceptu, který za účelem podpory a rozvoje dobrovolnictví usiluje o kvantifikaci jeho dimenze.

Postupně tak různí autoři nevyhnutelně docházeli k závěrům, že přibližné odhady plně nereflektují rozmanitost přínosů dobrovolnictví. Na nepřímé pozitivní dopady dobrovolnictví, které dominantní přístupy nereflektují, upozornil mj. již zmíněný Mayer (2003). Ten přispěl k teorii hodnoty dobrovolnictví svým poměrně ambiciózním pokusem, kdy studoval nepřímé dopady pozitivního dobrovolnictví, přičemž z literatury identifikoval čtyři hlavní oblasti těchto

dopadů: kriminalita, zdraví, vzdělání a ekonomický růst. Mayer dále provedl zajímavý přehled, jakým způsobem dobrovolnictví v daných oblastech pozitivně působí. Jeho studie byla zaměřena na jižní Austrálii, ale obsahuje celou řadu obecných východisek.

Významná je také práce Sajarda a Serry (2011, s. 4), kteří uvádí překážky dalšího postupu ve výzkumu hodnoty dobrovolnictví: dostupnost dat, určitý odpor sektoru být ve své podstatě kvantifikován, nebo koncept integrování hodnot dobrovolnické práce do národních účetních systémů včetně HDP. Dále také prezentovali své stanovisko, že měření hodnoty dobrovolnictví nepředstavuje pouze kvantifikaci hodinového ekvivalentu, kterému bude následně přiřazena teoretická cena. Argumentovali přitom přítomností nákladů dobrovolnictví, které navrhovali zahrnout do hodnoty dobrovolnictví.

2.1.3 Celosvětové rozšiřování konceptu

Na výzkum Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011), který přinesl první sofistikované odhady celosvětové hodnoty dobrovolnictví, navázal také dokument Mezinárodní organizace práce (ILO) k měření dobrovolnické práce, včetně její hodnoty (ILO, 2011). Tento dokument je významný zejména svojí komplexností a univerzálností, což umožňuje celosvětové využití. Použití tohoto manuálu však také vyžaduje několik podmínek. Prvním předpokladem jsou dostupná data o náhradních mzdách a počtu a struktuře dobrovolnických hodin. Dále jde o dostatek času a motivace pro provedení kvantifikace hodnoty tímto způsobem, neboť existují i jednodušší metody, které však méně reflektují rozmanitost dobrovolnictví. Tyto předpoklady přirozeně souvisí s metodou mzdy specialisty, na kterém je metodika ILO do značné míry založena. V každém případě se jedná o jeden ze zásadních dokumentů v historii kvantifikace hodnoty dobrovolnictví, který je velice užitečný pro šetření tímto způsobem. Tak v jako ostatních případech, je i zde nutné interpretovat výsledná data v kontextu metod, jakými byla získána. Tyto souvislosti budou více rozebrány v dalších částech této zprávy.

Paralelně s výzkumem Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011) a Manuálem ILO (2011) můžeme pozorovat také jev postupného rozšiřování kvantifikace hodnoty dobrovolnictví za hranice anglicky mluvících zemí[8], kam sahají kořeny tohoto konceptu. Zmiňme studie z Německa (Orlowski and Wicker, 2016), Polska (Waniak-Michalak, 2015), Portugalska (Mayer and a Silva, 2017), Španělska (Sajardo a Serra, 2010; Gallarza a kol, 2013), Ománu (Al-Ani, 2017), Slovenska (Korimová a Svoreňová, 2013), nebo České republiky. Vzhledem k zaměření tohoto textu bude v následujícím odstavci vývoj v České republice popsán

[8] *Myšleny jsou USA, Kanada a Austrálie, případně ještě Nový Zéland, jako země, které patří mezi nejznámější výskyty kvantifikace hodnoty dobrovolnictví. Dřívější výskyt v jiných zemích není vyloučen, ale jelikož naše rešerše literatury probíhala převážně v angličtině, vycházíme ze zdrojů publikovaných v tomto jazyce. Naše informace tedy čerpají ze skutečnosti, že v dřívějších dekádách nebyly nalezeny zmínky o kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví v jiných zemích v anglicky psané literatuře, ani anglicky psané publikace prezentující tato data.*

podrobněji. V této části z hlediska výzkumných studií, v dalším textu i z hlediska praktického využívání tohoto konceptu.

V českém prostředí se objevují první příspěvky po sametové revoluci, přičemž i u nás vzniklo několik unikátních metod ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví. Prvním známým případem je metoda Tošnera a Sozanské (2002), kteří navrhli náhradní mzdu ve výši 1,5násobku minimální mzdy. Dalším případem byl Novák (2008), kdy se na základě rozsáhlého statistického šetření pokusil odhadnout rozdělení dobrovolníků v ČR podle činností a na tomto základě odhadnout novou metodu. Z českého prostředí pochází i výzkum Dostála a Vyskočila (2014a), kteří vytvořili intervalový odhad, který slouží jak pro porovnání jednotlivých metod, tak pro získání odhadů v podobě intervalu. Takto vyjádřená hodnota do určité míry lépe reflektuje původní myšlenku, která stála za tímto konceptem, a sice přinést alespoň přibližné odhady hodnoty dobrovolnictví. Nalezneme také celou řadu studií, které sice nepřicházely s vlastními metodami, ale realizovaly zajímavé výzkumy při využití metod stávajících. Zmiňme výzkum České rady dětí a mládeže (Černý, 2015), zaměřený na dobrovolnictví u dětí a mládeže, výzkum o hodnotě dobrovolnictví v sociálních službách (Lusková a Lusková, 2012), ekologii (Nadace Partnerství, 2011), výzkum o hodnotě dobrovolnictví v dobrovolnických centrech ADRA ČR (Dostál, Vyskočil, 2014b), ekonomický potenciál dobrovolnictví mezinárodních studentů v zemích V4[9] (Dostál a Kéri, 2020a) nebo výzkum s daty Českého statistického úřadu pracující s různými metodami (Rybáček a kol, 2017).

Vyčíslování hodnoty dobrovolnictví je tak stále aktuálnějším tématem jak v celosvětovém (respektive celoevropském) měřítku, tak z hlediska České republiky. Hodnota dobrovolnictví je tak zajímavým údajem pro státní a mezivládní instituce (Český statistický úřad, ministerstva Mezinárodní organizace práce, OSN a další), pro výzkumné instituce a jejich výzkumníky, ale také pro samotné neziskové organizace. V dalších kapitolách zprávy se blíže zaměříme na způsob vyčíslování hodnoty dobrovolnictví v České republice při prakticky zaměřených šetření, stejně jako na výsledná data a způsoby využití výsledků měření.

2.2 Interpretační rámec pro kalkulace hodnoty dobrovolnictví

Jak bylo řečeno výše, v průběhu desítek let vývoje kvantifikace hodnoty dobrovolnictví nastal určitý odklon od pojetí této hodnoty jako přibližného ukazatele zdůrazňující ekonomický význam dobrovolnictví. Spolu s nárůstem konstruktivní kritiky tohoto pojetí daného ukazatele tak došlo k poněkud zajímavé situaci, kdy se ukazatel hodnoty dobrovolnictví stal celosvětově rozšířeným a do značné míry přijímaným ukazatelem, který je v praxi používán.

Některé z případů jeho používání, jako je zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do povinného financování projektů, mají navíc přímé dopady na ekonomické rozhodování jednotlivých subjektů (ne/poskytnutí dotace, ne/realizování daného projektu apod.). Postupně se tak ztrácí

[9] *Členské země Visegrádské čtyřky jsou Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko.*

myšlenka, která stála na počátku tohoto přístupu, tedy přibližná kvantifikace (části) přínosů dobrovolnictví a jeho významnosti. Z tohoto důvodu jsou v této subkapitole rozebrána jednotlivá teoretická východiska kalkulace hodnoty dobrovolnictví, nejprve bez hlubší diskuze jednotlivých přístupů (ta bude následovat v další subkapitole). Tato subkapitola má za cíl definovat interpretační rámec pro zhodnocení metody kvantifikace hodnoty dobrovolnictví vyvinuté pro potřeby naší aplikace. Interpretační rámec však může být aplikován i na ostatní metody.

Smyslem interpretačního rámce je mít k dispozici nástroj k interpretaci vypovídací hodnoty ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Bylo zvoleno pět oblastí pro zhodnocení a interpretaci metod pro kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví: subjektivní vs. objektivní hodnota dobrovolnictví; paradigma subjektivní racionality; definice pozitivní hodnoty dobrovolnictví; maximalizace užitku a maximalizace produkce. Tyto oblasti jsou postupně rozebrány níže v textu.

2.2.1. Subjektivní vs. objektivní hodnota dobrovolnictví

Problematika kvantifikace hodnoty dobrovolnictví je spojená s jedním ze základních témat, kterým se dlouhodobě věnuje ekonomie. Jak píší Wolk, Dodd a Rozycki (2008), ekonomická hodnota statků a služeb představuje určitou hádanku od samých počátků této vědecké disciplíny. Jak uvádí Graeber (2001, s. 1), hodnota v ekonomickém smyslu slova představuje úroveň, v jaké jsou dané věci žádoucí. Z hlediska měření jsou obvykle měřeny způsobem, čeho jsou jiné subjekty ochotny se vzdát pro jejich vlastnictví. V oblasti dobrovolnictví narazíme při uplatňování tohoto přístupu na několik problémů. Kdo jsou ty ostatní subjekty, které vnímají dobrovolnictví jako žádoucí natolik, aby byly ochotny se pro něj něčeho vzdát? Jak uvádí Mayer a Silva (2017, s. 100), dobrovolnictví je komplexní proces s mnoha potenciálními dopady, stakeholdery a možnými metrikami.

Klíčová je tedy otázka, jak máme rozumět hodnotě dobrovolnictví, od čeho je odvozena a co ji představuje. Haldane (2014, s. 7) uvádí, že jen velmi malá část této hodnoty je viditelná statistikům, tvůrcům veřejných politik, politikům, organizacím i samotným dobrovolníkům. Při určování hodnoty dobrovolnictví je třeba se vrátit až k otázce, kterou řešili Smith, Ricardo, Marx a celá řada dalších, tedy otázce, zda mají statky či služby vnitřní objektivní hodnotu, nebo je jejich hodnota vždy podmíněna tím, do jaké míry jsou žádoucí pro jiné subjekty.[10] I když celá řada výzkumných studií i statistických šetření přistupuje k otázce hodnoty dobrovolnictví jako prostému určení její hodnoty, ve skutečnosti přináší vyjádření této hodnoty, případně její

[10] *Určitou zajímavostí je, že Smith, Ricardo i Marx ve svých podobách pracovní teorie hodnoty vycházely právě z hodnoty práce, podobně jako současný hlavní proud v kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví. Je však třeba poznamenat, že jak píše Foley (2000, s. 2), Smith, Ricardo i Marx pracovali s touto teorií svým vlastním způsobem a za vlastním účelem, a vždy z perspektivy placené práce. Výsledkem tak jsou podle Foleyho (2000) do značné míry odlišné, ale ne nekonzistentní pracovní teorie hodnoty.*

odhad, který je třeba interpretovat v kontextu použitých metod. Ač tato otázka není v odborné literatuře téměř diskutována, má zásadní význam pro interpretaci výsledků měření hodnoty dobrovolnictví.

2.2.2 Paradigma subjektivní racionality

Ekonomie i jiné společensko-vědní disciplíny dlouhodobě zkoumají racionalitu člověka a jeho rozhodnutí. Můžeme tak nalézt dva základní přístupy, objektivní a subjektivní racionalitu. Ryall (2003, s. 939) subjektivní racionalitu charakterizuje jako slabší podmínku v rozhodovacích procesech než objektivní racionalitu. Pro účely našeho výzkumu chápeme subjektivně racionální rozhodnutí jako taková, která jsou činěna danými subjekty (v našem případě skutečnými i potenciálními dobrovolníky). Tedy, že jsou učiněna vědomě a s určitým cílem, byť tato rozhodnutí jsou ovlivněna nedokonalými informacemi, emocemi apod. Naše pojetí tedy přibližně odpovídá tomu, co Gilboa a kol. (2010, s. 2) ve svém výzkumu nazývají objektivní racionalitou, tedy situací rozhodování za nejistoty, kdy preference člověka je možná obhájit na více či méně objektivních základech určených cíli, hodnotami a touhami daného člověka[11]. Neznamená to tedy, že by rozhodování jednotlivce o vstupu jednotlivce bylo nutně objektivní z hlediska dokonalých informací, nebo celospolečenské.

Jak však dodává Ryall (2003, s. 939), subjektivní racionalita pro potřeby výzkumu vyžaduje konzistentnost mezi předpokládanými a skutečnými důsledky lidského chování. Z hlediska dobrovolnictví pokládáme rozhodnutí o zahájení dobrovolnictví za subjektivně racionální, stejně jako rozhodnutí o pokračování této aktivity či její ukončení. Jelikož je však pro dobrovolníky často velice obtížné odhadnout dopady a přínosy své účasti v daném dobrovolnickém programu, stejně jako věci, které budou snižovat jeho užitek z dobrovolnictví, subjektivně racionální rozhodnutí o vykonávání či nevykonávání dobrovolnické činnosti se může v čase měnit. Tento předpoklad je důležitý i z hlediska kvantifikace hodnoty dobrovolnictví. Předpokládá totiž, že je-li dobrovolnická práce vykonávána, stojí za tím subjektivně racionální rozhodnutí dobrovolníka, ale případně i vysílající či přijímající organizace, v dobrovolnictví pokračovat.

2.2.3 Definice pozitivní hodnoty dobrovolnictví

Jak bylo uvedeno výše, na počátku kvantifikace hodnoty dobrovolnictví stála myšlenka, že dobrovolnictví má určitou hodnotu, kterou je žádoucí a možné kvantifikovat. Pro další zkoumání hodnoty dobrovolnictví je tedy důležité definovat pozitivní hodnotu dobrovolnictví. Z ekonomického úhlu pohledu můžeme říci, že viditelným projevem skutečnosti, že určitý statek či služba má pozitivní hodnotu, je skutečnost, že je tento statek či služba pro jiné subjekty

[11] *Oproti tomu subjektivní racionalita je v práci Gilboi a kol. (2010, s. 2) definována jako situace, kdy rozhodujícího se jednotlivce není možné ostatními přesvědčit o omylu, bez ohledu na dodatečná fakta a skutečnosti. V našem textu chápeme subjektivní racionalitu jako stav, kdy jednotlivec činí uvědomělá rozhodnutí v kontextu aktuálních informací, preferencí a pocitů, přičemž se změnou těchto faktorů může dojít i ke změně subjektivně racionálního rozhodnutí.*

žádoucí a že jsou ochotni se něčeho vzdát pro jeho získání. Gallarza a kol, (2013, s. 107) diskutuje dobrovolnictví v kontextu teorie spotřebitelské hodnoty,[12] doplňuje však, že na dobrovolnictví není možné nahlížet pouze jako na zdroj neplacené práce (Gallarza a kol., 2013, s. 126). Gallarza a kol. (2013, s. 122) dále uvádí, že dobrovolník na jedné straně věnuje svůj čas a úsilí a na straně druhé získává pozitivní dopady své činnosti, nebo tyto pozitivní dopady předpokládá. Dobrovolník tedy zároveň produkuje i přijímá pozitivní dopady dobrovolnictví. Zároveň platí, že dobrovolnická činnost má i pozitivní dopady na příjemce dobrovolnické činnosti a také pozitivní dopady na společnost.

Vycházíme-li ze subjektivního pohledu na hodnotu dobrovolnictví, můžeme rozlišit přinejmenším tři základní hlediska (dimenze) hodnoty dobrovolnictví, která následně použijeme pro definici pozitivní hodnoty dobrovolnictví. Tyto tři dimenze jsou následující:

1. Dobrovolník
2. Příjemce dobrovolnické činnosti (organizaci či klient)
3. Finanční podporovatel dané dobrovolnické činnosti (stát, firma, jednotlivec apod.)

1) Jestliže je dobrovolnická činnost dostatečně žádoucí pro dobrovolníka, aby ji vykonával, je její hodnota $v_v > 0$, kde v_v představuje subjektivní hodnotu dobrovolnictví pociťovanou dobrovolníkem. Tato hodnota, založená na pozitivních dopadech dobrovolnictví (viz Handy a Brudney 2007, s. 2), má různé složky, kterými se zabývají např. Gallarza, Arteaga a Gil-Saura (2013).

2) V určitých případech je nutný souhlas či přijetí dobrovolnické činnosti ze strany jejich příjemců, ať již organizací či konkrétních klientů. Můžeme říci, že je-li dobrovolnická činnost dostatečně žádoucí pro příjemce této činnosti (organizaci i jednotlivce) k jejímu přijetí, potom $v_r > 0$, kde v_rpředstavuje subjektivní hodnotu dobrovolnictví pociťovanou příjemcem dobrovolnické činnosti. Jak uvádí Handy a Brudney (2007, s. 2.), organizace obvykle nevytváří ohledně angažování dobrovolníků detailní cost-benefit analýzy[13], studie ukazují, že dopady účasti dobrovolníků na organizace jsou pozitivní. Stejně tak existuje řada studií na pozitivní dopady dobrovolnictví na jednotlivé klienty (např. Aoki, 2016).

3) Navzdory bezplatnému charakteru vykonávání dobrovolnické činnosti, samotný dobrovolnický program s sebou často nese určité finanční náklady (koordinace dobrovolníků, supervize, pojištění, cestovné, materiál či vybavení potřebný pro realizaci dobrovolnického programu apod.) (Bowman, 2009; Orlowski a Wicker, 2014; Dostál, 2016; Larsson a Andersen, 2017). Můžeme tedy říci, že je-li dobrovolnická činnost dostatečně žádoucí pro třetí subjekt, aby se podílel na jejím financování, potom $v_t > 0$, kde v_tpředstavuje subjektivní

[12] *Angl.: the consumer value-based approach*
[13] *Byť v literatuře nalezneme případy takovéto analýzy, viz Handy a Mook (2011)*

hodnotu dobrovolnictví pociťovanou subjektem (organizací i jednotlivcem) podílejícím se na financování dobrovolnického programu. Vyjádření této hodnoty můžeme vidět např. ve výročních zprávách dobrovolnických organizací v části poskytnutých dotací, darů a jiných finančních příspěvků (viz také Dostál, 2016b).

Mimo výše uvedené případy může dále nastat jedna z následujících situací: $(v_v > 0 \wedge v_r > 0) \vee (v_v > 0 \wedge v_t > 0) \vee (v_v > 0 \wedge v_r > 0) \wedge (v_t > 0)$, *případně ještě situace:* $(v_t > 0 \wedge v_r > 0)$, *pokud není aktuálně k dispozici vhodný dobrovolník ochotný vykonávat danou činnost.*

Dle subjektivního pohledu na hodnotu dobrovolnictví může mít tedy hodnota dobrovolnictví více než jednu dimenzi. Tato skutečnost je dána subjektivností vnímání hodnoty, kdy se nacházíme v situaci, kdy dobrovolnictví je potenciálně žádoucí pro několik skupin ekonomických subjektů. Celkovou hodnotu dobrovolnictví bychom tak mohli vyjádřit např. graficky, nebo v podobě intervalového odhadu (viz Dostál a Vyskočil, 2014a)[14].

Existují také jiné přístupy, ve kterých je hodnota dobrovolnictví určena sumou jednotlivých subjektivně vnímaných hodnot, např. Haldane (2014) a jeho dobrovolnická cibule (angl. volunteer onion), nebo Mayer a Silva (2017) a jejich model celkové hodnoty. V obou výše uvedených pojetích však můžeme říci, že je-li dobrovolnictví pro dobrovolníka natolik žádoucí, aby jej vykonával, je jeho hodnota (za příslušnou časovou jednotku) kladná.

2.2.4 Maximalizace užitku

Otázka, do jaké míry je dobrovolnictví žádoucí pro jednotlivce, je spojena s užitkem, který daná osoba pociťuje či předpokládá. Roy a Ziemek (2000, s. 20) definovali užitkovou funkci potenciálního či skutečného dobrovolníka, včetně příjmových a časových omezení. Vycházeli přitom z práce Freemana (1997), Menchika a Weisbroda (1987) a dalších.

Podle teorie maximalizace užitku tedy každý jednotlivec maximalizuje svůj užitek. V naší podobě přitom maximalizuje užitkovou funkci o třech složkách: spotřeba statků a služeb, volný čas a třetí veličinu, kterou jsme pro účely této zprávy nazvali jako „dobro.“ V některých textech se jako třetí veličina uvádí charita (Roy a Ziemek, 2000), bylo by možné použít i termín filantropie, ale oba tyto pojmy nevystihují rozměr dobrovolnictví a vůbec ostatních aktivit tohoto typu v moderní společnosti.

[14] *Dostál a Vyskočil (2014b) použili myšlenku intervalového odhadu pro jednotlivé typy nákladů náhrady, kdy stanovili dvě extrémní hranice odhadu, a ty použili pro konstrukci intervalu. Výslednou hodnotou dobrovolnictví tedy nebylo přirozené číslo, jak je obvyklé, ale interval. Intervalový odhad v tomto kontextu nelze zaměňovat s intervalem spolehlivosti, používaným ve statistice. Jedná se tedy o dichotomii bodový odhad, intervalový odhad. Tento přístup byl použit a dále rozpracován Dostálem (2015b) v jeho disertační práci.*

Z tohoto důvodu jsme zvolili termín „dobro“ ve smyslu dobročinných aktivit ve prospěch druhých či společnosti mimo vlastní rodinu či domácnost. Aktivity mohou mít tři základní podoby: věnování svého času, finanční dar či dar materiální, tedy hmotné věci nepeněžního charakteru, které daná osoba vlastní.

$$Max\ U\ (S, V, D)$$

Kde:
S *Spotřeba statků a služeb*
V *Volný čas*
D *Dobro*

Za podmínky:

$$D = D(\check{C}_d, F, M)$$

Kde:
$\check{C}_d$ *Čas strávený dobrovolnictvím*
F *Finanční dary*
M *Materiální dary*

S následujícím příjmovým omezením:

$$S + F + J = M * \check{C}_p + N$$

Kde:
J *Jiné využití finančních prostředků*
M *Mzda*
Čp *Čas strávený prací*
N *Nemzdový finanční příjem*

a následujícím časovým omezením:

$$\check{C}_p + \check{C}_d + V = 1$$

Je důležité poznamenat, že podle teorie maximalizace užitku mají různí lidé různé užitkové funkce, které se mohou také v čase měnit. Proto je třeba jednotlivé osoby vnímat jako unikátní osoby činící subjektivně racionální rozhodnutí, byť mohou být ovlivněny stejnými vlivy jako ostatní, a byť mohou své v tu chvíli subjektivně racionální rozhodnutí časem přehodnocovat.

Důležitá jsou také omezení, kterým podléhají subjektivně racionální rozhodování jednotlivých osob. První je omezení finanční, kdy je jednou ze základních složek spotřeba statků a služeb.

2.2.5 Maximalizace produkce

Dobrovolnická práce má celou řadu pozitivních dopadů na samotné dobrovolníky, pracovníky organizací, kde dobrovolníci pracují, i na celou společnost. Přesto však tím přínosem, který je obvykle nejsnáze viditelný, je produkce statků a služeb, na jejichž produkci se podílejí. V této části se zaměříme na hodnotu dobrovolnictví z hlediska organizací využívající práci dobrovolníků. V ekonomické teorii tento aspekt popisuje problém maximalizace produkce.

Použijeme Cobb-Douglasovu funkci ve variantě použité Handym a Brudneym (2007):

$$Y = AK^{a}L^{1-a}$$

kde:

$$A > 0 \wedge 1 > a > 0$$

K představuje kapitál
L představuje práci

Pro jednoduchost vycházíme dle vzoru Handyho a Brudneye (2007) z předpokladu lineární, homogenní funkce s konstantními výnosy z rozsahu. Parametr A bude koeficient a parametr a představuje poměr výstupu v závislosti na kapitálu. Následkem zákona klesající mezní produktivity budou první parciální derivace produktu Y podle kapitálu C a práce L pozitivní, přičemž druhé derivace budou negativní.

Mezní produkt práce MPL bude tedy následovný: $MPL = (1 - a) * \frac{Y}{L}$

Mezní produkt kapitálu MPC potom můžeme zapsat takto: $MPC = a * \frac{Y}{L}$

Předpokládejme, že práce se skládá pouze z placené práce L_pa dobrovolnické práce L_v: $L = L_p + mL_v$

Produkční funkce bude následující: $Y = AC^{a}(L_p + mL_v)^{1-a}$

Kde:

$$A > 0 \wedge 1 > a$$

Funkce mezního produktu dobrovolnické práce MPV bude následující:

$$MPV = (1 - a)m\left[\frac{Y}{(L_p + mL_v)}\right]$$

Funkce mezního produktu placené práce MPL bude následující:

$$MPV = (1 - a)\left[\frac{Y}{(L_p + mL_v)}\right]$$

Jestliže je dobrovolnická práce stejně produktivní jako placená práce, $m = 1$; jestli je méně produktivní, $m < 1$; jestliže je dobrovolnická práce více produktivní než placená práce, $m > 1$. Jednou z praktických implikací tohoto pohledu na hodnotu dobrovolnictví je skutečnost, že dobrovolnická práce může být víceméně i stejně produktivní než placená práce. Tento závěr potvrzují i některé studie, které vychází z jedné z těchto tří situací.

Handy a Brudney (2007, s. 4) dále zmiňují známý, byť poměrně zajímavý paradox, že ačkoli samotná dobrovolnická práce vykonaná dobrovolníkem není spojena se mzdovými náklady, její organizační zajištění již často finanční náklady obnáší. Jedná se zejména o náklady na vedení, dohled, koordinaci, nábor a trénink nových dobrovolníků, výpisy z trestního rejstříku či lékařská potvrzení.

Proto je důležité do produkční analýzy organizace využívající dobrovolníky zahrnout i nákladovou stránku věci, konkrétně na mzdové náklady CL:

$$C_L = wL + bV$$

Kde:

w tržní mzda
b mezní náklady na dobrovolnickou práci
w mezní náklady placené práce

a zároveň:

$$w > b$$

Mezní náklady dobrovolnické práce vyjádříme následovně:

$$b = (1 - a)m\left[\frac{Y}{(L_p + mL_v)}\right]$$

Mezní náklady placené práce potom následovně:

$$w = (1 - a)\left[\frac{Y}{(L_p + mL_v)}\right]$$

Substitucí druhé rovnice do první dostaneme rovnici:

$$b = mw$$

Jak uvádí Handy a Brudney (2007, s. 5), jestliže jsou mezní náklady na dobrovolnickou práci $b < mw$, organizace by měla zvýšit využití dobrovolnické práce. Tato problematika je dále rozebrána v literatuře (např. Handy a Brudney, 2007), včetně hlubšího vysvětlení tohoto vztahu a jeho využití v rozhodování, zda přistoupit k využití placené či neplacené práce v kontextu různých typů dobrovolnictví.

Pro účely našeho textu je však výše uvedené dostačující. Ilustruje totiž, že problém maximalizace produkce představuje pro kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví důležité teoretické východisko, a sice že organizace podrobují možnost využití dobrovolníků vlastní analýze, byť zřejmě převážně v intuitivní podobě. Důležitou roli v této analýze potom hraje subjektivně vnímaná hodnota dobrovolnictví pro jejich organizaci, která se odvíjí od předpokládaných přínosů a je poměřována s náklady na dobrovolnictví (čas pracovníků, náklady na dopravu, zaškolení či supervize apod.). Dalším důležitým závěrem je produktivita dobrovolnické práce ve vztahu k placené práci, která se v různých případech může lišit. Dobrovolnická práce však v řadě případů představuje komplement k placené práci a nikoli čistý substitut.

2.3 Hlavní používané metody

Ačkoli kvantifikace hodnoty dobrovolnictví probíhá v současnosti převážně prostřednictvím oceňování dobrovolnických hodin, jedná se o mnohem komplexnější problém, kterému se věnuje následující část.

2.3.1 Základní členění přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví

Jak uvádí Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 221) s kvantifikací hodnoty dobrovolnictví se pojí celá řada významných konceptuálních a metodologických výzev. Výše zmínění autoři přispěli do literatury určitou konceptualizací stávajících přístupů, jak je vidět z následující tabulky.

Tabulka 1: Přístupy k měření ekonomické hodnoty dobrovolnictví

Strategie ohodnocení	Zaměření měření	Metoda ohodnocení	
		Pozorování	Deklarování
Náklady náhrady	Vstupy	Mzda potřebná pro placeného pracovníka namísto dobrovolníka	Odhad vedoucího dobrovolníků
Náklady obětované příležitosti	Vstupy	Ušlá mzda dobrovolníka	Odhad dobrovolníka
Společenské přínosy	Výstupy	Náklady na tržní zajištění přínosů z dobrovolnictví	Odhad příjemce aktivit

Zdroj: Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 226)

V tabulce můžeme vidět možná východiska na hlavní výzvy kvantifikace hodnoty dobrovolnictví, před kterými podle Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011)[15] stojí každý výzkumník:

- Zaměření měření (vstupy x výstupy dobrovolnické činnosti)
- Metoda hodnocení (zjištění/vypozorování x deklarování/vyjádření)
- Perspektiva měření (jednotlivec x organizace x makro úroveň)

Na práci uvedených autorů navazují Orlowski a Wicker (2014), jejichž práce je konceptualizována v následujícím schématu.

[15] *Další výzvou dle Salamona, Sokolowskiho a Haddock je volba definice dobrovolnictví, tato problematika je diskutována v následujícím textu.*

Schéma 1: Přehled přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví

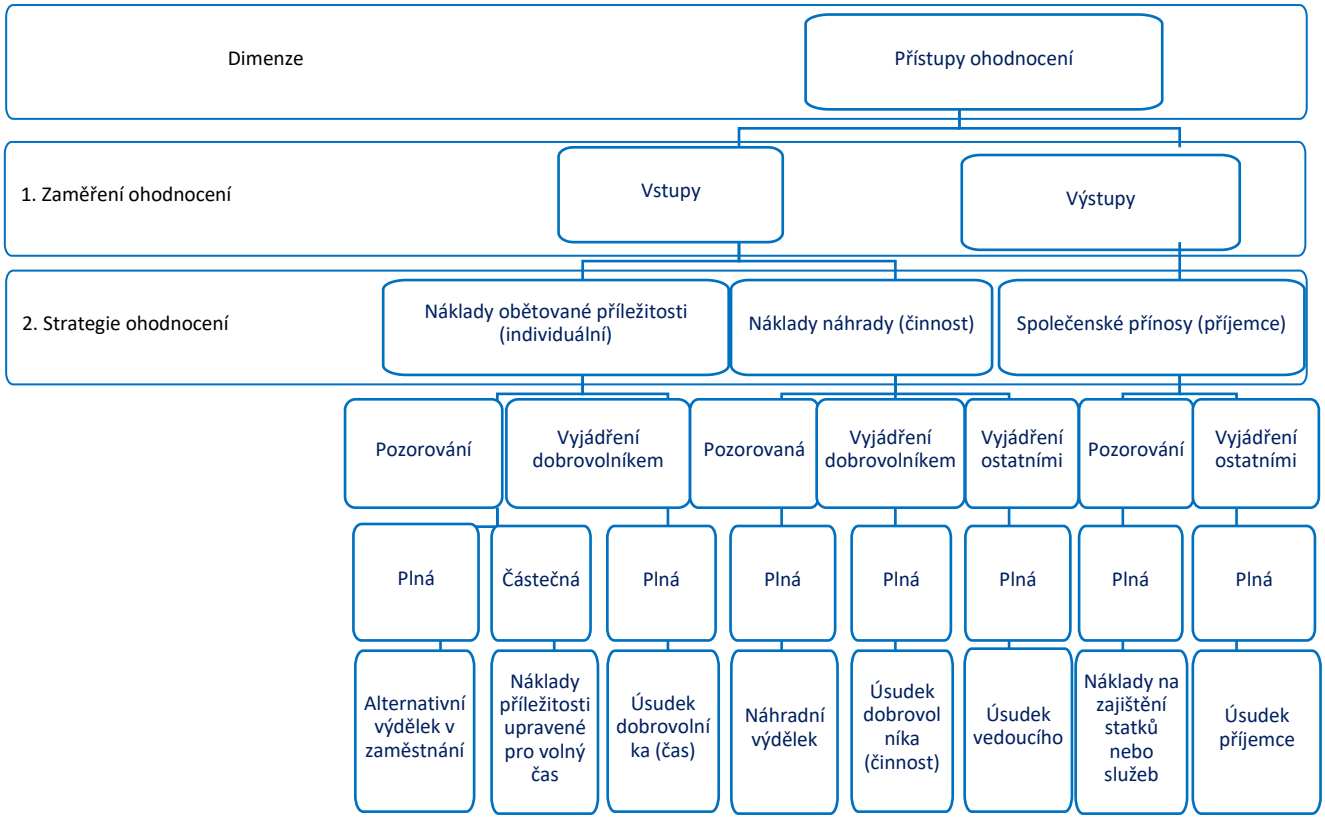

Zdroj: Orlowski a Wicker, 2014, s. 2676.

Ze schématu vidíme, že první klíčová otázka je zaměřena na vstupy či výstupy dobrovolnictví. Podle teorie subjektivní hodnoty dobrovolnictví rozpracované dříve v textu tak rozkrýváme jednu z dimenzí hodnoty dobrovolnictví. Poté přichází na řadu volba strategie hodnocení, náklady obětované příležitosti, náklady náhrady, které představují v současné době určitý hlavní proud (Bowman, 2014) a společenské přínosy.

Všechny tři strategie hodnocení také vyžadují volbu, jakým způsobem získáme potřebnou hodnotu pro kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví. Salamon, Sokolowski a Haddock (2011) tuto hodnotu označují jako proxy, přičemž existují dva základní přístupy. Prvním přístupem je deklarování této hodnoty, kdy daný subjekt (dobrovolník, příjemce, nebo zástupce organizace) tuto hodnotu vyjádří, ať již přímo či nepřímo. Druhý případ je použití náhradní hodnoty, kterou Salamon, Sokolowski a Haddock (2011) nazývají jako vypozorovanou (angl. observed). Speciální kategorií, se kterou výše uvedená schémata nepracují, je hodnota vyjádřená, kdy subjekt finančně podporující konkrétní dobrovolnický program dává svým příspěvkem najevo hodnotu daného dobrovolnického programu. Ať již jako celku, nebo v návaznosti na konkrétní výstupy daného projektu v podobě počtu dobrovolníků či dobrovolnických hodin. Tento třetí

přístup není v literatuře dostatečně konceptualizován, nicméně také představuje možnost kvantifikace hodnoty dobrovolnictví.

Jednotlivé přístupy diskutované výše však nejsou jedinými výzvami pro kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví, neboť jednotlivé prvky se mohou dále členit.

2.3.2 Náhradní mzda jako hlavní proud

Nejznámější a do značné míry i pro praxi nejzásadnější je volba konkrétní náhradní mzdy, přestavující v současnosti určitý hlavní proud, což je dáno relativní jednoduchostí tohoto přístupu a jeho propojeností se stávajícími systémy. Jedná se přitom o variantu nákladů náhrady využívající zjištěné náhradní hodnoty (viz Salamon, Sokolowski a Haddock, 2011). S touto metodou pracuje také manuál ILO (2011) a je na ní také založen vstup hodnoty dobrovolnictví do satelitních účtů neziskových institucí i nákladů projektů. Z těchto důvodů je tento přístup v této části hlouběji rozpracován.

Tyto náhradní mzdy mohou mít podobu jen jedné hodnoty (např. minimální nebo mediánová mzda), nebo více hodnot (např. mzda specialisty). Mohou být taxativně stanoveny (např. minimální mzda a od ní odvozená metoda Tošnera a Sozanské), nebo mohou být odvozeny od tržního vývoje (např. průměrná mzda, mediánová mzda nebo mzda specialisty). Tyto základní metody mohou být také navýšeny o různé koeficienty, může jít o navýšení představující nefinanční benefity (např. metoda amerického Independent sectoru nebo Dostál a Vyskočil, 2014a).

Podle některých názorů by měla být převzata náhradní mzda snížena o určitý koeficient v důsledku domnělé nižší produktivity dobrovolnické práce oproti práci placené, vzhledem k nižší odbornosti. Podle jiných názorů jsou dobrovolníci více motivovaní, důsledkem čeho je jejich produktivita vyšší a proto by bylo vhodné převzatou náhradní mzdu určitým koeficientem naopak zvýšit. Dalším argumentem pro zvýšení náhradní mzdy je předpoklad, že dobrovolníci jsou zpravidla v průměru vzdělanější než zbytek populace (Hodgkinson a Weitzman, 1990; Dostál a Hrůza, 2013. Existují také alternativní metody, kombinující požadavky na jednu náhradní hodnotu se strukturou dobrovolnictví v dané zemi (Novák, 2008). Další alternativní metodou je intervalový odhad Dostála a Vyskočila (2014a), který nevyjadřuje hodnotu dobrovolnictví přirozeným číslem, ale v podobě intervalu.

Pokud budeme chtít vyjádřit hodnotu dobrovolnictví standardním způsobem v podobě přirozeného čísla, tak v případě nákladů náhrady budeme vycházet z obecné rovnice:

$$v = h * w$$

Kde:

v hodnota dobrovolnictví
w náhradní hodinová mzda
h počet dobrovolnických hodin

Jedná se přitom o oceňování dobrovolnických hodin danými náhradními finančními hodnotami[16]. Výchozí rovnice se následně dá upravovat různými koeficienty, které označíme k, potom:

$$v = h * (w * k)$$

Tyto koeficienty mohou hodnotu dobrovolnictví zvyšovat o hodnotu nefinančních benefitů (např. metoda Independent Sectoru), snižovat na základě předpokladu o nižší odbornosti oproti placeným zaměstnancům, nebo ji naopak zvyšovat na základě předpokladu vyšší motivace dobrovolníků. Podoba dané metody tedy závisí na jejich teoretických předpokladech, které následně předurčují vypovídající hodnotu daného údaje.

V případě použití přístupu s více náhradními mzdami potom můžeme rovnici pro výpočet hodnoty dobrovolnictví napsat jako:

$$v = \sum_{i=1}^{n} h_i * w_i$$

$$i = (1, 2, 3, \dots, n)$$

ve variantě bez úpravy koeficientů, kde:

h_i Počet dobrovolnických hodin při daném typu náhradní mzdy
i Typ náhradní mzdy (v návaznosti na typ dobrovolnictví)

Obrovskou výzvou je samotný výběr náhradní mzdy, který do značné míry ovlivňuje jak výsledek jednotlivých metod kvantifikace hodnoty dobrovolnictví, tak navazujících metod (viz Novák, 2008; Dostál a Vyskočil, 2014; Dostal, 2015a a další).

Metodu mzdy specialisty je možné kombinovat s přístupem navýšení o koeficient, v tomto případě můžeme vzorec pro výpočet vyjádřit následovně:

[16] *Tento postup platí pro daný přístup, tedy náklady náhrady využívající zjištěné (vypozorované) náhradní hodnoty. U některých ostatních přístupů je tento postup také aplikovatelný, ale ne u všech. Je-li např. příjemce dobrovolnické pomoci tázán, jakou hodnotu pro něj mají dosažené výstupy dobrovolnické činnosti, může se pokusit tuto hodnotu vyčíslit pomocí počtu hodin (viz Sládková, 2015, s. 61). Může však také využít cenu daných služeb na trhu, svoji minulou zkušenost, či se rozhodnout na základě svých pocitů.*

$$v = \sum_{i=1}^{n} h_i * (w_i * k)$$

$$i = (1, 2, 3, \dots, n)$$

Goulbourne a Embuldeniya (2002, s. 10) tuto metodu označují jako Skutečnou přidanou hodnotu dobrovolníka (TVAP, angl. True Value Added to Personnel). Jak uvádí Goulbourne a Embuldeniya (2002, s. 10), tato metoda "*umožňuje přiřadit příspěvkům dobrovolníků úplnější hodnotu*". Navýšení v tomto případě představuje úroveň zaměstnaneckých benefitů[17]. Základní myšlenka je, že zaměstnanci kromě mzdy obvykle dostávají i určitou úroveň zaměstnaneckých benefitů, proto pro přesnější odhad hodnoty dobrovolnictví je vhodné tyto benefity také zahrnout Goulbourne a Embuldeniya (2002, s. 10).

Armstrong a Taylor (2014, s. 381) definují zaměstnanecké benefity jako požitky poskytované zaměstnavatelem za účelem zvýšení blahobytu zaměstnance. Přičemž netvoří součást mzdy. Jejími příklady můžeme uvést placené sick-days (volno ze zdravotních důvodů, příspěvky zaměstnavatele na důchodové pojištění, služební vůz, počet týdnů dovolené apod.). Dostál (2015a, s. 68-69) uvádí, že tyto benefity existují na základě rozhodnutí zaměstnavatele, obvykle formou vnitřního předpisu a neměl by na ně být právní nárok. Mohou se přitom vyskytovat jak v nepeněžním, tak v peněžním plnění. Mezi nepeněžní plnění patří např. využívání služebního vozu či telefonu ve volném čase. Některé benefity v peněžním plnění, jako jsou finanční bonusy (např. 13. a 14. platy), nadstandardní placené volno („sick" days", nebo osobní volno) atd. jsou již zahrnuty ve statistikách ISPV, neboť ISPV pracuje s placenou dobou, bez ohledu na to, jakým způsobem na ní vznikl nárok.

Goulbourne a Embuldeniya (2002, s. 11) agregovanou úroveň zaměstnaneckých benefitů pro Kanadu uvádí ve výši 15 % hrubé mzdy, zatímco Independent Sector navyšuje hrubou průměrnou mzdu o 12 %. Jak však upozorňuje Dostál (2015a, s. 69), výši zaměstnaneckých benefitů v jiných zemích nelze automaticky přebírat do jiných národních kontextů, vzhledem k tomu, že jednotlivé národní systémy a zvyklosti se mohou značně lišit. Nutno podotknout, že v praxi managementu dobrovolnictví se často vyskytují i případy dobrovolnických benefitů, v podobě dárků pro dobrovolníky, slev do vybraných služeb apod. Mimo to ve statistikách z Informačního systému o průměrném výdělku jsou některé benefity obsaženy. V tomto systému jsou evidovány placené hodiny, kterými je dělen měsíční výdělek pro zjištění hodinové náhradní sazby. Benefity placeného volna za účelem zdravotního volna (sick-days) nebo dovolená tak jsou v těchto statistikách již obsaženy.

Jak uvádí Dostál (2015a, s. 70), "*jsou-li k dispozici data o typu dobrovolnické práce a také data o mzdách v jednotlivých profesích, je nejvhodnější a zřejmě také nejpřesnější variantou*

[17] *Angl. Fringe Benefits, Employee Benefits nebo Perks.*

mzda specialisty navýšená o zaměstnanecké benefity v dané zemi". Tento přístup však může být v českém kontextu problém použít. Někteří autoři (Dostál, 2015a, Dostál a Vyskočil, 2014b) proto navrhují nahradit míru zaměstnaneckých benefitů mírou povinných odvodů na sociální a zdravotní pojištění ze strany zaměstnavatele. Tento přístup vychází z logiky, že na kratší pracovní úvazky je (dle zákonných omezení) možné zaměstnat člověka i bez těchto odvodů. Jelikož dobrovolnictví má zpravidla charakter relativně menší časové zátěže, ekvivalentní těmto menším úvazkům, nabízí se daný přístup jako alternativa. V případě ČR tak byla hrubá náhradní mzda navýšena o 34 %, což reprezentovalo povinné odvody ze strany zaměstnavatele. Tyto odvody se skládaly ze zdravotního (25 %) a sociálního pojištění (9 %), tedy celkem 34 %[18].

2.3.3 Navazující metody kvantifikace hodnoty dobrovolnictví

Hodnota dobrovolnické práce následovně vstupuje do některých dalších metod, nejznámější z nich hodnotí nákladovou efektivnost dobrovolnického programu. V tomto textu budou diskutovány tři:

- VIVA (angl. Volunteer investment and value audit)
- OVIR (angl. Organization Volunteer Investment Ratio)
- PPVE (angl. Percent Personnel Value Extended)

Hlavní metodou v této skupině je metoda VIVA (angl. Volunteer investment and value audit)(Gaskin, 2011).,

Tato metoda se vypočítá následovně:

$$VIVA = \frac{v_s}{TC}$$

Kde:

v_s Hodnota dobrovolnictví při použití metody mzdy specialisty

TC Celkové náklady dobrovolnického programu

V této metodě se tedy porovnává výše ekonomické hodnoty dobrovolnictví s celkovými náklady na dobrovolnický program. Oproti některým mylným interpretacím tato metoda využívá metodu mzdy specialisty, reflektuje tedy odlišný charakter jednotlivých typů dobrovolnických činností. Důležitou skutečností této metody je, že hodnotí pouze technickou

[18] *Dostál (2015a, s. 70) dále uvádí podmínky, za kterých má zaměstnavatel povinnost tyto odvody odvádět (k roku 2014). Jednak záleží na typu pracovněprávního vztahu, kdy povinnost je u pracovního poměru, dále potom u dohody o pracovní činnosti, je měsíční částka větší nebo rovna 2500 Kč a dále u dohody o provedení práce, kde měsíční výdělek přesahuje 10 000 Kč za všechny DPP u jednoho zaměstnavatele. Za těchto podmínek tak má zaměstnavatel možnost se těmto odvodům legálně vyhnout, byť to zcela jistě nejde aplikovat na každou pracovní situaci.*

efektivnost dobrovolnického programu. Je tedy nutné porovnávat dobrovolnické programy ve stejné kvalitě výstupů, a ideálně i ve stejné fázi vývoje programu.

Takřka identickou metodou je OVIR (angl. Organization Volunteer Investment Ratio, s tím rozdílem, že OVIR nespecifikuje metodu náhradní mzdy a je vyjádřená v procentech (Gouldbourne a Embuldeniya, 2002):

$$OVIR = \frac{v}{TC} * 100$$

Nespecifikace typu náhradní mzdy přitom ještě více akcentuje potřebu srovnávat pouze údaje srovnatelné, včetně totožného způsobu výpočtu ekonomické hodnoty dobrovolnictví. V obou metodách také záleží na metodice přiřazování nákladů organizace k dobrovolnickému programu. V některých organizacích nepůjde o složitou záležitost, je-li však činnost organizace diverzifikována mezi různé typy aktivit (nejen dobrovolnictví) a její zaměstnanci se věnují i jiným aktivitám, může to být obtížný úkol. Změna metody přiřazování nákladů však může znatelně ovlivnit výsledky těchto metod. Jak bylo řečeno výše, tyto metody hodnotí pouze nákladovou efektivnost, tedy s jakými náklady se dosahuje daného výstupu, v tomto případě pouze počtu dobrovolnických hodin (a nikoli jiných výstupů dobrovolnictví).

Další metodou je metoda Procentuálního navýšení hodnoty (PPVE), kdy je výstupem v procentech vyjádřený ukazatel, který poměřuje hodnotu dobrovolnictví s celkovou hodnotou práce v organizace, placené i dobrovolnické. Matematicky je daný vztah vyjádřen následovně:

$$PPVE = \frac{v}{s + v} * 100$$

Kde:

v	Ekonomická hodnota dobrovolnictví
s	Celkové mzdy placených zaměstnanců

2.3.4 Limity náhradní mzdy a navazujících metod

Metoda náhradní mzdy s sebou nese celou řadu omezení. První z nich je relativně vysoká volatilita výsledků zkoumání v kontextu rozličných metod. Jak je vidět z výzkumu Dostála a Vyskočila (2014a), změna použité náhradní mzdy může ovlivnit výslednou hodnotu dobrovolnictví v řádech desítek procent i více. Je proto důležité porovnávat výsledky hodnoty dobrovolnictví, které mají stejný metodologický základ, a také je interpretovat v kontextu designu výzkumu. Zaměření kvantifikace hodnoty dobrovolnictví na vstupy dobrovolnické činnosti je sice vzhledem k dostupnosti dat relativně jednodušší, implicitně však s sebou nese předpoklad, že tyto vstupy jsou efektivně alokovány. Jinými slovy, že je jejich alokace žádoucí, přinejmenším pro dobrovolníky, kteří tuto činnost vykonávají. V širším smyslu slova je z tohoto konceptu vyvozován také předpoklad efektivní alokace vstupů vzhledem k výstupům a společenským dopadům. Přes tato omezení je to však užitečný ukazatel, který dává někdy

obtížně uchopitelnému ekonomickému rozměru dobrovolnictví jasnější obrysy. Je však třeba brát jej v kontextu základních předpokladů a parametrů, se kterými jsou dané výpočty prováděny, neboť se zaměřuje jen na přibližné odhady jedné dimenze ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Daný koncept má také řadu praktických implikací, které jsou rozebrány v následující kapitole.

2.3.5 Doplňující metody zachycující rozměr dobrovolnictví

Kromě navazujících metod uvedených výše, které jsou založeny na údajích o ekonomické hodnotě dobrovolnictví, existují také metody, které můžeme označit za metody doplňující. Konkrétně:

Doplňující:

- FTE (angl. Full Time Equivalent, česky Ekvivalent ročních plných úvazků)
- *VPS*R angl. Volunteer to Paid Staff Ratio, česky Poměr počtu dobrovolníků k placenému personálu)
- VCC (angl. Volunteer Capital Contribution, česky Dobrovolnický kapitálový příspěvek

Kromě výše uvedených metod existuje i přístup FTE (angl. Full Time Equivalent, česky Ekvivalent ročních plných úvazků), v zahraniční literatuře známý také pod jménem FYJE (Goulbourne a Embuldeniya, 2002). Tato metoda vyjadřuje hodnotu dobrovolnictví nikoli v peněžních jednotkách, ale v podobě přepočtu na roční plné úvazky.

$$FTE = \frac{\frac{h}{h_t}}{t - t_d}$$

FTE	Ekvivalent ročních plných úvazků
h	Počet dobrovolnických hodin
h_t	Počet pracovních hodin za týden
t	Počet pracovních týdnů za rok
t_d	Standardní počet týdnů dovolené

Další doplňující metodu představuje Poměr počtu dobrovolníků k placenému personálu: VPSR[19]):

$$VPSR = \frac{nv}{ns}$$

Kde:

nv	Celkový počet dobrovolníků
ns	Celkový počet placených zaměstnanců v daném dobrovolnickém programu

[19] *Angl. Volunteer to Paid Staff Ratio.*

Tato metoda uvedená Goulbournem a Embuldeniyou (2002) přináší informaci o poměru počtu dobrovolníků k počtu zaměstnanců pracujících na daném dobrovolnickém programu za dané období. Dle Gouldbourna a Embuldeniyi (2002, s. 12) tento přístup ukazuje, jak efektivní je management dobrovolníků v dané organizaci. Bez zohlednění počtu dobrovolnických hodin, např. metodou FTE, však může být výsledek této metody zavádějící.

Další doplňující metodou zachycující ekonomický rozměr dobrovolnictví je Dobrovolnický kapitálový příspěvek (VCC[20]):

$$VVC = C_v - r_v + d_v$$

Kde:

VVC dobrovolnický kapitálový příspěvek
C_v Náklady dobrovolníků na účast v dobrovolnickém programu
r_v Náhrady proplacené dobrovolníkům
d_v Darované náhrady dobrovolníkům zpět do organizace

Tato metoda vychází ze skutečnosti, že ačkoli dobrovolníci vykonávají svoji činnost bez nároku na odměnu, jejich organizaci často provází řada finančních toků i dodatečných nákladů. Různé náklady vznikají také dobrovolníkům (např. ubytování, strava, cestovné, vybavení, nebo třeba hlídání dětí), pokud tyto náklady nejsou ze strany organizace dobrovolníkům nahrazovány, můžeme je považovat za určitý typ finančního příspěvku organizaci. Je to právě tato hodnota, kterou vyjadřuje ukazatel VCC (Gouldbourne a Embuldeniya, 2002).

2.4 Definice dobrovolnictví

Pro kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví je také důležité zvolit vhodnou definici dobrovolnictví. Volba definice dobrovolnictví je přitom jeden ze zásadních faktorů ovlivňující výsledné hodnoty, ovlivňuje totiž množinu aktivit, jejichž hodnotu vyčíslujeme. Jak uvádí Bussell a Forbes (2002, s. 3) definice dobrovolnictví je “mimořádně náročný” úkol.
Jakkoliv to může na první pohled znít zvláštně, dobrovolnictví, i když je vynakládáno ve volném čase, je stále podmnožina práce (Salamon, Sokolowski a Haddock, 2011, s. 221). Ve zjednodušené formě můžeme práci rozdělit na placenou a neplacenou, přičemž ne každá neplacená práce je dobrovolnictvím (Anheier a kol., 2003, s. 17). Volba definice dobrovolnictví tak zároveň vymezí ostatní neplacenou práci, typickým příkladem jsou domácí práce či příprava večeře pro své nejbližší. Pohled na dobrovolnictví jako na práci však není jediný možný. Lze na něj nahlížet také jako na součást trávení volného času a občanské angažovanosti. Podle závěrečné zprávy expertní skupiny pro identifikaci relevantních indikátorů kvality života v ČR v oblasti Občanská angažovanost a dobré vládnutí je právě počet hodin odpracovaných dobrovolníky jedním z klíčových indikátorů občanské angažovanosti (Úřad vlády ČR, 2018).

[20] Angl. Volunteer Capital Contribution

Volbu vhodné definice poněkud komplikuje absence jednotně přijímané definici dobrovolnictví (Frič a Pospíšilová, 2010, s. 9). Jak však uvádí Dekker a Halman (2003, s. 1), v různých definicích můžeme nalézt přinejmenším tři společné prvky: dobrovolnictví je nepovinné, neplacené a je ve prospěch druhých. Případným čtvrtým, byť méně častým, definičním prvkem je potom organizační kontext dobrovolnictví (Dekker a Halman, 2003, s. 3; Frič a Pospíšilová, 2010, s. 9). Jiný pohled na klasifikaci dobrovolnictví nabízí Tošner (2014), který rozlišuje následující formy dobrovolnictví: občanskou participaci, neformální dobrovolnictví a formální dobrovolnictví.

2.4.1 Veřejná prospěšnost v kontextu dobrovolnictví

Některé definice pracují s kritériem veřejné prospěšnosti dobrovolnictví, např. Hruška a kol. (2018, s. 11), kteří definují dobrovolnictví jako: "*Veřejně prospěšnou činnost, která je vykonávána dobrovolníkem ze svobodné vůle, v jeho volném čase a bez nároku na odměnu nebo protislužbu*". Z jejich studie není zcela jasné, co přesně je veřejnou prospěšností myšleno,[21] z kontextu je však patrná přinejmenším inspirace českým legislativním ukotvením. Hlavním pramenem z hlediska ukotvení pojmu veřejná prospěšnost je Občanský zákoník.

Ten v §146 - Veřejná prospěšnost, uvádí, že: "*Veřejně prospěšná je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu"*. Uvedené vymezení je ovšem problematické, jelikož se opírá o pojmy "obecné blaho" a "veřejně prospěšný účel", které jsou obtížně definovatelné.

Frič a Pospíšilová (2010, s. 9) mimo to uvádí, že dochází ke značnému zúžení definice, což může být pro určité účely akceptovatelné, ovšem za hranou definice dobrovolnictví se pak ocitají aktivity v oblasti sportu, rekreace a kultury, které v řadě zemí představují nejrozsáhlejší část dobrovolnictví. Kromě toho se tak obvykle ocitají za hranicí definice svépomocné neplacené práce pro vlastní organizace.

Ve veřejné ekonomii pojmy jako je veřejná prospěšnost či obecné blaho úzce souvisí s pojmem "veřejný zájem"[22]. Jak uvádí Malý (1999, s. 22), s tímto pojmem je spojen předpoklad, že daná věc je "*obecně prospěšná, blahodárná a užitečná pro společnost*". Malý (1999) dále zmiňuje, že všechny tyto věci můžeme do jisté míry označit za synonyma, stejně jako kategorii obecného dobra. Problematikou dobra a zla v ekonomickém rozhodování se blíže zabývá Sedláček (2012) ve své knize Ekonomie dobra a zla. Tato ilustruje rozdílné pojetí dobra a zla pro ekonomické

[21] *Přičemž na toto téma nepanuje v odborné literatuře shoda.*
[22] *Angl. Public Interest.*

rozhodování[23]. V této knize jsou tak postupně představeny pojetí dobra a zla v různých epochách lidské civilizace, s důrazem na západní kontext. Sedláček (2012) přehledně ilustruje specifika vnímání dobra a zla pro rozhodování člověka tak, jak se vyskytují v Eposu o Gilgamešovi, hebrejských spisech známých jako Starý zákon, Nový zákon a jiných křesťanských spisech, ale i dalších epochách a pramenech jako jsou spisy řeckých filozofů, klasická škola v čele s Adamem Smithem, moderní matematizovaná ekonomie a další.

Problém definičního prvku "veřejného dobra"[24] zmiňují i Dekker a Halman (2003) s tím, že tento prvek má vyloučit aktivity směřující dovnitř daného uskupení. Toto je však problematické, vzhledem k nepřímým pozitivním dopadům dobrovolnictví na zdraví, kriminalitu, vzdělanost, uplatnitelnost na trhu práce i výkon ekonomiky (viz Mayer, 2003). Nacházíme se tedy v situaci, kdy podle některých dílčích studií má dobrovolnictví silný pozitivní dopad i na ty, kdo jej vykonávaní, a tím i na celou společnost. Za této situace je obtížné říci, že dobrovolnictví, směřující primárně dovnitř určité komunity (místní, náboženské, skautské apod.) není společensky prospěšné. Nehledě na potřeby dané komunity, které mohou být v zájmu celé společnosti[25].

S určitou nadsázkou také můžeme říci, že pokud by bylo konkrétní vymezení veřejného zájmu (obecného dobra či veřejně prospěšného účelu) zcela jasné, nepotřebovali bychom politickou soutěž. Je to totiž právě politická soutěž, která v moderních demokratických zemích do značné míry předurčuje směřování státu, rozsah veřejného sektoru, zásahy státu do společnosti i nastavení základních parametrů ekonomického systému. Veřejná volba, tedy transformace individuálních preferencí do kolektivního rozhodnutí, je přitom jeden ze základních způsobů rozhodování ve veřejném sektoru v moderních společnostech (Lajtkepová, 2007, s. 8; Nečadová, 2012, s. 12). Je tomu tak právě z důvodu určité subjektivnosti toho, co je obecné blaho a veřejný zájem. V tomto ohledu bylo do určité míry jednodušší vnímání v dřívějších společnostech, kde hrálo silnou roli náboženství a zákony a předpisy vnímané jako objektivně stanovené[26].

Kromě toho, že jednotlivé filozofické, náboženské a ekonomické proudy nahlížely odlišně na to, co je to veřejný zájem, se veřejné zájmy pravděpodobně mění v průběhu času. Přičemž jak uvádí Malý (1999, s. 24), "*může jít o velmi dynamický proces.*" Vzhledem k tomu, jak výrazně

---

[23] *Toto rozhodování se týká jak nakládání s financemi, tak s dalšími aktivy, které jednotlivec vlastní, včetně svého potenciálu, času, který může využít k pomoci ostatním, apod.*
[24] *Angl. public good.*
[25] *Jakkoli obtížné je formulovat, co je v zájmu společnosti. Při určitém zobecnění takto můžeme označit výsledek politické soutěže a politická rozhodnutí z tohoto procesu vzešlá. Je však třeba poznamenat, že takto vzniklá rozhodnutí nemusí být nutně efektivní, co se alokace zdrojů týče.*
[26] *Sedláček (2012) ve své knize Ekonomie dobra a zla zmiňuje např. starý Izrael a postavení, jaké v něm měl (respektive podle Starého zákona měl mít) Hospodin a jeho standardy, zákony a nařízení. Tímto způsobem bylo nastíněno určité obecné blaho či veřejný zájem, včetně řady konkrétních nařízení. Jak ovšem upozorňuje Sedláček (2012, s. 106), v hebrejském vnímání šlo o zvyšování užitku v rámci jasně stanovených a nedotknutelných zákonů Tóry.*

se pohled na obecné dobro vyvíjel v dějinách, a jak obtížné je najít shodu na tomto pojetí v současnosti, představuje tento definiční prvek problematickou část definicí dobrovolnictví. Je tomu tak z důvodu, že různé subjekty (jednotlivci, ale i organizace) si mohou jinak vykládat, co je to veřejný zájem, obecné dobro nebo veřejná prospěšnost. S různými výklady těchto pojmů se však mění množina aktivit, které jsou podle této definice dobrovolnictvím.

Otázce kladné hodnoty dobrovolnictví z pohledu jednotlivých ekonomických subjektů (jednotlivců i organizací) se více věnuje první kapitola. Definujeme zde, že dobrovolnictví má kladnou hodnotu pro dobrovolníka, pokud vykonává dobrovolnickou činnost, pro přijímající organizaci a příjemce dobrovolnictví, pokud dobrovolníka přijímají, a pro finančního [27]podporovatele (jednotlivce, firmu, město, kraj, stát apod.) pokud finančně podporují dobrovolnický program. Tyto případy tak představují jev v ekonomii zvaný jako odhalené preference[28]. Dobrovolnictví samozřejmě může mít hodnotu i pro jiné subjekty, ekonomicky jsou však obtížně odhalitelné[29].

Jak dále uvádí Malý (1999, s. 23), je poměrně obtížné hodnotit, co je dobré pro společnost jako celek, a to zejména tehdy, pokud jsou potřeby a zájmy jednotlivců v rozporu. Malý dále zmiňuje příklad výstavby dálnice, která má podle výsledků ekonomické analýzy kladný dopad na ekonomický rozvoj regionu, nese s sebou však negativní dopad na krajinu a životní prostředí. Moderní postupy jako je SROI analýza[30] zohledňují i environmentální dopady investic (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015), jenže způsob jejich kvantifikace, včetně jejich protiváha k ekonomickému dopadu, bude vždy otázkou volby.

Jak dodává Malý (1999, s. 23), diskuze mezi zastánci ekonomického rozvoje za cenu částečného narušení životního prostředí a zastánci ochrany přírody ve stávajícím stavu za cenu ekonomických ztrát, je velice obtížná. Malý dále uvádí, že ekonomie jako taková nedokáže odpovědět na otázku, která z těchto situací je ve veřejném zájmu. Ekonomie dokáže pouze tyto dopady (částečně) kvantifikovat a poskytnout podklady pro politické rozhodování. Stiglitz a Rosengard (2015, s. 15) dodávají, že je na místě určitá obezřetnost při užívání pojmů veřejný zájem, nebo dobro společnosti, neboť různé politiky a společenská opatření mohou mít

[27] *Eventuálně pro osoby poskytující materiální dary na podporu dobrovolnictví a další obdobné případy.*
[28] Angl. revealed preferences.
[29] *Výjimkou může být volba politika, který prosazuje dobrovolnictví, téma dobrovolnictví je však obvykle ve volbách marginálním tématem, viz teorie voliče mediána (Pejcal a Dostál, 2016). Výzkumnou metodou, jak zjistit preference lidí ohledně toho, jak vnímají hodnotu dobrovolnictví, je se jich na to zeptat (např. formou dotazníkového šetření nebo polo-strukturovaných rozhovorů). Problém této metody však je, že má pouze deklaratorní charakter, s nejistou vazbou k reálnému chování. Určitým řešením by mohl být ekonomický experiment, kdy by účastníci experimentu dostali k dispozici určitou finanční částku, se které by vycházela jejich odměna za účast v experimentu, která by však byla ovlivněna jejich rozhodování. Sérii podobných experimentů provedli Knowles a Servátka (2015), jejich výzkum byl však zaměřen na vliv zpoždění na darování finanční hotovosti.*
[30] Česky plným názvem analýza společenské návratnosti investic. Angl. Social return on investment analysis.

pozitivní dopad na různé skupiny osob. Z důvodů diskutovaných výše, nepracuje definice dobrovolnictví pro potřeby aplikace Dobrometr s kategorií obecného blaha, veřejného zájmu nebo veřejné prospěšnosti.

2.2.2 Vybrané definice dobrovolnictví

Pro účely našeho textu byly vybrány některé definice dobrovolnictví relevantní pro český kontext, včetně diskuze jejich problematických bodů.

Jednou ze zásadních definicí dobrovolnictví je definice Mezinárodní organizace práce (ILO, 2011, s. 13) podle které je dobrovolnictví "*neplacená nepovinná práce, tedy když jednotlivci věnují čas bez finanční odměny prostřednictvím aktivit vykonávaných buď prostřednictvím organizace, nebo přímo ve prospěch ostatních mimo vlastní domácnost*". Tato definice je unikátní především svojí komplexností, dále potom velkým množstvím subjektů, které pracovaly na dokumentu, který tuto definici navrhuje[31]. Komplexnost byla dána zahrnutím několika konkretizujících pojmů definice, diskutovány v Manuálu ILO (2011):

- Dobrovolnictví je práce – tedy zahrnuje produkci statků či služeb, které mají potenciální hodnotu pro její příjemce a nejen pro dobrovolníka[32]. Manuál dále uvádí hru na hudební nástroj, kdy hra ve své domácnosti čistě pro své uspokojení není dobrovolnictvím, zatímco hra pro klienty domova pro seniory již ano[33].
- Dobrovolnictví je neplacené – tedy bez finanční nebo jiné náhrady jejich času. Je však možné krytí nákladů spojených s vykonáváním dobrovolnictví, poskytování stravy či zajištění dopravy, jsou také možné symbolické dárky jako vyjádření vděčnosti. Možná jsou také stipendia na zajištění životních nákladů, nesmí však souviset s hodnotou výstupů, konkrétním typem dobrovolnické práce, ani tržními cenami[34].
- Dobrovolnictví je nepovinné – je zde nutný prvek volby, bez právního nebo jiného závazku vykonávat tuto aktivitu, jako jsou soudem nařízené veřejně prospěšné práce, náhradní vojenská služba. Tuto podmínku také narušuje neplacená praxe jako podmínka vstupu do zaměstnání, dobročinné aktivity jako podmínky k ukončení studia

[31] *Jedná se o Manuál pro měření dobrovolnické práce Mezinárodní organizace práce (ILO, 2011). Tento dokument navazoval na dlouhodobé aktivity Centra pro studie občanské společnosti Univerzity Johnse Hopkinse, pod záštitou Oddělení statistiky Mezinárodní organizace práce ve spolupráci s programem Dobrovolníci OSN (United Nations Volunteers), za asistence Skupiny technických expertů Mezinárodní organizace práce. V této skupině byli přední statistici a ekonomové z různých zemí světa (ILO, 2011, s. i).*

[32] *Manuál ILO (2011, s. 13) dále pro potřeby výzkumných šetření stanovuje, že člověk musí vykonat určité množství dobrovolnické práce proto, aby mohl být označen za dobrovolníka (např. hodinu za určité období, jeden den v týdnu, apod.).*

[33] *Trénink na dobročinné vystoupení za účelem lepšího výkonu by však již bylo možné do kategorie dobrovolnictví za určitých okolností zahrnout.*

[34] Tato podmínka je důležitá z hlediska poskytování kapesného, které sice není v našem prostředí příliš časté, vyskytuje se ale např. v dobrovolnictví v Evropských sborech solidarity (dříve Evropská dobrovolná služba) (Dostál a Kéri, 2020b).

apod. Podmínku dobrovolnosti naopak nenarušují očekávání okolí, tlak ze strany své sociální skupiny apod., neboť člověk volí, zda se těmto očekáváním či tlaku podvolí[35].

- Dobrovolnictví je vykonáváno přímo či nepřímo – tento definiční prvek je důležitý vzhledem k rozsahu přímého dobrovolnictví bez zprostředkovatele, zejména v zemích a regionech s relativně nižším počtem neziskových organizací. Manuál ILO nicméně doporučuje oddělovat data o přímém a nepřímém dobrovolnictví[36].
- Dobrovolnictví nezahrnuje práci vykonávanou ve prospěch vlastní domácnosti – neplacená práce ve prospěch členů domácnosti není kvalifikována jako dobrovolnictví, tento definiční prvek do určité míry nahrazuje podmínku "mimo vlastní rodinu", která bude diskutována níže.
- Dobrovolnictví zahrnuje jakoukoli neplacenou činnost (splňující ostatní podmínky) bez ohledu na právní formu organizace, sektor ekonomiky a jiné institucionální nastavení – včetně neziskových organizací, veřejné správy, soukromých firem a ostatních. Nicméně je žádoucí, jak dodává Manuál ILO (2011, s. 16) rozlišovat mezi jednotlivými typy institucionálního nastavení.
- Tato činnost není omezena typem příjemců – dobrovolnictví může být vynakládáno ve prospěch celé řady organizací a účelů, včetně jednotlivců, životního prostředí, širších komunit apod.

Tato definice, vzhledem ke svojí komplexnosti, tak představuje základ pro definici užitou v našem projektu, jak bude diskutováno níže. Následující přehled definic není v žádném případě vyčerpávající, spíše představuje ilustraci různých pohledů na dobrovolnictví. Nejprve jsou představeny definice z českého prostředí.

Box č. 1: Vybrané definice dobrovolnictví používané v ČR

"*Dobrovolnictví je veřejně prospěšná činnost, která je vykonávána dobrovolníkem ze svobodné vůle, v jeho volném čase a bez nároku na odměnu nebo protislužbu*" Analýza o stavu dobrovolnictví pro Ministerstvo vnitra (Hruška a kol., 2018, s. 11).

"*Dobrovolnictví je veřejně prospěšná činnost, kterou vymezujeme jako ochotu člověka poskytnout část svého času i sil ve prospěch potřebné organizace nebo člověka, aniž by s příjemcem pomoci byl vázán přátelskými či jinými vazbami*." Metodický materiál Lesy a dobrovolnictví (Dobrovolnické centrum, o.s. spolu s přispěvateli, 2011, s. 12).

[35] *Podmínku dobrovolnosti dále podle manuálu de facto nesplňují i lidé mladší 15 let, a to z důvodu právní odpovědnosti k přijetí či odmítnutí dobrovolnické práce. Manuál ovšem dodává, že tato hranice je pouze doporučená a je možné ji v určitém národním kontextu snížit v závislosti na specifika místního právního systému.*

[36] *Manuál ILO (2011, s. 15) dále uvádí, že satelitní účty neziskových institucí mohou zachycovat pouze organizované dobrovolnictví.*

Dobrovolník je "*ten, kdo se vědomě a svobodně rozhodne věnovat část svého času, energie a schopností ve prospěch druhých a tuto činnost vykonává bezplatně*"[37] Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2016).

„*Dobrovolnictví je vědomá, svobodně zvolená činnost ve prospěch druhých, kterou poskytují občané bezplatně. Dobrovolník dává vědomě část svého času, energie a schopností ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezena.*" Metodické doporučení Ministerstva kultury pro dobrovolnictví v kultuře a umění (Gregoriniová, 2011, s. 8)

"*Dobrovolník je člověk, který věnuje část svého volného času, schopností, možností a energie veřejně prospěšné činnosti (především potřebné druhým lidem) bez nároku na finanční odměnu*" Studie Ministerstva práce a sociálních věcí Dobrovolnictví v sociálních službách Lusková a Lusková, 2012, s. 3)

Následující box obsahuje vybrané definice s mezinárodním kontextem.

Box č. 2: Vybrané definice dobrovolnictví v mezinárodním kontextu

Dobrovolnictví je "*neplacená nepovinná práce, tedy když jednotlivci věnují čas bez finanční odměny prostřednictvím aktivit vykonávaných buď prostřednictvím organizace, nebo přímo ve prospěch ostatních mimo vlastní domácnost*" (ILO, 2011, s. 13)

Tyto pojmy (pozn. dobrovolnictví a dobrovolná činnost[38]) odkazují na širokou škálu aktivit, včetně tradičních forem vzájemné pomoci a svépomoci, formálního poskytování služeb a dalších forem občanské participace vykonané ze svobodné vůle, pro obecné veřejné dobro a kde peněžní motivace není základním motivačním faktorem (OSN, 2002, s. 3)

Dobrovolnictví definujeme jako jakoukoliv aktivitu, která obsahuje trávení času, neplaceného, činností, která je zaměřena na prospěch prostředí nebo lidí (jednotlivců nebo skupin), jiných než blízkých příbuzných. Klíčovou skutečností pro tuto definici je, že dobrovolnictví musí být výsledkem svobodné volby jednotlivce. Národní rada dobrovolnických organizací, Anglie, Spojené království. (NCVO, 2019).

[37] *Ministerstvo zdravotnictví na svém webu o této definici uvádí, že se jedná o "nejpoužívanější definici" bez uvedení zdroje. S největší pravděpodobností jedná o odkaz na definici Tošnera a Sozanské (2002), kterou používá i Metodické doporučení Ministerstva kultury uvedené níže.*
[38] *Angl. volunteering, volunteerism and voluntary activities.*

Určitou zajímavostí je, že řada dobrovolníků by tak sama sebe neoznačila[39]. Objevují se výzkumy, ve kterých lidé odpovídají záporně na otázku, zda se věnovali dobrovolnictví, přitom sami hovoří o pomoci ostatním a o tom, že věnovali svůj čas. Proto se při výzkumech ohledně rozsahu dobrovolnictví doporučuje nedotazovat se lidí, kolik času věnovali dobrovolnictví, ale mluvit o neplacené práci (ILO, 2011, s. 44). V našem šetření, popsaném dále v textu, jsme pro úsporu v rozsahu dotazníku tento postup nezvolili, vycházeli jsme přitom z toho, že organizace pracující s dobrovolníky se budou méně zdráhat je za dobrovolníky označit.

2.2.3 Firemní dobrovolnictví jako specifická kategorie dobrovolnictví

Specifickou kategorií je firemní dobrovolnictví, které může mít charakter dobrovolnické práce pracovníků firmy ve volném čase, do kterého firma vstupuje organizačně, informačně či motivačně. Tento typ firemního dobrovolnictví se obvykle vejde do standardních definic dobrovolnictví. Specifický typ firemního dobrovolnictví (stejně jako dobrovolnictví v jiných typech organizací - např. ve veřejné správě) je potom kategorie, kdy se zaměstnanci věnují dobrovolnické činnosti v pracovní době, kdy přitom stále dostávají mzdu (Mayer a Silva, 2017, s. 97).

V tomto případě je třeba brát firemní dobrovolnictví jako specifickou kategorii, která netvoří podmnožinu dobrovolnictví jako takového (z důvodu obdržení své obvyklé mzdy). Tuto situaci popisuje i Manuál Mezinárodní organizace práce k měření dobrovolnictví (ILO, s. 14), který říká, že existuje-li motivační pobídka pro zaměstnance k zapojení se do programů korporátního dobrovolnictví, jako např. placené volno, "*výsledná aktivita narušuje "neplacenou" podmínku definice a jako taková by neměla být započítána jako dobrovolnictví, ale spíše jako firemní in-kind příspěvek"*.

Vztah dobrovolnictví (jakožto nepovinné neplacené práce ve prospěch ostatních) a firemní dobrovolnictví (jako typ dobrovolné práce ve prospěch ostatních, do které vystupuje zaměstnavatel), znázorňuje následující schéma. Podobných schémat, např. dobrovolnictví ve vztahu k nezaměstnanosti, bychom mohli vytvořit mnoho. Vzhledem k rozsahu zprávy se omezíme pouze na vazby, které jsou pro zpracovávané téma zásadní.

[39] *V ČR to může být do určité míry dáno minulostí a určitým pejorativním nádechem „dobrovolně povinných" akcí z dob komunistického režimu, jak uvádí Sozanská a Tošner (2005, s. 2). Tento jev se však vyskytuje i v zahraničí. Manuál ILO (2011, s. 44) uvádí, že: pojmy dobrovolník a dobrovolnictví s sebou nesou v různých částech světa celou řadu konotací, pozitivních i negativních.*

Schéma 2: Firemní dobrovolnictví ve vztahu ke standardnímu dobrovolnictví

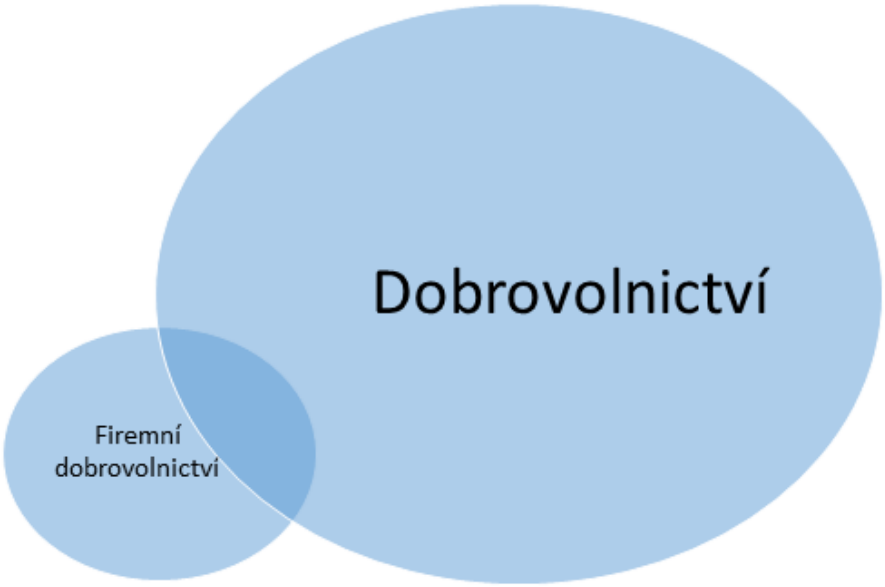

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.

Ta část firemního dobrovolnictví, které se překrývá se "standardním" dobrovolnictvím, představuje neplacenou nepovinnou práci vykonávanou ve prospěch ostatních zaměstnanců. Do jejich organizace vstupuje zaměstnavatel, ale práce je vykonávána v jejich volném čase, případně během neplaceného volna. Část firemního dobrovolnictví, která je vně množiny "standardního" dobrovolnictví (a která podle Manuálu ILO představuje in-kind příspěvky firem v podobě práce jejich zaměstnanců), se od první části liší tím, že zaměstnavatel svým zaměstnancům nabízí finanční či jiné hmotné pobídky. Může to být např. vykonávání dané činnosti v pracovní době, přičemž pobírají mzdu, jako kdyby vykonávali svoji standardní pracovní činnost, nárok na jiné benefity apod.

Nicméně, i když tento typ dobrovolnictví netvoří podmnožinu standardního dobrovolnictví, ale specifickou kategorii, není žádoucí z tohoto termínu nutně vyjmout slovo dobrovolník, neboť s ním má mnoho společného. Často zde firmy využívají stávající dobrovolnickou infrastrukturu, či zkušenosti přijímajících organizaci se standardními dobrovolníky. Podobná může být i jejich motivace vykonat něco smysluplného pro svoji komunitu, pro společnost obecně. Obdobné jsou také činnosti takového dobrovolníka. Většinou navíc pracuje s ostatními dobrovolníky a zakouší podobné přínosy jako oni. Oba typy firemního dobrovolnictví jsou potom součástí širšího konceptu s názvem společenská odpovědnost firem – Corporate social responsibility neboli CSR (konkrétně jeho filantropického pilíře, viz Činčalová a Prokop (2019)). Podle Zapojím se (2019) je firemní dobrovolnictví také někdy vykonáváno jako teambuildingová aktivita pro zaměstnance. Je však třeba mít na paměti, že kategorie firemního

dobrovolnictví se částečně (ale nikoli zcela) překrývá s tím, co obvykle definují standardní definice dobrovolnictví.

Zjednodušeně můžeme říci, že činnost, která se obvykle nazývá firemním dobrovolnictvím, může být realizována ve volném čase (jedná se o standardní dobrovolnictví) nebo místo obvyklé pracovní činnosti v placeném čase (nejedná se o dobrovolnictví). Jako celek se tato kategorie částečně překrývá s množinou činností obvykle označovaných dobrovolnictvím. Tedy ne všechno označované jako firemní dobrovolnictví chápeme jako dobrovolnictví (navzdory názvu), a naopak většinu dobrovolnictví nezajišťují firmy.

2.2.4 Dobrovolnictví studentů

Podobná situace panuje i u dobrovolnictví studentů, obvykle středních, vyšších odborných nebo vysokých škol[40]. Dochází-li k němu mimo studijní povinnosti, potom je možné nepovinnou, neplacenou činnost studentů, vykonávanou ve prospěch ostatních označit jako dobrovolnictví. Pokud je však tato činnost vykonávána ve volitelném předmětu, je označení dané činnosti za dobrovolnictví problematické, neboť může jít o volbu mezi dvěma úkoly, přičemž student má pro úspěšné zdolání studia povinnost splnit alespoň jeden z nich. Zvláště na středních školách je potom možné vyžadovat ze strany školy účast na volitelném předmětu a penalizovat jeho nesplnění. Za dobrovolnické je také problematické považovat stáž, která je podmínkou absolvování studia, za kterou v případě úspěšného splnění náleží studentovi kredity či jiná míra studijní satisfakce.

Obecně tak můžeme, podobně jako v případě firemního dobrovolnictví, vymezit dva typy dobrovolnictví studentů. První typ splňuje definici dobrovolnictví a nachází se uvnitř množiny aktivit nazývaných dobrovolnictví. Druhý typ aktivit, které se v oblasti vzdělávání mohou nazývat dobrovolnictvím, je součástí institucionalizovaného vzdělávacího systému. V tomto druhém typu plynou z účasti na aktivitách jasně stanovené odměny, naopak za neúčast následují sankce (přímé či nepřímé). Tuto situaci ilustruje následující schéma.

[40] *Za určitých okolností můžeme uvažovat i o dobrovolnictví žáků základních škol. Jelikož však osoby mladší 15 let nejsou způsobilí k právním úkonům, obvykle se z definice dobrovolnictví vyřazují. Za těchto okolností by se tak dobrovolnictví týkalo žáků devátých, maximálně osmých tříd základních škol.*

Schéma 3: Dobrovolnictví studentů ve vztahu ke standardnímu dobrovolnictví

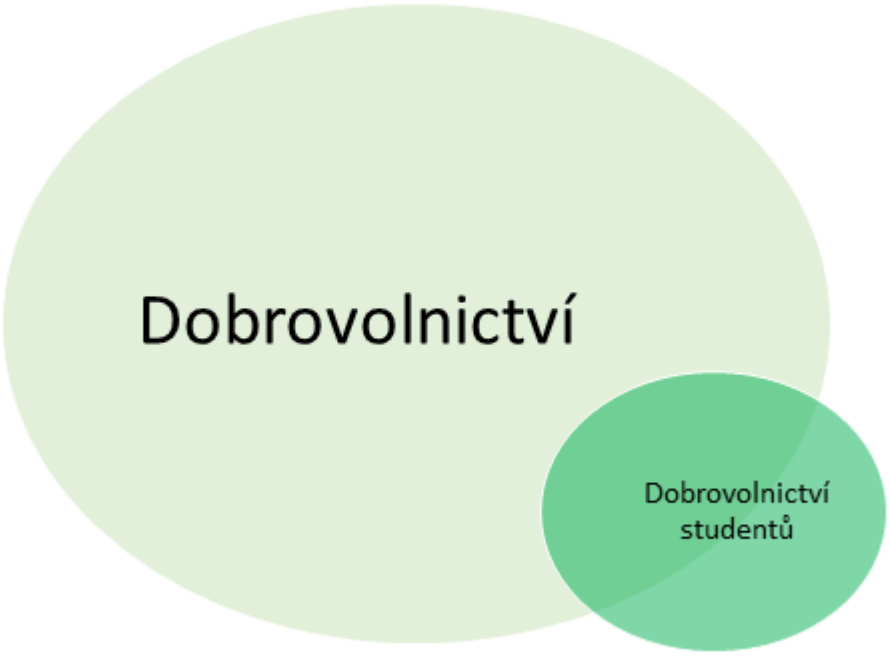

Zdroj: sestaveno autory, 2019.

Podle manuálu ILO (2011, s. 14-15) narušují podmínku nepovinnosti následující aktivity:

- neplacené zaškolení nutné pro vstup do zaměstnání
- studentské dobrovolnictví nutné pro absolvování studia

Tyto činnosti by tak podle manuálu ILO neměly být označovány jako dobrovolnictví.

2.2.5 Dobrovolnictví jako práce z hlediska i praxe

Ač to může znít v českém jazykovém prostředí zvláštně, dobrovolnictví představuje podmnožinu práce, přinejmenším z ekonomického pohledu. Anheier a kol. (2003) představuje dva základní typy práce, jakožto uvědomělé lidské činnosti, následkem které vznikají hodnoty, placenou a neplacenou práci. V tomto duchu s tímto pojmem pracuje i Manuál ILO (2011, s. 13), který přímo uvádí, že dobrovolnictví je prací[41]. Tento manuál dále uvádí, že dobrovolnictví by mělo přispívat k produkci statků a služeb, která se nachází uvnitř hranice produkčních možností dané ekonomiky[42]. Práce je také jeden z tradičních výrobních faktorů (společně s půdou a kapitálem), přičemž prací je myšlena uvědomělá lidská činnost vynakládaná za účelem vzniku hodnot.

[41] *Angl. work, eventuálně labour se v kontextu dobrovolnictví používá v anglicky psané literatuře ještě termín labour (případně labor v americké angličtině). Oba termíny, work i labour můžeme do češtiny přeložit slovem práce.*
[42] *Angl. General production boundary of the economy.*

V českém jazykovém prostředí má často termín “práce” konotace spojené s placenou prací, upravovanou zákoníkem práce. Proto se někdy organizace z praxe brání označení “dobrovolnické práce”, neboť jej vnímají jako oxymóron (protimluv), přestože v anglickém jazykovém prostředí se běžně vyskytuje ekvivalent volunteer work (česky dobrovolnická práce), volunteering (česky dobrovolnictví). V tomto textu tak převážně používáme termín “dobrovolnická činnost”, přestože jeho doslovný překlad (volunteer activity) odkazuje spíše na typ dobrovolnické činnosti, její vlastnosti a charakteristiky. V česky psané literatuře tak můžeme narazit na diskuzi ohledně rozdílů mezi dobrovolnictvím a černou (nelegální) prací. Tošner (2014, s. 13) uvádí, že dobrovolníci by neměli: “*působit v komerční sféře, kde by to bylo posuzováno jako zvýhodňování organizace z hlediska hospodářské soutěže, případně jako „černá práce“*. Samotné vymezení komerční sféry však není triviální záležitostí.

Jak uvádí Pestoffův trojúhelník, podél hranic jednotlivých hlavních sektorů ekonomiky (sektor domácností, sektor firem, veřejný neziskový sektor a soukromý neziskový sektor) jsou určité hraniční oblasti s organizacemi, nesplňujícími všechny charakteristiky žádného ze čtyř sektorů. A tak zatímco angažování dělníka do výrobní firmy podnikající výhradně za účelem zisku bude podezřelé nazvat dobrovolnictvím, i kdyby daný člověk nepobíral mzdu a skutečně tuto činnost vykonával dobrovolně, jsou i jiné případy. Představme si soukromou nemocnici, která má jako právní formu akciovou společnost, do které dochází dobrovolníci, kteří vyplňují pacientům volný čas v podobě her, povídání apod. Jedná se o komerční sféru a zvýhodňování organizace z hlediska hospodářské soutěže? A co v případě, bude-li ona akciová společnost 100 % ve vlastnictví města? Metodologicky jasnější jednodušší je při definování dobrovolnické činnosti prostřednictvím definičních prvků, bez ohledu na právní formu organizace a typ činnosti.

Můžeme tak říci, že dobrovolnictví skutečně sdílí s černou prací některé společné charakteristiky. Obojí je, přinejmenším z účetního hlediska, neplacenou uvědomělou lidskou činností, vynakládanou za účelem hodnot. Podstatným rozdílem však je, že černá práce porušuje zákonné normy, jelikož se jedná o práci, za kterou náleží pracovníkovi odměna podléhající zdanění, dochází tak k daňovým únikům. Podstatou černé práce je totiž obvykle finanční odměna, která je provedena neoficiálně mimo účetní evidenci, za účelem vyhnutí se daňové povinnosti, případně vyhnutí se zákonem daným povinnostem související se zaměstnáváním pracovníků. Oproti tomu dobrovolnictví patří mezi lidské svobody v moderních společnostech, je vykonáváno z principu bez finanční odměny, a je v souladu s legislativou. Byť jej tato legislativa upravuje často jen částečně, případně upravuje obecné principy lidského chování, které jsou v dobrovolnictví obsaženy. V tomto kontextu může mít v Českém prostředí termín “neplacená práce” negativní konotace právě ve smyslu černé práce.

Pro přehlednost uveďme ještě tabulku prezentující dichotomii ne/dobrovolnictví, tak jak jí uvádí Manuál ILO (2011, s. 17). První sloupec je dobrovolnictvím, a můžeme jej chápat jako uvědomělou lidskou činnost, jejímž následkem vznikají hodnoty, tedy dochází k produkci statků a služeb. Aktivity ve druhém sloupci neoznačujeme jako dobrovolnictví, byť to

neznamená, že se nemůže jednat o záslužnou činnost, naopak i zde může za určitých okolností docházet k produkci statků a služeb.

Tabulka 2: Příklady neplacené uvědomělé lidské činnosti z hlediska definice dobrovolnictví ILO

Je dobrovolnictvím	**Není dobrovolnictvím**
Nákup staršímu sousedovi	Nákup pro potřeby vlastní domácnosti
Příprava jídel pro bezdomovce	Příprava jídla pro vlastní domácnost
Dobrovolník – učitel ve veřejné škole	Pomáhání vlastnímu dítěti s domácím úkolem
Vykonávání funkce v odborech ve volném čase	Vykonávání funkce v odborech v čase placeném zaměstnavatelem
Vytváření a údržba webu organizace	Zapojování se do online společenských aktivit (např. Facebook nebo MySpace)
Dobrovolnická pomoc při volební kampani	Účast při volbách jako volič
Rozdělování jídla, oblečení nebo léčiv v azylovém domě	Odvoz manžela/ manželky do nemocnice
Uvádějící při bohoslužbách	Účast na bohoslužbě
Shromažďování vzorků vody pro environmentální organizaci jako dobrovolník	Provádění výzkumu v rámci vlastního zaměstnání
Poskytování bezplatných právních služeb v poradenském centru	Poskytování právních služeb za úplatu
Sloužit jako trenér dětského sportovního týmu[43]	Individuální sportování s vlastním dítětem
Výroba oblečení pro znevýhodněné děti	Výroba a zašívání oblečení vlastním dětem
Výstavba přístřeší pro rodiny bez domova	Domácí práce ve vlastní domácnosti
Péče o ohrožená zvířata, nebo zvířata zasažená mimořádnou událostí	Placené zaměstnání v organizaci pomáhající ohroženým zvířatům
Krátkodobá pěstounská činnost se zanedbatelným finančním příspěvkem	Pěstounská činnost dlouhodobého charakteru
Poskytování poradenství nebo mentoringu	Poskytnutí rady sousedovi během přátelské

[43] *I za situace, že jedno z dětí v týmu je vlastní.*

druhé osobě bez odměny	diskuze
Dobrovolnictví s kolegy z práce mimo placenou pracovní dobu	Dobrovolnictví s kolegy během placené pracovní doby
Šití přikrývky pro nemocného souseda	Šití přikrývky pro nemocného člena vlastní domácnosti
Odvoz souseda k lékaři	Sdílení auta se sousedem po cestě do práce

Zdroj: ILO (2011, s. 17)

Jak je patrné z výše uvedené tabulky, je to soubor různých definičních prvků, který dělá z dané aktivity dobrovolnictví. Různé činnosti, které na první pohled vykazují stejné vlastnosti, však mohou v různých kontextech být uvnitř nebo vně definice dobrovolnictví.

Placená práce může probíhat formou různých pracovněprávních vztahů, na plný či částečný úvazek apod. Neplacená práce může mít podobu dobrovolnictví, kdy je tato neplacená práce vykonávaná dobrovolně ve prospěch ostatních. Další kategorií je potom neplacená práce v domácnosti či pro své nejbližší příbuzné, která sice není dobrovolnictvím, přesto je její role ve fungování společnosti nezastupitelná. Jako zvláštní kategorii můžeme potom vidět právě onu černou práci, nejčastěji v podobě neexistence pracovněprávního vztahu či zařazení do účetní evidence a neoficiální platby bokem. Viděno optikou ekonomie, všechny výše uvedené typy je možné označit jako práci, tedy uvědomělou lidskou činnost vynakládanou za účelem vzniku hodnot.

Shrnutí kapitoly 2

Tato kapitola se věnovala teoretickému pozadí kvantifikace hodnoty dobrovolnictví. Byly zmapovány hlavní mezníky více než padesátileté historie zkoumání této ekonomické subdisciplíny. Došlo k formulaci interpretačního rámce, který bude následně sloužit pro definování informační hodnoty údajů o hodnotě dobrovolnictví. Tento interpretační rámec má pět následujících částí: Subjektivní či objektivní přístup k hodnotě dobrovolnictví, paradigma subjektivní hodnoty dobrovolnictví, definici pozitivní hodnoty dobrovolnictví, teorii maximalizace užitku a teorii maximalizace produkce. Byly také představeny hlavní přístupy ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví, včetně současného hlavního proudu, nákladů náhrady. Došlo k diskuzi hlavních typů náhradních mezd používaných v rámci tohoto přístupu. Diskutovány byly navazující a související metody, včetně jejich omezení. Tato kapitola tak poskytuje teoretický základ pro kapitoly následující. Kapitola 2 na tuto kapitolu navazuje z hlediska volby metody hodnocení pro aplikaci Dobrometr. V kapitole 3 jsou teoretické způsoby využití údajů o hodnotě dobrovolnictví uchopeny více prakticky a jsou zde představeny známé výskyty praktického využití těchto údajů u nás i v zahraničí. V 6. kapitole

jsou teoretické poznatky aplikovány na diskuzi vypovídací hodnoty údajů z aplikace Dobrometr.

3 Výzkumné šetření

Tato kapitola je zaměřena na výzkumné šetření, které bylo do výzkumu zařazeno na základě kritéria praktické využitelnosti. Toto šetření bylo provedeno mezi subjekty z praxe a jeho hlavní část probíhala dotazníkovou formou, pro doplnění byly využity polo-strukturované rozhovory s vybranými aktéry. V této kapitole je nejprve popsán design výzkumu, poté je představen výzkumný vzorek, následně jsou představeny výsledky výzkumu a také závěry výzkumného šetření.

3.1 Design výzkumu

Pro splnění šestého kritéria (praktická využitelnost) bylo provedeno výzkumné šetření, které se skládalo ze dvou částí, dotazníkového šetření a polo-strukturovaných rozhovorů. Vzor dotazníku a otázky k rozhovorům jsou umístěny v příloze, stejně jako grafické znázornění odpovědí u vybraných otázek.

3.1.1 Cíle výzkumu

Výzkumné šetření mělo následující cíl: Identifikovat u organizací pracujících s dobrovolníky možnosti evidence ukazatelů souvisejících s činností dobrovolníků, očekávání od nově vzniklých aplikací a požadavky na jejich vlastnosti. Možnostmi jsou myšlena jak data o svých dobrovolnících, které mají potenciální uživatelé k dispozici, tak personální kapacity k využívání aplikace. Očekávání a požadavky jsou definovány v dotazníku, respektive otázkám k rozhovorům.

Vzhledem ke specifikům kvantitativního a kvalitativního výzkumu byly stanoveny cíle a dále také výzkumné otázky, zvlášť pro dotazníkové šetření a zvlášť pro polostrukturované rozhovory.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit:

a) Jaké povědomí mají respondenti o ekonomické hodnotě dobrovolnictví?
b) Jak evidují respondenti práci dobrovolníků?
c) Zda a jak pracují s ekonomickou hodnotou dobrovolnictví?

3.1.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky byly formulovány zvlášť pro dotazníkové šetření a zvlášť pro polostrukturované rozhovory.

Dotazníkové šetření

Výzkumné otázky pro dotazníkové šetření byly formulovány následovně:

1. Jaké jsou základní charakteristiky zkoumaného vzorku (právní forma, zaměření dobrovolnického programu, personální kapacity na koordinaci dobrovolníků)?
2. Jaká data o dobrovolnických hodinách zaznamenávají zkoumané organizace (forma získávání, počet, rozdělení podle činností, rozdělení podle charakteristik dobrovolníků)?
3. Využily organizace pracující s dobrovolníky zapojené do šetření v minulosti údaje o hodnotě dobrovolnictví (v jaké míře a za jakým účelem)?
4. V případě nevyužití údajů o hodnotě dobrovolnictví, jaký byl důvod?
5. Jaká je charakteristika organizací pracující s dobrovolníky vyjadřujících zájem o výpočet hodnoty dobrovolnické práce jejich dobrovolníků?

Polostrukturované rozhovory

Výzkumné otázky pro polostrukturované rozhovory byly formulovány následovně:

1. Jak rozumí respondenti pojmu ekonomická hodnota dobrovolnictví?
2. Jakým způsobem využívali respondenti vyčíslování hodnoty dobrovolnictví?
3. Jakým způsobem respondenti plánují využívat vyčíslování hodnoty dobrovolnictví ve své praxi?
4. Jakým způsobem respondenti vyčíslují hodnotu dobrovolnictví?
5. Jaké mají respondenti specifické potřeb či přání, v kontextu vyčíslování hodnoty dobrovolnictví v aplikaci Dobrometr?

Výzkumné otázky v první části šetření míří na zachycení reprezentativnějších informací od většího vzorku respondentů, a jelikož se jednalo o šetření dotazníkovou formou, důraz byl kladen na uzavřené otázky. Oproti tomu výzkumné otázky v druhé části šetření sledovaly detailnější informace, od menšího vzorku respondentů, který by svým složením měl zastupovat větší část hlavních aktérů v oblasti dobrovolnictví v ČR. Jelikož druhá část šetření byla provedena formou polo-strukturovaných rozhovorů, umožňovalo to tazatelům reagovat na odpovědi respondentů, a ujišťovat se o správném pochopení odpovědí.

3.2 Charakteristika vzorku

V této části budou představeny základní charakteristiky vzorku výzkumného šetření, nejprve jeho dotazníkové části, následně potom části s polo-strukturovanými rozhovory.

3.2.1 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření bylo distribuováno elektronickou formou *prostřednictvím Google dotazníku přes sociální sítě a emailem v období říjen 2018 až leden 2019.* Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na organizace pracující s dobrovolníky, ať již po stránce organizační (vysílající organizace nebo přijímající instituce), tak na firmy věnující se firemnímu dobrovolnictví nebo organizace organizující neformální komunitní pomoc. Dotazník je k dispozici v příloze této zprávy.

Oslovování organizací probíhalo následujícím způsobem:

- Organizace registrované na portálu Dobrovolnik.cz, poptávající dobrovolníky
- Organizace provozující programy akreditované Ministerstvem vnitra pro dobrovolnickou službu
- Přímé oslovování kategorií, které nebyly zastoupeny výše (církve, politické strany, firmy apod.)

Dotazník byl také k dispozici na webu Dobrovolník.cz, a došlo k jeho sdílení na sociálních sítích. Vzorek respondentů měl následující charakteristiky: Celkem odpovědělo 105 respondentů ze všech oblastí, ve kterých dobrovolníci pracují napříč celou Českou republikou. Bližší informace jsou ve výsledcích dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření nebylo základním stavebním kamenem pro návrh nové metody kvantifikace hodnoty dobrovolnické práce. Jeho cílem bylo získat základní přehled o tom, jaké údaje organizace evidují. Pro naše potřeby tedy bylo dostačující získat údaje v daném časovém úseku bez ambice na dodržení všech metodologických náležitostí. Jsme si tedy vědomi např. skutečnosti, že rozložení našeho výzkumného souboru přesně neodpovídá dostupným souhrnným datům, např. z European Values Study.

3.2.2 Polostrukturované rozhovory

Pro doplnění dat z dotazníkového šetření bylo přistoupeno k provedení polostrukturovaných rozhovorů na menším vzorku klíčových aktérů z hlediska celospolečenského managementu dobrovolnictví. Důraz při výběru respondentů byl kladen na tvůrce či spolutvůrce veřejných politik z oblasti dobrovolnictví, tedy organizací veřejné správy, mající dobrovolnictví v gesci. Vzorek byl doplněn také o dvě sítě dobrovolnických nestátních neziskových organizací. Toto šetření probíhalo od září do prosince 2018.

Byl zvolen počet šestnácti organizací podle následujících kritérií:

- Zastoupení relevantních aktérů (různé typy organizací)
- Zastoupení relevantních oblastí dobrovolnictví
- Geografické zastoupení různých regionů ČR
- Dostupnost dat (ochota k rozhovorům) - rozhodující kritérium

Navštívené organizace můžeme rozdělit na organizace veřejné správy (státní správy i samosprávy) a na nestátní neziskové organizace.

9 organizací veřejné správy:

- 3 ministerstva (Oddělení dobrovolnické služby Ministerstva vnitra, Odbor Evropských fondů Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstvo životního prostředí)
- 1 organizační složka ministerstva (Hasičský záchranný sbor České republiky)
- 1 příspěvková organizace ministerstva (Dům zahraniční spolupráce)
- 1 ostatní ústřední orgán státní správy (Český statistický úřad)
- 2 obecní úřady (Městský úřad Stříbro, Městský úřad Prachatice)
- 1 správní orgán (Úřad práce)

7 nestátních neziskových organizací:

- Vězeňská duchovenská péče
- Oblastní Charita Jihlava
- ADRA
- Greenpeace
- Dobrovolnické centrum Ústí nad Labem
- Česká rada dětí a mládeže
- Český olympijský výbor/ RunCzech

Ohledně pracovních pozic respondentů organizací, můžeme říci, že se jednalo o:

- 10 vedoucích pracovních pozic (na úrovni vedení organizace/ odboru/ oddělení
- 6 odborných pracovních pozic na úrovni koordinátorů, referentů apod.

Všichni respondenti měli společné, že do jejich gesce spadalo dobrovolnictví, ať již jako jedna z více aktivit, nebo výhradně.

Odpovědi respondentů z Oddělení dobrovolnické služby (Odboru prevence kriminality), Ministerstva vnitra a České rady dětí a mládeže byly následně ze vzorku vyřazeny z důvodu nízké kvality výsledných dat. Na straně Odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra hrála roli také odmítnutí jeho zástupců k autorizaci přepisu rozhovoru a následná prosba o vyřazení tohoto odboru z datového souboru. Data získaná z těchto dvou rozhovorů byla tedy z datového souboru vyřazena.

Při výběru konkrétních respondentů za dané organizace byla uplatňovaná zásada relevance dané pracovní pozice s agendou dobrovolnictví, respektive s jeho gescí a dostatečného přehledu. V rámci této zásady jsme usilovali o relevantní pozici, v hierarchii co nejvýše,

nicméně oslovené organizace měli určitou volnost v pověření svých konkrétních pracovníků. Převažovali respondenti na manažerských postech (ředitel, předseda, vedoucí odboru či oddělení), menší polovinu tvořili odborní referenti či pracovníci mající dobrovolnictví v přímé gesci.

Rozhovory byly se souhlasy respondentů zaznamenávány v podobě hlasového záznamu, přičemž respondentům byla vždy nabídnuta autorizace textového přepisu. Následně byla provedena analýza hlavních komponentů[44], kdy byly odpovědi respondentů rozděleny na věty a krátké úseky, související s některými z těchto kategorií:

1) Chápání hodnoty dobrovolnictví
2) Využití hodnoty dobrovolnictví (současná a minulá)
3) Budoucí využití (plán)
4) Způsob zjišťování hodnoty
5) Specifické potřeby/přání

Po tomto rozdělení byly odpovědi v jednotlivých kategoriích seskupeny do skupin dle společných charakteristických rysů.

Z obou částí výzkumného šetření vyplynul návrh metody do aplikace, který bude popsán níže.

3.3 Výsledky šetření

V této části budou představeny výsledky výzkumného šetření, nejprve jeho dotazníkové části, následně potom části s polo-strukturovanými rozhovory.

3.3.1 Výsledky dotazníkového šetření

Zde jsou představeny výsledky dotazníkového šetření. Tato část je strukturována podle jednotlivých výzkumných otázek. Jak již bylo výše zmíněno, jednalo se pouze o orientační dotazníkovou sondu, která z metodologického hlediska nesplňuje všechny parametry výzkumného šetření. Znovu tedy zdůrazňujeme, že výsledky mohou být interpretovány pouze v kontextu této sondy.

Vyhodnocení 1. výzkumné otázky: *Jaké jsou základní charakteristiky zkoumaného vzorku (právní forma, zaměření dobrovolnického programu, personální kapacity na koordinaci dobrovolníků)?*

[44] Angl. principal component analysis.

Ačkoli respondenti vyplňovali dotazníky anonymně, co se týče jejich vlastní osoby, uváděli jak název své organizací, tak svoji pracovní pozici, případně její obecné označení. Dle očekávání odpovídali za jednotlivé subjekty osoby na různých pracovních pozicích, konkrétně:

- 28 respondentů (26,7 %) byli vedoucí pracovníci (ředitelé, vedoucí, členové správní rady)
- 54 respondentů (51,4 %) byli koordinátoři
- 23 (21,9 %) ostatní pozice (nejčastěji sociální pracovníci, staniční sestra, produkční, dobrovolník, asistent, metodik)

Drtivá většina respondentů (78,1 %) je tedy pravděpodobně v přímém kontaktu s dobrovolníky (druhá a třetí kategorie). Zároveň se velká většina respondentů (73,3 %) věnuje managementu, ať již organizace obecně či managementu dobrovolnictví (první a druhá kategorie). Ve výzkumném vzorku by tedy měl být zastoupen jak prvek manažerský či koordinační, tak prvek přímé práce s dobrovolníky.

Co se týče **právní formy organizací**, které se do dotazníkového šetření zapojily, byli respondenti strukturováni takto:

- 44 respondentů (41,9 %) obecně prospěšná společnost/ ústav
- 32 respondentů (30,5 %) spolek (dříve občanské sdružení
- 11 respondentů (10,5 %) evidovaná právnická osoba církve nebo náboženské společnosti (církevní právnická osoba)
- 7 respondentů (6,7 %) příspěvkové organizace
- 3 respondentů (2,9 %) církve nebo náboženské společnosti
- 2 respondentů (1,9 %) fundace (nadace, nadační fondy)
- 2 respondentů (1,9 %) akciová společnost (ziskové společnosti)
- 2 respondentů (1,9 %) neformální uskupení (bez právní formy)
- 1 respondentů (0,95 %) politická strana
- 1 respondentů (0,95 %) veřejná vysoká škola

Možnosti, které dostali respondenti na výběr, vycházely z dat Českého statistického úřadu zveřejněných v Satelitním účtu neziskových institucí (ČSÚ, 2018b), přičemž došlo k doplnění k určité kategorizaci či odstranění marginálních kategorií (honební společenstvo apod.). Respondenti měli možnost označit i pole "jiné", tuto možnost využili 4 respondenti, kteří následně byli kategorizováni ručně (do kategorií veřejná obecně prospěšná společnost, církevní právnická osoba a vysoká škola).

Nadace a nadační fondy byly sloučeny do jedné kategorie. Ta však pro větší srozumitelnost nebyla nazvána "fundace", ale "nadace/ nadační fond". Evidovaná právnická osoba církve nebo náboženské společnosti byla zmíněna pod známějším pojmenováním "církevní právnická osoba", a ziskové společnosti tvořily samostatnou kategorii, kde byly jednotlivé právní formy

ziskových společností vyjmenovány v závorce. Obě ziskové společnosti však byly akciové společnosti, proto je ve výše uvedeném členění daná kategorie pojmenována takto.

Respondenti dle počtu, velikosti dobrovolnického programu
Z hlediska praktického využití aplikace k vyčíslení hodnoty dobrovolnictví je důležité i hledisko velikosti organizace ve vztahu k dobrovolnictví. První charakteristikou je počet zaměstnanců, kteří mají v dané organizaci na starosti práci s dobrovolníky, ať již jakýmkoliv způsobem. Záměrně zde nebyl použit termín "koordinátor/ka dobrovolníků" v hlavní otázce, ale pouze v příkladech těchto činností.

Nejprve tedy výsledky týkající se počtu osob majících v dané organizaci na starost práci s dobrovolníky.

Počet zaměstnanců, kteří mají na starost dobrovolníky:

- 49 respondentů (46,7 %) jeden
- 25 respondentů (23,8 %) dva
- 9 respondentů (8,6 %) žádný
- 9 respondentů (8,6 %) více než osm
- 7 respondentů (6,7 %) tři až čtyři
- 4 respondenti (3,8 %) pět až šest
- 2 respondenti (1,9 %) sedm až osm

Nejvíce respondentů bylo tedy zastoupeno z řad organizací či organizačních složek majících pouze jedinou osobu, která pracuje s dobrovolníky. Seskupíme-li první dvě kategorie dohromady, zjistíme, že 70,5 % respondentů pochází z organizací, kde se dobrovolníkům věnuje jeden až dva lidé. Jelikož tyto organizace tvoří pravděpodobně základ "první vlny" uživatelů aplikace, je z toho zřejmá potřeba na relativně nízkou analytickou náročnost aplikace. Můžeme totiž předpokládat, že tyto osoby mají na starosti ve svých organizacích buďto i jiné agendy, nebo přímo jiné činnosti v rámci managementu dobrovolnictví.

Lze tak předpokládat, že při nejmenším v první fázi užívání výstupů projektu budou mezi uživateli zastoupeny organizace s relativně málo koordinátory dobrovolníků. Třetí nejsilnější kategorie však jsou organizace, kde se koordinování dobrovolníků věnuje více než osm koordinátorů, aplikace tak musí být schopna zvládnout užívání více koordinátorů z jedné organizace.

Ohledně **počtu úvazků** těchto zaměstnanců, rozdělení respondentů bylo následující:

- 46 respondentů (43,8 %) úvazek 0,1 až 0,5
- 25 respondentů (23,8 %) úvazek 0,6 až 1,0
- 14 respondentů (13,3 %) úvazek 0

- 12 respondentů (11,4 %) úvazek 1,1 až 2,0
- 3 respondenti (2,9 %) úvazek 2,1 až 3,0
- 3 respondenti (2,9 %) úvazek 3,1 až 4,0
- 1 respondent (0,95 %) úvazek 4,1 až 5,0
- 1 respondent (0,95 %) úvazek větší než 5,0

Nejvíce zastoupenou kategorií tak jsou organizace, kde souhrn úvazků osob věnující se koordinaci dobrovolníků je v rozsahu 0,1 až 0,5 úvazku. Provedeme-li seskupení dvou nejsilnějších kategorií, potom 67,6 % respondentů má na koordinaci dobrovolníků vyčleněné 0,1 až 1,0 úvazku. Obdobně jako u předchozího bodu, i tento bod napovídá, že většina uživatelů aplikace, přinejmenším v začátcích, budou tvořit organizace s relativně malými úvazky koordinátorů dobrovolníků. Tato skutečnost podtrhuje potřebnost jednoduchosti a relativně nízké časové a analytické náročnosti ze strany uživatelů aplikace.

V určitém rozporu s předchozí otázkou je absence pozic, které mají na starosti koordinaci dobrovolníků a nulové vyčleněné úvazky. Zatímco u předchozí otázky 9 respondentů (8,6 %) uvedlo, že koordinaci dobrovolníků u nich nemá na starosti žádný zaměstnanec, 14 respondentů (13,3 %) uvedlo, že celkový součet úvazků vyčleněných ke koordinaci dobrovolníků je nulový. Při hlubší analýze pěti organizací, které zvolily možnost kladného počtu osob koordinující počtu dobrovolníků a nulového vyčleněného úvazku, se nabízí následující vysvětlení: Organizace vybrala tuto možnost z důvodu formálního nevyčlenění speciální části úvazku na dobrovolnictví, nebo se jedná o omyl či jiný název pracovní pozice. Z tohoto důvodu se jeví jako spolehlivější údaj o počtu zaměstnanců.

Důležitým faktorem velikosti dobrovolnického programu je bezesporu **počet dobrovolníků**. Respondenti dotazníkového šetření vykazovali následující charakteristiky:

- 48 respondentů (45,7 %) 1 až 50 dobrovolníků
- 31 respondentů (29,5 %) 51 až 100 dobrovolníků
- 13 respondentů (12,4 %) 101 až 200 dobrovolníků
- 6 respondentů (5,7 %) více než 500 dobrovolníků
- 4 respondentů (3,8 %) 401 až 500 dobrovolníků
- 2 respondentů (1,9 %) 301 až 400 dobrovolníků
- 1 respondent (0,95 %) 201 až 300 dobrovolníků

Podobně jako v předchozích bodech jsou nejvíce zastoupeny nižší kategorie, konkrétně kategorie “1 až 50 dobrovolníků”, do které spadá téměř polovina respondentů. Po seskupení dvou nejsilnějších kategorií můžeme říci, že ¾ respondentů spadá mezi organizace, které průměrně ročně pracují s 1 až 100 dobrovolníky.

Respondenti měli kromě výše uvedených možností na výběr možnost “0 dobrovolníků”, kterou nezvolil žádný respondent. Lze předpokládat, že v tomto případě se nejedná o chybu, ale o situaci, kdy organizace nějakým způsobem s dobrovolníky pracuje, ale nemá k tomu speciálně vyčleněné osoby.

Vzhledem k tomu, jak heterogenní aktivitu (v mnoha různých ohledech) dobrovolnictví představuje, je důležité také **rozdělení respondentů dle oblastí, ve kterých jejich organizace působí.** Jelikož se jedna organizace může věnovat více oblastem dobrovolnictví, měli respondenti možnost vyznačit více kategorií.

Výsledné zastoupení bylo následující:

- 88 organizací (45,7 %) v oblasti sociální
- 33 (31,4 %) sport a práce s mládeží
- 30 (28,6 %) komunitní dobrovolnictví
- 29 (27,6 %) zdravotní
- 18 (17,1 %) kultura a ochrana památek
- 18 (17,1 %) životní prostředí a ekologie
- 16 (15,2 %) firemní dobrovolnictví
- 12 (11,4 %) mimořádné události (hasiči, povodně, záchranáři apod.)
- 2 (1,9 %) advokační a lidskoprávní
- 1 (0.95 %) rozvojová spolupráce

Téměř polovina respondentů zařadila mezi oblasti dobrovolnictví, kterým se jejich organizace věnuje, sociální oblast. Pokud bychom tuto oblast spojili se zdravotní oblastí, dostali bychom se opět přibližně na ¾ respondentů. Takto silné zastoupení může být dáno větším tlakem na vykazování práce, včetně dobrovolnické, neziskových organizací ve zdravotnictví a v sociální oblasti. Pro organizace z těchto oblastí tak může být toto téma bližší, včetně otázky hodnoty dobrovolnictví. Možná proto je větší jejich ochota k vyplnění dotazníku. S tím souvisí i předpoklad, že většina uživatelů aplikace bude právě z jedné z těchto oblastí.

Důležité z hlediska zájmu o výstupy je také skutečnost, že byl projeven napříč všemi oblastmi dobrovolnictví, i přes určitou převahu sociální a zdravotní oblasti. Proto je podstatná i charakteristika respondentů dle **místa působnosti.** Pro zjednodušení jsme použili členění na kraje se dvěma specifickými kategoriemi: “všechny kraje České republiky” a “zahraničí”. Stejně jako v předchozím případě mohli respondenti uvádět více kategorií dle jejich působnosti.

Struktura respondentů dle geografické působnosti byla tedy následující:

- 42 respondentů (40 %) Praha
- 22 respondentů (21 %) Jihomoravský kraj

- 20 respondentů (19 %) Středočeský kraj
- 12 respondentů (11,4 %) Všechny kraje ČR, Moravskoslezský kraj
- 10 respondentů (9,5 %) Kraj Vysočina, Olomoucký kraj
- 9 respondentů (7,6 %) Zahraničí, Jihočeský kraj, Královéhradecký kraj, Ústecký kraj, Pardubický kraj, Liberecký kraj
- 7 respondentů (6,7 %) Plzeňský kraj
- 3 respondenti (2,9%) Karlovarský kraj

Umístění krajů ve výsledcích šetření přibližně kopíruje žebříček krajů dle počtu obyvatel. V obou charakteristikách patří mezi čtyři nejvýše uvedené kraje Praha, Středočeský kraj, Jihomoravský kraj a Moravskoslezský kraj. Stejná čtveřice vévodí žebříčku krajů i podle krajského hrubého domácího produktu, podobně jako u počtu obyvatel s určitým rozestupem od zbylých krajů[45]. Z tohoto hlediska je výsledek pochopitelný, protože k dobrovolnictví se obvykle využívají místní (regionální) lidské zdroje. Zároveň jsou k založení dobrovolnického programu často potřebné podobné iniciativy, které bychom mohli přirovnat k založení malého podniku, byť stimulem samozřejmě není finanční zisk.

Důležitým závěrem však zůstává potenciální zájem o výstupy aplikace nejen napříč jednotlivými oblastmi dobrovolnictví, ale také napříč regiony. Část subjektů (11,4 %) působí v rámci celé ČR, zatímco jiné i v zahraničí (7,6 %). Aplikace k vyčíslení hodnoty dobrovolnictví by měla být využitelná i v těchto případech.

Kromě výše uvedených charakteristik práce s dobrovolníky je také důležitá **forma zapojení dobrovolníků.** Pro zjednodušení dostali respondenti na výběr tři základní možnosti, včetně varianty, že v současné době dobrovolníky nevyužívají.

- 95 respondentů (90,5 %) organizací využívá dobrovolníky ve své organizaci, nábor a koordinaci si zajišťují sami
- 35 respondentů (33 %) organizací vysílá dobrovolníky do jiných organizací (včetně náboru a spolupráce na koordinaci)
- 14 respondentů (13,3 %) organizací využívá dobrovolníky ve své organizaci, vysílá je k nim jiná organizace (např. dobrovolnické centrum)
- 1 organizace v současné době dobrovolníky nevyužívá

Největší počet respondentů využívá dobrovolníky ve své organizaci (90,5 %), včetně zajištění náboru a koordinace dobrovolníků. Není však jasné, zda se jedná o doplněk k hlavním aktivitám (např. vysílání dobrovolníků do jiných organizací). V každém případě je patrný nárůst zájmu organizací různých typů o uchopitelná data o dobrovolnictví. Větší tlak na

[45] Z hlediska hrubého domácího produktu na obyvatele je v první "čtyřce" místo Moravskoslezského kraje Plzeňský kraj.

zaznamenávání informací o dobrovolnictví můžeme předpokládat u organizací, které na organizaci dobrovolnictví získávají finanční prostředky, zejména tedy ty, které samy využívají dobrovolníky. V každém případě je třeba, aby byla aplikace schopna pracovat s různými modely. Důležité také bude, aby nedocházelo k duplicitám. Tedy aby stejná data nevykazovala přijímací a vysílající organizace za stejný dobrovolnický program.

U této otázky jeden respondent uvedl, že dobrovolníky v současné době nevyužívají, i když v odpovědi na otázku na počet dobrovolníků zvolil kategorii "1 až 50 dobrovolníků". Tento rozpor je pravděpodobně dán skutečností, že u otázky na počet dobrovolníků měli respondenti odpovídat na přibližný počet dobrovolníků, kteří se ročně zapojí v dané organizaci. Je přitom možné, aby v určitém bodě v čase daná organizace nepracovala s dobrovolníky, a přesto spadala do kategorie organizací, které přibližně ročně zapojí alespoň jednoho dobrovolníka.

Vyhodnocení 2. výzkumné otázky: Jaká data o dobrovolnických hodinách zaznamenávají zkoumané organizace (forma získávání, počet, rozdělení podle činností, rozdělení podle charakteristik dobrovolníků)?

Pro účely vyčíslování hodnoty dobrovolnictví představují jeden ze základních datových vstupů dobrovolnické hodiny. Důležitá proto je jejich evidence a ostatní náležitosti, které do určité míry předurčují kvalitu těchto dat.

Ohledně evidence **dobrovolnických hodin** odpověděli respondenti takto:

- 85 respondentů (81 %) provádí evidenci jednotlivých dobrovolnických hodin (např. formou docházkové knihy či přímého reportování)
- 9 respondentů (8,6 %) vede evidenci na základě kvalifikovaného odhadu
- 8 respondentů (7,6 %) evidenci dobrovolnických hodin neprovádí, ale do budoucna o tom uvažuje
- 3 respondenti (2,9 %) evidenci dobrovolnických hodin neprovádí a do budoucna o tom ani neuvažují

Důležitým závěrem z této části je, že podstatná většina respondentů (81 %) eviduje konkrétní dobrovolnické hodiny, které jsou přímo zaevidovány. V praxi dobrovolnických organizací se obvykle používají docházkové knihy, které jsou uloženy přímo v přijímajících organizacích, přímé reportování koordinátorovi dobrovolnického programu apod. U těchto organizací tedy odhad hodnoty dobrovolnictví probíhá na zaznamenaných dobrovolnických hodinách. Některé organizace (v případě našeho šetření 8,6 % respondentů) dobrovolnické hodiny evidují, ale na základě kvalifikovaného odhadu. Tyto odhady se obvykle zhotovují na základě počtu dobrovolníků a průměrně odpracované dobrovolnické doby, případně za využití dalších údajů, jako je průměrný počet dnů, po které byli dobrovolníci zapojeni (viz Dostál, 2015a).

Dále je mezi dobrovolnickými organizacemi zastoupena skupina (7,6 %), která evidenci dobrovolnických hodin nevede, ale do budoucna o tom uvažuje. Tuto skupinu uživatelů, stejně jako tu předchozí, by mohla oslovit vyvíjená aplikace, kterou lze použít i k evidenci dobrovolnických hodin. Ty totiž představují nutný datový vstup pro vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, spolu s náhradními hodinovými mzdami, které budou v aplikaci předvoleny.

Hlavním závěrem z této části však je, že téměř 90 % respondentů (94 organizací či organizačních složek) evidují dobrovolnické hodiny, které mohou případně sloužit k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Respondenti, které dobrovolnické hodiny neevidují (bez ohledu na to, zda o evidenci hodin do budoucna uvažují), až na výjimky nemají vyčleněné žádné úvazky na koordinaci dobrovolníků. Až na výjimky také nemají zájem o vyčíslování hodnoty dobrovolnictví.

Pro určení metody vyčíslování hodnoty práce jsou také důležitá data o dobrovolnických hodinách, respektive jejich struktura. Tato dostupnost dat do určité míry předurčuje praktickou využitelnost jednotlivých metod, jelikož pro metodu mzdy specialisty (doporučovanou Mezinárodní organizací práce) je potřeba mít dobrovolnické hodiny rozděleny na jednotlivé činnosti, nebo alespoň toto rozdělení být schopen provést na základě kvalifikovaného odhadu.

Dle struktury evidence dobrovolnických hodin odpovídali respondenti takto:

- 52 respondentů (46,7 % všech respondentů) provádí v interní evidenci rozdělení podle jednotlivých dobrovolnických činností (typů dobrovolnictví)
- 32 respondentů (30,5 %) vede interní evidenci pouze souhrnný údaj
- 12 respondentů (11,42 %) dobrovolnické hodiny neeviduje
- 4 respondenti (3,8 %) mají dobrovolnické hodiny v interní evidenci rozděleny podle charakteristik dobrovolníků (věk, vzdělání, status apod.)
- 4 respondenti používají evidenci hodin k výpočtu hodnoty práce dobrovolníků
- 4 respondenti zvolili možnost jiné. 1 respondent eviduje zvlášť každého dobrovolníka a každou akci, 2 respondenti mají docházkový systém, kam si dobrovolník zadává sám počet hodin, v 1 organizaci záleží na sekcích, některé evidují, jiné ne.

Čtyři respondenti z dvanácti, kteří uvedli, že dobrovolnické hodiny neevidují, zároveň u jedné z předchozích otázek odpověděli kladně na otázku, jakým způsobem evidují dobrovolnické hodiny. Třikrát zde zvolili možnost kvalifikovaného odhadu, jednou však možnost na základě evidence jednotlivých dobrovolnických hodin. Zatímco v případě tří respondentů, kteří zde odpověděli záporně, ale zároveň u předchozí otázky odpovědi, že evidují dobrovolnické hodiny na základě kvalifikovaného odhadu, se může jednat o nepochopení, kdy ad hoc, když je to třeba, provádí odhady dobrovolnických hodin. V případě čtvrtého respondenta se jedná zřejmě

o chybu, nepozornost, či nepravdivé tvrzení.

Vyhodnocení **3. výzkumné otázky**: *Využily organizace pracující s dobrovolníky zapojené do šetření v minulosti údaje o hodnotě dobrovolnictví (v jaké míře a za jakým účelem)*?

Z hlediska dopadu projektu na cílovou skupinu je důležitá i zkušenost subjektů z praxe s vyčíslováním hodnoty dobrovolnictví. Struktura respondentů z hlediska minulého využití **informací o hodnotě dobrovolnictví** byla následující:

- 28 respondentů (26,7 %) odpovědělo ano, opakovaně
- 15 respondentů (14,3 %) odpovědělo ano, sporadicky
- 12 respondentů (11,4 %) odpovědělo nevím/ nedokážu odpovědět
- 21 respondentů (20 %) odpovědělo ne, ale uvažovali jsme o tom
- 29 respondentů (27,6 %) odpovědělo ne, ale uvažovali jsme o tom

Určitou zkušenost s využitím hodnoty dobrovolnictví má tedy cca 38 % respondentů (40 organizací či organizačních složek). Další část textu odpovídá na otázku, jakým způsobem tyto organizace **v minulosti využili informaci o hodnotě dobrovolnické práce?** Na tuto otázku odpovědělo 55 respondentů, kteří mohli volit více možností dle v minulosti využitých způsobů použití.

Struktura odpovědí respondentů byla následující:

- 30 respondentů (54,5 % z těch, kteří na tuto otázku odpověděli), zvolilo možnost PR účely (komunikace navenek)
- 28 respondentů (50,9 %) zvolilo možnost jednání s dárci
- 27 respondentů (49,1 %) zvolilo možnost potřeby organizace
- 21 respondentů (38,2 %) zvolilo možnost motivace
- 14 respondentů (25,5 %) zvolilo možnost do účetnictví
- 8 respondentů (14,5 %) zvolilo možnost neví

47 respondentů tedy nějakým způsobem v minulosti využilo údaje o hodnotě dobrovolnictví, a zná konkrétní způsob, 8 respondentů zvolilo možnost "nevím, nedokážu odpovědět". Zde je patrný přesah do odpovědí na výše uvedené otázky.

Výše uvedené informace doplňují odpovědi respondentů na **způsob, jakým získali údaj o hodnotě dobrovolnictví.** Na otázku odpovědělo celkem 51 respondentů, kteří způsob získávání údajů udali takto:

- 31 respondentů (60,8 % z organizací, které odpověděly na tuto otázku) zvolilo možnost výpočet bez speciálního software (např. na kalkulačce nebo v Excelu)

- 9 respondentů (17,6 %) zvolilo možnost výpočet dodala externí organizace
- 2 respondenti (3,9 %) zvolilo možnost využití speciálního software.

Počet respondentů, kteří odpovídali na otázky 11 a 12, se neshoduje. Pro další práci jsou podstatné i odpovědi těch, kteří sice údaje o hodnotě dobrovolnictví nezískávají, ale mají představu o tom, jak by to mělo být, případně slyšeli, jak to dělají někde jinde.

Respondenti také měli možnost doplnit vlastní odpovědi, kdy podle jednoho dochází u vyčíslování na základě "vlastní praxe", další uvedl odpověď "odhad", ostatní respondenti se vyjadřovali v duchu, že hodnotu nevyčíslují s tím, že nejde o ekonomickou hodnotu, ale o společenské (sociální) působení.

Pouze dva respondenti tedy uvedli, že využili speciální software, což je vzhledem k ostatním výsledkům zajímavé zjištění pro účely vyvíjené aplikace. Velká většina respondentů má zájem o vyčíslování hodnoty aplikace. Důvody respondentů pro nevyčíslování v minulosti jsou popsány v dalším textu.

Využití vyvíjené aplikace by tedy mohlo být vhodnou odpovědí na potřeby subjektů z praxe, byť je zde samozřejmě omezený vzorek.

Jak bylo řečeno výše, jedním ze základních vstupů vyčíslování hodnoty dobrovolnictví jsou dobrovolnické hodiny. Neméně důležitým datovým vstupem jsou také náhradní mzdy. Respondenti tak měli odpovídat na otázku **jakým způsobem byla hodnota dobrovolnictví ve Vaší organizaci vyčíslena**? Respondenti u této otázky neměli na výběr žádné možnosti, ale ve vysvětlujícím komentáři byly uvedeny metody Českého statistického úřadu a Mezinárodní organizace práce (ILO). Pokud respondenti danou metodu přesně nepojmenovali, ale popsali její podstatu, byla tato odpověď v souhrnu odpovědí označena obvyklým názvem.

Mezi odpověďmi respondentů se objevily tyto metody, či jejich obecné označení:

- 5 medián/průměr v celé ekonomice (metoda ČSÚ)
- 5 medián v jednotlivých příbuzných činnostech (metoda ILO)
- 2 metodika daná donorem (bez další specifikace)
- 1 MPSV (tarifní mzda)
- 1 MPSV a České rady dětí a mládeže
- 1 hodnotu jsme převzali z minulých let
- 1 náhradní mzda studentského úvazku (100 Kč)

7 respondentů uvedlo, že neví. Jednotlivé možnosti vycházely z výzkumu Dostála (2016b).

Vyhodnocení 4. výzkumné otázky: V případě nevyužití údajů o hodnotě dobrovolnictví, jaký byl důvod? Z hlediska uplatnění výstup projektu v praxi je důležité i hledisko deklarovaných

příčin nevyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Respondenti vybírali z předvolených odpovědí (bylo možné zvolit více odpovědí), které měli k dispozici a které vycházely z výzkumu Mook a kol. (2005). Struktura byla následující:

- 44 respondentů (58,7 %) uvedlo, že není dostatečně obeznámeno s tímto konceptem
- 24 respondentů (32 %) uvedlo, že nemá dostatečnou personální kapacitu
- 21 respondentů (28 %) uvedlo, že to po nich nikdo nevyžadoval
- 21 respondentů (28 %) uvedlo, že tuto možnost dosud nezvažovalo
- 20 respondentů (26, 7 %) uvedlo, že nemá k vyčíslování dispozici potřebná data
- 6 respondentů (8 %) nevidí přínos v získání takových údajů
- 4 respondenti (5,3 %) nepokládá vyčíslování hodnoty dobrovolnictví za vhodné
- 1 respondent doplnil, že to nezvažoval proto, že dobrovolníci pro ně nenahrazují klasické zaměstnance

Výsledky této otázky jsou pro výstupy projektu spíše příznivé, jelikož projekt má za cíl dodat k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví potřebné informace (přizpůsobené na tuzemské prostředí). Zároveň také poskytnout jednoduchý nástroj, který bude co možná nejméně představovat zátěž pro koordinátory dobrovolníků. Naopak může za určitých okolností snížit personální zátěž evidence dobrovolnických hodin a jejich exportu. Při využití aplikace k evidenci dobrovolnických hodin by také subjekty z praxe automaticky získaly k dispozici potřebná data k vyčíslení hodnoty dobrovolnictví. Údaje o jeho hodnotě by byly součástí exportovaných dat.

Celkem 10 respondentů nevidí ve vyčíslování hodnoty dobrovolnictví přínos, nebo takovéto vyčíslování nepokládá za vhodné. Tyto pohledy se objevují po celá desetiletí rozmachu a vývoje této ekonomické subdisciplíny a nelze se jim zřejmě vyhnout. Jako vhodný způsob komunikace s těmito názorovými proudy se jeví a) jasné a přehledné komunikování přínosů tohoto vyčíslování, b) korektní interpretace výsledných dat a c) jasně formulovaná omezení přístupu.

Vyhodnocení 5. výzkumné otázky: *Jaká je charakteristika organizací pracujících s dobrovolníky vyjadřujících zájem o výpočet hodnoty dobrovolnické práce jejich dobrovolníků? Mají organizace zájem o výpočet hodnoty dobrovolnické práce jejich dobrovolníků?*

Pro realizaci projektu je zásadní, že zájem o výpočet hodnoty dobrovolnické práce má 84 % respondentů (88 respondentů), jelikož směrem k tomuto účelu směřují výstupy projektu. 31 % přitom zvolilo možnost “rozhodně ano”, zatímco 52,4 % zvolilo možnost “spíše ano. Těchto 88 organizací či organizačních složek tak představuje základní cílovou skupinu pro oslovení k testování aplikace a jejímu užívání.

Negativní odpovědi ("spíše ne" a "rozhodně ne") zvolilo 9 respondentů (8,4 %). Jedná se o respondenty z těchto oblastí: sociální, kultura a ochrana památek, životní prostředí. Pro všechny je společné, že dříve s ekonomickou hodnotou dobrovolnictví nepracovali nebo pracovali jen sporadicky, a ani to neplánují do budoucna. 8 respondentů (7,6 %) neví, zda má zájem. Organizace, které mají zájem o výpočet hodnoty dobrovolnické práce, mají oblast působnosti napříč jednotlivými obory působnosti i regiony ČR.

3.3.2 Výsledky polostrukturovaných rozhovorů

V této části jsou představeny výsledky polostrukturovaných rozhovorů. Tato část je strukturována podle jednotlivých výzkumných otázek k této oblasti.

Vyhodnocení **1. výzkumné otázky**: Jak rozumí informanti pojmu ekonomická hodnota dobrovolnictví?

První kategorie odpovědí obsahuje různá vyjádření dotazovaných autorit, přičemž se v nich ve zvýšené míře vyskytuje odkaz na nutnost měření, respektive specifikace určování. Někteří informanti pak hodnotu dobrovolnictví chápou ve smyslu finančního vyjádření odvedené dobrovolné činnosti, což v různých variantách tvrdili zástupci všech dotázaných ministerstev. V odpovědích jiných komunikačních partnerů však zaznívá také potřeba vyjádřit hodnotu dobrovolnictví jinak než jen v peněžních jednotkách. Například zástupci Domu rozvojové spolupráce a ADRA navrhují vyčíslení v jednotkách odpracovaných hodin. Další vyjádřili také obavy z určité neuchopitelnosti pojmu hodnota dobrovolnictví, respektive nebyli schopni určit, v jakých jednotkách tuto hodnotu vyjádřit.

V další části budou výsledky blíže přiblíženy na základě odpovědí komunikačních partnerů.

Část informantů byla obeznámena s konceptem ekonomické hodnoty dobrovolnictví, podle jejichž chápání je ekonomická hodnota dobrovolnictví:

> *Vyčíslení té práce, kterou ti dobrovolníci vykonají. Vyčíslení v peněžních jednotkách*." (Respondent z Ministerstva životního prostředí)

> *Částka v korunách, kterou bychom mohli nalepit na práci odvedenou dobrovolníky, asi vyjádřeno jako ekvivalent toho, kdybychom tu práci chtěli koupit na trhu od placeného zaměstnance* (Respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

> *Já v tom vidím odpracované hodiny, které by normální člověk dostal zaplacené mzdou, asi na nějaký účet bankovní, ale ekonomická hodnota dobrovolnictví právě se mi zrcadlí s těmi odpracovanými hodinami a s tím, že ten dobrovolník nemá mzdu za ty*

odpracované hodiny, ale jenom nějaké kapesné, to já vidím jako ekonomickou hodnotu dobrovolníka (Respondent z Domu zahraniční spolupráce)

Oslovení zástupci ministerstev (a příspěvkové organizace ministerstva) měli tedy představu o konceptu ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Podobné odpovědi se vyskytovaly i mezi neziskovými organizacemi:

Ekonomická hodnota dobrovolnictví, s tím jsem se setkal už před pár lety, když jste podobně dělali nějaký průzkum na Adře a zjišťoval se vlastně počet hodin, které dobrovolníci pro nějakou organizaci realizovali. To se vynásobilo nějakou hodnotou, nějakým platem nebo částkou, která odpovídá práci v tom daném zařízení, to se vynásobí, sečte a to je vlastně nějaká hodnota, která je od těch dobrovolníků realizovaná do společnosti, tak tomu i rozumím (Respondent z ADRA, o.p.s.).

Myslím, že ekonomická hodnota dobrovolnictví, asi si pod tím představuji, nějakou vyčíslenou hodnotu, která vyčíslí buďto hodiny, možná přepočteno na finance, nějaký přínos společnosti trochu jinak (Respondent z Dobrovolnického centra Ústí nad Labem).

*Já vnímám ekonomickou hodnotu dobrovolnictví vlastně jako přínos zapojení dobrovolníků v rámci tedy našich akcí, nebo v rámci jejich činnosti. Vlastně vyčíslená hodnota jejich práce, vyčíslená hodnota jejich zapojení. V podstatě ve srovnání s tím, kolik by to stálo, kdybychom si to najímali jako službu (*Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Zásadní byl v této oblasti pohled Českého statistického úřadů, který dlouhodobě provádí šetření ohledně ekonomické hodnoty dobrovolnictví vykonávané prostřednictvím organizací v ČR.

Hodnota dobrovolnictví je vlastně vyčíslená přidaná hodnota či produkce, kterou ten dobrovolník odvede, a musí se ocenit nějakou cenou, nějak vyčíslit a to je podle mě hodnota dobrovolnictví. Samozřejmě je několik věcí, ke kterým by se mělo přihlížet a to třeba i co se týká právě typu práce, který ten dobrovolník odvádí a tam pak záleží na tom, jaké údaje vlastně o tom dobrovolnictví máme (Respondent Českého statistického úřadu).

Určitou představu měla také komunikační partnerka z jednoho ze zastoupených obecních úřadů:

No tak, jako když začneme o dobrovolnictví, že je zdarma, že by s penězi nemělo nic mít společnýho, ale tím je míněno samozřejmě ta jedna část a ta druhá část je, určitě to chápu jako ohodnocení nějaké hodiny… Já to vidím u nás, nebo jestli to budeme potom

> *dál tam mluvit, když třeba u nás na úřadě teď máme osm hodin na člověka vlastně dobrovolnictví na rok, takže ta jeho práce je nějak ohodnocena tak jako tím průměrem ta hodina, jestli to má být za sto padesát korun nebo za šedesát korun … ale je to nějaká normohodina bych řekla na toho dobrovolníka, ne pro něj, ale vyčíslená, jako jeho hodnota práce, no. Na kolik si vážíme to dobrovolnictví, tak bych řekla asi no* (Respondent z Městského úřadu Prachatice).

Z odpovědi posledního informanta je navíc patrný určitý rozpor mezi nefinančním charakterem dobrovolnictví, a praktickými důvody k jeho finančnímu ocenění. V podobném duchu se vyjadřoval i další informant:

> No to je hodně těžká otázka hned tak na začátek. Já tomu jako rozumím, ale vlastně těžko se to popisuje. To je, to je, hodnota dobrovolnictví je něco důležitého, ale těžko uchopitelného a vysvětlitelného. Je to vlastně, vlastně vyjádření odpracované práce v korunách, což vlastně v určitém kontextu nedává smysl, protože podstata dobrovolnictví je vlastně proti kalkulování (Respondent z Oblastní Charity Jihlava).

Jiní komunikační partneři diskutovali ekonomickou hodnotu dobrovolnictví ze širší perspektivy, z hlediska jeho přínosů pro danou organizaci, jako zástupkyně jedné z neziskových organizací:

> *Jako pro mě to je, to je v rámci toho ekonomickýho systému, ve kterým žijem. Tady jako my tedy máme příjem od ňákejch těch příjemců, dárců donátorů, tady jako v naší organizaci, a pak máte dobrovolníky. A já si tu hodnotu jako hodnotu dobrovolnický práce představuju, jako je to zjednodušená představa, jako to, co ten dobrovolník organizaci jako přináší. Jako v tom počitatelným smyslu, no, jestli to je tak nějak pochopitelný* (Respondent z Greenpeace).

Jiný informant z oblasti dobrovolnictví ve sportu diskutoval ekonomickou důležitost dobrovolnictví při pořádání velkých sportovních akcí:

> *… říká se, že bez dobrovolníků se sportovní akce udělat nedá. Což je v podstatě pravda, až na nějaké čestné výjimky nějakých exkluzivních akcí třeba, nebo něčeho takového. A je tam to ale, že jsou činnosti, které by se s dobrovolníky dělat nedaly nebo neměly (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).*

Tento komunikační partner svoji úvahu dále rozvíjel v kontextu volby organizátorů sportovních akcí, do kterých činností zapojit dobrovolníky, a které svěřit placeným pracovníkům:

> *A možná, že třeba u těch činností zase se to dá díky tomu krátkému časovému úseku a tomu jasnému zadání, tak se to dá možná lépe popsat nebo lépe doložit, že jsou to*

třeba činnosti, které by dobrovolníci dělat neměli, a myslím si, že se tady u toho ekonomického vyčíslení té práce ukáže, že prostě najmutá parta lidí, za jasně dané peníze a na jasně dané úkoly možné v tu chvíli pro toho organizátora může být třeba v absolutních číslech dražší, ale v těch ostatních věcech, prostě může být levnější. Prostě dobrovolníci jsou skvělí, ale třeba vztah ke svěřeným věcem je občas dost velký problém a jsou to třeba i docela drahé věci, které jsou nakonec třeba náklady navíc, které by u té firmy nebyly, protože prostě by tam nebyly (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Jiná perspektiva, kterou informanti při dotázání na ekonomickou hodnotu uváděli, bylo hledisko cílové skupiny poskytovaných:

Tak jasně, že můžeme se na to dívat z nějakého přínosu, který se samozřejmě těžko vyčísluje ... Ten přínos je v tom, že je tady nějaká věc, že vznikne mimořádná událost, lidem se pomůže v podobě záchranných a likvidačních prací, ale my tam nevyhodnocujeme ekonomicky přímo, že jsme uchránili… Ono se to těžko dělá, když máte vyproštění šesti lidí z výtahu, tak kdybyste dělal ekonomický přínos, tak byste musel zhodnotit, jestli ti lidi utrpěli škodu, přímou, ale zejména následnou, nedostavil se do práce… Čili tohle se těžko dělá (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Daný informant tuto úvahu dále rozvíjel, kdy hodnotu dobrovolnictví vztahoval jak z hlediska jeho ekonomické přínosnosti, tak z hlediska společenského vývoje:

Samozřejmě povědomí je, že ta naše činnost je úspěšná, co se týče požárů, požární ochrany. Při požáru, zásazích, tak tam se vyčíslují přímé, následné škody, a uchráněné hodnoty, tak tam jo, tam myslím, že máme ke škodám dvojnásobnou částku uchráněných hodnot. Což je vlastně nějakých osm miliard, ale to jenom při 20 procent naší činnosti. Jinak ekonomická hodnota dobrovolnictví, nebo hodnota dobrovolnictví je i jiná, není to jenom přes peníze… (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Komunikační partner svoji úvahu dokončil pohledem na dobrovolnictví jako nástroj proaktivního chování ve společnosti, tedy fenomén obtížně vyčíslitelné dimenze dobrovolnictví:

... ta společenská angažovanost lidí, ta je hodně důležitá, jestli ty lidi se té společnosti odcizili, a potom se atomizují do nějakých problémů, které ta společnost vlastně ani nevnímá, a potom jsou aktivní lidé, kteří se zapojí, mají různé směry pomoci, a tam si myslím, že je to důležité, to budování téhle společnosti, jako proaktivní. Takže ono těžko

jen hovořit o penězích (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Pro některé informanty představovala otázka na ekonomickou hodnotu dobrovolnictví novou perspektivu, jejichž stanoviska se patrně formulovala během rozhovoru:

Tady v těch kategoriích jsem nepřemýšlel, nebo nepřemýšlíme, protože ti, ti dobrovolníci dělají dobrovolně tu práci, ve svým volným čase a my jim nic neplatíme, takže pro nás je ekonomický přínos, ten je daný tou společností, tomu, co ten dobrovolník vlastně, on přináší něco, nějakou hodnotu té společnosti. Já jsem rád, že třeba církve to dobrovolnictví se snaží podporovat svým způsobem (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

Tento informant při formulování odpovědi na otázku o ekonomické hodnotě dobrovolnictví postupoval přes náklady na dobrovolnictví:

Jde o to, že někteří, některé církve dokonce platí nějaké náklady na to, na toho dobrovolníka a vykazují, to znamená, že třeba buď jim platí nějaké penzum měsíční částky, anebo jim zaplatí cestu. Což se do toho, do té hodnoty asi toho dobrovolnictví také musí zahrnout. A určitě by se tam dala zahrnout i mzda, kterou dostávám já ze své církve, určitě granty, protože my jsme poměrně, nebo snažíme se být i velice aktivní v získávání nějakých grantů, získáváme granty z ČEZu, ze sdružení ASI, z Maranathy a z nějakých jako dalších organizací. Takže, takže když se toto všechno nasype dohromady, tak asi nějaká hodnota, i ze strany té naší organizace, tak tam je. A i ti dobrovolníci platí nějaký svůj nějaký příspěvek (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

Jeden z komunikačních partnerů, který nejprve definoval ekonomickou hodnotu dobrovolnictví jako hodnotu času dobrovolníků, tuto svoji odpověď následně doplnil z hlediska pozitivních dopadů na dobrovolníka:

Dobrovolník vkládá to té společnosti tu svoji práci, ale nedostává za to finanční odměnu. Dostává za to odměnu v nějakých jiných položkách, např. v tom, že se něco naučí, získá nějakou praxi, naučí se cizí jazyk. Tam ta hodnota je trošku jiná než ta finanční (Respondent z Domu zahraniční spolupráce).

Daný informant tuto úvahu dále doplňoval z hlediska potřebnosti získávat údaje o hodnotě dobrovolnictví pro jejich organizaci, včetně dopadů na dobrovolníka:

Víme, že ten dobrovolník, když přijede na to svoje dobrovolnictví, tak má poskytnutý grant a má zajištěné ty hlavní životní potřeby jako je to ubytování, strava, kapesné,

cestovné, tak vlastně tím, že je to dobrovolničení, tak nám už potom nevyvstává ta nutnost se ptát a kolik za to bereš, jako je to normálně v běžném životě, kolik bereš v hrubým. Tahle otázka je vykompenzovaná tím, jak ses změnil, jak ses vyvinul za těch 12 měsíců, co ses naučil, kolik kamarádů sis v Čechách vytvořil za tu dobu, jak se díváš teď na politiku Evropské unie a tak (Respondent z Domu zahraniční spolupráce).

Je zde tedy akcentován rozměr pozitivních dopadů dobrovolnictví na dobrovolníka, reprezentovaný otázkou, jak se daný dobrovolník změnil během dobrovolnické činnosti.

V podobném duchu, tedy komplexních přínosů dobrovolnictví, se nesly i odpovědi dalšího informanta. Nejprve z pohledu zaměstnavatele:

Pod pojmem ekonomická hodnota dobrovolnictví si představují hodnotu, kterou je možné měřit jak z pohledu zaměstnavatele, tak z pohledu dobrovolníka. Pro zaměstnavatele bude hrát účast na dobrovolné práci nezanedbatelnou roli při přijímání potenciálních zaměstnanců, neboť výběrem takového zaměstnance získá pracovní sílu, která prokazuje určité morální hodnoty jako je pracovitost, loajálnost, ochotu učit se, motivace k výkonu povolání jako takového, sociální cítění, uvědomělost, cílevědomost, empatie a další (Respondent z Úřadu práce Rokycany).

Daný komunikační partner svoji úvahu dále rozšiřoval o perspektivu přínosů pro dobrovolníky:

Z pohledu dobrovolníka aktivní účast v dobrovolných programech přispěje k rozvoji jeho dovedností pro řízení vlastní kariéry, k získání neocenitelné zkušenosti v různých oblastech života, osamostatnění, umění práce s informacemi, přizpůsobivosti svého myšlení, získání sebedůvěry a k umění komunikace. Účast v dobrovolnických projektech může dobrovolníkům, zejména pak studentům, zajistit mezinárodní vzdělávání a práci, což jsou neocenitelné motivační složky pro budoucí potencionální zaměstnavatele, které samy o sobě zvyšují ekonomickou hodnotu žadatele o zaměstnání (Respondent z Úřadu práce Rokycany).

Z těchto odpovědí je patrný specifický charakter instituce, kterou informant zastupoval, tedy Úřad práce, neboť odpovědi míří k přínosům pro zaměstnavatele dobrovolníků a přínosy dobrovolnictví pro dobrovolníky z hlediska rozvoje jejich lidského potenciálu a jejich uplatnitelnosti na trhu práce. Komunikační partner toto dále doplňuje:

Nezanedbatelným přínosem dobrovolnické činnosti v rámci práce s klientem na úřadu práce je rovněž možnost doplnění chybějících dob důchodového pojištění, ochrana klientů před sociálním vyloučením, rozvoj jejich osobnosti, zvýšení zaměstnatelnosti, získání nových osobních i pracovních kontaktů, pocit užitečnosti a smysluplnosti vlastního jednání. Podstatným faktorem je také nabývání nových zkušeností, vztahů,

> *možností a příležitostí k aktivnímu naplnění volného času nezaměstnaného, prevence nezaměstnanosti, občanská zodpovědnost a možnost vymanit se ze sociální izolace* (Respondent z Úřadu práce Rokycany).

Jiný informant, zástupce obecních úřadů, sdílel své zkušenosti z hlediska pozitivních dopadů na dobrovolníka a vůbec na organizaci, v rámci organizačního dobrovolnictví.

> *... třeba kolega, můj šéf, hraje šipky, aby měli pro seniory osm stanovišť a vypadl nám jeden tam a říkám ‚Jé, pane vedoucí, nešel by...' a on ŠEL a byl tam tři hodiny, vzal na to i svoje syny, byli tam mezi seniorama v rámci Evropského týdne sportu, úplně fantastický jo. a on říkal, Ježiš, já jsem si tak odpočinul.", i tohle má tu přidanou hodnotu, že i těm lidem jakoby, jo, najednou otevřeme…že nejsou jenom ty vyhlášky, zákony, směrnice, tabulky a něco takového* (Respondent z městského úřadu Prachatice).

Vyhodnocení **2. výzkumné otázky**: Jakým způsobem využívali informanti vyčíslování hodnoty dobrovolnictví?

Odpovědi v druhé kategorii byly oproti první kategorii rozsáhlejší. Z jejich znění bylo patrné, že v rámci využívání hodnoty dobrovolnictví, měli dotazovaní jasnější představy. Suverénně nejčastěji zmiňovali dotazovaní potřebu měření hodnoty dobrovolnictví v souvislosti s účetní problematikou, respektive administrativou projektů. Zásadní pak byla otázka kofinancování projektů, především těch čerpajících peníze z Evropských fondů. Významnou roli hrála také obava z kontrol finančního úřadu. Informanti v podobných případech využívají pro stanovení hodnoty dobrovolnictví metodu obecné mzdy (nejčastěji v podobě Českého statistického úřadu), kdy přiznávají, že tato příliš nereflektují realitu, nebo mzdu specialisty, tedy přístup ILO.

Někteří informanti také volají po vytvoření systému univerzálního hodnocení dobrovolnictví, nebo po vytvoření fungujících vlastních měřítek. V odpovědích byla opět též zmíněna praxe počítání odpracovaných hodin a následného finančního vyjádření.
Hodnotu dobrovolnictví určili někteří z dotazovaných subjektů také tak, že na dobrovolníky určili sumu peněz, která vycházela z rozpočtu po odečtení ostatních položek. Zmíněna byla také praxe fiktivního vyjádření. Několikrát také zaznělo, že hodnota dobrovolnictví je vyjádřena v emoční rovině, když se pro potřeby motivace dobrovolníkům připomíná, jak velký společenský význam jejich práce má.

V další části budou výsledky blíže přiblíženy na základě odpovědí komunikačních partnerů.

Informanti z řad poskytovatelů dotací (ministerstev) se kladně vyjadřovali o umožňování zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů v rámci jejich grantových výzev.

Setkali jsme se s tím při, protože Ministerstvo životního prostředí umožňuje vlastně deset procent kofinancování podpořených projektů uznat jakoby dobrovolnickou práci. My tam máme stanovenou vlastně pevnou částku. Ještě jde o to, že to jsou pouze akreditované organizace podle zákona o dobrovolnické službě (Respondent z Ministerstva životního prostředí).

My se s hodnotou dobrovolnictví setkáváme hlavně při administraci Evropských fondů, kdy dobrovolnictví může být součástí námi dotovaného projektu a příjemce si může dobrovolníka vykázat jako příjem nebo součást spolufinancování projektu. … Teď si nejsem stoprocentně jistý, ale myslím si, že limit ani není, že můžou celý podíl kofinancování umořit vlastně zapojením dobrovolnické práce, pokud by projekt tedy byl tak náročný na odvedenou práci a množství zapojených dobrovolníků by bylo tak vysoké (Respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

… to my děláme (pozn.: umožnění zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů). My máme dotační programy, máme výzvu, kde vyloženě ve výzvě nabízíme těm dobrovolníkům... Protože oni mají nárok na dotace ve výši 70 procent (pozn.: dalších 10 procent nákladů může být hodnota dobrovolnictví) a my říkáme, dobře, ale vy přece nemusíte do toho dát pouze peníze jako cash, vy můžete vyčíslit svoji práci. Takže jde o to, že oni můžou vyčíslit tu svoji práci, a teď je otázka jak (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Z hlediska potřebnosti zahrnování hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů tuto otázku jeden z informantů, zastupující organizační součást ministerstva, diskutoval v kontextu širších přínosů dobrovolnictví a náročnosti práce neziskových organizací:

Já si myslím, že dobrovolnictví je potřeba, jak už jsem říkal, to není jenom o penězích, má to hodnotu společenskou, společenskýho ocenění. Já si myslím, že řada lidí, když něco dobrovolně dělá, tak nemyslí na peníze … Takže ono těm lidem je potřeba něco nabídnout, protože v řadě případů to společenský ocenění je nečeká, že by je někdo oslavoval jako hrdiny… a každej chce být nějakej, aspoň jako odměněnej, nebo něčím… takže když aspoň získaj grant, ten grant je prospěšnej, a oni do toho daj dobrovolnou práci, tak by neměli doplácet na to, že ještě při tom grantu musí získat nějaký prachy, který do toho cash dají (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

V podobném duchu se vyjadřoval i informant z jiného ministerstva:

Myslím, že je to důležité právě z toho důvodu, že pokud bysme neznali hodnotu dobrovolnictví, tak by příjemci dotací, kteří mají povinné spolufinancování, a zároveň zapojují dobrovolníky, byli vlastně nespravedlivě ošizeni, protože by nemohli nám

prokázat svůj podíl na projektu těmi dobrovolníky, mohli by pouze nárokovat opotřebení majetku a svoje placené zaměstnance, a protože většinou dotujeme právě neziskový sektor, tak dobrovolnická činnost je tam významná složka, a myslím si, že ten význam ještě poroste hlavně v příštím období, kdy se dá čekat, že bude mnohem větší spolufinancování, a i neziskový sektor by v budoucnosti mohl mít spolufinancování, a tím pádem pak význam příspěvku neziskové organizace formou dobrovolnictví vzroste na významu (Respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

Informanti výzkumu z řad poskytovatelů dotací se také vyjadřovali o relativně malé četnosti, s jakou žadatelé o dotace této možnosti využívají:

Nebude jich mnoho (pozn.: počet příjemců jejich dotací, co toho využívá), budou to spíše jednotky. Je to ale dáno spíš tím, že neziskové organizace, u kterých bychom očekávali, že nejvíc pracují s dobrovolníky, nemají téměř nikdy spolufinancování. A není tedy nutné, aby nám to dobrovolnictví v tom projektu vůbec vykazovali. Užitečné vykazovat dobrovolníky jako spolufinancování je pro organizace z veřejné správy a ziskového sektoru, kteří mají povinné spolufinancování, u těch je to pak spíš výjimečné (respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů)

… já jsem to zažil dvakrát (pozn.: zahrnutí hodnoty dobrovolnické práce do kofinancování), samozřejmě jim to furt nabízíme, ale ve většině případů to nedělají (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Informanti z ministerstev také diskutovali problémy se zahrnutím hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů:

No, to je správná otázka (pozn.: zda se respondent setkal s tím, že by si příjemci dotace snižovali základ daně o hodnotu dobrovolnictví). Málo, málo. Měli jsme případy, že byli odvážlivci, ale báli se toho, báli se to dělat, protože tomu málokterá neziskovka rozumí, nebo se bojí vlastně kontroly finančního úřadu, že by jim to neuznali. Protože oni neví jak…

Tento komunikační partner dále diskutoval jeden ze způsobů, jak zahrnout hodnotu dobrovolnictví kofinancování:

oni (pozn. příjemci dotací) říkají dobře, tak uděláme třeba s tím člověkem dohodu o provedení práce, on vykáže hodiny, takzvaně mu vznikne nárok na nějakou úhradu odměny nebo mzdy, a teď co s tím, jak to dát do účetnictví. On se toho v té dohodě teda vzdá a oni prakticky… myslím si, že hlavní problém je, že oni neví, jak to vůbec

zaúčtovat. V tom účetnictví asi jsou jiné věci než selský rozum, protože my bychom to jako přínos do té dotace uznali, my jako orgán, který poskytujeme dotaci. Otázka ale je, jak oni, když musí vést účetnictví, a někdy i podvojné, jak to dokážou zaúčtovat a jak to dokážou, tu částku, vlastně zlikvidovat, to je problém (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

S výše uvedenou skutečností souvisí soud tohoto informanta o obavách neziskových organizací zahrnovat hodnotu dobrovolnictví do kofinancování:

... prakticky to umožňujeme, ale víme, že ty neziskovky se to bojí udělat, nebo, že to neumí udělat. Vemte si, že my nepracujeme s neziskovkama, který by měly nějaký rozsáhlý aparát a řek bych, že to poradenství účetnické a tyhlety věci, tak nevím jak, do jaké míry to v tom terénu existuje, že by jim někdo poradil, a potom, jak říkáte, že různý finanční úřad na to může mít různý náhled. Protože tam je to o tom, že na jedné straně oni musí vykázat ten projekt, to plnění a sou tam vlastně signatury za jakých okolností se ten projekt považuje za splněný, je tam rozpočet projektu, to je věc, kterou my můžeme ohodnotit, ano, bylo splněno, nebylo splněno, ale pak je účetnictví té neziskovky, no a tam provádí kontrolu finanční úřad, a tam je otázka, jak to zaúčtovat, tyhle věci. Protože vlastně vy účtujete něco, co sice vzniklo, práce byla vynaložena, byla by odměněna, ale vy toho člověka neodměníte, vy to jenom vykážete, a oni neví, jak to zaúčtovat (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Informant dále doplnil četnost využívání možnosti zahrnovat hodnotu dobrovolnictví do kofinancování projektů:

tohlencto my tady tenhle článek osm už dáváme do dotačních titulů, víc jak deset let a snad dvě neziskovky k tomu měli někdy odvahu. Ale říkám, ne že by se báli nás, ale že to neumí zaúčtovat (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

U kofinancování projektů byli informanti dotázáni také na obtíže, se kterými se v této oblasti setkali:

... tím, že je jich tak málo, že nevznikají žádné významnější problémy, které by si vyžádaly změnu metodiky. A ani tím pádem není tak velký zájem řídícího orgánu o tuto oblast. Je ale pravda, že určité vývoje v naší metodice u dobrovolníků překvapivě vznikaly, a to zejména v oblastech uznatelnosti výdajů pro dobrovolníky. V původní metodice OPZ, když začalo programové období, tak se nedalo dobrovolníkům proplácet například cestovné. Což bylo překvapivě docela rychle zapracováno do metodiky a dobrovolníci měli ekvivalentní status jako řádní zaměstnanci organizace z pohledu uznatelnosti výdajů OPZ (Respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

Tento informant tak upozornil, že vyčíslování hodnoty dobrovolnictví je jen jeden z možných aspektů, kterých je ve vyúčtování projektů možné řešit, dalším mohou být ostatní vstupy dobrovolnické činnosti, např. cestovné. Zároveň je také zmíněna relativně rychlá reakce příslušného orgánu v podobě nutné úpravy metodiky.

Komunikační partner z oblasti dobrovolnictví ve sportu zmínil využití údajů o hodnotě dobrovolnictví v oblasti získávání finančních zdrojů:

> *...a to ten projekt může i nějakým způsobem podpořit, že třeba skutečně to zapojení dobrovolníků by mohl být uznatelný v podstatě vklad do nějakých projektů, ve chvíli, kdy by se toto podařilo nějakým způsobem prosazovat, nebo jít po téhleté cestě, tak by to bylo velmi zajímavé. Takže by si podle mě mohli ti koordinátoři podle mě šáhnout na větší peníze, tím, že doloží, že to spolufinancování je ve výši dvacet, třicet, čtyřicet procent, prostě tam mají v rámci práce dobrovolníků, tak v tu chvíli se můžou dostat někam výš, než když je to jenom finančně vyjádřené na účtenkách* (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Kromě kofinancování projektů je důležitá funkce vyčíslování hodnoty dobrovolnictví jako jednoho z nástrojů o co nejpřesnější zhotovení satelitního účtu neziskových institucí, které provádí Český statistický úřad:

Specifickou roli ve vyčíslování hodnoty dobrovolnické práce má Český statistický úřad:

> *... protože ohodnocení dobrovolnické práce se nezapočítává do HDP. My máme manuál ESA 2010, podle kterého my máme sestavovat národní účty, počítá se HDP a další veličiny a my se musíme řídit tímto manuálem, aby to bylo srovnatelné s ostatními zeměmi, a podle ESA 2010 se právě hodnota dobrovolnické práce nezahrnuje do HDP. V tom je právě přínos toho satelitního účtu, kdy v satelitním účtu jsou jednotky nejen ze sektoru neziskových institucí sloužících domácnostem, ale vezmeme instituce ze všech sektorů, které odpovídají určité definici"* (Respondent Českého statistického úřadu).

Další způsob praktického využívání údajů o hodnotě dobrovolnictví je hodnocení technické efektivnosti, s nejznámější metodou VIVA. V případě respondenta z jednoho městského úřadu, provádí daný úřad hodnocení technické efektivnosti blízké VIVA metodě:

> *Pro specifickou podskupinu tvořenou dobrovolníky byl hlavní cíl „zvyšování pocitu bezpečí občanů" a hodnotou jako měřítka „větší spokojenost klientů-občanů", k čemuž se snažili přispět realizací dílčích preventivních opatření „bezpečnostními aktivitami". Údaje, jinak řečeno statistická číselná data byla v minulém období sledována spíše jako data finanční, plánovaný rozpočet/ čerpaný rozpočet. Údaje, nově v souvislosti se*

změnami v hodnocení projektu (evaluace) sledujeme v roce 2018 šířeji a to: 1) časová dotace přípravy dobrovolníků (včetně koordinátora); 2) časová dotace realizace aktivit dobrovolníků (včetně koordinátora), 3) vyčíslení nákladovosti projektu přípravy, materiálního vybavení, dalších služeb, včetně přepočtu na dobrovolníka; 4) porovnání nákladů zjištěných jako skutečných v dobrovolnickém projektu a nákladů očekávaných jako požadované od zhotovitele, který by službu realizovat na základě smlouvy (Respondent z Městského úřadu Stříbro).

Dalším způsobem využití údajů o hodnotě dobrovolnictví je oblast motivace dobrovolníků. Jak uvedl jeden z informantů:

Dobrovolníkům říkáme, jak cenná je jejich vlastně práce a kolik vlastně by organizace musela zaplatit, kdyby práci vykonal zaměstnanec, prostě normální člověk na dohodu nebo smlouvu. Při vyhlašování výročních dobrovolnických cen uvedeme taky přepočet na čísla, to je taky dobrý pro lepší představu (Respondent z neziskové organizace).

S následujícím doplněním, které je ukázkou toho, že změna myšlení v neziskovém sektoru a pohledu na dobrovolníky může být postupnou záležitostí:

No potom dál pro potřeby naší vlastní organizace. Třeba naše ekonomka, teď ji nechci pomlouvat, ona, ona pracuje moc dobře, to jako určitě ano, a já si její práce vážím, ale no prostě ona si moc neváží práce dobrovolníků, nedokáže to docenit. Je to prostě ekonom a má jako hodně oddělený, že něco je ekonomický, a něco jako sociální, dobrovolnický. A moc nechce slyšet o souvislostech (Respondent z neziskové organizace).

Z hlediska zahrnování hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů stojí v českém prostředí poskytovatele dotací před volbou, zda zahrnout do podmínek uplatnitelnosti, že dané dobrovolnictví musí být vykonáváno podle zákona o dobrovolnické službě:

… to (podmínka akreditovaného dobrovolnictví pro uznávání hodnoty dobrovolnictví pro potřeby kofinancování, pozn.) taky bylo rozhodnutí ministerstva. Z důvodu vykazování, administrativy, a pro nás je to nějaká záruka, že ta organizace už prošla nějakou v uvozovkách kontrolou, pro nás je to jakoby jistější. Pro nás je to víc obhajitelný potom vůči nějakým kontrolním orgánům, NKÚ, finanční úřady a podobně (Respondent z Ministerstva životního prostředí).

S tím souvisí i otázka důvěryhodnosti údajů o počtech dobrovolnických hodin.

Hlavní problém je pro nás asi v tom doložit, že dobrovolník skutečně pracoval a jaký čas odpracoval. Problém asi není najít hodnotu, jako najít skutečně důvěryhodný

> *podklad o tom, že byla práce odvedena. To ovšem je problém i u placených zaměstnanců, nejen u dobrovolníků, a OPZ se potýká s tím, že u osobních nákladů je doklad o odvedené práci je často pouze více osobami podepsaný výkaz práce, který má svou omezenou vypovídací hodnotu. I u dobrovolníků jako podklad postačuje výkaz práce podepsaný dobrovolníkem a nějakým jeho nadřízeným nebo koordinátorem* (respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

Další způsoby použití údajů o hodnotě dobrovolnictví je hodnocení technické efektivnosti. Jeden z respondentů z městského úřadu psal ekvivalent VIVA metody, který jejich úřad používá:

> *Obtížně se zjišťují průměrné náklady na poskytnutí této služby od bezpečnostní agentury. Dále je zde role dalších efektů, které nelze pro jejich subjektivitu nasmlouvat „community policing", což zkresluje relevanci výstupních dat a je nutno na tyto aspekty vždy ve výstupu upozornit. … Příjmy a výdaje, hodiny přípravy, hodiny výkonu, vztažené k hodnotovým oblastem, data k hodnocení dle kritérií MVČR (pozn. data, jaké mají k dispozici k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví) … Poměr ceny a kvality (pozn. údaj o hodnotě dobrovolnictví, který pokládají za dostatečně relevantní)* (Respondent z městského úřadu Stříbro).

V souvislosti s hodnocením technické efektivnosti tento respondent dále uvedl:

> *Nutno (pozn. potřebnost dané obce zabývat se vyčíslováním hodnoty dobrovolnictví) v případě porovnávání nákladovosti. Dále snad jen s ohledem na hodnotící kritéria MVČR jako poskytovatele dotace. Výhody tohoto projektu ale vyplývají z dalších skutečností, které objektivně nelze data vyhodnocovat* (Respondent z městského úřadu Stříbro).

Přičemž tento komunikační partner dále diskutoval další možný vývoj s možným budoucím vyčíslením hodnoty dobrovolnictví:

> *To my nemáme, že je tak až tak nesledujeme. Takže já si myslím, že budeme mít až příští rok nějaký výstupy, kolik vlastně, kolik vlastně ten človíček by mohl stát na tu hodinu toho uvolnění jo. Takže, evidenci máme, víme, kolik lidi odpracujou, víme, jaký mají platy nebo orientačně to, co je veřejně známý, nebo nějaký tabulkový a podle toho, no* (Respondent z městského úřadu Stříbro).

Informant z organizace, pro kterou byly dříve zhotoveny studie o ekonomické hodnotě dobrovolnictví, diskutoval využití údajů o hodnotě dobrovolnictví v jejich organizaci z hlediska komunikace s veřejností

> *Ano. Do jaké míry, jak moc, jak málo, nedokážu říct. Já vím, že každý vedoucí to dostal (zprávu o ekonomické hodnotě dobrovolníků v DC ADRA za rok 2013, pozn.). Někdo si to přečetl, bere to jako nějakou jednotnou informaci, jestli to využívá při nějakých tiskových zprávách, anebo v komunikaci s nějakými institucemi, je to možné* (Respondent z ADRA, o.p.s.).

S doplněním o svém pohledu na vyčíslování hodnoty dobrovolnictví v organizaci, jakožto vedoucí pracovník:

> *My pracujeme v současné době s tím, že máme evidenci dobrovolníků a jejich hodin a jejich počtu, to je jakoby dané, to děláme od začátku a stále to vedeme. Pokud chci zjistit tu hodnotu, pro mě to je strašně jednoduché, na základě toho průzkumu vím, že průměrná hodnota dobrovolníka za rok je někde kolem 3 700 nebo kolik to bylo v roce 2013. Pokud k tomu přidám nějakou inflaci, tak možná dneska může mít 4 000, 4 500. Vynásobím počet dobrovolníků tady tou částkou a dostanu se k nějakému číslu. Že bych s tím dělal pravidelně, to nedělám. Dělám to spíš rámcově, to číslo je nějaký odhad do nějaké míry, takže to vynásobím* (Respondent z ADRA, o.p.s.).

Zajímavý je také pohled na nevyčíslitelnost hodnoty dobrovolnictví:

> *Já si myslím, že to je nevyčíslitelné, že jak se říká, když někdo pracuje dobrovolně, něco dává té společnosti ze sebe a úplně tomu dávat číselnou hodnotu, v tom ten smysl nevidím* (Respondent z Domu zahraniční spolupráce).

Značná část informantů uvedla, že s vyčíslováním ekonomické hodnoty dobrovolnictví systematicky nepracují, s různými odůvodněními, převažujícím rysem je nedostatečná motivace k použití či nedostatečné obeznámení s konceptem ekonomické hodnoty dobrovolnictví:

> *Úplně s tím nepracujeme, ale tím, že zprostředkováváme tedy ty granty, tak u nás jakoby ta vyloženě číselná hodnota je pevně stanovena. Máme pevně stanovený rozpočet, kolik dostává dobrovolník kapesné, kolik dostává na ubytování, jídlo a cestovné, takže tímhletím směrem to máme jasně stanovené, jaká vlastně ta hodnota toho dobrovolníka je* (Respondent z Domu zahraniční spolupráce).

> *Věznice to nějak nehodnotí, ve smyslu nějaké tabulky, ona si pouze registruje počet úkonů. Takže kaplan má na starosti, potom na konci roku, vždycky jaksi zhodnotit to, jak ten dobrovolník nebo kaplan funguje. Kolikrát tam chodí, takže z každé věznice máme přehled, kolik dobrovolníků i kaplanů, nebo jak je ta duchovní služba v té dané věznici pokrytá* (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

… jak jsem už říkala, my jsme trošku jiná organizace, než je běžný. Pro Greenpeace, my jako nezískáváme dotace, nepíšeme žádné projekty. Prostě jako vůbec. My abychom si udrželi jako nějakou integritu, nezávislost, tak je to pro nás jako prostě tabu. My získáváme tuto podporu od našich dárců. Někteří jako z nich jsou taky dobrovolníci, tam se to jako tak nějak prolíná, někdo nás jako podporuje více finančně, někdo z nich nám zase naopak jako věnuje víc času. Takže to jsou jako ti naši příznivci. Takže my to, tu ekonomickou hodnotu nevyužíváme tak jako k těm dotacím, jak se o tom všude mluví, to je pro nás jako tabu, my to prostě nepotřebujeme (Respondent z Greenpeace).

Zatím, hm…zatím o tom nevím, u nás v Dobrovolnickém centru, že bychom využili ty dobrovolnické hodiny (pozn.: ke kofinancování projektů, tedy přepočtené na hodnotu dobrovolnictví) (Respondent z Dobrovolnického centra Ústí nad Labem).

*Ne, my to zatím neevidujeme. Dali bychom to dohromady, ale spíše se to vztahuje k počtu zapojených dobrovolníků než nějakým dobrovolnicko-hodinám. To nás určitě zajímá, budem na tom pracovat, ale zatím to není. … Myslím si, že v tomhletom případě s touto hodnotou ty organizace příliš nepracují…. Nevím o ničem, že by tam bylo opravdu jako výrazně jako přímo, že by se tímto ty organizace zabývaly. Zabývají se ekonomickým impactem obecně z účastníků, ale ti dobrovolníci tam nejsou toho součástí, myslím, že ne (*Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Vyčíslenou hodnotu dobrovolnictví nesledujeme … S problematikou pojmu ekonomické hodnoty dobrovolnictví jako takové jsem se nesetkala, vnímám ji jako intuitivní a zároveň i logickou záležitost, která vyplývá z výkonu dobrovolnické činnosti. V rámci svého povolání na Úřadu práce ČR se setkávám s velkou variabilitou motivačních složek k práci nebo jejímu odmítání a dobrovolnictví, ač je to v rámci výkonu státní služby poměrně čerstvá záležitost, vnímám jako jednu z možností tyto motivační složky změnit a nabídnout klientům i jiné cesty jejich návratu do pracovního procesu a zvýšit tak jejich šanci na uplatnitelnost na trhu práce. Podpora dobrovolnictví vznikla na základě vlastní nabídky klientům OZP v rámci dotazníkového šetření na ÚP ČR – Kontaktním pracovišti v Rokycanech před třemi lety, kdy o službu klienti projevili nečekaný zájem (Respondent z Úřadu práce Rokycany).

Jako my to vyčíslený nemáme, protože vlastně je firemní dobrovolnictví, který my máme, jsme začali... takže tam vlastně ta normohodina nějaká bude vyčíslena, jestli má zaměstnanec třicet tisíc měsíčně, kolik stojí ta jedno hodina, že to bude asi víc, než když je to jako mimo práci, že tohle je v pracovní době … jo, ale pak je tu řada dobrovolníků, kteří dělají ty aktivity mimo a samozřejmě ty zatím nejsou vyčísleny. To my nemáme, že je tak až tak nesledujeme…. Takže, evidenci máme, víme, kolik lidi odpracujou, víme, jaký mají platy nebo orientačně to, co je veřejně známý, nebo nějaký tabulkový a podle toho, no (Respondent z Městského úřadu Prachatice).

Vyhodnocení **3. výzkumné otázky**: Jakým způsobem informanti plánují využívat vyčíslování hodnoty dobrovolnictví ve své praxi?

Ve třetí kategorii otázek odpovídali dotazovaní na možnosti a podobu plánovaného využití měření hodnoty dobrovolnictví. Odpovědi měly pro projekt velmi důležitou společnou významovou linku. Téměř všichni komunikační partneři se totiž shodovali na potřebě existence externí autority, která by stanovila hodnotu dobrovolnictví, se kterou by se dále nakládalo dle potřeb a záměrů jednotlivých respondentů. V rámci tohoto společného prvku pak měly samotné odpovědi spíše individuálně upřesňující charakter. Někteří informanti tak požadovali zcela univerzální vyjádření hodnoty, která by byla společná pro všechny dobrovolníky. Jiní komunikační partneři si naopak uvědomovali potřebu diverzifikace vycházející z jejich praxe. Hodnota dobrovolnictví by tak mohla být různá pro spektrum profesí či významu daného typu dobrovolnické práce. Velmi zajímavý byl postřeh jednoho z respondentů, který upozorňoval na potřebu rozlišení hodnoty dobrovolnické práce dle zkušeností či seniority jednotlivých dobrovolníků.

V odpovědích některých zástupců vybraných organizací také zaznělo, že v současné době hodnotu dobrovolnictví počítají pouze z nutnosti, například při přípravě projektů apod. Určování hodnoty dobrovolnictví pak považují za ztrátu času, neboť data nemají reálnou vypovídací hodnotu. O to větší je zájem o systém či nástroj, který by hodnotu dokázal nejen počítat, ale dále zpracovávat, přičemž by byl široce respektovaný a především reliabilní.

Zmíněné byly také snahy některých informantů nastavit vlastní systém hodnocení, který však sami respondenti hodnotili spíše negativně, neboť hodnoty neumožňují realizovat benchmarking, stejně jako jsou data obtížně použitelná při výkaznictví směrem k orgánům veřejné správy.

Podobně jako v případě předchozí kategorie, i v rámci úvah o budoucím využití hodnocení dobrovolnictví, někteří respondenti zdůrazňovali možnost využití reálné hodnoty jako finanční jednotky v případě řešení kofinancování projektů. Pozitivně se někteří informanti také vyjadřovali o Dobrometru v tom smyslu, že při jeho budoucím využívání budou moci uspořit čas a pracovní kapacity, když nebudou muset zpracovávat vlastní hodnocení.

V další části budou výsledky blíže přiblíženy na základě odpovědí komunikačních partnerů.

Komunikační partner z Českého statistického úřadu, jakožto jedné z nejvýznamnější instituce z hlediska provádění odhadů hodnoty dobrovolnictví, diskutoval možnosti rozšíření jejich šetření:

> *Zvažovali jsme, dokonce už to bylo v návrhu, že by se v rámci VŠPS (výběrové šetření pracovních sil) zařadil dotaz na dobrovolníky, že by proběhlo jedno nebo dvě kola šetření ve VŠPS na dobrovolníky, tím pádem bychom měli tu informaci ze strany domácností, bohužel to neprošlo kvůli penězům, takže já myslím, že momentálně navrhovat cokoli je trošku mimo reálné možnosti. Samozřejmě dalo by se udělat více věcí, například zařadit otázku na dobrovolníky do sčítání lidu, nebo právě rozšířit to šetření na těch šest typů dobrovolnické práce, ale momentálně to nějak jaksi neprochází* (Respondent Českého statistického úřadu).

Daný informant dále doplnil důležitou informaci o souhrnu dobrovolnických hodin, které Český statistický úřad shromažďuje a vyčísluje:

> *Máme k dispozici data pouze z těch organizací, neziskových institucí, kdy vlastně právě Johns Hopkins University hodně doporučuje spíše se orientovat i na dobrovolnické hodiny ze strany domácností, a my vlastně nemáme žádný zdroj na tyto odpracované hodiny. Tam by bylo zajímavé, kdyby někdo udělal šetření v domácnostech, k jakým číslům bychom vlastně došli, protože si myslím, že je určitě spousta dobrovolníků, co v organizacích nepomáhá, ale pomáhá např. sousedovi, protože dle definice je dobrovolník i ten kdo pomáhá pravidelně, minimálně jednu hodinu za určité období, např. sousedovi nebo někde, a nemusí být tedy veden v nějaké organizaci* (Respondent Českého statistického úřadu).

Informant dále vysvětloval, proč není možné z dat Českého statistického úřadu zjistit agregovaný počet dobrovolníků:

> *… za druhé máme zatím sice počty dobrovolnických hodin, ale máme problém s počty dobrovolníků. My nevíme, jestli ten jeden člověk nepracuje pro více organizací. I když my z toho výkazu, který se posílá neziskovým institucím, známe i počty dobrovolníků, kteří v těch institucích fungují, tak nemůžeme publikovat údaje za fyzické osoby, za počty dobrovolníků. Právě proto, co jsem říkala, nevíme, jestli ten jeden člověk nepracuje pro více organizací, a je to velmi pravděpodobné. Proto my publikujeme pouze úvazky přepočtené na plnou pracovní dobou a při tomto množství dobrovolnických hodin počet úvazků odpracovaných dobrovolníky vychází na 26 000* (Respondent Českého statistického úřadu).

Ohledně vyčíslování počtu dobrovolnických hodin uvedla komunikační partnerka z Českého statistického úřadu:

> *Je to vlastně tak, že každý rok Český statistický úřad posílá výkaz neziskovým institucím, těm, které mají více než 10 zaměstnanců. Tyto instituce jsou šetřeny každý rok a v rámci toho výkazu je jedna část zaměřena na dobrovolníky a odpracované hodiny. Pak jsou*

> *malé neziskové instituce, tedy do deseti zaměstnanců, tam je máme rozděleny na pět skupin, kdy každý rok je šetřena jedna tato skupina. Ty, co nejsou ten konkrétní rok šetřeny, tak za ty se dělají extrapolace (odhady) a platí to tedy i za ty dobrovolnické hodiny, kdy ty dobrovolnické hodiny jsou pak dopočítávány na celek a postupuje se tak, že vlastně se udělá průměr na jednu jednotku, myslím si, že to je i podle regionálního členění, a za ty jednotky co nejsou šetřeny ten rok, se to dopočte. Takže se zohledňuje i to, jestli ta jednotka třeba náhodou nezanikla, nebo jaký je v tom základním souboru počet jednotek* (Respondent z Českého statistického úřadu).

Toto vysvětlení je klíčové pro korektní interpretaci dat o hodnotě dobrovolnictví vyčíslované Českým statistickým úřadem.

Komunikační partneři byli dotázáni, zda plánují změny ve vyčíslení hodnoty dobrovolnictví. Respondent z ministerstva, který již dříve uvedl, že jejich úřad zahrnuje hodnotu dobrovolnictví do kofinancování projektů, uvedl souvislost mezi vyčíslováním hodnoty dobrovolnictví a omezeností zdrojů.

> *Ne, zatím ne (nepracujeme více s hodnotou dobrovolnictví nad rámec kofinancování projektů, pozn.). Sice zatím bysme do budoucna o tom možná uvažovali, ale zatím jsme na to vůbec neměli kapacitu* (Respondent z Ministerstva životního prostředí).

Nyní následují organizace, které tuto hodnotu nevyčíslují. Ohledně možného vyčíslování hodnoty dobrovolnictví v budoucnu se vyjádřil zástupce neziskové organizace následovně:

> *Začali jsme vlastně sbírat dobrovolnické hodiny, za všechny programy, které máme, dáváme je dohromady a od tohoto roku si slibujeme, že v tom příštím právě budeme mít za vlastně tento rok zpracovanou nějakou statistiku a jakoby konkrétní dobrovolnické hodiny, které jdou vlastně přepočíst i na finance … My jsme to asi ještě takhle nevyhodnocovali (pozn.: proces sběru dobrovolnických hodin, nikoli přímo hodnotu dobrovolnictví), spíš jsme na poradách vlastně u každého toho programu, kde to bylo potřeba, nějak specificky nastavili, jak bychom mohli zkusit ta data (pozn.: dobrovolnické hodiny) sbírat a teď asi ověřujeme to, to nastavené. A zatím si myslím, že v těch programech se to daří, že vždycky po čtvrt roce si řekneme na poradě, jaký je ten výsledný, hm, jaké je to výsledné číslo za ty tři měsíce a data se daří sbírat.* (Respondent z Dobrovolnické centrum Ústí nad Labem).

V podobném duchu odpovídal i zástupce Úřadu práce:

> *Hodnotu dobrovolnictví nezjišťujeme, ale jistě bychom se zjištěnými daty dokázali pracovat jako s motivační složkou v rámci poradenských aktivit na Úřadu práce ČR* (Respondent z Úřadu práce Rokycany).

Informant z městského úřadu diskutoval specifické podmínky v rámci vyčíslování rozměru dobrovolnictví v rámci jejich úřadu:

> *No to zcela nevím, pan šéf využije (pozn.: tabulku s daty o dobrovolnictví), že třeba se podívá, že říkal: "Jé to je báječný.,..", třeba dneska jsem s ním zrovna měla pohovor, že to je ze sedmi, že se přihlásilo deset lidí ze sedmi odborů. On mi říkal jako nikdy nedělej akce, aby šel celej odbor a bude pryč, jako že musí být zastupitelnost, že vlastně jsme placený od státu z veřejných prostředků, tak zase abychom nemrhali těma prostředkama, aby tu byla zastupitelnost, kdyby…aby nebylo v úřední den jo, takže myslím si, že on ty tabulky pozn. včetně možného vyčíslení hodnoty dobrovolnictví) bude chtít k těmhle účelům. Hlavně k těmhle účelům, aby to jako nezpůsobilo jako zavření třeba úřadu nebo zavřeme dneska z technicky…neexistuje* (Informant z městského úřadu)

Vyhodnocení **4. výzkumné otázky**: Jakým způsobem komunikační partneři vyčíslují hodnotu dobrovolnictví?

V předchozí kategorii se v odpovědích téměř nevyskytoval názor na způsob, jakým by hodnota měla být v rámci Dobrometru stanovena. Z vlastní praxe někteří dotázaní navrhovali stanovení pevné ceny či hodnoty obvyklé pro ocenění práce v dané oblasti. Při konkrétním dotazu se pak v odpovědích naplno projevovalo profesní zaměření jednotlivých informantů.

Neshoda panovala v představě o způsobu a podobně stanovení hodnoty dobrovolnictví. Někteří komunikační partneři, především z oblasti státní správy, zdůrazňovali jednotnost v určení hodnoty dobrovolnické práce, ideálně v podobě fixní částky za hodinu práce. V tomto případě pak v odpovědích existoval zásadní rozpor, zda rozlišovat či nerozlišovat povahu a formu práce a dle těchto vstupních parametrů následně upravit finální hodnotu. Tedy zda využít mzdu specialisty, kterou používá ILO a další mezinárodní organizace[46], nebo obecnou mzdu, využívanou ČSÚ a některými Českými ministerstvy. Objevil se i známý argument, že dobrovolnickou práci nelze vyjádřit v peněžních jednotkách, neboť je tato z hlediska významu a dopadu nevyčíslitelná.

Shoda opět panovala v názorech na potřebnost externí autority, která hodnotu nastaví a ta se tak stane obecně platnou, ať už její reálná výše bude jakákoliv.

V další části budou výsledky blíže přiblíženy na základě odpovědí informantů.

[46] *Tento přístup se využívá např. při zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do nákladů projektu ve Fondech EU, Norských fondech nebo Fondech evropského hospodářského prostoru.*

První ze dvou v českém prostředí zásadních metod oceňování hodnoty dobrovolnictví je **obecná mzda**. Nejvýznamnější institucí využívající obecnou mzdu je Český statistický úřad. Komunikační partnerka z tohoto úřadu vysvětluje bližší podrobnosti varianty obecné mzdy, kterou používají:

> *Český statistický úřad šetří odpracované hodiny u neziskových institucí, a tyto hodiny my oceňujeme nějakou hodnotou, mediánovou mzdou, kterou bereme z Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV). V roce 2012 došlo k přehodnocení toho ocenění, kdy původně byla používána hodnota za platy, ovšem teď se používá hodnota za mzdy. Mzdový medián je o něco menší než u těch platů. K tomuto kroku jsme přistoupili právě kvůli tomu, že jsme byli kritizováni za to, že odhad je jakoby nadhodnocen…* (Respondent Českého statistického úřadu).

Daná respondentka dále zmínila různé názory na výši hodnoty, se kterou se Český statistický úřad setkává od ostatních organizací, a které byly diskutovány i v interních diskuzích:

> *Já jsem došla sem k neziskovkám, až když se to začalo řešit, měli jsme takové ohlasy ne od konkrétní instituce nebo člověka, ale spíše od neziskovek, že se jim to nelíbilo, že je to nadhodnocené, a právě jsme se rozhodovali, jaká je nejlepší možná cesta, jak to ocenit jinak. V některých zemích se používá třeba minimální mzda, ale to už nám přišlo až moc nízko, protože u nás určitě dobrovolníci nevykonávají pouze práci, která je na nejnižší úrovni. Určitě je spousta dobrovolníků, kteří odvádí práci např. v účetnictví a tak,*
> *a myslím si, že ta dobrovolnická práce by měla být oceněná větší mzdou než tou minimální* (Respondent Českého statistického úřadu).

O využití mzdy specialisty daná informantka diskutovala důvody, proč Český statistický úřad tuto metodu nepoužívá, za prvé se jedná nedostatek potřebných dat:

> *… ale buď nám chybí údaje v potřebném členění, což se týká hlavně údajů podle typu dobrovolnické práce, kdy statistický úřad šetří vlastně rozdělení těchto hodin pouze na tři typy, a ISPV má k dispozici minimálně šest nebo osm typů, takže kdyby došlo ke sladění těchto dvou věcí, určitě by pak toho ohodnocení dobrovolnické práce bylo lépe odpovídající. Momentálně tedy zůstáváme na tom, že všechny dobrovolnické hodiny ohodnocujeme jedním číslem ... kdyby bylo asi to šetření více strukturováno, např. dle typu té práce, tak by se určitě dal udělat lepší odhad za dobrovolnické hodiny, možná by byl více vypovídající, zatím to je tak jak to je a víc s tím asi neuděláme* (Respondent Českého statistického úřadu).

Přičemž Český statistický úřad má k dispozici data, která jsou rozdělena na tři kategorie, jak ale upozorňuje komunikační partnerka:

> *...tam byl problém v tom, že když jsme to vyčíslili, tak ten rozdíl už nebyl tak velký nebo lépe řečeno rozdíl byl tak minimální, že pro nás nemělo smysl se tím dále zabývat. Kdyby těch kategorií podle typu práce statistický úřad šetřil více, tak by určitě bylo zajímavé provést změnu, ale ten rozdíl byl asi dvě stě milionů ze šesti miliard, takže tam jsme se rozhodli, že nemá smysl dělat tento zásah do metodiky*. (Respondent Českého statistického úřadu).

Z odpovědí Českého statistického úřadu je zřejmé, že tento úřad si je vědom omezení, které s sebou obecná mzda nese. Volbu jejich metody však ovlivňuje dostupnost dat.

Informanti organizací využívající metodu obecné mzdy odpovídali následovně. Jedno ministerstvo využívá vlastní úroveň obecné mzdy:

> *Uznávaná hodnota je 80 Kč/hod. Máme v plánu tuto hodnotu zvyšovat ... samozřejmě když je tam nějaký dobrovolník, který jim dělá nějaké programátorské věci, tak to tomu asi jako neodpovídá, nicméně my jsme pro naše snazší vykazování... Nedovedu se to moc představit, že by nám vykazovali různé ty činnosti, ani nevím, jak bysme to udělali. A oni taky myslím, že v té akreditaci mají určitý typ činností, mám pocit* (Respondent z Ministerstva životního prostředí).

Tento informant dále vyjádřil, proč jejich organizace nepoužívá mediánovou variantu obecné mzdy:

> *Tím, že v tom životním prostředí dost často, když se dělají ty mediány těch jednotlivých profesí, tak prostě ty činnosti, co se odehrávají, prostě ty přímé opatření v krajině, tam je to jako nejčastější, někdo někde sází stromy, nebo kosí louku, tak tam ten medián prostě u nás je spíš na té nižší hranici. My těžko můžeme oceňovat IT specialistu nebo právníka. Takže pro nás ten medián je trochu nadhodnocený* (Respondent z Ministerstva životního prostředí).

Tento informant následně zmínil, že i v jejich instituci diskutoval otázku možného využití mzdy specialisty:

> *O tom jsme poměrně hodně diskutovali, přišli jsme na to, že to musí být pouze jen jedna částka, protože jinak nejsme schopni to v podstatě nějak administrovat, kdyby ty hodnoty byly různé. Takže oni nám vlastně vykazují jenom hodiny celkově, protože v oblasti životního prostředí to jsou většinou jako pomocné... jako sázení stromů a podobně, tak to nejsou jakoby ty odborné věci jako právníci a podobně, takže je to spíš stanoveno na té nižší hodnotě, nižší hranici* (Respondent z Ministerstva životního prostředí).

Druhá z hlavních metod vyčíslování hodnoty dobrovolnictví je **mzda specialisty**. Jedním ze zástupců využívání mzdy specialisty v dotačním řízení je Odbor Evropských fondů Ministerstva práce a sociálních věcí:

> *Podle metodiky nebo pravidel operačního programu Zaměstnanost není konkrétně určená metoda, jak má příjemce tu hodnotu vyčíslit, je pouze doporučeno, aby hledal ekvivalent práce dobrovolníka u nějaké placené profese a použil její průměrnou mzdu z databáze průměrných mezd ISPV. Je to ale pouze doporučení a příjemce by tedy mohl přijít s jinou metodou, jak tu hodnotu vyčíslit a metodika by nám vlastně neříkala, kterou metodu máme akceptovat a kterou ne* (respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

Tento informant také upozornil na nejasnosti s přiřazováním dané dobrovolnické činnosti s konkrétním typem placeného povolání:

> *Jak jsem řekl, my víceméně dle pravidel doporučujeme něco jako ekvivalent metody specialisty, což si myslím, že je metoda nejvhodnější. Jen se tedy domnívám, že spárování dobrovolnické práce s konkrétní profesí ISPV je někdy takové abstraktní nebo nejasné, nebo příliš subjektivní. Z našeho pohledu je těžké, nebo ani nechceme rozhodovat o tom, jestli příjemce dotace zvolil správnou profesi jako ekvivalent dobrovolníka, a na druhou stranu se někdy obáváme, že naopak volí, že naopak volí profese, které neodpovídají té činnosti dobrovolníka, protože chtějí získat co nejvyšší imaginární ekvivalentní mzdu, aby tím umořili co největší podíl spolufinancovaní. Maximálně tedy zhodnotit toho svého dobrovolníka, a nemáme žádný detailnější postup nebo pravidla, která by rozhodly, jak volit tu ekvivalentní profesi pro daného dobrovolníka* (respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

Komunikační partner dále vyjádřil potřebu psaného postupu či systému umožňující jednodušší přiřazování náhradních mezd:

> *Kdyby existoval nějaký psaný postup, příručka, systém, který to dokázal, ale otázka je, jestli by něco takového mohlo existovat* (respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

Mzdu specialisty využívá také Generální Ředitelství Hasičského záchranného sboru, které představuje součást Ministerstva vnitra ČR:

> *My teda tady máme nějaká schémata, hodně se o tom hovoří. My prakticky ve státní správě je takový přijatý konsenzus, že může to vyčíslit, ty svoje hodiny odpracované na*

tom projektu, ale musí při tom přihlédnout k tomu, jaké je odměňování ve státní správě, rozpočtové sféře. Každá práce má nějakou hodnotu a na to nařízením vlády stanoven platový předpis pro veřejnou správu, pro obce a podobně, kde jsou různé druhy funkcí, a podle toho se hodinově oceňuje ta práce. Takže my říkáme, ano, když k tomu přihlédnete, bude to stejná činnost, jako kdyby to dělal člověk, který je zaměstnancem orgánu veřejné správy, tak to můžete ohodnotit, tu svoji činnost, takže my to dáváme na roveň (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Také v tomto případě musí samotní žadatelé o dotace vybírat konkrétní náhradní mzdy:

… to je nařízení vlády k platovým poměrům… … tam jsou ty třídy a stupně, tam jsou definice práce, samozřejmě svůj "plaťák" má i Hasičský záchranný sbor, ale ten na to nelze použít, protože to je úplně o něčem jiném, ale tady máte dokonce někde to usnesení citované, takže existuje vlastně nařízení Vlády k platovým poměrům pracovníků ve veřejné správě. Nařízení 341 z roku 2017 o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, takže tam najdete srovnatelnou činnost... ...To je na nich, samozřejmě. Samozřejmě potom jde o to, jestli oni to nadhodnotili, podhodnotili, ale tam se samozřejmě taky jedná o kvalifikaci, to znamená o odpracovaných letech v oboru, a o stupních vzdělání (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Mzdu specialisty využívá také Oblastní Charita Jihlava. Odpověď informanta z této organizace ilustruje nejasnosti, před kterými neziskové organizace často stojí při výběru vhodné metody hodnocení dobrovolnické činnosti:

Potom za b je to pro získávání grantu, při vykazování činnosti za daný rok. Není jednotná metoda výpočtu, slyšel jsem o různých, dostali se k nám různý čísla, návody, jak to dělat. Ale tak nějak, ani vlastně nevím, jak k tomu došlo, ale došlo k tomu, že u nás se ta hodnota liší. Liší se podle odbornosti nebo taky neodbornosti vykonávané činnosti. Nejnižší číslo, který nám někdo kdysi poradil, bylo 70 korun za hodinu práce, nejodbornější konzultace ohodnocujeme 180 korun za hodinu, ve většině případů uvádíme stovku za hodinu. Vím, že něco jsme tenkrát v začátcích měli od Adry, ale různě jsme tak vždycky jsme se snažili udělat ňákej střed toho, co jsme někde slyšeli (Respondent z Oblastní Charity Jihlava).

Se mzdou specialisty má zkušenost i jiná nezisková organizace, ADRA, o.p.s. Této organizaci byly v minulosti poskytnuta data o ekonomické hodnotě dobrovolnictví. Informant z této organizace při otázce na vhodnou metodu výpočtu odpověděl následovně:

Tím, jak jste to vy zpracovali, tak je to takové jednoduché, máte nějakých sedm kategorií, ať už dobrovolník v sociálním zařízení, ve zdravotnictví, charitativní

obchůdky a tak dále, vezmu to, vynásobím sedm čísel krát sedm nějakých hodnot, dostanu výsledek, tam problém nevidím, to je algebra, jednoduché počty (Respondent z ADRA, o.p.s.).

S doplněním ohledně výše náhradních mezd:

To je úhel pohledu, jak si kdo cení svůj čas. Je jiné, když se tomu věnuje člověk, který je bez práce, nebo někdo třeba kdo je manažer, vede firmu a hodinová mzda má možná obrovskou cenu, velkou cenu, ve srovnání s někým, kdo je třeba někde jako dělník, tak asi může být v tom rozdíl. Ale ta hodnota je asi v tom, co přináší té společnosti, ta je asi tím pádem stejná, ať už to děláš ty nebo kdokoli jiný. Jestli to má být sto padesát korun nebo sto osmdesát nebo dvě stě třicet nebo dvě stě osmdesát, to je taková hra s čísly pro mě (Respondent z ADRA, o.p.s.).

U odpovědí některých bylo zřejmé, že ne vždy je názor profesionálů věnujících se dobrovolnictví pevně zformován, co se týče způsobu vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Komunikační partner z Vězeňské duchovenské péče, který se touto otázkou ještě nezabýval, uvažoval nad formou vhodné náhradní mzdy následovně, a dospěl k obecné průměrné mzdě:

Jak jsem říkal, nejsem ekonom, ale chvíli jsem se pohyboval v rámci církve, kde jsem měl na starosti hospodaření církve. Když o tom tak na první nástřel přemýšlím, tak možná průměrná mzda asi v Český republice i připadá taková nej… Minimální mzda nikoliv, tam mi připadá, že to, že tím by i ta hodnota těch dobrovolníků byla podhodnocena, protože já jsem přesvědčen, že někdy i ten dobrovolník může dělat jaksi efektivnější službu nebo práci a ten výsledek může být efektivnější, než zaměstnanec, který je za to placený. Ale tím, že někdy je ten zaměstnanec vyhořelý, že má provozní slepotu, i ve vztahu k té organizaci, nebo tam kde pracuje, ten dobrovolník tam přináší nový vítr, nové podněty, nové informace, nové impulzy, nové signály, tak se domnívám, že asi nejspravedlivější by byla jakási průměrná mzda a bez benefitů. Prostě průměr, aby to bylo i srozumitelný, protože všeobecně se ví jo, dneska je průměrná mzda dvaatřicet tisíc třeba, takže ta představa, si myslím, že pak je srozumitelná.

Jiní informanti poukázali na problém využití obecné průměrné mzdy:

… průměr je úplně nejhorší věc, co může být. Průměr je o tom, že vy máte nulu a já mám patnáct tisíc a dohromady máme sedm a půl v průměru, takže to je blbost, že jo. Takže já si myslím, že ohodnotit dobrovolnou práci každopádně jde, protože spektrum předpisů v otázce odměňování a mezd, je v České republice tak dokonalý a rozsáhlý, že každou práci najdete v tom "plaťáku" (pozn. platovém předpisu)(Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Daný respondent dále poukazuje na hlavní problém obecné mzdy, a sice nezohledňování odlišného charakteru různých dobrovolnických činností:

> *... Samozřejmě jsou na to různé názory, jestli třeba tu práci neohodnocovat hodinově podle průměrné mzdy, ale já si myslím, že to není rovnocenné, protože máte rozdíl, jestli někdo zametá, nebo provádí jako lékař odbornou činnost, zadarmo, třeba v rámci nějakého dobrovolnického výkonu, takže ta diferenciace té dobrovolnické práce být musí. Já myslím, že v České republice ve vztahu k zákoníku práce máme těch předpisů… je nařízení vlády, se které skutečně podrobně definuje ta úroveň práce a její hodnota. Jestli je to hodnota skutečně i společensky… to už je otázka jiná, ale je to hodnota té práce, která je na trhu. Ten zaměstnanec ve veřejné správě je také účastníkem trhu práce, takže na to je předpis* (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Jiní respondenti ovšem upozorňovali i na úskalí využití mzdy specialisty:

> *Kdy jsme o tom uvažovali, jak to udělat, tak za prvé je to teda specifikace pozic a činností, které ti dobrovolníci dělají na těch sportovních akcích. Jak určím, že se jedná o pomocné práce nebo řídící. V podstatě to vyčíslení toho dobrovolnictví na těch sportovních akcích tady nikdo moc neřešil, to znamená u toho teď tady specifikovat nějakou problematiku, nedokážu říct. Spíše kdy jsme o tom uvažovali, tak je to opravdu to rozdělení těch pozic, a druhá věc, možná, určení pozic, které je dobré nechat vykonávat dobrovolníky a které ne…* (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Daný informant dále daný problém diskutoval s ohledem na stávající metodiku České rady dětí a mládeže:

> *Já si myslím, že ta metodika, co použila rada dětí a mládeže by byla dostačující, ale myslím si, že tam je třeba jasně stanovit činnosti, které se dělají v rámci sportovních akcí a správně je zařadit, řekněme, do těch devíti kategorií, aby to bylo jaksi jednoznačně porovnatelné na různých akcích. Kdybychom, a předpokládám, že budeme používat tuto metodiku, tak vlastně bychom nejdříve si museli říct, tohleto jsou standardní činnosti nebo pozice používání na sportovních akcích, a takhle je rozdělíme tady z těch devíti* (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Nejednoznačnost výběru vhodné metody hodnocení dobrovolnické činnosti se projevila i následujícím zajímavým způsobem. Informanti z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, který je organizační součástí Ministerstva vnitra, poukázal na nesoulad mezi stanovisky GŘ HZS a Odborem prevence kriminality Ministerstva vnitra, které je gestorem zákona o dobrovolnické službě (Hruška a kol., 2018, s. 212).

> *Právě s tímhletím jejich výkladem (pozn.: Ministerstvem vnitra navrhovaná obecná mediánová mzda) máme problémy, my jsme ho nepřevzali do našich dotačních titulů, protože si myslím, že to je úplně špatný výklad… Snažili se to uplatnit do zásad Vlády (pozn. Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy), která dává vlastně nějaký vzor, jak přistupovat k dotacím, ale řekl bych, že to není spravedlivé.*

Tato odpověď tak ilustruje situaci, že hledání shody o metodě hodnocení dobrovolnické činnosti může být obtížné nejen v jednotlivých resortech, ale i napříč organizacemi, zvlášť těmi rozsáhlými a strukturovanými. Odpovědi Oddělení prevence kriminality Ministerstva vnitra byly vyřazeny ze vzorku (viz výše), ale z publikovaných informací plyne jejich stanovisko oceňovat obecnou mzdou, jak uvádí respondent z GŘ HZS.

Daný komunikační partner dále zmínil nejasnosti ohledně možného odpočtu hodnoty dobrovolnické činnosti ze základu daně:

> *Protože skutečně, i z hlediska daňové povinnosti, můžete si dobrovolnou práci odečíst ze základů daně, oni to umožňují, ale musíte to ohodnotit správně, nemůžete to ohodnotit na průměrnou mzdu nebo na nějaký medián, proč? Jestli ten dobrovolný hasič dělá zadarmo pro obec, jako hasič, tak funkce hasič, pokud by to byl člověk placený obcí, vyloženě v pracovněprávním vztahu, je definovaná nařízením vlády k platovým poměrům. Takže já si můžu přesně říct, kolik hodin tam odpracoval, a můžu si říct, že ve funkci hasič by mu za to náležela odměna taková, ale nemůžu to vztahovat k průměrné mzdě nebo k něčemu jinému* (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Také v této oblasti panují nejasnosti, přičemž názory na tuto problematiku se různí. Problematika odpočtu hodnoty dobrovolnictví ze základu daně bude diskutována v dalších částech této zprávy.

Vyhodnocení **5. výzkumné otázky**: Jaké mají komunikační partneři specifické potřeby či přání, v kontextu vyčíslování hodnoty dobrovolnictví v aplikaci Dobrometr?

Odpovědi na dotazy ke specifickým potřebám a přáním spojených s budoucí podobou Dobrometru, pak opět reflektovaly profesní zaměření jednotlivých dotázaných. Přesto však lze v odpovědích nalézt společný prvek – přání, aby aplikace byla uživatelsky jednoduchá a především funkční. Výhodou by mohlo být i funkční provázání aplikace s účetními programy, resp. legální provázanost informací a stanovených hodnot s relevantními orgány veřejné správy.

Důležité je také zmínit opakované přání, aby byla aplikace a jí určená hodnota nějakým způsobem verifikována tak, aby bylo možné ji bez obav vykazovat vůči zainteresovaným institucím. Od několika informantů v této souvislosti zazněl požadavek na stanovení oficiální autority, která by aplikaci a výsledky garantovala.

Stejnou autoritu, nebo spíše možnost verifikace, by informanti požadovali v případě, kdy by si měli dobrovolníci zaznamenávat odpracované hodiny sami. V odpovědích zazněla obava o reliabilitu takto zadaných dat a možné budoucí zpochybnění výsledků.
V neposlední řadě zazněly od respondentů pozitivní názory na budoucí aplikace, ať už jako nástroje ulehčujícího administrativu při práci s dobrovolníky, nebo jako možnost jistého druhu propagace dobrovolnictví v Česku.

V další části budou výsledky blíže přiblíženy na základě odpovědí informantů.

První část odpovědí se týká zejména komunikačních partnerů o využívání aplikace k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví:

Informanti z řad poskytovatelů dotací diskutovali možnost doporučovat aplikaci příjemcům jejich dotací. Informant z Ministerstva práce a sociálních věcí uvedl, že by se mohlo jednat o pomůcku pro jejich projektové manažery, jakožto řídícího orgánu:

> *To si dokážu představit, že by se dalo doporučovat příjemcům, aby doporučovali takovýto nástroj, že by to usnadnilo práci příjemce, protože máme kontakt i s příjemci z menších, amatérštějších organizací, které se třeba i v ISPV těžko orientují. Kdyby bylo něco jednoduššího pro ně, bylo by to určitě zajímavé, a dovedl bych si to představit i jako pomůcku pro projektové manažery, kteří když si nejsou jistí, jestli vykazovaná hodnota dobrovolníka je přiměřená, tak by takovýto nástroj mohli použít k tomu, aby si sami zkusili ověřit, zda částka vykazovaná příjemcem zapadá do určitých parametrů. Pokud víme, že projekt pečuje například o seniory, tak by šlo o dobrovolníky v sociálních službách, mohli bysme si sami snáze zkusit najít ekvivalent…* (Respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

Komunikační partnerka z Ministerstva životního prostředí diskutovala potřebnost aplikace v kontextu dalšího argumentu pro podporu dobrovolnictví v této oblasti:

> *Určitě jí vnímám jako poměrně potřebnou, protože pro nás to zase můžou být jako argumenty k další podpoře rozvoje dobrovolnictví… i možná ve vztahu, jestli bude ta koncepce rozvoje dobrovolnictví, tak pro nás to prostě může být argument. Je to tak, že těch peněz je málo, samozřejmě v životním prostředí jich nikdy nebude dost, a je jich poměrně málo, když se podíváme na strukturu státního rozpočtu. Tak tady můžeme jakoby argumentovat, podívejte se, když nalejte tolik peněz do podpory dobrovolnictví,*

dostanete takovouhle hodnotu směrem k ochraně životního prostředí, k těm praktickým opatřením v krajině. Tak jedině takhle bysme mohli argumentovat, ale to je možná tak jako do budoucna (Respondent z Ministerstva životního prostředí).

My budeme rádi, jestli to bude fungovat, tak budeme rádi, že ty výsledky budeme moct použít. Budeme je moct používat pro nějakou argumentaci, potom třeba, když ta koncepce rozvoje dobrovolnictví bude mít nějaké akční plány, kde budou asi úkoly pro jednotlivé resorty, tak pro nás to třeba budou argumenty pro naše vedení, aby za to bojovali a věnovali tomu svůj čas a energii a byli o tom přesvědčeni, protože když člověk chce získat prostředky ze státního rozpočtu, tak už to potom musí být na úrovni ministrů, náměstků. Pro mě to budou nějaká data, které budu moct využít (Respondent z Ministerstva životního prostředí).

Daná informantka dále diskutovala využití údajů o hodnotě dobrovolnictví v kontextu neustálé potřeby vykazování rozměru a smyslu jejich práce:

My bysme pak mohli apelovat na ty organizace, které jsou z našeho resortu podporované, aby třeba tu aplikaci využívaly, protože my bysme měli lepší přehled o tom, kdo, co... Těžko jim to můžeme dát povinně, nebo něco takového, ale můžeme na ně apelovat, aby se do toho zapojili. My vlastně pořád musíme někomu dokazovat, že to děláme, že ta podpora má nějaký smysl, pořád dokola to musíme někomu obhajovat, takže pro nás další data budou jedině dobře (Respondent z Ministerstva životního prostředí).

Pozitivně se z hlediska využití aplikace vyjadřovali zástupci neziskových organizací:

Jak mi to popisujete, tak určitě bysme o to zájem měli ... Pokud by to tam vkládali koordinátoři, tak myslím si, že na sportovních akcích by stálo za to udělat denní vklady, tak tam by se nám to velmi líbilo a určitě bysme se do toho zapojili (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Jednotná evidence, to je hodně dobré. Pokud by vznikl software, který by umožňoval evidenci hodin, taky lidí, k tomu i činností, určitě potom i počty akreditovaných X neakreditovaných dobrovolníků a který by počítal jak hodnotu práce, tak třeba vlastně umožňoval určité statistiky, třeba jako srovnání počtu dobrovolníků za posledních třeba 5 let, nejčastější/ neméně časté činnosti dobrovolníků, nebo taky něco jako srovnání organizací podle počtu dobrovolníků, a tak, tak bychom o něj měli zájem (Respondent z Oblastní Charity Jihlava).

> *... budeme mít zájem sami se na tom nějakým způsobem podílet (pozn.: na aplikaci), nebo využívat tady tu aplikaci pro zmapování hodnoty toho dobrovolnictví. Určitě to bude věc, která, kterou rádi využijeme* (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

Tento informant také s povděkem kvitoval zapojení moderních technologií do managementu dobrovolnictví, s diskuzí jejich omezení:

> *Já používám chytrý telefon, já jsem napojený online na data, takže, myslím si, že dneska celá řada lidí i těch starších, tak používá chytrý telefon, samozřejmě jsou dneska, včera jsem byl třeba v jedné věznici, právě v tom Znojmě, tak tam jedna, jedna paní kolegyně, paní vychovatelka, hm, poměrně i mladá, tak říkala:„Já mám, já…" já jsem ji nechal vyfotit, jako svým mobilem, jsme se tam jako fotili a ona říká: „Musíte mi to ukázat, jak se to dělá, protože já mám tlačítkový telefon a nepoužívám to." Takže jsou lidé, kteří třeba aplikace nebudou nikdy používat, nevědí, o čem to je, ale, myslím si, že ten trend je takový, že formou aplikací je to úplně optimální a já je používám denně, ty aplikace, takže mně se ta myšlenka líbí, myslím si, že to bude čím dál tím ještě i víc používaný a… takže určitě. V rámci těch aplikací, si myslím, že to je takové i nejpřijatelnější. Alespoň z mého pohledu* (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

Komunikační partnerka z městského úřadu také vyjádřila zájem o využívání aplikace:

> *No to bychom určitě využili jako jo (pozn. aplikace k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví), to v každým případě, protože, jako nebudeme vymýšlet, my teď to vaříme jako trošku z vody, nebo co máme odposloucháno od kolegů, nebo načteno z nějakých stránek ale, ale určitě no* (Respondent z městského úřadu Prachatice).

> *...ale myslím si, že jako je to důležitý, určitě kdyby byl nějaký program, já budu první, kdo bude bojovat za, abychom ho třeba měli, abychom si to mohli vyzkoušet, jestli by to bylo funkční, aby to…já si myslím, že teď, mě to taky nezatěžuje jo, protože, ale je to pořád papír a takhle by to bylo přehledný, kdyby fakt někdo přišel, jo a je to i pro nás, aby tam se mohli ti vedoucí podívat, třeba i jiný, když by nějak vyjela ta tabulka, hele tenhle už má osm, tenhle odbor, ti se zapojili, my ještě třeba ne, jo, aby to mělo i takovou tu, v uvozovkách, onu to hecovací, tu, jo, že, nemyslím, že by soutěžili mezi sebou nebo něco takového, ale…protože každej se chytí na něco jinýho…* (Respondent z městského úřadu Prachatice).

Informanti formulovali následující požadavky na aplikaci, nejprve vyčíslení rozměru dobrovolnické činnosti z pohledu dobrovolnictví ve sportu:

> *Myslím, že praktický výstup (pozn.: co by motivovali organizátory sportovních akcí k využití aplikace), to znamená, že ukázka toho, že ve chvíli, kdy tam tu akci si zadám,*

budu tomu věnovat nějaký čas, tak mi to vygeneruje částku, se kterou se potom můžu ohánět, tak si myslím, že to je dostatečně velká motivace pro většinu organizátorů, protože všichni nějakou tu svoji činnost dokládat musí jakýmkoli partnerům, ať už budou jakýkoli, vždycky to tam někde bude. To znamená já si myslím, že když to osekáme čistě na tu ekonomickou stránku toho vyčíslení toho přínosu toho dobrovolnictví, tak si myslím, že ta motivace k tomu potom bude dostatečná. Budou tam jasná data a asi i možnost porovnání s jinými akcemi, asi aby tam byla vidět možnost, možná ne třeba úplně číselného, nějaké statistické věci, třeba porovnání… (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

V podobném duchu odpovídal i informant z oblasti dobrovolnictví ve vězeňské duchovenské péči:

(pozn.: co by měla aplikace sloužící k vyčíslení hodnoty dobrovolnictví splňovat, aby byla využitelná ve vězeňství). …že to ukáže na hodnotu té dobrovolnické práce jako, pak i v tom celkovým rozměru, že bychom věděli, jakou hodnotu přináší vlastně ten dobrovolník té společnosti, naší organizaci a i ten dobrovolník si možná může uvědomit, že to, co dělá, má nějaký smysl, že to má nějakou hodnotu. Že si řekne, ano, já sem chodím, já sem jedu, jedu svým vlastním autem, jsem tady tři hodiny jednou za týden a hodnota té mé služby je třeba, já nevím, patnáct set korun dohromady, když to spočítá (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

V této části budou uvedeny odpovědi, které zahrnovaly požadavky informantů na aplikaci, aby pro ně zajímavá a prakticky využitelná. Důležitou myšlenkou, u které se můžeme domnívat, že bude aktuální i pro řadu jiných neziskových organizací, je požadavek na jednoduchost:

Za mě by měla být jednoduchá, to znamená, aby to nebylo nic složitého, vypisování každý den spoustu čísel atd., to rozhodně si nemyslím, že bych to, ať už já nebo kdokoli využíval. Dobře, může tam být jednou za nějaké období, je jedno ať už za měsíc nebo kvartál, jednou ročně, tam vypíšu osm čísel, kolik dobrovolníků za které dobrovolnické číslo, ve které oblasti, automaticky se to vynásobí nějakým tím koeficientem nebo číslem, které tam bude nastaveno. To, kdo to nastaví je otázka, jestli to má být celorepublikově, nebo jestli si to každá organizace nastaví sama a to je všechno, výsledkem bude jedno číslo (Respondent z ADRA, o.p.s.).

Dalším požadavkem je praktický užitek z užívání aplikace:

Primárně je to pro mě jednoduchost a praktický užitek. Jak to nemá nějaký efekt větší, tak to nebudou používat. Těch věcí, které nás obklopují je tolik, spousta příležitostí

a všeho možného, takže si, ať už já nebo ty, kdokoli, vybírá, čemu čas věnuje, jak ten čas vyplní. Musí to mít nějakou přidanou hodnotu (Respondent z ADRA, o.p.s.).

Z hlediska požadavků na aplikaci se objevil požadavek na intuitivní přiřazování dobrovolnických hodin k dané dobrovolnické činnosti. Informant z oblasti dobrovolnictví ve sportu na tuto situaci upozornil takto:

> *Tady u té metodiky, u toho projektu (pozn.: SAFE, projekt České rady dětí a mládeže), co bylo vidět, je to tam i v tom závěru, že opravdu jak bylo hodně těch organizací, co dávali dohromady ta čísla, tak je tam hodně velký rozdíl v tom posouzení typu činnosti, nebo té úrovně činnosti. Někteří mají x, já nevím, čtyřicet procent řídících pracovníků, a některá organizace tam nemá skoro nic a posune to řekněme na nižší úrovně. Některé ty pozice asi nebyly ideálně popsané, protože se to tam pohybuje v řádu jednotek procent, a v tom balíku je to nepravděpodobné. Takže i třeba potom pro toho organizátora vůbec to porovnání těch činností s těmi ostatními, minimálně potom procentuálně, nemusí to být v absolutních číslech,* (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Daný informant následně svoji úvahu rozvinul a umístil do kontextu vypovídací hodnoty výsledných údajů o hodnotě dobrovolnictví:

> *Myslím si, že když vezmeme dva lidi, kteří budou zapisovat dvě různé organizace, tak tam v tomhle tom ta chybovost vznikne velká. Třeba pro ty sportovní akce si myslím, že to půjde poměrně dobře popsat, stejně tak by to šlo pro kulturní akce, stejně tak to půjde pro aktivity s dětmi. V těchto oblastech to co nepřesněji přiřadit ty pozice, aby to bylo úplně jasné, aby člověk, který bude na stánku stát na týhletý akci, a bude stát na jiný akci, tak aby byl zařazený do té stejné úrovně. Myslím si, že pro tu hodnověrnost těch čísel je to alfa omega. Protože pak už ty typové pozice jsou vlastně velmi podobné a ty organizátoři se v tom najdou* (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Tento komunikační partner dále poukázal na další zásadní záležitost, a sice otázku vzájemné ne/nepřenositelnosti metodik v přiřazování dobrovolnických činností mezi jednotlivými oblasti dobrovolnictví:

> *Když jsem si pročítal tuhletu metodiku (pozn.: projekt SAFE[47]), tak právě tenhleten popis, tak jak bych to vzal já ze svého pohledu, kdybych se do toho měl zapojit jako organizátor sportovních akcí, tak třeba některé ty činnosti já bych si asi zařadil jinam. A už si myslím, že v tuhletu chvíli, byť se stejně tak jako ostatní zabývám*

[47] *Tento projekt byl zaměřen na vyčíslování hodnoty dobrovolnictví: "v organizacích zaměřených na práci s dětmi a mládeží a organizacích zaměřených na péči o přírodu a ochranu životního prostředí" Česká rada dětí a mládeže, 2019).*

dobrovolnictvím, jsme naladění na stejnou notu, dokážem to přesně vnímat, tak si myslím, že už v tuhletu chvíli, na začátku toho výzkumu, bych byl najednou posunutý nějak jinam…

Tato skutečnost je do značné míry zásadní, neboť představuje možný faktor, který do vyčíslování hodnoty dobrovolnické činnosti může vnést obtížně předvídatelný prvek chyby. Dané respondent dále svoji argumentaci rozvíjel takto:

Ale tím vůbec nezpochybňuji, že to ty lidi udělali správně, to je prostě jenom jiné vnímání, které potom, a je to vidět i mezi těmi organizacemi, co tady jsou, jenom v tomhletom souhrnu, takže i tam to bylo trošičku složitějc určený, takže vidím to opravdu v tomhletom. A to, co říkáte, že by to mohl být prostě popis, jsem na sportovní akce, tak si ten popis najdu pro sportovní akci, a nebudu ho hledat ve zdravotních službách, to si myslím, že je dobrá myšlenka, a je to daleko složitější věc tohleto udělat, ale byla by to určitě pro přesnost, jo (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Tato myšlenka byly předmětem řady odborných debat v rámci řešitelského týmu a do určité míry tak stále za strukturou současného manuálu k přiřazování dobrovolnických činností uvedeného v příloze této zprávy. Další skupinu odpovědí charakterizovala myšlenka vnější motivace k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, "bude-li to po nás někdo chtít…". Takto odpověděli informanti z neziskových organizací:

Pro mě jako osobně rozhodně nemá cenu tomu věnovat příliš moc času, tomu počítání, ono to ani není potřeba. Evidenci dárců to chceme, to máme, to děláme, počet hodin taky a vynásobím to nějakým číslem, to je všechno. To znamená, otázka pěti minut. To určitě není problém tady toto získat. K čemu to využívat, určitě je fajn to zmínit při nějakých jednáních, to je všechno … Samozřejmě kdyby v rámci grantů tam bylo, že to někdo vyžaduje, chce vědět, jestli to tam někdo chce vynásobit to číslo, tak proč ne (Respondent z ADRA, o.p.s.).

Já vždycky jako dodávám ty čísla, který po mně někdo jako chce. Já jsem koordinátorka dobrovolníku rok, tak je to pro mě takovej jako, zatím jsem nepátrala jako do větších hloubek (Respondent z Greenpeace).

Z třetí odpovědi je navíc patrný nedostatek informací o vyčíslování hodnoty dobrovolnictví:

No, když nám někdo, třeba vy, poradí jak, tak klidně. Jinak se budeme dál snažit jen to nejnutnější jako doteď. Nevíme, jak do toho, takže se tomu tak trošku jako vlastně vyhýbáme (Respondent z Oblastní Charity Jihlava).

Odpovědi některých komunikačních partnerů přesahovaly naše výzkumné otázky a sledované prvky. Vzhledem k určité unikátnosti tohoto šetření v terénu, byly zbylé informace

strukturovány dle společných témat a umístěny do přílohy 8, tentokrát již bez systematického vyhodnocování. Přesto tyto výňatky mohou posloužit jako inspirace pro další výzkum, nebo pro ilustraci stanovisek zástupců zapojených organizací do managementu dobrovolnictví.

3.4 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

V této části textu jsou shrnuty výsledky dotazníkového šetření a šetření provedeného v rámci polostrukturovaných rozhovorů. Následně jsou diskutována omezení výzkumu a také závěry výzkumného šetření a volba metody kvantifikace.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit:

- Jaké povědomí mají respondenti o ekonomické hodnotě dobrovolnictví?
- Jak evidují respondenti práci dobrovolníků?
- Zda a jak pracují s ekonomickou hodnotou dobrovolnictví?

3.4.1 Povědomí respondentů o ekonomické hodnotě dobrovolnictví

Mezi respondenty jsou dvě hlavní metody hodnocení, mzda specialisty a obecná mzda. Toto povědomí se nevyskytovalo u všech respondentů, a z důvodu odlišných typu šetření není jeho četnost zásadní. Z obou šetření však plyne, že jsou-li respondenti obeznámeni s konceptem ekonomické hodnoty dobrovolnictví, jsou to právě tyto dvě metody. Obecná mzda, využívaná Českým statistickým úřadem, a mzda specialisty, doporučovaná Mezinárodní organizací práce. Obě varianty spadají pod metodu hodnocení netržních statků a služeb náklady náhrady, využívající vypozorované náhradní hodnoty, mediánové mzdy v celé ekonomice či za jednotlivé typy dobrovolnických činností. Tyto dvě metody můžeme v českém prostředí označit za dominantní, co se praktického využití týče (viz kapitola o praktickém využití údajů o hodnotě dobrovolnictví). Tyto metody jsou také relativně méně náročné na vstupní data, neboť vyžadují v zásadě jen údaje o počtu dobrovolnických hodin, a náhradní hodnoty, kterými jsou tyto hodiny oceňovány. Ve variantě mzdy specialisty je navíc třeba rozklíčovat dobrovolnické hodiny podle jednotlivých typů dobrovolnických činností. Zásadní otázkou pro použití těchto metod v aplikaci Dobrometr však zůstává dostupnost těchto dat ze strany organizací pracujících s dobrovolníky.

3.4.2 Evidence dobrovolnické činnosti ze strany respondentů

Z obou částí výzkumného šetření vyplynula vzrůstající důležitost zachycovat dobrovolnické hodiny. Jednak ze strany dobrovolnických organizací, ale také ze strany poskytovatelů dotací. Z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že relativně vysoké množství dobrovolnických organizací je schopno dobrovolnické hodiny rozklíčovat podle jednotlivých činností, nebo tak již činí. Naopak bylo zjištěno, že jen velmi malé množství organizací má k dispozici hlubší údaje o dobrovolnících jako je jejich sociální status, věk, vzdělání apod. Jelikož velká část respondentů šetření má zájem o využívání aplikace Dobrometr, představují respondenti nejen

určitý vzorek českého dobrovolnického sektoru, ale také úvodní potenciální uživatele aplikace. Nejpodrobnější data, která mají ve větší míře k dispozici, jsou rozdělení dobrovolnických hodin podle jednotlivých činností. Dle dostupnosti dat ze strany respondentů je tak nejpřesnější metodou mzda specialisty. Přesností je v tomto případě schopnost reflektovat značnou heterogenitu dobrovolnictví, v tomto případě v podobě zohledňování odlišného typu a náročnosti jednotlivých dobrovolnických činností.

3.4.3 Vyčíslování hodnoty dobrovolnictví ze strany respondentů

Z hlediska vyčíslování hodnoty dobrovolnictví byla velice cenná stanoviska poskytovatelů dotací, zjištěná během rozhovorů. Tito poskytovatelé prokazovali relativně silné povědomí o zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů. Shodovali se na určité rezervovanosti žadatelů o dotace k tomuto kroku přistupovat. Někteří respondenti přímo vyjadřovali své přesvědčení, že důležitou roli v relativně nízké ochotě neziskových organizací zahrnovat hodnotu dobrovolnické činnosti do kofinancování projektů jsou nejasnosti a obavy v oblasti organizační, účetní a daňové. Zde se otevírá značný potenciál pro akademickou sféru, usilovat o vyjasnění sporných bodů a upozornit na legislativně nejasné prvky zahrnování hodnoty dobrovolnictví do kofinancování.

Z hlediska respondentů dotazníkového šetření, tedy organizací přímo pracující s dobrovolníky, byla situace následující. Pouze dvě pětiny respondentů uvedly, že v minulosti pracovali s údaji o hodnotě dobrovolnictví. Více než polovina těchto respondentů tyto údaje komunikovala navenek, cca polovina pro jednání s dárci a také pro potřeby organizace. Dále byly zastoupeny možnosti motivace dobrovolnictví (2/5) a zahrnutí do účetnictví (1/7). Z výše uvedeného plyne, že pro poskytovatele dotací je primární oblast zahrnutí do kofinancování, zatímco mezi organizacemi přímo pracující s dobrovolníky jsou zastoupeny všechny hlavní možnosti využití údajů o hodnotě dobrovolnictví.

3.4.4 Omezení výzkumu

Spíše než o staticky významná data se jedná o ukázku toho, jak v české organizaci pracují s hodnotou dobrovolnictví, jaký mají o dané problematice přehled a jaké potřeby v této oblasti vnímají. Jelikož respondenti (dotazníku i rozhovorů) projevili určitý zájem o výstupy projektu, lze také předpokládat, že se z jejich řad budou rekrutovat první uživatelé výstupu projektu. Předpokládáme další řešení jak dle implementačního plánu, tak dle vzájemného doporučování uživatelů v rámci sdílení dobré praxe.

Pokud by byli respondenti vybráni na základě náhodného výběru, data jako celek by měla větší vypovídací hodnotu. Pro významnost závěrů naopak hovoří účast některých klíčových aktérů s unikátní rolí ve společnosti, např. Český statistický úřad či vybraná ministerstva. Dále také geografická a tematická různorodost co do působnosti zkoumaných organizací.

Data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření byla šířena prostřednictvím různých kanálů k vyjádření všem zainteresovaným, majícím zájem o vyplnění dotazníku. Data byla následně očištěna. Výběr respondentů na polo-strukturované rozhovory má relativně vyšší vypovídací hodnotu, protože probíhal výběr respondentů cíleně na základě diskuze v řešitelském týmu a výběru klíčových aktérů.

V určitých případech se nejedná o oficiální názory institucí, např. dotýká-li se oblast hodnoty dobrovolnictví několika různých agend, pracovišť či ústavů. Nelze také vyloučit zkreslení ze strany respondentů. Na druhou stranu jádrem obou částí výzkumného šetření byl reálný stav věci, tedy jakým způsobem a zda daná organizace pracovala s hodnotou dobrovolnictví, zda je v organizaci reálně uvažováno, jaká jsou k dispozici data apod. Prostor pro subjektivní zkreslení zkoumaných dat je zde tedy relativně nízký.

Shrnutí kapitoly 3

V této kapitole byly představeny výsledky výzkumného šetření. Toto šetření mělo za cíl zjistit, jaká data má dobrovolnický sektor k dispozici, jaké zkušenosti má s vyčíslováním ekonomické hodnoty dobrovolnictví a jaké má v této oblasti zájem a potřeby. Bylo provedeno dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo 106 organizací pracujících s dobrovolníky různých právních forem, včetně několika neformálních uskupení z různých krajů ČR. Jako doplnění tohoto šetření bylo provedeno šetření v podobě polostrukturovaných rozhovorů na menším vzorku, kdy se zúčastnili zástupci organizací veřejné správy a nestátního neziskového sektoru. Výstupem šetření byly dvě hlavní metody potenciálně použitelné v aplikaci Dobrometr, které potenciálně splňují kritérium praktické využitelnosti pro výběr metody.

4 Tvorba a představení metody kvantifikace hodnoty dobrovolnictví v aplikaci Dobrometr

Na základě výzkumu popsaného v předcházející kapitole byl navržen následující postup kvantifikace hodnoty dobrovolnictví, který bude využit ve vyvíjené aplikaci. První část včetně kritérií volby nové metody byla formulována na základě odborné literatury, při rozšiřujících kritériích volby metody oceňování hodnoty dobrovolnictví bylo přihlédnuto k výzkumnému šetření mezi subjekty z praxe (dotazníkové šetření a polo-strukturované rozhovory).

4.1 Kritéria volby vhodné metody pro využití v aplikaci

Jelikož existuje celá řada přístupů kvantifikace hodnoty dobrovolnictví, důležitou částí volby vhodné metody je formulace kritérií výběru. Při volbě metody pro potřeby vyvíjené aplikace jsme vycházeli z kritérií z výzkumu Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011, s. 228), jejichž pět kritérií jsme doplnili kritériem šestým, praktickou využitelností, vyjádřenou ochotou subjektů z praxe využívat daný přístup:

- Přiměřenost – kdy zvolený přístup odpovídá účelu kvantifikace hodnoty dobrovolnictví a také dané perspektivě (zda se jedná o šetření na úrovni dobrovolníka, organizací, či celé společnosti.
- Šíře – vzhledem k různorodosti dobrovolnictví je třeba, aby daný přístup reflektoval tuto různorodost a byl dostatečně komplexní a zohledňoval rozdílnosti jednotlivých typů dobrovolnictví.[48]
- Srozumitelnost – přístup ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví by měl být jasný a srozumitelný pro co nejvíce zainteresovaných subjektů (stakeholderů).
- Objektivnost – přístup ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví by měl být dostatečně objektivní metody hodnocení.
- Proveditelnost – daný přístup musí reflektovat dostupná data a zdroje.
- Praktická využitelnost – ochota subjektů z praxe využívat daný přístup.

Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 229) dále uvádí, že přístupy kvantifikace hodnoty dobrovolnictví, které vyžadují data, která pravděpodobně nebudou zaznamenávána, jsou obtížněji udržitelné než přístupy využívající stávající data. Na základě těchto kritérií jsme, podobně jako Salamon, Sokolowski a Haddock (2011), zvolili přístup náhradní mzdy zaměřený na vstupy při zjištěných náhradních mzdách. Jelikož je třeba zvolit typ náhradní mzdy, provedli jsme, vzhledem k šestému kritériu, šetření mezi subjekty z praxe, jejichž stanoviska jsme brali

[48] Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 226) v této souvislosti uvádí, že "*optimálním způsobem je identifikování povolání, které je nejblíže typu dané dobrovolnické činnosti a použít mzdu v daném typu povolání na ohodnocení dobrovolnické práce*".

při tvorbě metody do úvahy. Toto šetření je popsáno v dalších částech této kapitoly, včetně designu výzkumu, souboru respondentů a jeho výsledcích.

4.2 Volba definice pro aplikaci Dobrometr

Na základě rešerše literatury bylo zvoleno, že definice dobrovolnictví pro použití v naší aplikaci by měla splňovat tři hlavní definiční prvky (viz Dekker a Halman, 2003; Frič a Pospíšilová, 2010 a další). Dobrovolnická činnost by tedy měla být neplacená, nepovinná a ve prospěch ostatních. Čtvrté kritérium, které se obvykle neřadí mezi hlavní, a sice kritérium organizovanosti, nebylo do definice zahrnuto, neboť postrádá určitou univerzálnost a po jeho zahrnutí daná definice de facto označuje pouze podmnožinu dobrovolnictví, jak je obvykle chápáno.

4.2.1 Dílčí změny v definici

Vzhledem k její univerzálnosti jsme vycházeli z definice ILO (2011), podle které je dobrovolnictví: *"neplacená, nepovinná práce, tedy když jednotlivci věnují čas bez finanční odměny prostřednictvím aktivit vykonávaných buď prostřednictvím organizace nebo přímo ve prospěch ostatních mimo vlastní domácnost"*.

Tato definice byla mírně modifikována, a to dvojím způsobem. České slovo práce (překlad angl. labour) může být v českém prostředí vnímán s nezamýšlenými konotacemi směrem s prací podle zákoníku práce. Abychom se vyvarovali konotací s prací podle zákoníku práce, za kterou sice peněžitá odměna náleží, ale není vyplácena, budeme v tomto kontextu používat slovo činnost[49]. Druhou dílčí změnou v definici ILO, kterou jsme provedli pro účely naší aplikace, je rozšíření podmínky dobrovolnictví jako aktivity vykonávané ve prospěch ostatních, o rodinu dobrovolníka. K tomuto kroku jsme přistoupili zejména z důvodu struktury rodiny v české společnosti, kdy spolu žijí relativně malé části rodin.

V definici ILO je tato podmínka definována jako činnost, která je vykonávána ve prospěch ostatních mimo vlastní domácnost. Samotná definice ILO sice neobsahuje zmínku o rodině dobrovolníka, nicméně v Manuálu ILO (2011, s. 46) je v rámci šetření otázka, která z dobrovolnictví mimo vlastní domácnost má zachytit i to, kolik z této činnosti bylo věnováno příbuzným, kteří sice v domácnosti dobrovolníka nežijí, nicméně stále představují součást jeho rodiny. Manuál také zařazení domácnosti do definice dobrovolnictví, namísto rodiny, diskutuje a zdůvodňuje mj. určitou nejasností ohledně vymezení definice v různých národních kontextech, a tudíž problematické pro mezinárodní srovnání.

[49] *Je tomu tak zejména z důvodu, že jedna z hlavních cílových skupin výstupů našeho projektu jsou organizace z praxe. V ekonomii je slovem práce i v českém jazyce chápána uvědomělá lidská činnost, jejímž následkem vznikají hodnoty, bez ohledu na její další specifikace. Je to také jeden z tradičních výrobních faktorů.*

Manuál ILO (2011, s. 15) dále uvádí, že většina expertů na dobrovolnictví uvádí, že: "*neplacenou práci vykonávanou pro členy vlastní rodiny, zejména pro "nejbližší" příbuzné, nelze klasifikovat jako dobrovolnictví*". Manuál však dále uvádí, že ze statistického hlediska je "rodina" problematická jednotka k pozorování, a to právě z důvodu definování pojmu rodina, nebo nejbližší rodiny, která mohou být v různých regionálních a kulturních kontextech vnímány odlišně. Z tohoto důvodu manuál volí termín domácnost, tedy bytovou jednotku obývanou jedním či více jednotlivci. Nicméně ani termín domácnosti není zcela bez nejasností, jak bude ukázáno později v otázce pěstounské péče.

Manuál dále také upozorňuje, že kulturní a národní zvyklosti ohledně postavení rodiny ve společnosti je třeba brát v úvahu při národních šetřeních a případně to doplnit volitelnou "filtrovací" otázkou. Pro zjednodušení budeme chápat rodinu v užším pojetí jako předky (rodiče, prarodiče, praprarodiče), potomky (děti, vnoučata, pravnoučata) a vlastní a sourozence.

Zvláštní výzvu v oblasti definování dobrovolnictví představuje pěstounská péče. Podle Manuálu ILO (2011, s. 16) může být pěstounství označeno jako dobrovolnická činnost za podmínky, že:

- se jedná o krátkodobou aktivitu v řádu několika dnů či týdnů,
- je jasné, že dítě nezůstane v rodině dlouhodobě a tím pádem není součástí jejich domácnosti,
- jakákoliv finanční podpora, kterou krátkodobí pěstouni obdrží v souvislosti s pěstounstvím a která je nižší než jejich reálné náklady spojené s pěstounstvím.

Naopak pokud dítě zůstává v domácnosti dlouhodobě, stává se její součástí, a pomoc jemu věnovaná již nemůže být klasifikována jako dobrovolnictví.[50]

4.2.2 Definice pro aplikaci Dobrometr

Upravená definice zvolená pro potřeby aplikace Dobrometr, tedy zní: *Dobrovolnictví je neplacená nepovinná činnost, tedy když jednotlivci věnují čas bez finanční odměny prostřednictvím aktivit vykonávaných buď prostřednictvím organizace, nebo přímo ve prospěch ostatních mimo vlastní domácnost nebo rodinu.*

[50] *Manuál ILO (2011, s. 16) dále dodává, že pěstounství jako dobrovolnická činnost je náročná na kvantifikaci i v případě, že jsou splněny všechny výše uvedený podmínky. Je tomu tak z důvodu, že takováto činnost se zpravidla odehrává ve vlastní domácnosti a může být obtížné oddělit hodiny neplacené práce v této domácnosti, které by musely být vykonány i bez přítomnosti dítěte, od těch, které byly vykonány následkem krátkodobé pěstounské péče. Manuál dále doporučuje, že v zemích, kde je krátkodobé pěstounství za těchto podmínek rozšířené, je možné při statistických šetřeních dobrovolnických hodin stanovit maximální množství hodin, které je možné takto vykázat během jednoho týdne.*

Na jednotlivých definičních prvcích je sice zpravidla obecně shoda, často se však liší jejich výklad. Z tohoto důvodu jsou níže popsány hlavní definiční prvky v upravené definici tak, jak jsou nastaveny pro potřeby aplikace Dobrometr.

Dobrovolnictví je neplacená … činnost, tedy když jednotlivci věnují čas bez finanční odměny...

Dobrovolnictví je vykonáváno bez finanční odměny. Možné jsou drobné dárky pro dobrovolníky (např. na Vánoce, narozeniny, odchodu dobrovolníka), za účelem poděkování a motivace dobrovolníků. Možné je také proplácení nákladů (např. cestovného) nebo zajištění pracovních pomůcek, oděvu apod.). Za určitých okolností může být spojeno i s nenárokovou nefinanční odměnou.

Dobrovolnictví je … nepovinná činnost

Člověk vstupuje do dobrovolnictví ze své vlastní vůle a může jej kdykoliv ukončit bez právních následků pro svoji osobu. Překážkou není smluvní ukotvení, je-li ho možné ukončit bez právních a ekonomických následků pro svoji osobu.[51] Pro formální ukotvení této nepovinné činnosti přitom není rozhodující, zda jedná o ústní nebo písemnou dohodu, zda se osoba nazývá dobrovolníkem, členem, nebo speciálním termínem.[52] Nutnou podmínkou je tedy možnost svobodného rozhodnutí dobrovolnictví zahájit, pokračovat v něm nebo jej ukončit. Určitou formu společenského tlaku k dobrovolnictví, který zmiňují Frič a Pospíšilová 2010, s. 9) tak nebereme jako narušení této podmínky.[53]

Ve prospěch ostatních Dobrovolnictví je … vykonáváno … ve prospěch ostatních mimo vlastní domácnost nebo rodinu.

Definice ILO toto kritérium specifikuje jako aktivity vykonávané ve prospěch ostatních mimo vlastní domácnost, v naší podobě došlo k rozšíření i o vlastní rodinu. Manuál ovšem upozorňuje na často odlišné vnímání tohoto pojmu v různých národních kontextech (ILO, 2011, s. 46). Rodinou jsou pro potřeby aplikace vnímány nejbližší příbuzní, tedy rodiče a prarodiče

[51] *Pokud v dobrovolnických smlouvách existují zmínky o právních či ekonomických následcích pro dobrovolníka v případě (předčasného) ukončení programu, tyto následky musí být jasně formulovány a stanoveny, a musí být také právně vymahatelné. V opačném případě chápeme dobrovolnictví jako činnost, kterou je možné podle své vůle ukončit.*

[52] V určitých případech je možné, že k *ukončení dobrovolnictví je třeba učinit určitý úkon, na který je třeba vyčkat (návrat z tábora, povodní nebo jiného místa výkonu) z důvodu dopravního spojení nebo bezpečnosti účastníků. Tato situace taktéž nenarušuje podmínku dobrovolného charakteru této činnosti, neboť plyne z charakteru dané činnosti.*

[53] *Frič a Pospíšilová (2010, s. 9) uvádí např. pocit rodičů, že by měli pomáhat ve škole či kroužku, kam chodí jejich děti nebo obecné povědomí v zaměstnání, že dobrovolničit je správné, podporované zaměstnavatelem. Pokud by však vykonávání dobrovolnictví mohlo být jasně stanovenou podmínkou k povýšení či dosáhnutí na firemní benefity, ocitli bychom se za hranou (viz část o firemním dobrovolnictví v této zprávě). Oproti tomu prostý fakt, že dobrovolnictví přináší zaměstnanci zkušenosti, které mu mohou přinést lepší pracovní pozici a ohodnocení, jako přirozený důsledek, podmínku dobrovolnosti nenarušují.*

(případně praprarodiče), děti a vnoučata (případně pravnoučata) a sourozenci.[54]Tento prospěch může mít přímou i nepřímou podobu (např. péče o kulturní památky, životní prostředí).

Někdy se u tohoto kritéria operuje s kritériem veřejné prospěšnosti, což je však poměrně komplikovaný pojem (podobně jako veřejný zájem), na něž jsou různé názory, proto nebyl do definice zařazen, proto se mu řada definicí vyhýbá. Toto kritérium tedy umožňuje zahrnutí činností ve prospěch komunit, kterých je daný člověk součástí (místní komunity, viz komunitní dobrovolnictví, kulturní, náboženské, společenské apod.), bez taxativního ustanovení sporných pojmů jako obecného blaha, veřejné prospěšnosti a veřejného zájmu, které je možné vykládat různými způsoby.

Všechna tři výše uvedená kritéria musí být splněna, aby mohla být daná činnost chápána jako dobrovolnictví.

4.3 Základní parametry kvantifikace

Navržený přístup má následující parametry:

- Základním vstupem pro oceňování hodnoty dobrovolnictví budou dobrovolnické hodnoty.
- Dobrovolnické hodiny náhradními hodnotami (proxy) - přístup nákladů náhrady využívající náhradní hodinové mzdy.
- Metoda stanovení náhradních mezd je mzda specialisty, přičemž obsahuje 9 typů náhradních mezd, představujících 9 tříd základních tříd zaměstnání ve mzdové sféře dle Informačního systému o průměrném výdělku.

4.3.1. Volba typu náhradní mzdy

Během výzkumného šetření popsaného v předcházející kapitole jsme mohli rozpoznat dva hlavní směry způsobu kvantifikace ekonomické hodnoty dobrovolnictví, se kterými měla část našich respondentů určité zkušenosti. Oba směry byly v návaznosti na Informační systém o průměrném výdělku (ISPV). V obou případech se jedná u využití náhradní mzdy při využitích vypozorovaných náhradních hodnot. V prvním případě se jedná u využití obecné mzdy, kterou používá i Český statistický úřad ve svých šetřeních v rámci Satelitního účtu neziskových organizací (viz Rybáček a kol., s. 2017, s. 21). Tento přístup podporuje i analýza zhotovená pro Ministerstvo vnitra (Hruška, 2018, s. 208), která uvádí, že: "*metoda ocenění pomocí mediánu stanoveného podle výsledků z Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV) zůstává jako nejvhodnější způsob hodnocení dobrovolné práce*". Argumenty pro toto tvrzení daná studie neuvádí.

[54] *Jak ovšem podotýká Matoušek (1993, s. 60), instituce rodiny je založena na emočních vazbách a jako taková je problematické z hlediska stanovení jednotné definice pro všechny kontexty. Tuto definici tak nelze nekriticky aplikovat na všechny situace společenského života, neboť chápání rodiny přitom může být v různých kulturních kontextech různé.*

Z výzkumného šetření vyplynulo několik skutečností. Za prvé, Český statistický úřad je při změně metody limitován datovou dostupností, která je limitována ekonomickou náročností podrobnějších dat a nutnou politickou vůlí, která zatím schází. Za druhé, mezi oslovenými organizacemi nepanuje shoda na způsobu kvantifikace hodnoty dobrovolnictví. Je to tak nejen mezi jednotlivými ministerstvy, ale i v rámci jednotlivých ministerstev. Zatímco Odbor prevence kriminality, pod který spadá Oddělení dobrovolnické služby, podporuje obecnou mzdu, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru (GŘ HZS) ve své praxi dotačních řízení využívá mzdu specialisty. Z rozhovoru navíc vyplynul nesouhlas klíčového zástupce tohoto útvaru s direktivním ukotvením obecné mzdy v Zásadách vlády (Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy).

Jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 211), aktuální verze Zásad zmiňuje několik klíčových bodů tohoto návrhu:

- Zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektu **může být** stanoveno ústředním orgánem, a to do výše 10 % celkových nákladů projektu.
- Způsob vyčíslení hodnoty dobrovolnické práce by měla být **hodinová mediánová mzda**[55] za uplynulý rok, zaokrouhlená na celá čísla nahoru.
- Takováto dobrovolnická činnost musí představovat veřejně prospěšnou činnost organizovanou podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě – tedy **dobrovolnictví v programech akreditovaných** u Ministerstva vnitra, a veřejně prospěšná činnost *(bez další specifikace)*, vykonávaná dobrovolníkem starším 15 let, "*ze svobodné vůle, v jeho volném čase a bez nároku na odměnu, protislužbu nebo jiné zvýhodnění*."
- Dobrovolnická činnost musí být vykonávána na základě písemné **smlouvy** s dobrovolníkem, která musí obsahovat "*alespoň místo výkonu a předmět dobrovolnické činnosti, její rozsah a dobu, po kterou bude vykonávána"*.
- Příjemce dotace musí o výkonu dobrovolnické činnosti vést "**průkaznou evidenci**".

Předkladatelem tohoto návrhu je Ministerstvo vnitra, vzhledem k výsledkům našeho výzkumného šetření je možné předpokládat nesouhlas dotčených organizací, včetně ministerstev, s touto podobou a diskuze o úpravách a připomínkách. V každém případě

[55] *Tento návrh dále upřesňuje způsob výpočtu mediánové hodinové mzdy, kdy je mediánový hrubý měsíční výdělek vydělen průměrným počtem odpracovaných hodin za měsíc. Obvyklejší je vydělit měsíční mzdu počtem placených hodin, neboť měsíční příjmy zahrnují i placené státní svátky a dovolenou. Pokud bychom brali v úvahu měsíční mzdy, které tyto části mzdy zahrnují, a poté jej vydělili počtem hodin jen těch hodin, které byly skutečně odpracovány, dojde ke zkreslení výsledných dat.*

představuje obecná mzda určitou tradici kvantifikace hodnoty dobrovolnictví v ČR. Kromě uvedených případů jí (v jiné podobě) využívá i Ministerstvo životního prostředí.[56]

Mzda specialisty oproti tomu představuje silné mezinárodní trendy reflektované např. Manuálem Mezinárodní Organizace Práce k měření dobrovolnické práce (ILO, 2011), na kterém se podíleli ekonomové a statistici z různých částí světa. Podle tohoto manuálu je třeba reflektovat při způsobu kvantifikace dobrovolnické práce její charakter. Tuto metodu dle našeho šetření používá např. Ministerstvo práce a sociálních věcí při rozdělování prostředků z Evropských fondů, Norské Fondy a Fondy Evropského hospodářského prostoru nebo v upravené podobě Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru[57].

Mzda specialisty ve své nejčistší podobě spočívá v dohledání nejbližšího ekvivalentu dané dobrovolnické činnosti v národním systému o průměrném výdělku (viz Dostál a Vyskočil, 2014b, nebo příloha 5 této zprávy). Pokud to není možné, např. z důvodů dostupnosti dat, je možné použít určitou míru zobecnění. Jednou z těchto variant je zjednodušená verze využívající 9 hlavních kategorií zaměstnání CZ-ISCO, kterou využívá např. projekt České rady dětí a mládeže (Černý, 2015), ale do určité míry s ní pracoval i Novák (2008) při tvorbě vlastní metody. V obou podobách tak přístup mzdy specialisty respektuje doporučení ILO a aktuální výzkumné trendy, zohledňuje typ dobrovolnické činnosti (typově se blíží HDP, jež doplňuje).

Výhodou této metody je potenciál ke zpřesnění údajů o celorepublikové hodnotě dobrovolnictví prováděných Českým statistickým úřad. Ohledně přesnosti údajů připomeňme argument Handy a kol (2000, s. 3) uvedený výše, u placené práce také obvykle nemluvíme o placené práci jako o jednolité činnosti, ale rozlišujeme mezi manažery, úředníky, údržbáři atd. Podobně i hodnota placené práce vyjádřená smluvní odměnou za práci zohledňuje rozdíly v různých typech povolání. Pokud by ubylo pracovníků s nižší kvalifikací, nebo naopak přibylo pracovníků s vyšší kvalifikací, promítne se to do statistik trhu práce, a tím i do HDP. Zvětší-li se poměr dobrovolníků vykonávající kvalifikovanější činnosti na celkové dobrovolnické činnosti, vzroste i celková hodnota dobrovolnictví, za předpokladu použití mzdy specialisty. Při využití obecné mzdy má stejnou finanční hodnotu čas toho, kdo uklízí v parku s právníkem poskytujícím zdarma, dobrovolně a volném čase své právní služby těm, kdo by si je jinak nemohli dovolit.

Níže uvedená tabulka shrnuje základní charakteristiky obou těchto metod v kontextu použití v aplikaci Dobrometr.

[56] *Ministerstvo životního prostředí má svoji taxativně stanovenou hodnotu k oceňování dobrovolnických hodin pro potřeby kofinancování.*
[57] *Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru nepřejímá náhradní hodnoty ze statistik o průměrných výdělcích, ale ze stávajících platových tarifů.*

Tabulka 3: Obecná mzda a mzda specialisty v kontextu aplikace Dobrometr

Obecná mzda (ČSÚ)	**Mzda specialisty (ILO)**
V ČR historická metoda	Odpovídá výzkumným trendům
Existuje možnost ukotvení na ministerské úrovni (formou Zásad)	Existuje možnost ukotvení na úrovni EU (nařízení Evropské Komise)[58]
Metoda prosazována Ministerstvem vnitra[59]	Metoda používaná pro kofinancování na Evropské úrovni[60]
Nižší administrativní náročnost pro uživatele	Vyšší vypovídací hodnota pro různé stakeholdery
Relativně nižší náročnost na tvorbu aplikace	Potenciál aplikace pro posun kupředu směrem k evropským i světovým trendům
Návaznost na ISPV (medián v ekonomice)	Návaznost na ISPV (medián v hlavních v třídách zaměstnání)

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.

Další parametry, které by nová metoda mohla zohledňovat, narážely na nedostatek dat dobrovolnických organizací. Zejména se jedná o zohlednění věku, pohlaví či vzdělání respondenta, nebo jeho sociálního statusu.

Na základě výše uvedených informací a diskuzí nad nimi byl pro potřeby aplikace Dobrometr zvolen přístup mzdy specialisty ve variantě 9 náhradních mezd v návaznosti na 9 hlavních tříd zaměstnání. Následující tabulka shrnuje hlavní výhody a nevýhody tohoto přístupu.

[58] *Viz Dostál (2015a), tento bod se opírá o doporučení Evropského hospodářského a sociálního výboru (angl. European Economic and Social Committee), který apeloval na členské země EU k vyčíslování ekonomické hodnoty dobrovolnictví v souladu s manuálem Mezinárodní organizace práce k měření dobrovolnické práce. Součástí tohoto doporučení byla výzva směrem k Evropské komisi k vypracování jednotné metodiky na základě manuálu ILO a její zakotvení v Evropské legislativě v podobě nařízení Komise. Další výstupy této iniciativy nejsou v tuto chvíli známy, je tak možné jak to, že tato iniciativa dále pokračuje v rozpracování tohoto návrhu, stejně jako to, že Evropskou unií v těchto letech rezonují jiná témata, přitahující většiny pozornosti (Brexit, uprchlická krize, obchodní vztahy s USA a Čínou, apod.).*

[59] *Respektive Oddělením dobrovolnické služby.*

[60] *V rámci Fondů EU, Norských fondů i Fondů Evropského hospodářského společenství, a tím i v České republice všude tam, kde čeští žadatelé o prostředky z těchto fondů chtějí zahrnout hodnotu dobrovolnictví do kofinancování.*

Tabulka 4: Výhody a nevýhody volby mzdy specialisty v českém prostředí

Výhody	**Nevýhody**
Vyšší vypovídací hodnota – Je možné napomoci k upoutání pozornosti veřejnosti	Relativně vyšší administrativní náročnost, včetně výběru náhradních mezd a přiřazení dobrovolnických činností
Připravenost na větší tlak na používání této metody ze strany mezinárodních organizací, kompatibilita s přístupem Fondů EU, Norských fondů a fondů EHP	Oddělení dobrovolnické služby Ministerstva vnitra, jako jeden z klíčových aktérů dobrovolnictví v ČR, prozatím prosazuje obecnou mzdu
Část donorů i NNO, kteří tento přístup již používají, to pravděpodobně uvítá	Může být problematické pro organizace, které nemají dobrovolnické hodiny rozděleny dle činností (nebo nejsou schopny kval. odhadu)
Respektuje mezinárodní trendy z výzkumu i praxe	Relativně nízké povědomí o těchto trendech v ČR
Možná spolupráce s ČSÚ a zpřesnění jejich dat o hodnotě dobrovolnictví	Pro některé donory může být nepřijatelné, aby si příjemci sami určovali typ náhradní mzdy

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.

Tyto výše uvedené výhody a nevýhody, jakkoli nejsou zcela vyčerpávající, je dobré brát v úvahu při volbě metody kvantifikace hodnoty dobrovolnictví. Dle okolností může být efektivnější zvolit i jiný přístup než naší aplikaci, např. v případě velkých šetření s omezenými zdroji a omezenou dostupností dat.

4.3.2 Volba typových činností

Důležitým atributem je tvorba "typových činností" pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví a jejich konzultace s vybranými subjekty z praxe. Pro každý tým dobrovolnictví bude k dispozici unikátní vymezení daných činností, nikoli prosté označení "řídící pracovníci", "specialisté", apod. Tímto způsobem by mělo dojít k přesnějšímu přidělení náhradních mezd, které budou pro všechny typy dobrovolnictví stejné. Samotní uživatelé aplikace se však nebudou muset rozhodovat, zda daná činnost již je, nebo ještě není činnost specialisty.

Výstupem metody je přibližný údaj (odhad) ekonomické hodnoty jedné dimenze dobrovolnictví – čas, který dobrovolníci věnují dobrovolnické činnosti.

Jak bylo řečeno výše, typové činnosti zvolené pro aplikaci, přibližně odpovídají co do struktury hlavním kategoriím zaměstnání v klasifikaci CZ-ISCO. Názvy kategorií i jejich popis byl přizpůsoben charakteru dobrovolnictví:

Jedná se o následující třídy zaměstnání, spolu s jejich mediány za rok 2018:

Tabulka 5: Náhradní mzdy do aplikace

	Hlavní třídy zaměstnání	Medián v Kč/h
1	Řídící pracovníci	**294,54**
2	Specialisté	**253,83**
3	Techničtí a odborní pracovníci	**191,31**
4	Úředníci	**145,12**
5	Pracovníci ve službách a prodeji	**111,01**
6	Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	**125,22**
7	Řemeslníci a opraváři	**158,90**
8	Obsluha strojů a zařízení, montéři	**156,06**
9	Ostatní	**106,75**
	Celkem	**161,91**

Zdroj: Vypočítáno autory na základě ISPV (2019).

V tabulce jsou barevně znázorněny tři skupiny náhradních mezd, kdy první (žlutá se pohybuje pod úrovní mediánové mzdy ve mzdové sféře za daný rok (150,1 Kč za hodinu). V této skupině jsou tyto kategorie:

- Pracovníci ve službách a prodeji (mediánová hodinová mzda: 100,6 Kč)
- Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství (120,3 Kč)
- Ostatní (101,9 Kč)

Druhá skupina náhradních mezd se pohybuje přibližně okolo mediánové mzdy ve mzdové sféře:

- Úředníci (136,9 Kč)
- Řemeslníci a opraváři (147,3 Kč)
- Obsluha strojů a zařízení, montéři (143,9)

Třetí skupina náhradních mezd se pohybuje výrazně nad mediánovou mzdou ve mzdové sféře:

- Řídící pracovníci (282,7 Kč)
- Specialisté 239,6 Kč)
- Techničtí a odborní pracovníci (178,2 Kč)

Rozhodujícím faktorem pro přiřazení dané náhradní mzdy k dobrovolnickým hodinám je primární charakter dobrovolnické činnosti ve smyslu typu činnosti.

4.3.3 Volba oblastí dobrovolnictví

Rozdělení dobrovolnictví nepředstavuje triviální činnost. Jedná se totiž o velice heterogenní oblast s mnoha typy různých charakteristik. Dobrovolnictví může být zaměřeno na pomoc určité cílové skupině (senioři, osoby se zdravotním postižením, děti, zvířata apod.), rozvoj určité oblasti lidského života (rozvoj osobnostních charakteristik, duchovní rozvoj, rozvoj pohybových vlastností či zdravého životního stylu), rozvoj společnosti (vzdělanost, kultura, rozvoj demokracie, rozvoj místních komunit apod.), ochrana životního prostředí, na zvládání určitých situací (povodně a jiné mimořádné události) a mnoho dalšího. Některé oblasti dobrovolnictví přitom mají průřezový charakter, např. komunitní dobrovolnictví, zahrnující aktivity v oblasti kultury, ochrany životního prostředí, sportu apod.

Z těchto důvodů také různí autoři a instituce přistupují různě k rozdělení oblastí dobrovolnictví.

Zákon o dobrovolnické službě při svém vymezení, co je to dobrovolnická činnost, tedy ta část dobrovolnictví, kterou tento zákon upravuje, vyjmenovává tři kategorie:

- pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase
- pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v předchozím bodu
- pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací

Zákon nepracuje s názvy těchto kategorií, je však možné výše uvedené tři body shrnout do třech kategorií:

- sociální oblast, děti mládež a rodina
- mimořádné situace a životní prostředí, kultura a benefiční akce
- rozvojová spolupráce

Jelikož tento zákon neupravuje veškeré dobrovolnictví v ČR, ale pouze jeho omezenou část, podívejme se na ostatní vymezení oblastí dobrovolnictví. Tošner (2014, s. 9) však zmiňuje takřka totožné oblasti, když píše, že: "*Dobrovolníky ať organizované či spontánně pomáhající, tzv. na ústní dohodu, najdeme zejména v pomáhajících profesích a volnočasových aktivitách v řadě resortů: sociálním, zdravotním, kultury, sportu, dětí a mládeže, či životního prostředí*".

Hruška a kol. (2018, s. 12) uvádí 11 oblastí, přičemž poslední oblast "ostatní", se v jejich členění dělí na čtyři podoblasti:

a) Dobrovolnictví firem;
b) Dobrovolnictví ve veřejné správě;
c) Dobrovolnictví v církvích a náboženských společnostech;
d) Virtuální dobrovolnictví.

První dvě z těchto podoblastí můžeme označit jako organizační dobrovolnictví, které obvykle bývá součástí společenské odpovědnosti organizací.

Své rozdělení má také Mezinárodní organizace práce, která jej uvádí v příloze manuálu k měření dobrovolnické práce ILO, (2011). V českém překladu ho uvádíme v příloze této zprávy. Jak však upozorňují Hruška a kol. (2018, s. 270), členění dobrovolnictví na oblasti nemusí být vždy pro neziskové organizace intuitivní záležitostí. Je tedy důležité, aby toto členění odpovídalo svému účelu, a také aby bylo jasně vysvětleno i komunikováno. Problém může být také s formulováním průřezových kategorií dotýkající se jednotlivých oblastí. Např. komunitní dobrovolnictví, které sleduje rozvoj místních komunit, a za tímto účelem vykonává aktivity z oblasti sociální péče, kultury, sportu, ochrany životního prostředí apod. Stejně tak firemní dobrovolnictví spojuje zájmy realizovat společenskou odpovědnost dané firmy spolu se zájmem vykonat něco dobrého pro společnost v některé z oblastí společenského života. Objevují se zde také moderní trendy jako virtuální dobrovolnictví, které se někdy objevuje jako samostatná kategorie, a které je taktéž možné vykonávat v různých tematických oblastech dobrovolnictví, které jsou rozpracovány dále v textu: firemní dobrovolnictví a virtuální dobrovolnictví (viz Frič a Pospíšilová, 2010).

4.3.4 Zhodnocení metody na základě interpretačního rámce

Ke zhodnocení nové metody využijeme interpretační rámec definovaný výše v části 1.2:

- paradigma subjektivní racionality

Podle paradigmatu subjektivní racionality se jednotlivé ekonomické subjekty (dobrovolníci, příjemci dobrovolnické činnosti, stát apod.) rozhodují subjektivně racionálně. Zároveň však do jejich rozhodování mohou vstupovat různé faktory všeho druhu, jako jsou různé pohnutky všeho druhu (pozitivní i negativní, altruistické i prospěchářské), mohou být ovlivněni emocemi (pozitivními i negativními), apod. Jinými slovy, rozhodnutí většiny v obdobné situaci ještě nemusí znamenat, že se tak rozhodne i následující subjekt, případně deset stejných rozhodnutí jednoho subjektu ještě nemusí znamenat, že se stejně rozhodne i po jedenácté, neboť na rozhodování jednotlivce i organizací má vliv celá řada faktorů, jejichž struktura i intenzita se v čase může měnit. Používání náhradních mezd tak s sebou nese určitou míru zobecnění, kdy je rozdílné vnímání hodnoty dobrovolnictví ze strany jednotlivých zainteresovaných subjektů

(nebo změna výše této hodnoty) reflektováno jen omezeně, a to v momentu, dojde-li k ukončení dobrovolnictví.

- subjektivní vs. objektivní hodnota dobrovolnictví

Podle výše formulované teorie subjektivní hodnoty dobrovolnictví je třeba přistupovat k výsledným hodnotám v kontextu dané perspektivy, ze které je ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví přistupováno. Ve dvojím pojetí této teorie je tedy výsledná hodnota dobrovolnictví pouze částí celkové hodnoty, nebo jednou dimenzí hodnoty. V prvním případě je třeba výsledné hodnoty chápat jen jako jednu z částí celkové hodnoty, přičemž celková hodnota bude vyšší. Ve druhém případě je třeba výsledné hodnoty vnímat jen jako jednu dimenzi hodnoty dobrovolnictví, přičemž mohou existovat i jiné. V obou případech však hodnoty získané touto metodou (spolu s ostatními metodami využívajícími zjištěné náhradní mzdy) nemusí plně reflektovat celkovou (nebo chcete-li komplexní) hodnotu dobrovolnictví.

- maximalizace užitku

Podle teorie maximalizace užitku dobrovolník (skutečný i potenciální) usiluje o maximalizaci své užitkové funkce, která se skládá z jednotlivých prvků, spotřeby statků a služeb, volného času a třetí veličiny, pro účely této práce nazvané jako “dobro”, představující charitní skutky, filantropické chování, a jiné činy ve prospěch ostatních či společnosti. Tato veličina má přitom tři složky, čas strávený dobrovolnictvím, finanční dary a materiální dary. Jednotlivec však svá rozhodnutí musí činit za časového a příjmového omezení, přitom se mohou měnit jak jednotlivé preference, tak jednotlivá omezení.

- maximalizace produkce

Teorie maximalizace produkce pracuje s produkční funkcí organizací využívající dobrovolníky, a také s náklady na tuto činnost. Angažování dobrovolníků danou organizací tedy záleží jak na mezní produktivitě dobrovolnické práce, tak na mezních nákladech na dobrovolnickou práci. Tak jako u předcházejícího bodu, všechny přístupy využívající zjištěnou náhradní mzdu zohledňují tyto jevy pouze v případě zahájení či ukončení dobrovolnické činnosti daného jednotlivce. Zatímco mezní nákladovost či produktivita daného dobrovolníka může snižovat, či naopak zvyšovat jeho hodnotu pro organizaci. Zároveň také relativně vysoká mezní produktivita může zvyšovat užitek dobrovolníka z jeho činnosti (viz předchozí bod), a tím zvyšovat jím pociťovanou hodnotu dobrovolnictví.

- definice pozitivní hodnoty dobrovolnictví

Dle výše formulované definice pozitivní hodnoty dobrovolnictví má každá dobrovolnická hodina pozitivní hodnotu, tedy $v>0$. Můžeme říci, že jsou-li do naší metody (aplikace) zadávané reálné dobrovolnické hodiny, dochází ke kvantifikaci pozitivní hodnoty dobrovolnictví. V duchu původní interpretace tohoto konceptu na přelomu 60. a 70. let 20. století tak dochází ke kvantifikaci kladné hodnoty, kdy je původně neurčité hodnotě dobrovolnictví udělen určitý tvar. Tuto kvantifikaci je však třeba vnímat jako přibližnou.

Výše uvedené zhodnocení je aplikovatelné i na ostatní metody využívající zjištěnou náhradní mzdu, dále tak budou diskutovány prvky relevantní konkrétně pro naši nově vytvořenou metodu.

4.3.5 Omezení této metody a její předpoklady:

Tak jako u každé metody hodnocení netržních statků či služeb je třeba přesně definovat omezení dané metody a její předpoklady. První předpokladem využití je dostupnost údaje o dobrovolnických hodinách. Tento údaj může být přesně zaznamenán (např. prostřednictvím docházkové knihy či jiného systému evidence docházky. Vzhledem k integraci námi zvolené metody do aplikace Dobrometr je také možné zaznamenávat dobrovolnické hodiny bez nějakého mezistupně. Následně je možné z aplikace Dobrometr exportovat souhrnné údaje za dané období a ty si v případě potřeby založit do interní evidence. Tomuto postupu napomáhá skutečnost, že aplikaci je možné používat s jedním účtem na různých zařízeních (např. smartphone, tablet, či notebook). Koordinátor dobrovolníků tak může na akci s dobrovolníky, či při kontrole docházkové knihy v zařízení zanést údaje o hodnotě dobrovolnictví přímo do aplikace Dobrometr ve svém tabletu či smartphonu, a následně je v kanceláři vytisknout ze svého počítače, bude-li třeba. Není-li možné evidovat přesný počet dobrovolnických hodin, poslouží i kvalifikovaný odhad[61]. Je však třeba mít na paměti, že výsledná hodnota dobrovolnické činnosti je sama o sobě odhadem založeným na jisté míře zobecnění. Odhad dobrovolnických hodin, byť kvalifikovaný, tak do výsledných údajů vnáší další prvek tohoto zobecnění.

Jelikož metoda v aplikaci Dobrometr využívá jednu z variant mezd specialisty, je k jejímu využití třeba konkrétní dobrovolnické hodiny přiřadit k určitému typu dobrovolnické činnosti. Toto nemusí být větší problém u relativně homogenních dobrovolnických činností. S rostoucí heterogenitou daného dobrovolníka (skupiny dobrovolníků) však opět nastává k určitému zobecnění. Záleží na uživateli aplikace, zda bude o dobrovolnických hodinách vkládat za každého dobrovolníka jednotlivě, nebo za skupinu dobrovolníků. Stejně tak jak dlouhé bude období, za které bude koordinátor dobrovolníků vkládat údaje o dobrovolnických hodinách. Při větší heterogenitě skupiny dobrovolníků i skladby činností je vhodnější tuto různorodost reflektovat při podrobnější evidenci, záleží však na koordinátorovi dobrovolníků, jak celou situaci vyhodnotí a jaké bude mít možnosti, co do své pracovní kapacity. V každém případě pak bude docházet k určitému zobecnění při volbě jednotlivého typu dobrovolnické činnosti. Jak již bylo řečeno, dobrovolnictví je relativně heterogenní fenomén. Je tedy docela dobře možné, že i poměrně homogenní dobrovolnické činnosti budou muset být k danému typu dobrovolnictví přiřazeny s jistou mírou abstrakce. Základním principem pro přiřazování

[61] *Např. pomocí počtu dobrovolníků, kteří se na dané akci/programu podíleli, průměrném počtu dní, který jeden dobrovolník strávil při dané dobrovolnické činnosti a obvyklé délce pracovního dne. Viz Dostál (2015a) a tvorbu kvalifikovaných odhadů počtu dobrovolnických hodin při povodních v roce 2013.*

jednotlivých případů dobrovolnictví k danému typu v aplikaci je důraz na převažující činnost dané dobrovolnické aktivity a v něm dominantní rys.

Stejně jako všechny ostatní metody založené na náhradních hodnotách s sebou i tato metoda nese výhody a omezení diskutované ve zhodnocení interpretačního rámce. Výhodou je oproti subjektivnímu hodnocení bezesporu objektivita, neboť výsledná data nebudou zkreslena případy, kdy by dobrovolníci mohli hodnotit hodnotu svého času jako nepřiměřeně nízkou, nebo naopak vysokou. Takto získaná data by navíc byla problematicky použitelná v celostátních šetřeních typu Satelitní účet neziskových institucí a také v dotačních řízeních. Objektivita této metody je však zároveň i určitým omezením, neboť všechny vykonané dobrovolnické hodiny vykazující stejné charakteristiky jsou hodnoceny stejnou částkou, ať je dopad jejich aktivit, či jejich subjektivně pociťovaná společenská potřebnost jakákoli.

Tak jako u ostatních metod vyčíslování hodnoty dobrovolnictví je i u této metody nutné její výsledky korektně interpretovat. Tedy že se jedná o odhad jedné části ekonomické hodnoty dobrovolnictví a nikoli o přesné vyčíslení absolutní hodnoty dobrovolnictví. Konkrétněji se jedná o odhad jednoho ze vstupů dobrovolnictví (který může za určitých okolností být i vstupem jediným), času dobrovolníků. Ve skutečnosti nepanuje shoda, zda má dobrovolnická činnost vnitřní objektivní hodnotu. Reálnější pohled je, že všechny běžné metody vyčíslování hodnoty dobrovolnictví provádí odhady této hodnoty, vždy z dané perspektivy a s omezeními danými metodologií svého výzkumu. Existují také studie usilující o odhadnutí celkové hodnoty dobrovolnictví, avšak ani zde nepanuje shoda, zda je vhodnější vyjádřit celkovou hodnotu dobrovolnictví součtem jejich jednotlivých složek, nebo zda by se mělo jednat jako o multi-dimenzionální veličinu, která je vyjádřena jednotlivými složkami. V každém případě zůstávají některé obtížně kvantifikovatelné dimenze hodnoty dobrovolnictví, spočívající v jejich dopadech. Opačné přístupy, kdy je hodnota dobrovolnictví mylně interpretována jako hodnota přínosu dobrovolnické činnosti, mohou vést ke zkreslení významu dobrovolnictví.

Hodnota dobrovolnictví je jasně stanovený koncept, který má své přínosy i limity. Slouží ke kvantifikaci jednoho rozměru dobrovolnické činnosti, a napomáhá tak dobrovolnictví přidělit určitý rozměr a tvar. Pro lepší představu o významu daného dobrovolnického programu pro komunity, veřejnost i tvůrce veřejných politik je vhodné údaje o hodnotě doplňovat "měkkými" daty, jako jsou zkušenosti s dobrovolnictvím, jeho výstupy a přínosy, jak pro dobrovolníky, příjemce i komunity.

4.4 Kategorie dobrovolnických činností v aplikaci Dobrometr

Následující části představují jednotlivé typy dobrovolnické činnosti, navázané na výše uvedené náhradní mzdy. Oproti původním názvům hlavních tříd zaměstnání jsou názvy přizpůsobeny tak, aby na uživatele aplikace působili co nejintuitivněji.

Jedná se o tyto kategorie:

1) Dobrovolníci v managementu
2) Dobrovolníci specialisté
3) Dobrovolníci s nižší mírou specializace
4) Dobrovolníci v administrativě
5) Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji
6) Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé
7) Dobrovolní kumštýři a řemeslníci
8) Dobrovolníci obsluhující větší zařízení
9) Dobrovolníci při jednoduchých činnostech

Definice jednotlivých kategorií, popisy jejich činností a praktické příklady byly vytvořeny následovně. Základním pramenem byly vysvětlující poznámky k CZ-ISCO (2019), které byly analyzovány ve vztahu k dobrovolnickým činnostem a jejich charakteru. Takto vytvořený soupis byl následně aktualizován o specifické případy vyskytující se v českém prostředí v podobě různých metodických doporučení, publikovaných příkladů dobré praxe apod. V následující fázi byl daný soupis porovnán s přílohou II.A manuálu ILO (2011). Tato příloha je v českém překladu uvedena v příloze. Výše uvedený postup měl za cíl konzistentnost s mezinárodními přístupy (zejména Manuálem ILO) za respektování specifik českého prostředí. Výsledná data by tak měla být jak srovnatelná se zahraničím, tak s relativně vysokou vypovídací hodnotou, neboť definice jednotlivých kategorií a příklady činností berou v úvahu českou praxi.

Důležitá skutečnost je, že vzájemné subtypy jednotlivých devíti základních typů dobrovolnických činností se mohou vzájemně prolínat. Pro účely aplikace Dobrometr je třeba pouze zvolit jeden z devíti základních typů dobrovolnických činností. Níže uvedené rozdělení na podtypy slouží pouze pro hlubší pochopení vymezení této kategorie a snazší přiřazování činností, nikde v aplikaci se však nevyskytuje. Rozdělení na tyto podtypy však umožnilo konzistentnější definici jednotlivých typů dobrovolnických činností a jejich případů pro jednotlivých devět oblastí dobrovolnictví.

4.4.1 Dobrovolníci v managementu

Dobrovolníci v této kategorii se podílí na klíčových činnostech v oblasti managementu, jako je plánování aktivit a jejich koordinace, formulování strategií organizací či projektů a jejich naplňování, hodnocení naplňování cílů organizací nebo projektů nebo koordinaci jednotlivých složek a projektů organizace.

Mezi činnostmi se vyskytuje formulování cílů organizací a projektů, spolupráce na tvorbě strategií, ekonomické řízení včetně tvorby projektů, tvorba metodik a standardů kvality, hodnocení naplňování cílů a strategií apod. Spadá sem jak vedení dobrovolnických programů splňující výše uvedené charakteristiky, tak vedení organizací a organizačních složek, včetně

členství v řídících orgánech (např. správní rady), volba statutárních zástupců, rozhodování o náboru zaměstnanců a dobrovolníků apod.

Pro názornost byly příklady dobrovolnických činností v této kategorii rozděleny do následujících třech oblastí:

- Management organizací
- Management projektů
- Management služeb

Tyto tři typy činností v oblasti managementu však mohou být vzájemně propojeny a jedna osoba se v jedné organizaci může věnovat více činnostem.

Management organizací zahrnuje činnosti, kdy dochází k participaci na vrcholném managementu organizací (bez ohledu na velikost), za podmínky vykonávání klíčových činností managementu jako je strategické plánování, formulování strategií, hodnocení naplňování cílů apod. Mezi příklady můžeme zařadit:

- Dobrovolné členství ve správních radách či kolektivních řídících orgánech organizací (bez finanční odměny za účast)
- Dobrovolné vedení neziskové organizace nebo její části
- Dobrovolné vedení neformálního uskupení či iniciativy
- Dobrovolné vedení kroužku pro děti
- Dobrovolné vedení duchovního společenství (např. sbor, farnost)

Management projektů zahrnuje činnosti, zahrnuje činnosti, kdy dochází k participaci na vrcholném managementu projektu (bez ohledu na velikost), za podmínky vykonávání klíčových činností managementu jako je strategické plánování, formulování strategií, hodnocení naplňování cílů apod. Mezi příklady můžeme zařadit:

- Koordinátor dobrovolnického programu, který se podílí na tvorbě rozpočtů, cílů a organizačního uchopení dobrovolnického programu
- Podílení se na tvorbě rozpočtů, cílů a organizačního nastavení dobrovolnického programu v organizaci
- Vedení ekonomické agendy projektu, které obnáší tvorby rozpočtů a spolupodílení se na rozhodování
- Vedení či spolupodílení se na vedení jednorázové akce, které zahrnuje strategické rozhodování, stanovování cílů akce, jejich vyhodnocování apod.
- Vedení prezidentské kampaně občanského kandidáta, občanské iniciativy, petiční akce apod.

Managementu služeb zahrnuje činnosti, kdy dochází k participaci na vrcholném managementu služeb, za podmínky vykonávání klíčových činností managementu jako je strategické plánování, formulování strategií, hodnocení naplňování cílů apod. Mezi příklady můžeme zařadit:

- Člen krizového týmu (pro řešení mimořádných událostí) obce či regionu podílející se na strategickém rozhodování
- Členství v pracovní skupině dobrovolníků při úřadu obce, města, regionu, podílející se na strategickém rozvoji dané oblasti
- Dobrovolníci zapojení do systematického plánování komunitních aktivit a jejich organizace
- Participace občanů – dobrovolníků na plánech obce, města, regionu
- Členství v radě seniorů obce
- Členství ve studentské radě města

Výše uvedený výčet není absolutní, má však přinést základní přehled o typech činností spadající do kategorie dobrovolníků v managementu. Konkrétní popisy pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví, přizpůsobené jejich specifikům, obsahuje příloha 1 této zprávy.

4.4.2 Dobrovolníci specialisté

Dobrovolníci v této kategorii využívají odbornou dovednost, která je obvykle vázána na dosažení určitého vzdělání či dlouhodobého výcviku. Jedná se o aplikování odborných konceptů a teorií na řešení praktických problémů, lektorování o těchto činnostech, případně obojí. Tato činnost se může vyskytovat v různých oblastech společnosti, jako je sociální péče, péče o zdraví, kultura, ale i v ostatních. Důležitý je důraz na nutnost vyšší specializace, vzdělání či rozvinutých dovedností.

Mezi jejich činnostmi se vyskytuje odborné poradenství a služby v různých oborech, jako je ekonomika organizací, právo, lidské zdroje, informační technologie, ale i psychosociální pomoc, zdravotnická pomoc a další. Může se také jednat o specializovanou výuku na různých stupních vzdělávání, včetně vzdělávání osob se specifickými potřebami, mentoring nebo duchovní vedení. Dále se jedná o specializované formy umění jako je zpěv a hudební přednes, tanec, herectví apod.

Příklady jednotlivých dobrovolnických činností byly pro jednoduchost seřazeny do následujících skupin:

- Koordinace a organizace
- Odborné poradenství v oblasti ekonomiky, managementu a lidských zdrojů
- Odborné poradenství v oblasti informačních technologií
- Odborné poradenství v oblasti kultury

- Odborné poradenství v oblasti zdraví a sociálních služeb
- Odborné poradenství v oblasti ochrany životního prostředí
- Ostatní odborné poradenství
- Tvorba koncepcí a analýz
- Přímé služby z oblasti psychologie, péče o zdraví a krizových služeb
- Lektorská a edukativní činnost
- Umělecká činnost

Opět může docházet k zasahování činnosti dobrovolníka do různých subkategorií uvedených výše. Tento výčet tak má za cíl blíže ilustrovat vymezení tohoto typu dobrovolnické činnosti.

Koordinace a organizace zahrnuje činnosti, kdy dochází k participaci na managementu, který však nemá prvky vrcholného managementu jako je strategické plánování, tvorbu strategií, formulace cílů organizace či projektu apod. Jako příklady činností můžeme uvést:

- Koordinátor komunitního centra
- Organizace a vedení dobrovolných akcí pro komunitu

Odborné poradenství v oblasti ekonomiky, managementu a lidských zdrojů zahrnuje poradenství s vyšší mírou specializace v příslušných činnostech. Je možné je poskytovat jak konkrétním organizacím, tak jednotlivcům v různých oblastech těchto specializací. Jako příklady činností můžeme uvést:

- odborné poradenství, např. v oblasti ekonomického zajištění turnaje, příprava projektové nebo grantové žádosti
- odborné poradenství v oblasti lidských zdrojů směrem k organizaci vysílající dobrovolníky na povodně
- odborné poradenství dané organizaci v oblasti fundraisingu a péče o dárce
- odborné poradenství jednotlivcům z oblasti lidských zdrojů (jak napsat životopis, motivační dopis, jak se připravit na pohovor apod.)

Odborné poradenství a činnosti v oblasti informačních technologií taktéž zahrnuje poradenství s relativně vyšší mírou specializace všeho druhu, včetně odborných činností v oblasti informačních technologií, jako je např.:

- vytvoření softwaru (např. aplikace pro chytré telefony) pro danou pohybovou aktivitu
- tvorba tematických webů a podílení se na jejich obsahu

Odborné poradenství v oblasti kultury může zahrnovat činnosti specializovaných odborníků v oblasti kultury všeho druhu, např.:

- Stáže dobrovolníků z řad specialistů, včetně zahraničních, ať již při dobrovolnických akcích (workcampy, workshopy) či v objektech a památkových movitých objektů apod.

Odborné poradenství v oblasti zdraví a sociálních služeb zahrnuje odborné činnosti a poradenství, které přispívají ke zdravějšímu životnímu stylu cílové skupiny nebo ke zlepšení jejich sociální situace. Mezi příklady můžeme uvést:

- odborné poradenství v oblasti zdravého životního stylu
- odborné poradenství jednotlivcům v sociální oblasti, např. v oblasti pěstounské péče, dodržování práv dítěte

Odborné poradenství v oblasti ochrany životního prostředí zahrnuje poradenství a vysoce odborné činnosti všeho druhu v dané oblasti, ať již konkrétním organizacím nebo široké veřejnosti. Mezi příklady těchto činností můžeme uvést:

- dobrovolnické odborné poradenství v oblasti životního prostředí, ekologie a péče o zvířata
- odborné poradenství dané organizaci v oblasti ekologie a ochrany životního prostředí

Ostatní odborné poradenství zahrnuje činnosti z oblastí nevymezených výše, např.:

- Dobrovolník specialista poskytující organizaci odborné poradenství ze svého oboru

Tvorba koncepcí a analýz zahrnuje činnosti, jejichž výstupem jsou vysoce odborné dokumenty typu koncepcí a analýz z různých oblastí. Může se jednat např. o tyto činnosti:

- Dobrovolnická účast experta mimo svoji ziskovou či zaměstnaneckou činnost na tvorbě koncepcí (komunitních plánů sociálních služeb, různých strategií apod.)
- Provádění analýz a podkladových materiálů pro lidskoprávní organizace a iniciativy
- Tvorba návrhu koncepce petiční kampaně
- Provádění analýz a hodnocení v oblasti mimořádných událostí
- Tvorba koncepce petiční kampaně
- Provádění analýz a podkladových materiálů pro lidskoprávní organizace a iniciativy

Přímé služby z oblasti psychologie, péče o zdraví a krizových služeb zahrnují rozmanité činnosti, ke kterým je obvykle třeba systematický odborný výcvik, zpravidla dotýkající se péče o zdraví (fyzické i duševní):

- dobrovolnický supervizor
- dobrovolnická krizová intervence
- krizová psychosociální pomoc

- dobrovolnická psychoterapeutická pomoc
- dobrovolnická canisterapeutická činnost
- dobrovolnické vykonávání odborných činností, např. konzultace veterináře v psím útulku
- dobrovolnické vedení sportovce po psychologické stránce
- zdravotnický dohled na sportovní akci
- Dobrovolné kustodské služby
- Dobrovolník z duchovní oblasti, na kterého se lidé zevnitř i vně církve mohou obracet se svými duchovními otázkami
- dobrovolná lékařská či zdravotnická pomoc při mimořádných událostech či mezinárodních krizích
- dobrovolní záchranáři
- dobrovolní hasiči při zásahu (mimo obdržené finanční kompenzace dobrovolníkovi)

Lektorská a edukativní činnost zahrnuje taktéž rozmanité spektrum činností, jejímž výstupem je zamýšlený rozvoj znalostí, dovedností nebo osobnostní rozvoj v různých oblastech života. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např.:

- dobrovolnický lektor první pomoci
- dobrovolnický lektor osob se specifickými potřebami
- dobrovolnický lektor dětí a mládeže se specifickými potřebami
- dobrovolnický lektor v oblasti životního prostředí, ekologie a péče o zvířata
- Lektor v oblasti dodržování lidských práv
- dobrovolnický lektor sportovců se specifickými potřebami
- Lektor v oblasti dodržování lidských práv
- Hraní si s dítětem s poruchou autistického spektra metodou sun-rise, ke které je obvykle třeba trénink dlouhodobějšího charakteru
- Dobrovolník provádějící kurzy Bible pro veřejnost
- Dobrovolník provádějící přípravné kurzy pro snoubence do manželství (např. z duchovní perspektivy)

Umělecká činnost zahrnuje umělecké činnosti, ke kterým je obvykle třeba dlouhodobé rozvíjení uměleckých vloh za účelem umělecké produkce, bez ohledu na její typ a rozsah její cílové skupiny. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např.:

- Herectví v rámci ochotnického divadla vyžadující dlouhodobou přípravu a zkoušení
- Bezplatná hudební produkce na benefičních akcích
- Dobrovolníci věnující se zpěvu a hraní na hudební nástroje během bohoslužeb a duchovních akcí

Výše uvedený výčet není absolutní, má však přinést základní přehled o typech činností spadající do kategorie dobrovolníků specialistů. Konkrétní popisy pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví, přizpůsobené jejich specifikům, obsahuje příloha 1 této zprávy.

4.4.3 Dobrovolníci s nižší mírou specializace

Dobrovolníci v této kategorii činností vykonávají odborné aktivity s nižší či střední mírou specializace. Pro tyto činnosti je třeba mít určitou míru odbornosti, obvykle však k získání této odbornosti není třeba dlouhodobý speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci provádí úkoly technického i netechnického charakteru, kdy aplikují různé odborné postupy, koncepce a nástroje z různých oblastí, v závislosti na dané oblasti dobrovolnictví.

Mezi jejich činnosti patří účast na organizaci a realizaci různých akcí napříč jednotlivými oblastmi dobrovolnictví, uskutečňování konkrétní volnočasové aktivity (např. ve zdravotní a sociální oblasti), vlastní realizace duchovních a náboženských aktivit, odborné služby spojené s ekonomikou a financemi (včetně firemního fundraisingu a vyplňování žádosti o dotace) odborné činnosti ve výzkumu, provádění technické podpory v oblasti (např. v oblasti kultury, sportu apod.). Dále potom vytváření obsahu tematických webů z oblasti kultury, sportu apod., není-li k této činnosti třeba dlouhodobého výcviku či tréninku (např. psaní odborných lékařských článků na web tedy spadá do vyšší kategorie). V této kategorii může docházet k aplikaci odborných metod a postupů, ty by však měly mít nižší míru specializace, která je obvykle dosažitelná bez dlouhodobého výcviku či tréninku.

Příklady dobrovolnických činností v této kategorii můžeme rozdělit do následujících skupin:

- Realizace volnočasových aktivit
- Mentoring a duchovní podpora
- Organizace akcí
- Činnosti s nižší nebo střední úrovní specializace v oblasti ekonomiky a managementu
- Účast na analýzách a výzkumech
- Odborné činnosti v oblasti psaní
- Lektorská a přednášecí činnost s nižší až střední odborností
- Odborné práce v oblasti ochrany památek, kultury a umění
- Ostatní

Toto vymezení má za cíl podat přehled o jednotlivých subtypech tohoto typu dobrovolnických činností, které se mohou vzájemně prolínat a doplňovat. Pro použití aplikace Dobrometr je třeba přiřadit danou dobrovolnickou činnost pouze k jednomu z hlavních devíti typů dobrovolnických činnosti (např. dobrovolníci s nižší mírou specializace).

Realizace volnočasových aktivit zahrnuje různé typy aktivit, ke kterým je třeba určitá míra specializace, zpravidla však nevyžadují odborný dlouhodobý výcvik zakončený zkouškou. Mezi příklady činností můžeme uvést:

- Dobrovolník na volný čas v zařízeních sociální a zdravotní péče (např. nemocnice, domovy pro seniory apod.)
- Dobrovolná vzájemná péče o děti ze spřátelených rodin
- Senioři čtou dětem
- Děti či mládež zpívají, hrají seniorům
- Vycházky a výlety zdravotně postižených s dobrovolníky
- vedoucí zájmového kroužku zaměřeného na děti a mládež (např. kroužek pohybových her nebo, keramiky)
- vedoucí zájmového kroužku zaměřeného na životní prostředí, ekologii a péči o zvířata, např. kroužek akvaristiky
- provádění volnočasových aktivit pro děti v uprchlických táborech
- Asistent trenéra v amatérském sportovním klubu
- Vedoucí sportovního kroužku, jehož primární ambicí není vychovat vrcholové sportovce

Mentoring a duchovní podpora zahrnuje různé typy aktivit, u kterých je třeba mít určité základní proškolení, stejně jako základní osobnostní předpoklady pro tuto činnost. Není však zpravidla třeba mít odborné vzdělání v oboru. Mezi příklady činností můžeme uvést:

- Dobrovolnický mentor (např. Pět P)
- Dobrovolník ve vězeňské kaplanské službě

Organizace akcí zahrnuje aktivity, kdy se dobrovolník podílí na organizaci, není však zapojen do klíčových činností managementu (jako je strategické plánování, formulace a vyhodnocování cílů apod.), ani nevykonává vysoce odborné činnosti, ke kterým je třeba dlouhodobý odborný výcvik. Mezi příklady činností můžeme uvést:

- Spolupořadatel akce (např. pro děti a mládež, v oblasti životního prostředí apod.)
- Pořadatelská služba při akcích
- Organizace happeningů a akcí na podporu demokracie či dodržování lidských práv
- Organizace a provádění petičních akcí

Činnosti s nižší nebo střední úrovní specializace v oblasti ekonomiky a managementu zahrnuje činnosti, ke kterým je třeba určitá úroveň odbornosti, zpravidla však postačí relativně nižší míra zaškolení a osobnostních předpokladů. Zároveň však platí, že určitá míra osvojených znalostí a dovedností, stejně jako osobnostních předpokladů, je pro úspěšné uskutečnění dané činnosti klíčová. Mezi příklady můžeme uvést:

- dobrovolník zaměřený na firemní fundraising
- dobrovolník zpracovávající žádosti o dotace
- vyúčtování akcí menšího rozsahu a vedení jejich ekonomické agendy
- vedení ekonomiky dané iniciativy či projektu menších rozměrů
- Organizace a průběh veřejných charitativních akcí a sbírek

Účast na analýzách a výzkumech zahrnuje odborné činnosti, které můžeme označit jako pomocné. Nejedná se tedy např. o formulaci designu výzkumu, ale o uskutečňování dílčích odborných činností, např. vyhodnocování informací pomocí relativně méně náročných metod. Pokud by k dané činnosti bylo třeba odborné vysokoškolské vzdělání (např. v oblasti sociologie, práva či ekonomie), řadíme danou činnost do kategorie dobrovolníků specialistů (a nikoli do této kategorie). Mezi příklady činností můžeme uvést:

- vykonávání odborných činností při analýzách a výzkumech
- účast na analýze v oblasti mimořádných událostí

Odborné činnosti v oblasti psaní zahrnuje tvůrčí činnosti v oblasti psaní, které nemají primárně umělecký charakter. Je k nim třeba určitá míra odbornosti a schopnosti psaného projevu, není však zpravidla třeba dlouhodobého odborného výcviku či studia. Mezi příklady těchto činností můžeme uvést:

- Vytváření příspěvků nebo jejich editace na webu Wikipedie
- Vydávání zpravodaje pro onkologické pacienty
- Přidávání příspěvků na web Encyklopedie Brna

Lektorská a přednášecí činnost s nižší až střední odborností zahrnuje takové lektorské činnosti, ke kterým je třeba určitá míra odbornosti a prezentačních dovedností, zpravidla však není vyžadováno dlouhodobé studium či výcvik. Mezi příklady činností můžeme uvést:

- asistující přednášející na osvětové akci z oblasti sportu a zdravého životního stylu
- asistující lektor v oblasti mimořádných událostí, humanitárních krizí či rozvojové spolupráce

Odborné práce v oblasti ochrany památek, kultury a umění zahrnuje rozmanité činnosti ve všech oblastech kultury, hmotné i nehmotné, včetně živé kultury. Mezi příklady činností můžeme uvést:

- Pomoc při obnově památek – vyklízení, odstraňování sutin, čištění, vybrané práce pod vedením odborníků na záchraně památkových areálů[62]
- Pomocná služba při konzervačních pracích v oblasti ochrany památek
- Osoba uvádějící akci (sportovní, kulturní, duchovní)
- Zvukař (např. na sportovní, kulturní či sportovní akci)

Kromě výše uvedeného existují také různé **ostatní** činnosti, ke kterým je třeba určitá míra odbornosti a specializace, nikoli však odborný výcvik typu vysokoškolského studia.

Výše uvedený výčet není absolutní, má však přinést základní přehled o typech činností spadající do kategorie dobrovolníků s nižší až střední úrovní specializace. Pro konkrétní popisy pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví, přizpůsobené jejich specifikům, obsahuje příloha 1 této zprávy**.**

4.4.4 Dobrovolníci v administrativě

Dobrovolníci v této kategorii obvykle pracují s informacemi, ať již v tištěné, elektronické nebo ústní podobě. Tyto informace evidují, organizují a zpracovávají, dále mohou provádět úkoly spojené s peněžními operacemi, organizací cest a výletů, sjednávání schůzek apod.

Mezi jejich činností patří jednoduché úkony s počítačem, jako je zpracovávání informací v textových editorech, vytváření a editace tabulek, prezentací apod. Dále potom obsluha dalšího kancelářského vybavení, jako jsou tiskárny, kopírky, scannery apod. Mezi další činnosti patří asistentské administrativní činnosti, jako je zakládání tištěných i elektronických dokumentů, odesílání pošty (tištěné i elektronické), sjednávání schůzek. Dále potom obsluha telefonních linek (mimo odborného poradenství), evidence materiálu a zásob ve skladu, úřednickou práci v knihovnách apod.

Příklady jednotlivých dobrovolnických činností byly pro jednoduchost seřazeny do následujících skupin:

- Administrativa v oblasti služeb
- Administrativa v oblasti koordinace a managementu
- Kancelářské administrativní práci

Tyto typy činností se mohou vzájemně prolínat a pro potřeby aplikace Dobrometr není nutná takto podrobná klasifikace. Postačí identifikace jedné z hlavních dobrovolnických činností (např. dobrovolníci v administrativě. Tento výčet má za cíl blíže ilustrovat vymezení tohoto typu dobrovolnické činnosti, dobrovolníků v administrativě.

[62] *Od kategorie dobrovolnictví při jednoduchých činnostech se tato kategorie odlišuje specifickým charakterem památek, na který je třeba brát zřetel i při úklidových a vyklízecích pracích, aby nedošlo k poškození památky.*

Administrativa v oblasti koordinace a managementu zahrnuje různé typy činností, od kancelářských prací pro jednoduché činnosti v oblasti managementu lidí a procesů. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit:

- Koordinátor dobrovolnického programu, který se nepodílí na vedení dobrovolnického programu nebo organizace, a jeho hlavní náplň je koordinace dobrovolnických aktivit, vedení administrativy apod.
- Koordinátor, který má starosti komunikaci s dobrovolníky, a který se po administrátorské stránce podílí na jejich získávání a přípravě
- koordinace rozmístění dobrovolníků při povodních
- Podíl na administrativě veřejné sbírky
- Vedení skladové evidence v humanitárním skladu
- Dobrovolný správce GDPR v neziskové organizaci
- Tajemník místního církevního společenství (sboru, farnosti)
- Administrativní dobrovolník v Klubu zdraví, podílející se na organizaci akcí

Administrativa v oblasti služeb zahrnuje různé administrativní činnosti, včetně, ale ne výhradně, následujících činností:

- Obsluha krizové linky v případě povodní (zaměřená na přijímání informací)
- Administrativa petičních akcí či volebních kampaní
- Administrativa při přípravě evangelizačních akcí pro veřejnost
- Dobrovolný administrátor korespondenčního kurzu Bible pro veřejnost
- Vedení administrativy v případě mimořádné události

Kancelářské administrativní práce zahrnují rozmanité činnosti, včetně činností označovaných jako back office. Mezi příklady činností můžeme označit:

- Dobrovolník v administrativě v neziskové organizaci (např. v sociální oblasti)
- Dobrovolník v administrativě v kulturní, či památkové organizací
- Scanování, třídění materiálů, vkládání dat do databází
- Rozesílka letáků, pozvánek na akce různých druhů
- Tvorba tiskových zpráv na základě odborných podkladů

Výše uvedený výčet není absolutní, má však přinést základní přehled o typech činností spadající do kategorie dobrovolníků v administrativě. Pro konkrétní popisy pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví, přizpůsobené jejich specifikům, obsahuje příloha 1 této zprávy.

4.4.5 Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji

Dobrovolníci v této kategorii vykonávají činnosti z oblasti služeb, včetně dobročinného prodeje. Podílejí se zajištění stravování, pomoci s dopravou, prodejem zboží, dále potom na prevenci proti požáru a protiprávnímu jednání.

Mezi jejich činnosti patří prodej zboží v charitativních obchůdcích a na charitativních burzách, prezentace programu či organizace na infostánku, doprovod na cestách, průvodcovství po městě či památkách, kadeřnické práce, poskytování kosmetických služeb, hlídkování na přechodech, registrace návštěvníků a účastníků sportovních a kulturních akcí, příprava a podávání jídel a nápojů, včetně servírování jídla a pití, obsluha pokladen, výběr financí do pokladniček, účast na charitativních módních přehlídkách jako modelové či manekýny, dobrovolnické herectví mimo divadelní představení, obsluha telefonických linek (mimo odborného poradenství), apod.

Příklady jednotlivých dobrovolnických činností byly pro jednoduchost seřazeny do následujících skupin:

- Charitativní prodej, veřejné sbírky a jiná ekonomická agenda
- Služby sociálního zaměření a doprovodné služby
- Služby v oblasti poskytování občerstvení a stravování
- Obsluha stánku a pořadatelská služba
- Služby v oblasti kultury a umění
- Služby v oblasti ochrany životního prostředí a bezpečnosti

Tyto typy aktivit se mohou vzájemně prolínat a doplňovat. Toto vymezení má za cíl podat přehled o jednotlivých subtypech tohoto typu dobrovolnických činností. Pro použití aplikace Dobrometr je třeba přiřadit danou dobrovolnickou činnost pouze k jednomu z hlavních devíti typů dobrovolnických činnosti (např. dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji).

Charitativní prodej, veřejné sbírky a jiná ekonomická agenda zahrnuje různé činnosti z oblasti prodeje, dárcovství a ekonomiky, ke kterým není třeba zvláštní míra odbornosti, obvykle postačí jednoduché zaškolení. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např.:

- obsluha charitativního obchůdku
- Prodej zboží v charitativním prodeji na podporu lidských práv
- Prodej zboží na charitativních burzách
- Výběr financí při sbírkách na podporu lidských práv či rozvoje demokratického procesu
- Dobrovolník vybírající peníze na akcích s duchovní tematikou
- Pokladník v divadle

Služby sociálního zaměření a doprovodné služby zahrnuje různé činnosti z oblasti sociálního zaměření a doprovodných služeb, ke kterým není třeba zvláštní míra odbornosti, obvykle postačí jednoduché zaškolení. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např.:

- Obsluha sociálního šatníku
- Třídění šatstva v sociálním šatníku
- Doprovod klientů sociálních služeb na výlet
- Kadeřnické práce pro klienty sociálních služeb
- Doprovod dětí na výlet
- Doprovod dětí na turnaj, závody
- Dobrovolník asistující handicapovaným na duchovních akcích

Služby v oblasti poskytování občerstvení a stravování zahrnuje různé činnosti z oblasti občerstvení a stravování, ke kterým není třeba zvláštní míra odbornosti, obvykle postačí základní dovednosti či zaškolení. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např.:

- Příprava a podávání nápojů klientům sociálních služeb
- Příprava a podávání nápojů dětem na akcích pro veřejnost
- Příprava občerstvení na akcích na podporu lidských práv
- Příprava a podávání nápojů dětem na turnajích, závodech
- Příprava jídla a pití pro osoby zasažené mimořádnou událostí, pracovníky i dobrovolníky
- Dobrovolník připravující občerstvení na akce pro veřejnost s duchovní tématikou

Obsluha stánku a pořadatelská služba zahrnuje různé činnosti z oblasti obsluhy stánků a pořadatelské služby, ke kterým není třeba zvláštní míra odbornosti, obvykle postačí základní dovednosti či zaškolení. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např.:

- Recepční v organizaci na pomoc HIV pozitivním lidem
- Příprava stánků na akce pro veřejnost
- Služby dobrovolných hostesek
- Účast na evidenci přihlášených či na prezenci kulturní aktivity
- Účast na infostánku (např. na veletrhu dobrovolnických příležitostí)
- Účast na infostánku kulturní či památkové organizace
- Dobrovolník na stánku na Noci kostelů
- Pořadatelská služba na akcích (sportovních, kulturních apod.)
- účast na dni otevřených dveří (jako součást pořadatelského týmu)

Služby v oblasti kultury a umění zahrnuje různé činnosti z kategorie služeb v oblasti kultury a umění, ke kterým není třeba zvláštní míra odbornosti, obvykle postačí základní dovednosti či zaškolení. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např.:

- Podíl na doprovázení či průvodcovství účastníků kulturních aktivit
- Dobrovolníci jako průvodci na poutích, majálesech a podobných oslavách v rámci obce
- Prezentace služeb na jarmarcích a podobných akcích obce, města, regionu
- Model/ka či manekýn/ka na charitativní módní přehlídce zaměřené na podporu organizací či projektů ze sociální či zdravotní oblasti
- Příprava a realizace charitativního či osvětového hereckého představení zaměřené na podporu sociální nebo zdravotní oblasti
- Dobrovolný člen hereckého souboru

Služby v oblasti ochrany životního prostředí a bezpečnosti zahrnuje různé činnosti z oblasti služeb v oblasti ochrany životního prostředí a bezpečnosti, ke kterým není třeba zvláštní míra odbornosti, obvykle postačí základní dovednosti či zaškolení. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např.:

- Mapování černých skládek v rámci projektu ZmapujTo.cz
- Bezpečnostní dobrovolník
- Dobrovolní hasiči při prevence mimořádných událostí

Výše uvedený výčet není absolutní, má však přinést základní přehled o typech činností spadající do kategorie dobrovolníků ve službách a dobročinném prodeji. Pro konkrétní popisy pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví, přizpůsobené jejich specifikům, obsahuje příloha 1 této zprávy.

4.4.6 Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé

Dobrovolníci v této kategorii se podílí na přímé péči o zvířata, rostliny, zahrady a travnatá prostranství v jakékoliv podobě. Patří sem jak ochrana zvířat, tak jejich hospodářský chov a monitoring ohrožených zvířat v přírodě. Výjimkou patří jednoduché činnosti z této oblasti, které řadíme do kategorie dobrovolnictví při jednoduchých činnostech, a vysoce kvalifikované služby, mající charakter odborné veterinářské či zahradnické služby, které řadíme do dobrovolnictví s vyšší mírou specializace. Dále zde nejsou dobrovolníci pracující s většími stroji, jako je motorová pila, rotavátor apod.

Mezi jejich činnosti patří přímá péče o zvířata, která vyžaduje nižší nebo střední úroveň odbornosti, setkání trávy, sázení květin, pěstování ovoce či zeleniny, sekání trávy (ručními nástroji nebo elektrickými sekačkami) a péče o zahrady a zahrady, sázení květin a stromů, sběr odpadků v přírodě apod.

Příklady jednotlivých dobrovolnických činností byly pro jednoduchost seřazeny do následujících skupin:

- Úprava zahrad a travnatých ploch
- Sklízení ovoce a jiného přírodního materiálu
- Rybářství, myslivost a chov zvířat za účelem hospodářské produkce
- Přímá péče o zvířata mimo účel hospodářské produkce

Tyto typy aktivit se mohou vzájemně prolínat a doplňovat. Toto vymezení má za cíl podat přehled o jednotlivých subtypech tohoto typu dobrovolnických činností. Pro použití aplikace Dobrometr je třeba přiřadit danou dobrovolnickou činnost pouze k jednomu z hlavních devíti typů dobrovolnických činností (např. dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé)

Úprava zahrad a travnatých ploch zahrnuje rozmanité činnosti, zaměřené na úpravu a zušlechťování zahrad a travnatých ploch za různým účelem, např. běžné údržby, přípravy na sportovní akci, nebo zušlechtění venkovního prostoru. Mezi příklady činností můžeme zařadit:

- Sekání trávy v domově pro seniory (ústavu sociální péče apod.), za využití ručních nástrojů nebo elektrické sekačky
- Sekání trávy v okolí klubovny za využití ručních nástrojů nebo elektrické sekačky
- Úprava hřiště
- Úprava květinových záhonů v okolí sportoviště
- Úprava květinových záhonů kolem sídla organizace
- Úprava květinových záhonů v zařízeních sociální nebo zdravotní péče
- Úprava květinových záhonů u dětského hřiště
- Sekání trávy kolem sídla organizace za využití ručních nástrojů nebo elektrické sekačky
- sekání trávy na zahradě místního sboru či farnosti
- sázení květin na zahradě místního sboru či farnosti a péče o ně
- Úprava krajiny v rámci prevence mimořádných událostí
- Úprava krajiny při řešení následků mimořádných událostí

Sklízení ovoce a jiného přírodního materiálu zahrnuje činnosti zaměřené na sběr a shromažďování přírodních produktů za různým účelem, např.:

- sklízení ovoce na stromech náležející k místnímu sboru či farnosti
- sušení sena na krmení na zimu
- dojení krav

Rybářství, myslivost a chov zvířat za účelem hospodářské produkce zahrnuje různé aktivity v dané oblasti, za různými účely, např. můžeme jmenovat:

- Rybářství ve prospěch místních komunit
- Dobrovolník v oblasti myslivosti vykonávající mysliveckou činnost
- Chov zvířat na maso či mléčné produkty

Přímá péče o zvířata mimo účel hospodářské produkce zahrnuje různé činnosti zaměřené na péči o zvířata, mimo účel hospodářské produkce. Spadá sem jak běžná péče, tak mimořádná, např. v případě povodní nebo jiných mimořádných událostí. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit:

- Péče o rybičky v akváriu v domově pro seniory
- Venčení psů v útulku
- Kydání stájí
- Hřebelcování koní
- Péče o zvířata zasažená mimořádnou událostí

Výše uvedený výčet není absolutní, má však přinést základní přehled o typech činností spadající do kategorie dobrovolných zahradníků, pěstitelů a chovatelů. Pro konkrétní popisy pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví, přizpůsobené jejich specifikům, obsahuje příloha 1 této zprávy.

4.4.7 Dobrovolníci kumštýři a řemeslníci

Dobrovolníci v této kategorii obvykle využívají specifické technické a praktické znalosti a dovednosti, typicky technického charakteru, v umělecké oblasti nebo v oblasti specializované gastronomie. Účelem jejich činnosti může být úprava a oprava budov a jejich částí, opravy kancelářského vybavení, tvorba letáčků a plakátů, pořizování fotografií a jejich úprava, odborné zpracování potravin, textilu a předmětů ze dřeva, kovu či jiných materiálů včetně uměleckých výrobků. Jejich dobrovolnická práce je vykonávána ručně, eventuálně za využití nástrojů, které mají snížit fyzickou námahu nebo zkrátit čas pro splnění úkolu.

Mezi jejich činnosti obvykle patří příprava specializovaných pokrmů a nápojů (pečení buchet, koláčů a sušenek, příprava kompotů a džusů, apod.), výroba uměleckých předmětů ze dřeva, hlíny a jiných materiálů, vyšívání, pletení, jednoduché práce se dřevem a dalšími materiály, příprava a montáž divadelních kulis, manipulace se stánky na akcích pro veřejnost, stěhování nábytku a vybavení, malování vnitřních prostor, pomoc při stavbě budov či jejich částí (za asistence odborných pracovníků), oprava kol či zdravotnických pomůcek, dále oprava hudebních nástrojů či jejich ladění, apod.

Příklady jednotlivých dobrovolnických činností byly pro jednoduchost seřazeny do následujících skupin:

- Příprava specializovaného občerstvení
- Výroba uměleckých předmětů
- Kumšt z oblasti kultury, hudby a umění
- Kumšt z oblasti grafiky, digitalizace a informačních technologií
- Stavební úpravy a ostatní technické práce

Tyto typy aktivit se mohou vzájemně prolínat a doplňovat. Toto vymezení má za cíl podat přehled o jednotlivých subtypech tohoto typu dobrovolnických činností. Pro použití aplikace Dobrometr je třeba přiřadit danou dobrovolnickou činnost pouze k jednomu z hlavních devíti typů dobrovolnických činnosti (např. dobrovolníci kumštýři a řemeslníci).

Příprava specializovaného občerstvení zahrnuje různé aktivity z oblasti přípravy občerstvení, podmínkou však je určitá míra specializace při přípravě nad rámec běžného občerstvení, nevyžadující určitou odbornost. Mezi příklady činností můžeme zařadit:

- Pečení buchet a koláčů na akce pro klienty sociálních služeb
- Příprava specializovaného občerstvení na akce pro sportovce
- Příprava ochutnávky na akci o zdravém životním stylu
- Příprava občerstvení na akce z ekologických produktů
- pečení buchet jako součást občerstvení na akcích s duchovní tematikou
- Tvorba pozvánek a letáků na kulturní akci
- Dobrovolník, který provádí odborné aktivity v oblasti malování perníčků pro děti na Vánočních či Velikonočních trzích

Výroba uměleckých předmětů zahrnuje různé činnosti, které mají určitý umělecký vklad, bez ohledu na jejich tržní hodnotu. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit:

- Výroba uměleckých předmětů k prodeji na charitativních akcích
- Dobrovolník, který provádí odborné aktivity v rámci svíčkařské dílničky pro děti

Kumšt z oblasti kultury, hudby a umění zahrnuje činnosti z této oblasti, které vyžadují určitou speciální dovednost. Mezi příklady těchto činností můžeme uvést:

- oprava či ladění hudebních nástrojů v bohoslužebných prostorech
- Podíl na hereckém, hudebním, tanečním apod. vystoupení
- Úprava kostýmů pro různé akce (Masopust, Mikuláš apod.)
- Líčení na různé akce (Masopust, Mikuláš apod.)
- Práce spojené s tvorbou výstav
- Asistence v zákulisí divadla
- Dobrovolníci jako autoři příspěvků a reportáží do regionálního tisku a dalších médií
- Tradiční sečení kosou
- Asistence u kurátorských prací

Kumšt z oblasti grafiky, digitalizace a informačních technologií

- Dobrovolník grafik při tvorbě letáčků a pozvánek na duchovní akce
- Grafické práce na letáček k náboru dobrovolnictví

- Zhotovování a úprava fotodokumentace z aktivity
- Grafické práce na propagačních materiálech organizace
- Nakládání se sbírkovými předměty – digitalizace sbírek, péče o materiál katalogizace, rešerše v muzeích a galeriích

Stavební úpravy a ostatní technické práce zahrnuje různé jednodušší stavební a technické stránce, ke kterým není potřeba větších nástrojů. Potřebná je určitá úroveň odbornosti či zvláštní dovednosti, může však postačovat základní úroveň či základní zaškolení. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit:

- Pomocné stavební práce v areálu neziskové organizace
- Dobrovolník při stavebních úpravách církevních prostor
- Jednoduché práce se dřevem při řešení mimořádné události
- Malování vnitřních prostor
- Lakování venkovního altánku
- Úprava sportovišť (po technické stránce)
- Dotahování a čištění zdravotnických pomůcek v domácím hospici
- Oprava či úprava zdravotnických pomůcek pro osoby zasažené humanitární krizí

Výše uvedený výčet není absolutní, má však přinést základní přehled o typech činností spadající do kategorie dobrovolných kumštýřů a řemeslníků. Pro konkrétní popisy pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví, přizpůsobené jejich specifikům, obsahuje příloha 1 této zprávy.

4.4.8 Dobrovolníci obsluhující větší zařízení

Tato kategorie dobrovolníků při své dobrovolnické činnosti obsluhuje stroje či různá zařízení (automobily za účelem přepravy jiných osob, vrtačka, motorová sekačka na trávu, motorová pila, míchačka, šicí stroj apod.). Tito dobrovolníci tak musí mít jistou odbornost, obvykle pramenící ze svého vzdělání, koníčku, či zaměstnání.

Mezi jejich činnosti patří přeprava osob a materiálu různými dopravními prostředky, spolupráce při úpravách venkovních i vnitřních prostor a stavbách za použití větších či náročnějších strojů a vybavení, sekání trávy motorovou sekačkou, sekání dřeva či kácení stromů, úprava oděvů za využití šicího stroje apod.

Příklady jednotlivých dobrovolnických činností byly pro jednoduchost seřazeny do následujících skupin:

- Přeprava osob, zvířat a materiálu
- Úprava krajiny pomocí větších zařízení
- Úprava vnitřních prostor za pomocí větších zařízení

- Tvorba oděvů a příprava výstav

Tyto typy aktivit se mohou vzájemně prolínat a doplňovat. Toto vymezení má za cíl podat přehled o jednotlivých subtypech tohoto typu dobrovolnických činností. Pro použití aplikace Dobrometr je třeba přiřadit danou dobrovolnickou činnost pouze k jednomu z hlavních devíti typů dobrovolnických činnosti (např. dobrovolníci obsluhující větší zařízení).

Přeprava osob, zvířat a materiálu zahrnují činnosti, ke kterým je potřeba vozidlo umožňující přepravu, stejně jako schopnost a oprávnění toto vozidlo obsluhovat. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit následující příklady:

- Přeprava klientů sociálních služeb na výlet automobilem
- Přeprava dětí a mládeže na výlet nebo akci
- Přeprava zvířat k veterináři, na výstavu
- Přeprava sbírkových předmětů automobilem
- řidič pomáhající s logistikou na akcích na podporu demokratického procesu
- Přeprava materiálu
- Přeprava osob na výjezdy a tábory
- Rozvor starších lidí či handicapovaných autem na akce s duchovní tematikou
- Řidič při povodních pomáhající s logistikou

Úprava krajiny pomocí větších zařízení zahrnuje činnosti, kdy dobrovolník obsluhuje větší zařízení k úpravě krajiny, k němuž musí disponovat určitou znalostí či proškolením. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např. následující:

- Sekání trávy motorovou sekačkou v areálu organizace Výroba předmětů na šicím stroji za účelem charitativního prodeje
- Dobrovolník upravující křoviny v areálu organizací za využití speciálního vybavení
- Úprava křovin na církevním pozemku pomocí odborného vybavení
- Obsluha pokročilé zahradnické techniky pomáhající s obnovou krajiny po povodni
- Prořezávání sadů a parků

Úprava vnitřních prostor za pomocí větších zařízení zahrnuje činnosti, kdy dobrovolník obsluhuje větší zařízení k úpravě vnitřních prostor, k němuž musí disponovat určitou znalostí či proškolením. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např. následující:

- Práce s nástroji při údržbě a ochraně památek
- dobrovolník pomáhající s drobnými stavebními úkony za využití nástrojů jako je vrtačka apod.

Tvorba oděvů a příprava výstav zahrnuje činnosti, kdy dobrovolník provádí činnosti zaměřené na tvorbu oděvů a přípravu výstav, ke které využívá větších zařízení. K této činnosti je obvykle nutná určitá znalost či proškolení. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit např. následující:

- Práce s technikou při přípravě výstav
- Tvorba dekorací či kostýmů (pomocí šicího stroje) na divadelní představení
- Úprava oděvů (šicím strojem) pro osoby zasažené humanitárními krizemi

Výše uvedený výčet není absolutní, má však přinést základní přehled o typech činností spadající do kategorie dobrovolníků obsluhující větší zařízení. Pro konkrétní popisy pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví, přizpůsobené jejich specifikům, obsahuje příloha 1 této zprávy.

4.4.9 Dobrovolníci při jednoduchých činnostech

Dobrovolníci v této kategorii provádí jednoduché a rutinní úkony, které mohou vyžadovat využití ručních nástrojů nebo určitou míru fyzické síly.

Mezi jejich činnosti patří úklidové práce, jako je zametání venkovních prostor, čištění podlahových krytin, mytí oken, mytí nádobí, provádění jednoduchých úkonů při přípravě jídel, obsluha šatny, nošení zavazadel a nákladů, balení a vybalování výrobků, doplňování zboží, skladnické práce, praní a žehlení prádla, sběr odpadků a jejich vynášení apod.

Příklady jednotlivých dobrovolnických činností byly pro jednoduchost seřazeny do následujících skupin:

- Uklízení vnitřních prostor
- Venkovní práce
- Mytí nádobí a praní prádla
- Odklízení odpadků a naplavenin
- Stěhování břemen
- Jednoduché činnosti v oblasti služeb

Tyto typy aktivit se mohou vzájemně prolínat a doplňovat. Toto vymezení má za cíl podat přehled o jednotlivých subtypech tohoto typu dobrovolnických činností. Pro použití aplikace Dobrometr je třeba přiřadit danou dobrovolnickou činnost pouze k jednomu z hlavních devíti typů dobrovolnických činnosti (např. dobrovolníci při jednoduchých činnostech).

Uklízení vnitřních prostor zahrnuje různé jednoduché manuální činnost v oblasti úklidu vnitřních prostor, ke kterým není třeba zvláštního výcviku či odbornosti. Může však být třeba úvodní zaškolení a zadání úkolu. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit:

- umývání oken
- utírání podlahy
- zametání venkovních i vnitřních prostor v areálech organizace
- úklid zázemí pro dobrovolníky na povodních

Venkovní práce zahrnuje různé jednoduché manuální činnost v oblasti venkovních prací, ke kterým není třeba zvláštního výcviku či odbornosti. Může však být třeba úvodní zaškolení a zadání úkolu. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit:

- venkovní práce (katrování apod.)
- uklízení po akcích pro veřejnost
- odklízení sněhu před budovou organizace

Mytí nádobí a praní prádla zahrnuje různé jednoduché manuální činnost v oblasti mytí nádobí a praní prádla, ke kterým není třeba zvláštního výcviku či odbornosti. Může však být třeba úvodní zaškolení a zadání úkolu. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit:

- praní křestních rouch a jiných oděvů souvisejících s duchovními obřady
- mytí nádobí na akcích
- mytí nádobí při zajištění stravy dobrovolníkům a jiným zasahujícím

Odklízení odpadků a naplavenin

- odklízení odpadků v přírodě (např. v rámci akce Ukliďme Česko)
- sběr odpadků a jejich vynášení
- odklízení naplavenin při povodních

Stěhování břemen

- stěhování a přenášení břemen
- skladnické práce, včetně přenášení humanitární pomoci

Jednoduché činnosti v oblasti služeb

- obsluha šatny na akcích pro veřejnost
- balení dárků pro dobrovolníky
- předávání květin, či podobných odměn na premiérách kulturních aktivit
- rozdávání letáků při propagaci kulturních aktivit
- roznášení a vyzvedávání knih z knihoven zejména pro klienty s omezenou pohybovou způsobilostí

Výše uvedené kategorie dobrovolnictví jsou pevně navázány, co se úrovně náhradních mezd tyče, na hlavní kategorie zaměstnání v ISPV. Aktuální přehled náhradních mezd v jednotlivých kategoriích za rok 2018 uvádí následující tabulka.

Tabulka 6: Náhradní mzdy do aplikace

	Hlavní třídy zaměstnání	Medián v Kč/h
1	Dobrovolníci v managementu	**294,54**
2	Dobrovolníci specialisté	**253,83**
3	Dobrovolníci s nižší mírou specializace	**191,31**
4	Dobrovolníci v administrativě	**145,12**
5	Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji	**111,01**
6	Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé	**125,22**
7	Dobrovolní kumštýři a řemeslníci	**158,90**
8	Dobrovolníci obsluhující větší zařízení	**156,06**
9	Dobrovolníci při jednoduchých činnostech	**106,75**
	Celkem	**161,91**

Zdroj: Sestaveno autory na základě ISPV (2019).

Peněžní hodnoty jednotlivých kategorií budou aktualizovány jednou ročně v návaznosti na aktuálně publikované statistiky v ISPV, vždy s určitým zpožděním. V roce 2019 by tedy byly použity souhrnné hodnoty za rok 2017 a analogicky v dalších letech. Tento přístup s sebou nese jistou dávku zobecnění, neboť mzdy v české ekonomice dlouhodobé rostou, a spolu s nimi i hodnoty náhradních mezd. Na druhou stranu tento přístup umožní vyčíslení hodnoty dobrovolnictví bez nutnosti čekat na sběr dat v systému ISPV a jejich vyhodnocení.

4.5 Oblasti dobrovolnictví pro aplikaci Dobrometr

Následující výčet oblastí je výsledkem diskuzí v rámci výzkumného týmu, včetně několika externích expertů. Bylo rozhodnuto, že počet oblastí dobrovolnictví i typových činností by měl být devět. Měla by tedy vzniknout určitá matice, kdy v každé oblasti dobrovolnictví bude devět (v principu stejných) typových činností, které budou navázány na Informační systém o průměrném výdělku (ISPV). Číslo devět bylo zvoleno jako kompromis vzhledem k výrazné heterogenitě dobrovolnictví (co do oblastí i činností) a uživatelské přívětivosti pro uživatele aplikace. V případě typových činností je číslo devět také odvislé od počtu hlavních kategorií zaměstnání, jejichž mediánové hodinové mzdy slouží jako náhradní hodnoty.

1) **Péče o zdraví** – péče o zdraví v zdravotnických zařízeních, kde dobrovolníci nenahrazují placený personál, ale doplňují jej; pomoc osobám se zdravotními omezeními; aktivity zaměřené na zdravý životní styl.

2) **Sociální péče** – aktivity zaměřené na pomoc jednotlivcům, skupinám a komunitám při uspokojování objektivně uznaných hmotných, psychických i sociálních potřeb, na pomoc při adaptaci na sociální prostředí a prevenci v této oblasti. Cílovou skupinou

jsou děti, rodiny, senioři, osoby se zdravotním postižením, osoby společensky nepřizpůsobivé a další skupiny, např. menšiny.

3) **Rozvoj člověka** – aktivity zaměřené na rozvoj člověka a jeho lidského potenciálu, napříč věkovými kategoriemi. Patří sem aktivity zaměřené na rozvoj specifických skupin, jako jsou děti a mládež, senioři apod. Může se jednat o zájmové, osvětové či vzdělávací aktivity, stejně jako o aktivity zaměřené na duchovní rozměr života.

4) **Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva** – aktivity v oblasti zachovávání základních lidských práv, demokratických hodnot a společenský rozvoj prostřednictvím politické soutěže a občanského aktivismu

5) **Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce** – aktivity zaměřené na prevenci, přípravu a řešení následků mimořádných událostí a humanitárních krizí, včetně rozvojových aktivit zasažených či méně rozvinutých regionů

6) **Rozvoj místních komunit** – často označované jako komunitní dobrovolnictví, zahrnuje aktivity, jejichž primární cíl je rozvoj místních komunit, zušlechtění místního prostředí k životu a růst kvality života v těchto komunitách

7) **Sport** – aktivity zaměřené na realizaci sportu pro všechny (vykonávání sportovních aktivit širší veřejností) a na realizaci sportovních akcí (včetně profesionálního sportu), typicky v organizačním zázemí

8) **Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata** – aktivity zaměřené na péči a rozvoj krajiny, životního prostředí, udržitelný společenský rozvoj a ochranu zvířat

9) **Kultura a ochrana památek** – aktivity zaměřené na ochranu, uchovávání a rozvoj kulturního dědictví, hmotného a nehmotného, na živou kulturu (např. ochotnická divadla) dobrovolníci v knihovnách, muzeích, galeriích

4.5.1 Péče o zdraví

Klíčovou charakteristikou této oblasti je důraz na péči o zdraví, včetně prevence a zdravého životního stylu, jako hlavní účel vykonávaných aktivit. Hlavní poznávací znaky jsou doplňování (a nikoli nahrazování) odborných služeb placeného personálu zdravotnických zařízení, s výjimkami popsanými níže, a důraz na osvětu a prevenci v oblasti zdravého životního stylu. Dobrovolnické aktivity v této oblasti jsou obvykle zaměřeny na prevenci zdravotních rizik a onemocnění, zdravý životní styl, zvyšování kvality života osob se zdravotními omezeními, péči o nemocné apod. Za určitých okolností se může jednat i expertní

činnost, první zdravotnická pomoc nebo odborné poradenství, častý je však důraz na volnočasové aktivity ve zdravotnických zařízeních.

Tato oblast má dvě hlavní podoblasti, které nejsou evidovány zvlášť. Pro názornost jsou v této zprávě diskutovány jednotlivě. První podoblastí je péče o zdraví v zdravotnických zařízeních, kde dobrovolníci nenahrazují placený personál, ale doplňují jej. Druhou podoblastí je pomoc osobám se zdravotními omezeními a třetí aktivity zaměřené na prevenci a zdravý životní styl

Dobrovolnictví ve zdravotnictví

Jak uvádí Šimková a kol. (2011, s. 5), dobrovolnictví ve zdravotnictví má v novodobé České republice cca dvacetiletou tradici, během které dochází k jeho postupné, ale systematické integraci do systému. Dále dodávají, že dobrovolnické programy jsou v ČR přítomny napříč různými zdravotnickými zařízeními, včetně velkých fakultních, krajských i menších nemocnic lokálního významu. Určitým specifikem je, že zatímco některé zdravotnické zařízení spolupracují s externím dobrovolnickým centrem, jiné si dobrovolnický program organizují sami (Šimková a kol., 2011, s. 5)

Co se týče oblasti působení dobrovolníků ve zdravotnictví, množství dobrovolníků působí jak v lůžkových zdravotnických zařízeních, kde se obvykle jedná o volnočasové aktivity či specifické činnosti typu canisterapie, ale i ve „zdravotně sociálním terénu“, kde je dobrovolnická činnost obvykle zaměřená na pomoc lidem s různým typem zdravotního postižení (Šimková a kol., 2011, s. 5). Zde se také nachází přesah se sociální oblastí, kdy některé sociální služby, které dobrovolníci zpravidla pouze doplňují, jsou zaměřeny i na osoby se zdravotním postižením. V každém případě, jak uvádí Šimková a kol. (2011, s. 5), dobrovolníci v této oblasti umožňují osobám se zdravotním handicapem zapojit se do aktivit, které by jim samotným byly obtížně dostupné, Šimková a kol. (2011, s. 5) pak dobrovolníky označují za přirozený most propojující zdravotnickou a sociální oblast. (Šimková a kol., 2011, s. 5).

Jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 278), “*dobrovolníci dnes působí nejen v lůžkových zdravotnických zařízeních, ale i ve „zdravotně-sociálním terénu“, kde pomáhají hlavně lidem s různým typem zdravotního postižení*”. Hruška a kol. (2018, s. 278) dále zmiňují, že dobrovolníci ve zdravotnictví svojí činností umožňují zapojení pacientů a klientů do aktivit, které by pro ně byly jinak obtížně dostupné, usnadňují jím integraci do společnosti a také fungování v každodenním životě. V tomto textu i aplikaci Dobrometr rozlišujeme oblast péče o zdraví a oblast sociální péče, jak však uvádí Hruška a kol. (2018, s. 278), dobrovolníci představují určité přirozené propojení mezi těmito dvěma oblastmi.

Jeden z typů dobrovolnictví ve zdravotnictví je dobrovolnictví v nemocnicích. Jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 278), “*v nemocnicích se dobrovolnický program osvědčil jako jeden*

z nástrojů, který prostřednictvím lidského kontaktu dobrovolníka s pacientem napomáhá aktivizaci, motivaci a psychické podpoře hospitalizovaných pacientů, přispívá k efektivnější organizaci práce a času personálu pro odbornou činnost i ke zlepšení celkové atmosféry nemocnice". Obvyklé je zde akreditované dobrovolnictví podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě (Hruška a kol., 2018, s. 278).

Z charakteru oblasti zdravotnictví vyplývají relativně vyšší bezpečnostní rizika spojená s dobrovolnictvím. Jedná se přitom nejen o rizika, která nesou pacienti a klienti, kteří často představují relativně více zranitelnou skupinu osob. Jde také o dobrovolníky samotné, pro které dobrovolnická účast ve zdravotnictví může představovat vyšší psychickou zátěž, ale také určitá zdravotní rizika (dle charakteru dobrovolnického programu). Hruška a kol. (2018, s. 279) tedy připomínají důležitost bezpečného zapojení dobrovolníků, včetně profesionální koordinace dobrovolnického programu a jasně nastavené mantinely v rámci tohoto programu. Tito autoři dále upozorňují, že důležité je také rozlišení odpovědnosti jednotlivých aktérů, včetně poskytovatele zdravotních služeb, kde dobrovolníci vykonávají svoji činnost, a dobrovolnického centra, které má na starosti základní péči o dobrovolníky.
Hruška a kol. 2018, s. 280) zmiňují nejčastější dobrovolnické činnosti ve zdravotnictví:

- Čtení a povídání
- Zpěv nebo hra na hudební nástroj
- Zapojení se při kulturních akcích v organizaci
- Luštění křížovek a hraní společenských her
- Vycházky v rámci oddělení či areálu nemocnice
- Canisterapie
- Umělecká činnost (např. výtvarná)
- atd.

Ohledně přínosu dobrovolníků v nemocnicích Šimková a kol. (2011, s. 5) uvádí, že dobrovolnické programy představují pro nemocnice jeden z nástrojů napomáhající aktivizaci, motivaci a psychické podpoře hospitalizovaných pacientů, a to prostřednictvím lidského kontaktu dobrovolníka s pacientem. Dále dodávají, že dobrovolnické programy v nemocnicích přispívají k efektivnější organizaci práce i času odborného personálu nemocnice a také ke zlepšení celkové atmosféry.

Přínos dobrovolníků v této oblasti pak můžeme shrnout následovně:

- participace na zlepšení psychosociálního stavu pacientů, dodání klidu a rychlejší rekonvalescenci
- vyšší kvalita života po dobu hospitalizace
- zvýšení kvality života osob se zdravotním handicapem prostřednictvím umožnění participace na aktivitách, které by pro ně bez dobrovolníků byly obtížně realizovatelné

- uvolnění kapacity personálu na odborné práce, které obnáší jejich hlavních činnost, kdy "lidský kontakt" zastanou dobrovolníci – menší vyčerpanost odborných pracovníků a potenciálně vyšší kvalita odborné péče
- zvýšení kvality života dobrovolníků, nové perspektivy na životní hodnoty, rozvinutí soft skills, empatie, komunikace apod.

Dalším typem jsou aktivity zaměřené na prevenci a zdravý životní styl, které cílí na širokou veřejnost. Příkladem může být spolek Život a zdraví, z. s., který ve spolupráci s Církví adventistů sedmého dne pořádá v jednotlivých regionech ČR různé přednášky a osvětové akce z oblasti zdravého životního stylu (Život a zdraví, 2019).

4.5.2 Sociální péče

Klíčovou charakteristikou oblastí sociální péče je primární důraz na sociální rozměr života člověka i fungování společnosti. Hlavní poznávací znaky je doplňování (a nikoli nahrazování) odborných služeb placeného personálu. Dobrovolnické aktivity v této oblasti jsou obvykle zaměřeny na vyplnění volného času klientů a pacientů. Za určitých okolností se může jednat o vykonávání kvalifikovaných profesí typu psychoterapeut. Možné jsou také další odborné služby organizacím z této oblasti, spolupráce na tematicky zaměřených veřejných sbírkách a prodeji v charitativních obchůdcích.

Jak uvádí Hruška a kol., (2018, s. 272), "*v oblasti sociálních služeb se v současné době soustředí velké množství dobrovolníků*", kteří doplňují státem garantované a do určité míry standardizované sociální služby o určitý lidský prvek. Dobrovolníci tak zkvalitňují péči o klienty obvykle dvojím způsobem. Tím prvním je uvolňování kapacit personálu k činnostem, ke kterým byli vyškolení a také zaměstnáni (např. zdravotní sestry, pečovatelé nebo sociální pracovníci). Dobrovolníci totiž ve svém standardním pojetí doplňují v oblasti sociální péče práci personálu o různé volnočasové aktivity, typicky povídání a naslouchání, hry, vycházky apod. Pokud však daná sociální služba není zapojena do dobrovolnického programu, část klientů bude přirozeně vyžadovat více sociálního kontaktu s pracovníky odborných služeb. Ten druhý způsob, který dobrovolníci obohacují služby sociální péče tak spočívá v dodatečné službě nad rámec sociálních služeb, v lidském sociálním kontaktu mimo zaměstnance. Přestože bývá dobrovolnická činnost v oblasti sociální péče od poskytování sociálních služeb institucionálně oddělena, jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 272). v praxi dochází k určitému překryvu mezi dobrovolnictvím a sociální službou. Jak však dodávají Hruška a kol. (2018, s. 272), dobrovolníci: "*vnášejí do vztahů nová přátelství, zkvalitňují individuální přístup k uživatelům a podílejí se na celkovém zkvalitnění sociální služby*".

Oblast sociální péče je zaměřena na naplňování lidských potřeb v oblasti psychosociálního zdraví, řešení obtížné sociální situace a předcházení takovýmto situacím. Může se jednat jak o pobytové zařízení sociálních služeb, o terénní péči nebo o poradenské služby. Od ostatních oblastí dobrovolnictví, které se také mohou dotýkat sociálních potřeb, se tento typ liší

provázaností se systémem sociálních služeb. Dobrovolníci v tomto typu obvykle doplňují systém sociálních služeb, navazují na něj a důrazem na volnočasové aktivity a lidský kontakt zvyšují kvalitu těchto služeb. Může zde docházet i k překryvům s jinými kategoriemi, např. se jedná o aktivity církví a náboženských společností zaměřené na řešení sociálních problémů. Zde rozhoduje primární zaměření dané aktivity, např. přípravu a podávání polévky v zimě pro bezdomovce ze strany různých duchovních společenství řadíme do této kategorie, i když motivace může být naplňování své víry a pomoc svému bližnímu.

Typickým příkladem dobrovolnictví v této oblasti je dobrovolnický program zaměřený na volnočasový program klientů domovů pro seniory či zařízení sociální péče, kdy se dobrovolníci s klienty věnují aktivizačním činnostem, tedy např. povídání, čtení, hrám, zpěvu či vycházkám, dle potřeby, možnostem dobrovolníka i zdravotnímu stavu příjemců dobrovolnické činnosti. Může se však jednat i o činnost, kde je již vyžadována jistá odbornost, jako je krizové poradenství nebo první psychosociální pomoc apod. Kromě těchto činností jsou zde zastoupeny i manuální práce ve prospěch organizací sociální péče, odborné poradenství těmto organizacím (právní, v oblasti IT služeb, personální či ekonomické), členství ve správních radách, koordinace dobrovolníků a další.

Do této oblasti patří aktivity zaměřené na pomoc jednotlivcům, skupinám a komunitám při uspokojování objektivně uznaných hmotných, psychických i sociálních potřeb, na pomoc při adaptaci na sociální prostředí a prevenci v této oblasti. Cílovou skupinou těchto aktivit jsou děti, rodiny, senioři, osoby se zdravotním postižením, osoby společensky nepřizpůsobivé a další skupiny, např. různé menšiny. Jak uvádí Lusková a Lusková (2012, s. 3), dobrovolnictví a pomoc potřebným se prolíná napříč lidskou historií, má však místo i v moderních sociálních službách. Jak však autorky doplňují, provoz sociální služby by neměl být postaven výhradně na dobrovolnictví. Lusková a Lusková (2012, s. 3) dále uvádí, že: "*úloha dobrovolníků v dnešních službách je podpůrná, dobrovolníci doplňují práci profesionálů, zvyšují kvalitu života klientů sociálních služeb*".

Náplň dobrovolnictví v této oblasti se do značné míry prolíná s dobrovolnictvím ve zdravotnictví (důraz na volnočasové aktivity, zlepšení zdravotního a psychosociálního stavu, zvýšení soběstačnosti, nenahrazování personálu zařízení apod.). Nejedná se však o zcela identické kategorie, proto jsou zde uvedeny samostatně. Z hlediska institucionálního či systémového dochází k přesahu zdravotnické péče či handicapu a sociálních služeb pouze částečně.

Zatímco ve velké části zdravotní oblasti nejsou poskytovány sociální služby, značná část sociálních služeb je poskytována mimo systém zdravotní péče. Šimková a kol. (2011, s. 15) uvádí, že široká paleta sociálních služeb má společného jmenovatele v podobě sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Základní oblastí dobrovolníka v sociální oblasti je participace na zapojení příjemce dobrovolnické činnosti do společnosti či zmírnění jeho

vyloučení či handicapu (Šimková a kol., 2011, s. 15). Samotní dobrovolníci však nejsou profesionálními odbornými pracovníky v sociálních službách a nefungují ani jako poskytovatelé sociálních služeb (Lusková a Lusková, 2012. s. 11).

Obdobně jako ve zdravotní oblasti i zde můžeme rozlišit dobrovolnickou činnost v zařízení sociálních služeb nebo v terénu, přičemž konkrétních typů sociálních služeb i aktivit může být celá řada. Lusková a Lusková (2012, s. 8) uvádí mezi nejčastějšími sociálními službami, které doplňují dobrovolníci, nízkoprahová centra pro děti a mládež, domovy pro seniory, sociálně aktivizační centra pro rodiny s dětmi nebo denní stacionáře.

Co se týče konkrétních příkladů, Šimková a kol. (2011, s. 15) uvádí např. chápavé společníky v domovech pro seniory a hospicích (zde je opět přesah se zdravotní oblasti), kteří svým klientům předčítají, hrají s nimi hry nebo pomáhají při společenských akcích. Šimková a kol. (2011, s. 15) dále zmiňují např. dobrovolnictví v azylových domech pro ženy a matky s dětmi, kde dobrovolníci zajišťují pravidelné volnočasové aktivity pro přítomné
děti, včetně jejich školní přípravy, stejně jako různé edukativní programy z oblasti zdraví, pedagogiky nebo ekologie. Dalším příkladem mohou být tzv. k-centra věnující se drogově závislým a jejich příbuzným, kde dobrovolníci působí v kontaktních místnostech, zapojují se při poskytování hygienických pomůcek a potravin, roznáší letáky apod. (Šimková, 2011, s. 15).

Roli dobrovolníků v této oblasti tam můžeme vymezit několika způsoby:

- volnočasové aktivity pro klienty sociálních služeb (hry, povídání, čtení, vycházky apod.
- specifické činnosti typu koordinace dobrovolníků, canisterapie, supervize nebo psychoterapie ke kterým je třeba určité odbornosti, nebo dokonce odborného vzdělání
- expertní činnosti při provádění či organizaci dobrovolnického programu (grafické práce, pomoc s tvorbou dotačních žádostí, údržba webu apod.

Jak uvádí Šimková a kol. (2011, s. 15), dobrovolníci v sociální oblasti, nebo konkrétněji v systému sociálních služeb, napomáhají k celkovému zkvalitnění služeb prostřednictvím individuálního přístupu, a to včetně schopnosti navazovat přátelství. Podobně jako ve zdravotní oblasti je i zde důraz na garanci kvality, v českém prostředí obvykle v podobě akreditace o dobrovolnické službě. Jak uvádí Šimková a kol. (2011, s. 15), zapojení dobrovolníků v sociálních službách "*vyžaduje profesionální management, protože se zde dobrovolníci pohybují na poli psychosociálních služeb, kde je důležitý kompetentní přístup*". Autoři dále dodávají, že nutná je také příprava organizaci na přijetí dobrovolníků, a vyškolení vlastních koordinátorů dobrovolníků. Obvyklé je také zapojení dobrovolnických center věnujících se náboru a výběrů dobrovolnictví (za účasti přijímajících organizací), školení a koordinaci dobrovolníků, včetně metodického vedení, supervizních programů a propagaci dobrovolnictví (Šimková a kol., 2011, s. 15).

Přínos dobrovolníků v této oblasti pak můžeme shrnout následovně:

- participace na zlepšení psychosociálního stavu pacientů, dodání klidu, motivace v rámci možností k aktivnímu životu
- vyšší kvalita života po dobu pobytu v zařízení sociálních služeb v podobě snížení stresu (oproti pocitu osamělosti)
- zvýšení kvality života klientů sociálních služeb pobývajících v domácnostech, umožnění života v domácnosti místo nutnosti přesunu do pobytového zařízení, dále potom umožnění participace na aktivitách, které by pro ně bez dobrovolníků byly obtížně realizovatelné
- uvolnění kapacity personálu sociálních služeb na odborné práce, které obnáší jejich hlavních činnost, kdy "lidský kontakt" zastanou dobrovolníci – menší vyčerpanost odborných pracovníků a potenciálně vyšší kvalita odborné péče
- zvýšení kvality života dobrovolníků, nové perspektivy na životní hodnoty, rozvinutí soft skills, empatie, komunikace apod.

Dobrovolnictví v oblasti sociální péče můžeme označit jako do určité míry integrální součást českého systému sociální péče. Tato participace dobrovolníků je do značné míry institucionalizována a zvýšenou důležitost zde hrají akreditace Ministerstva vnitra o dobrovolnické službě. Je tomu tak především z důvodu zvýšeného výskytu s přímými příjemci dobrovolnické činnosti, které často představují skupiny osob s určitou mírou zranitelnosti (senioři, osoby s handicapem, děti, sociálně slabí apod.). Přestože silnou roli v této oblasti hrají volnočasové aktivity příbuzné či navazující na sociální služby, není možné automaticky klást rovnítko mezi tento typ dobrovolnictví a celkové dobrovolnictví v oblasti sociální péče. I v této oblasti se totiž vyskytuje expertní služby ve prospěch organizací sociální péče, které se liší svým charakterem, ale i institucionálním ukotvením. Obvykle totiž dobrovolníci s administrativou, nebo expertní dobrovolníci v oblasti IT, lidských zdrojů či ekonomiky nemají vždy dobrovolnické smlouvy, pojištění dobrovolníků, nebo nejsou součástí akreditovaného dobrovolnického programu. Takovéto dobrovolnictví se také nemusí odehrávat přímo ve prospěch poskytovatelů sociálních služeb, ale např. ve prospěch dobrovolnického centra, které v této oblasti působí.

4.5.3 Rozvoj člověka

Tato oblast zahrnuje různé aktivity zaměřené na rozvoj člověka a jeho lidského potenciálu, napříč věkovými kategoriemi a jednotlivými oblastmi lidské činnosti. Patří sem aktivity zaměřené na rozvoj specifických skupin, jako jsou děti a mládež, senioři apod. Může se jednat o zájmové, osvětové či vzdělávací aktivity, stejně jako o aktivity zaměřené na duchovní rozměr života. Klíčovou charakteristikou této oblasti je důraz na rozvoj člověka, jeho lidského potenciálu, v různých vývojových fázích. Tato oblast v našem vymezení zahrnuje podoblast veškerého vzdělávání, napříč věkovými kategoriemi. Kromě této podoblasti také podoblast práce s mládeží a podoblast duchovního rozvoje člověka.

Rozvoj dětí a mládeže

Hruška a kol. (2018, s. 284) označují tuto podoblast jako velmi širokou, co do spektra různých dobrovolnických činností. Dodávají také, že tato podoblast určitým způsobem přesahuje do ostatních podoblastí a oblastí, neboť děti a mládež se přirozeně vyskytují v různých oblastech společnosti, včetně sportu, péče o životní prostředí, sociální péče apod.

Klíčovou charakteristikou této podoblasti je primární orientace na mimoškolní práci s dětmi a mládeží. Tyto aktivity mohou mít různé zaměření, největší důraz je však na děti a mládež jako primární cílovou skupinu. Hlavní poznávací znaky jsou vedení dětí a mládeže při aktivním trávení volného času, podpora jejich participace na společenském dění, vzdělávání ve vybraných oblastech, podíl na rozvoji všech osobnostních stránek a prevence nežádoucího chování. Dobrovolnické aktivity v této oblasti jsou obvykle zaměřeny na vedení a organizaci schůzek, táborů a volnočasových aktivit, případně činnosti podpůrné, které doplňují nebo alespoň částečně nahrazují nefungující rodinné zázemí nebo nedostatečné společenské vazby. Za určitých okolností se může jednat o vykonávání preventivních nebo vzdělávacích akcí, které vyžadují určitou míru odbornosti.

Podoblast práce s dětmi můžeme vymezit jako oblast zaměřenou na podporu všestranného rozvoje dětí a mládeže mimo povinný vzdělávací systém. Jedná se většinou o rozvoj talentu a zájmu dětí (např. zájem o přírodu, hudební nadání), smysluplné trávení volného času, aktivní zapojení do společenského dění, zmírňování určitého znevýhodnění jedince (např. mentoring, dobrovolníci v nízkoprahových zařízeních), prevenci nežádoucího chování.

U této oblasti může docházet k překryvům s jinými kategoriemi, a to zejména v oblasti sportu, kdy jsou dobrovolnictví aktivity zaměřený na pohybové aktivity dětí a mládeže. V tomto případě doporučujeme upřednostnit dominantní důraz dobrovolnického programu. Jedná-li se o sportovní aktivity zaměřené primárně na rozvoj dětí a mládeže, řadíme tento program do kategorie dětí a mládeže. V případě sportovního klubu, který má různé věkové kategorie, včetně dospělých, spadá daný program do kategorie sportu a zdravého životního stylu.

Ohledně dobrovolnických činností v sociální oblasti, Lusková a Lusková (2012, s. 9) uvádí mezi hlavními činnostmi přípravu společenských akcí, procházky s klienty, vedení kroužku nebo mentoringové programy typu Pět 5. Konkrétně program Pět 5 můžeme označit za hraniční z kategorií dětí a mládeže, či obecněji s kategorií rozvoje člověka. Pro účely této zprávy mentoringové programy s dětmi (typu právě Pět 5) nachází v kategorie Rozvoj člověka. Je tomu tak vzhledem k primárnímu zaměření programu Pět 5, který lépe odpovídá hlavnímu charakteristickému rysu oblasti Rozvoje člověka (důraz na rozvoj lidského potenciálu). Oproti tomu oblast Sociální péče v naší kategorizaci klade důraz na Důraz na uspokojování hmotných, psychických i sociálních potřeb jednotlivců. Dochází zde tedy k určitému přesahu, který však není zásadní pro vyčíslování hodnoty dobrovolnické činnosti.

Mezi příklady dobrovolnických programů můžeme uvést:

- Programy zaměřené na všestranný rozvoj dětí a mládeže, např. Junák
- Mentoringové programy zaměřené na pomoc mladším, nějakým způsobem znevýhodněným dětem, např. Pět P, Kompas
- Programy určené pro děti z dětských domovů, pěstounské péče, sociálně znevýhodněných rodin, např. Dalekohled
- Programy určené pro děti a mládež během hospitalizace v nemocnici, např. Čtení dětem v nemocnici
- Programy zaměřené na ochranu a zlepšování všeobecných životních podmínek dětí, např. UNICEF
- Programy zaměřené na děti s určitým zdravotním handicapem nebo nemocí, např. APLA (Asociace pomáhající lidem s autismem) nebo Sdružení pro komplexní péči při dětské mozkové obrně

Šimková a kol. (2011, s. 45) v této oblasti uvádí důležitost nestátních neziskových organizací zabývajících se prací s těmi a mládeží. Tyto organizace nabízí dětem a mládeži dlouhodobé zázemí se silnými osobními vazbami, které, jak dodává Šimková a kol. (2011, s. 45) pak řadu dětí a mládeže provází po celý život. Jedná se tak tedy nejen o náplň volného času, ale o "*skutečnou dlouhodobou výchovnou formaci celé bytosti dítěte či dospívajícího*".

Šimková a kol. (2011, s. 45) dále uvádí, členství v různých oddílech, kde se dětem a mládeži dobrovolníci věnují, může kromě smysluplně využitého času vyústit také v "*celoživotní nasměrování vycházející z pevného a dobře reflektovaného hodnotového základu i řady dovedností a znalostí velmi cenných pro orientaci v současném složitém světě*". Právě zaměření na hledání trvalých hodnot a kvalitu života obecně, bez nutné souvislosti s množstvím materiálních statků, patří jedním ze základních přínosů tohoto typu aktivit s dětmi a mladými lidmi, respektive dobrovolnictví s nimi.

Šimková a kol. (2011, s. 45) zmiňují zejména tradiční sdružení dětí a mládeže – jejich charakteristikou je všeobecné zaměření s klíčovou úlohou her různých typů, táboření a pobyt v přírodě, obvyklá je pravidelná celoroční účast v podobě týdenních setkání, letní tábory apod., patří sem skauti, mladí turisté, táborníci, mladí ochránci přírody, členové YMCA a další. Dále potom sdružení „nové vlny", která vznikají po roce 1989, kdy je zájem o moderní postupy či technologie centrálním zájmem těchto sdružení. Zde je také častější prolínání činnosti sdružení s veřejností, např. formou otevřeností akcí pro veřejnost.

Můžeme sem zařadit i mentoringový program Pět 5, v zahraničí známý pod názvem Big Brothers, Big Sisters.[63] Tento program, původem z USA, má více než stoletou tradici a v České republice ho v současnosti zastřešuje Asociace programu Pět P. Tento program je zaměřen na řešení komunikačních a sociálních obtíží dětí od šesti do patnácti let. Základním principem tohoto programu je přátelský vztah jednoho dítěte s jedním dospělým dobrovolníkem, schází se nejméně deset měsíců, obvykle jedno odpoledne v týdnu. Náplní jejich společného času jsou různé volnočasové aktivity. Důležité je odborné sestavení dvojice. (Šimková a kol., 2011, s. 53). Základní myšlenkou programu je poskytnout dětem přátelský vztah s dospělým dobrovolníkem, daný určitými standardy a pod dohledem dobrovolnického centra, který by jim mohl být nápomocen v obtížných situacích. Může se jednat např. o problémy se školním prospěchem, rodinným zázemím, nebo problémy s chováním. Často se jedná o sociálně slabé rodiny, ve kterých nemají děti dostatek pozornosti a péče, mohou si tak připadat izolované, může se u nich projevovat hyperaktivita, nebo naopak apatie nebo úzkost. Dále se může jednat o děti trpící častým stěhování, které komplikuje navazování přátelských vazeb, děti z pěstounských rodin apod. Zásadní pro vstup dítěte do programu je souhlas dobrovolníka, dítěte i jeho rodičů (Šimková a kol., 2011, s. 53).

Hlavním smyslem programu Pět 5 je vytvoření prostoru pro růst sociálních dovedností dítěte, posilování jeho sebevědomí, osvojování si prosociálních vzorců chování a prožívání, podpoření dítěte v navazování přirozených vztahů se svými vrstevníky. Dobrovolník by neměl být pro dítě autoritou, ale spíše kamarádem či průvodcem (Šimková a kol., 2011, s. 53).

Duchovní rozvoj člověka

Klíčovou charakteristikou této podoblasti je primární důraz na spirituální rozměr života, typicky spojený s činností církví a náboženských společností. Hlavní poznávací znaky jsou duchovní život jednotlivých společenství, v závislosti na jednotlivá náboženství přístupný i veřejnosti. Dobrovolnické aktivity v této oblasti jsou obvykle zaměřeny na průběh duchovních akcí, duchovní poradenství, studium Bible či jiných posvátných spisů, případně na organizační zajištění těchto aktivit.

Tuto oblast můžeme vymezit jako oblast dobrovolnictví, která je primárně zaměřena na vyšší duchovní hodnoty. Jde napříč jednotlivými církvemi či denominacemi, oproti standardní filozofii je založena víře ve vyšší bytost či bytosti (obvykle boha či bohy) nebo nadpřirozené jevy (typicky v případě alternativní religiozity). Nejrozšířenější skupinou v západní kultuře jsou tzv. abrahámovská náboženství, tedy především křesťanství, judaismus a islám.

[63] Do češtiny by se tento název dal volně přeložit jako “starší bratři, starší setry”. Doslovný překlad anglického big brother však je “velký bratr”. Toto označení má však v post-socialistickém prostoru negativní nádech, zejména díky románu 1984 George Orwella, kdy Velký bratr (v angličtině opět Big brother) byla postava absolutistického vůdce, který sledoval své občany.

U této oblasti může docházet k překryvům s jinými kategoriemi, a to zejména s oblastí zdravotní a sociální, kdy se členové církve organizovaně zapojují do řešení sociálních problémů. V tomto případě doporučujeme zvolit hlavní kategorii na základě primárního zaměření programu. Provozuje-li církev sociální službu, je zde hlavní zaměření naplnění sociálních potřeb, a tuto činnost řadíme do sociální oblasti. Stejný případ je poskytování odborného sociálního poradenství osob odsouzeným k výkonu trestu, nebo vycházející z nápravného zařízení. V případě dobrovolníků vězeňské duchovenské péče je zde primární důraz na spirituální potřeby odsouzených, i když je zde zastoupen i sociální rozměr. Tento případ tedy zařazujeme do této kategorie dobrovolnictví.

Typickým příkladem je zajištění chodu sboru či farnosti, kdy se dobrovolníci starají o různé činnosti od vedení administrativy, účetnictví, hudebního programu, kázání či vedení sboru či farnosti. Bohoslužby a duchovní programy většiny církví a náboženské společnosti jsou volně přístupné veřejnosti, určitým moderním fenoménem je vysílání online přenosů některých církví přes internet. Řada církví, zejména křesťanských, má navíc přístup široké veřejnosti, včetně snahy vyvíjet ve prospěch svých komunit, jako součást principů svého fungování. Je-li primární účel těchto aktivit duchovní zaměření, potom tyto aktivity řadíme do této kategorie. Dalším příkladem jsou dobrovolníci ve vězeňské duchovenské službě, kteří dochází do různých věznic a fungují jako dobrovolník kaplani. Odsouzení mohou být jakéhokoliv vyznání, nebo i bez vyznání, samotní dobrovolníci jsou delegováni jednotlivými církvemi nebo náboženskými společnostmi a doplňují zde profesionální vězeňské kaplany. Masivní dobrovolnickou akcí v této oblasti je také Noc kostelů, kdy se každoročně otevírají kostely, modlitebny a bohoslužebné prostory různých církví po celé ČR i zahraničí. Od podobně zaměřené Muzejní noci se však Noc kostelů liší duchovním rozměrem celé akce, kdy doprovodný kulturní program má ve většině rozměrů také duchovní rozměr.

V českém prostředí může jako základní orientační prostředek v dané oblasti Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, obvykle známý jako zákon o církvích a náboženských společnostech). Tento zákon poskytuje základní právní rámec pro fungování církví a náboženských společností, včetně legislativní úpravy jejich role ve společnosti. Zároveň také definuje církve a náboženské společnosti a to jako "*dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování, duchovní služby a případně obecně prospěšné činnosti*" (§ 3 písmeno a) zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech).

Důležitým bodem je garance svobodného myšlení, svědomí, ale také náboženského vyznání, které pramení již z ústavy (doplnit zdroj). S tím souvisí i právo svobodného projevu své víry či náboženství, přičemž zákon o církvích a náboženských společnostech výslovně zmiňuje, že to může být "sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním,

náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu" (§ 2 část 1) zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech). Tento zákon také zmiňuje právo každého jednotlivce být bez náboženského vyznání, ale také svoji či náboženství změnit. Tato skutečnost je důležitá zejména z důvodu misijního charakteru křesťanství[64], který je v České republice převažujícím organizovaným náboženstvím, s převahujícím postavením římskokatolické církve. Dalšími v pořadí počtu členů jsem Českobratrská církev evangelická a Církev československá husitská, tedy další církve, které v našem prostředí můžeme označit za tradiční (ČSÚ, 2014, s. 23).

Podle sčítání lidu v roce 2011 je v České republice téměř 2,2 miliony věřících, což je zhruba pětina obyvatel. Téměř 1,5 milionu věřících potom ve sčítání uvedlo konkrétní církev nebo náboženský směr, přičemž přibližně 700 tisíc věřících se s touto specifikací neidentifikovalo, nebo to nechtěli ve sčítání sdělit (ČSÚ, 2014, s. 5). Vysvětlení pro tento jev jsou v zásadě dvojí, za první určitý odpor části společnosti vůči církvím a organizovanému náboženství, a dále potom alternativní religionista, kterou však pravděpodobně vykazují i lidé, kteří by sami sebe za věřící neoznačili.

Zajímavou skutečností vycházející ze sociologických výzkumů také je, že "*značná část „sekulárních" a „necírkevních" Čechů věří v existenci nadpřirozena i v to, že jejich život může být nadpřirozenými skutečnostmi ovlivněn*"[65] (Hamplová, 2008, s. 704). Hamplová (2008, s. 704) dále kritizuje zaměření velké většiny dosavadních analýz situace v České republice na organizované náboženství, jako je deklarované vyznání či návštěvnost bohoslužeb.

Hamplová (2008, s. 712) celou situaci shrnuje tak, že: "c*elkově tedy můžeme konstatovat, že česká populace sice neprojevuje příliš velký zájem o tradiční náboženství (církevní křesťanství), přesto je zde značně rozšířená víra v nadpřirozeno. Česká společnost by proto neměla být označována jako sekulární, ale hodí se na ni spíše pojem „necírkevní" (angl. unchurched)"*. Dobrovolnictví zaměřené na duchovní rozměr bytí je potom specifické právě tím, že se primárně zaměřuje na naplňování duchovních potřeb života, jeho nadpřirozený rozměr, včetně jeho přesahů za tento svět[66], případně obojího.

---

[64] T*ento charakter je patrně založen na myšlence, která se objevuje v biblickém Novém zákoně, podle které Ježíš Kristus, Boží syn, přišel na tento svět, aby se obětoval za všechny lidi a jejich hříchy (viz Jan 3,16-18), dále potom ze starozákonních proroctví, že prostřednictvím Abrahamova potomka budou požehnány všechny národy země (Genesis 28,14). Nejsilnější opora pro misijní charakter křesťanství je potom Ježíšův výrok, který mu Nový zákon připisuje po jeho zmrtvýchvstání: "Jděte tedy a čiňte učedníky ze všech národů, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha Svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal." (Matouš 28,19-20),*

[65] *Hamplová (2008, s. 304) kromě tradiční religiozity zmiňuje také religiozitu alternativní, zvanou také okultismus, magie nebo mystická tradice, v podobě víry v "amulety, věštce, horoskopy, převtělování, spiritismus, New Age nebo novopohanství".*

[66] *Viz např. křesťanská víra v posmrtný život, nebe a nový, dokonalý svět, opírající se o biblické texty jako: "A spatřil jsem nové nebe a novou zemi, neboť první nebe a první země pominuly, a moře již není. ... A uslyšel jsem mocný hlas z trůnu, který řekl: „Hle, Boží stánek s lidmi; bude přebývat s nimi a oni budou jeho lid, a sám Bůh bude s nimi a bude jejich Bohem. A Bůh setře každou slzu z jejich očí.*

Oblasti působení dobrovolníků můžeme rozdělit do několika skupin. Za prvé je to duchovní život jednotlivých společenství, ať už institucionalizovaný nebo neinstitucionalizovaný. V závislosti na charakteru jednotlivého náboženství je či není volně přístupný veřejnosti. V České republice převažuje mezi organizovaným dobrovolnictvím křesťanství, známé svou otevřeností veřejnosti[67]. Co se týče členství v organizovaných duchovních společenstvích, můžeme jej rozdělit na formální (členství v církvi, obvykle doprovázeno formálním aktem) a neformální, kdy daný jednotlivec do společenství určitou dobu dochází, a na neformální rovině se stává jejím členem.

Jelikož typická bohoslužba s sebou nese celou řadu úkonů a činností, jejich velká část je vykonávána jako neplacená, nepovinná činnost, ve prospěch ostatních, dle konkrétní definice označována za dobrovolnictví.[68] Mezi tyto činnosti patří čtení z duchovních spisů, kázání či duchovní promluvy, výuka v sobotních či nedělních školách a školkách, zpěv, práce se zvukem, uvádění, a další. Mezi další činnosti z této oblasti patří zapojení do vedení místních společenství a církví, zde již zpravidla ze strany formálních členů, správa webových stránek, pozvánek na akce, zvukový a obrazový záznam a jeho prezentace, spolupráce na ochraně osobních údajů apod. Zajímavým současným trendem je vysílání bohoslužeb, ať již ve veřejnoprávní televizi či rozhlase, což je méně časté, nebo častěji přes vlastní internetové vysílání (zdroje). Jakmile se přenosy či záznamy bohoslužeb a duchovních akcí dostávají k veřejnosti, poté je problematické tento typ neplacených a nepovinných aktivit osob, kteří se na akci podílejí, vyloučit z dobrovolnictví i tehdy, používáme-li kritérium vzájemné prospěšnosti.

Dalším typem dobrovolnických aktivit jsou akce a činnosti nad rámec obvyklých náboženských úkonů, včetně akcí primárně zaměřených na veřejnost a osoby vně duchovního společenství se zájmem o duchovní problematiku. Typicky se jedná o akce v křesťanství označované jako evangelizační, v podobě přednášek či workshopů, studium Bible či jiných duchovních spisů pro veřejnost, korespondenční kurzy, online duchovní poradenství, nebo třeba příprava na vstup do manželství kombinující praktické a spirituální prvky daného svazku.

Určitým mezistupněm mezi oběma výše uvedenými typy je potom pomoc při organizaci církevních sňatků či pohřbů, které se sice zpravidla týkají členů dané církve, ale struktura

---

A smrti již nebude, ani žalu ani křiku ani bolesti již nebude, neboť první věci pominuly. "Ten, který seděl na trůnu, řekl: „Hle, činím všechno nové."" Zjevení 21,1, 3-5).

[67] *Co se týče otevřeností společenství v kontextu navazování společenských vazeb, mohou se jednotlivé společenství lišit jak na základě ideologických základů, tak co do postoje samotných členů takovýchto společenství.*

[68] *Některé definice mohou mít problém s kritériem veřejné prospěšnosti, které je ale obecně problematické stanovit, zejména v případě otevřených společenství, jejichž akcí se může zúčastnit takřka kdokoliv. Obzvláště pak v době přímých videopřenosů nebo záznamů bohoslužeb dostupných volně na internetu.*

dalších účastníků těchto akcí je zpravidla dána jejich rodinnými, osobními i sociálními vazby ke snoubencům, případně zesnulému.

Další oblastí je kaplanská služba, která má silnou tradici zejména ve vojenství, vězeňství nebo zdravotnictví. Podle specifik dané kaplanské služby se na ní podílí i dobrovolníci. Příkladem je vězeňská duchovenská péče, kde můžeme jmenovat stejnojmenný spolek Vězeňská duchovenská péče, z.s. Tento spolek sdružuje duchovní – profesionály, stejně jako laiky, kteří dostali pověření svých (křesťanských) církví[69]. Tito duchovní a laici se podílí na výkonu duchovní péče ve věznicích a obdobných zařízeních a také na adaptaci vězňů a propuštěných osob (Vězeňská duchovenská péče, z.s., 2019).

4.5.4 Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva

Tato oblast zahrnuje různorodé aktivity v oblasti dodržování základních lidských práv, demokratických hodnot a společenský rozvoj prostřednictvím politické soutěže a občanského aktivismu.

Klíčovou charakteristikou této oblasti je primární důraz na základní lidská práva, ať již v oblasti jejich dodržování, nebo prosazování legislativních změn v této oblasti, dále potom občanská participace na politickém procesu za účelem rozvoje společnosti. Hlavními poznávacími znaky jsou občanskoprávní aktivity upozorňující na nedodržování lidských práv, aktivity k jejich dodržování, a účast veřejnosti a dobrovolníků na politické soutěži, ať již přímo v podobě účasti na kampaních a petičních akcích či nepřímo v podobě snah o kultivaci politické soutěže v podobě tematických webů, iniciativ apod. Dobrovolnické aktivity v této oblasti jsou obvykle zaměřeny na činnosti přímé (legislativní, advokátní, politické), případně činnosti podpůrné. Za určitých okolností se může jednat o vykonávání své specializace mimo placené povolání v podobě expertních služeb pro sociálně vyloučené skupiny, odborné poradenství pro neziskové organizace apod.

Tuto oblast můžeme vymezit jako oblast, která se zaměřuje na základní lidská práva člověka a jejich dodržování, případně na rozvoj společnosti jako celku prostřednictvím politické soutěže a aktivit na podporu demokracie.

U této oblasti může docházet k překryvům s jinými kategoriemi, a to zejména jedná-li se o dodržování lidských práv sociálně znevýhodněných skupin. V tomto případě je rozhodující primární důraz aktivit, do nichž jsou dobrovolníci zapojeni. V případě primárního důrazu na dodržování lidských práv volíme tuto kategorii, pokud se jedná o jednu z aktivit daného projektu či programu, jak zlepšit životní podmínky sociálně-vyloučených skupin, volíme

[69] *Podle informací Vězeňské duchovenské péče jsou si všechny církve zapojené do této péče rovny, mají stejné práva a povinnosti a dodržují pastorační zásady dané kodexem ekumenické spolupráce. Podle tohoto kodexu však mohou vhodným a nekonfliktním způsobem svědčit a učit o své vlastní víře a tradici (Vězeňská duchovenská péče, z.s., 2019).*

sociální a zdravotní oblast. Dalším přesahem může být komunitní úroveň, kdy oblast ovlivňování legislativních opatření, které se dotýkají životního prostředí na území dané obce. Takovým příkladem mohou být místní petice a spolky mající za cíl zabránit určitému kroku tlakem na veřejné orgány. Zde je opět důležitý primární důraz dané organizaci či projektu, zda jde v prvé řadě o to ochránit místní životní prostředí, potom by to byla kategorie životního prostředí, podpořit další rozvoj regionu, potom by to byla kategorie komunitního dobrovolnictví, nebo zabránit, aby se porušovaly zákonné normy či lidská práva, potom by šlo o tuto kategorii.

Příklady dobrovolnických programů jsou např.:

- Dobrovolnické členství ve správních radách organizací zaměřených na dodržování lidských práv
- Administrativní dobrovolnictví v lidskoprávních organizacích
- Webové a grafické práce pro lidskoprávní organizace
- Dobrovolníci sbírající podpisy pro občanské kandidáty při prezidentských volbách

Určitou podoblast představuje politický aktivismus, volební kampaně a petiční akce. Zde se jedná o podoblast dobrovolnictví, kde různé skupiny stakeholderů budou pravděpodobně různě hodnotit, zda daná akce, na které participují dobrovolníci, je ve veřejném zájmu, nebo nikoli. Sbírání podpisů na podporu toho kterého prezidentského kandidáta, podporu výstavby technické infrastruktury, zachování přírodních biotopů apod. Z tohoto důvodu není v aplikaci Dobrometr aspekt veřejného zájmu zohledněn, neboť je často velice těžké k nějakému jednotnému veřejnému zájmu v této (a nejen této) oblasti dospět. Jsou-li dané aktivity vykonávány ve prospěch ostatních (mimo vlastní domácnost a rodinu) a jsou-li splněny ostatní podmínky definice, jedná se o dobrovolnictví.

Další podoblastí je ochrana lidských práv. Tato podoblast zahrnuje přímé či nepřímé aktivity k ochraně lidských práv. Jedním z typů organizací je Liga lidských práv, spolek, který má za cíl hájit "*práva a svobody těch, kteří se nemohou bránit*". Mezi jejich aktivity patří upozorňování na porušování lidských práv a svobod, osvěta a vzdělávání v ochraně lidských práv, ale i snahy o změnu praxe i legislativního ukotvení v této oblasti (Liga lidských práv, 2019).

4.5.5 Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce

Tato oblast zahrnuje rozmanité aktivity zaměřené na prevenci, přípravu a řešení následků mimořádných událostí a humanitárních krizí, včetně rozvojových aktivit zasažených či méně rozvinutých regionů. Klíčovou charakteristikou této oblasti je primární důraz na záchranu života, zajištění základních lidských potřeb v případě mimořádných událostí a katastrof, včetně prevence těchto situací a následné aktivity vedoucí k soběstačnosti zasažených, jednotlivců, komunit i společností. Hlavní poznávací znaky jsou prevence, připravenost a odstraňování

následků mimořádných událostí a humanitárních krizí, případně rozvoj zaostalých či zasažených regionů. Dobrovolnické aktivity v této oblasti jsou obvykle zaměřeny na prevenci či snižování následků mimořádných událostí a humanitárních krizí. Za určitých okolností se může jednat o vykonávání odborných profesí, vykonávaných mimo pracovní poměr či vlastní výdělečné aktivity.

Jak uvádí Kavan, Dostál a kol. (2012, s. 7): "*Vývoj člověka a celé lidské společnosti vždy doprovázela snaha o zajištění bezpečnosti ať již formou preventivních opatření či snahou o odvrácení škodlivého působení negativních a nežádoucích jevů na člověka*". Tato oblast s tímto vývojem úzce souvisí. Jedná se tedy aktivity usilující zabezpečení základních podmínek pro život a jeho další rozvoj (Kavan, Dostál a kol., 2012, s. 7) jak v lokalitách zasažených humanitárními krizemi, válkami či mimořádnými událostmi, tak v ekonomicky dlouhodobě zaostalých regionech.

Tuto oblast tedy můžeme vymezit jako oblast, kdy klíčovým aspektem jsou mimořádné události, humanitární katastrofy a společensko-ekonomická zaostalost regionů. Zatímco mimořádné události a krizové situace mohou nastat v jakýchkoliv částech světa, humanitární katastrofy a společensko-ekonomická zaostalost regionů se týká zpravidla zemí, označovány jako rozvojové[70]. U této oblasti může docházet k překryvům s jinými kategoriemi, a to zejména se sociální a zdravotní oblastí, jelikož při humanitárních krizích a mimořádných událostech dochází o ohrožení obyvatel na zdraví či na životě. Mezi aktivitami dobrovolníků při mimořádných událostech tam nalezneme aktivity jako je první zdravotnická a psychosociální pomoc (Dostál a Balarinová, 2014).

Co se týče termínu mimořádných událostí (angl. emergencies), v českém prostředí se jedná o legislativní termín. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému (IZS) v § 2 b) uvádí, že mimořádnou událostí je „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací*". Jak uvádí Dostál (2015a, 82), toto pojetí obecně odpovídá obecnému nahlížení na mimořádné události i nad rámec české legislativy. Pokud mimořádná událost dosáhne určité intenzity, může se z ní za určitých okolností stát krizová situace.

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení Zákon o krizovém řízení definuje v § 2 b) krizovou situaci jako takovou mimořádnou událost, případně narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při kterém je vyhlášen krizový stav (stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu).

[70] *Používá se také termín země třetího světa, globálního jihu, apod. Toto dělení má své kritiky a jistě není dokonalé, zde je použito pro ilustraci regionů, na které je obvykle zaměřena humanitární pomoc a rozvojová spolupráce.*

Z hlediska tuzemského dobrovolnictví v této oblasti budou pravděpodobně dominovat mimořádné události a krizové situace, se zvláštní úlohou povodní. Jak uvádí Mareš, Rektořík, Šelešovský a kol. (2013, s. 178), jedná se o dynamicky se rozvíjející oblast, která za posledních cca dvacet let prošla značným vývojem. Jedná se také oblast, která je zaměřena na snižování značných škod, lidských, finančních i materiálních. V současné době se nacházíme ve fázi, kdy uplynula relativně dlouhá doba od posledních velkých povodní v roce 2013. Otázka budoucího vývoje participace nestátních neziskových organizací a jejich dobrovolníků bude tedy pravděpodobně ovlivněna výskytem povodní v následujících letech, jejich četností a škodami, které způsobí. Je však patrná profilace určitých velkých NNO působících v ČR, které se na managementu mimořádných událostí podílejí, mezi hlavními můžeme jmenovat ADRA, Český červený kříž, Člověk v tísni nebo Diakonii ČCE (Kumar, 2005; Dostál, 2015b),

Pro určení oblasti dobrovolnictví použijeme primární zaměření dobrovolnického programu či projektu. Je-li daný program či projekt zaměřen na snižování následků mimořádných událostí či humanitárních krizí, řadíme ho do této kategorie, i přes přesahy mezi oběma kategoriemi. Určitým přesahem je i činnost církví a náboženských společností v této oblasti, které je poměrně časté. I zde platí, že primární je hlavní charakter daného typu činnosti, v tomto případě řešení mimořádných událostí či humanitárních krizí. Proto tento typ dobrovolnictví spadá do té kategorie i tehdy, je-li organizován církvemi či jimi zřizovanými organizacemi, bez ohledu na primární motivaci této pomoci.

Dalším přesahem je činnost sdružení dobrovolných hasičů, které se ve značné míře věnují práci s dětmi a mládeží, stejně jako kulturní činnosti jako je pořádání plesů apod. I zde platí, že je-li důraz té které aktivity kladen na prevenci mimořádných událostí a připravenosti na tyto události, spadá to do této kategorie. Je-li primární účel akce smysluplné využití času dětí a jejich komplexních rozvoj, spadá to do kategorie dětí a mládeže, podobně potom s plesy a různými kulturními akcemi, kde může docházet k přesahům i s kategorií komunitního dobrovolnictví. Obdobná situace je potom u dobrovolníků vykonávající činnost dopravních asistentů u škol, kde důležitý je primární důraz na bezpečnost a prevenci mimořádně události, proto tento typ řadíme do této kategorie.

Ohledně dobrovolných hasičů je obecně třeba rozlišovat mezi dvěma základními typy. V ČR jej představují jednotky sboru dobrovolných hasičů obce (případně kraje či podniku) a sdružení dobrovolných hasičů. Kavan (2014, s. 115) zmiňuje častou záměnu obou typů, přičemž upozorňuje, že "j*ednotka sboru dobrovolných hasičů obce je organizace zřizovaná obcí a je obcí plně zabezpečována"*[71], zatímco sdružení dobrovolných hasičů jsou nezávislé nestátní neziskové organizace, obvykle spolky (dříve občanského sdružení) působící v oblasti úseku požární ochrany a které jsou zákonem také zmíněny. Mezi těmito sdruženími můžeme uvést

[71] *Dle § 68 zákona č. 133/1985 Sb. o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (Kavan, 2014, s. 115).*

např. Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, České hasičské jednoty nebo Moravské hasičské jednoty. Obce, případně jiné veřejné instituce, pak mohou tyto sdružení finančně podporovat, či vytvářet jinou formu spolupráce v oblasti požární ochrany (Kavan, 2014, s. 115).

Humanitární oblast a rozvojová spolupráce je v naší zemi zpravidla zaměřena na rozvojové země. Neznamená to však, že se to musí týkat pouze zahraničního dobrovolnictví. Některé zahraniční projekty českých neziskových organizací s sebou nesou i tuzemské dobrovolnické aktivity, např. příprava fundraisingových akcí, pomoc s administrativou projektu apod. Některé rozvojové projekty jsou také zaměřeny na oblasti, jako je zdravotnictví, děti a mládež, rozvoj místních komunit apod. V případě dobrovolnictví na zahraničních projektech rozvojové spolupráce volíme tuto kategorii i v případě, že se jedná o dobrovolnictví ve zdravotnictví, a to právě z důvodu primárního důrazu na rozvojovou spolupráci.

Příklady dobrovolnických programů:

- Dobrovolní záchranáři – horská služba, báňská záchranná služba, vodní záchranná služba, kynologové apod. - zaměření na záchranu zdraví a lidských životů v závislosti na specifických podmínkách, kde působí
- Dobrovolní hasiči v jednotkách sboru dobrovolných hasičů obcí – ta část vykonávající svoji činnost bez finanční kompenzace ušlého času[72]
- Dobrovolní hasiči věnující se prevenci mimořádných událostí ve sdruženích dobrovolných hasičů
- Odklízení naplavenin při povodních
- Krizová první psychosociální pomoc
- První zdravotnická pomoc
- Dopravní asistent (bezpečnostní dobrovolník)

Jako jednu z podoblastí můžeme vymezit o prevenci kriminality. Koneckonců, oddělení preventivních programů, dobrovolnické služby a lidských práv zodpovědné za udělování akreditací o dobrovolnické službě je součástí právě odboru bezpečnostní politiky a prevence kriminality (Ministerstvo vnitra ČR, 2019). Hruška a kol. (2018, s. 282) uvádí určité přesahy v této podoblasti s aktivitami sociální péče (aktivity v oblasti bezdomovectví a sociálního vyloučení, práce s dysfunkčními rodinami s dětmi atd.) nebo s aktivitami v oblasti práce s dětmi a mládeží či sportu. Tyto přesahy jsou zde z důvodu pozitivních dopadů na snižování kriminality u těchto činností, i když jejich primární zaměření může být odlišné. Hruška a kol.

[72] *Týká se to části dobrovolných hasičů sdružených v jednotkách sboru dobrovolných hasičů obcí, a sice za podmínky, že hasič tuto činnost vykonává ve volném čase, tedy nepobírá za ni mzdu ve svém zaměstnání, ani neobdrží finanční náhradu od obce. Dobrovolní hasiči v těchto jednotkách jsou sice vázáni smlouvami o výkonu této činnosti (podobně jako celá řada jiných dobrovolníků) tyto však podle dostupných informací mohou vypovědět bez jakýchkoliv právních či finančních dopadů.*

(2018, s. 282) zmiňují jako přímé příklady z této oblasti dopravní asistenty, známé z programu Bezpečnostní dobrovolník.

4.5.6 Rozvoj místních komunit

Tato oblast dobrovolnictví, často označovaná jako komunitní dobrovolnictví, zahrnuje různé aktivity, jejichž primární cíl je rozvoj místních komunit, zušlechtění místního prostředí k životu a růst kvality života v těchto komunitách.

Tato oblast je do určité míry průřezová, neboť zasahuje řadu z výše uvedených oblastí. V obecné rovině se však od ostatních oblastí odlišuje důrazem na rozvoj místních komunit. Tento primární důraz tak představuje klíčovou charakteristiku pro tuto oblast dobrovolnictví. Místní komunitu chápeme jako společenství lidí, vymezené prostorem, zájmy a příležitostmi, které je tvořeno sítěmi, vazbami a propojeními, typicky společenství obce, sousedství apod. (Baštecká a kol. 2013, s. 89). Členové místních spolků, klubů, asociací a jednot (jako jsou např. hasiči, myslivci, fotbalisté, rybáři, zahrádkáři, pěstitelé, včelaři, chovatelé), nejenže se sami spolčují, ale především zejména na venkově a v menších městech udržují v chodu lokální společenský život a představují tradiční místo setkávání představitelů veřejného i soukromého sektoru. Jejich činnost tak má velice často přesahy do komunitního života, ať již v oblasti kultury, životního prostředí či sportu a zdravého životního stylu.

Frič a Vávra (2012, s. 7) ve své knize o komunitním dobrovolnictví zmiňují, že: "*"komunita tady byla vždycky" a pomáhala lidem přežít těžké časy díky vzájemné pomoci, kterou jsou její členové ochotni dobrovolně poskytnout ostatním členům*". Dále doplňují, že "*komunita občanů, sousedů či přátel představuje přirozené prostředí pro jejich dobrovolnou účast na řešení palčivých problémů"*. Skutečnost, že se celá řada dobrovolníků dobrovolně zapojuje do různých aktivit tak můžeme vnímat jako přirozenou součást fungování místních komunit. Toto zapojování pak představuje určitý tvořivý prostředek, umožňující růst kvality života v místní komunitě (Tošner, 2014).

Hruška a kol. (2018, s. 292-294) uvádí, že (místní či lokální) komunitu "*lze brát jako skupinu lidí, která je prostorově vymezena vůči ostatním hranicemi a existuje mezi nimi mnoho sociálních interakcí a vazeb včetně sousedství*". Dále potom zmiňují určité sociální sítě (v tradičním smyslu slova, ale i v podobě virtuálních sociálních sítí), kterými jsou, nebo mohou být jednotliví členové komunity propojeni. Důležité jsou vazby založené na "*prostorové blízkosti a stycích probíhajících na jeho území a které jsou základní formou sdružování"* (Hruška a kol., 2018, s. 202).

Komunitní dobrovolnictví je postaveno na jakékoliv činnosti, která je pro občany a jejich okolní prostředí prospěšná. Aby se lidé na takové činnosti dohodli, je třeba, aby sdíleli společné hodnoty a vytvořili aktivní společenství těch, kteří si důvěřují a navzájem vychází vstříc. Proces vytváření komunit a jejich dobrovolné spolupráce začíná nejlépe od místní sousedské, nebo

zájmové skupiny, které spojuje heslo „Místo, kde žijeme“, nebo „Doma je i za dveřmi“. Takto se může postupně rozvinout sdílení hodnot i v rámci širší občanské společnosti, když si uvědomíme, že: „Nejsme v tom sami“. Zároveň tuto oblast můžeme vymezit vzhledem k povaze soužití občanů v obci, městě či regionu nejen jako jejich propojení při aktivní dobrovolné spolupráci, ale také jako dědictví konkrétního místa, vědomě i nevědomě předávaného potomkům (Tošner a kol. 2014).

Realizaci aktivit vedoucí často k mezigeneračnímu propojení všech věkových skupin. Jedná se například o výtvarnou činnost zaměřenou na vnímání okolí, kreativitu, hudební zábavu a další tematicky založené akce realizované na veřejnosti. Mladí lidé získávají zkušenosti a dovednosti od starších a starší čerpají mladou energii a poznatky prostřednictvím nových technologií a informacím dnešní doby. Důležité je srovnávání, porovnávání, a tím dochází ke kompromisům, toleranci a vzájemným dobrým mezilidským vztahům, a tedy k rozvoji komunity. Také je časté zapojení zdravotně postižených do života obce pomocí dobrovolníků.

U této oblasti může docházet k překryvům s jinými kategoriemi, a to zejména v případech kdy se dobrovolníci věnují činnostem, které souvisejí s těmito oblastmi. Vždy je třeba posoudit, zda konkrétní dobrovolnická aktivita má blíže té, či oné kategorii, či zda je její prioritou podpora komunitního života.

Příklady dobrovolnických programů (Hruška a kol., 2018, s. 294):

- Komunitní centrum
- Komunitní zahrada
- Sousedská klubovna
- Sousedé Plus
- Sousedíme, přijďte k nám
- Doma je i za dveřmi
- program Místo, kde žijeme
- Komunitní kompostárna
- Komunitní projekty podpory zdrav
- Komunitní škola – symbol živé obce
- Sousedské slavnosti

4.5.7 Sport

V této oblasti nalezneme aktivity zaměřené na realizaci sportu pro všechny (vykonávání sportovních aktivit širší veřejností) a na realizaci sportovních akcí (včetně profesionálního sportu), typicky v organizačním zázemí. Klíčovou charakteristikou této oblasti je primární důraz na pohybovou aktivitu prostřednictvím sportu, uskutečňování soutěží či realizace sportovních akcí, od amatérského sportu až po akce typu olympijských her. Tato oblast tak zahrnuje všechny typy sportů, do kterých se dobrovolníci zapojují, bez ohledu na charakter

jejich zapojení, nebo charakter sportovní akce. Jedná se o velice rozmanitou oblast zahrnující jak zabezpečování sportovních aktivit pro širokou veřejnost, které fungují obvykle na neziskové bázi, tak podílení se na pořádání velkých sportovních akcí s výrazným ekonomickým rozměrem.

Šimková a kol. (2011, s. 35) vymezují sport jako "*všechny formy tělesné aktivity, které, provozovány příležitostně nebo organizovaně, usilují o vyjádření nebo vylepšení fyzické kondice a duševní pohody, utvoření společenských vztahů či dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních*." Autoři dále zmiňují, že na našem území byl sport založen na dobrovolné práci od počátku budován, což do určité míry platí i v dnešní době. Dobrovolnictví v oblasti sportu můžeme obecně rozlišit na dobrovolnictví v oblasti sportu pro všechny a na dobrovolnictví v oblasti profesionálního sportu. Jak uvádí Hruška a kol. (2018, p. 289), "*sportovní akce čím dál více využívají pomoci dobrovolníků, protože finanční nároky kladené na uspořádání velkých akcí, jako jsou mistrovství světa či olympijské hry, ale i těch menších, se zvyšují*". Dobrovolnická činnost tak představuje důležitý lidský zdroj, jak ulehčit finanční náročnosti pořádání sportovních akcí, a do určité míry i umožnit jejich realizaci.

V podoblasti sportu pro všechny, jak uvádí Šimková a kol. (2011, s. 35), je typickým znakem *"celoživotní spojení s jednou tělovýchovnou jednotou nebo jedním sportovním klubem,"* přičemž oblast dobrovolnictví v této oblasti obvykle souvisí aktivním sportovním zapojením dobrovolníka, ať již v současnosti nebo minulosti. Dobrovolník zpravidla působí tam, kde sám aktivně sportuje nebo sportoval.
Jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 298) dobrovolníci ve sportu vykonávají jak vysoce odbornou činnost (trenéři či cvičitelé), ale i práci nevyžadující komplexnější odbornou způsobilost (pořadatelé a organizátoři, dobrovolníci podílející se na dopravě či údržbě apod.). Šimková a kol. (2011, s. 35) uvádí, že v České republice těchto dobrovolníků přibližně dvě stě tisíc, kteří se věnují nejrůznějším činnostem nezbytným pro provozování organizovaného sportu. Šimková a kol. (2011, s. 35) dále dodávají, že dobrovolníci se věnují jak vysoce odborné práce (trenéři apod.), ke které je potřeba dosažení určité kvalifikace nebo vzdělání, stejně jako pozice, které nutně nevyžadují určitou odbornost (jako je pořadatelství, organizování, údržba, doprava apod. Šimková a kol. (2011, s. 35) dále uvádí, že odhady hodnoty dobrovolnické práce ve sportu naznačují, že hodnota dobrovolnické práce ve sportu je vyšší než podpora sportu ze státního rozpočtu. Autoři dále uvádějí, že absence dobrovolnické práce ve sportu by měla za následek výrazné snížení dostupnosti sportu.

Dobrovolníci ve sportu, zejména v oblasti sportu pro všechny, jsou spojeny s činností značného množství sportovních klubů a oddílů. Šimková a kol. (2011, s. 35) zmiňují více než deset tisíc tělovýchovných jednot a sportovních klubů, čítajících více než 25 tisíc sportovních oddílů a téměř dva miliony členů. Autoři dále zmiňují různé zastřešující organizace v ČR jako je Český svaz tělesné výchovy, který má více než milion a půl členů, včetně cca 160 tisíc z nich

věnující se dobrovolnické činnosti s více než jedním a půl milionem členů, z nichž se zhruba 160 tisíc dobrovolně věnuje organizování sportovní činnosti[73].

V oblasti profesionálního sportu se jedná obvykle o doplnění profesionálního organizačního týmu u pořádání velkých sportovních akcí, např. Olympijských her.

4.5.8 Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata

Tato oblast zahrnuje různé aktivity zaměřené na péči a rozvoj krajiny, životního prostředí, udržitelný společenský rozvoj a ochranu zvířat. Klíčovou charakteristikou této oblasti je primární důraz na ochranu životního prostředí, ekologický styl života a péči o zvířata, bez ohledu na typ aktivit a způsob pozitivního působení na cílovou skupinu. Může se jednat jak o prevenci nežádoucích dopadů na danou cílovou skupinu, tak o řešení aktuálních problémů, nebo o následky problémů minulých. Hlavními poznávací znaky je šíření kladného vztahu ke všem složkám životního prostředí a uvědomění si důležitosti této problematiky v celospolečenském a celosvětovém kontextu. Dobrovolnické aktivity v této oblasti jsou obvykle zaměřeny na zlepšení kvality životního prostředí, případně činnosti podpůrné spočívající v osvětové činnosti. Za určitých okolností se může jednat o vykonávání expertní činností.

Jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 281) "*k péči o přírodní dědictví a životní prostředí přispívají dobrovolníci v České republice již od 19. století".* Tato tradice byla zachována i v moderní historii ČR, kdy došlo k dalšímu rozvoji dobrovolnictví v této oblasti. V současné době tak v oblasti životního prostředí v ČR působí stovky neziskových organizací různých velikostí, včetně desítek tisíc dobrovolníků (Hruška a kol., 2018, s. 281).

Tuto oblast můžeme vymezit jako oblast zaměřenou na všechny složky životního prostředí, tedy půdu, horniny, ekosystém, ovzduší, vodu, organismy a ekosystém. V širším kontextu sem patří i přizpůsobení prostředí pro starší a znevýhodněné občany nebo konflikty na národní úrovni. Tato oblast vychází z principu svobodné a demokratické společnosti, která respektuje a chrání přírodu a zajišťuje čisté a zdravé prostředí pro život. V něm potom vzniká prostor pro aktivní účast občanů na správě veřejných záležitostí a společnost se stává sociálně citlivou, mírumilovnou, schopnou kritické reflexe a nést svůj díl globální spoluzodpovědnosti.

Co se týče praktických činností, jedná se o péči o ohrožená zvířata, budování naučných stezek, provádění environmentální výchovy, péči o konkrétní chráněné či významné lokality, úklid přírody, vysazování zeleně apod. Obecně můžeme říci, že dobrovolníci v této oblasti se

[73] *Šimková a kol. (2011, s. 35) dále uvádí Českou obec sokolskou s 190 000 členy, Českou asociaci Sport pro všechny (260 000 členů), Sdružení sportovních svazů ČR (275 0000 členů) nebo Orel (17 000 členů).*

významně podílejí na zlepšování našeho životního prostředí (Dobrovolnické centrum, o.s. spolu s přispěvateli, 2011, s. 13).

Mezi konkrétní příklady dobrovolnických programů můžeme zařadit:

- Programy zaměřené na ekologickou výchovu a poskytující ekoporadnu, např. ekologický institut Veronica
- Monitoring ohrožených zvířat, např. Vlčí hlídky (hnutí Duha)
- Identifikace černých skládek
- Strážci přírody
- Programy usilující o svobodnou a demokratickou společnost, která respektuje a chrání přírodu a zajišťuje čisté a zdravé prostředí pro život, např. hnutí Duha
- Osvětová a propagační činnost, např. Ekovýzva Greenpeace
- Úklidové akce, např. Ukliďme svět, ukliďme Česko
- Projekty zaměřené na šetření potravinami, např. Potravinová banka

U této oblasti může docházet k překryvům s jinými kategoriemi, a to zejména s oblastí děti a mládež, protože mnoho organizací primárně pracuje právě s touto věkovou skupinou. K přesahům může docházet i s oblastí kultury a ochrany památek, zejména tam, kde se památky nachází v přírodě. Dalšími přesahy mohou být aktivity organizací zaměřených primárně jiným směrem (děti a mládež, duchovní rozměr, komunitní dobrovolnictví), vykonávaný ve prospěch životního prostředí a ochrany zvířat.

4.5.9 Kultura a ochrana památek

Tato oblast zahrnuje různorodé aktivity zaměřené na ochranu, uchovávání a rozvoj kulturního dědictví, hmotného a nehmotného. Dále potom na živou kulturu, např. ochotnická divadla) dobrovolníci v knihovnách, muzeích, galeriích. Jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 276) "*kulturní oblast zahrnuje celou škálu nestátních neziskových organizací, ve kterých se angažují tisíce neformálních dobrovolníků*". Zajímavou skutečností je, že tito dobrovolníci se často za dobrovolníky nepovažují, byť splňují definice dobrovolnické činnosti. Jedná se o členy různých amatérských nebo poloprofesionálních uměleckých souborů a spolků, kteří působí v různých oblastech kultury. Typickým rysem je také institucionální uchopení mimo systém akreditací o dobrovolnické službě (Hruška a kol., 2018, s. 276).

Klíčovou charakteristikou této oblasti je primární důraz na oblast kultury a ochrany památek, bez ohledu na to, kdo se jí věnuje a jaké činnosti při tom vykonává. Hlavním poznávacím znakem je zájem o nejrůznější formy kulturních organizací, profesionálních i amatérských a jejich aktivit, včetně péče o památkové objekty. Dobrovolnické aktivity v této oblasti jsou obvykle zaměřeny na zapojení se do přípravy a průběh aktivit, případně na činnosti podpůrné. Za určitých okolností se může jednat o vykonávání činností spolu s profesionály, jako je například kameraman v důchodu v roli průvodce expozicemi filmu a televize. Také třeba

učitelé/učitelky se uplatňují jako průvodkyně na příklad v muzejních sekcích historie města či regionu. Do této oblasti patří také neprofesionální umělecké aktivity vykonávané dobrovolníky. Zařadit sem můžeme i aktivity v oblasti podpory vzdělanosti online formou, jako jsou elektronické encyklopedie.

Dobrovolnictví v kultuře, stejně jako kultura samotná, se prolíná celou škálou lidských činností. Dobrovolné zapojení občanů do kulturních aktivit má v historickém prostoru Čech, Moravy a Slezska bohatou tradici. Spolková činnost a s ní související zapojení dobrovolníků patří od konce 18. století mezi organizované občanské kulturní aktivity. Zapojení dobrovolníků může probíhat i ve virtuálním prostoru. Důraz je kladen na tvorbu, péči a rozvoj kulturního dědictví, hmotného i nehmotného.

U této oblasti může docházet k překryvům s jinými kategoriemi, a to zejména v oblasti neformálního vzdělávání a spolupráce v komunitách, ale přesah aktivit dobrovolníků v kultuře může nepřímo zasahovat do všech ostatních aktivit v souvislosti s konkrétním tematickým zaměřením muzea, galerie, knihovny, divadla, či zapojení se do podpory kulturního dědictví spojeného s památkovou péčí, ale také s hudbou a tancem, znalostmi a dovednostmi, jazykem a literaturou i tradiční kuchyní. V případě tematických překryvů volíme tu kategorii, na kterou je kladen dominantní důraz. Jedná-li se o komunitně zaměřenou organizaci, cílem které je rozvíjet kvalitu životu např. v dané obci, a kulturní činnost je jen jeden z nástrojů, jak k tomu dospět, volíme komunitní dobrovolnictví. V případě primárních zaměření dané aktivity či dobrovolnického programu na oblast kultury, péči o památku apod. volíme oblast kultury a ochrany památek.

Příklady dobrovolnických programů:

- Dobrovolnictví v knihovnách
- Dobrovolnické editorství na encyklopedii Wikipedie
- Péče o vybranou památku
- Dobrovolnictví v informačních centrech
- Dobrovolnictví v muzeích
- Dobrovolnictví v galeriích
- Dobrovolnictví v divadlech, ať již při organizaci, technických činnostech, či realizaci kulturní činnosti
- Dobrovolnictví v oblasti kulturního dědictví, zejména aktivity v památkově chráněných objektech a územních celcích
- Dobrovolnictví v oblasti umělecké činnosti – podíl na realizaci uměleckých produkcí, přehlídek, festivalů a dalších aktivit
- Dobrovolnictví na jednorázových společenských a kulturních akcích pro veřejnost

Jeden z výrazných rysů dobrovolníků v kultuře je, že velká část z nich se za dobrovolníky nepovažuje. Šimková a kol. (2011, s. 25) ovšem uvádí, že dobrovolníky v kultuře představují členové neprofesionálních uměleckých souborů a spolků, organizátoři kulturních akcí a obecně společenského dění kolem sebe, a dále potom osoby zabývající se ochranou a revitalizací místních kulturních památek, nebo lidé opatřující kroniky a tradice svých obcí.

Gregoriniová dále zmiňuje, že dobrovolníci v této oblasti mohou spojit své záliby a koníčky s veřejně prospěšnou činností a prožít také nevšední emoční zážitky. Jak dále uvádí Gregoriniová (2012, s. 4), rozmanitost lidské kultury se odráží v rozmanitosti dobrovolnictví v kultuře. Zmiňuje také bohatou tradici občanské angažovanosti v kultuře v prostoru Českých zemí.

Dobrovolníci v kultuře působí především v následujících základních kategoriích (Gregoriniová (2012, s. 4)

- Péče o hmotné a nehmotné kulturní dědictví – tedy nemovité památky včetně lidové architektury a technických památek, movité historické a umělecké památky (hmotné dědictví), zvyky a tradice, historickou paměť, znalosti a dovednosti, hudbu a tanec, jazyk a literaturu, tradiční kuchyni (nehmotné dědictví).
- Poskytování veřejných kulturních služeb nebo podílení se na nich – služby muzeí a galerií, knihovnické služby, činnost v památkově chráněných objektech nebo realizace uměleckých produkcí (divadelní představení, koncerty apod.), bez ohledu na právní formu poskytovatele.

Tuto terminologii můžeme rozšířit o následující kategorii:

- Podpora kultury a vzdělanosti ve virtuálním prostoru - dobrovolníci zajišťují obsah a údržbu tematických webů, např. online encyklopedie, nebo tematické weby nad rámec veřejných kulturních služeb, jedná se o oblast úzce spojenou s tzv. virtuálním neboli online dobrovolnictvím.[74] Typickým příkladem je online encyklopedie Wikipedie, provozovaná nadací Wikimedia Foundation (Miller a Murray, 2010), Encyklopedie dějin města Brna (Encyklopedia Brna, 2019) nebo web Drobné památky (Drobné památky, 2019)

Šimková (2011. s. 25) zmiňuje také přesah různých dobrovolnických aktivit v kultuře s dobrovolnickými aktivitami na rozvoj občanské společnosti jako např. Festival Boskovice, zahrnující hudební, divadelní i filmové akce a výstavy při zaměření na záchranu a obnovu židovské obce ve městě.

[74] Rochester a kol. (2010) označují virtuální dobrovolnictví jako jeden z budoucích trendů dobrovolnictví. Frič a Pospíšilová (2010, s. 28) dodávají, že tento typ dobrovolnictví je spojen s: "*rozvojem informačních a komunikačních technologií, které umožnily vznik virtuálních komunit a otevřely široké pole příležitostí pro působení tzv. virtuálních dobrovolníků*".

Přínos dobrovolníků do oblasti kultury a památek můžeme vymezit v návaznosti na tři výše uvedené kategorie dobrovolnictví:

- Dodatečné lidské zdroje pro ochranu památek a nehmotného kulturního dědictví, a tím i potenciál pro vyšší kvalitu této péče
- Dodatečné lidské zdroje pro oblast veřejných kulturních služeb a tím i potenciál pro vyšší kvalitu těchto služeb
- Poskytování dodatečných služeb ve virtuálním prostoru, zvyšující dostupnost informací

Právě poskytování služeb je ve virtuálním prostoru jeden z moderních fenoménů, a to virtuální dobrovolnictví při tvorbě, rozvoji a údržbě internetových encyklopedií. Tou nejznámější z nich, která je zároveň volně dostupná, je bezesporu Wikipedia. Wikipedia, stejně jako její sesterský projekt Wikislovník jsou založeny na práci především dobrovolníků – neprofesionálů, kteří spolupracují na tvorbě a vývoji obsahu webu (Zesch, Müller a Gurevych, 2008, s. 1646). Po celém světě se tomuto projektu věnují tisíce dobrovolníků (Baytiyeh a Pfaffman, 2010, s. 128). Určitou zajímavostí, kterou uvádí Baytiyeh a Pfaffman (2010) je, že i když do obsahu jednotlivých jazykových mutací mohou přispívat i laici, výzkumy zaměřené na anglickou verzi ukazují až mimořádnou faktickou přesnost.

Taktéž s dobrovolnictvím v kultuře jsou spojeny přínosy. Gregoriniová (2012, s. 8) uvádí pozitivní dopady na dobrovolníka, jako je získání nových znalostí a dovedností, rozvinutí svého potenciálu, tvořivosti a sebevědomí. Dále potom zvýšení kvality života jak dobrovolníka, tak lidé těžící z dobrovolnické práce. Gregoriniová (2012, s. 8) dále zmiňuje zvláštní pozitivní dopady dobrovolníků se zdravotním handicapem či ohroženého sociálním vyloučením, kde může u těchto osob přirozenou formou podpořit jejich integraci do společenského dění.

4.6 Souvislost s ostatními metodami

V této části budou diskutovány souvislosti s ostatními metodami k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. S výzkumem Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011) bylo shodných také prvních pět kritérií výběru metody pro použití v aplikaci Dobrometr 1) Přiměřenost designu výzkumu účelu měření a dané perspektivě měření, 2) Šíře a komplexnost přístupu, která bude reflektovat různorodost dobrovolnictví, 3) Srozumitelnost metody, která by měla umožnit srozumitelnost pro co nejvíce stakeholderů, 4) Objektivnost - kdy by základ metody měl být dostatečně objektivní a 5) Proveditelnost – metoda by měla vyžadovat dostupné data a zdroje. Těchto pět kritérií bylo v rámci zaměření výzkumu doplněno o kritérium 6) Praktická využitelnost navazuje na předchozí bod a měla by reflektovat místní specifika.

Na základě těchto kritérií pak byla zvolena metoda mzdy specialisty ve variantě devíti náhradních mezd. Dle terminologie Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011) se jedná o strategii hodnocení s názvem náklady náhrady, kdy jsou jednotlivé dobrovolnické hodiny

oceňovány určitou hodnotou, kdy tato hodnota (proxy) je stanovena metodou vypozorování (angl. observed proxy). Zaměření měření je potom na vstupy dobrovolnické činnosti, konkrétně na vstup v podobě dobrovolnické činnosti. Co se týče strategie hodnocení, byla zvolena již zmíněná metoda mzdy specialisty, odpovídající doporučením ILO (2011). V této metodě jsou informace o náhradních hodnotách přebírány z národních systémů o průměrném výdělku. Oproti metodě ILO v nejčistší variantě se metoda v aplikaci Dobrometr liší v tom, že z hlediska hledání náhradních hodinových hodnot nezachází níže na úroveň devíti hlavních tříd zaměstnání. V obou případech je však základem metody hledání shodných charakteristik mezi dobrovolnickou činností a placeným povoláním, případně souborem těchto povolání.

Další známou metodou je v českém prostředí metoda Českého statistického úřadu. Tato metoda z důvodu omezené dostupnosti dat využívá metodu obecné mzdy, konkrétně mediánové hodinové mzdy ze mzdové (nestátní) sféry). Metoda v aplikaci Dobrometr sice využívá metodu mzdy specialisty, v jednotlivých hlavních třídách zaměstnání však také čerpá mediánové hodinové výdělky, přičemž také čerpá data ze mzdové (nestátní) sféry. Důvod k tomuto zacílení je v prvé řadě v tom, že i když určitá část dobrovolníků působí ve veřejných službách, jedná se z pohledu veřejných organizací z velké většiny o "externí dobrovolníky, a jejich vztah má svojí podobou blíže ke kontrahování určitých činností soukromým organizacím (spadajícím do mzdové sféry), než státním zaměstnancům (spadajícím do platové sféry).

Jednou z novějších metod k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, také s výrazným praktickým zaměřením, je metoda České rady dětí a mládeže, vzniklá v rámci projektu SAFE. Tato metoda také využívá náklady náhrady, vypozorované náhradní hodnoty (proxy) a mzdu specialisty, přičemž se taktéž jedná o devět náhradních hodnot, v návaznosti na devět hlavních tříd zaměstnání. Mezi metodou v rámci projektu SAFE a metodou v aplikaci Dobrometr přes tyto podobnosti existují dva hlavní rozdíly. Tím prvním je zacílení metody SAFE na relativně úzký segment dobrovolnictví, sport a práci s dětmi a mládeží, čemuž odpovídá i popis jednotlivých typů dobrovolnických činností, který je spíše obecného charakteru. Metoda v rámci aplikace Dobrometr usiluje o zachycení dobrovolnictví v celé jeho rozmanitosti. Pracuje tak se devíti oblastmi dobrovolnictví, kdy sport představuje jednu z nich, a práce s dětmi a mládeží je součástí oblasti rozvoje člověka.

Každá z těchto devíti oblastí má vlastní popis nejen své oblasti, ale i jednotlivých oblastí dobrovolnictví. Uživatel z oblasti sportu (např. koordinátor dobrovolníků během olympijského festivalu) tak u jednotlivých typů dobrovolnických činností uvidí do určité míry jiné popisy jednotlivých dobrovolnických činností, než uživatel z oblasti dobrovolnictví zaměřeného na práci s mládeží (např. dobrovolník vedoucí kroužek s dětmi na poznávání přírody). Analogicky tomu potom bude v ostatních oblastech, jako je kultura, sociální péče, životní prostředí apod. Tyto popisy, včetně konkrétních příkladů, přitom vznikly na základě obecného popisu, formulovaného v této zprávě. Konkrétní podoby dostaly proto, aby použití metody bylo pro uživatele co možná nejvíce intuitivní, a dále proto, aby nedocházelo ke zbytečným zkreslením

dat. Druhým rozdílem metod SAFE a Dobrometr spočívá v evidenci dobrovolnické činnosti a následného vyčíslování hodnoty dobrovolnické činnosti, kdy ve druhém případě vše probíhá v aplikaci Dobrometr, která je uživateli přístupná z jednoho účtu na různých zařízeních (notebook, tablet, smartphone apod.).

Určitou podobnost je možné nalézt také mezi webovými kalkulačkami hodnoty dobrovolnictví, které však nejsou příliš rozšířené (podle dostupných informací) ani v zahraničí. Zmiňme např. webovou online kalkulačku organizace Volunteering Tasmania (Volunteering Tasmania, 2014)[75], která je však v řadě ohledů odlišná od aplikace Dobrometr. Jedná se o jednu z navazujících metod, která počítá i s ostatními (finančními) náklady dobrovolníka na dobrovolnictví, dále potom samotné dobrovolnictví rozlišuje podle věku dobrovolníka, využívá však jednu obecnou mzdu. Na podobném principu funguje i webová online kalkulačka Sterling Volunteers (Sterling Volunteers, 2017)[76]. Aplikace Dobrometr je tak více zacílena na využití ze strany organizací pracující s dobrovolníky, kdy má ambici stát se nástrojem pro profesionální management dobrovolnictví. Analýza dostupných metod a aplikací však probíhala pouze o metodách určených pro nekomerční použití. Je tedy možné, že v rámci příprav našeho projektu byla opomenuta nějaká zahraniční metodika nepoužitelná bez dalších poplatků v rámci běžných licencí, které mají tuzemské vysoké školy k dispozici, co se přístupu k informačním zdrojům týče.

Celkově vzato můžeme říci, že metoda použitá v aplikaci Dobrometr vychází z teoretických pramenů, na jejímž základě dále potom z výzkumného šetření provedeného formou dotazníkového šetření a polo-strukturovaných rozhovorů. Na tomto základě vykazuje logicky shodné rysy s některými ostatními metodami. Tyto rozdíly, stejně jako vlastní invence výzkumného týmu, byly popsány v této subkapitole.

Shrnutí kapitoly 4

Tato kapitola obsahuje tři prvky zásadní pro metodu k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví pro aplikaci Dobrometr. Za prvé je to část popisující volbu definice dobrovolnictví pro potřeby tohoto výzkumu. Jedná se o mírně modifikovanou metodu ILO, kdy upravená definice zní následovně: Dobrovolnictví je neplacená nepovinná činnost, tedy když jednotlivci věnují čas bez finanční odměny prostřednictvím aktivit vykonávaných buď prostřednictvím organizace nebo přímo ve prospěch ostatních mimo vlastní domácnost nebo rodinu. Za druhé je to volba typů dobrovolnických činností pro potřeby aplikace Dobrometr, které byly zvoleny následovně: Dobrovolníci v managementu; Dobrovolníci specialisté; Dobrovolníci s nižší mírou specializace; Dobrovolníci v administrativě; Dobrovolníci ve službách a dobročinném

[75] *K dispozici v angličtině na následujícím odkazu:* https://www.volunteeringtas.org.au/for-organisations/value-of-volunteering-calculator/

[76] K dispozici v angličtině na následujícím odkazu: https://www.sterlingvolunteers.com/resources/return-on-volunteer-investment-calculator/

prodeji; Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé; Dobrovolní kumštýři a řemeslníci; Dobrovolníci obsluhující větší zařízení; Dobrovolníci při jednoduchých činnostech. Za třetí je to volba jednotlivých oblastí dobrovolnictví, které byly pro potřeby aplikace Dobrometr definovány následovně: Péče o zdraví; Sociální péče; Rozvoj člověka; Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva; Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce; Rozvoj místních komunit; Sport; Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata; Kultura a ochrana památek.

5 Možnosti uplatnění údajů o hodnotě dobrovolnictví

V této kapitole bude na základě odborných studií a příkladů z praxe popsáno praktické uplatnění údajů o hodnotě dobrovolnictví. Jedná se o několik základních oblastí, a sice: výzkumná šetření a studie o hodnotě dobrovolnictví, zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů, využití údajů o hodnotě v PR výstupech, motivace dobrovolnictví. Dostál (2016b, s. 97) uvádí následující praktické využití údajů o ekonomické hodnotě dobrovolnictví. První způsobem jsou statistická šetření, jejichž cílem je zjistit odhady této hodnoty, obvykle následované interpretací výsledků. Toto měření může být zacíleno na konkrétní organizaci (např. ADRA, UNICEF nebo Červený kříž), konkrétní oblast dobrovolnictví (např. sociální služby, ekologie, mimořádné události), na danou zemi (např. jako součást Satelitních účtů neziskových institucí), či klidně na celý svět (viz Salamon, Sokolowski a Haddock, 2011). Druhým způsobem využití, který v současné době nabývá v ČR na popularitě, je zahrnutí hodnoty kofinancování projektů. Obecně je tento postup možné uplatnit v různých typech výzev, včetně rozdělování prostředků z veřejných zdrojů (ministerstva, obce a kraje, Evropské fondy, Norské fondy apod.), ale i ze soukromých zdrojů (např. nadace) (Dostál, 2016b, s. 98). Třetím způsobem využití podle Dostála (2016b, s. 100) je ekonomické hodnocení dobrovolnických programů, což je kategorie metod navazujících na metodu základní. Tyto metody tedy zahrnují údaje o hodnotě dobrovolnictví pro hodnocení efektivnosti (nejčastěji technické) dobrovolnického programu. Jako takové s sebou nesou jak výhody, tak omezení daná designem výzkumu vstupní metody. Čtvrtým způsobem využití podle Dostála (2016b, s. 102) je využití údajů o hodnotě dobrovolnictví jako jeden z prostředků motivace dobrovolníků, stávajících i potenciálních, v podobě kvantifikace jedné z dimenzí jejich dobrovolnické činnosti.

V této kapitole jsou tak postupně rozebrány následující typy praktického uplatnění údajů o hodnotě dobrovolnictví:

- Výzkumná šetření a studie o hodnotě dobrovolnictví
- Hodnota dobrovolnictví jako součást kofinancování projektů
- Hodnota dobrovolnictví jako součást PR výstupů
- Motivace k dobrovolnictví
- SROI analýza a dobrovolnictví
- Hodnocení efektivnosti dobrovolnických programů

5.1 Výzkumná šetření a studie o hodnotě dobrovolnictví

Prvním způsobem využití údajů o hodnotě dobrovolnictví jsou výzkumná šetření, obvykle za účelem poskytnutí informace o hodnotě dobrovolnictví na daném území, v dané oblasti dobrovolnictví, za danou organizaci apod.

Dostál (2016b, s. 97) označuje tento způsob využití údajů o ekonomické hodnotě dobrovolnictví jako základní. Jedná se o vyčíslení odhadů o hodnotě dobrovolnictvím, se kterým se pak může či nemusí dále pracovat. Mezi obvyklé cíle zhotovování těchto odhadů patří informování organizace, případně laické či odborné veřejnosti o hodnotě dobrovolnictví, respektive jeho vybraných případech. Šetření může také cílit na vybrané skupiny stakeholderů, jako jsou média, veřejné subjekty, individuální a firemní dárci, skutečné i potenciální dobrovolníci apod.). V literatuře můžeme nalézt předpoklad, že vyčíslování hodnoty dobrovolnictví může přispět k určitému zhmotnění obtížně kvantifikovatelného významu dobrovolnictví, a tím i přispět k vyšší dostupnosti lidských i finančních zdrojů na podporu dobrovolnictví[77] (Salamon, Sokolowski a Haddock, 2011, s. 220; Colman, 2000, s. 7; Dostál, 2014, s. 13).

Mezi těmi, kdo tyto odhady provádí (respektive zadávají), mohou být jak veřejné instituce (např. statistické úřady, ministerstva apod.), tak samotné neziskové organizace pracující s dobrovolníky nebo výzkumná pracoviště a vysoké školy bez ohledu na právní formu. Výsledky mohou být uchovány pro vnitřní potřebu organizace, zveřejněny ve vlastních publikacích, tiskových zprávách, článcích na webu apod., případně být publikovány ve výzkumných časopisech.

První skupinou popsanou níže jsou mezinárodní šetření, s klíčovým postavením Centra pro studia občanské společnosti Univerzity Johnse Hopkinse. Významnou roli hraje také Manuál ILO (2011) k měření dobrovolnické práce, na kterém se kromě tohoto pracoviště podíleli experti z různých částí světa. Druhou skupinou jsou satelitní účty neziskových institucí, taktéž s manuálem. Třetí skupinu představují šetření o hodnotě dobrovolnictví na úrovni oblasti dobrovolnictví (sociální služby, ekologii, mimořádné události apod.), které mohou být pojaty buďto za celé území (např. Česká republika), nebo časově a geograficky omezené (např. konkrétní povodně v daném roce). Čtvrtou skupinu představují šetření za jednotlivé organizace, a to jak jednotlivé organizace v dané zemi (např. ADRA, o.p.s.[78]), sítě organizací v dané zemi (Česká rada dětí a mládeže), nebo v rámci celosvětové sítě (např. Mezinárodní Federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce).

5.1.1 Mezinárodní šetření

Jestliže ekonomy takřka od nepaměti fascinuje otázka hodnoty statků a služeb, fenoménem moderní doby je kvantifikace hodnoty relativně komplikovanějších komodit, včetně

[77] *Jak však upozorňuje Dostál (2016, s. 97), nejedná se o žádný zaručený návod k získání dodatečných finančních prostředků, ale "spíše o oporu při vyjednávání či o dlouhodobé dopady směrem k akceptaci skutečnosti, že dobrovolnictví má i svoji ekonomickou hodnotu, napříč společností".*

[78] *ADRA, o,p,s., spolu s Nadací ADRA, tvoří České zastoupení celosvětového hnutí ADRA, které je zastoupeno ve více než 125 zemích světa (Dostál a Koláček, 2014, s. 45).*

dobrovolnické činnosti. Ještě lákavější otázkou pak je, kolik je na světě dobrovolníků a jakou ekonomickou hodnotu jejich dobrovolnictví má.

a) Celosvětové odhady ekonomické hodnoty dobrovolnictví

Tohoto úkolu se chopil tým z Univerzity Johnse Hopkinse z USA. Tento tým vedený profesorem Salamonem (Salamon a kol., 2011) uskutečnil odhad celosvětového počtu dobrovolníků, včetně celosvětové hodnoty dobrovolnické práce. Jelikož přirozeně neexistuje světová databáze dobrovolníků, a v některých, zejména rozvojových, zemích, jsou mizivé informace o počtu dobrovolníků a dobrovolnických hodin, museli tito výzkumníci část těchto údajů odhadovat za pomocí ekonometrických modelů. Výsledek jejich zkoumání byl však překvapivý, a zřejmě se natrvalo zapsal do dějin zkoumání dobrovolnictví, včetně jeho ekonomické dimenze.

Salamon a kol. použili pro vyjádření celosvětové společenské a ekonomické významnosti dobrovolnictví hypotetickou myšlenku, kdyby všichni dobrovolníci světa žili v jedné zemi, pomyslném státu dobrovolníků (angl. Volunteerland), byla by tato země druhou nejlidnatější na světě po Číně, zhruba s necelou miliardou obyvatel, a zároveň by se řadila mezi nejsilnější ekonomiky světa, a to konkrétně na sedmém místě (Salamon a kol., 2011, s. 217). Pokud bychom tuto hypotetickou myšlenku dále rozvíjeli, můžeme s jistou nadsázkou říci, že zástupce celosvětové komunity dobrovolníků by následně jezdil spolu se zástupci nejsilnějších světových ekonomik na setkání typu G9 apod.

Studie Salamona a kol. (2011) dále uvádí odhady rozdělení světové hodnoty dobrovolnictví podle příjmů jednotlivých zemí. Tento přehled uvádí následující tabulka:

Tabulka 6: Světová hodnota dobrovolnictví podle příjmů jednotlivých zemí

Rozdělení podle úrovně příjmů jednotlivých zemí	Ekonomická hodnota dobrovolnictví		% světového HDP
	Miliard US dolarů	% celku	
Nízký a nižší střední	0,1033	7,7 %	13,1 %
Vyšší střední a vysoký	1 244,9	92,3 %	86,9 %
Celkem	1 348,1	100 %	100 %

Zdroj: Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 240).

Jak plyne z výše uvedené tabulky, většina světové hodnoty dobrovolnictví patří do zemí s vyšším středním a vysokým příjmem. Na tyto země připadá velká většina světové produkce procházející trhem a zachycována HDP. Nicméně zatímco se země s nízkým nebo nižším

středním příjmem podílí na celosvětové hodnotě dobrovolnictví ze 7 %, jejich podíl na světovém HDP je téměř dvojnásobný (13,1 %).

Výše uvedený výzkum odhadoval také celkové počty dobrovolníků v zemích podle úrovně příjmů jednotlivých zemí. Následující tabulka ukazuje, jak ošidné by bylo dělat čistě z údajů o hodnotě dobrovolnictví v regionech s různou ekonomickou situací závěry ohledně počtů dobrovolníků.

Tabulka 7: Rozdělení světové dobrovolnické populace dle výše příjmů jednotlivých zemí

Rozdělení podle úrovně příjmů jednotlivých zemí	Dobrovolníci		% světové populace
	Počet (v milionech)	% celku	
Nízký	297,1	30,6 %	32,1 %
Nižší střední	304,2	31,3 %	37,3 %
Vyšší střední	114,5	11,8 %	12,9 %
Vysoký (mimo OECD)	13,2	1,4 %	1 %
Vysoký (OECD)	242,1	24,9 %	16,7 %
Celkem	971	100 %	100 %

Zdroj: Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 238).

Z výše uvedené tabulky je patrné, že podle odhadů se cca 61,9 % dobrovolníků nachází v zemích s nízkým nebo nižším středním příjmem, zatímco 38,1 % dobrovolníků se nachází v zemích s vyšším středním nebo vysokým příjmem. Stále se přitom jedná o hodnotu vstupu dobrovolnické práce, který může, a často také je, doprovázen ostatními vstupy, představující ostatní náklady dobrovolnické práce (viz další část zprávy o vstupech, výstupech a dopadech dobrovolnictví. Je také třeba mít na paměti, že hodnota dobrovolnictví založená na nákladech náhrady je zpravidla ovlivněna ekonomickou situací v dané zemi, proto je k tomu potřeba přihlížet v mezinárodním srovnání, aby nedošlo k mylné interpretaci.

Výzkum Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011) dále přinesl zajímavé výsledky ohledně ekonomické hodnoty dobrovolnictví v jednotlivých regionech.

Tabulka 8: Rozdělení světové dobrovolnické populace dle regionů

Region	Ekonomická hodnota dobrovolnictví		% světového HDP
	Miliard US dolarů	% celku	
Severní Amerika	516,8	38,3 %	33,2 %
Západní Evropa	471,6	35 %	26,6 %
Dálný východ	117,1	8,7 %	17,5 %
Jižní Asie a Indonésie	65,9	4,9 %	5,5 %
Afrika	48,8	3,6 %	3,6 %
Východní Evropa a Rusko	42,9	3,2 %	4,4 %
Austrálie a Nový Zéland	36,4	2,7 %	2,1 %
Blízký východ	24,5	1,8 %	3,4 %
Jižní Amerika	24,2	1,8 %	3,7 %
Celkem	1 348,1	100 %	100 %

Zdroj: Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 240).

Kromě odhadů ekonomické hodnoty dobrovolnictví v jednotlivých částech světa tento výzkum přinesl i odhady počtu dobrovolníků. Následující tabulky uvádí odhady počtu dobrovolníků v jednotlivých regionech i celosvětově.

Tabulka 9: Rozdělení světové dobrovolnické populace dle regionů

Region	Dobrovolníci		% světové populace
	Počet (v milionech)	% celku	
Severní Amerika	107	11 %	7,3
Západní Evropa	98,8	10,2 %	7,2
Dálný východ	204,2	21 %	26
Jižní Asie a Indonésie	285,4	29,4 %	30

Afrika	75,5	7,8 %	9,2
Východní Evropa a Rusko	71,8	7,4 %	7,1
Austrálie a Nový Zéland	8,7	0,9 %	0,4
Blízký východ	63,7	6,6 %	6,1
Jižní Amerika	55,9	5,8 %	6,7
Celkem	971	100 %	100 %

Zdroj: Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 238).

Práce výzkumníků z Univerzity Johnse Hopkinse je důležitá také proto, že je úzce propojena s Manuálem mezinárodní organizace práce pro měření dobrovolnictví (ILO, 2011). Jednak proto, že je v dané studii (Salamon a kol., 2011) hojně zmiňována a diskutována, ale také proto, že vznikla za přispění mnoha dalších expertů a organizací právě na Univerzitě Johnse Hopkinse.

b) Manuál ILO k měření dobrovolnické práce

Manuál Mezinárodní organizace práce (ILO, 2011) k měření dobrovolnické práce je do značné míry zásadním dokumentem z hlediska mezinárodního měření dobrovolnictví. Tento manuál totiž nabízí určité standardy, jak postupovat při měření dobrovolnictví, tak, aby výsledné údaje byly srovnatelné. Tento manuál tak lze použít i na místní úrovni, či pro jednotlivé organizace, ale jeho hlavní smysl je přinášet určité standardizované údaje.

Tento manuál vznikl za spolupráce relativně širokého zastoupení mezinárodní odborné komunity. Podle Manuálu ILO (2011, s. i) vznikl tento manuál v Centru pro studia občanské společnosti Univerzity Johnse Hopkinse, pod záštitou Oddělení statistiky Mezinárodní organizace práce a ve spolupráci s programem Dobrovolníci OSN (United Nations Volunteers). Na vzniku se přitom podílela Skupina technických expertů Mezinárodní organizace práce, ve které byli přední statistici a ekonomové z různých zemí světa (ILO, 2011,

Manuál se zabývá otázkami, proč dobrovolnictví měřit, jak definovat dobrovolnickou práci, jednotlivými elementy výzkumného šetření, cílovými proměnnými a klasifikací, způsobem využití dat apod. (ILO, 2011).

Jedním ze standardů, které manuál uvádí, je definice dobrovolníka diskutována výše v textu. Za inspirativní můžeme označit také doporučení, netázat se respondentů z řad dobrovolníků, kolik času věnovali dobrovolnictví. Nicméně danou otázku obejít dotazem, kolik času věnovali neplacené povinné práci ve prospěch ostatních (mimo vlastní domácnost). Tato otázka je inspirativní nejen v oblasti dobrovolnictví, ale i v oblastech, kde předmětem zkoumání jsou samotné neziskové organizace. Může se jednat o pojmy jako je marketing nebo management

(řízení) lidských zdrojů, kdy položení otázky bez definování klíčového pojmu může zkreslit výsledná data. Naopak opsat danou činnost definicí zvýší pravděpodobnost, že respondenti budou odpovídat na otázku, na kterou jsou (z pohledu tazatelů) tázáni.

Důležitým závěrem je doporučování mzdy specialisty k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví a uvádění příkladů v tabulkách v přílohách, jak postupovat.

5.1.2 Satelitní účty neziskových institucí

Spolu s kritikou standardních ekonomických indikátorů typu HDP rostla potřeba zachycovat ekonomických hodnotu i netržní produkce. Jedním z těchto způsobů jsou satelitní účty neziskových institucí (2016b, s. 97). Údaje o ekonomické hodnotě dobrovolnictví jsou šetřeny statistickými úřady a následně zahrnuty do satelitních účtů neziskových institucí, konkrétně do položky mezd.

Manuál pro satelitní účty neziskových institucí

Jelikož Centrum pro studia občanské společnosti na Univerzitě Johnse Hopkinse patří mezi přední světová výzkumná pracoviště z této oblasti, není překvapivé, že spolupracovali i na dokumentu spojující dvě výše uvedené oblasti, satelitní účty a mezinárodní manuály. Z roku 2018 pochází příručka k vedení národních účtů s názvem Satelitní účty neziskových a příbuzných institucí a dobrovolnické práce (OSN, 2018).

Tento dokument se věnuje také hodnotě dobrovolnictví, přičemž se opět odkazuje na manuál ILO (2011). Z tohoto manuálu také přebírá zásadu pro výběr metody hodnocení, kdy uvádí: "*tam, kde použití metody náhradní mzdy specialisty* (pozn. přiřazování konkrétní dobrovolnické činnosti ke konkrétnímu povolání) *není vhodné, z důvodu omezení dat nebo dalších faktorů, použijeme nebližší další mzdu v pořadí*" s upřesněním, že se jedná o následující typy náhradních mezd dle odvětví, průměrné mzdy za jednotlivá povolání, *průměrných mezd vysoce kvalifikovaných, středně kvalifikovaných a nekvalifikovaných pracovníků a minimální mzdu nebo mzdu relativně nízko ohodnoceného povolání jako je sociální práce* (OSN, 2018, s. 54).

Český statistický úřad a satelitní účty neziskových institucí v ČR

Český statistický úřad tato šetření provádí pravidelně od roku (ČSÚ, 2015, s. 7), mimo to se Česká republika objevovala mezi zkoumanými zeměmi rozsáhlého výzkumu Univerzity Johnse Hopkinse (Salamon a Sokolowski, 2001, s. 2). Český statistický úřad provádí v českém prostředí nejdéle systematické šetření hodnoty dobrovolnictví. V roce 2015 došlo k uspořádání semináře k problematice oceňování dobrovolnické práce, který pořádala Pracovní skupina pro zavádění Satelitního účtu neziskových institucí v ČR (ČSÚ, 2015).

Následně došlo k volbě metody vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, a náklady náhrady využívající obecnou mzdu. Jako obecná mzda byl zvolen medián výdělku v platové (státní)

sféře tuzemské ekonomiky na základě dat publikovaných Informačním systémem o průměrném výdělku (ISPV). První satelitní účet, včetně agregované hodnoty dobrovolnictví v ČR za rok 2005, byl sestaven v roce 2007. Následně (u dat za rok 2012 a dále) bylo rozhodnuto o změně náhradní mediánové mzdy z platové do mzdové (soukromé) sféry. Podle informací ČSÚ by mělo využití dat ze mzdové sféry "*více odpovídat mzdám v neziskovém sektoru, než-li byla mediánová hodnota platu v ČR*" (ČSÚ, 2015, s. 6).

Jak uvádí Český statistický úřad (ČSÚ, 2015, s. 7), vyčíslená hodnota dobrovolnické práce je zahrnuta do položky "Mzdy a platy (D.11). Navýšení položky D.11 se promítne do změny celkových náhrad zaměstnancům (D.11) a do bilančních položek (provozní přebytek, disponibilní důchod, čisté úspory, čisté půjčky a jiné)." Mimo to dojde k navýšení netržní produkce u neziskových institucí sloužících domácnostem.
Data ČSÚ neumožňují evidenci celkového počtu dobrovolníků v ČR, neboť mají k dispozici pouze data o počet dobrovolníků od jednotlivých organizací. Jeden dobrovolník se však může věnovat dobrovolnické činnosti i pro více různých organizací. Následující tabulky z dat ČSÚ však uvádí počty dobrovolníků a dobrovolnických hodin dle velikosti organizací a právních forem.

Nejprve si uveďme malé neziskové instituce, které mají nula až devět zaměstnanců:

Tabulka 10: Počet dobrovolníků a odpracovaných hodin podle právních forem v malých neziskových institucích v období 2011 až 2014

Neziskové instituce	Období	Počet dobrovolníků	Počet dobr. hodin	Průměrný počet dobr. hodin/ os.
Církevní	2011	20 207	1 309 148	64,8
Sdružení	2012	608 693	30 465 085	50,1
Org. složky sdružení	2012	300 958	8 633 959	28,7
Obecně prosp. spol.	2013	3 820	215 883	56,5
Nadace, nadační fondy	2014	4 243	241 681	57,0
Ostatní	2015	8 860	201 851	22,8

Zdroj: Fořtová (2017, s. 23).

Následující tabulka uvádí typově stejné informace, ale za velké organizace, mající deset a více zaměstnanců. Zatímco data za malé organizace pochází z různých období, data za velké organizace jsou všechna za rok 2014. Tato skutečnost je dána designem výzkumu, který provádí ČSÚ v rámci Satelitních účtů neziskových institucí. Konkrétně se jedná o skutečnost, že šetření zahrnuje velké neziskové instituce každý rok, zatímco malé neziskové instituce jsou

předmětem šetření každých pět let a následující roky jsou data za tyto organizace extrapolována.

Tabulka 11: Počet dobrovolníků a odpracovaných hodin podle právních forem ve velkých neziskových institucích v období 2011 až 2014

Neziskové instituce	Období	Počet dobrovolníků	Počet dobr. hodin	Průměrný počet dobr. hodin/ os.
Církevní	2014	11 012	198 108	18,0
Sdružení/ spolky	2014	194 615	15 538 884	79,8
Org. složky sdružení/ pobočné spolky	2014	1 440	52 520	36,5
Obecně prosp. spol.	2014	4 663	209 367	44,9
Nadace, nadační fondy	2014	19	1 010	53,2
Ostatní	2014	633	40 325	63,7

Zdroj: Fořtová (2017, s. 23).

Ačkoli má ČSÚ k dispozici údaje o počtu dobrovolníků v jednotlivých organizacích, nelze tímto způsobem zjistit celkový počet dobrovolníků v ČR. Důvodem je především zkušenost, že je velice nepravděpodobné, že by každý dobrovolník vykonával dobrovolnickou činnost v daném roce pouze ve prospěch jedné organizace. Z tohoto důvodu je možné agregovat za celou ekonomiku dobrovolnické hodiny, jako to dělá ČSÚ, ale nikoli počty dobrovolníků.

Z obou tabulek je možné vyčíst několik zajímavých skutečností. Za první, dobrovolníci se věnují dobrovolnictví v organizacích v různých právních formách, byť většina z těchto organizací jsou spolky/ občanské sdružení. Za druhé, většina dobrovolnických hodin ČSÚ v malých organizacích, respektive v organizacích do 9 zaměstnanců. Značná část dobrovolnických hodin je však vykonána i v organizacích o 10 a více zaměstnancích. Aktuální data jsou k dispozici ve výstupech ČSÚ, pravidelně zveřejňovaných ČSÚ (např. Fořtová, Musil, 2018).

Data ČSÚ mají jistě své limity (např. extrapolace dat za malé organizace dle posledních šetření, zaměření na institucionalizované dobrovolnictví), přesto však zůstávají nejkomplexnějším zdrojem dat o hodnotě dobrovolnictví v ČR a jejím vývoji.

Aktuální, a do určité míry i kontroverzní, je otázka využívání pouze jedné náhradní mzdy, zatímco Mezinárodní organizace práce (ILO, 2011) i aktuální výzkumné trendy (např.

Salamon, Sokolowski a Haddock, 2011) doporučují využívání mzdy specialisty. Základním limitem využití přesnějších metod vyčíslování hodnoty dobrovolnické práce jsou dostupná data o dobrovolnických hodinách. V současné době disponuje ČSÚ rozdělením dobrovolnických hodin na tři kategorie. Tomuto tématu se věnoval Rybáček a kol (2017), kteří zkoumali možnosti využití v návaznosti na dostupná data ČSÚ z šetření dobrovolnické práce u neziskových institucí. Z jejich výzkumu je zřejmé, že využití mzdy specialisty při třech kategoriích náhradní mzdy by přineslo jen mírné zpřesnění odhadů. K výraznějšímu zpřesnění by bylo třeba detailnější data od neziskových organizací, případně reprezentativní vzorek s podrobnými daty, na základě kterého by došlo k zpřesnění dat ČSÚ.

Data ČSÚ v každém případě představují unikátní přehled o počtu dobrovolnických hodin, hodnotě dobrovolnictví v ČR. Tato data je však třeba brát jako určité minimální odhady, neboť pracují pouze s dobrovolnictvím vykonávané prostřednictvím neziskových institucí. Nejsou zde tedy obsaženy dobrovolnické hodiny vykonávané prostřednictvím neformálních uskupení (která nejsou právě registrována) a také individuální dobrovolnictví vykonávané jednotlivci bez nutnosti organizace. Kvalita těchto dat také závisí na tom, jaké vstupy o dobrovolnických hodinách jednotlivé neziskové instituce do ČSÚ zasílají.

Přes všechny tyto faktory jsou však údaje o počtu dobrovolníků, dobrovolnických hodinách a hodnotě dobrovolnictví v ČR jedinečné svým rozsahem. Zajímavou statistikou je také srovnání počtu placených a dobrovolných pracovníků v neziskových institucích v ČR, které uvádí následující tabulka:

Tabulka 12: Vývoj počtu pracovníků v neziskových institucích v ČR

Rok	Počet zaměstnanců v neziskových institucích	Počet dobrovolníků FTE	Poměr mezi počtem zaměstnanců a přepočteným počtem dobrovolníků
2011	99 527	25 968	0,26
2012	100 274	25 964	0,26
2013	104 830	25 307	0,24
2014	107 243	26 414	0,25
2015	104 277	26 102	0,25
2016	104 087	26 661	0,26

Zdroj: Fořtová, Musil (2018, s. 7), doplněno autory.

Tabulka prezentovaná ČSÚ byla rozšířena o poslední sloupec, který představuje určitou analogii k metodě VPSR přestavenou v první kapitole zprávy. Metoda VPSR ve své standardní podobě vyjadřuje poměr počtu dobrovolníků k placenému personálu v dané organizaci (Goulbourne a Embuldeniya, 2002). Na rozdíl od tohoto standardního pojetí se naše kalkulace zaměřuje na celý dobrovolnický sektor zachycený daty ČSÚ. Vzhledem k tomu, že data ČSÚ neumožňují kalkulaci této metody v její čisté podobě, byla provedena alespoň přibližná kalkulace, kdy počet dobrovolníků je nahrazen počtem přepočtených úvazků.

Z tohoto srovnání tak především můžeme vyčíst dvě věci: Za prvé, vývoj počtu dobrovolnických hodin k počtu placených pracovníků v neziskových institucích v ČR je relativně stabilní. Za druhé, poměr mezi přepočtenými plnými úvazky dobrovolníků v neziskových institucích v ČR a plnými úvazky je větší nebo roven srovnání. Roven v případě, že všichni pracovníci neziskových institucí jsou zaměstnáni na plný úvazek (což je však nepravděpodobný scénář. Vyšší v případě, že část placených zaměstnanců neziskových institucí ne zaměstnána na částečné úvazky). V každém případě však přinejmenším čtvrtinu pracovní síly v této oblasti ekonomiky představují dobrovolníci. Následující tabulka ukazuje vývoj počtu dobrovolnických hodin a hodnoty dobrovolnické práce:

Tabulka 13: Vývoj počtu dobrovolnických hodin a hodnoty dobrovolnictví v ČR

Rok	**Počet dobrovolnických hodin (v milionech)**	**Hodnota dobrovolnické práce (v milionech Kč)**
2005	62,989	6 236
2006	48,884	5 177
2007	83,226	9 429
2008	47,206	5 666
2009	47,177	5 769
2010	44,321	5 516
2011	45,185	5 673
2012	44,866	5 671
2013	43,766	5 533
2014	45,608	5 803
2015	45,141	5 963
2016	46,128	6 410

Zdroj: ČSÚ (2015, s. 7) a Fořtová, Musil (2018, s. 8).

Volunteerland a celosvětové šetření

Jak bylo řečeno výše, tyto odhady se opírají o data o dobrovolnických hodinách, které neobsahují neorganizované dobrovolnictví a dobrovolnictví vykonávané prostřednictvím organizací, které nejsou právně registrovány. V tomto kontextu tak můžeme tyto odhady vnímat jako určité minimální odhady počtu dobrovolnických hodin v ČR (viz Salamon, Sokolowski a Haddock, 2011, s. 235). Pokud bychom měli k dispozici podrobnější data o dobrovolnických hodinách, mohli bychom spočítat minimální a maximální odhad ekonomické hodnoty dobrovolnictví při daných dobrovolnických hodinách (viz metoda intervalového odhadu Dostála a Vyskočila, 2014a).

Zajímavou studii z této oblasti publikoval již zmíněný Rybáček a kol. (2017), kteří představují unikátní využití dobrovolnických dat ČSÚ (za rok 2014) ve zjednodušené metodě mzdy specialisty, kterou doporučuje ILO.

Tabulka 14: Alternativní přístupy k ohodnocování práce dobrovolníků v ČR za rok 2014

Ocenění dobrovolnické práce (v milionech Kč)					
Veřejný sektor	**Mediánová mzda (přístup ČSÚ)**	**Minimální mzda**	**Mediánová mzda specialisty (CZ-NACE)**	**Mediánová mzda specialisty (CZ-ISCO)**	**Mediánová obecná mzda (pl. sféra)**
Nefinanční společnosti	14	5	10	16	15
Finanční společnosti	0	0	0	0	0
Vládní organizace	0	0	0	0	0
Neziskové instituce	5 789	2 302	5 058	6 079	6 629
Celkem	**5 803**	**2 307**	**5 068**	**6 075**	**6 644**

Zdroj: Rybáček a kol, 2017, s. 22.

Tabula představuje aktuálně používanou metodu obecné mzdy ČSÚ představující mediánový hodinový výdělek ze mzdové (nestátní) sféry (první sloupec), její alternativu z platové (veřejné) sféry (pátý sloupec). Dále potom metodu minimální mzdy používanou v některých

zemích (třetí sloupec) a dvě varianty mzdy specialisty. Mzda specialisty ve variantě klasifikace podle odvětví (CZ-NACE) (třetí sloupec) a běžnější varianty ve členění podle jednotlivých povolání (CZ-ISCO) (čtvrtý sloupec).

Podle jejich šetření data o dobrovolnických hodinách, které má ČSÚ k dispozici, umožňují oceňovat zvlášť tři skupiny podle typu dobrovolnických činností. Toto členění však není natolik podrobné, aby reflektovalo značně rozličný charakter dobrovolnictví. Pravděpodobně i z toho důvodu tak není příliš velký rozdíl mezi odhady, které přináší Satelitní účet neziskových organizací (za využití obecné mzdy) a tyto odhady publikované Rybáčkem a kol. (2017), využívající mzdu specialisty se třemi úrovněmi náhradní mzdy.

Jednotlivé metody, které se za desetiletí této subdisciplíny vyvinuly, však jsou mnohem rozmanitější. Přehled vybraných metod, které mají nějakou vazbu k ČR, nebo zde byly alespoň diskutovány v česky psaných pracích a studiích, uvádí následující tabulka.

Tabulka 15: Přehled náhradních mezd za využití různých metod

	Strategie hodnocení/ náhradní mzda (Kč)						
Rok	**MPSV**	**Hestia**	**Medián**	**ČSÚ**	**VŠE**	**Průměr**	**Ind. Sec.**
2000	37,73	33,45	76,94	76,94	82,51	88,29	98,88
2001	40	45	85,52	85,52	90,27	98,49	110,31
2002	44,3	50,85	90,52	90,15	96,13	105,61	118,28
2003	48,14	55,35	97,3	89,21	101,84	113,63	127,27
2004	48,26	59,4	102,23	106,73	109,55	118,62	132,85
2005	51,69	63,75	108,08	113,44	116,2	126,01	141,13
2006	54,3	69,6	112,27	120,19	120,11	131,81	147,63
2007	57,38	72,15	119,38	136,86	127,81	144,51	161,85

Zdroj: Novák, 2008, s. 164, Dostál, 2015a, s. 25 a ČSÚ (2013, s. 8)[79].

Všechny tyto metody oceňují dobrovolnické hodiny, a představují tak odhad hodnoty jedné dobrovolnické hodnoty vykonané na území ČR, bez ohledu na další specifika. Některé vznikly v praxi managementu dobrovolnictví, např. metoda MPSV vycházející z platových tarifů nebo metoda Tošnera a Sozanské, také označovaná jako metoda Hestia (Novák, 2008), kde je

[79] *Tabulka byla sestavena Novákem (2008), poté došlo k seřazení jednotlivých metod dle velikosti Dostálem (2015) a následně byl autory aktualizován údaj o náhradní mzdě ČSÚ (2013) za rok 2007, jelikož Novák ve své tabulce uváděl pouze odhad.*

hodnota dobrovolnické činnosti nepřímo taxativně stanovena vládou, respektive parlamentem. V této metodě je hodnota dobrovolnické činnosti vyjádřena 1,5násobkem minimální mzdy a její výše tak závisí na legislativním procesu, stejně jako na konkrétních dobrovolnických hodinách.

Jiné metody se průběžně vyvíjely v zahraničí (medián a průměr) jako důsledek určitého přirozeného vývoje, neboť využívají data, které jsou obvykle v moderních ekonomikách zjišťovány a zveřejňovány. V české literatuře však docházelo i k situaci, kdy byly do českého prostředí aplikovány prvky s obtížně ospravedlnitelnými dílčími elementy konkrétních metod. Příkladem je metoda americké organizace Independent Sector, která patří mezi propagátory, a do určité míry i průkopníky, vyčíslování hodnoty dobrovolnictví a práce s těmito ukazateli. Tato organizace stanovila hodnotu dobrovolnictví jako průměrnou mzdu v jednotlivém státu nebo teritoriu USA, navýšenou o 12 %. Tato hodnota však představuje hodnotu nemzdových benefitů odhadnutých pro USA. V USA je přitom míra těchto benefitů relativně nižší než v řadě Evropských států, včetně ČR (Dostál, 2015a). Alternativní metodu představuje metoda VŠE (Novák, 2008), který se zabýval vývojem alternativní metody vhodné pro české prostředí.

V každém případě je z tabulky jasné, že mezi jednotlivými náhradními hodnotami jsou obrovské rozdíly a také, že výsledky jednotlivých metod musí být pečlivě interpretovány v kontextu metody, která byla použita. Jednotlivé metody tak mají své výhody v oblasti analytické nenáročnosti, nebo naopak vyšší vypovídací hodnoty. Zpravidla jsou však doprovázeny i nevýhodami, např. analytická náročnost, nebo relativně nižší vypovídací hodnota. Vývoj v českém prostředí tak můžeme označit za hledání vlastní cesty, která bude vyhovovat potřebám tuzemských organizací, za nevyhnutelného ovlivňování zahraničními trendy, kde má tato subdisciplína výrazně delší tradici. Zatímco v českém prostředí se toto téma začíná objevovat koncem 90. let 20. století, a to ještě relativně zřídka, v zahraničí je to již koncem 60. let 20. století.

Jelikož provést šetření o hodnotě dobrovolnictví na národní úrovni je značně datově i analyticky náročné, více šetření nalezneme na nižších úrovních zkoumání, např. za jednotlivé oblasti dobrovolnictví nebo za jednotlivé organizace.

5.1.3 Šetření o hodnotě dobrovolnictví na úrovni oblasti dobrovolnictví

Vzhledem k značné rozmanitosti dobrovolnictví se zájem o jeho zkoumání často zaměřuje na konkrétní oblast či typ dobrovolnictví. Jednou z těchto oblastí je studie provedená Ministerstvem práce a sociálních věcí na téma dobrovolnictví v oblasti sociálních služeb (Lusková a Lusková, 2012).

Sociální služby

Významnou studií z oblastí dobrovolnictví v sociálních službách je text publikovaný pod hlavičkou Ministerstva práce a sociálních věcí (Lusková a Lusková, 2012). Tato studie přinesla

v českém prostředí poměrně unikátní odhady počtu dobrovolnických hodin v sociálních službách, a především odhady hodnoty dobrovolnické činnosti v této oblasti. Cílem šetření bylo zjistit stav "*dobrovolnictví v sociálních službách z hlediska kvantity, kvality, teritoria a odhad jeho hodnoty a nákladů v roce 2011 je předmětem tohoto průzkumu*". Účel šetření byl využití dat: "*dalšímu metodickému vedení dobrovolné práce v sociálních službách*".

Jak uvádí Lusková a Lusková (2012, s. 17), respondenti studie deklarovali více než půl milionu dobrovolnických hodin za rok. Po ocenění těchto hodin mediánem (obecná mzda ve variantě využívané ČSÚ), výsledná hodnota byla více než 83 milionů Kč. Studie se také zabývala finanční nákladností dobrovolnictví, kdy podle jejich výpočtů na každou dobrovolnická hodina (oceněnou náhradní mzdou ve výši 142,1 Kč) bylo v průměru vynaloženo 93 Kč.

Tabulka 16: Organizace v oblasti sociálních služeb pracující s dobrovolníky v ČR

Typ organizací	Počet organizací
Poskytovatelé sociálních služeb spolupracující s dobrovolníky	685
Dobrovolnická centra spolupracující s poskytovateli sociálních služeb	84
Celkem	**769**

Zdroj: Sestaveno autory na základě Lusková a Lusková (2012, s. 4).

Předmětem výzkumu se stala dobrovolnická centra spolupracující s poskytovateli sociálních služeb, přičemž těchto 84 organizací bylo osloveno formou dotazníkového šetření. Poskytovaná data byla za rok 2011. Návratnost dotazníků byla 58 %, což představovalo 49 organizací (Lusková a Lusková, 2012, s. 6). Zajímavé je rozdělení počtu dobrovolníků a dobrovolnických hodin na programy akreditované a neakreditované Ministerstvem vnitra.

Tabulka 17: Dobrovolnictví v sociálních službách ve zkoumaném souboru (vysílající organizace[80])

	Akreditované programy	Neakr. programy	Celkem
Počet dobrovolníků	1 223	693	1 916
Počet dobr. hodin	66 782	16 791	83 573
Počet hodin na dobr.	54	24	43,4
Hodnota dobrovolnictví	9 489 722,2 Kč	2 386 001,1 Kč	11 875 723,3 Kč

Zdroj: Sestaveno autory na základě Lusková a Lusková (2012, s. 4, 6, 7 a 10).

[80] *Včetně akreditovaných i neakreditovaných programů.*

Jelikož výše uvedené údaje představují hodnoty 58 % z předmětného souboru za rok 2011 (49 organizací z 84), autorky přistoupily k extrapolaci dat za celý předmětný soubor. Tímto způsobem získali následující hodnoty o všech 84 organizací vysílající dobrovolníky do sociálních služeb:

Tabulka 18: Dobrovolnictví v sociálních službách (vysílající organizace[81])

	Zkoumaný soubor		Extrapolovaná data		Celkem
	Počet	Procent	Počet	Procent	
Počet dobrovolníků	1 916	57,94%	1 391	42,06%	3 307
Počet dobr. hodin	83 573	58,23%	59 951	41,77%	143 524
Hodnota dobrovolnictví	11 875 723 Kč	58,23%	8 519 037 Kč	41,77%	20 394 760 Kč

Zdroj: Sestaveno autory na základě Lusková a Lusková (2012, s. 6, 7 a 10).

Daná studie však pracuje i s celkovými deklarovanými daty vynaloženými v sociálních službách, tedy s 584 490 dobrovolnickými hodinami, oceněnými mediánovou mzdou (142,1 Kč/ hod.) a výslednou ekonomickou hodnotou dobrovolnictví v sociálních službách v roce 2011 ve výši 83 056 029 Kč. Autorky dále zmiňují, že 93 Kč finančních nákladů na 1 dobrovolnickou hodinu (tato částka je založena na jejich empirickém výzkumu), čímž dospěly k výsledné částce 54 357 570 Kč finančních nákladů vynaložených na daný počet hodin. Autorky pak tato data interpretovaly následovně: *„úspora“ v rozpočtech sociálních služeb může činit 28 698 459 Kč”* (Lusková a Lusková, 2012, s. 17).

Autorky se ve své interpretaci zřejmě řídily logikou, že finanční prostředky pokrývají potřebné vstupy dobrovolnictví, zatímco samotná dobrovolnická činnost je výstupem. S tím lze v obecné rovině souhlasit. Problematické však je vyjádření rozdílu mezi hodnotou dobrovolnické činnosti a finančními náklady na dobrovolnictví jako “úspory.”[82] Imputovaná hodnota, což je termín používaný nejen v dané studii, ale také Českým statistickým úřadem, vyjadřuje hodnotu času dobrovolníků, nikoli hodnotu výsledného výstupu.

Jak uvádí Lusková a Lusková (2020, s. 19) “*Nejčastější činností, které dobrovolníci v zařízeních sociálních služeb vykonávají je příprava společenských akcí, procházky s klienty, povídání a čtení u lůžka, vedení kroužků*”. Výsledným výstupem dané dobrovolnické činnosti přitom není samotný čas dobrovolníka, ale čas dobrovolníka:

[81] *Včetně akreditovaných i neakreditovaných programů.*
[82] *Nutno přiznat, že samotné autorky slovo úspory používají v uvozovkách: “Uvážíme-li, že dle výše uvedených výpočtů bylo za hodinu dobrovolnické práce vydáno 93 Kč, celkově 54 357 570 Kč, „úspora“ v rozpočtech sociálních služeb může činit 28 698 459 Kč” (Lusková a Lusková, 2012, s. 17).*

- s určitými časovými parametry (vyjádřitelný v počet hodin)
- kvalitou tohoto času (danou např. minimálními standardy kvality jednotlivých zařízení, metodikami dobrovolnických center, nebo podmínkami danými legislativou (např. zákon o sociálních službách, zákon o dobrovolnické službě apod.).

Případně doplněné o další charakteristiky:

- četnost výskytu (vyjádřený obvykle počtem návštěv/ akcí apod.)
- počet zúčastněných klientů sociálních služeb.

Zatímco ekonomická hodnota dobrovolnictví představuje ocenění času dobrovolníků, součet finančních nákladů na dobrovolnictví představuje jednak ostatní náklady k tomu, aby se dané hodiny mohly uskutečnit, ale také souhrn ostatních finančních nákladů k tomu, aby se mohly uskutečnit v potřebné kvalitě.

Ve zjednodušené podobě tak můžeme finanční nebo ekonomickou hodnotu výstupů dobrovolnické činnosti zachycené daným výzkumem stanovit jako součet ekonomické hodnoty dobrovolnictví a finančních nákladů souvisejících s těmito hodinami. Výsledný údaj, spolu se základními parametry vzešlými z výzkumu, uvádí následující tabulka.

Tabulka 19: Hodnota v dobrovolnictví v sociálních službách dle šetření MPSV

Typ	Počet
Dobrovolnické hodiny	584 490
Hodnota dobrovolnictví	83 056 029 Kč
Finanční náklady	54 357 570 Kč
Celková hodnota dobrovolnické práce	137 413 599 Kč

Zdroj: Sestaveno autory na základě Lusková a Lusková (2012, s. 17).

Jedná se nicméně o unikátní studii z hlediska zaměření na dobrovolnictví v sociálních službách v ČR, a to včetně rozsahu i zaměření studie. Studie dále pokrývá celou řadu ostatních aspektů nediskutovaných v tomto textu, jako je četnost dobrovolnictví v jednotlivých sociálních službách, činnostech nebo regionech.

Hodnota dobrovolnictví v ekologii:
Další z "resortních" oblastí dobrovolnictví, ve kterých byla v ČR provedena studie, je ekologie. V roce 2011, který byl vyhlášen Evropským rokem dobrovolnictvím, můžeme registrovat zvýšený zájem centrálních institucí veřejné správy o tuto problematiku. V této době tak

proběhla studie Nadace Partnerství ve spolupráci s Českým svazem ochránců přírody.[83] Stejně jako v případě předcházející studie i zde bylo zapojeno resortní ministerstvo (Ministerstvo životního prostředí), a to v podobě zadavatele. Informační báze dané studie byla vytvořena na základě dotazníkového šetření mezi organizacemi s environmentálním zaměřením. Smyslem šetření bylo: "*Získat základní data na základě kterých lze usuzovat na význam dobrovolné práce v oblasti ochrany životního prostředí*" (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 7).

Zaměření šetření bylo dobrovolnictví a ekonomiky ekologických organizací. Zhotovitel studie, tedy Partnerství, o.p.s., konzultoval podobu dotazníku se zadavatelem, tedy Ministerstvem životního prostředí. Jak upozorňují autoři studie, detailnost výsledků byla do značné míry omezena relativně nízkou mírou evidence dat o dobrovolnictví ze strany ekologických organizací. Tyto statistiky navíc nejsou obvykle vyžadovány poskytovateli dotací, ať již při přípravě žádosti nebo zpráv o projektu (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 7).

V rámci této studie byl zaslán elektronický dotazník občanským sdružením, jejichž činnost se dotýká ekologie. Konkrétně se týkalo o příjemce grantů od Nadace Partnerství a Ministerstvo životního prostředí ČR za poslední roky, základní organizace Českého svazu ochránců přírody a pozemkové spolky. Po součtu všech kategorií a odstranění duplicit vznikl součet 490 organizací. Návratnost dotazníků byla 16,3 %, což představovalo 80 respondentů. 42 % respondentů (34 organizací) tvořily základní organizace Českého svazu ochránců přírody, mající vlastní právní subjektivitu (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 7). Ve vzorku byli relativně rovnoměrně zastoupení respondenti z organizací působících na místní, okresní, krajské i celostátní úrovni (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 7). Z hlediska významnosti dobrovolnictví v ekologii lze uvést zjištění studie, že 42 % respondentů (34 organizací) nemá žádné zaměstnance a veškerou jejich činnost vykonávají dobrovolníci. Celkem bylo v 80 organizacích, které se zúčastnily výzkumu, zaměstnáno 576 osob, celkem na 230 agregovaných plných úvazků (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 8).

Počet dobrovolníků v 80 organizacích, které se zúčastnily šetření, byl 2 597. Z toho 429 dobrovolníků svoji činnost vykonávalo pravidelně a 2 168 nepravidelně. Průměrný počet dobrovolníků na organizaci tak byl pět v oblasti pravidelných dobrovolníků a 27 v oblasti nepravidelných dobrovolníků ročně. Zajímavým závěrem studie bylo naznačení, že ve zkoumaných organizacích s větším rozpočtem vykonávalo svoji činnost relativně více dobrovolníků. Plyne to z výsledků šetření, kdy v organizacích s rozpočtem menším než 1 milion Kč (59 organizací) vykonávalo svoji činnost průměrně 20 dobrovolníků, zatímco v organizacích s rozpočtem větším než 1 milion Kč (21 organizací) to bylo průměrně 67 dobrovolníků (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 8).

[83] *Kromě těchto organizací přispělo konzultací i Centrum pro výzkum neziskového sektoru, které publikovalo mj. studii o hodnotě dobrovolnictví v dobrovolnických centrech ADRA (Dostál a Vyskočil, 2014b). Konkrétně v rámci studie o dobrovolnictví v ekologii se týkaly dat z Registru ekonomických subjektů Českého statistického úřadu" (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 8).*

Počet dobrovolnických hodin zjištěných v rámci šetření, tedy zásadní údaj pro vyčíslení hodnoty dobrovolnictví, byl 154 000 hodin. Tři čtvrtiny těchto dobrovolnických hodin odvedli členové organizací (115 000 dobrovolnických hodin). Zajímavým zjištěním je vyčíslení objemu odpracovaných hodin dobrovolníků ve vztahu k placeným zaměstnancům, neboť jak uvádí studie, dobrovolníci se podíleli na celkovém objemu práce 32 %. Mimo této dobrovolnické činnosti se ve zkoumaných organizacích zúčastnilo také 414 praktikantů v rámci odborných praxí na středních a vysokých školách (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 9).

Tato studie o dobrovolnictví v ekologii se také vymezuje vůči datům publikovaných o této oblasti ze strany ČSÚ, přičemž uvádí, že ze srovnání dat ČSÚ s daty z této studie vyplývá určité podhodnocení dat ČSÚ (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 14). Data připisovaná ČSÚ, která uvádí daná studie (Partnerství, o.p.s., 2011, s. 14) byly oceněny mediánovou mzdou využívanou ČSÚ, výsledky prezentuje následující tabulka:

Tabulka 20: Dobrovolnictví v životním prostředí dle údajů Českého statistického úřadu

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Počet dobrovolníků	761	339	357	274	1 020
Počet dobr. hodin	47 941	27 034	14 843	10 242	17 227
Medián (ČSÚ)	113,4 Kč	120,2 Kč	136,9 Kč	133,4 Kč	142,1 Kč
Ekon. h. dobrovol.	5 438 427 Kč	3 249 216 Kč	2 031 413 Kč	1 366 078 Kč	2 447 957 Kč

Zdroj: Sestaveno autory na základě Partnerství, o.p.s. (2011, s. 14) a ČSÚ (2013, s. 8).

Studie Partnerství přináší také vlastní odhady ekonomické hodnoty dobrovolnictví, založených na vlastních odhadech počtu dobrovolnických hodin dobrovolnictví v ekologii, které se pohybují ve výrazně vyšších řádech. K ocenění těchto hodin využívá dva typy obecné mzdy, minimální mzdu a mzdu specialisty.

Tabulka 21: Ekonomická hodnota dobrovolnictví v ekologii, minimální a mediánová náhradní mzda

	Počet respondentů	Počet dobrovolníků	Počet dobr. hodin	Náhradní mzda	Ek. hodn. dobrovolol.
Minimální mzda	80	2 597	154 000	48,1 Kč	7 407 400 Kč.
Mediánová mzda	80	2 597	154 000	140,8 Kč	21 683 200 Kč

Sestaveno autory na základě Partnerství, o.p.s. (2011, s. 15-16).

Kromě využití dvou typů obecné mzdy studie diskutuje i mzdu specialisty: "*Odhadnout reálnou hodnotu dobrovolné práce je obtížné, protože je pravděpodobné, že v řadě případů jde*

o práci odbornou a pro výpočet by se měla použít spíše „mzda specialisty“ (např. monitoring, ochrana ohrožených druhů, práce v odborných komisích)” (Partnerství, 2011, s. 15). Studie dále dodává, že vzhledem k této skutečnosti se reálná hodnota dobrovolnictví bude blížit spíše odhadu získaného pomocí metody mediánové mzdy.

Dobrovolnictví při mimořádných událostech

Další oblastí, ve které se objevuje celá řada dílčích studií zaměřených na ekonomickou hodnotu dobrovolnictví, jsou mimořádné události. Jedna z nich je zaměřena na povodně, které v roce 2013 postihly Českou republiku. Následující tabulka uvádí dobrovolnictví čtyř hlavních organizací, které se v současné době věnují dobrovolnictví při povodních v ČR (Kumar, 2005; Dostál, 2015b).[84]

Tabulka 22: Celková ekonomická hodnota dobrovolnictví podle NNO, povodně 2013

NNO	**Počet dobrovolníků**	**Počet dobrovolnických hodin**	**Ekonomická hodnota**	
			od (Kč)	**do (Kč)**
ADRA	254	8 228	492 802	1 271 683
ČČK	1 680	124 992	7 324 531	27 149 594
Diakonie	215	6 284	341 167	757 704
Charita	222	9 880	563 188	1 783 626
Celkem	**2 371**	**149 384**	**8 721 689**	**30 962 607**

Zdroj: Dostál, 2015a, s. 113-114.

Tabulka představuje jednak počty dobrovolníků, zaznamenané jednotlivými organizacemi, tak kvalifikované odhady či záznamy o počtech dobrovolnických hodin. Následně jsou uvedeny také odhady ekonomické hodnoty dobrovolnické činnosti těchto organizací při povodních v roce 2013. Metoda výpočtu těchto odhadů byl intervalový odhad (Dostál a Vyskočil, 2014b; Dostál, 2015b), která odhaduje dvě extrémní hodnoty intervalu. Smyslem této metody je jednak upozornit na to, že každá podobná metoda přináší vždy jen odhad hodnoty dobrovolnické činnosti. Dále potom tato metoda ukazuje na to, že jakkoli je tento interval relativně široký, stále poskytuje cennou informaci o hodnotě dobrovolnické činnosti. A sice, že hodnota dobrovolnické práce tří hlavních organizací (ADRA, Diakonie a Charita) se pohybovala při

[84] Pátou organizací, které patří mezi hlavní NNO věnující se zvládání povodní v ČR je Člověk v tísni. Jak však uvádí Tomášek (2014, s. 71), i když dobrovolníci k činnosti organizace Člověk v tísni přirozeně patří, a v minulosti se zapojovali skrze tuto organizaci i při povodních, přistoupila daná organizace k rozhodnutí “*netříštit koordinaci dobrovolníků mezi více subjektů a odkazoval všechny zájemce na internetový portál Dobrovolnik.cz, což se ukázalo jako velmi efektivní řešení*”. Člověk v tísni však zůstává zásadním hráčem v oblasti povodní, zejména díky finanční pomoci.

těchto povodních v řádech statisíců Kč, přičemž hodnota Českého červeného kříže v řádu milionů, představující velkou většinu celkové hodnoty.

Alternativní přehled dobrovolnictví u těchto povodní přináší následující tabulka, kde jsou jednotlivé dobrovolnické hodiny rozděleny napříč organizacemi podle typu dobrovolnické činnosti.

Tabulka 23: Celková ekonomická hodnota dobrovolnictví podle typu dobrovolnické činnosti, povodně 2013

Typ dobrovolnictví	**Počet dobrovolníků**	**Počet hodin**	**Ekonomická hodnota**		**NNO**
			od (Kč)	do (Kč)	
Manuální pomoc	465	14 728	782 057	1 321 574	ADRA, Charita, Diakonie
Sociální šetření	60	1 688	109 214	371 642	Diakonie, Charita
Logistika a řízení	722	70 292	4 157 605	15 937 612	ADRA, ČČK, Diakonie, Charita
Psychosociální	653	31 428	1 841 681	5 150 568	ADRA, ČČK
Zdravotnická pomoc	651	31 248	1 831 133	7 424 381	ČČK
Celkem	**2 551**	**149 384**	**8 721 689**	**30 205 777**	

Zdroj: Dostál, 2015a, s. 114.

Z tabulky je zřejmé, že cca polovinu této hodnoty představovaly dobrovolnické činnosti v oblasti logistiky a řízení, kterým se ve větší nebo menší míře věnovaly všechny čtyři organizace. Přibližně pětinu dobrovolnických hodin představovala psychosociální pomoc a pětinu zdravotnické pomoc. Zde je potom vidět určitou zajímavost v podobě rozdílné šíře intervalu, dané jeho rozdílnou horní hranicí. Toto je pravděpodobně dáno skutečností, že zatímco dolní hranice intervalu byla stanovena na základě úrovně zaručené mzdy, která má osm kategorií. Na rozdíl od metody v aplikaci Dobrometr byla pro výpočet horní hranice použita metoda ILO v čistší variantě (navýšená o odvody na zdravotní a sociální pojištění), kdy nebylo vybíráno pouze z devíti náhradních mezd (v návaznosti na devět hlavních tříd zaměstnání), ale na základě mzdových ekvivalentů jednotlivých pracovních pozic/ profesí. Další skupinou dobrovolnických činností v pořadí byly manuální činnosti, které mají nejnižší mzdový ekvivalent, a zpravidla i nejnižší náročnost na odbornost, následované prováděním sociálních šetření.

Dobrovolnictví při manuálních činnostech mělo také relativně nejužší interval, daný nejnižším rozdílem mezi zaručenou mzdou a mzdou specialisty navýšené o povinné odvody. Přehled jednotlivých metod, včetně jejich umístění v/vně intervalu uvádí následující tabulka.

Tabulka 24: Ekonomická hodnota manuálních dobrovolnických prací při povodních 2013 (Kč)

Metoda měření		**Celkem**	**ADRA**	**Diakonie ČCE**	**Charita ČR**
W_{min}		708 417	243 578	262 818	202 020
W_{qua}	**MIN**	782 057	268 898	290 138	223 020
W_{MPSV}		1 012 108	347 998	375 486	288 624
W_{TS}		1 062 625	365 368	394 228	303 030
W_{ILO}	**ILO**	1 183 248	406 842	438 978	337 428
$W_{ILO*\Upsilon fb}$	**MAX**	1 585 552	545 168	588 230	452 154
$W_{ČSU}$	**ČSU**	2 032 464	698 832	754 032	579 600
W_{a}		2 150 288	739 344	797 744	613 200
W_{IS}		2 408 323	828 065	893 473	686 784
$W_{VŠE}$		2 128 491	731 849	789 657	606 984
$W_{ČSU*\Upsilon fb}$		2 723 502	936 435	1 010 403	776 664
$W_{a*\Upsilon fb}$		2 881 386	990 721	1 068 977	821 688
Rozsah intervalu		**803 495**	**276 270**	**298 092**	**229 134**
$V_{ČSÚ}$- V_{ILO}		849 216	291 990	315 054	242 172

Zdroj: Dostál, 2015a, s. 131

Modře uvedené hodnoty představují hranice intervalu, zeleně uvedené jsou hodnoty uvnitř intervalu a červeně vně intervalu. Z tabulky je také zřejmé, že u relativně méně kvalifikovaných dobrovolnických činností se řada metod, včetně přístupu obecné mzdy využívané ČSÚ, nachází vně intervalu. Tato skutečnost je zajímavá také vzhledem k relativní šíři intervalu.

Dobrovolní hasiči a záchranáři

Určitým specifickým, byť hojně rozšířeným, segmentem dobrovolnictví při mimořádných událostech jsou dobrovolní hasiči[85]. Všechny odhady dobrovolnictví v daném sloupci jsou založeny na daném počtu dobrovolnických hodin, tedy 72 907 v případě Vodní záchranné služby v roce 2004, 72 000 v případě dobrovolnických hodin v Horské službě v roce 2011 a vybraného segmentu dobrovolných hasičů v jednotkách sboru dobrovolných hasičů obcí na Mělnicku v roce 2012, což představovalo 26 448 hodin.

Tabulka 25: Ekonomická hodnota dobrovolnictví dobrovolných hasičů a záchranářů

Metoda měření		**VZS 2004**		**HS 2011**		**DH 2012**	
Minimální mzda		2 887 117	X	3 463 200	X	1 272 149	X
Zaručená mzda	MIN	3 142 292	---	4 658 400	---	1 711 186	---
MPSV		3 518 492	☑	5 549 040	☑	2 030 148	☑
Tošner a Sozanská		4 713 438	☑	5 194 800	☑	1 908 223	☑
Mediánová mzda	**ČSU**	7 453 283	☑	9 864 000	☑	3 681 513	☑
VŠE (Novák)		7 986 962	☑	12 065 040	☑	4 543 237	☑
Mzda specialisty	**ILO**	8 372 640	☑	13 262 400	☑	4 432 685	☑
Průměrná mzda		8 665 726	☑	10 474 759	☑	3 905 397	☑
Ind. Sector (12 %)		9 685 695	☑	11 731 730	☑	4 374 045	☑
Mzda specialisty plus zam. benefity (34 %)	MAX	11 303 064	---	17 771 616	---	5 939 798	---
Mediánová mzda plus zam. benefity (34 %)		9 987 399	☑	13 217 760	☑	4 933 228	☑

[85] *Na problematiku rozdílného typu dobrovolných hasičů upozorňuje Kavan a je diskutována na jiném místě v tomto textu. Pro tento účel je abstrahováno od těchto rozdílů a jsou jednoduše vyčíslovány odhady času činností dobrovolných hasičů a záchranářů.*

Průměrná mzda plus zam. benefity (34 %)		11 612 073	X	14 036 177	☑	5 233 232	☑
Rozsah intervalu		**8 160 772**		**13 113 216**		**4 228 612**	

Zdroj: Dostál, 2015a, s. 186

Tabulka tak ukazuje překvapující zjištění, že u tohoto vysoce kvalifikovaného typu dobrovolnických činností se téměř všechny metody s výjimkou minimální mzdy (a průměrné mzdy navýšené o mzdové benefity v případě Vodní záchranné služby) nacházejí uvnitř intervalu. Tato skutečnost je dána tím, že se jedná o vysoce kvalifikované činnosti, jejichž placené ekvivalenty se nachází nad průměrnými či mediánovými hodnotami v takové míře, že se jedná o relativně široký interval zahrnující tyto hodnoty. Zatímco intervalový odhad tak přináší relativně přesnější odhady pro méně kvalifikovanější činnosti, pro relativně více kvalifikované činnosti je interval relativně více široký. Stále však použití této metody přináší informace o řádech, ve kterých se hodnota dobrovolnictví pravděpodobně nachází, byť jsou odhady těchto řádů relativně více obecné. Neznámá zůstává také pravděpodobnost výskytu hodnoty v tomto intervalu. Tuto hodnotu je tak třeba, tak jako v případě ostatních metod, interpretovat v kontextu designu výzkumu, pomocí kterého byla odhadnuta.

5.1.4 Šetření za jednotlivé organizace

Dalším typem šetření je šetření za jednotlivé organizace. Tento přístup je do značné míry logický, neboť jednotlivé organizace mají jednak často zájem o informace umožňující efektivní plánování a management daných projektů, dále jsou také do určité míry závislí na různých skupinách stakeholderů, jako jsou zřizující organizace, správní rady, dárci, veřejná správa, dobrovolníci apod., v závislosti na fungování organizace.

Jednou z organizací, která se objevuje hned v několika šetřeních o hodnotě dobrovolnictví, je humanitární organizace ADRA. Dostál a Vyskočil (2014b) provedli studii zkoumající ekonomickou hodnotu dobrovolnictví vykonávaných v rámci celorepublikové sítě dobrovolnických center ADRA ČR. Tato studie vycházela z doporučení ILO, používala tedy pro různé typy dobrovolnických činností různé náhradní mzdy. Jejich studie je významná z hlediska rozsahu dobrovolnictví, která ADRA v těchto dobrovolnických centrech realizuje, jedná se totiž přibližně o 8 % všech dobrovolníků v akreditovaných programech (Dostál, Vyskočil, 2014b, s. 2).

Následující tabulka uvádí výsledky studie rozdělené dle jednotlivých typů dobrovolnické činnosti:

Tabulka 26. Ekonomická hodnota dobrovolnictví podle oblastí dobrovolnictví

Oblast dobrovolnictví	**Počet dobrovolníků**	**Počet hodin**	**Počet návštěv**	**Hodnota dobrovolnictví**
Sociální oblast	1 183	32 672	18 648	3 704 948 Kč
Zdravotnictví	323	5 152	3 757	584 265 Kč
Pět P	52	1 776	185	169 075 Kč
Individuální klienti	57	1 851	1 024	176 215 Kč
Charitativní obchůdky	65	10 063	N/A	815 103 Kč
Vzdělávání	18	350	156	61 372 Kč
Kultura	23	274	N/A	23 701 Kč
Celkem	**1 721**	**52 137**	**23 770**	**5 534 680 Kč**

Zdroj: Dostál a Vyskočil (2014b, s. 7).

Z tabulky je patrné, že se jedná z velké části o sociální, respektive zdravotně-sociální oblast, kam by navíc mohly být zařazeny i programy individuálního mentoringu Pět P a individuální práce s klienty. Zajímavý je také rozsah návštěv a počet dobrovolnických hodin. Z výsledků zprávy také vyplývá, že dobrovolníci v této organizaci odpracují v průměru 30 hodin ročně, přičemž průměrná hodnota jejich práce za rok 2013 byla přibližně 3 216 Kč na jednoho dobrovolníka (Dostál a Vyskočil, 2014b, s. 24). Autoři uvádí tyto výsledky v kontextu informací o sociálním statutu dobrovolníků, kdy pouze menší část dobrovolníků v této organizaci je primárně ekonomicky aktivní. Tento přehled uvádí následující tabulka:

Tabulka 27: Struktura dobrovolníků v DC ADRA ČR

Kategorie dobrovolníků	**Počet dobrovolníků**	**Hodnota dobrovolnictví**	**% hodnoty k celku**
Studenti	568	1 826 444 Kč	33 %
Nezaměstnaní	482	1 549 710 Kč	28 %
Zaměstnání	344	1 106 936 Kč	20 %
Senioři	224	719 508 Kč	13 %
Nezjištěno	69	221 387 Kč	4 %

Rodičovská dovolená	34	110 694 Kč	2 %
Celkem	**1 721**	**5 534 680 Kč**	**100 %**

Zdroj: Dostál a Vyskočil (2014b, s. 25)

Většinu této hodnoty tak odvedli lidé, kteří nepatří mezi primárně ekonomicky aktivní. Největší část dobrovolnictví představují studenti, u kterých tato činnost navíc může sloužit jako zvýšení pracovních dovedností a znalostí a následně i zvýšit pracovní uplatnění na trhu práce. Obdobně je to i u nezaměstnaných či lidí na rodičovské dovolené. Nejen u seniorů také může jejich vlastní zapojení jako dobrovolníků sloužit jako prevence proti pocitu osamělosti, který může mít na zdraví člověka zásadní vliv. Studie udávají, že osamělost, jejíž snižování je jedním ze zaměření dobrovolnických center ADRA,[86] může mít na zdraví člověka následky srovnatelné s fyzickou neaktivitou, obezitou, vysokým krevním tlakem či kouřením (House, Landis a Umberson, 1988, DeWall a Pond, 2011, Gerst-Emerson a Jayawardhana, 2015).

Stejní autoři v témže roce (Dostál a Vyskočil, 2014b) publikovali také studii nabízející alternativní pohled ke standardním bodovým odhadům, vyjadřujícím hodnotu dobrovolnictví v přirozených číslech. Jejich intervalový odhad definoval dvě krajní situace pro stanovení hodnoty dobrovolnictví. Tito autoři následně zkonstruovali intervalové odhady dobrovolnictví na tři vybrané případy dobrovolnictví.

Autoři použili tři různé případy dobrovolnictví, konkrétně:

- Dobrovolnické centrum ADRA Frýdek-Místek (varianta 1) - aktivity dobrovolníků zahrnují volnočasové aktivity s klienty sociálních služeb, doučování dětí ze sociálně vyloučených rodin, prodej v charitativních obchůdcích apod.
- IQ Roma (varianta 2) - volnočasové a vzdělávací aktivity.
- Hypotetická situace založená na reálných příkladech (varianta 3) - manuální práce.

Následující tabulka ukazuje, že v závislosti na charakteru dobrovolnické činnosti přináší některé metody odhady vně intervalového odhadu. A to dokonce včetně mediánové mzdy využívané ČSÚ, což se stalo v hypotetickém třetím případě, kdy se veškerá dobrovolnická činnost týkala jednoduchých manuálních prací.

Matematicky můžeme vyjádřit situaci, kdy se odhady zhotovené pomocí metody mediánové mzdy ocitnou vně intervalového odhadu následovně:

[86] Oficiální stránky organizace uvádí, že: "*Smyslem práce dobrovolníků … je přinést dětem, dospělým i seniorům něco navíc. Tím, že s nimi dobrovolníci tráví volný čas, pomáhají jim radovat se ze života, a přispívají tak k lepšímu průběhu léčby a terapie.*" Vizí dobrovolnických center ADRA ČR také je: *"aby každý člověk, který se ocitne ve složité životní situaci, nezůstal sám, ale měl možnost získat lidskou podporu dobrovolníka"* (ADRA, 2019).

Tabulka 28: Výsledky jednotlivých metod dle intervalového odhadu

Metoda hodnocení		**Varianta 1 (Kč)**		**Varianta 2 (Kč)**		**Varianta 3 (Kč)**	
Minimální mzda		885 500	x	508 530	x	1 012 000	x
Zaručená mzda	**MIN**	**985 300**	---	**674 600**	---	**1 060 000**	---
MPSV		1 202 600	✓	690 636	✓	1 374 400	✓
Tošner a Sozanská		1 328 250	✓	762 795	✓	1 518 000	✓
Medián	ČSÚ	2 212 350	✓	1 270 521	✓	2 528 400	x
VŠE (Novák)		2 529 100	✓	1 452 426	✓	2 890 400	x
Mzda specialisty	**ILO**	**1 780 750**	✓	**1 453 000**	✓	**1 600 000**	✓
Průměrná mzda		2 693 950	x	1 547 097	✓	3 078 800	x
Independent Sector (12%)		3 017 224	x	1 732 749	✓	3 448 256	x
Mzda specialisty plus fringe benefits (34%)	**MAX**	**2 386 205**	---	**1 947 020**	---	**2 144 000**	---
Mediánová mzda plus fringe benefits (34%)		2 964 549	x	1 702 498	✓	3 388 056	x
Průměrná mzda plus fringe benefits (34%)		3 609 893	x	2 073 110	x	4 125 592	x
Šíře intervalu		**1 400 905**		**1 272 420**		**1 084 000**	

Zdroj: Dostál a Vyskočil (2014b, s. 12).

Podobně jako v intervalových odhadech dobrovolnictví při povodních v roce 2013, i tato studie přináší intervalové odhady jednotlivých typů dobrovolnictví. Tato studie tak ilustruje, jak v závislosti na míře kvalifikovanosti dobrovolnické činnosti mohou i některé standardně užívané metody přinášet z pohledu intervalového odhadu extrémní hodnoty.

5.1.5 Hodnota dobrovolnictví v závěrečných pracích

V posledních letech roste na českých vysokých školách počet závěrečných prací, které se věnují kvantifikaci hodnoty dobrovolnické práce. Disertační práce Nováka (2008) obhájená na Vysoké škole ekonomické a Dostála (2015a) obhájená na Masarykově univerzitě, byly již zmíněny v dřívějších kapitolách. Výsledky těchto prací jsou zahrnuty v předcházejících částech, neboť disertační práce již představují vědeckou činnost, obvykle doprovázenou publikací dílčích závěrů v odborných časopisech a jejich prezentací na odborných

konferencích. Z tohoto důvodu bude popis těchto prací v této subkapitole stručnější, a zaměřený spíše na cíle zkoumání a design výzkumu než na jejich výsledky, které byly diskutovány dříve.

Bakalářské a diplomové práce mají obvykle nižší úroveň odbornosti, byť všechny tyto tři typy závěrečných prací (doktorská, magisterská a bakalářská) jsou psány pod dohledem a vedením školitele, který by měl být odborníkem v dané oblasti. V této části tak jsou představeny výsledky dostupných bakalářských a diplomových prací o ekonomické hodnotě dobrovolnictví, které byly obhájeny na českých vysokých školách. Pro společný charakter jsou uvedeny samostatně v této části, aby byly odlišitelné od odborných textů a studií představených v předcházejících částech. Přesto však mohou být obohacením odborné diskuze, přinejmenším ohledně dostupnosti dat, zájmu vysokých škol a jejich akademických pracovníků o zpracování těchto témat, použitých metod a výsledných hodnot. Pro neziskové organizace, ale i pro studenty a vedoucí závěrečných prací to může být zajímavý zdroj inspirace pro možné budoucí práce.

Další možné členění

1. Práce zaměřené na metody kvantifikace ekonomické hodnoty dobrovolnictví
2. Práce mající za cíl kvantifikaci ekonomické hodnoty dobrovolnictví v rámci konkrétní případové studie
3. Práce zaměřené primárně na jiný problém dobrovolnictví/ neziskového sektoru, hlouběji diskutující ekonomickou hodnotu dobrovolnictví

Tuto možnost je tak možné označit za relativně nenákladnou (z pohledu NNO) činnost, jak zjistit více informací o hodnotě nebo přínosu dobrovolnictví, kdy je zároveň umožněno studentovi rozvíjet svůj lidský potenciál, za mentoringu vedoucího závěrečné práce. Konkrétní rozhodování, zda do takové spolupráce jít potom záleží na celé řadě faktorů, může se však jednat o potenciálně zajímavou možnost spolupráce dobrovolnických organizací a akademické sféry. V příloze této je možné nalézt základní informace o závěrečných pracích na tato témata, které mohou sloužit jako zdroj inspirace.

5.2 Hodnota dobrovolnictví jako součást kofinancování projektů

Tato subkapitola popisuje praktické použití konceptu ekonomické hodnoty dobrovolnictví v kofinancování projektů. Jak uvádí Dostál (2016, s. 98), jedná se o způsob využití, kdy "*ekonomická hodnota dobrovolnictví přestává být pouhým statistickým ukazatelem informujícím o vývoji ekonomiky či společnosti...*", nýbrž dochází k situaci, "*kdy se pomocí náhradní mzdy stává z neoceněné dobrovolnické práce hodnota, která vstupuje do nákladů projektu v rámci vlastních zdrojů žadatele*". Prakticky to funguje tak, že poskytovatel dotace (typicky veřejná organizace – ministerstvo, kraj, obec apod.) zakotví do podmínek dotační výzvy tuto možnost. Zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do oceněných nákladů projektu je

relevantní, zejména je-li žadatel o dotaci povinen podílet se na nákladech projektu v určité výši (např. 10, 20 nebo 30 %). Pokud daná dotační výzva nevyžaduje spoluúčast na nákladech, je zpravidla možné, aby byla vykonána dobrovolnická činnost ve prospěch projektu, ale není ji třeba vykazovat v projektové dokumentaci.

Nicméně pokud daný projekt vykazuje spolufinancování ze strany žadatele, může poskytovatel dotace umožnit, aby byla část tohoto spolufinancování (případně celá částka) vykázána formou oceněné dobrovolnické činnosti. Jak dále uvádí Dostál (2016, p. 98) "*smyslem vstupu ekonomické hodnoty dobrovolnictví do povinného kofinancování je ulehčit NNO v získávání vlastních finančních prostředků, kterými by pokryly povinné kofinancování a mohly tak dosáhnout na podporu z veřejných rozpočtů, případné z prostředků z nadací apod.*".

Dostál (2016) zmiňuje hlavní silnou stránku a také hlavní omezení tohoto způsobu využití konceptu ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Silnou stránkou je umožnění neziskovým organizacím, aby za určitých okolností splnily podmínky k zapojení vlastních zdrojů pro žádost o dotaci, i za situace, kdy těmito finančními prostředky nedisponují a nemají možnost je získat. Jedná se o silnou stránku zejména proto, že dotační výzvy zpravidla představují jeden ze způsobů, jak veřejné organizace (případně přímo stát) realizuje své veřejné politiky. Stát (v různých formách) stanoví podmínky dotační výzvy, včetně jejich cílů, finančních parametrů a případné podmínky pro žadatele o dotaci částečně se podílet na nákladech projektu z vlastních zdrojů.

Jedná se o legitimní požadavek, na které má poskytovatel dotace zpravidla právo (může to být stanoveno i jinak) v legislativním smyslu slova, ale je možné uvažovat i o určitém morálním právu, kdy se snaží příjemce o dotace motivovat k vlastní aktivitě a k získání dodatečných zdrojů na realizaci dané politiky. V tom případě by pak neziskové organizace nejenom dokrývali "bílá místa", které není stát schopen v dostatečné kvalitě zabezpečit nebo přinášeli do systému své know-how (viz Pejcal a Dostál, 2017), ale také poskytovali dodatečné zdroje (lidské, finanční, materiální).

S tím konceptem ke zlepšení ekonomické situace neziskových organizací jsou však spojena i určitá omezení. To hlavní popisuje Dostál (2016, s. 98) tak, že: "*samotný výpočet této hodnoty však dodatečné finanční prostředky organizaci nepřinese, a pokud je jejím hlavním ekonomickým problémem nedostatek potenciálních finančních zdrojů, včetně těch, o které by mohla žádat ve veřejných grantových řízeních, může být tento způsob pouze slepou uličkou".* Využitelnost tohoto způsobu také předpokládá určitou zákonnou úpravu, která bude v ideálním případě definovat podmínky tohoto využití, nebo jej alespoň připouštět.

Pravidla zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování

Z hlediska pravidel, kterými se řídí zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů můžeme v našem prostředí rozlišit dvě hlavní roviny, evropskou a národní. Na evropské úrovni

se to týká projektů, jejichž financování má evropský přesah. Což nemusí nutně znamenat pouze Fondy Evropské unie, ale také Norské fondy a Fondy Evropského hospodářského prostoru (EHP). V případě těchto fondů se tak národní agentury či organizace musí řídit pravidly těchto výzev, a to i v případě stanovování hodnoty dobrovolnické činnosti v daných výzvách a projektech.

Obecně můžeme říci, že oba typy těchto fondů (Fondy EU jako první typ a Norské fondy a Fondy EHP jako druhý typ) pracují se mzdou specialisty. Hlavní rozdíl je v tom, že na úrovni Evropské komise má zdá se silnější postavení metodika ILO ve své čisté podobě, kde jsou jednotlivé dobrovolnické činnosti přiřazovány ke konkrétním profesím a jejich mzdovým ohodnocením (a nikoli pouze k hlavním třídám zaměstnání). Na úrovni Norských fondů a fondů EHP je také patrný důraz na principy ILO metodiky, nicméně specifikace některých parametrů je přenechána na národních programových operátorech, zodpovědných za výběr podpořených projektů a přiřazování finančních prostředků.

Na národní úrovni jsou důležitým dokumentem Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy. Tyto Zásady v druhé části s názvem Postup při poskytování dotací, odstavec 12) stanovují, že: "do *spolufinancování projektu může ústřední orgán hodnověrným způsobem zahrnout i práci dobrovolníků, která je organizována podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů. Výši této spoluúčasti stanoví příslušný ústřední orgán." (*Vláda ČR, 2014).

Z tohoto uchopení plyne několik skutečností. Tou první je, že Zásady umožňují ústředním státním orgánům (typicky ministerstvům) uznávat do kofinancování projektů takovou dobrovolnickou činnost, která bude organizována v rámci zákona o dobrovolnické službě, splňující podmínky tohoto zákona a probíhající v rámci platné akreditace udělované Ministerstvem vnitra ČR. Silnou stránkou tohoto omezení, a pravděpodobně i důvodem k tomu, že k němu bylo přistoupeno, je určitá garance kvality takto vykonané dobrovolnické činnosti. Problémem tohoto přístupu však je, že značně omezuje možných dobrovolnických činností, které by se dali do nákladů projektu (a tím i do financování) zahrnout. Mimo to dobrovolnická činnost v režimu akreditací Ministerstva vnitra obvykle není plánována jako doplňková činnost projektů, na které by daná organizace v budoucnu ráda sehnala prostředky ze státního rozpočtu (či Fondů EU). Tato činnost je obvykle plánována jako projekt, který je schopen fungovat sám o sobě, sám má své cíle, aktivity a ukazatele úspěšnosti.

Tou druhou skutečností je, že Vláda se v Zásadách zříká možnosti taxativně stanovit metodu oceňování hodnoty dobrovolnické činnosti pro potřeby tohoto typů dotací. Byť samozřejmě může v budoucnu tento přístup přehodnotit a přímo v zásadách zakotvit způsob výpočtu hodnoty dobrovolnické činnosti. Zároveň tak způsob výpočtu musí stanovit jednotlivá

ministerstva, které však s touto problematikou nemusí být blíže seznámeni, respektive nemusí disponovat odborníky na mimotržní oceňování.

Hodnota dobrovolnictví a možné legislativní ukotvení na úrovni EU

Zatímco v českém prostředí se vede debata o tom, jakými způsoby by se měla hodnota dobrovolnictví oceňovat pro potřeby kofinancování, a jaká národní právní forma či dokument by to měla kodifikovat, je zde také možnost legislativního ukotvení na úrovni EU. Na mezinárodním poli má silné postavení manuál Mezinárodní organizace práce k měření dobrovolnické práce (ILO, 2011) a s ním související metody mzdy specialisty. Tuto skutečnost můžeme jednat vidět v metodikách rozdělování finančních prostředků Evropských fondů a Fondů EU, ale také z některých aktivit na úrovni EU. Před zhruba šesti lety vyzval Evropský hospodářský a sociální výbor vyzval svým stanoviskem k tématu statistických nástrojů Evropskou komisi k několika akcím na poli ekonomické hodnoty dobrovolnictví (Evropský hospodářský a sociální výbor, 2013). S vyčíslováním hodnoty dobrovolnictví souvisí zejména dva (Dostál, 2015a, 49-50):

- tvorba jednotné metodiky zkoumání dobrovolnické práce a její zakotvení v nařízení Evropské komise[87] a následné systematické zkoumání prováděné členskými státy
- provedení závazných právních opatření na úrovni EU a členských států za účelem zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do spolufinancování veřejných projektů ze strany neziskového sektoru, přičemž tato hodnota by měla být odhadnuta na základě spolehlivých údajů v souladu s daným stanoviskem Evropského hospodářského a sociálního výboru

Tento krok Evropského hospodářského a sociálního výboru vzbudil určitou pozornost, mj. i z toho důvodu, že upozorňoval na to, že většina zemí EU doporučení ILO (2011) stále nerespektuje. Zároveň je však třeba konstatovat, že toto Evropská komise byla daným výborem vyzvána již 10. prosince 2013 a od té doby nebyly zaznamenány výraznější výstupy tímto směrem. Je tak možné, že toto téma nemá v současné době na úrovni Evropské komise prioritu a je zastíněno jinými tématy. Není však vyloučeno, že nějakého pokroku v této záležitosti je průběžně dosahováno v podobě přípravných prací na další kroky, které nejsou veřejně dostupné. V každém případě je to známka toho, že určování hodnoty dobrovolnictví v ČR není již pouze výhradně národní náležitostí, neboť instituce EU disponují nástroji, jak do stanovování hodnoty ve členských státech vstoupit. Zda se tomu tak někdy stane, je obtížné predikovat, ale tato možnost by měla být brána do úvahy a případné iniciativy na úrovni EU by měly být ze strany českých institucí sledovány, a případně připomínkovány a diskutovány.

Hodnota dobrovolnictví a její ukotvení na národní úrovni

[87] *Jedná se o typ evropského legislativního dokumentu, jakým je například GDPR (angl. General Data Protection Regulation), česky Obecné nařízení o ochraně osobních údajů.*

V minulosti bylo diskutováno legislativního ukotvení určování hodnoty dobrovolnictví na úrovni Zásady vlády, které by stanovilo použití obecné (konkrétně mediánové) mzdy. Hruška a kol. (2018, s. 211) ve své analýze o stavu dobrovolnictví ve světě i v ČR uvádí, že s tímto ukotvením počítá aktuální (v době vydání analýzy, tedy v roce 2018) Zásad, byť s poznámkou pod čarou, že Ministerstvo vnitra, který bylo zadavatelem této analýzy, "*s tímto návrhem výpočtu zásadně nesouhlasí*". Není však zřejmé, zda Ministerstvo vnitra nesouhlasí s přístupem obecné mzdy, její specifikace na mediánovou mzdu (oproti např. minimální mzdě), nebo zda se jedná o stanovení jednotlivých parametrů, jak uvádí Hruška a kol. (2018, s 211): "*Pro stanovení výše hodnoty dobrovolnické činnosti bude ústřední orgán vycházet z mediánu hrubé měsíční mzdy ve mzdové sféře za předchozí kalendářní rok. Pro výpočet hodinové hodnoty činnosti dobrovolníka se tento medián vydělí průměrným počtem odpracovaných hodin v kalendářním měsíci a poté zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru*". V každém případě však můžeme říci, že mezi českou odbornou veřejností nepanuje shoda, jakým způsobem hodnotu dobrovolnictví vyčíslovat.

Je také třeba mít na paměti, že pokud bude ze strany Zásad vlády ukotvena metoda mediánové mzdy, nedojde k eliminaci použití mzdy specialisty v projektech českých nestátních neziskových organizací. Budou-li tuzemské organizace chtít zahrnout hodnotu dobrovolnické činnosti do kofinancování projektů v rámci fondů Evropské unie, Norských fondů nebo fondů Evropského hospodářského prostoru, budou zde platit podmínky dané těmito uskupeními. Dané zásady vlády se totiž týkají pouze Ústředních správních orgánů (typicky ministerstev). Otázkou také zůstává, jak by se vyřešila případná kolize v případě, že by Zásady vlády nově nařizovaly použití jedné obecné mzdy. Finanční prostředky by tak pocházely z fondů, jejichž pravidla by nadále definovaly užívání více náhradních mezd. Tyto prostředky by však byly přerozdělovanými danými ministerstvy, která se řídí Zásadami vlády.

5.2.2 Hodnota dobrovolnictví jako součást kofinancování projektů v České republice

Dostál (2015a) uvádí některé praktické příklady zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování. Jeden z příkladů je MŽP využívající obecnou mzdu, v té době 80 Kč za dobrovolnickou hodinu, bez ohledu na typ dobrovolnické činnosti. Dostál (2015a) zmiňuje, že ve shodě se Zásadami vlády (Vláda, 2014) je zde podmínka akreditovaného režimu dobrovolnické činnosti, která sice představuje určitou garanci kvality, na druhou stranu však výrazně zužuje množinu dobrovolnických činností, které je možné do nákladů projektu zahrnout.

Jiným příkladem je již zmiňované rozdělování prostředků z Norských fondů a Fondů EHP. V období 2009–2014 bylo za prostředky rozdělované NNO v ČR zodpovědné Společné konsorcium Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS) a Nadace Partnerství (Fond pro NNO, 2019). Jak uvádí Dostál (2015a), výzvy v tomto fondu respektovaly pravidla Norských fondů a Fondů EHP, tedy povinné kofinancování ve výši 10 až 49 % nákladů projektu, až

polovina tohoto kofinancování částky však mohla představovat hodnota dobrovolnické činnosti, dle metodiky v dokumentaci výzvy. Celkem se tedy jednalo až o 24,5 % z celkových nákladů projektu. Zásadní podmínkou však byla nutnost vykonávání těchto dobrovolnických hodin v akreditovaném režimu, která vyžaduje předchozí schválenou akreditaci o dobrovolnické službě.

Jednalo se o relativně velké projekty, minimální výše grantu byla 300 000 Kč. Maximálně výše grantu byla 1 000 000 Kč v případě ročních projektů a 2 000 000 Kč v případě dvouletých projektů. Co se týče metodiky k oceňování hodnoty dobrovolnictví, projektová dokumentace obsahovala 24 náhradních mezd ve 14 variantách pro jednotlivé kraje (a hlavní město Prahu). Jednalo se tak o metodu mzdy specialisty, kdy byla při výběru konkrétní hodnoty zohledněna dvě hlediska: 1) typ dobrovolnické činnosti a 2) region, kde byla dobrovolnická činnost vykonána.

V aktuálním programovém období (2014–2021) je za rozdělování prostředků z Norských fondů a fondů EHP směrem k NNO realizuje konsorcium tří organizací: Nadace OSF, Výbor dobré vůle – Nadaci Olgy Havlové a Skautský institut (Active citizens fund, 2019a). Jak uvádí česká verze webových stránek programu, jeho cílem je "*posílení občanské společnosti, aktivního občanství a zmocnění znevýhodněných skupin*". Rozdělování finančních prostředků tak podobně jako v předchozím případě míří do zvýšení kapacit neziskového sektoru a také jeho udržitelnosti, konkrétněji na podporu mj. většího zapojení občanů. Jelikož podobně jako předchozí případ, i zde je možné až polovinu kofinancování vykázat v podobě hodnotě dobrovolnické činnosti.

Oproti předcházejícímu případu však již není přítomna podmínka vykonávání těchto činností v akreditovaném režimu, čímž se tento nástroj otevřel širšímu množství potenciálních zájemců. Druhou změnou je metodika oceňování dobrovolnických hodin. Byl opuštěn systém konkrétních náhradních mezd, kterých bylo 24, a které navíc byly ve 14 variantách pro jednotlivé kraje (včetně Prahy). Tento přístup sice zohledňoval rozdílnou ekonomickou situaci jednotlivých regionů, nicméně byl relativně hodně analyticky náročný. Active citizens fund tak ve spolupráci s projektem Česko s dobrovolnictvím počítá, v rámci kterého vznikla i tato zpráva, využil metodu oceňování dobrovolnických hodin vyvíjenou v rámci tohoto projektu (Active citizens fund, 2019b). První verze této metody byla hotova ještě před finálním dokončením a publikací této zprávy, mohla být tak jak publikována v dokumentaci dané výzvy, ale zároveň je tak možné tuto spolupráci zmínit i v tomto textu. Budou-li chtít žadatelé v aktuálním programovém období programu Active citizens fund, budou vybírat z devíti kategorií dobrovolnických činností, tak jak jsou popsány výše v tomto textu, s náhradními hodnotami za navazující hlavní třídy zaměstnání.

Dalším relativně méně tradičním případem, který zmiňuje Dostál (2015a) je společné grantové řízení Komunitní nadace Blanicko-Otavská a město Strakonice. Zajímavým je nejenom spojení

komunitní nadace a města v dotační výzvě, ale také umožnění zahrnutí hodnoty do kofinancování již v roce 2012 (v předcházejícím roce to ještě možné nebylo). A dále také skutečnost, že náhradní hodnota pro oceňování dobrovolnických hodin v roce 2012 a 2013 byla 75 Kč za hodinu, což přibližně odpovídalo 1,5násobku minimální mzdy. Tato hodnota přitom představuje první tuzemskou zdokumentovanou metodu k oceňování dobrovolnických hodin, jak byla formulována Tošnerem a Sozanskou (2002) v 90. letech 20. letech. Bez zajímavosti také není, že ještě v roce 2008 Novák (2008, s. 50) psal, že tato metoda, tedy 1,5násobek minimální mzdy, "*se v praxi neužívá a byla tvůrci navržena pouze jako orientační ukazatel*". V dalším roce poté již daná nadace přistupovala ke grantovému řízení bez města Strakonice a hodnota dobrovolnické činnosti pro potřeby kofinancování byla snížena na 50 Kč, což byla přibližně úroveň minimální mzdy (Dostál, 2015a). Tento příklad mj. umožňuje, že pokud není způsob určování hodnoty dobrovolnické činnost dán legislativně, ať již přímo, nebo co do způsobu výpočtu, může být i v navazujících dotačních řízeních přistoupeno ke změně určování této hodnoty. Současná legislativa má totiž na určování hodnoty dobrovolnictví pro potřeby kofinancování projektů vliv pouze nepřímý.

5.3 Hodnota dobrovolnictví jako součást PR výstupů

Další kategorií využití údajů o hodnotě dobrovolnictví je oblast PR, tedy vztahů s veřejností. Jak uvádí Tošner (2014, s. 8), v tuzemském neziskovém sektoru jsou každý rok odpracovány stovky tisíc dobrovolnických hodin, které souběžně s finančními a materiálními dary přispívají ke zvýšení kvality života obyvatel. Jak však dodává Tošner (2014, s. 8), neziskový sektor a dobrovolnictví, stále nezískaly plnou podporu veřejnosti, včetně státních institucí. Z tohoto důvodu je důležitá publicita dobrovolnictví zaměřená na různé dimenze dobrovolnictví, respektive jeho přínosů. Tošner (2014, s. 8) zmiňuje např. přínos pro příjemce vykonané práce, přínos samotným dobrovolníkům v podobě nových přátelství, zkušeností a dovedností, které mohou zvýšit uplatnění dobrovolníka na trhu práce, včetně zvýšení kvality života v případě nezaměstnanosti.

Silným prostředkem ke zvýšení povědomí o dobrovolnictví jsou prosté příběhy dobré praxe, literatura však zmiňuje také hodnotu dobrovolnictví jako jeden z prostředků k propagaci dobrovolnictví (viz Salamon, Sokolowski a Haddock (2011), ILO (2011), Dingle a kol. (2001) a další). Základní myšlenka se zapojením hodnoty dobrovolnictví do propagace dobrovolnictví je, že přináší kvantitativní data, která by příjemcům těchto informací měla ilustrovat rozměr a případně i strukturu vykonané práce. Je také pravděpodobné, že různí lidé reagují na jednotlivé způsoby propagace dobrovolnictví různými způsoby. Zatímco na někoho nejvíce zapůsobí fotografie a na jiného příběh, někdo může být osloven čísly a ekonomickým jazykem. Nevíme-li, jak přesně je na tom naše cílová skupina, jeví se jako rozumné využívat všechny tyto tři prostředky propagace, tedy včetně hodnoty dobrovolnictví jako doplňkového prostředku vyjádření rozměru a významu vykonané dobrovolnické práce.

Otázka zjišťování dat o rozsahu, struktuře a výkonu v neziskovém sektoru je úzce spjata s jeho PR využitím. Již zmíněný ČSÚ pravidelně vydává tematické tiskové zprávy a pořádá související tiskové konference. Zatím poslední tisková zpráva (ČSÚ, 2018a) nese název "*Hodnota dobrovolnické práce vzrostla*," přičemž přináší hlavní fakta o vývoji dobrovolnictví v ČR a její hodnoty. Tyto informace jsou volně k dispozici a jsou využívány např. z řad médií, byť se nejedná o téma, které by pravidelně obsazovalo titulní stránky novin. Jako příklad využití této tiskové zprávy uveďme České noviny (2018) a jejich článek s názvem "ČSÚ: Dobrovolníci v roce 2016 odvedli práci za 6,4 miliardy Kč". Tento článek shrnoval fakta z tiskové zprávy ČSÚ, včetně nárůstu počtu dobrovolnických hodin téměř o jeden milion, které následně uváděl je do kontextu některých kritických vyjádření politických představitelů na adresu neziskových organizací.

Dalším výrazným výskytem v této oblasti bylo využití průběžných výsledků výzkumné studie zaměřené na ekonomickou hodnotu dobrovolnictví v dobrovolnických centrech ADRA ČR, kterou provedlo Centrum pro výzkum neziskového sektoru na Masarykově univerzitě (Dostál a Vyskočil, 2014b) a která byla zmiňována výše. Na základě průběžných výsledků studie publikované ADRA, o.p.s. na Mezinárodní den dobrovolníků (5. prosince) v roce 2013 tiskovou zprávu s názvem: Dobrovolníci odpracovali miliony korun, ve skutečnosti jsou k nezaplacení.

Tato tisková zpráva, která byla publikována i jako článek na webu (ADRA, 2013), měla následující strukturu:

1) úvodní popis události, včetně zmínění základních údajů o dobrovolnictví v organizaci ADRA (počet dobrovolníků, vyčíslená hodnota, rozsah dobrovolnictví v organizaci a jeho zaměření)
2) popis hlavních výsledků studie, včetně akcentace myšlenek potenciálně zajímavých pro veřejnost
3) velká část dobrovolníků není primárně ekonomicky aktivní – prezentace dobrovolnictví jako prostředků k darování hodnotného daru i když já sám toho moc nemám: "Dobrovolnictví je tedy možnost, jak i nemajetný člověk může věnovat něco v nemalé hodnotě"; když budu nezaměstnaný, může mi to napomoci nevypadnout z pracovního rytmu, udělat něco smysluplného pro ostatní a ještě zvýšit svůj potenciál k uplatnění na trhu práce
4) popis dobrovolnictví v organizaci ADRA, včetně důrazu na zlepšování zdravotních a psychosociálních podmínek klientů, doplněný o citát ředitele organizace: "*Dobrovolníci jim čtou, chodí s nimi na procházky, povídají si s nimi a rozptylují je. Tím, že jim zlepšují psychiku, napomáhají jejich uzdravení nebo je motivují k dalšímu životu*".
5) Vývoj projektu dobrovolnických center za cca deset let fungování
6) Jak se stát dobrovolníkem

7) Závěr v bodech s názvem: Co o dobrovolnictví možná nevíte.

Na základě této tiskové zprávy a tematické tiskové konference pak vyšla celá řada článků, převážně v regionálních médiích (Dostál, 2016b, s. 98), které s sebou nesly dvě hlavní myšlenky:

- Dobrovolnictví organizace ADRA má ekonomickou hodnotu v milionech Kč.
- Skutečná hodnota a přínos je však k nezaplacení – ilustrace na praktických příkladech.

Zmiňme např. Pražský deník (2013), který údaje z tiskové zprávy doplnil vlastním rozhovorem s dobrovolnicí, jejich článek tak měl strukturu:

1) Perex, včetně úvodního popisu dobrovolnice a jejího příběhu
2) Popis dobrovolnické činnosti dané dobrovolnice do Všeobecné fakultní nemocnice v Praze
3) Zmínění výsledků výzkumné studie s akcentací zjištění, že většinu dobrovolníků tvoří primárně ekonomicky neaktivní lidé
4) Citát jednoho z výzkumníků z tiskové konference: "*Dobrovolnictví je možnost, jak i nemajetný člověk může věnovat něco v nemalé hodnotě. Dokonce nemusí mít ani placené zaměstnání, aby mohl tento dar na veřejně prospěšné účely poskytnout*,"

Stejná organizace, ADRA, o.p.s., v témže roce využila tyto údaje o hodnotě dobrovolnictví ve své výroční zprávě (ADRA, 2014). Tyto údaje se jednak vyskytují v tabulce za jednotlivá dobrovolnická centra a jednotlivé typy programů, spolu s údaji o počtech přijímacích organizací, počtech dobrovolníků, jejich návštěv a odpracovaných hodin. Ve výroční zprávě je taky využita marketingově zajímavá zmínka, že většinu dobrovolníků tvoří studenti a nezaměstnaní, u kterých není pravděpodobný větší příjem "*a přesto přispěli společnosti částkami 1,8 a 1,5 milionu ve svém věnovaném čase* (ADRA, 2014, s. 5).

Výroční zpráva také naznačuje širší přínosy dobrovolnictví, v kontextu těchto skupin dobrovolníků (studenti, nezaměstnaní), když uvádí, že: "*Dobrovolnictví je pro ně navíc způsob získávání pracovních zkušeností.*" Výroční zpráva také pracuje s průměrnými hodnotami za jednotlivé dobrovolníky: "*Každý dobrovolník organizace ADRA odpracoval v roce 2013 v průměru 30 hodin a věnoval společnosti práci v průměrné hodnotě 3216 Kč za rok*". Čas od času se ze strany některého dobrovolnického centra ADRA objevuje informace o hodnotě dobrovolnické činnosti.

Nově vznikající centrum Dobrovolnické centrum ADRA Brno v roce 2016 ve článku o transformaci dobrovolnického programu v Brně do samostatného dobrovolnického centra ADRA použilo shrnutí číselných údajů o dobrovolnictví v organizaci následovně: "*ADRA ČR koordinuje činnost více než 1 800 dlouhodobých dobrovolníků, které vysílá do zhruba 150 organizací zdravotně-sociální péče, aby zde trávili volný čas s klienty a pacienty. Každý rok*

tak uskuteční kolem 35 000 návštěv a stráví u klientů téměř 70 000 hodin. Ekonomická hodnota této dobrovolnické činnosti se pohybuje v řádech milionů korun ročně" (ADRA, 2016). Můžeme si povšimnout, že mezi relativně exaktními, které pochází z interní databáze, se zde informace o hodnotě dobrovolnictví vyskytuje ve více obecné rovině. Je tomu tak pravděpodobně z následujícího důvodu. Počet přijímajících organizací a vysílaných dobrovolníků je snadno zjistitelný z počtu smluv s organizacemi a dobrovolníky, dobrovolníci navíc svoji činnost obvykle zapisují do docházkové knihy[88], kde je tak zaznamenáván jak počet aktivních dobrovolníků, tak počet jejich dobrovolnických návštěv a dobrovolnických hodin (Nakládalová a kol., 2010).

Jako další z příkladů, kdy organizace dále pracuje s výsledky externí výzkumné studie, můžeme uvést Dobrovolnické centrum ADRA Frýdek-Místek. Jedná se o reportáž Moravskoslezské regionální televize Polar z roku 2019, která cituje vedoucího Dobrovolnického centra ADRA Frýdek-Místek: "*Ve studii, kterou pro nás vytvořilo centrum pro neziskové organizace v Brně, spočítali, že jedna dobrovolnická hodina má určitou ekonomickou hodnotu. Frýdeckomístecku by za těch 15 let dobrovolníci přinesli přes 26 milionů korun. To už je nemalá částka a myslím si, že lidé by to měli vědět, že mají mezi sebou občany, kteří jsou ochotni ve svém volném čase věnovat hodnoty, které přesahuji možnosti jedince, a tak, jako moře tvoří spoustu kapek, tak i jedna dobrovolnická hodina vytváří hodnotu, která má nevyčíslitelnou cenu*" (Polar, 2019). Dobrovolnické centrum ADRA Frýdek-Místek tak na základě výpočtů provedených ve studii Dostála a Vyskočila (2014b) vypočítali odhad hodnoty dobrovolnictví po dobu trvání jejich dobrovolnického centra.

5.4 Motivace k dobrovolnictví

Oblast využití údajů o hodnotě dobrovolnictví k motivaci dobrovolníků patří přinejmenším v našem prostředí k těm méně používaným. Jak uvádí Dostál (2016a, s. 102), základ je v: *"poskytnutí dobrovolníkům (současným i potenciálním) další benefit plynoucí z dobrovolnické práce"*. Důležitý zde přitom je předpoklad, že: *"vědomí, že jejich dobrovolnická práce má znatelnou ekonomickou hodnotu zvyšuje užitek dobrovolníka z dobrovolnické práce, čímž se pro dobrovolníka stává dalším nepeněžním benefitem, byť obtížně kvantifikovatelným*". Tento předpoklad je konzistentní s názory některých autorů, že silným stimulem k dobrovolnictví jsou psychologické přínosy z dobrovolnické práce (Murnighan, Kim a Metzger, 1993).

S tím se shoduje i manuál ILO (2011, s. 7), který zmiňuje psychosociální, spíše než finanční motivy u dobrovolnictví, podobně jako u ostatních druhů filantropie a dodává, že tyto nefinanční (psychologické) odměny pro dobrovolníky jsou "*mnohem menší, než by mohly být"*.

[88] Materiál ke školení dobrovolníků v dobrovolnických centrech uvádí, že: "*dobrovolníci jsou povinni každou návštěvu zapsat do sešitu prezence dobrovolníků. Je nutné uvést datum, jméno dobrovolníka, čas příchodu a odchodu a součet hodin. Návštěvy se zapisují chronologicky po sobě, aby se v případě uplatňování pojistky dalo prokázat, že dobrovolník v zařízení skutečně byl"* (Nakládalová a kol., 2010, s. 13).

Manuál ILO (2011, s. 7) dále dodává, že: "*data o rozsahu a hodnotě dobrovolnictví ... mohou sloužit ke stimulaci dobrovolnických snah a zapojení dodatečných zdrojů na řešení společenských, enviromentálních a ekonomických problémů".* Důležitým prvkem, jakým má tento proces fungovat je: "*zvýšení viditelnosti a zvýraznění důležitosti dobrovolnictví"* prostřednictvím kvantifikace jeho rozměru a rozsahu, včetně hodnoty dobrovolnictví.
Při nahlížení na problematiku kvantifikace jako motivačního prvku je nutné odlišovat rovinu jednotlivců od roviny institucí. Její motivační účinek např. na představitele státní správy a samosprávy při rozhodování o poskytnutí podpory je jiný než na konkrétního jedince.

Zajímavým způsobem využití konceptu hodnoty dobrovolnictví v oblasti motivace k dobrovolnictví je projekt Dobrovolnické alternativní měny ze Slovenska. Tento projekt vznikl na Univerzitě Matěje Bela v Bánské Bystrici (Korimová a Svoreňová, 2013). Na základě jejich šetření mezi 400 respondenty sestavili svůj systém Dobrovolnické alternativní měny, která představuje jakousi dobrovolnickou obdobu barterového obchodu[89]. V tomto systému mají různé typy dobrovolnictví různou hodnotu, vyjádřenou DAM kredity. Tento systém využívá k přepočtům mezi jednotlivými jednotkami mzdu specialisty ve členění SK NACE (Korimová a Svoreňová, 2013, s. 224). Tento výzkum a zároveň praktická měly za cíl podpořit zapojování obyvatelstva na Slovensku do dobrovolnictví, prostřednictvím zapojení motivačních prvků dobrovolnických prvků, využívající koncept ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Míru směnitelnosti jednotlivých činností mj. ovlivňovala hodinová cena jednotlivých typů dobrovolnictví.

5.5 SROI analýza a dobrovolnictví

V této subkapitole bude stručně představena SROI analýza a dále rozebrány souvislosti mezi SROI analýzou a dobrovolnictvím. SROI, plným anglickým názvem Společenská návratnost investic (angl. Social Return on Investment (SROI). Cílem této analýzy "*je zhodnocení dopadů (socioekonomických a environmentálních) investic a aktivit prostřednictvím změn, které nastanou u příslušných zainteresovaných skupin v důsledku realizace těchto aktivit*" (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015, s. 2).

SROI analýza představuje variantu ROI analýzy (angl. Return of Investment), kdy hlavním rozdílem je oceňování nákladů a přínosů, které nemají přidělenou peněžní hodnotu (např. trhem). V (soukromém) ziskovém sektoru jsou používány metody hodnocení projektů, které porovnávají finanční náklady s finančními příjmy, obvykle očištěné o růst cenové hladiny (inflaci). Zjednodušeně řečeno tak projekty, které mají kladnou míru návratnosti investic, dávají ekonomicky smysl, aby byly realizovány, jelikož primární hledisko soukromé ziskové firmy je dosahování zisku (Arvidson a kol., 2013, s. 3). V neziskovém sektoru nelze na hodnocení projektů, zamýšlených nebo uskutečněných, pohlížet pouze z tohoto hlediska. Je

[89] *Jedná se o historický způsob směny bez použití peněz (nebo jejich obdoby), kdy je směňován jeden druh komodity za druhý, případně jedna služba za druhou.*

tomu tak z důvodu různých společenských zájmů. Vláda (stát) musí zvažovat celou řadu různých hledisek a typů dopadů, zatímco "*soukromé firmy užívají tržních cen, tyto ceny nereprezentují skutečné mezní náklady a přínosy daného projektu tam, kde je přítomno tržní selhání a tak, kde tržní ceny neexistují"* Stiglitz a Rosengard (2015, s. 299-300). Příkladem jsou např. zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva následkem vývoje nového léku, zkrácení času na cestování v důsledku výstavby vysokorychlostních železnic (Arvidson a kol., 2013, s. 3)

Jak uvádí Arvidson a kol. (2013, s. 3) "*koncept společenský návratnosti investic hraje důležitou roli v debatách o tom jak sociální podniky a charitativní organizace konceptualizují, měří a komunikují výsledky své práce*". Z časového hlediska můžeme rozlišit dva typy SROI analýzy – prediktivní a evaluativní. Prediktivní analýza je zaměřena na budoucnost a na odhad (predikci) budoucího vývoje a vytvořené hodnoty. Evaluativní analýza je zaměřena na minulost a na reálné změny, kterých bylo v důsledku realizace daného projektu dosaženo (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015, s. 2).

Z hlediska dobrovolnictví a SROI analýzu můžeme rozlišit dvojí hledisko:

- dobrovolnictví jako nefinanční náklad projektu - vyčíslená hodnota dobrovolnictví je zahrnuta mezi nefinanční náklady projektu, typicky pomocí mzdy specialisty
- dobrovolnický program jako předmět analýzy

První hledisko je relativně intuitivní. Dle kroků popsaných v této zprávě, např. za pomocí metody v aplikaci Dobrometr je vyčíslena ekonomická hodnota dobrovolnictví. Tato hodnota je použita k odhadnutí celkové společenské nákladnosti projektu, která je následně poměřována s odhady celkové společenské přínosnosti projektu.
Druhé hledisko je zaměřeno na společenské hodnocení dobrovolnického programu, kdy jsou porovnávány celkové společenské náklady na dobrovolnický program s celkovými společenskými přínosy. Jak ukazuje studie mezinárodní organizace Volonteurope (2018, s. 30), v českém prostředí naráží tento přístup na významná omezení. Studie zmiňuje zejména nedostatek nástrojů k měření a také nedostatek zdrojů. Důležitým hlediskem je obecný nedostatek finančních zdrojů na hlubší evaluaci projektů v českém neziskovém sektoru, stejně jako malé povědomí o metodách měření.

5.6 Hodnocení technické efektivnosti dobrovolnických programů

Předchozí subkapitola se věnovala hodnocení dopadů daného programu, kde vůdčí postavení má SROI analýza. Tato subkapitola se věnuje hodnocení technické efektivnosti dobrovolnické činnosti, kde má vůdčí postavení VIVA metoda. Oba typy metod spadají to metod ekonomického hodnocení programů či projektů. Hlavní rozdíl mezi oběma typy spočívá v tom, co hodnotí, neboť v prvním případě se jedná o relativně více náročné hodnocení dopadů,

zatímco druhý typ hodnotí analyticky relativně méně náročnou technickou efektivnost. Zatímco v prvním případě nemusí být na první pohled zřejmé, jaké typy nákladů a přínosů do SROI analýzy zařadit, v druhém případě je relativně jednodušší, jaké položky zařadit do VIVA metody.

Na druhou stranu ani VIVA metoda není analyticky zcela bez překážek.

VIVA metoda byla poprvé uvedena v roce 1996 a má tak více než dvacetiletou tradici. Gaskin (2011, s. 1) uvádí následující oblasti, ve kterých je tato analýza přínosná pro neziskové organizace:

- rozvoj efektivnějšího managementu informací o dobrovolnících
- lepší strategické plánování a rozvoj dobrovolnických programů
- nákladová efektivnost a podpora investic do dobrovolnictví
- podpora náboru dobrovolníků, jejich udržení v organizaci a uznání jejich práce
- získávání externího financování a zlepšení transparentnosti[90] organizace
- vztahy s veřejností (PR) a propagace[91] organizace

Při ekonomické analýze efektivnosti dobrovolnického programu, stejně jako u hodnocení veřejných politik, je velice důležité být si vědomi komplexnosti dané problematiky a také toho, jakou část vstupů, výstupů či dopadů právě kvantifikujeme či evaluujeme. Nesprávná interpretace by mohla vést k zavádějícím výsledkům.

V případě ekonomické hodnoty dobrovolnictví tak dochází ke kvantifikaci pouze jednoho ze vstupů dobrovolnické činnosti. Zpravidla také jediného, který není evidován v účetnictví dané organizace. Ačkoli se může zdát, že v tomto případě dochází k evaluaci jednoho z výstupů dobrovolnické práce, je třeba mít na paměti následující. Dobrovolnické hodiny jsou pouze jedním z parametrů, neboť konečný výstup v řadě případů spoluutváří příjemci dobrovolnictví a velice záleží na kvalitě dobrovolnického programu, vhodném výběru dobrovolníků a jejich adekvátním zaškolením a péči apod. Chceme-li z konečného výstupu oddělit pouze dobrovolnické hodiny, dostáváme se zpět na úroveň vstupů, neboť dobrovolnické hodiny bez ostatních charakteristik výstupu jsou příliš nekonkrétní informací.

5.6.1 Klasifikace vstupů, výstupů a dopadů dobrovolnictví

V ekonomické teorii můžeme využít různé členění vstupů, výstupů, a výsledného dopadu. V tomto textu používáme členění na vstupy, výstupy a dopady, které využívají např. Salamon, Sokolowski a Haddock, 2011). Alternativně lze použít i jiné členění, např. hodnocení dopadu (např. SROI analýzách).

[90] *Ang. accountability.*
[91] *Angl. promotion.*

Vstupy dobrovolnictví (vyjma dobrovolnické práce je může krýt vysílající organizace, přijímající organizace i třetí strana – stát, firma, jednotlivec). Jedná se o výrobní faktory, v základní ekonomické klasifikaci označované jako práce (placená i neplacená), půda (v podobě pozemků a prostor, kde probíhá zejména organizační zajištění dobrovolnictví) a kapitál (zdroje vložené různými subjekty do provozu a rozvoje dobrovolnictví).

Zejména se jedná o následující vstupy:

- **Dobrovolnická práce**
- Mzdové náklady na placené zaměstnance (management dobrovolnického programu, koordinace dobrovolníků, supervize, fundraising, PR aktivity, nábor dobrovolníků apod.)
- Cestovné (zaměstnanců i dobrovolníků)
- Pojištění dobrovolníků a další administrativní náklady (výpisy z trestního rejstříku, potvrzení od lékaře apod.)
- Náklady na prostory (pronájem, platby za energie apod.)
- Náklady na propagaci (tisk letáčků, tvorba propagačních předmětů, roll-upy apod.)
- Dárky pro dobrovolníky (zpravidla drobné předměty na vyjádření vděčnosti dobrovolníkům)

Výstupy dobrovolnictví mohou mít přirozeně různou podobu. V případě dobrovolnického programu zaměřeného na volnočasové aktivity s klienty domova pro seniory budou pro výstupy důležité následující charakteristiky:

- Časové období ohraničující výstupy z časového hlediska (např. jedna dobrovolnická návštěva, jeden týden, měsíc, rok apod.)
- Místo vzniku výstupů (např. domov pro seniory)
- Počet zasažených příjemců (klientů) dobrovolnické práce
- Minimální garantovaná kvalita výstupu (např. v podobě hodnoty akreditace Ministerstva vnitra pro dobrovolnickou službu – viz dále v textu)
- Počet zúčastněných dobrovolníků a dobrovolnických hodin v dané kvalitě (viz předchozí bod)
- Míra spokojenosti dobrovolníků a příjemců dobrovolnické práce (v tomto případě seniorů)

Dopady dobrovolnictví míří k důsledkům, jaké daný výstup dobrovolnické činnosti měl na různé zainteresované skupiny. K tomuto je nejprve třeba tyto skupiny identifikovat, podobně jako to dělá např. SROI analýza. V našem případě se bude jednat o následující skupiny:

- Dobrovolníci
- Příjemci dobrovolnické práce
- Přijímající organizace (a její pracovníci)
- Vysílající organizace (a její pracovníci)

- Organizace finančně či materiálně podporující daný dobrovolnický program (státní i nestátní, ziskové i neziskové)
- Jednotlivci finančně či materiálně podporující daný dobrovolnický program
- Ostatní subjekty, které nejsou zainteresováni do podpory dobrovolnického programu, ale jsou zasaženi jeho dopady (např. komunity nebo i společnost jako celek)

Pozitivní dopady dobrovolnictví mohou mít následující podobu:

- Rozvoj schopností, dovedností a znalostí dobrovolníků
- Zlepšení psychosociálního stavu příjemců dobrovolnické práce
- Zlepšení pohody na pracovišti a přetížení určitých pracovníků jako následek snazší specializace personálu na odborné činnosti; zvýšení kvality péče o klienty; posun v naplňování poslání organizace
- Naplňování poslání vysílající organizace, možnost sdílení dobré praxe za účelem dalšího rozvoje organizace, zvýšení spokojenosti zaměstnanců následkem fungujícího dobrovolnického programu
- Naplňování poslání organizace, v případě státních organizací uskutečňování státních politik
- Dobrý pocit z uskutečňování osobních hodnot, zvýšení životní spokojenosti
- Růst životní úrovně (lepší úroveň společenských vztahů, nižší míra kriminality, zlepšení globálního zdravotního stavu společnosti (např. důsledkem nižší míry osamělosti ve společnosti).

Některé z těchto dopadů přitom mohou být nezamýšlené, potom mluvíme o externalitách (blíže Handy a Brudney (2007, s. 4). Jak dále doplňuje Bowman (2009, p. 493), v takovýchto případech se optimální úroveň produkce liší od tržní rovnováhy. Jednotlivé ekonomické subjekty mají často na zřeteli jen některé z dopadu dobrovolnictví, což je dáno jednak jejich četností, a pak také obtížnou uchopitelností, o které píše např. manuál Mezinárodní organizace práce (ILO, 2011) či Salamon, Sokolowski a Haddock (2011). Tento dokument ilustruje daný problém známým rčením "sejde z očí, sejde z mysli" (angl. out of sight, out of mind). Konkrétně uvádí, že: "*nedostatek informací o rozsahu, objemu a podobách dobrovolnické práce je efektivní využívání dobrovolníků"* (ILO, 2011, s. 7).

Po diskuzi výše uvedených skutečností je jasné, jak uvádí metodické doporučení Ministerstva kultury pro dobrovolnictví v kultuře a umění, že: "*Úspěšnost dobrovolnického programu rozhodně nelze hodnotit jen počtem aktivních dobrovolníků a počtem jejich odpracovaných hodin*" (NIPOS, 2015, s. 26). Tento závěr samozřejmé neplatí jen v této oblasti dobrovolnictví. Analogicky potom ani pouze údaji o hodnotě dobrovolnictví.

5.6.2 Efektivnost dobrovolnického programu

Tato subkapitola se zabývá problematikou efektivnosti dobrovolnického programu. Jak zmiňuje Malý (2001, s. 33): „*efektivnost vynaložených prostředků vzhledem k dosažení daných cílů představuje základní kritérium racionality a nachází se v samém středu hodnocení organizace procesu veřejné a sociální politiky*.“ Vzhledem k tomu, že neziskové organizace se často podílejí na poskytování veřejných služeb, a tím i realizaci veřejných politik (viz Pejcal a Dostál, 2017), můžeme tuto problematiku vztáhnout i k dobrovolnickým programům.

Je však důležité rozdělovat různé pojetí efektivnosti. V níže uvedeném schématu je využito členění na vstupy, výstupy a účinky, podobně jako u Salamona, Sokolowskiho a Haddock (2011). Každé podobné členění však vyžaduje určitou míru systematizace a zobecnění, proto je možné setkat se i s jinými členěními.

Schéma 4: Efektivnost dobrovolnického programu

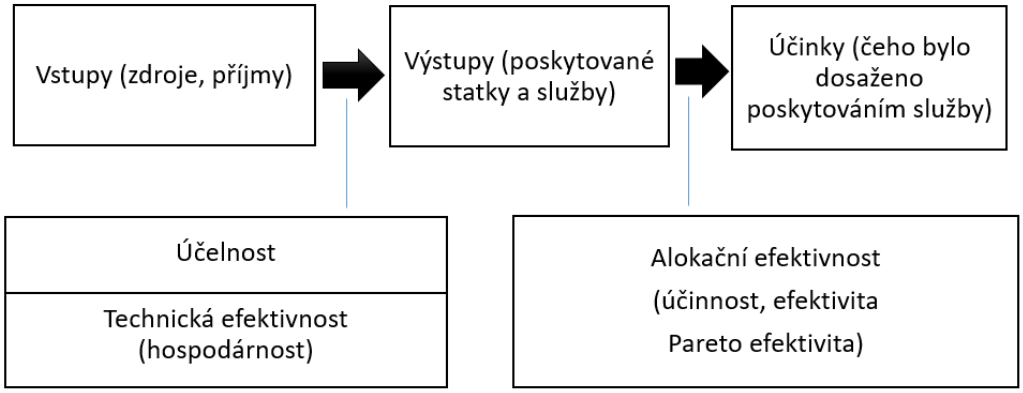

Zdroj: Dostál, 2015a, s. 29, upraveno podle Provazníková, 2009, s. 262.

Výše uvedené schéma uvádí několik základních typů efektivnosti. Prvním typem je technická efektivnost, která se ve schématu nachází vlevo dole. Technická efektivnost, také nazývaná hospodárnost (Dostál, 2015a, 29), je zaměřena na otázku, s jakými náklady je možné dosáhnout stanoveného cíle. Nad ní se ve schématu nachází účelnost, která hodnotí, zda bylo dosaženo stanoveného cíle. Tyto dvě kategorie dohromady představují oblast ekonomické efektivnosti (Čamrová, 2007, s. 1). Malý (2001, s. 33) následně dodává, že ve stavu ekonomické efektivnosti: “*jsou jednotlivé volby mezi cíli a alternativními způsoby jejich dosažení činěny tak, aby bylo dosahováno maximálního celkového prospěchu z disponibilních zdrojů společnosti*”.

Dominantní postavení v ekonomické analýze má alokační efektivnost, také zvaná Pareto efektivnost. Jedná se o takový stav alokace bohatství, kdy si žádný z jednotlivých subjektů nemůže polepšit, aniž zároveň došlo ke zhoršení situace nějakého z jiných subjektů. Důležitým pojmem je také Pareto vylepšení, což představuje takovou změnu, ve které dochází ke zlepšení

situace některého z účastníků, aniž by zároveň došlo ke zhoršení situace někoho jiného. Obecně se má za to, že tato opatření je žádoucí provést (Stiglitz a Rosengard, 2015, s. 65).

Chápeme-li hodnotu dobrovolnictví v subjektivní rovině, velice důležitá je perspektiva (úhel pohledu), z jaké nahlížíme na vyjádření hodnoty. V tomto případě připomeňme, že za využitím nákladů náhrady v kontextu hodnoty dobrovolnictví stojí hypotetická myšlenka, jak nákladné by bylo nahradit dobrovolnickou práci prací placených zaměstnanců. Což však automaticky neznamená, že by takový stav byl proveditelný, nebo dokonce žádoucí. Jedná se o určitou míru zobecnění při určování odhadu hodnotu dobrovolnictví za účelem přiřazení hodnotě dobrovolnictví konkrétní tvar a jistou uchopitelnost.

Perspektiva k vyjádření této hodnoty je zřejmě z pohledu subjektů, které by měly mít zájem na uskutečnění dobrovolnické práce, jakožto vstupu k dosažení žádoucích výstupů, a s tím souvisejících dopadů.

Závěrem této subkapitoly jsou ukázány vybrané příklady ekonomického hodnocení dobrovolnictví. V prvním případě se jedná o metodu navýšení procentní hodnoty práce v dané organizaci, jinými slovy o kolik procent navýšila hodnota dobrovolnictví celkovou hodnotu práce v organizaci. V druhém případě se jedná o hodnocení technické efektivnosti dobrovolnictví, konkrétně v podobě srovnání různých metod vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Metoda VIVA ve své čisté verzi pracuje se mzdou specialisty, ale vyskytují se i příklady, kdy byla aplikována za využití obecné mzdy. Oba dva příklady tak ukazují závislost výsledných hodnot na typu výpočtu hodnoty dobrovolnictví.

První příklad je ilustrován na datech o dobrovolnictví v horské službě v roce 2012, výsledky ukazuje následující tabulka.

Tabulka 29: Tabulka PVVE Horské služby za rok 2012

Metoda měření		**HS 2011**	**s = w**	**s =w+rfb**
Minimální mzda		3 463 200	7,87 %	6,00 %
Zaručená mzda	MIN	4 658 400	10,31 %	7,90 %
MPSV		5 549 040	12,04 %	9,27 %
Tošner a Sozanská		5 194 800	11,36 %	8,73 %
Mediánová mzda	ČSU	9 864 000	19,57 %	15,38 %
VŠE (Novák)		10 149 840	20,03 %	15,75 %
Průměrná mzda		10 474 560	20,54 %	16,17 %
Independent Sector (12 %)		11 731 507	22,45 %	17,77 %

Mediánová mzda plus zam. benefity (34 %)		13 217 760	24,59 %	19,58 %
Mzda specialisty	ILO	13 262 400	24,65 %	19,63 %
Průměrná mzda plus zam. benefity (34 %)		14 035 910	25,72 %	20,54 %
Mzda specialisty plus zam. Benefity (34 %)	MAX	17 771 616	30,48 %	24,66 %

Zdroj: Dostál, 2015a, s. 149 a 150.

Následující dvě tabulky obsahují v českém prostředí poměrně unikátní informace, neboť počty dobrovolnických hodin při jednotlivých dobrovolnických činnostech, stejně jako nákladnost na jednotlivé typy dobrovolnictví, byly evidovány samotnou organizací.

Tabulka 30: Rozsah dobrovolnictví Diakonie ČCE při povodních 2013 a náklady na dobrovolnictví

Typ činnosti	**Dobrovolníků**	**Počet hodin**	**Náklady na dobrovolnictví (Kč)**
Infolinka	11	332	10 000
Manuální práce	184	5 464	289 225
Monitoring	20	488	79 921
Celkem	**215**	**6 284**	**379 146**

Zdroj: Dostál, 2015a, s. 151.

Následující tabulka ukazuje srovnání výsledků VIVA metody Diakonie ČCE při povodních v roce 2013. V prvním sloupci jsou celkové výsledky, kdy jsou náklady na činnost dobrovolníků porovnávány s celkovou hodnotou dobrovolnictví. V následujících třech sloupcích je ukazatel VIVA pro názornost ukázán pro tři hlavní typy dobrovolnických činností.

Tabulka 31: Srovnání výsledků VIVA metody při různých typech dobrovolnických činností (Diakonie ČCE, povodně, 2013)

Metoda měření		**Celkem**	**Manuální práce**	**Monitoring**	**Infolinka**
Minimální mzda		0,8	0,91	0,29	1,6
Zaručená mzda	MIN	0,9	1	0,4	1,95
MPSV		1,14	1,3	0,42	2,28
Tošner a Sozanská		1,2	1,36	0,44	2,4
Mzda specialisty	ILO	1,49	1,52	1,08	3,99

Mzda specialisty plus zam. benefity (34%)	MAX	2	2,03	1,45	5,35
Mediánová mzda	ČSU	2,33	2,61	0,84	4,58
Průměrná mzda		2,46	2,76	0,89	4,85
Independent Sector (12 %)		2,71	3,09	1	5,43
VŠE (Novák)		2,4	2,73	0,88	4,8

Zdroj: Dostál, 2015a, s. 152.

Z výše uvedeného je zřejmé, že nedílná součást VIVA metody je používání mzdy specialisty. Pokud bychom oceňovali každý typ dobrovolnické činnosti stejnou náhradní mzdou, dobrovolnické činnosti, které jsou náročnější, by se jevily jako relativně méně efektivní.

Výše uvedený výčet metod ekonomického hodnocení dobrovolnického programu není zcela vyčerpávající. Novotný a Stará (2002, s. 17-18) uvádí svůj přehled základních způsobů, jak může být prakticky hodnocen dobrovolnický program:

- kvalitativní (počet dobrovolníků, počet dobrovolnických hodin, počet supervizí, seminářů a výcviků)
- finanční (náklady na dobrovolnický program, rozdíl skutečných příjmů a nákladů oproti plánovanému rozpočtu, zdroje financování)
- strategické (možnosti dalšího rozvoje dobrovolnického programu, možnosti dalšího financování dobrovolnického programu, největší překážky rozvoje dobrovolnického programu)

Způsob, jakým bude daný dobrovolnický program vyhodnocován, je do značné míry strategické hodnocení, které závisí na celé řadě faktorů, jako je dlouhodobá strategie organizace a její poslání, ekonomický systém organizace a její ekonomická síla, struktura stakeholderů a v neposlední řadě oblast dobrovolnictví, typ dobrovolnictví a jeho cílová skupina.

Shrnutí kapitoly 5

Tato kapitola obsahuje přehled základních způsobů využití údajů o hodnotě dobrovolnictví, včetně vybraných příkladů z praxe. Jedná se jak o mezinárodní výzkumná šetření (výzkum Salamona a kol. z Univerzity Johnse Hopkinse) nebo národní šetření v podobě Satelitních účtů neziskových institucí. Dále potom šetření za jednotlivé oblasti dobrovolnictví jako jsou sociální služby, životní prostředí nebo mimořádné události. Na příkladu studie o organizaci ADRA je tak, kromě představení výsledků studie, ilustrována také možnost, jak s těmito údaji pracovat v oblasti PR. Část této kapitoly je věnována hodnotě dobrovolnictví v bakalářských, magisterských nebo disertačních pracích, jako relativně nízkonákladovému způsobu, jak

mohou neziskové organizace získat více informací o hodnotě dobrovolnictví nebo toho, jak s těmito údaji pracovat. Dále byly představeny způsoby využití údajů o hodnotě dobrovolnictví v již zmíněné PR, dále také v oblasti motivace dobrovolníků nebo hodnocení efektivnosti dobrovolnického programu.

6 Ekonomika neziskových organizací v kontextu hodnoty dobrovolnictví

Tato kapitola usiluje o umístění praktické využitelnosti údajů o hodnotě dobrovolnictví do kontextu českého prostředí a ekonomického stavu místních neziskových organizací. V této kapitole by se měl čtenář dozvědět více informací o významu vyčíslování hodnoty dobrovolnictví pro neziskové organizace a toho, a jaké možnosti jim využití těchto údajů vyčíslení nabízí.

6.1 Historický vývoj občanské společnosti na území českých zemí

Současný stav ekonomického i organizačního systému, ve kterém fungují neziskové organizace v ČR, je třeba vnímat v kontextu historického vývoje. Celá řada věcí totiž souvisí s jednotlivými historickými mezníky. Tošner (2014, s. 1) tuto situaci popisuje jako mnoho vzestupů a pádů, které naši společnost dlouhodobě poznamenaly. Jak dále dodává Tošner (2014, s. 1), i v dnešní době můžeme vidět dopady těchto historických vlivů a česká občanská společnost stále hledá svoji tvář (Tošner, 2014, s. 1).

6.1.1 Raný vývoj

Jak udává Pospíšil (2006, s. 2), tradice charity a spolkové činnosti na území českých zemí sahá až do samotného počátku českého státu v 9. a 10. století. Dobrovolnictví jako konceptualizovaný pojem v moderní podobě sice tehdy neexistovalo, dobrovolnictví ve smyslu dnešních definic však ano. Lusková a Lusková (2012, s. 3) uvádí, že počátky dobrovolnictví, jako určitou formu lidské solidarity a sounáležitosti, "*sahají tisíciletí zpět lidskou historií a od dob vzniku prvních špitálů v 11. století ho lze považovat za součást institucionální pomoci potřebným*".

Dlouhotrvající vývoj charitativní a spolkové činnosti v Českých zemích kulminoval v 19. století a následně za první československé republiky (Pospíšil, 2006, s. 2). Jak doplňuje Tošner (2014, s. 1), "*spolková činnost a s ní související dobročinnost se rozvinula v českých zemích v 19. století v době národního obrození, které probíhalo současně s procesem transformace feudálního společenství v občanskou společnost*". Některé z vlasteneckých spolků na podporu umění, kultury, vědy a vzdělání přetrvaly dodnes, Tošner (2014, s. 2) uvádí Hlávkovu nadaci, Sokol či Sdružení dobrovolných hasičů. Kavan, Dostál a kol. (2012, s. 36) dále zmiňují Spolek na podporu nešťastníků poškozených povodní, který vznikl v roce 1845 či dlouhou historii dobrovolného hasičství na území českých zemí, např. byl Spolek dobrovolných hasičů Zákupy založený v roce 1850.

Byť došlo k útlumu během komunistického režimu (a jistého "zestátnění" pomoci při mimořádných událostech), dobrovolnická a spolková pomoc při mimořádných událostech má

v českých zemích mimořádně dlouhou tradici. Až do roku 1868 také sahá historie působení Červeného kříže na území českých zemí, neboť v tomto roce byl založen Vlastenecký pomocný spolek pro Království české, který spadal pod Rakouské společnosti Červeného kříže. Jak uvádí Pospíšil (2006, s. 2): "*koncem 19. století mělo České země nejvyšší počet charitativních a spolkových organizací v Rakousko-Uherské monarchii*".

6.1.2 Světové války a meziválečné období

Jak zmiňují Kavan, Dostál a kol. (2012, s. 36), první polovina 20. století přinesla dvě světové války, které nejen zasáhly občanskou společnost, ale občanská společnost se také podílela na jejich zvládání. Před určitý nedostatek informací o působení občanské společnosti na území českých zemí během první světové války víme, že do zvládání jejich negativních dopadů zapojily české spolky Červeného kříže. Jednalo se zejména o ošetřování raněných a péči o ně, podporu lidé s vážnými zraněními, vdov i sirotků, první pomoci pro zraněné vojáky apod. Po skončení války následoval další rozvoj občanské společnosti, přičemž velká hospodářská krize ve 30. letech opět zvýšila celospolečenský důraz na charitativní programy, v podobě humanitární pomoci pro sociálně slabé (potraviny, oblečení, prostředky na vytápění či přímo finanční prostředky (Kavan, Dostál a kol., 2012, s. 37). Také Pospíšil (2006, s. 3) zmiňuje důraz neziskového sektoru v meziválečném období na zdravotní, sociální a humanitární oblast. Jako další charakteristické rysy tohoto období uvádí národnostní charakter neziskových iniciativ a důraz na vzdělávání a volnočasové aktivity mladé generace.

K dalšímu rozvoji dobročinnosti došlo po vzniku samostatného Československa, kdy dobrovolné organizace zahrnovaly různé typy organizací, soukromé, obecní, náboženské, národnostní a také tzv. „spolky s charakterem polooficiálním" s relativně širokými kompetencemi (např. Zemská a Okresní péče o mládež, nově vzniklý samostatný Československý červený kříž, Masarykova liga proti tuberkulóze) (Tošner, 2014, s. 2). Pospíšil (2006, s. 2) píše o době první československé republiky jako o "Zlatém věku, kdy ekonomická vyspělost s sebou nesla i další rozvoj občanské společnosti. Jako příklad uvádí rozmach tradičních spolků nebo vznik či renesanci nových mezinárodních spolků (či jejich místních poboček) jako YMCA či Skaut. Jak dodává Tošner (2014, s. 3): "*Tyto organizace jsou "v podstatné míře postaveny na dobrovolné činnosti svých členů."*

Tošner (2014, s. 2) zmiňuje značnou strukturovanost dobrovolných organizací, které zahrnovaly také sítě malých organizací a poboček, včetně regionálních (okresních, zemských) nebo národních ústředí. Co je důležité říci však je, že tento rozvoj byl pokračování přirozeného vývoje v posledních 50 letech Habsburské monarchie, doplněné o reakci na aktuální společenský a politický vývoj (Pospíšil, 2006, s. 3).

Následný vývoj občanské společnosti na území Českých zemí byl přerušen okupací nacistického Německa. Následovala druhá světová válka a omezování občanských svobod, které dramaticky dopadlo také na občanský sektor. I za této války se opět zapojovaly neziskové

organizace, kdy např. Československý Červený kříž přišel prostřednictvím zatýkání, věznění a popravy o celou řadu svých členů a funkcionářů. Specifické podmínky druhé světové války je možné ilustrovat také tím, že zbylí členové Československého červeného kříže se zapojovali při likvidaci epidemie tyfu v koncentračním táboře v Terezíně, zachraňováním vězňů z transportů a pochodů smrti apod. (Kavan, Dostál a kol, 2012, s. 37).

6.1.3 Poválečné období a komunistický režim

Po druhé světové válce je také známá pomoc ze strany Charity při péči o navrátilce z koncentračních táborů, kdy se jednalo o zajišťování ubytování a dalších potřebných činností, výpravu zdravotníků do Terezína, zřizování vývařoven apod. (Dostál, Kavan a kol., 2012, s. 37). Krátce po skončení druhé světové války došlo k dalšímu násilnému přerušení rozvoje občanského sektoru, a sice v podobě komunistického režimu (Tošner, 2014, s. 2). Během tohoto období dochází jak k zákazu některých organizaci, (např. zrušení Diakonie v roce 1952). Některé organizace sice mohly fungovat dále, ale jejich činnost byla významně "okleštěna a regulována (např. Charita) (Kavan, Dostál a kol., 2012, s. 38). Určité „nadechnutí" přineslo období Pražského Jara v roce 1968, nicméně k obnovení občanských iniciativ a skutečné aktivizaci obyvatelstva došlo až v osmdesátých letech 20. století a zejména po Sametové revoluci v listopadu 1989 (Tošner, 2014, s. 2).

Novodobé dějiny občanské společnosti na území Českých zemí tak začínají právě v tomto období. Palubinskas (2003, s. 2) uvádí, že zavedení komunismu ve střední a východní Evropě vedlo k faktické eliminaci nestátních neziskových organizací. Některé organizace, které bychom předtím a potom mohli označit jako NNO, sice existovaly i během komunistického režimu. Fakticky se však o NNO v tomto období nejednalo, neboť nesplňovaly podmínku nezávislosti na veřejné správě.

6.1.4 Postkomunistický vývoj

Období započaté Sametovou revolucí v listopadu 1989 s sebou přineslo nejen nové naděje, ale také nové možnosti pro realizace aktivit občanské společnosti. Pospíšil (2006, s. 5) toto období v kontextu neziskového sektoru označuje za "nový začátek". Připomíná dále masivní rozvoj neziskového sektoru v polistopadových letech, kdy na konci komunistického režimu zde bylo něco přes 500 organizací, aby dva roky po pádu režimu jejich počet stoupl na 21 000 a deset let po pádu režimu na 60 000. Tošner (2014, s. 2) dále dodává, že po skončení komunistického režimu naše společnost procházela v 90. letech 20. století určitým obdobím hledání vlastní identity. Určité hlavní téma, které rezonovalo společností, a sice myšlenka: "*občanské společnosti založené na spolupráci a vzájemné solidaritě plnoprávných a svobodných občanů, jejímž hlavním propagátorem byl prezident Václav Havel*".

Spolu s institucionálním a ekonomickým rozvojem neziskového sektoru přišly na řadu také důležité legislativní normy v 90. letech v Československu, respektive České republice.

Konkrétně zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, přijatý Federálním shromážděním, zákon č. 308/91 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností. Dále potom zákon č. 248/95 Sb., o obecně prospěšných společnostech, zákon č. 227/97 Sb., o nadacích a nadačních fondech a také tehdejší novela občanského zákoníku, která zmiňovala také zájmové sdružení.

Kavan, Dostál a kol. (2012, s. 38) dále zmiňují mezník v podobě zapojení občanské společnosti při povodních v roce 1997. Pospíšil (2006, s. 9-10) dále uvádí, že NNO při řešení následků povodní "*ukázaly být mnohem více flexibilní a efektivní než stát,"* přičemž veřejnost tuto skutečnost reflektovala hojným dárcovstvím. Pospíšil (2006, s. 10) dále dodává, že "*excelentní zapojení humanitárních organizací přineslo dramatickou změnu v přístupu veřejnosti na celý (neziskový) sektor"*. Když potom v 2002 přišly další velké povodně, "*veřejnost přispívala obrovskými částkami téměř výhradně neziskovým organizacím a nikoli státu"* (Pospíšil, 2006, s. 2).

Spolu s uvolněním politických, ekonomických poměrů a souběžným růstem individualismu a do určité míry i konzumního způsobu života, se také objevil růst zájmu o jiný životní styl, konkrétně o rozvoj tradičních humanistických hodnot (Tošner, 2014, s. 2). Tošner (2014, s. 2) dále mluví o znovuobjevení přirozené lidské potřeby pomáhat ostatním, zejména pak těm, kteří jsou z různých důvodů v obtížích a nemůžou si sami pomoci. Dále také zmiňuje hledání nových způsobů seberealizace v tehdejším Československu, kde by obyvatelé mohli využít své znalosti a dovednosti. Došlo také k nebývalému rozvoji neziskového sektoru, umožněného pádem režimu v roce 1989, a obnovení organizací zakázaných či potlačených minulým režimem.

Z ekonomického hlediska je zajímavý také vznik tisíců nových neziskových organizací, které, jak uvádí Tošner (2014, s. 3)" *neměly žádný majetek ani šanci ho získat a stavěly svoji činnost na lidském nadšení a pomoci dobrovolníků*". Dle jejich zaměření se jednalo o organizace napříč celou společností z oblasti zdravotní a sociální péče, kultury, sportu nebo mládežnických organizací (Tošner, 2014, s. 3).

Vznik nových organizací a rozvoj legislativního ukotvení

Jak uvádí Tošner (2014, s. 4), do konce 90. let 20. století v ČR nebylo specializované pracoviště zaměřené na profesionální management dobrovolnictví. Jako první profesionálně řízené dobrovolnické centrum v ČR bývá uváděna organizace HESTIA, tehdy pod názvem HESTIA – Národní dobrovolnické centrum, vzniklé roku 1999 v rámci projektu "Program dobrovolnictví" ve 14 zemích bývalého východního bloku. Významným faktorem vzniku byla odborná finanční podpora Nadace Open Society Fund a metodická podpora nadace Points of Light Foundation. (Tošner, 2014, s. 3).

Jak uvádí Tošner a Sozanská (2002, s. 24), postupně začínala vznikat další tzv. dobrovolnická centra, která přispěla k rozvoji tuzemského neziskového sektoru. Smyslem těchto dobrovolnických center byl (a stále je) realizace vlastních dobrovolnických programů, vysílání dobrovolníků do přijímajících organizací a podpora a propagace dobrovolnictví ve společnosti. Tošner (2014, s. 4) zmiňuje neustálý růst počtu organizací: "*které začínají vnímat dobrovolníky již nejen jako doplněk své činnosti, ale jako trvalý zdroj pomoci i nových podnětů*". K určité změně ve smýšlení podle Tošnera (2014, s. 4) postupně přispěla i nově vznikající dobrovolnická centra a jejich práce.

Symbolickým mezníkem byl i Mezinárodní rok dobrovolníků v roce 2001, ke kterému mj. vyšla mezinárodní příručka k měření dobrovolnictví (Dingle, 2001). V našem prostředí bylo zahájeno na právní úpravě dobrovolnictví, přičemž tyto snahy vyvrcholily Zákonem č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, prvním samostatným zákonem upravujícím dobrovolnictví (Tošner, 2014, s. 4). Je však třeba upozornit na to, že zákon neupravuje veškeré dobrovolnictví, ale dobrovolnickou službu, tedy dobrovolnictví v akreditovaném režimu. Dalším symbolickým mezníkem byl Evropský rok dobrovolnictví v roce 2011, opět i v této době vyšel důležitý metodický dokument, a sice Manuál Mezinárodní organizace práce k měření dobrovolnictví (ILO, 2011). V ČR, stejně jako v jiných státech EU, fungovala řada tematických pracovních skupin a vyšel také tematický sborník s případy dobré praxe (Šimková a kol., 2011).

6.2 Současný neziskový sektor v České republice

Novodobý tuzemský neziskový sektor má za sebou cca 30 let vývoje. Současný neziskový sektor v ČR je velice heterogenní a vyskytují se v něm organizace rozdílné velikosti, organizačního i finančního zázemí.

Vyslovení jakýchkoli obecných charakteristik tak s sebou ponese určitou míru zobecnění. Přesto existuje několik základních bodů, kterými můžeme tuzemský neziskový sektor charakterizovat:

- Dlouholetá tradice občanské společnosti – budování důvěryhodnosti (v novodobé historii zejména po roce 1997)
- Různé důrazy v dějinách, aktuálně velice heterogenní – de facto každý dárce či dobrovolník si může najít "to své", důležitost dobrovolnictví
- Současný ekonomický model fungování je kombinací kontrahování ze strany státu a podpory firem a občanů (dárci a dobrovolníci)
- Sdílení zkušeností a vliv trendů ze zahraničí – kombinace tuzemského historického vývoje s přebíráním dobré praxe, tento bod bude blíže rozebrán v subkapitole o moderních trendech českého neziskového sektoru

Míra, v jaké se výše uvedené body odráží v každodenní praxi neziskových organizací, se však bude odvíjet od velikosti organizace, sektoru, ve kterém působí, zdrojích, které využívá, organizačním i ekonomickým zázemím, geografickou působností a dalšími faktory.

6.2.1 Definice NNO a právní normy

Definovat neziskové organizace je podobně obtížný úkol jako definovat dobrovolnictví samotné. Rozlišují se také neziskové organizace, jakožto množina organizací bez ohledu na veřejný a soukromý charakter. Takto chápe neziskové organizace Český statistický úřad ve svém šetření, které je základem Satelitního účtu neziskových institucí. Řekne-li se v českém prostředí nezisková organizace, případně lidově "neziskovka", obvykle se tím myslí nestátní nezisková organizace, také nazývaná soukromá nezisková organizace. Bez ohledu na to, zda jsou zřizovatelem fyzické osoby, církve, firmy nebo jiné podoby nestátních organizací.

Známá je také strukturálně-operacionální definice neziskových organizací Salamona a Anheira (1996, s. 2-3), které jmenují pět základních definičních prvků a sice: a) institucionalizovanost (určitou míru organizační struktury), b) soukromost (institucionální oddělenost od státních struktur), c) samosprávnost (schopnost provádět vlastní rozhodnutí), d) neziskový charakter (ve smyslu nerozdělování zisku), e) dobrovolnost (zahrnující určitou míru dobrovolné participace, ať již v podobě dobrovolnictví nebo finančního či materiálního dárcovství).

Chtěli bychom nahlédnout do české legislativy, nenalezneme tam komplexní definici nestátních neziskových organizací. Přesto však můžeme definici NNO nalézt v dokumentu zvaném Státní politika vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015–2020 (Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, 2015). Ta uvádí, že: "*neziskové organizace jsou právnickými osobami a zároveň jsou organizační struktury občanské společnosti, které mají obvykle ve svém poslání posílení participace občanů na veřejném životě a podíl na řešení veřejných záležitostí. Některé jsou založeny k zajištění a rozvoji zájmů jen svých členů*".

Škarabelová a kol. (2002) uvádí různá možná členění neziskových organizací: podle právní normy, charakteru poslání nebo podle předmětu činnosti. Přičemž pohled na to, které organizace řadit mezi NNO je často dán právě perspektivou, ze které je na problém nahlíženo. V českém prostředí je známé kritérium právní normy. Podle starého občanského zákoníku se jednalo o následující právní normy. Podle této definice jsou NNO organizace s následujícími právními formami (Hyánek, Prouzová a Škarabelová, 2010):

- občanská sdružení a jejich organizační jednotky
- obecně prospěšné společnosti
- nadace nadační fondy
- církevní právnické osoby

V kontextu nového občanského zákoníku je zde vymezení nové, které reflektuje vznik a zánik některých právních forem. Podle tohoto nového vymezení Rady Vlády pro NNO tak mezi NNO podle kritéria právní formy patří (Vláda, 2014, s. 25):

- Spolky a pobočné spolky (dříve občanská sdružení a jejich organizační jednotky),
- Nadace a nadační fondy
- Účelová zařízení církví, zřizované církvemi a náboženskými společnostmi (dříve Církevní právnické osoby)
- Obecně prospěšné společnosti (již nemohou nově vznikat
- Ústavy (navazující právní forma pro obecně prospěšné společnosti)
- Školské právnické osoby registrované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (nově zařazené, ve velké většině se jedná o církevní školy)

6.2.2 Struktura sektoru

Vzhledem k již zmíněné heterogenitě neziskového sektoru není jednoduchým úkolem tento sektor charakterizovat. Český statistický úřad vymezuje neziskové instituce (organizace) následovně (Fořtová a Musil, 2018, s. 2):

- Netržní neziskové instituce – poskytující služby domácnostem (spolky, obecně prospěšné společnosti, ústavy, nadace, církevní organizace, profesní komory, politické strany a hnutí a další)
- Tržní neziskové instituce – poskytující služby podnikatelským subjektům, které je založily, jsou převážně financovány formou členských příspěvků (spolky, obecně prospěšné společnosti, zájmová sdružení právnických osob, komory vyjma profesních komor)
- Veřejné vysoké školy a asociace zdravotních pojišťoven.

Těchto registrovaných neziskových institucí bylo v roce 2016 v České republice 137 594, přičemž došlo k nárůstu oproti minulým letům, neboť v roce 2015 to bylo 132 953 a v roce 2014 to bylo 129 061 (Fořtová a Musil, 2018, s. 3).

Nestátní neziskové organizace se různí dle závislosti na veřejných zdrojích (typicky dotacích), míře dárcovství (firemního i individuálního) i míře generování zdrojů z vlastních aktivit mimo dary a veřejné prostředky.

6.2.3 Ekonomický stav nestátních neziskových organizací v ČR

Jak bylo řečeno výše, nestátní neziskový sektor je poměrně heterogenní, působí v něm řada různých typů organizací s diametrálně odlišnými modely fungování v oblasti ekonomiky, managementu a financování. Názory na ekonomický stav nestátních neziskových organizací tak budou pravděpodobně ovlivněny částí sektoru, ve kterém se daný člověk nachází, případně

jakým typem organizací a služeb přichází do styku. Rozdílná situace bude u firemních nadací, za kterými stojí velké mezinárodní společnosti s relativně silným kapitálem, domov pro seniory fungující jako sociální služba, sportovním svazem a spolkem několika nadšenců, který je postaven na práci dobrovolníků.

Z tohoto důvodu může být velmi ošidné vyslovovat hromadné soudy o nestátním neziskovém sektoru bez agregovaných dat a jejich korektní interpretace. Ekonomika a financování NNO působících v ČR se v posledních letech těší vzrůstajícímu zájmu výzkumníků na neziskový sektor.

Financování NNO

Podobně nesnadným úkolem je i popsat systém financování nestátních neziskových organizací v ČR je nelehký úkol, neboť nestátní neziskový sektor představuje velice heterogenní část ekonomiky a systém financování neziskových organizací v ČR můžeme označit jako velice diverzifikovaný, a do určité míry i roztříštěný. Jak uvádí Hyánek a Prouzová (2015, s. 152), pro neziskové organizace je typické vícezdrojové financování. Mezi základní typy financování NNO patří dary, dotace z veřejných rozpočtů, dotace od soukromých nadací, výsledky vlastní činnosti, ať již hospodářské nebo v rámci veřejných sbírek[92], objevují se však i moderní způsoby získávání finančních prostředků jako je crowdfunding, a svoji pozornost postupně získává i darování prostředků v poslední vůli.

Zajímavým, a pravděpodobně nejvíce komplexním zdrojem o financování NNO z veřejných financí v ČR je Rozbor financování NNO z veřejných rozpočtů, vypracovávaný Centrem pro výzkum neziskového sektoru Masarykovy univerzity, a přijímán a vydáván Vládou ČR. Tyto rozbory sledují "*objem všech poskytnutých dotací nestátním neziskovým organizacím ze státního rozpočtu, z rozpočtů vyšších územních samosprávných celků (krajů), z rozpočtů základních územních samosprávných celků (obcí) a také ze státních fondů"* (Pejcal, Prouzová a Almani Tůmová, 2018, s. 3).

Zmiňme vybrané dvě charakteristiky financování NNO z veřejných rozpočtů v roce 2016. Celkem bylo poskytnuto 13 442 dotací v celkové výši přibližně 10,9 miliard Kč směrem k "*nadačním subjektům, spolkům a pobočným spolkům, obecně prospěšným společnostem, ústavům, účelovým zařízením církví, školským právnickým osobám a zájmovým sdružením právnických osob" V*elká většina objemu dotací (84,8 %) přitom byla poskytnuta z kapitol Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí (Pejcal, Prouzová a Almani Tůmová, 2018, s. 3).

[92] *V režimu veřejné sbírky fungují některé sítě charitativních obchodů, např. síť obchůdků ADRA ČR (ADRA, 2019c).*

Pro ilustraci konkrétních dotačních titulů a organizací uveďme základní příklady veřejných institucí, které mohou poskytovat dotace nestátním neziskovým organizacím:

Tabulka 32: Příklady dotačních titulů veřejných institucí, ve kterých mohou žádat NNO

Typ veřejné organizace	**Název organizace**	**Příklad dotačního programu pro NNO**
Organizační složka státu	Úřad Vlády	Podpora veřejně prospěšných aktivit nestátních neziskových organizací v oblasti rovnosti žen a mužů
Organizační složka státu	Česká rozvojová agentura	Podpora rozvojových aktivit krajů a obcí v prioritních zemích ZRS[93] ČR
Organizační složka státu	Technologická agentura ČR	Program na podporu aplikovaného společenskovědního a humanitního výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ÉTA
Organizační složka státu (Ministerstvo)	Ministerstvo vnitra	Rozvoj dobrovolnické služby
Organizační složka státu (Ministerstvo)	Ministerstvo životního prostředí	Program na podporu projektů NNO – Podpora dlouhodobé spolupráce v oblasti EVVO[94]
Organizační složka státu (Ministerstvo)	Ministerstvo zdravotnictví	Efektivizace systému nemocniční péče v ČR prostřednictvím dobrovolnické činnosti naleznete
Organizační součástí MV ČR	Generální ředitelství Hasičského záchr. sboru ČR	Preventivně výchovná činnost nestátních neziskových organizací při výchově obyvatelstva[95]
Krajský úřad	Krajský úřad Kraje Vysočina	Dobrovolnictví 2019. Program na podporu projektů v oblasti dobrovolnictví a neformální pomoci osobám závislým na pomoci jiné osoby v Kraji Vysočina

[93] Zahraniční rozvojová spolupráce

[94] *Plné znění názvu programu je: "Program na podporu projektů NNO - podprogram na podporu dlouhodobých systémových projektů v oblasti ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje pro roky 2019-2021 („podprogram c") Podpora dlouhodobé spolupráce v oblasti EVVO". Pozn. EVVO je zkratka pro Environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu.*

[95] *Plné znění názvu programu je: "Preventivně výchovná činnost nestátních neziskových organizací při výchově obyvatelstva, právnických a podnikajících fyzických osob k předcházení požárů, propagace a historie požární ochrany, ochrany obyvatelstva, příprava obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při mimořádných událostech" (GŘ HZS, 2019, s. 1)*

Magistrát	Magistrát statutárního města Brno	Dotačního řízení pro NNO, které vhodným způsobem navazují na sociální služby nebo je doplňují na rok 2019 - program I
Úřad městské části	Úřad městské části Praha 1	Dotační program na rozvoj občanské společnosti a spolkové činnosti

Zdroj: Sestaveno autory na základě: Úřad Vlády (2019); ČRA (2018); TAČR (2019), MV ČR (2018); MŽP (2018); MZdr (2019, GŘ HZS (2019); Kraj Vysočina (2018); Magistrát města Brna (2019); Rada MČ Praha 1 (2018).

Výše uvedený přehled nelze v žádném případě brát jako vyčerpávající. Jedná se o ilustrativní přehled různých typů veřejných institucí a jejich dotačních výzev. V tabulce nejsou uvedeny Fondy Evropské unie, které přerozdělují vybraná ministerstva (zpravidla Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo práce a sociálních věcí). V přehledu také nejsou zastoupeny Norské fondy a Fondy Evropského hospodářského prostoru.

Financování dobrovolnictví v ČR

Jak uvádí Tošner (2014, s. 12): "*dobrovolnictví jako průřezové téma nemá systémového či globálního podporovatele, získávat prostředky na udržení činnosti dobrovolnických center programů je často „dobrodružná cesta tmavým lesem*". Tošner (2014, s. 12) dále uvádí následující možnosti financování dobrovolnických center a programů, který byl doplněn o poslední bod:

- Dotace od MV ČR na akreditovanou dobrovolnickou službu. Jedná se relativně klesající zdroj příjmů pro jednotlivé projekty, jelikož roste počet projektů, celková výše rozdělovaných dotaci však zůstává přibližně stejná.
- Dotace od místních orgánů veřejné správy (kraje, obce, případně městské úřady) - ideálně za organizační a mediální podpory, včetně spolupráce na místních pracovních skupinách.
- Dotace od jiných ústředních správních celků (např. MPSV, MZ, MŠMT a MK), obvykle se zaměřením na konkrétní témata daného resortu, podobné územně správní celky mohou vypsat programy na podporu dobrovolnictví, kromě regionálního vymezení obvykle vymezené opět tematicky.
- Dotace od nadací (nefiremních i firemních).
- Dárcovství (individuální a firemní), přičemž obvykle není příliš účinný fundraising na samotné dobrovolnictví, dobré je propojit to s vazbou na cílovou skupinu, platí přitom, že některé cílové skupiny jsou pro dárce obecně přitažlivější, např. ohrožené děti a dobrovolnický mentoringový program s touto cílovou skupinou.

- Vlastní ekonomická činnost – prodej výrobků, poskytování expertních služeb apod., např. síť charitativních obchůdků

Struktura a zastoupení jednotlivých typů financování bude závislé na řadě faktorů, jakou jsou právní forma, finanční a organizační zázemí, oblast působení, vize a cíle organizace apod.

6.2.4 Dobrovolnictví jako produkční faktor neziskových organizací

V první kapitole byla popsána produkční funkce dobrovolnické organizace. Definovali jsme si, že dobrovolnická činnost je, spolu s placenou prací, podmnožinou výrobního faktoru práce. Jak uvádí Berman (2006, s. 9): *"neziskové organizace z důvodu nedostatku zdrojů hledají "volně dostupné" zdroje jako je dobrovolnictví a komunitní dary*". Berman (2006) dále dodává, že právě tato skutečnost může způsobit, že neziskové organizace budou vysoce efektivní poskytovatelé služeb.

Jak upozorňuje Fořtová (2017, s. 20), makroekonomické ukazatele ze satelitního účtu Českého statistického úřadu jsou jen neúplnými daty o ekonomickém přínosu neziskových organizací. Jedná se ale jeden z mála zdrojů informací v neziskových organizacích. Podíl českého neziskového sektoru na hrubém domácím produktu České republiky se v posledních letech pohybuje okolo 1,74 % (Fořtová, 2017, s. 20). Již bylo zmíněno, že dobrovolnictví představuje podmnožinu jednoho za základních produkčních faktorů, práce. Odhady Českého statistického úřadu tak uvádí, jaká je ekonomická hodnota tohoto produkčního faktoru dobrovolnické činnosti. Pro ilustraci připomínáme, že hodnota tohoto výrobního faktoru, dobrovolnické činnosti, byla podle šetření ČSÚ v roce 2016 přibližně 6,4 miliard Kč, což je ekonomická hodnota asi 46 milionu odpracovaných dobrovolnických hodin (Fořtová a Musil, 2018, s. 7). Tyto odhady je třeba brát v kontextu následujících skutečností, daných metodologií ČSÚ a jejich šetření.

Údaje o hodnotě tohoto vstupu nejsou součástí HDP. Existují různé metody oceňování dobrovolnických hodin, ČSÚ využívá metodu obecné mediánové mzdy (138,9 Kč v roce 2016). ČSÚ zjišťuje odpracované dobrovolnické hodiny a počty dobrovolníků. Zatímco počty dobrovolnických hodin je možné agregovat, počty dobrovolníků nikoli, neboť jeden dobrovolník může vykonávat svoji činnost ve prospěch více organizací. Naopak je možná vyjádřit rozsah dobrovolnické pracovní síle v přepočtených plných úvazcích metodou FYJE (případně FTE), které je definována v první kapitole této zprávy (Fořtová a Musil, 2018, s. 6).

6.3 Vybrané moderní trendy v dobrovolnictví v ČR

V této subkapitole bude představeno sedm vybraných trendů v aktuálním vývoji dobrovolnictví ČR, které byly identifikovány na základě odborných zdrojů. Jsou to:

1) Spolupráce s veřejnou správou
2) Konceptualizace managementu dobrovolnictví
3) Dobrovolnická centra jako moderní trend dobrovolnictví v ČR
4) Diverzifikace dobrovolnické struktury a změna vnímání dobrovolnictví
5) Vznik a rozvoj firemního (organizačního) dobrovolnictví
6) Virtuální dobrovolnictví
7) Neziskový sektor jako nositel sociálních inovací

Tento výčet není vyčerpávající a relevantnost daného trendu pro daný segment dobrovolnictví závisí na různých faktorech. U spolupráce s veřejnou správou bude hrát roli rozsah dobrovolnických aktivit nebo jeho primární zaměření (dovnitř komunity, nebo alespoň vně), dále potom zájem příslušných institucí veřejné správy. Na to, jak moc se bude v daném případu dobrovolnictví projevovat management dobrovolnictví jako systematická soustava nástrojů a postupů, bude zase záviset na velikosti organizace, cíli a charakteru organizace, ale také k přístupu dobrovolnictví a otevřeností moderním postupům.

Podobně to bude u využití aktivit dobrovolnických center, nebo u poskytování služeb dobrovolnického centra. Zde bude navíc hrát roli smysl práce s dobrovolníky a charakter jejich činnosti. Nejvíce plošným trendem patrně bude změna struktury dobrovolníků, nicméně agregovaná data zde schází. Je také pravděpodobné, že u některých typů dobrovolnictví (např. skauting nebo dobrovolnická činnost v církvích) bude poměrně stabilní. Podobně se bude u různých organizací lišit míra zapojení virtuálních dobrovolníků, spolupráce s organizacemi v rámci jejich společenské odpovědnosti organizací (městských úřadů, firem, univerzit apod.), nebo podíl na tvorbě sociálních inovací.

Zároveň také bude nepochybně možné rozpoznat různé dílčí trendy, aktuální jen pro část dobrovolnického sektoru. Následující vybrané trendy tak mají přispět k ilustraci toho, v jakém stavu se dobrovolnický sektor nachází. Následně bude tvorba aplikace Dobrometr a vyčíslování hodnoty dobrovolnické práce uvedeno do kontextu těchto trendů.

6.3.1 Spolupráce s veřejnou správou

Prvním vybraným moderním trendem je spolupráce dobrovolnických organizací s institucemi veřejné správy. Tošner (2014, s. 4) uvádí trend z posledních let, kdy se na dobrovolnická centra obrací zástupci měst a obcí, jako relativně nová cílová skupina. Tošner (2014, s. 4) dále zmiňuje spolupráci na vzdělávacích a supervizních programech, které jsou motivovány nejen zájmem

o dobrovolnictví jako takové, ale také zájmem po podporu spolupráce obyvatel daného města na všech úrovních.

Frič a Pospíšilová (2010, s. 147) zmiňují určitou renesanci dobrovolnictví v západních společnostech spojenou s formálním ukotvením statutu dobrovolníka do právního systému, ale také rozvojem kultury dobročinnosti a společenské odpovědnosti. V bývalém východním bloku byl tento vývoj do značné míry utlumen dominantním postavením jednotlivých států ve veřejných záležitostech, po rozpadu tohoto bloku tak můžeme v řadě těchto zemí, včetně ČR, rozpoznat podobné trendy. Týká se to jak firemního dobrovolnictví, tak snahy veřejného sektoru o podporu dobrovolnictví a jeho vnímání v kontextu kvality a rozvoje veřejných služeb. Jelikož organizace veřejného sektoru jsou poměrně různorodé, s různou mírou samostatnosti a zákonnými povinnostmi, zapojení jednotlivých organizací do aktivní podpory dobrovolnictví se přirozeně značně liší.

Jak uvádí Frič a Pospíšilová (2010, s. 148), motivem veřejná správy k podpoře dobrovolnictví může být "*zlepšení dostupnosti a kvality služeb pro různé kategorie občanů, zvýšení či udržování sociálního kapitálu ve společnosti, zlepšení participace občanů na lokální politice i zvýšení kvality života samotných dobrovolníků*". Nezanedbatelné je také politické hledisko, ať již na lokální, regionální či národní úrovni, které také může ovlivnit míru finanční a institucionální podpory ze strany jednotlivých veřejných institucí

Případová studie, dobrovolnictví při mimořádných událostech a spolupráce se státem

Pro ilustraci toho, jakou podobu může získat do značné míry institucionalizovaná spolupráce státu s dobrovolnickými organizacemi, uvádíme případ dobrovolnictví při mimořádných událostech. Jak bylo řečeno výše v textu, jedná se z řady důvodů o specifickou oblast dobrovolnictví, jak kvůli relativně vyšším rizikům pro dobrovolníky, relativně větší míru nutného proškolení dobrovolníků či jejich výcviku, ale také větší propojenosti praktického managementu dobrovolnictví se státními složkami.

Tato oblast je však také zajímavá i z toho důvodu, že ačkoli spolupráce nestátního neziskového sektoru se státem v oblasti mimořádných událostí začínala po roce 1989 takřka od nuly, v některých oblastech dosáhla překvapivě vysoké úrovně (viz Kavan, Dostál a kol., 2012). Zajímavou případovou studii z této oblasti přináší Dostál (2015b), který v podobě níže uvedeného schématu znázorňuje jak různé typy spolupráce mezi veřejnými institucemi a NNO v oblasti mimořádných událostí, ale také jednotlivé regionální úrovně.

Tabulka 33: spolupráce mezi státem a NNO v oblasti mimořádných událostí

Úroveň spolupráce	**Nadnárodní úroveň**	**Národní úroveň**		**Místní úroveň**	
Typ veřejné instituce	Evropská unie	Vláda ČR	Ministerstva	Kraje	Obce
Typ spolupráce	Finanční podpora				
	Sdílení informací				
	Smluvní ukotvení	x	Smluvní ukotvení, akreditace, schválení		
	x	Krizový štáb	x	Krizový štáb	
	x	Krizové plány	x	Krizové plány	
	Legislativní proces				x
	x	x	x	x	Záchr. operace

Zdroj: Dostál, 2015b, s. 216.

Jedním ze zásadních zdrojů participace nestátních neziskových organizací při řešení mimořádných událostí jsou přitom právě dobrovolníci, spolu s finančními či materiálními dary individuálních i firemních dárců.

S nestátními neziskovými organizacemi a dobrovolníky přitom počítají i dva důležité dokumenty (Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2013, 2015):

- Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030
- Katalogový soubor – typová činnost složek IZS při společném zásahu: Typová činnost složek IZS při poskytování psychosociální pomoci

Vzhledem k relativně vyšší univerzálnosti bude v tomto textu blíže rozebrán první dokument, a to primárně z pohledu integrace dobrovolnictví do státních struktur. Koncepce nahlíží na dobrovolnictví v oblasti ochrany obyvatelstva jako jeden ze způsobů zapojení obyvatelstva do oblasti ochrany obyvatelstva, společně s osobní a věcnou pomocí občanů a právnických osob. Koncepce dále zmiňuje potřebu vytváření podmínek v oblasti nestátních neziskových organizací "*pro zapojení dobrovolnických aktivit občanů do řešení mimořádných událostí a krizových situací*" (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 7).

V oblasti řešení mimořádných událostí a ochrany obyvatelstva je potřeba adekvátní připravenosti dobrovolníků relativně naléhavější než v některých jiných oblastech. Je to dáno především charakterem některých činností v této oblasti, kde je zvýšená forma stresu a bezpečnostních rizik[96] (Dostál, 2015a, s. 89). Z tohoto důvodu také koncepce akcentuje potřebu odborné připravenosti. Pro tuto oblast dobrovolnictví je také charakteristická potřeba akceschopnosti, jelikož mimořádné situace je často obtížné predikovat. Koncepce přitom uvádí, že "*příprava nestátních neziskových organizací a dobrovolníků není v současné době optimální"* a zmiňuje nutnost vytvoření podmínek "*pro jejich systémové zapojení do přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení"* (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 7).

Z hlediska etablování nestátních neziskových organizací a dobrovolníků v oblasti mimořádných událostí je významná část koncepce, kde jsou jako stěžejní síly pro řešení mimořádných událostí a krizových uveden: základní složky IZS, ostatní složky IZS, členové příslušných krizových štábů, právnické a podnikající fyzické osoby, nestátní neziskové organizace a dobrovolníci (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 28). Z hlediska integrace dobrovolníků do systému krizového řízení je zajímavá i následující zmínka: *"Určitá pozornost by do budoucna mohla být věnována zejména precizaci zapojení nestátních neziskových organizací a dobrovolníků do systému řešení mimořádných událostí nebo krizových situací. Jedná se zejména o vytvoření optimálního systému komunikace a výměny informací mezi složkami IZS, krizovými štáby a nestátními neziskovými organizacemi a dobrovolníky* (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 29). Dochází tak k poměrně zajímavému jevu, kdy státní koncepce v relativně zásadní oblasti života společnosti, ochrana před mimořádnými událostmi, na vícero místech pracuje se zapojením dobrovolníků.

Na jiném místě Koncepce uvádí, že: "v*elkou pozornost je nutné v rámci akceschopnosti věnovat širšímu zapojení nestátních neziskových organizací a dobrovolníků."* Přičemž, poměrně logicky, usiluje o precizaci tohoto zapojení. Koncepce se také dotýká stále velice aktuálního tématu, a sice problematiky uvolňování dobrovolníků. Zatímco některé typy dobrovolnictví je možné relativně dobře plánovat (volnočasové aktivity v oblasti sociální péče, kulturní představení, kroužky pro děti, sběr odpadků v přírodě, a další), mimořádné události s sebou vždy nesou více či méně prvek určité nečekanosti. Složky systémů krizového řízení se snaží minimalizovat pravděpodobnost nastání těchto jevů, zmenšit případné dopady a predikovat blížící se události (např. v případě blížících se povodní, či v přímořských oblastech přílivové vlny tsunami). Z podstaty věci však není možné výskytům mimořádných událostí zcela zamezit.

[96] *Konkrétní bezpečnostní rizika se liší dle typu dobrovolnické činnosti a charakteru mimořádné události. V oblasti prevence můžeme očekávat relativně nižší bezpečnostní rizika než při odklízení naplavenin po povodních. Oproti tomu při zásahu horské služby či vodních záchranářů můžou být bezpečnostní rizika opět relativně vyšší. Dostál (2015a, s. 89) dále zmiňuje systém supervizních setkání nebo psychosociální podpory.*

Ačkoli široká veřejnost se do řešení mimořádných událostí jako dobrovolníci má zpravidla zapojit až v pozdějších fázích, kdy navazují na činnost hlavních složek integrovaného záchranného systému, ne vždy je situace taková. Zejména se tato situace týká kvalifikovaných dobrovolníků zaměřených na koordinaci operací neziskové organizace, dobrovolných záchranářů či hasičů[97]. Jak uvádí Koncepce: "*za celou dobu existence IZS se nepodařilo jednoznačným způsobem právně zakotvit povinnost zaměstnavatelů uvolňovat své zaměstnance pro výkon dobrovolnické činnosti nebo činnosti v nestátních neziskových organizacích. Už v předchozí koncepci bylo konstatováno, že tuto záležitost není možné řešit tzv. „pozitivní diskriminací" zaměstnanců, která by je v rámci pracovního procesu znevýhodnila"*. (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 29). Koncepce dále konkretizuje pozitivní motivaci zaměstnavatelů v podobě daňových úlev za nepřítomnost zaměstnance z důvodu zapojení do provádění záchranných a likvidačních prací nebo jiného zapojení se do řešení mimořádných událostí či krizové situaci[98].

V oblasti strategie do roku 2030 koncepce zmiňuje jako jeden ze svých strategických cílů "*posílit roli jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí při plnění úkolů ochrany obyvatelstva*" (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 24). SWOT analýza v oblasti věcných zdrojů v oblasti ochrany obyvatelstva uvádí jako jednu z hrozen snižování počtu dobrovolnictví v této oblasti (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 7).

Situace v oblasti ochrany obyvatelstva je do značné míry specifická, oproti některým ostatním oblastem dobrovolnictví. Výše uvedený příklad uvedený příklad však ilustruje propojenost veřejného neziskového sektoru s nestátním (soukromým) neziskovým sektorem. Je to také příklad moderního trendu spolupráce a profesionality z hlediska managementu aktivit nestátních neziskových organizací

6.3.2 Konceptualizace managementu dobrovolnictví

Spolu s rozvojem spolupráce s různým typem subjektů se i postupně profesionalizoval i management dobrovolnictví. Tento pojem může znamenat jak subdisciplínu managementu jako vědní disciplínu, v českém prostředí je tak spíše označován prakticky proces managementu dobrovolnického programu, dobrovolnických činnosti, respektive managementu samotných dobrovolníků. Případně deskripce těchto přístupu v odborné literatuře.

---

[97] *O tom, zda dobrovolní hasiči působící v Jednotkách sboru dobrovolných hasičů obcí jsou nebo nejsou dobrovolníci, se vedou spory. Za problematické body bývá označována relativně vyšší míra závazku než u standardních dobrovolnických smluv a výskyt finančních kompenzací. Oproti tomu dobrovolní hasiči ve sdruženích dobrovolných hasičů jsou obvykle za dobrovolníky považováni. Tak jako v ostatních případech záleží na definici dobrovolnictví. Možné je také alternativní vymezení (podobně jako v tomto textu u firemního dobrovolnictví a dobrovolnictví studentů), kdy množina činností osob označovaná souhrnně jako dobrovolní hasiči a množina činností označovaných podle standardních definic jako dobrovolnictví se částečně (avšak ne zcela) překrývají.*

[98] Krizová situace je v podstatě vyšší kategorie mimořádné události. Můžeme ji definovat jako mimořádnou událost většího rozsahu, u které je vyhlášen krizový stav.

Tošner (2014, s. 5) zmiňuje postupný nárůst profesionality v oblasti managementu dobrovolnictví, která následně vyústila v určitou konceptualizaci managementu dobrovolnictví. Jak uvádí Tošner (2014, s. 5), "*aby byla dobrovolná pomoc účinná, je potřeba její efektivní, profesionální organizování"*. Hruška a kol. (2018, s. 12) definují praktický management dobrovolnictví jako: "*plánování, organizování, koordinování, hodnocení a oceňování činnosti dobrovolníků*".

Hruška a kol. (2018, s. 12) také vymezují devět základních aktivit, které byly pro účely této zprávy mírně upraveny a seřazeny dle jejich předpokládaného prvního výskytu:

1. Definování dobrovolnických činností a práv a povinností dobrovolníků
2. Nábor a výběr dobrovolníků a jejich přiřazení ke vhodným činnostem
3. Zaškolení dobrovolníků a jejich další vzdělávání
4. Vzdělávání pracovníků spolupracující s dobrovolníky
5. Vedení databáze dobrovolníků
6. Administrace pojištění dobrovolníků
7. Komunikace s dobrovolníky a pravidelné supervize
8. Evaluace dobrovolnické činnosti v kontextu cílů dobrovolnického centra i přijímající organizace
9. Poděkování dobrovolníkům

Zpravidla se však jedná o kontinuální činnosti. Četnost jednotlivých bodů záleží na charakteru dobrovolnické činnosti, fluktuaci dobrovolníků, rozvoji organizace a dalších faktorech. Relativně méně častým může být první bod, ale i zde je dobré čas od času přistoupit ke zhodnocení. V teorii lidských zdrojů se tomuto procesu říká analýza pracovního místa (Armstrong, 2010, s. 180), kdy je v kontextu aktuálního vývoje zkoumán smysl pracovního místa a důvody jeho existence, přínos na této pracovní pozici, spolupráce v rámci organizace a také náplň pracovních činností. Výstupem může být redefinice pracovní náplně, organizace práce a další. U dobrovolnických činností je tento postup vhodné zvolit zejména na počátku dobrovolnického programu, kdy je nutné definovat požadavky na dobrovolníka, zvolit typ přijímacího řízení apod. K tomuto kroku samozřejmě je možné, a někdy i vhodné, přistoupit i v průběhu. Impulsem k opětovné analýza pracovního místa dobrovolníka může být výstup z evaluace dobrovolnického programu či supervizních setkání, kdy se opakují stejné problémy, nebo kde se vyskytují organizační problémy vážného charakteru.

Velice žádoucí je provádět čas od času analýzu pracovního místa koordinátorů dobrovolníků, zejména v organizacích, které prochází růstem co do počtu dobrovolníků, počtu programů apod., nebo v organizacích, kde nedostatek finančních prostředků vede ke snižování pracovních kapacit. Na tento problém upozorňují Hruška a kol. (2018, s. 253) ve své analýze, kde uvádí, že: "*u organizací v České republice je častý problém s oceněním práce*

koordinátora, kterému, díky jeho schopnostem, dobrovolníků přibývá, ale jeho částečný úvazek už tento stav nepokrývá". Autoři dále doplňují, že tyto situace, jsou-li neřešené, často vyústí v odchod daného koordinátora z organizace.

Otázka, zda zvýšit koordinátorovi pracovní úvazek či přijmout dalšího člověka nebo omezit růst organizace je zcela jistě obtížná. Měla by však být předmětem strategického rozhodování, které přemýšlí v delším časovém horizontu. V delším časovém horizontu tak můžeme nahlížet na navýšení personální kapacity koordinátorů jako na investici dalšího rozvoje organizace, samozřejmě jsou-li potřebné finanční zdroje k dispozici, případně je-li možné tuto kapacitu dočasně pokrýt kvalifikovaným dobrovolníkem. Na druhou stranu neřešení situace, a zaostávání personálního a institucionálního růstu za růstem v oblasti činností a aktivit s sebou taktéž nese dlouhodobá rizika. Jedním z nich je zvýšení fluktuace koordinátorů, narušení vazeb s dobrovolníky při častém střídání koordinátorů, ztráta části institucionální paměti organizace a negativní dopady na psychosociální zdraví zaměstnanců, kterým může v případě dlouhodobého přetížení hrozit syndrom vyhoření.

Novotný, Stará a kol. (2002, s. 18) v jejich metodickém materiálu pro dobrovolnictví ve zdravotnictví zdůrazňují důležitost pravidelné evaluace dobrovolnického programu, kdy uvádí, že: "*dobře provedená evaluace je podkladem pro rozhodování a plánování programu na všech úrovních jeho řízení od vedení nemocnice, přes garanta programu až, po koordinátory dobrovolníků".* V oblasti zdravotnictví bude tato potřeba pravděpodobně naléhavější než v některých jiných oblastech, nicméně dobře provedená evaluace může poskytnout cenné informace pro správný management dobrovolnického programu bez ohledu na zaměření.

Vzdělávání v oblasti managementu dobrovolnictví

Důležitou součástí managementu dobrovolnictví je také vzdělávání, a to jak dobrovolníků, nebo pracovníků přijímajících organizací, kteří s dobrovolníky přichází do styku, ale také koordinátorů dobrovolníků. Ačkoli to nemusí být na první pohled zřejmé, role koordinátora dobrovolníků nemusí (a často také není) triviální a můžou k ní být třeba různé dovednosti z oblasti lidských zdrojů, jako je schopnost motivování ostatních, leadership ve vztahu k dosahování výsledků a osobního rozvoje nebo řešení konfliktů. Nehledě na to, že koordinátoři dobrovolníků se mohou věnovat také administrativě, podílení se na náboru a výběru dobrovolníků apod. Jak uvádí Frič a Pospíšilová (2010, s. 201), koordinátor dobrovolníků by měl mít možnost pravidelné supervize, pramenící z určité neuropsychické zátěže pramenící z každodenního styku s lidmi, kteří navíc v některých oblastech dobrovolnictví mohou být i v náročných životních situacích.

Výcvik či minimálně úvodní zaškolení se týká celé řady oblastí dobrovolnictví. Může se jednat jak o úvodní popis činnosti a organizace práce, tak o celodenní nebo víkendový kurz, případně i dlouhodobé vzdělávání. Důležitá je identifikace rizik dané dobrovolnické činnosti, jejichž prevenci a snižování by mělo být přizpůsobeno i zaškolení dobrovolníků, případně jejich

výcvik. Vzdělávání dobrovolníků tak je nejen způsobem, jak je připravit na jejich činnost, ale jedná se o dvousměrný komunikační proces, kdy daná organizace může daného dobrovolníka lépe poznat a přizpůsobit danou dobrovolnickou činnost jeho schopnostem, zkušenostem a povahovým vlastnostem (Frič a Pospíšilová, 2010, s. 201).

Z hlediska výukových metod, Hruška a kol. (2018, s. 265) zmiňují přednášky za využití fotografií a videí, konference, besedy, nebo interaktivní semináře. Formu výuky je třeba přizpůsobit časovým možnostem účastníků, množstvím účastníků, zázemím účastníků, schopnostem lektora/ přednášejícího, ale i finančním možnostem. V prvé řadě však cíli vzdělávání, jemuž by měly odpovídat i výukové metody.

6.3.3 Dobrovolnická centra jako moderní trend dobrovolnictví v ČR

Je nutné říci, že dobrovolnická centra nemusí nutně být držitelem akreditace o dobrovolnické službě, byť je to určitou garancí kvality (o tomto více v pozdějším textu). Půjdeme-li do důsledků, akreditace se uděluje na konkrétní program a nikoli organizaci jako takové. Je však možné nazvat dobrovolnický program jménem dobrovolnického centra a obsáhnout v něm všechny dobrovolnické aktivity centra, jsou-li splněny podmínky zákona.

Hruška a kol. (2018, s. 11) navíc zmiňují alternativní chápání dobrovolnického centra jako "*téměř všechny organizace zabývajících se prací s dobrovolníky*", a to buď v podobě označení celé organizace či pouze její části. Dostál (2016a) dobrovolnická centra s trochou nadsázky označuje jako "*neziskové personální agentury pro konání dobra*"[99]. Přičemž ono "dobro" představuje pozitivní působení na své okolí a naplňování nejen poslání těchto organizací, ale často také veřejných politik.

Jak uvádí Frič a Pospíšilová (2010, s. 200): "v*lastní profesionální práce s organizací dobrovolnické činnosti se příliš neliší od práce s lidskými zdroji obecně*", hlavní rozdíly se týkají zejména formy právního vztahu (je-li uzavřen), legislativními pravidly a způsoby motivace či odměňování jednotlivce.

Dostál (2016a) se zabýval analýzou zákona o dobrovolnické službě z hlediska standardů kvality pro management lidských zdrojů v oblasti dobrovolnické služby, tedy dobrovolnictví splňující podmínky tohoto zákona. Konkrétně se jedná o tyto oblasti managementu lidských zdrojů:

1) nábor a výběr dobrovolníků
2) koordinace dobrovolníků
3) administrativní agenda (personální práce)

[99] *Tato analogie se nabízí spíše pro dobrovolnická centra v tradičním pojetí, kdy samotné pracoviště vybírá, školí, vysílá a koordinuje dobrovolníky do jiných organizací.*

4) fundraising (zajištění zbylých finančních prostředků pro fungování dobrovolnického programu)

1) První oblastí je nábor a výběr dobrovolníků (angl. recruitment and selection), kde zákon zmiňuje povinnost vstupního školení včetně informování o rizicích, v návaznosti na charakter dobrovolnictví. Dále také školení a vzdělávání, včetně supervizních setkání.

2) Druhou oblastí je vedení administrativní agendy, kterou bychom mohli nazvat personální prací. Jedná se o zřizování smluv s dobrovolníky a partnerskými organizacemi a jejich evidenci, příprava žádostí o akreditaci (představující určitou certifikaci pro oblast koordinace dobrovolníků).

3) Fundraising – tato povinnost není explicitně zmíněna v zákoně, nicméně vyplývá ze skutečnosti, že dotační titul Ministerstva vnitra pro podporu dobrovolnické služby hradí obvykle jen relativně malou část nákladů na dobrovolnický program. Zbylou část tedy musí neziskové organizace sehnat z jiných zdrojů (dotace z jiných orgánů veřejné správy, dary od soukromých subjektů, vlastní hospodářská činnost apod.). Tošner (2014, s. 12) navíc zmiňuje relativně klesající průměrnou podporu na projekt, danou zvyšujícím se počtem podpořených projektů a relativně stabilní částkou, která se na podporu dobrovolnické služby z rozpočtu Ministerstva vnitra rozděluje.

Ve své studii Dostál (2016a) následně zkoumá praktické aspekty oblasti managementu lidských zdrojů na příkladu dobrovolnických center ADRA ČR, kde nad rámec toho uvádí další aktivity z podmínek zákona nepřímo vyplývající, jako je péče o vlastní zaměstnance na dobrovolnickém programu, komunikace s přijímacími organizacemi nebo spolupráce s médii a PR aktivity obecně.

Hruška a kol. (2018, s. 12) uvádí alternativní vymezení managementu dobrovolnictví:
Pod pojmem management dobrovolnictví se rozumí plánování, organizování, koordinování, hodnocení a oceňování činnosti dobrovolníků. Obsahuje následující aktivity:

1) Pravidelné supervize a komunikace s dobrovolníky
2) Uzavírání pojištění odpovědnosti pro ochranu dobrovolníků
3) Výběr dobrovolníků a jejich přiřazení k vhodné činnosti
4) Popis dobrovolnických činností, jejich práv a povinností
5) Ocenění dobrovolnické činnosti (v podobě poděkování a vyjádření vděčnosti)
6) Evaluace vlivu dobrovolnické činnosti na přijímající organizaci a dobrovolnické centrum
7) Odborné školení dobrovolníků a příležitosti pro jejich další rozvoj
8) Školení pro zaměstnance pracující s dobrovolníky
9) Pravidelný sběr dat o výkonu dobrovolnické činnosti, vedení databáze

Zastoupení výše uvedených bodů, a jejich četnost, závisí na charakteru dobrovolnického programu a dalších faktorech.

6.3.4 Diverzifikace dobrovolnické struktury a změna vnímání dobrovolnictví

Určitou proměnou prošla i dobrovolnická struktura. Jak uvádí Tošner (2014, s. 9), ”*zatímco v 90. letech 20. století to byli převážně studentky humanitních oborů, v současné době se postupně zapojují více i muži i další věkové a profesní skupiny, včetně seniorů*”. Konkrétně na seniory tak můžeme nahlížet z dvojí perspektivy, co se dobrovolnictví týče. Jednak mohou senioři představovat cílovou skupinu dobrovolnictví (např. jako klienti domovů pro seniory), zároveň však představují cennou skupinu dobrovolníků (viz Dostál a Vyskočil, 2014a). Vyšší heterogenita dobrovolnických týmů pak může mít za následek vzájemné obohacování se a podpora v osobnostním růstu. Pozornosti se také dostává dobrovolnictví seniorů jako součást aktivního stárnutí (Petrová Kafková, 2012).

Na propojování různých generací v dobrovolnictví také přímo cílí některé projekty, např. Pět 5 (v angličtině Big brothers, Big sisters) nebo relativně nový program 3G (tři generace). Tento program vznikl v roce 2011 a navazuje na program Pět 5, přičemž vychází z jeho pravidel. Smyslem je: “*vytvoření pozitivního dlouhodobého vztahu mezi dobrovolníkem a rodinou, podpora mezigeneračního soužití, solidarity a soudržnosti mezi generacemi”* (Snídal, 2016, s. 7).

Můžeme také rozpoznat postupné pronikání dobrovolnictví do každodenního života společnosti. Přesto jsme se zcela nezbavili “dědictví minulosti”, kdy byla v podobě komunistického režimu násilně přerušena tradice dobrovolnictví a dobročinnosti snahou státu kontrolovat zásadní prvky společnosti a života svých obyvatel. Frič a Pospíšilová (2010, s. 158) ve svém cca 10 let starém výzkumu uvedli, že: “*v očích významného podílu české populace má dobrovolnictví špatnou image a nízkou legitimitu*”. Bylo by zajímavé mít srovnání jejich výsledků s aktuálními daty, zatím se však můžeme jen domnívat, že spolu s větším prostorem dobrovolnictví v médiích a jeho větší diverzifikace dochází i k posunům ve vnímání dobrovolnictví ze strany společnosti.

6.3.5 Vznik a rozvoj firemního (organizačního) dobrovolnictví

Postupem času se v polistopadovém vývoji začal rozvíjet trend společenské odpovědnosti organizací (OSR, Organizational social responsibility) (Acar, Aupperle a Lowy, 2001). Jejímž nejznámějším typem je společenská odpovědnost organizací (CSR, anglicky Corporate social responsibility), tedy společenská odpovědnost neziskových soukromých organizací. V literatuře dále mluví i o společenské odpovědnosti jiného typu organizací, např. společenské odpovědnosti univerzit (Perič, 2016).

V souvislosti se společenskou odpovědností organizace se v posledních letech stále častěji hovoří i v souvislosti s organizacemi veřejné správy, kdy se zpravidla jedná o pozitivní ovlivňování společnosti nad rámec tradičního pojetí těchto organizací (např. obci)

Jak uvádí Frič a Pospíšilová (2010, s. 78) "*dobrovolnictví ve prospěch organizací občanské společnosti, podporované či organizované zaměstnavatelem, je v České republice novým fenoménem, propagovaným a podporovaným od konce 90. let minulého století jako „firemní dobrovolnictví*". S označením "firemní dobrovolnictví" se můžeme občas setkat i v případě veřejných organizací, byť se zde jedná o označení do určité míry nepřesné.

Firemní dobrovolnictví

Jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 301) firemní dobrovolnictví je součástí širšího konceptu společenské odpovědnosti firem (CSR). Jeden z typů firemního dobrovolnictví zahrnuje hrazení nákladů na čas svých zaměstnanců (Hruška a kol., 2018, s. 301), což však nemusí být vždy podmínka, firemní dobrovolníci mohou tuto činnost vykonávat ve volném čase bez jakýchkoli náhrad. Společnými jmenovateli obou typů dobrovolnictví je podpora zaměstnanců, oceňování jejich úsilí. Pro neziskové organizace firemní dobrovolnictví představuje dodatečné lidské zdroje, ale často také odborné know-how k řešení jejich problémů a zvýšení kvality jejich služeb.

Dobrovolnictví organizací veřejné správy

Jestliže firemní dobrovolnictví se v soukromých firmách postupně stává součástí běžné praxe, v organizacích veřejného sektoru je to spíše ojedinělé (Hruška a kol., 2018, s. 300). Mezi důvody můžeme uvést relativně malá obeznámenost s benefity tohoto dobrovolnictví, ale i v určitých legislativních omezeních, kdy organizace veřejného sektoru jsou v těchto ohledech relativně méně flexibilní (Hruška a kol., 2018, s. 300).

6.3.6 Virtuální dobrovolnictví

Jak uvádí Frič a Pospíšilová (2010, s. 80) "*virtuální (nebo online) dobrovolnictví zahrnuje dobrovolnou, neplacenou práci vykonávanou prostřednictvím internetu*". Nejedná se tedy jen o využití internetu např. jen k náboru nových dobrovolníků. Jeho vznik je spjat s rozvojem informačních technologií a jejím rozšířením napříč společností. Využití internetu, sociálních sítí apod., se stává součástí života mnoha jednotlivců a přirozeně se tak otevírají i různé možnosti, jak vykonávat dobrovolnickou činnost za pomoci těchto moderních technologií.
Ohledně činností vykonávaných v rámci virtuálního dobrovolnictví, Hruška a kol. (2018, s. 302) zmiňují značnou různorodost, včetně údržby webů, digitalizaci textů, účast na výzkumu, fundraisingu, PR aktivitách, moderování online diskuzí a různých typů poradenství.

Z hlediska výskytu virtuálního dobrovolnictví mezi různými věkovými skupinami, vyskytuje se v této oblasti relativně vyšší podíl mladý lidí, netýká se však pouze mladých lidí. Dále je zde patrná relativně vyšší úroveň institucionalizovaného vzdělání dobrovolníků (Frič a Pospíšilová, 2010, s. 80, Hruška a kol., 2018, s. 302).

6.3.7 Neziskový sektor jako nositel sociálních inovací

Jak uvádí Loudín (2015, s. 98), "*pojem sociální inovace zažívá v posledních letech neobyčejný vzestup, zabývá se jím strmě rostoucí počet publikací, je předmětem četných odborných i veřejných diskursů, stal se v podstatě módním mediálním termínem*". Hyánek, Pejcal a Rennerová (2018) uvádí, že sociální inovace se staly poměrně populárním a módním slovem, který má ne vždy zcela jasný význam. Jak sami autoři dodávají, není tomu tak proto, že by definice sociálních inovací neexistovala: "naopak, je jich několik, a snad až příliš mnoho" (Hyánek, Pejcal a Rennerová, 2018, s. 1).

Wildmannová (2018, s. 741) uvádí český překlad definice sociálních inovací, tak jak je prostřednictvím Úřadu evropských politických poradců (Bureau of European Policy Advisers, 2010) definovala Evropská komise: "*nové koncepty a opatření pro řešení společenských výzev, přijaté a využívané příslušnými sociálními skupinami. Sociální inovace jsou inovace, které jsou sociální v obou významech – nové nápady (produkty, služby, modely), které současně naplňují sociální potřeby (efektivnější jak jiné alternativy) a vytvářejí nové sociální vztahy a spolupráci. Jsou inovacemi, které nejen že slouží společnosti, ale zároveň zvyšují její akceschopnost*". Hyánek, Pejcal a Rennerová (2018, s. 1) uvádí, že "*sociální inovace je nový způsob řešení sociálních a ekonomických problémů, tedy inovace nikoliv primárně technická, ale opravdu sociální, „společenská"*".

Pejcal a Hyánek (2018) dále doplňují, že v ČR jsou: "h*lavními aktéry, kteří přispívají k inovačním aktivitám na daném poli zástupci soukromého, veřejného i neziskového sektoru, i když s různou intenzitou*", čímž je ČR v mezinárodním srovnání poměrně ojedinělým příkladem, je zde však silná meziodvětvová spolupráce.

6.4 Vyčíslování hodnoty dobrovolnictví v kontextu moderních trendů v ČR

V této subkapitole bude problematiky vyčíslování hodnoty dobrovolnictví vztažena k vybraným moderním trendům diskutovaných výše v textu.

1) **spolupráce s veřejnou správou** – zájmem veřejné správy o dobrovolnictví se nabízí možnost k budování transparentnějšího managementu dobrovolnictví, kdy se kvantifikované informace (včetně hodnoty dobrovolnictví) mohou snadněji dostat k tvůrcům veřejných politik, ale i k veřejnosti. Zároveň se nabízí větší využití nástroje zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů ze strany organizací veřejné správy. V neposlední řadě je to také

možnost přidělení dodatečných finančních prostředků z veřejných zdrojů, jako následek větších informací o rozměru a významu dobrovolnictví (viz ILO, 2011).

2) **Konceptualizace managementu dobrovolnictví** - z hlediska managementu dobrovolnictví je koncept ekonomické hodnoty dobrovolnictví použitelný hned v několika ohledech. Jednak je aplikaci Dobrometr možné použít jako nástroj k evidenci dobrovolnických hodin využitelný při koordinaci dobrovolníků, jejich odměňování, tvorbě zpráv k projektům apod. Dále je možné evidovat hodnotu dobrovolnictví, používat jí při propagaci dobrovolnického programu, motivování dobrovolníků, zahrnování hodnoty dobrovolnictví do kofinancování nebo hodnocení technické efektivnosti. Podobné využití platí i pro dobrovolnická centra.

3) **Dobrovolnická centra** – dobrovolnická centra představují důležitý prostředek v oblasti rozvoje managementu dobrovolnictví, jelikož prostřednictvím své praxe, která je obvykle do značné míry institucionalizovaná, přebírají, vytváření a zdokonalují (v ideálním případě) metodiky v oblasti managementu dobrovolnictví. Z hlediska aplikace Dobrometr jsou tak dobrovolnická centra přirozenou skupinou pro využívání aplikace Dobrometr pro evidenci dobrovolnických hodin a vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Je zde také relativně větší pravděpodobnost, že údaje z aplikace budou kompatibilní se stávajícím systémem práce s dobrovolníky, zejména co se dostupnosti dat týče. Dobrovolnická centra jsou také potenciální příjemci dotací, kde, pokud to poskytovatel dotace umožní, může být aplikace Dobrometr využita i při dokladování dobrovolnických činností a jejich hodnoty.

4) **Diverzifikace dobrovolnické struktury a změna vnímání dobrovolnictví** – vzhledem k diverzifikaci dobrovolnické struktury se nabízí otázka, jak ukázat potenciálním dobrovolníkům z méně zastoupených skupin dobrovolníků, že jejich dobrovolnická činnost má smysl. Např. senioři se ukazují jako velice cennou skupinou dobrovolníků, zároveň však o sobě mohou mít pochybnosti, vzhledem k vyššímu věku, zda mohou být pro společnost ještě užiteční. Koncept ekonomické hodnoty dobrovolnictví tak umožňuje doplnění motivačních nástrojů o další prvek, a sice vyčíslenou hodnotu jejich dobrovolnictví (viz Dostál, 2016c).

5) **Vznik a rozvoj firemního (organizačního) dobrovolnictví** - ve firemním sektoru je kvantifikace vstupů i výstupů běžnější, zejména díky přítomnosti tržních cen statků a služeb. Koncept ekonomické hodnoty dobrovolnictví se tak může do určité míry přiblížit firemnímu pohledu na projekty a dodat kvantifikované údaje o hodnotě firemního dobrovolnictví (viz Mayer a Silva. Je však třeba rozlišovat, zda se jedná o firemní dobrovolnictví, které je zároveň možné klasifikovat jako standardní dobrovolnictví. V opačném případě můžeme hodnotu dané činnosti vyjádřit vyplacenou mzdou zaměstnavatele, který ji vyplácí zaměstnanci za vykonávání firemního dobrovolnictví v pracovní době. V takovém případě je vhodnější označit danou částku za příspěvek dané firmy v rámci firemního dobrovolnictví. Pokud se však jedná o dobrovolnou aktivitu mimo pracovní dobu, případně v pracovní době v době neplaceného volna, podporovanou zaměstnavatelem, jedná se o firemní dobrovolnictví, které je zároveň standardním dobrovolnictvím.

6) Virtuální dobrovolnictví - u tohoto typu dobrovolnictví, kdy dochází k omezenému či žádnému přímému kontaktu může tato aplikace sloužit k evidenci dobrovolnické činnosti.

Buďto prostřednictvím standardního koordinátora, který bude údaje do aplikace zadávat. V určitých případech, kdy se bude jednat o kvalifikovaného dobrovolníka (např. v oblasti IT), který se bude domlouvat přímo s někým z vedení organizace, je na zvážení dané organizace, zda tohoto dobrovolníka specialistu nepřidělit zároveň koordinátorská práva v aplikaci, aby si mohl své dobrovolnické hodiny do aplikace tento člověk zadávat sám. Další prostor pro virtuální dobrovolníky s aplikací Dobrometr může být vizualizace výsledných údajů z aplikace za danou organizaci pro PR účely, tvorba PR výstupů apod.

7) Neziskový sektor jako nositel sociálních inovací - tato aplikace je příkladem zájmu neziskového sektoru o vývoj nových postupů za účelem zvýšení efektivity vykonávaných činností. Nejedná se o první aplikaci zaměřenou na dobrovolnictví (zmiňme např. aplikaci Koordinátor pro dobrovolnictví při mimořádných událostech), a pravděpodobně také ne poslední. V oblasti hodnoty dobrovolnictví, a především vyhodnocování dopadů dobrovolnické činnosti je zde stále značný prostor pro další výzkum a vývoj. Nabízí se také otázka aplikace pro koordinaci dobrovolníků, která by sloužila ke komunikaci a byla by "ušitá na míru" tuzemským organizacím.

6.5 Vstupy k zajištění dobrovolnictví

K zajištění dobrovolnictví je třeba celá řada vstupů, přičemž zásadním vstupem je dobrovolnická práce, tedy čas dobrovolníků. Velice často je však potřeba celé řady ostatních vstupů. V této subkapitole jsou rozebrány jednotlivé typy nákladů, jako jsou personální náklady na koordinaci, administrativní náklady, náklady na supervize apod.

6.5.2 Dobrovolnická práce jako hlavní vstup

V této subkapitole bude nejprve diskutováno garantování minimální kvality dobrovolnického programu při vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. V posledních letech nastal v různých oblastech lidského života rozmach různých certifikací garantující minimální kvalitu zboží či služeb (FairTrade, Bio apod.). V podobné perspektivě můžeme nahlížet na český systém akreditací dobrovolnických organizací (respektive jejich dobrovolnických programů). Této problematice se částečně věnovala část o dobrovolnických centrech dříve v textu, nyní se zaměříme více na smysl a principy samotné akreditace. Tento systém má na starosti Ministerstvo vnitra, konkrétně Oddělení dobrovolnické služby, byť jsou do procesu udělení akreditací zapojena i ostatní ministerstva.

Základní parametry procesu udělení akreditací jsou dány Zákonem č. 198/2002 sb., o dobrovolnické službě, kde se mj. můžeme dočíst, že tato akreditace je podmínkou k udělení prostředků neziskovým organizacím z prostředků určených na rozvoj dobrovolnické služby (za podmínek stanovených tímto zákonem). Akreditace tak nelze požadovat za podmínku fungování dobrovolnického programu. Jednotlivé organizace (typicky z oblasti sociálních služeb) si však mohou stanovit, že chtějí spolupracovat na dobrovolnickém programu pouze

s akreditací od Ministerstva vnitra. S myšlenkou provázanosti na akreditované dobrovolnické programy pracuje i Zákon č. 108/2006 sb., o sociálních službách.

Mimo to, jak zmiňuje Tošner (2014, s. 13) podle základních principů zákona o dobrovolnické službě, působí stovky organizací, aniž by podstoupily proces akreditace. Z této skutečnosti můžeme vyvozovat, že proces akreditace o dobrovolnické službě kopíruje profesionální trendy managementu dobrovolnictví. Z ekonomického úhlu pohledu je však důležitá perspektiva, která není v zákoně explicitně formulována, byť je z pojetí zákona patrná. Jedná se totiž o případ garance kvality státním orgánem, který posuzuje zákonem stanovené podmínky udělení akreditace v podobě hodnocení parametrů programu.

Celkově tedy můžeme říci, že při vyčíslování dobrovolnictví s garantovanou minimální kvalitou (např. akreditací Ministerstva vnitra na dobrovolnickou službu) je možné vnímat vyčíslené údaje v kontextu minimální garantované úrovně nejen vstupů, ale i výstupů dobrovolnické činnosti. A to jak v případě dobrovolnických hodin, návštěv, ale i vyčíslené ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Byť jsou tyto ukazatele zaměřeny na vstupy dobrovolnické činnosti, spolu s minimální garancí kvality, a náplní dobrovolnických aktivit, je můžeme označit za základní výstupy.

Jak uvádí Lusková a Lusková (2012, s. 19) *"Akreditace MV ČR zaručuje jistou míru kvality managementu dobrovolnické práce, akreditační komise posuzuje žadatele na tříleté období, prověřuje například způsob přípravy dobrovolníků na práci, rizika, finanční zabezpečení, pojištění, způsob spolupráce, kontroly a hodnocení".* Jedná se tedy jak o podmínku k získání dotace na dobrovolnickou službu z dané kapitoly (ovšem nikoli z jiných), ale také o určitou garanci kvality.

Kvalitu dobrovolnického programu lze však garantovat i jinými způsoby, např. vnitřními metodami, kontrolou jejich dodržování a aktualizací, dobrovolnickými smlouvami, smlouvami s přijímacími organizacemi apod. V každém případě, a to i v případě akreditací, záleží na kontrolách nedostatků a případné jejich nápravě. Můžeme také říci, že v případě akreditací budou přítomny i smlouvy s dobrovolníky, případně přijímajícími organizacemi, a velmi pravděpodobně i nějaké interní metodiky. Určitou známkou kvality je i proškolený personál, vlastnící certifikát z oboru.

Na hodnotu dobrovolnického času však můžeme nahlížet také jako na vyjádření netržní produkce. Obvykle se k vyjádření produkce v dané ekonomice využívají standardní ekonomické indikátory typu Hrubého domácího produktu (HDP). Jak však uvádí Stiglitz, Sen a Fittousi (2009, s. 21) "*HDP primárně zachycuje tržní produkci, i když je s touto hodnotou často nakládáno tak, jako kdyby zachycovala ekonomický blahobyt … spojování těchto dvou pojmů může vést k mylným signálům o tom, jak se lidem dobře daří, a také ke špatným rozhodnutím v oblasti veřejných politik*".

HDP tedy nezahrnuje produkci, která není součástí účetních transakcí, jako je produkce k vlastní spotřebě na vlastní zahradě, práce v domácnosti, práci na černo nebo jinou obdobnou nelegální činnost, ale také dobrovolnictví. Není přitom pravda, že HDP nezahrnuje žádné náklady na dobrovolnictví, neboť má-li daná organizace placeného koordinátora dobrovolníků, supervizora apod., tyto náklady můžeme jasně vidět z perspektivy důchodové metody výpočtu HDP. Na druhou stranu není ale pravda, že by HDP zahrnovalo veškeré náklady na dobrovolnictví, neboť standardně nezahrnuje hodnotu času dobrovolníků, na rozdíl např. od Satelitních účtů neziskových institucí.

6.5.3 Mzdové náklady na koordinaci dobrovolníků a provoz dobrovolnického programu

Jak uvádí Frič a Pospíšilová (2010, s. 100), práce s organizací dobrovolnických lidských zdrojů se příliš neliší od práce v oblasti managementu lidských zdrojů. Hlavní rozdílem je oblast motivace, kdy: "*u dobrovolníka musíme více pracovat s jeho motivací k dobrovolnické činnosti a zvažovat jiné nefinanční formy ocenění jeho přínosu pro organizaci*", zatímco u placených zaměstnanců spočívá značná motivační síla v oblasti výdělku[100]. Způsob, jakým peníze jednotlivé pracovníky motivují, se však liší v závislosti na jejich hodnotách, životní situaci apod.[101] (Armstrong a Taylor, 2014, s. 180). Dalším rozdílem v managementu placených a dobrovolnických lidských zdrojů je formy právního vztahu a závazku dobrovolníky, který je obvykle v podobě příkazní smlouvy podle občanského zákoníku (Frič a Pospíšilová (2010, s. 100).

Koordinátor dobrovolníků

Jak uvádí Frič a Pospíšilová (2010, s. 200), součástí profesionalizace dobrovolnictví je také osoba koordinátora dobrovolníků, který je klíčovou osobou managementu dobrovolnictví. Tento post nemusí nutně nést tento název, ale mělo by se jednat o osobu, který má na starosti koordinaci dobrovolníků, jejich komunikaci, leadership (vedení), zadávání úkolů a jejich kontrolu. Může se jednat o dobrovolníka, nebo naopak vedoucího organizace, v návaznosti na charakter dobrovolnické činnosti, velikost organizace apod.

Jak uvádí Frič a Pospíšilová a kol. (2010, s. 200), koordinátor dobrovolník "*je klíčovou postavou dobrovolnického managementu*". Mezi jeho hlavní činnosti obvykle patří (Frič a Pospíšilová, 2010, s. 200):

- výběr dobrovolníků
- zaškolování dobrovolníků
- uvádění dobrovolníků do chodu organizace

[100] *Jak však upozorňuje Armstrong (2010, s. 276): "peníze jako takové nejsou trvalým zdrojem motivace, vnitřní motivace pramenící z práce samotné jde hlouběji a trvá déle".*

[101] *Blíže problematiku peněžního ohodnocení zaměstnanců a motivace popisuje část Motivace a peníze (ang. Motivation and money) na s. 180 v knize Armstrong's handbook of human resource management practice (Armstrong a Taylor, 2014).*

- podílení se na tvorbě metodik, etických kodexů apod.
- vyhledávání vhodných dobrovolnických činností
- podílení se na propagaci činnosti organizace
- praktické vedení dobrovolníků
- řešení nedorozumění a problémů
- leadership dobrovolníků, včetně praktického vedení a vyjadřování vděčnosti dobrovolníkům
- podílí se na administrativě (např. vedení smluv, pojištění)
- apod.

Zajímavý pohled na poslání koordinátora dobrovolníků uvádí Frič a Pospíšilová (2010, s. 260), kteří uvádí, že úkolem koordinátora dobrovolníků je: "*vytvořit z různorodé skupiny dobrovolníků jeden celek, v němž si každý ponechává svoji samostatnost a svébytnost*".

z výše uvedeného je zřejmé, že jedná o relativně vysoce kvalifikovanou pozici, která vyžaduje základní znalosti a dovednosti z různých specializací (leadership, řízení lidských zdrojů, lektorská činnost, management apod. Důležitou oblastí pro odhad nákladů na koordinátora dobrovolníků je jeho personální kapacita, daná mj. počtem dobrovolníků.

Z hlediska plánování dobrovolnického programu je důležité zvážit personální kapacitu koordinace dobrovolníků. Důležité je rozlišovat charakter a spolu s tím i náročnost dobrovolnického programu. Frič a Pospíšilová a kol. (2010, s. 200) a Tošner (2014, s. 5), Hruška a kol. (2018, s. 254) rozlišují dva typy dobrovolnických programů:

- Programy relativně náročnější na přípravu a provoz – obvykle mentoringové programy jeden na jednoho v terénu.
- Programy relativně méně náročné na přípravu a provoz – obvykle mají dobrovolníci nabídku vyškoleného profesionála (např. z přijímající organizace).

U prvního typu programů se výše uvedení autoři přibližně shodují na jeden celý pracovní úvazek na cca 30-35 dobrovolníků. U druhého typu programů, kdy mají dobrovolníci téměř vždy nablízku vyškolené profesionály (typicky pobytové zařízení sociální péče), adekvátní by měl být jeden celý pracovní úvazek na cca 50 až 100 dobrovolníků. Samozřejmě za předpokladu, že koordinátoři dobrovolníků nemají v organizaci ještě další úkoly nesouvisející s dobrovolnictvím. Výše uvedené hodnoty odpovídají přibližně průměrnému zapojení dobrovolníka 2–3 hodiny týdně. Jiná situace bude také v případě, že dobrovolnický program bude teprve vznikat, bude docházet k jeho rozvoji či restrukturalizaci. V těchto mimořádných případech nemusí výše uvedené hodnoty být relevantní a může být přiměřené mít na starosti méně dobrovolníků, kteří již vykonávají svoji činnost.

Dále v textu bude diskutována supervize dobrovolníků. Supervize však může být vhodná i pro koordinátory dobrovolníků. Hruška a kol. (2018, s. 200) uvádí následující smysl supervize

koordinátorů dobrovolníků: možnost setkávání s koordinátory na obdobných pozicích a předávat si zkušenosti, dále potom ujasnit si svoji roli jako koordinátora dobrovolníků a diskuze aktuálních problémů či výzev.

Supervize dobrovolníků

Tošner a Sozanská (2002) uvádí, že pro supervizi dobrovolníků je důležitá komunikace dobrovolníků se supervizorem v bezpečném prostředí. Zajistit člověka, který bude mít potřebné schopnosti a znalosti k vedení supervize (supervizora), včetně schopnosti navození bezpečného prostředí nemusí být vždy jednoduché. V určitých případech je možné sehnat supervizora dobrovolníka, obvyklejší však bude varianta, že supervizorovi bude uhrazena mzda či jiná forma peněžité odměny, obvykle za nižší tarif než u komerčních aktivit. Z toho plyne, že náklady na supervizora mohou být, a často také jsou, mezi nákladovými položkami dobrovolnického programu. Záleží však na typu a zaměření dobrovolnického programu a jeho dalších charakteristikách, postava supervizora je však při supervizi velice důležitá, až klíčová. Odvíjí se od toho jak náplň supervize, tak reakce na případné nečekané okamžiky, kdy se dobrovolníci na supervizi otevírají, a tím se sami stávají zranitelnými. Důležitý rozměr supervize zmiňují Hruška a kol. (2018, s. 260), a sice že supervize chrání nejen dobrovolníka, ale také: "*chrání zájem klienta před případnými nevhodnými aktivitami dobrovolníka".*

6.5.4 Provozní a administrativní náklady

S realizací dobrovolnického programu jsou obvykle spojeny i určité provozní a administrativní náklady (Dostál, 2016a. Novotný a Stará (2002, s. 7) zmiňují, že koordinátor i garant dobrovolnického programu potřebují ke své práci určité materiální zázemí. Jedná se jednak o moderní komunikační prostředky umožňující komunikaci telefonem, mailem nebo přes jiné platformy, jedná se tedy o náklady na telefon a internet. Dále je u řady dobrovolnických programů třeba mít k dispozici vhodné prostory k setkáním s dobrovolníky, jejich vzdělávání, supervizi apod. Jak dodávají Novotný a Stará (2020, s. 7): "*práce koordinátora je z velké části postavena na komunikaci a předpokládá velkou pružnost a operativnost. Proto jsou výše vyjmenované komunikační prostředky nutností.*"

Mezi administrativní náklady dále můžeme zařadit vedení evidence dobrovolníků, evidence různých dokumentů (včetně smluv), administrace pojištění dobrovolníků, příprava akreditačního spisu, tvorba žádostí o dotace a monitorovacích zpráv apod. (Dostál, 2016a, s. 244). Míra a struktura provozních a organizačních nákladů závisí na celé řadě faktorů, jako je velikost dobrovolnického programu, jeho rozsah, způsob financování apod.

6.5.5 Pojištění, poplatky u lékaře a cestovné apod.

Tuto skupinu nákladů můžeme častěji vidět v některých oblastech dobrovolnictví jako je sociální péče nebo práce s dětmi. Naopak obvyklé jsou tyto náklady u akreditovaných programů. Pojištění dobrovolníků je navíc u akreditovaných programů povinnou součástí,

přičemž se jedná o pojištění odpovědnosti dobrovolníka. Jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 204): "*vysílající organizace si může vyžádat od uchazeče podle povahy služby předložení výpisu z evidence rejstříku trestů či potvrzení o zdravotním stavu*".

6.6 Ekonomické možnosti neziskových organizací z hlediska využití kvantifikace hodnoty dobrovolnictví

V této subkapitole budou diskutovány ekonomické možnosti neziskových organizací z hlediska využití kvantifikace hodnoty dobrovolnictví. Nejprve je daná problematika rozebrána z pohledu zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů, poté z hlediska účetních aspektů a následně z hlediska daňových souvislostí.

6.6.1 Hodnota dobrovolnictví v kofinancování a ekonomika NNO

Zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektů nabízí dvě základní dimenze, které se dotýkají praktické dimenze neziskových organizací. Tou první je umožnění splnění podmínek pro zisk dotace i těm organizacím, které nedisponují dostatkem finanční hotovosti na pokrytí povinné spolufinancování. Může jít např. o malé organizace, nebo o organizace, jejichž většina finančních prostředků je účelově vázaných. Za určitých podmínek tak může zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do spoluúčasti projektu znamenat, že daná organizace splní podmínky a získá tak dodatečné finanční prostředky. Druhou situací je případ, kdy daná organizace disponuje dostatečnými prostředky pro to, aby mohla žádat o finanční prostředky. Zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do spolufinancování však dané organizaci umožní žádat o více finančních prostředků. V obou případech tak zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování může mít pozitivní dopady na ekonomiku organizace.

Je zde však abstrahováno od nákladů na přípravu projektové žádosti a také od skutečnosti, zda daný projekt napomáhá naplňování poslání dané organizace. Stejně tak je abstrahováno od nákladů na případnou udržitelnost projektu. Výše uvedené případy také platí za předpokladu, že jsou k dispozici dodatečné finanční prostředky na danou výzvu/ typ projektů. To však zdaleka nemusí být příklad všech výzev týkajících se dobrovolnictví. Naopak, situace může být až opačná, jak je patrné z příkladu dotací na akreditovanou dobrovolnickou službu ze strany Ministerstva vnitra. Jak uvádí Hruška a kol. (2018, s. 209), Ministerstvo vnitra "*rozděluje léta neměnnou částku pro potřeby stále přibývajících akreditovaných programů*".

Nejedná se to tedy o nějaký magický způsob, jak přivést na podporu dobrovolnické činnosti více finančních prostředků. Je tak ale možné zvýhodnit ve veřejných projektech ty organizace, které do realizace svých projektů zapojují dobrovolníky. Toto zvýhodnění pak může mít za důsledek realizace projektu, který by jinak nebyl realizován[102], případně větší rozměr realizovaného projektu. V neposlední řadě je vhodné uvést také souvislost s veřejnými

[102] *V terminologii veřejných projektů tzv. "nulová varianta".*

politikami, neboť neziskové organizace se formou veřejných projektů podílejí na jejich naplňování. Nejedná se tedy jen o pozitivní dopady na ekonomiku příjemců dotací neziskových organizací), ale i potenciální pozitivní dopady z hlediska alokace zdrojů ve společnosti, kdy neziskové organizace mohou do systému vnášet své know-how, dodatečné zdroje, nebo dokrývat "bílá místa" veřejných služeb (Pejcal a Dostál, 2017).

6.6.2 Účetnictví

Problematika zavádění ekonomické hodnoty dobrovolnictví do účetnictví je poměrně úzce spjata se zahrnováním této hodnoty do kofinancování projektů. Na úrovni jednotlivých organizací můžeme říci, že zahrne-li daná organizace hodnotu dobrovolnictví do kofinancování projektů, je třeba ji také zanést do účetnictví.[103] Na druhou stranu v současné době není běžnou praxí, aby byla hodnota dobrovolnictví zahrnována do účetnictví z jiných důvodů, tedy bez souvisejícího zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektu.

Zajímavý výzkum provedli v severní Americe Mook a kol (2005, s. 408), když zjistili, že 93 % organizací zařazených do výzkumu neodhaduje hodnotu dobrovolnictví a 97 % tuto hodnotu nepoužilo ve finančních účtech. Ohledně důvodů respondentů pro záporné odpovědi, jednalo se především o domnělou nevyužitelnost takovýchto údajů, či o skutečnost, že tyto údaje nebyly vyžadovány účetními daných organizací, ani ze strany dárců či finančních podporovatelů. Dalšími důvody z této skupiny odpovědí byl nezájem o takovýto údaj, či příliš nízký počet dobrovolníků tvořících tuto hodnotu. V této skupině se ocitly 3/5 zkoumaných organizací.

Druhou nejčastější skupinou odpovědí byla skutečnost, že o tom daná organizace zatím ještě ani neuvažovala (1/5 organizací). Téměř stejně byly zastoupeny i chybějící zdroje (lidské, finanční, technologické - např. software) pro kvantifikaci této hodnoty. V další skupině, zastoupené 15 %, se vyskytovaly odpovědi, že kvantifikace hodnoty dobrovolnictví tímto způsobem není žádoucí, dále také odpovědi o zbytečné zátěži pro dobrovolníky a také filozofické námitky proti tomuto konceptu typu, že v dobrovolnictví jde o čas a nikoli o peníze. 3 % respondentů uvedla jako problém nedostatek věrohodných informací pro kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví.

Mook a kol. (2005, s. 411) zmiňuje také zajímavý pohled z pohledu Kanadské a Americké legislativy, kdy je tato legislativa založena na předpokladu, že je vhodné imputovat peněžní hodnotu tam, kde je na dobrovolníky nahlíženo jako na náhradu placené práce. Pokud by však tato organizace za odvedenou práci neplatila, je imputování hodnoty jejich činnosti do finančních výkazů jako nevhodné. Dostáváme se tak k otázce, zda je dobrovolnická činnost

[103] *Na celostátní úrovni se hodnota dobrovolnictví zahrnuje do satelitních účtů neziskových institucí, viz předcházející části zprávy. Tato část mluví o účetnictví jednotlivých neziskových organizací.*

spíše substitutem či komplementem placené práce (viz Bowman, 2009), a na čem tato skutečnost závisí. Je však třeba podotknout, že severoamerické prostředí mělo v době studie Mook a kol. (2005) již přibližně čtyřicetiletou tradici v praktickém zkoumání ekonomické hodnoty dobrovolnictví a práci s tímto ukazatelem.

Zatímco v českém prostředí se tato problematika stále teprve začínala objevovat, například první Satelitní účet neziskových institucí byl v ČR sestaven v roce 2007 s daty za rok 2005 (Rybáček, Fořtová a Skaláková (2017, s. 21). Nutno také podotknout, že ani v současné podobě se odborná diskuze v ČR ani zdaleka netýká otázky, zda by měli všechny organizace využívající dobrovolníky zvažovat zahrnování jejich práce do účetních výkazů. Důraz je v našem prostředí aktuálně kladen na možnost zahrnovat hodnotu dobrovolnictví do kofinancování projektů, jaká by měla být výše náhradní hodnoty, kterou budou oceňovány dobrovolnické hodiny, zda má být tato hodnota jedna nebo zda jich má být výše, a zda mají být přítomné další parametry, např. podmínka akreditovaného dobrovolnictví, která zajistí určitou míru kvality dobrovolnických hodin, ale na druhou stranu neúměrně sníží množinu dobrovolnických aktivit, které by mohly být do projektu zahrnuty.

Jak (a zda) účtovat dobrovolnictví v ČR

Jak uvádí Hladká (2008, s. 24), dobrovolnická činnost není standardně zachycena v účetnictví organizace, přestože se jedná o významný zdroj produkce neziskových organizací. Hlavním důvodem k této skutečnosti je, že nedochází k transferu finančních prostředků, případně nefinančních prostředků s tržní hodnotou. V případě zahrnutí dobrovolnictví do nákladů projektu je situace do určité míry odlišná, neboť se tak zpravidla děje na základě jasně stanovené metodiky či pokynů, a dobrovolnické hodiny tak dostávají svojí finanční hodnotu.

Výše byla zmíněna otázka, zda zahrnovat hodnotu dobrovolnictví do účetních výkazů s nastíněním situace v severní Americe. V českém prostředí se však tato debata odehrává v poněkud jiných intencích. Není totiž legislativně jasné, zda, kdy a jakým způsobem mají organizace pracující s dobrovolníky zahrnovat hodnotu jejich dobrovolnické činnosti do účetnictví.

Sedláček a Brejchová, 2015, (s. 8) zmiňují nezávazné stanovisko, které zaznělo během závěrečné konference k projektu SAFE, konkrétně zmiňují, že zástupci tohoto odboru "*byla vyjádřena vůle k akceptaci mimoúčetního vedení evidence dobrovolnické práce pro účely kofinancování státních dotací*". O této skutečnosti nicméně aktuálně nepanuje shoda, přičemž chybí jasné legislativní stanovení způsobu evidence hodnoty dobrovolnictví pro potřeby veřejných projektů, a souvisejícího vyúčtování dotací.

Sedláček a Brejchová (2015, s. 8-9) následně uvádí i možné příklady toho, jak dobrovolnickou činnost účtovat. Jeden z jejich příkladů, představující možné zařazení do účetní sestavy, byl pro potřeby tohoto textu upraven dle aktuálních hodnot v aplikaci Dobrometr. Představme si

situaci, kdy se na realizaci určitého projektu bude podílet dobrovolník v podobě kancelářských prací, které za měsíc dosáhnou výše 30 hodin. Kancelářská práce bude dle metody v aplikaci Dobrometr zařazena do 4. kategorie dobrovolnických činností: dobrovolníci v administrativě, a bude oceněna částkou 145,12 Kč/h. Celkově se tedy bude jednat o částku 4 353,6 Kč, zaokrouhleně 4 354 Kč.

Dle návodu Sedláčka a Brejchové (2015, s. 8-9) můžeme postupovat následovně:

1) Částka 4 354 Kč (hodnota dobrovolnické činnosti), kterou získáme z aplikace Dobrometr, bude zúčtována do výnosů organizace na účet 68 do přijatých příspěvků jako bezúplatné plnění (dar). Současně je záznam proveden na účet 37, Jiné pohledávky a závazky, na stranu má dáti.
2) Následně je na nákladový účet 51 zaznamenána spotřeba práce dobrovolníka v téže hodnotě, tedy 4 354 Kč a současně i na účet 37 Jiné pohledávky a závazky, tentokrát na stranu dal.

V rámci našeho projektu jsme podnikli nezávaznou konzultaci s daňovým poradcem zaměřeným na neziskový sektor, který upřednostňoval jednodušší variantu, kdyby hodnota dobrovolnické činnosti byla zaúčtována na nákladový účet 518 (ostatní služby) na stranu má dáti a na výnosový účet 682 (přijaté příspěvky, dary). Jednalo se o Ing. Doležela, manažera daňového a ekonomického poradenství ve společnosti 22HLAV s.r.o.

Z těchto konzultací také vyplynulo, že názory odborníků se v této oblasti různí, zda dobrovolnickou činnost zahrnovat, či nezahrnovat do účetnictví. Největším problémem je nedostatečné vymezení ve stávající legislativě, kdy není jasný statut dobrovolnické činnosti jak z hlediska účetního, tak daňového (viz dále v textu). Další otázkou je problematika vykazování dobrovolnických hodin a výpočtu hodnoty dobrovolnické práce. Tato záležitost by však mohla být vyřešena výkazy exportovanými z aplikace Dobrometr, doplněnými o podpis koordinátora dobrovolníků.

6.6.3 Hodnota dobrovolnictví a daňové souvislosti

V otázce, zda je možné (a správné) hodnotu dobrovolnictví odečítat ze základu daně, podobně jako finanční dary, nepanuje v českém prostředí shoda. Na jednu stranu je možné najít určité podobnosti mezi darováním času a darováním finančních prostředků. V obou případech se vzdáváme něčeho, co má svoji hodnotu a co můžeme využít i jiným způsobem tak, abychom si tím zajistili ekonomický prospěch. Na druhou stranu čas strávený určitou činností se předmětem zdanění či daňových úlev stává za specifických podmínek. Jedná se o čas, strávený legální prací, za který dostaneme odměnu, mzdu či plat.

Je to tedy odměna za práci, které tento čas věnujeme, která je předmětem zdanění. Práce, jako uvědomělá lidská činnost, která neprochází trhem, předmětem zdanění není. Zvláštní situaci tvoří černá práce, která je předmětem zdanění, ale jejím vynakládáním dochází k daňovým únikům. Značnou část činností člověka však tvoří legální neplacená práce. Její součástí je jak

dobrovolnická činnost, tak neplacená práce pro vlastní domácnost či rodinu. Můžeme sem zařadit péči o vlastní děti, úklid domácnosti, nákupy pro vlastní domácnost, práci na vlastní zahradě apod.[104] Tento typ neplacené práce, včetně dobrovolnictví, obvykle neprochází účetní evidencí. Na dobrovolnictví můžeme nahlížet jako na dar v podobě času, nicméně jelikož tento dar nemá účetní hodnotu, je jeho odpočet ze základu daně problematický.

Jiným pohledem na daňové souvislosti dobrovolnictví mohou být daňové úlevy pro dobrovolníky. Jedná se tak o motivační nástroj, který mají potenciálně tvůrci veřejných politik k dispozici. Některé studie však zpochybňují motivační nástroje obyvatel k dobrovolnictví v podobě daňových a finančních pobídek (Frey a Goette, 1999). Daňové úlevy na základě dokladování vykonání určitého počtu dobrovolnických hodin tak představují legitimní prostředek, ke kterému stát může přistoupit. Důležitá je však připravenost legislativy, instruování veřejných institucí a informování obyvatelstva. Jedná se tak o rozhodnutí tvůrců veřejných politik, kteří by měli brát ve zřetel náklady na toto opatření i zamýšlené pozitivní dopady, které bývají zpochybňovány.

Z hlediska daňových souvislostí existují je otázka, jak přistupovat k dobrovolnické činnosti, které je součástí účetnictví, např. z důvodu kofinancování projektů. V tomto případě se opět jedná o situaci, kdy dobrovolník věnoval dané organizace svůj čas v podobě daného počtu časových jednotek. Oproti situaci zmiňované výše však tento čas má jasnou hodnotu, která byla sice nejprve odhadnuta, nicméně následně vstoupila do účetnictví dané organizace. V této situaci by bylo žádoucí vydat jasné stanovisko ze strany centrálních orgánů z oblastí daní, jako je Ministerstvo financí nebo Finanční správa.

Naše konzultace s externím expertem potvrdily nejasnosti v této oblasti, pramenící opět z nejednoznačné legislativy. Problematická je z hlediska daňové účinnosti otázka, jak právně na dobrovolnickou činnost nahlížet. Jestliže je to dar, kdo jej daruje a komu? Kdo je příjemce? V celé řadě situací, např. v oblasti sociální péče, jsou předmětem dobrovolnictví dobrovolníci, kteří věnují svůj čas, vysílající organizace (dobrovolnické centrum), která dobrovolníka vyškolí, vyšle a koordinuje, ale dále také přijímající organizace (domov pro seniory, denní centrum apod.), které poskytuje služby konkrétnímu příjemci sociální služby. Z hlediska možných daňových úlev je přitom klíčové, kdo by měl vystavovat potvrzení o daru (a tento dar evidovat) a kdo následně uplatňovat daňové úlevy. Nebude-li tedy jasně legislativně vymezena role jednotlivých aktérů, způsob vyčíslování hodnoty dobrovolnictví (pro tyto účely) a způsob uplatňování zmiňovaných úlev, jeví se jeho praktické využití jako nepříliš reálné, respektive nepříliš bezpečné.

[104] *Zahraniční studie ukazují, že neplacená práce v domácnosti je z velké části vykonávaná ženami (Office for National Statistics, 2016). V ČR se této problematice věnuje program Pro Fair Play (2017). V literatuře se někdy mluví o diskriminaci žen v systému národních účtů (Postner, 1992, s. 237)*

Za dané situace totiž hrozí (úmyslná i neúmyslná) nedorozumění, která mohou mít dohru u státních orgánů (např. Finanční správy) nemajících k dispozici jasné legislativní vymezení, a při případných sporech či nápravných opatřeních by byly nuceny zaujímat (či projevovat) vlastní stanoviska, respektive interpretace stávající legislativy. Žádoucí je také hlubší výzkum v oblasti daňových souvislostí dobrovolnictví, zahrnující jak dostupné zkušenosti s touto problematikou, tak konzistenci tohoto konceptu s mezinárodně uznávanými definicemi dobrovolnictví. Hlavní otázkou v této oblasti zřejmě bude, zda je zde splněna podmínka, že dobrovolnictví je činnost vykonávaná bez nároku na finanční odměnu. V případě daňových úlev, které by logicky musely být taxativně stanoveny, pravděpodobně na univerzálním principu (každý, kdo vykoná dobrovolnickou činnost, bude moci uplatnit daňovou úlevu), by bylo dané zákonem, že výkon dobrovolnické činnosti přináší finanční úsporu (dodatečné finanční prostředky). Pokud by se jednalo o snížení základu daně z příjmu, logicky by byly dotčeny osoby mající příjmy podléhající příslušnému zdanění.

Podle názoru některých právníků není možné darovat práci (čas), ale až výsledný výkon. V opačném případě by také v souvislosti se stávající legislativou mohla hrozit povinnost zdanění daní ze závislé činnost. Podle naší konzultace u experta dobrovolník daruje čas, který se neúčtuje a nemá vliv na daň z příjmů dobrovolníka. Podle této konzultace zní současné stanovisko Finančního úřadu následovně: Například profesionální fotograf vykonává svoji činnost zdarma (např. pro neziskovou organizaci), naúčtuje tuto službu dle svého ceníku, uvede jí v darovací smlouvě, tato částka je následně zahrnuta do účetnictví a je daňově účinná.

U podnikatelů či živnostníků se také může vyskytovat další situace z této oblasti. Představme si expertního dobrovolníka, právníka či IT specialistu, který se rozhodne věnovat část své expertní činnosti neziskové organizace v podobě neplacené nepovinné práce. Nejprve plánuje daný počet hodin vykonat jako standardní dobrovolník, nicméně mu kolega odborník poradí, aby svůj expertní čas daroval dané organizaci v podobě neplacených služeb. V tomto okamžiku se tak z jeho dobrovolnické činnosti stávají neplacené služby, které vstupují do účetnictví obou organizací, a které je možné odečíst ze základu daně jeho firmy či živnosti. Charakter činnosti přitom zůstal nezměněn, označit danou činnost za dobrovolnictví se však stává problematické, neboť v návaznosti na typ této činnosti a její rozsah vzniká našemu odborníkovi nárok na finanční kompenzaci od státu.

Shrnutí kapitoly 6

Smyslem této kapitoly bylo uvedení problematiky hodnoty dobrovolnictví do širšího kontextu ekonomiky neziskových organizací. Byl stručně rozebrán historický vývoj českého neziskového sektoru, včetně vybraných aktuálních trendů v oblasti dobrovolnictví. Tyto aktuální trendy byly následně vztaženy k problematice hodnoty dobrovolnictví. Pozornost byla také věnována definicím neziskových organizací a klasifikaci vstupů, výstupů a dopadů dobrovolnické činnosti. Z hlediska ekonomiky neziskových organizací jsou důležité dvě

oblasti, a to účetnictví a daňové souvislosti. Tato kapitola tak také uvádí základní důvody k zahrnování hodnoty dobrovolnictví do účetnictví, včetně příkladů toho, jak hodnotou dobrovolnictví účtovat.

7 Možnosti a limity aplikace v managementu dobrovolnictví

Tato kapitola se věnuje základnímu popisu aplikace, jejím limitům a možnostem aplikace, při propagaci dobrovolnictví a motivaci dobrovolníků, kofinancování projektů, tvorbě výzkumných zpráv apod. Dále také představuje základní způsoby použití údajů z aplikace Dobrometr a naznačuje interpretaci těchto údajů v kontextu širších přínosů dobrovolnictví.

7.1 Představení aplikace a jejích základních funkcí

V této subkapitole jsou představeny základní funkce a vlastnosti aplikace z hlediska jejího využití v managementu dobrovolnictví.

7.1.1 Technické podmínky aplikace a registrace uživatele

Aplikaci je možné používat na chytrých telefonech a tabletech využívajících operační systém Android ve speciální mobilní verzi. V ostatních mobilních zařízeních, stejně jako při použití počítače je možné využít webovou verzi aplikace.

- Webová aplikace
- Aplikace pro chytré telefony a tablety využívající operační systém Android

Chcete-li aplikaci ve vaší organizaci využívat, prvním krokem je registrace organizace v aplikaci. Při registraci organizace je možno, případně nutno, zadat následující informace:

Tabulka 34: Registrační údaje za organizaci do aplikace Dobrometr

Položka	**Vysvětlivka**
Název organizace*	Uživatel doplní oficiální název organizace či organizační složky
Právní forma*	Uživatel vybere právní formu z nabídky
IČO	Uživatel má možnost zadat IČO, v případě nezadání bude třeba manuální autorizace ze strany správce Dobrometru
Velikost organizace*	Uživatel zvolí jednu ze dvou možností: 0 až 9 zaměstnanců, 10 a více zaměstnanců
Místní působnost*	Uživatel vybere z předvolené nabídky kraj (jeden až všechny), případně položku zahraničí
Oblast dobrovolnictví*	Uživatel vybere jednu nebo více oblasti dobrovolnictví, kterým se jeho organizace věnuje

Jméno a příjmení*	Uživatel (kontaktní osoba) vyplní své jméno a příjmení
Telefon	Uživatel (kontaktní osoba) má možnost vyplnit svůj telefon
E-mail*	Uživatel vyplní svůj e-mail, na který bude zaslán odkaz k potvrzení registrace

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.
Vysvětlivky: *povinná položka

Uživatel, který zřizoval registraci organizace, bude mít automaticky přidělenou roli hlavního koordinátora. Následně bude možné role jednotlivých uživatelů upravovat. Celkem bude možné mít následující tři role uživatelů v dané organizaci: hlavní koordinátor, koordinátor a pouze čtení. Při přihlašování do aplikace také uživatel musí dát povinné souhlasy vyplývající z GDPR. V odkazech, které se při udělování souhlasu zobrazí, je vše detailně popsáno.

Tabulka 35: Typy uživatelských účtů za danou organizaci v aplikaci Dobrometr

Typ účtu	**Příklad pracovních pozic**	**Počet**
Hlavní koordinátor	Hlavní koordinátor/ vedoucí dobrovolnického centra/ předseda organizace	Vždy jeden
Koordinátor	Koordinátor dobrovolníků	Neomezeno
Pouze čtení	PR pracovník	Neomezeno

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.

Jednotlivé typy účtu se liší svými pravomocemi, které mají. Tyto pravomoci uvádí následující tabulka.

Tabulka 36: Pravomoci jednotlivých typů uživatelských účtů v aplikaci Dobrometr

Pravomoc	**Typ účtu**		
	Hl. koord.	**Koord.**	**Čtení**
Editovat údaje za organizaci	**ano**	ne	ne
Rušit účet organizace	**ano**	ne	ne
Registrovat další uživatele za organizaci	**ano**	ne	ne
Vytvářet dobrovolnické programy	**ano**	**ano**	ne
Registrovat nové dobrovolníky	**ano**	**ano**	ne

Vkládat dobrovolnické hodiny	**ano**	**ano**	ne
Prohlížet záznamy o dobrovolnických hodinách	**ano**	**ano**	**ano**
Exportovat výsledná data	**ano**	**ano**	**ano**

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.

Nejvíce pravomocí má hlavní koordinátor, který bude vždycky jen jeden. Hlavní koordinátor jako jediný má právo editovat údaje o organizaci, případně zrušit účet organizace. Rušení účtu organizace probíhá prostřednictvím tlačítka "koš", které vidí pouze Hlavní koordinátor. Po zrušení se vymažou všechna uživatelská konta (hlavní koordinátor, koordinátor atd.), tedy do organizace se již nikdo nepřihlásí. Všechna data organizace však v databázi zůstanou. Pokud by došlo ke zrušení omylem, může správce aplikace účet hlavního koordinátora znovu vytvořit.

Je také možné změnit nastavení jednotlivých uživatelských účtů tak, že hlavní koordinátor převede tuto pravomoc na jiného koordinátora. Základní uživatelský účet pro aplikaci Dobrometr je účet koordinátora, kterých může být více. Pro velké sítě organizací mající jednu právní subjektivitu, záleží na zvážení dané organizace, zda budou mít všechny organizační složky dohromady jeden účet za organizaci, nebo zda se jednotlivé organizační složky (např. dobrovolnická centra) budou registrovat samostatně.

Pokud se organizace registruje jako celek, zvolí si jednoho hlavního koordinátora, který bude následně přidělovat práva ostatním koordinátorům. Toto je preferovaná varianta, u velkých organizací mající více než 10 dobrovolnických center po celé ČR však může být praktičtější registrovat samostatně jednotlivá dobrovolnická centra. Potom by každé centrum mělo v aplikaci svého hlavního koordinátora, který by následně přiděloval práva ostatním ze svého centra. Kromě koordinátorů to můžou být uživatelé s oprávněním "pouze čtení", kteří nebudou mít práva cokoli upravovat nebo vkládat, ale budou moci exportovat výsledná data. Tato funkce může být využívaná u větších organizací administrativními pracovníky, nebo pracovníky PR oddělení, připravující podklady k dotačním žádostem, výročním zprávám, poděkování dobrovolníkům nebo potvrzení pro dobrovolníky. V každém případě je třeba mít s těmito pracovníky ošetřenou mlčenlivost, neboť aplikace umožňuje i vkládání dobrovolnických hodin po jednotlivých dobrovolnících.

Koordinátoři mají práva vytvářet dobrovolnické programy. Při vytváření dobrovolnického programu je třeba zadat následující informace:

Tabulka 37: Údaje potřebné pro registraci dobrovolnického programu v aplikaci Dobrometr

Položka	**Vysvětlivka**
Název dobrovolnického programu*	Oficiální název dobrovolnického programu, případně neoficiální popis, který jej charakterizuje
Akreditace o dobrovolnické službě*	Pole k zaškrtnutí, zda se jedná o program akreditovaný Ministerstvem vnitra
Místní působnost (region)*	Uživatel vybere z předvolené nabídky kraj (jeden až všechny), případně položku zahraničí, ve kterém se daný program bude uskutečňovat. Uživateli se přednostně nabídnou kraje z registrace organizace, tuto možnost je nyní možné korigovat
Místní působnost (město)*	Uživatel zadá jedno nebo více měst výkonu dobrovolnické činnost. V dispozici bude seznam obcí dle příslušného registru.
Oblast dobrovolnictví*	Uživatel vybere právě jednu více oblasti dobrovolnictví, kterým se jeho organizace věnuje. Uživateli se přednostně nabídnou oblasti z registrace organizace, bude však možné vybrat i jinou oblast.
Datum zahájení evidence*	Uživatel zvolí datum zahájení dobrovolnického programu případně zahájení evidence
Datum ukončení dobr. programu	Uživatel má možnost zvolit datum ukončení dobrovolnického programu
Poznámka	Uživatel bude mít možnost vložit k dobrovolnickému programu poznámku pro ostatní uživatele

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.
Vysvětlivky: *povinná položka

Po založení dobrovolnického programu je třeba rozhodnout, zda je pro organizaci výhodnější zadávat údaje o dobrovolnických hodinách agregovaně nebo za jednotlivé dobrovolníky. Následující tabulka představuje základní výhody obou přístupů.

Tabulka 38: Aspekty různých přístupů ve vkládání dobrovolnických hodin

	Jednotlivě	Agregovaně
Zadávání dobrovolnických údaj	Údaj za každého z dobrovolníků	Souhrnný údaj za všechny dobrovolníky
Evidence dobrovolnických hodin	Údaj za každého z dobrovolníků	Souhrnný údaj za všechny dobrovolníky

Rozdělení dle převažujících dobrovolnických činností	Jednotlivý i agregovaný	Pouze agregovaný.
Administrativní náročnost	Vyšší	Nižší
Přesnost údajů	Vyšší	Nižší

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.

Můžeme tedy říci, že v případě dlouhodobějšího dobrovolnictví je relativně vhodnější variantou evidenci dobrovolnických hodin provádět za jednotlivé dobrovolníky. Tento přístup potom umožňuje využít údaje o dobrovolnických hodinách a hodnotě dobrovolnictví daného člověka využít při poděkování dobrovolníkům a příkladech dobré praxe. Na druhou stranu agregovaný přístup může být dostačující u velkých jednorázových akcí, kdy postačujícím údajem bude následný průměrný počet hodin na dobrovolníka.

7.1.2 Přiřazování činností a typů dobrovolnictví

Důležitým aspektem používání aplikace Dobrometr je volba oblasti dobrovolnictví dle zaměření dobrovolnické činnosti. Jedná se tedy oblast související s cíli dané aktivity. Při registrace organizace je možné zvolit více oblastí.

Tabulka 39: Seznam oblastí dobrovolnictví s hlavním klíčovým znakem

Oblast dobrovolnictví	**Hlavní rozpoznávací znak**
Péče o zdraví	Důraz na péči o zdraví člověka, včetně zdravotnických služeb a prevence
Sociální péče	Důraz na uspokojování hmotných, psychických i sociálních potřeb jednotlivců
Rozvoj člověka	Důraz na rozvoj člověka a jeho potenciálu, včetně vzdělávání a duchovních hodnot
Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva	Důraz na rozvoj společnosti a demokratických hodnot, včetně zachovávání lidských práv
Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce	Důraz na řešení mimořádných událostí a humanitárních krizí, včetně rozvojové spolupráce
Rozvoj místních komunit	Důraz na rozvoj místních komunit a kvalitu života v nich
Sport	Důraz na pohybovou aktivitu člověka, včetně sportu pro všechny a profesionálního sportu

Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata	Důraz na péči o životní prostředí, včetně preference a péče o zvířata
Kultura a ochrana památek	Důraz na péči a rozvoj kulturního dědictví, hmotného i nehmotné, případně na realizaci živé kultury

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.

V některých případech může být obtížné vybrat oblast dobrovolnického programu. Vždy je třeba zvolit (byť podle subjektivního hlediska uživatele), která z oblastí je dominantní, co je tím hlavním důrazem dobrovolnického programu. Typickým příkladem je přesah oblasti rozvoje místních komunit s ostatními oblastmi. Pokud dobrovolnický program primárně míří k rozvoji dané místní komunity (např. menší obce), řadíme ho do oblasti rozvoje místních komunit, obzvláště je-li součástí série různých aktivit zaměřených na to, aby se v dané obci příjemně žilo. Dalšími oblastmi, kde je relativně větší pravděpodobnost přesahů, je oblast rozvoje člověka (zahrnující oblast práce s dětmi) a např. oblast sportu. Je-li primárním smyslem dětského sportovního klubu výkonnostní sport, bude spadat do oblasti sportu. Nicméně bude-li hlavním důrazem vyvážený rozvoj dítěte, potom se jedná o oblast rozvoje člověka.

V každém případě však platí, že přiřazení oblasti dobrovolnictví nemá přímý vliv na výslednou hodnotu dobrovolnictví. Výběrem oblasti uživatel aplikace ovlivní v prvé řadě konkrétní popis jednotlivých typů dobrovolnických činností a jejich příkladů. Lze však předpokládat, že u hraničních aktivit budou odpovídat popisy jednotlivých činností v obou oblastech.

Důležitějším je přiřazování typů dobrovolnických činností k jednotlivým dobrovolnickým aktivitám. Jejich přehled uvádí následující tabulka.

Tabulka 40: Seznam dobrovolnických činností s hlavním klíčovým znakem

Typ dobrovolnické činnosti	**Hlavní rozpoznávací znak**
Dobrovolníci v managementu	Činnosti v oblasti managementu a vedení, zahrnující stanovování cílů a jejich vyhodnocování, strategické plánování apod.
Dobrovolníci specialisté	Činnost vyžaduje úroveň specializace, která se obvykle získává dlouhodobým tréninkem, výcvikem či studiem
Dobrovolníci s nižší mírou specializace	Činnost vyžaduje určitou úroveň specializace, ke které je obvykle postačují základní trénink či výcvik
Dobrovolníci v administrativě	Činnost obsahuje prvky asistentských pracích, práce s dokumenty, kancelářské práce apod.
Dobrovolníci ve službách a	Činnost má převažující charakter poskytování služby

dobročinném prodeji	
Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé	Činnost se týká úprav krajiny a zahrad, pěstování, rybářství a chovatelství
Dobrovolní kumštýři a řemeslníci	Činnost má charakter určitého kumštu či řemeslné dovednosti
Dobrovolníci obsluhující větší zařízení	Činnost je vykonávaná za pomoci větších zařízení (automobily, motorové sekačky apod.
Dobrovolníci při jednoduchých činnostech	Činnost zahrnuje jednoduché úkony, obvykle manuální

Zdroj: Sestaveno autory, 2019.

Při volbě dané činnosti je třeba mít na paměti, že hledáme převažující rys dobrovolnické činnosti. Míra zobecnění bude obecně vyšší v situaci, kdy zadáváme dobrovolnické hodiny za skupinu dobrovolníků. V tomto případě volíme kategorii činnosti, která v činnosti dané skupiny převažuje. Přesnější alternativou je vkládání dobrovolnických hodin za každého dobrovolníka zvlášť. V tomto případě volíme u každého vkládání dobrovolnických hodin převažující typ.

U relativně homogenních činností bude tato volba relativně jednodušší. Dobrovolník rozvážející osoby či materiál, bude v 8. kategorii. Dobrovolník věnující se úklidu naplavenin při povodních bude v 9. kategorii. Problém může nastat při kombinaci těchto činností. Pokud se dobrovolník při povodních věnuje primárně odklízení naplavenin, volíme 9. kategorii, bez ohledu na to, zda občas zasedne za volant a dopraví ostatní dobrovolníky na místo určení. Pokud je však jeho primární účel převážet osoby či materiál, volíme 8. kategorii, i když občas vykonává jinou činnost. Pokud dobrovolník vykonává jiné činnosti v různých časových obdobích, je možné v různých výskytech volit jiný typ dobrovolnické činnosti.

Pro jednodušší výběr typů dobrovolnických činností jsou jednotlivé kategorie rozepsány v příloze. Nachází se tam manuál k přiřazování oblastí dobrovolnictví a výběru kategorií dobrovolnických činností. Každá oblast tam má popsány jednotlivé typy dobrovolnických činností z perspektivy té které oblasti.

7.1.3 Evidence dobrovolnických hodin

Evidenci dobrovolnických hodin provádí pověřený pracovník či dobrovolník organizace.

Poté co je vytvořen dobrovolnický program, je možný dvojí způsob evidence dobrovolnických hodin, dle jejich podrobnosti:

- Za celý dobrovolnický program (skupinu dobrovolníků)

- Za každého dobrovolníka zvlášť

Výhodou vkládání dobrovolnických hodin za celý dobrovolnický program je relativně nižší administrativní náročnost. Nevýhodou je relativně nižší přesnost údajů, jelikož je s celou skupinou nakládáno najednou, a celé skupině je třeba, za daný časový úsek, zvolit typ dobrovolnické činnosti. Oproti tomu vkládání dobrovolnických hodin za každého dobrovolníka zvlášť je sice relativně administrativně náročnější, údaje však jsou přesnější. Je také možné exportovat údaje za jednotlivé dobrovolníky.

Obecně však můžeme říci, že existují dva základní způsoby získávání dobrovolnických hodin potřebných do aplikace:

- Evidence konkrétních dobrovolnických hodin za daný časový úsek
- Tvorba kvalifikovaného odhadu o dobrovolnických hodinách.

Evidence konkrétních dobrovolnických hodin za daný časový úsek
Nejpřesnějším způsobem k vyčíslení dobrovolnických hodin je přímá evidence, např. formou docházkové knihy či jiných způsobů evidence (např. přímé reportování či jiné moderní přístupy). Jakmile se tyto údaje dostanou ke koordinátorovi, může je zadat do aplikace Dobrometr. Samotní dobrovolníci nemají přístup do aplikace, nejsou-li zároveň koordinátoři. Koordinátor údaje o dobrovolnických hodinách může zadávat za různé časové úseky (např. den, týden, měsíc). V případě, že tento způsob evidence dobrovolnických hodin není pro danou organizaci efektivní, je možné zhotovit kvalifikovaný odhad.

Tvorba kvalifikovaného odhadu o dobrovolnických hodinách
Kvalifikovaný odhad provádí pověřený pracovník (případně dobrovolník) dané organizace. Obvykle je k němu třeba znát počet dobrovolníků, průměrný počet odpracovaných hodin za daný časový úsek, průměrný počet dní dobrovolnických činností na dobrovolníka apod. Tyto údaje přitom možné odhadnout, nejsou-li zaznamenány. Je třeba poznamenat, že každý další krok, který je třeba odhadovat, snižuje přesnost výsledných hodnot, včetně hodnoty dobrovolnictví. Na druhou stranu není třeba automaticky rezignovat na vyčíslování dobrovolnických hodin jen proto, že daná organizace nemá kapacity na přesnou evidenci těchto hodin[105], neboť v určitých případech i kvalifikované odhady mohou přinést cenné údaje. Obvykle se jedná o části dobrovolnictví, kde není evidence dobrovolnických hodin a jiné zaznamenávání údajů o dobrovolnictví příliš časté, a o kterém tudíž neexistuje příliš informací.

[105] Dostál (2014) použil tento způsob při zjišťování ekonomické hodnoty dobrovolnictví při povodních v roce 2013: "*Jedna NNO zaznamenávala dobrovolnické hodiny průběžně v interní evidenci (Diakonie ČCE), dobrovolnické hodiny za zbylé tři (ADRA, Český červený kříž a Charita ČR) byly získány prostřednictvím kvalifikovaných odhadů jejich povodňových manažerů za pomoci celkového počtu dobrovolníků, průměrného počtu odpracovaných dní jedním dobrovolníkem a počtem hodin pracovního dne v té které NNO*".

7.1.4 Evidence hodnoty dobrovolnictví a export výsledných dat

Ekonomická hodnota dobrovolnictví má dva základní vstupy. Náhradní hodinové mzdy, které jsou v aplikaci předvoleny vždy na daný rok a údaje o dobrovolnických hodinách, které vkládají jednotlivý uživatelé. Způsob, jakým uživatelé vkládají dobrovolnické hodiny, a kvalita těchto údajů, tak do značné míry předurčují způsob, jakým je možné exportovat data o ekonomické hodnotě dobrovolnictví, a jaká bude kvalita těchto dat.

Aplikace umožňuje export výsledných dat ve formátu pdf. Základními daty v exportovaném souboru bude tedy název organizace, název dobrovolnického programu a následně počet dobrovolnických hodin a ekonomická hodnota dobrovolnictví. Tyto údaje půjde exportovat za dané časové období. Časová období, za která vkládali uživatelé hodiny do aplikace, bude možné agregovat. Tedy uživatelé, kteří vkládali hodiny vždy za každý týden, budou moci zvolit, zda exportovaná data budou za vybraný týden, více týdnů, měsíc či rok. Oproti tomu uživatelé, které data vkládali po jednotlivých měsících, budou mít na výběr pouze export za jednotlivý měsíc, více měsíce nebo daný rok. Organizace, které vyplní souhrnné údaje (odhady) za daný rok, budou moci exportovat právě jen údaje za daný rok.

Analogická situace bude potom u exportování dat za dané programy či dobrovolníky. Pokud daný uživatel vkládá hodiny za jednotlivé dobrovolníky, bude možné je takto i exportovat, případně za skupinu dobrovolníků. Pokud uživatel vkládá hodiny pouze za dobrovolnický program (skupinu dobrovolníků), bude možné výsledné hodnoty exportovat za daný program, ale nikoli za konkrétní dobrovolníky. V obou případech bude potom možné exportovat souhrnná data za celou organizaci.

7.2 Možnosti využití aplikace v kontextu výše uvedených teoretických východisek a poznatků

Tato subkapitola přináší přehled praktického využití údajů z aplikace v managementu dobrovolnictví. Nejprve bude diskutováno využití v interní evidenci, dále potom využití v dotačních řízeních, fundraisingu, PR oblasti nebo v oblasti motivace dobrovolnictví.

7.2.1 Management dobrovolnictví – interní evidence

Jelikož k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví jsou nutné jak náhradní mzdy (ty jsou součástí aplikace), tak dobrovolnické hodiny, představuje tato aplikace také způsob k evidenci dobrovolnických hodin. A to dokonce i tehdy, pokud samotné vyčíslování hodnoty dobrovolnictví nestojí na popředí zájmu daně organizace.

Tato aplikace tak umožňuje organizacím pracujícím s dobrovolníky za pomoci různých zařízení (počítače, tablety, chytré telefony) vkládat data o dobrovolnických hodinách. A to jak

ke skupině dobrovolníků, v případě, že organizace nesleduje data za jednotlivé dobrovolníky, nebo právě ke konkrétním dobrovolníkům. Z aplikace je také možné exportovat souhrnná data, ty zakládat do interní evidence, nebo je komunikovat s partnery. Mohou také sloužit jako podklad k závěrečným zprávám projektu, nebo jako potvrzení pro dobrovolníky.

Hodnocení technické efektivnosti

Mezi hlavní metody ke zhodnocení technické efektivnosti dobrovolnické činnosti patří již zmíněná VIVA metoda. Její vzorec uvádíme nyní v upravené podobě:

$$VIVA = \frac{v_s}{CNC}$$

Kde:

d Ekonomická hodnota dobrovolnictví z aplikace Dobrometr

CN Celkové náklady dobrovolnického programu

Obdobou VIVA metodou, která byla taktéž diskutována v teoretické části, je metoda (angl. Organization Volunteer Investment Ratio). Ta se od VIVA metody liší tím, že výsledný údaj je vyjádřený v procentech:

$$OVIR = \frac{d}{CN} * 100$$

Jak bylo uvedeno výše, tyto metody hodnotí pouze technickou efektivnost, tedy s jakými náklady se dosahuje daného výstupu, v tomto případě pouze počtu dobrovolnických hodin (a nikoli jiných výstupů dobrovolnictví). Proto jsou tyto metody vhodné spíše pro porovnávání technické efektivnosti jedné organizace v čase, ideálně v situacích, kdy nedochází k výraznému kvalitativnímu růstu v oblasti dobrovolnictví. Dochází-li ke kvalitativnímu růstu, je problematické hodnotit technickou efektivnost, neboť technická efektivnost hodnotí efektivnost při dosahování právě toho kterého výstupu.

Problematické je také čistě technické hodnocení technické efektivnosti různých dobrovolnických center v jedné organizaci, které prochází různými stádii vývoje. Dobrovolnické centrum, které je v iniciační nebo rozvojové fázi, bude mít pravděpodobně nižší průměrné náklady na dobrovolníka než centrum, které je zavedené, a které nevěnuje podstatnou část svých zdrojů k dalšímu rozvoji.

K čemu tyto ukazatele sloužit můžou, a to jak v mezičasovém srovnání nebo srovnání mezi jednotlivými centry, je poskytnutí informace o míře technické efektivnosti. Toto srovnání je však třeba brát v širším kontextu. Managementu dané organizace tak tyto ukazatele mohou pomoci položit si otázky, v čem spočívá rozdíl v technické efektivnosti mezi jednotlivými centry nebo v daném časovém období. Odpověď na tyto otázky pak může poskytnout další podnětné informace, jako je relativně méně efektivní způsob využívání zdrojů, nárůst aktivit

dobrovolnického centra, nebo odlišná metodika zahrnování nákladů na dobrovolnictví. V určitých případech může být obtížné určit, jaký náklad souvisí s dobrovolnickým programem a jaký s jinými aktivitami organizace.

Hodnocení navýšení pracovní kapacity

Metoda Procentuálního navýšení hodnoty (PPVE) byla diskutována výše v textu, připomeňme její vzorec, který nyní uvádíme s přizpůsobením českému prostředí:

$$PPVE = \frac{d}{m + d} * 100$$

Kde:

d	Ekonomická hodnota dobrovolnictví z aplikace Dobrometr
m	Celkové osobní náklady v organizaci dle účetní evidence

Výstupem je tedy v procentech vyjádřený ukazatel, který poměřuje hodnotu dobrovolnictví z aplikace Dobrometr, s celkovou hodnotou práce v organizace. Tedy dobrovolnické činnosti spolu se součtem osobních nákladů (mzdy a povinné odvody) vyplacené zaměstnancům.

- Shrnutí smysluplnosti této metody – co nám tato metoda říká
- Shrnutí omezení této metody – co nám tato metoda neříká

7.2.2 Využití aplikace pro dotační řízení

Jednou z oblastí možného budoucího využití aplikace Dobrometr je v oblasti kofinancování projektů. Výhodou využití aplikace Dobrometr je možnost exportování výsledných dat, které potenciálně mohou sloužit jako výkazy provedené dobrovolnické činnosti. Na těchto výkazech bude vždy uvedeno jméno organizace, název dobrovolnického programu, počet dobrovolnických hodin a ekonomická hodnota dobrovolnictví za dané časové období. Možné bude také připojit podpis koordinátora či jiné pověřené osoby.

V současné době probíhá první oficiální využití aplikace Dobrometr v dotační výzvě. Konkrétně se jedná o program Active Citizens Fund, který v aktuálním programovém období (2014 až 2021) rozděluje prostředky českým neziskovým organizacím z Norských fondů a Fondů Evropského hospodářského prostoru. Žadatelé v tomto programu, kteří chtějí zahrnout hodnotu dobrovolnictví do nákladů projektu, mají dle metodiky daného programu vyčíslovat tuto hodnotu dobrovolnictví metodou v aplikaci Dobrometr (Active citizens fund, 2019). Výkazy exportované z aplikace Dobrometr (s prostorem pro podpis koordinátora dobrovolníků v dané organizace) jsou tak potenciálně vhodným dokumentem k dokladování provedenou dobrovolnickou činnost i její hodnotu. Programovým operátorem tohoto programu

je konsorcium Nadace Open Society Fund, Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové a Skautského institutu (Nadace Open Society Fund, 2019).

Využití aplikace v dotačních řízeních je možné i pro ostatní poskytovatele dotací. V určitých případech je možné využití i tehdy, neupraví-li poskytovatel způsob vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, přesto tuto možnost připustí v projektové dokumentaci. V těchto případech doporučujeme konzultaci s poskytovatelem dotace, zda je možné vyčíslovat hodnotu dobrovolnictví prostřednictvím aplikace Dobrometr.

7.2.3 Fundraising – jednání s donory, kofinancování

Tato subkapitola diskutuje využití údajů z aplikace v oblasti fundraisingu. Tyto údaje mohou sloužit jako podklady k jednáním s donory (veřejnými i soukromými). Nemělo by se však jednat o stěžejní informaci, spíše o informaci doplňující. Důležitá je korektní interpretace výsledků, kdy se nejedná o vyčíslení přínosů dobrovolnictví či jeho výstupů, ale určité "zhmotnění" a kvantifikace času dobrovolníků.

Při jednání s dárci a donory je obvykle vhodnější zaměřovat se na jednotlivé charakteristické rysy daného projektu:

- problém, na který daný dobrovolnický program reaguje
- cílovou skupinu, která je tímto problémem zasažena
- aktivity, které jsou potřeba ze zlepšení stavu cílové skupiny/ cílových skupin
- cílový stav po realizaci projektu, cíl projektu a ukazatele úspěšnosti projektu
- prostředky, které jsou potřeba k dosažení cíle

Ekonomickou hodnotu dobrovolnictví, která představuje hodnotu času dobrovolníků, je tak třeba brát jako součást prostředků k dosažení cíle. Přičemž vyčíslení této hodnoty v korunách může upoutat pozornost dárců či donorů. Je-li dané pracoviště součástí větší organizace či sítě dobrovolnických center, je možné použít údaje za celou organizaci i za konkrétní pracoviště (dobrovolnický program).

Možné využití ekonomické hodnoty dobrovolnictví je při vyjádření celkových nákladů na dobrovolnický program, účetních i neúčetních. Naprostá většina dobrovolnické práce se nachází mimo účetnictví (s výjimkou té části dobrovolnictví, která je zahrnuta do kofinancování projektů, byť se z ekonomického hlediska jedná o náklad. Je tedy možné udělat následující přehled z hlediska jejich krytí nákladů:

- Prostředky z veřejných zdrojů (dotace od ministerstev, krajů, obcí apod.)
- Prostředky od soukromých dárců (individuálních i firemních)
- Zdroje z vlastní činnosti (např. vedlejší hospodářská činnost)
- Ekonomická hodnota dobrovolnické práce

- Ostatní (např. odkázání finančních či materiálních prostředků formou závěti)

V řadě případů, aby mohl být dobrovolnický program realizován, a dosaženo jeho výstupů a pozitivních dopadů, je potřeba zastoupení všech čtyř hlavních skupin uvedených výše.

Vezměme si hypotetickou situaci, kdy náklady na dobrovolnický program tvoří milion Kč, včetně započítání ekonomické hodnoty dobrovolnické práce, která (pro zjednodušení) neprochází účetnictvím. Pro zjednodušení je tak tato částka kryta z následujících zdrojů:

- Dotace z veřejných zdrojů (ministerstvo, obec, kraj), 250 000 Kč, tedy ¼
- Dary od individuálních a soukromých dárců, 250 000 Kč, tedy ¼ (např. 50 000 Kč z individuálních darů v průběhu roku, 50 000 Kč z benefiční akce a 150 000 od firemních dárců v rámci jejich společenské odpovědnosti firem)
- Výsledek vedlejší hospodářské činnosti, 250 000 Kč, tedy ¼ (např. provozováním charitativního obchůdku, odborných školení apod.).
- Ekonomická hodnota dobrovolnická práce, 250 000 Kč, tedy ¼ (pro ilustraci cca 1700 dobrovolnických hodin)

Při uvedení těchto zdrojů do kontextu výstupů a dopadů dobrovolnického programu je možné každé z těchto cílových skupin jejich příspěvky interpretovat, jako podílení se na daných výstupech a dopadech. Pro konkrétní skupinu stakeholderů, se kterou bude NNO aktuálně jednat, to tak může být jasný signál, že se jedná o smysluplný projekt:

- do kterého se zapojují i jiné typy organizací
- který má vícezdrojové krytí zdrojů, což je pozitivní faktor pro ekonomickou udržitelnost
- ke kterému mohou reálně přispět k jeho realizaci, neboť při růstu dobrovolnického programu, nebo výpadkem některého ze zdrojů může být problematické skokové navýšení jiných zdrojů.

Jinými slovy, součástí komunikace daného dobrovolnického programu s jednotlivými stakeholdery může být využita myšlenka, že je potřeba spolupráce veřejných institucí, individuálních a soukromých dárců, vlastních ekonomických aktivit NNO a dobrovolníků, aby mohlo být dosaženo výstupů a účinků dobrovolnického programu.

7.2.4 PR výstupy

Komunikace činnosti navenek (výroční zprávy, tiskové)

Podobně jako u výše uvedeného bodu, i u výročních zpráv je možné ekonomickou hodnotu dobrovolnictví prezentovat jako součást přidané hodnoty, kterou nezisková organizace vnáší do řešení určitého společenského problému, případně do zlepšení situace v některé z oblastí

společnosti. Obecné pravidlo, které bude zřejmě aktuálnější i do dalších let, v propagaci neziskových organizací obecně je:

- vzájemné doplňování se “tvrdých” a “měkkých” dat

Z hlediska teorie marketingu můžeme tuto oblast využití výstupu aplikace zařadit do oblasti propagace, která je součástí marketingového mixu. Slouka (2017) uvádí šest způsobů propagace, ze kterých vychází nás následující základní přehled využití výstupů naší aplikace:

- Šíření dobré pověsti organizace ve vztahu k zaměstnancům, dobrovolníkům, klientům, dárcům i partnerům – vědomi kvantifikované hodnoty dobrovolnické činnosti, která může být využita …
- Prezentace na webu a sociálních médiích infografika, Tweety, tiskové zprávy apod. zaměřené na kvantifikovanou hodnotu dobrovolnické činnosti
- Tištěné materiály (letáky, výroční zprávy, roll-upy apod. udávající vyčíslenou hodnotu dobrovolnické činnosti, ať již stručně v kombinaci s jinými charakteristikami, nebo uvedenou do kontextu
- Akce pro veřejnost – stánky na akcích, prezentace pro veřejnost, plesy apod. - jeden ze způsobů zaujmutí veřejnosti a poukázání na význam a důležitost své činnosti
- Komunikace s důležitými partnery.
- Komunikace s médii – s významnosti média obecně roste potřeba zajímavosti a konkrétnosti daně zprávy, údaje o hodnotě dobrovolnické činnosti, pohybující se o několik řádů výše než počty dobrovolnických hodin, mají tento potenciál zaujmout média. Důležitá je samozřejmě forma sdělení, volba média a také načasování (např. Mezinárodní den dobrovolníků 5.12, atd.).

Konkrétní podoba, struktura a četnost záleží na preferencích a cílech dané neziskové organizace, ale obecné trendy v neziskovém sektoru směřují k tomu prezentovat příběhy dobré praxe, co se podařilo změnit, jaký je dopad dané činnosti, za využití konkrétních dat o vstupech a výstupech dobrovolnické činnosti.

Motivace veřejnosti k dobrovolnictví

I když různý typy PR aktivity související s dobrovolnickým programem mají potenciál k zaujmutí potenciálních dobrovolníků, některé typy budou tímto směrem primárně zaměřeny. Novotný a Stará (2002, s. 21-22) uvádí následující metody náboru dobrovolníků, na příkladu dobrovolnického programu v nemocnici:

- Leták, plakát, vývěska (umístění letáku v tištěné podobě)
- Propagace v tisku (náborový inzerát nebo reportáž).
- Místní a regionální rozhlasové či televizní vysílání (obvykle formou informování o dobrovolnickém programu)

- Známí a přátelé (nejprve organizátorů a pracovníků zařízení, poté to takto může fungovat i u spokojených dobrovolníků)
- Náborová akce (je možné to spojit i s jinou tematicky blízkou akcí)
- Spolupráce s dobrovolnickým centrem či organizací (tvorba společné databáze dobrovolnických příležitostí, sdílení zájemců s ostatními organizacemi tam, kde je to vhodné)
- Vysoké školy, VOŠ, střední školy (besedy se studenty, včetně nabídky dobrovolnických příležitostí)
- Internet (dynamicky se rozvíjející oblast, kanály je vhodné volit podle cílové skupiny)

Každá z těchto metod bude mít (přinejmenším částečně) jiné primární zacílení, a také náklady (časové, personální, finanční). Záležet bude také na tom, jaká je filozofie propagace dobrovolnického programu, zda se daná organizace drží nízkonákladové či bezplatné propagace, nebo zda je ochotna (a schopna) uvolnit výraznější finanční prostředky na tyto účely.

V každém případě je možné v každém z výše uvedených případů, dle situace a vize dobrovolnické organizace, zapojit do propagace i údaj o hodnotě dobrovolnictví, např. aktuální či průměrný za příslušnou organizaci. Obvykle údaj o hodnotě dobrovolnictví bude představovat doplněk ostatních nástrojů, jako jsou obrázky, hesla apod. Následujícím způsobem je možné využít údaje o dobrovolnické práce konkrétní organizace při její propagaci, jako součásti náboru nových dobrovolníků:

- Leták, plakát, vývěska – zařazení hesla, např. “Chceš věnovat něco, co má obrovskou hodnotu? Staň se dobrovolníkem. Podle aplikace Dobrometr je hodnota práce našich dobrovolníků více než... Testováno úsměvy spokojených klientů.”
- Klasická média (televize, rádio, noviny) - námět na reportáž v kontextu vlastního hodnocení dobrovolnického programu, typu: organizace xy začíná s vyhodnocováním času milionů, jeho hodnota jde do …, hodnota změněných životů/ lidských úsměvů je k nezaplacení”.
- Besedy na školách (základní, střední, vysoké) - nabídka besedy na téma smyslu a významu konkrétního typu dobrovolnictví, kterému se věnuje daná organizace. V průběhu prezentace je možné žákům či studentům po představení dané cílové skupiny položit otázku, jak může ten, který nic nemá (finanční prostředky), věnovat něco ve značné hodnotě na dobročinné účely? Odpověď je dobrovolnictví, to je možné ilustrovat na základě údajů o ekonomické hodnotě dobrovolnictví z aplikace Dobrometr, ať již celkové hodnoty za všechny dobrovolníky, průměrné hodnoty na jednoho dobrovolníka, či maximální hodnoty, které dosáhl některý z dobrovolníků
- Web a sociální média – infografika se základními údaji o dobrovolnictví (počet dobrovolníků, hodin, návštěv, ekonomická hodnota), doplněná o hlubší poselství v kontextu významu dobrovolnického programu, citát spokojeného klienta či dobrovolníka apod.

Motivace vlastních dobrovolníků

Kromě propagace je možné údaje o hodnotě dobrovolnictví využít i při motivaci vlastních (stávajících) dobrovolníků. Opět nikoli jako hlavního motivačního prvku, ale jako jednoho ze způsobů poukázání na význam dobrovolnictví, ve spolupráci s příběhy dobré praxe, tedy konkrétních případů, kdy jejich práce měla smysl a způsobila konkrétní pozitivní změnu.

Je možné se tomuto tématu věnovat na společných schůzích, setkání či supervizích, ideálně v kombinaci s poděkováním, kdy dobrovolníkům sdělíme:

- zmínění celkových čísel (počet dobrovolníků, hodin, návštěv, ekonomickou hodnotu)
- vyjádření zpětné vazby od cílové skupiny
- konkrétní příklady pozitivní změny způsobené dobrovolnickou práci v konkrétní organizaci
- naše poděkování – vyjádření vděčnosti za jejich čas, práci a nasazení

Jednotlivé kroky lze samozřejmě upravovat, doplňovat či měnit jejich pořadí. Pozorný čtenář si povšimne, že ekonomickou hodnotou dobrovolnictví náš soupis nezačíná ani nekončí, nýbrž doplňuje ostatní prvky, které bychom mohli označit jako zásadní. Stejně tak v praktickém managementu dobrovolnictví nepředstavuje v současné době vyčíslování ekonomické hodnoty dobrovolnictví klíčový prvek pro úspěšné fungování dobrovolnického programu. Má však potenciál zvýšit přidanou hodnotu daného programu prostřednictvím nových horizontů, které se mohou jednotlivým organizacím otevírat.

Je také možné vést evidenci ekonomické hodnoty dobrovolnictví za jednotlivé dobrovolníky a při dosažení určité hranice (dobrovolnických hodin, návštěv, nebo třeba hodnoty dobrovolnictví) dobrovolníkovi pogratulovat, předat diplom podepsaný představiteli organizací apod. Tato možnost souvisí s bodem, který se běžně označuje jako oceňování dobrovolnictví. Jednou z hlavních cen udělovaných v této oblasti v různých částech ČR je cena Křesadlo, udělována dobrovolníkům (Šimková a kol, 2011, s. 31). Možnosti, jak projevit dobrovolníkům vděčnost za jejich práci je však celá řada, a zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do interních rituálů dané organizace je možné zařadit do supervizních setkání, výročních setkání s dobrovolníky, nebo do volnočasových aktivit zaměřených na samotné dobrovolníky.

7.3 Omezení aplikace

Následující část se věnuje vypovídací hodnotě údajům o hodnotě dobrovolnictví z aplikace Dobrometr a naopak jejich omezením.

7.3.1 Vypovídací hodnota údajů o hodnotě dobrovolnictví v aplikaci

Aplikace nehodnotí přínosy, ale kvantifikuje jeden ze zásadních vstupů dobrovolnictví – dobrovolnické práce. Jedná se o prostředek určitého "zhmotnění" dobrovolnické práce. Kvantifikace peněžní hodnoty dobrovolnictví má tedy za účel dát tvar a podobu přínosu, kterým dobrovolnictví přispívají společnosti prostřednictvím své dobrovolnické činnosti (Dingle a kol. (2001, s. 4). Jedná se tedy o hodnotu času dobrovolníků, či přesněji o odhad této hodnoty.

Tak jako hodnota placené práce není dána jednou pro vždy, a vždy se odvíjí od aktuální situace (situace na trhu práce, ekonomická situace zaměstnavatele a jeho preference, vyjednávací schopnost zaměstnance, a další), nelze říci, že hodnota dobrovolnické činnosti je pevně stanovena. Dokonce ani tehdy, dochází-li každý rok k aktualizaci těchto hodnot a je-li využito více typů náhradních hodnot tak jako v aplikaci Dobrometr.

Využijeme-li ještě jednou analogii s placenou prací, představme si situaci uchazeče o zaměstnání, který se připravuje na pohovor. Jelikož v inzerátu není uvedena výše mzdy, uchazeč počítá s otázkou na své mzdové ohodnocení. Jelikož se uchazeč nechce řídit pouze svými emocemi, podívá se do Informačního systému o průměrném výdělku na mzdové statistiky ze své profese. Jelikož není čerstvý absolvent a má určité zkušenosti v oboru, řekne si, že první decil[106] i první kvartil[107] jsou příliš nízké. Podívá se tedy na další statistické hodnoty, které jsou k dispozici, konkrétně na 3. kvartil[108] a 9. decil[109]. Protože jeho pracovní zkušenosti v oboru nejsou až tak rozsáhlé, a v oboru nepanuje příliš velká nouze o pracovníky, zavrhne i tyto hodnoty. Nebude se řídit ani průměrem, neboť si ze školy pamatuje, že relativně malá část celku s extrémně vysokými hodnotami může zkreslit tento ukazatel. Zůstane mu tedy mediánová mzda, kterou se inspiruje při formulaci svého odhadu, jakou hodnotu má jeho placená práce. Výsledná hodnota jeho práce bude poté dána vzájemnou interakcí s potenciálním zaměstnavatelem, jejich vyjednávací silou a dalšími faktory.

V oblasti dobrovolnické činnosti zatím věda není tak daleko, proto v současné konceptualizaci hodnoty dobrovolnictví vycházíme z toho, že vyčíslené hodnoty jsou odhady. Odhady, jejichž relativní přesnost se snažíme za daných omezení maximalizovat. V aplikaci Dobrometr tak pro relativně vyšší přesnost odhadů hrají tyto skutečnosti:

---

[106] *První decil je taková hodnota, pod kterou leží 10 % nejnižších hodnot sledovaného základu. V tomto případě tedy 10 % zaměstnanců vykonávající danou profesi má nižší mzdu, než je hodnota 1. decilu.*

[107] *První kvartil je taková hodnota, pod kterou leží 25 % nejnižších hodnot sledovaného základu. V tomto případě tedy 25 % zaměstnanců vykonávající danou profesi má nižší mzdu, než je hodnota 1. kvartilu.*

[108] *Třetí kvartil je taková hodnota, nad kterou leží 25 % nejvyšších hodnot sledovaného základu. V tomto případě tedy 25 % zaměstnanců vykonávající danou profesi má vyšší mzdu, než je hodnota 3. kvartilu.*

[109] *První decil je taková hodnota, nad kterou leží 10 % nejvyšších hodnot sledovaného základu. V tomto případě tedy 10 % zaměstnanců vykonávající danou profesi má vyšší mzdu, než je hodnota 9. decilu.*

- Zohledňuje různé typy dobrovolnických činností – devět kategorií
- Každoroční aktualizace náhradních hodnot
- Uživatelé mají popis jednotlivých dobrovolnických činností přizpůsoben dané oblasti dobrovolnictví
- Způsob metody vyčíslení vychází z celosvětových výzkumných trendů a tuzemského výzkumného šetření, za účelem optimalizace metody vyčíslení v kontextu přesnosti a dostupnosti dat
- Aplikace bude k dispozici zdarma a každá organizace či neformální uskupení jí bude moci využívat – pravděpodobný dopad na četnost využívání aplikace a kvalitu agregovaných odhadů
- Aplikace je využitelná i pro ty organizace, které mají zájem primárně o vyčíslení dobrovolnických hodin

Přirozeně tak sebou tento způsob vyčíslování nese i určitá omezení:

- Náhradní hodnoty, kterými jsou oceňovány dobrovolnické hodiny, pochází z dřívějšího období, z důvodu analytické náročnosti a zpoždění při publikování v ISPV – dobrovolnické hodiny vykonané v roce 2020 budou oceňovány náhradními hodnotami za rok 2020, apod.
- Náhradní hodnoty pochází ze mzdové části ekonomiky, k určitému zkreslení může dojít, je-li dobrovolnická činnost vykonávána přímo (bez zprostředkovatele) ve prospěch veřejné organizace spadající do platové sféry
- Jedná se o odhad hodnoty času dobrovolníků, tato data nelze automaticky interpretovat jako hodnotu výsledných výstupů, která je zpravidla vyšší[110]
- Závislost kvality výstupů na kvalitě vstupních dat (viz dále)

7.3.2 Důvěryhodnost vstupních dat

Z hlediska vypovídací hodnoty je klíčová důvěryhodnost vstupních dat. Data o náhradních mzdách pochází z Informačního systému o průměrném výdělku a můžeme je označit jako spolehlivá. Přiřazení náhradních mezd k dobrovolnickým aktivitám probíhá na základě devíti kategorií, je tedy splněn základní požadavek Mezinárodní organizace práce (ILO, 2011), aby náhradní mzdy reflektovaly charakter dobrovolnické činnosti. Zásadním faktorem tak zůstává důvěryhodnost dobrovolnických hodin zadávaných do aplikace.

Jelikož k zadávání hodin do aplikace není nutné dodávat jakékoliv výkazy dobrovolnické činnosti, zůstává zodpovědnost za tuto část vstupních dat na jejich uživatelích. Při podezření

[110] *Z důvodu nutných nákladů na zaškolení, metodické vedení, pojištění, cestovné apod. V určitých případech je teoreticky možné vyjádřit hodnotu výstupu hodnotou času dobrovolníků, ale zpravidla se to týká neformálního dobrovolnictví bez zvláštní přípravy ani vedení, nikoli organizovaného dobrovolnictví.*

na záměrné zadávání dobrovolnických hodin si však provozovatelé (aktuálně Vysoká škola polytechnická a HESTIA – Centrum pro dobrovolnictví, z.ú.) vyhrazují smazání těchto dat.

Pro interpretaci dat, a srovnání s jinými daty, je velice důležité vnímat výsledné údaje v kontextu definice dobrovolnictví, která byla pro tuto aplikaci zvolena. Tedy upravenou definici ILO, podle které je dobrovolnictví *neplacená nepovinná činnost, tedy když jednotlivci věnují čas bez finanční odměny prostřednictvím aktivit vykonávaných buď prostřednictvím organizace nebo přímo ve prospěch ostatních mimo vlastní domácnost nebo rodinu.*

Určité riziko tak s sebou nese také nutnost klasifikovat danou činnost jako dobrovolnictví ze strany uživatelů aplikace. Jinými slovy, organizace využívající aplikaci Dobrometr budou muset posoudit, zda daná činnost splňuje jednotlivé prvky definice uvedené výše.

7.3.4 Využití aplikace pro kofinancování projektů při jiné pevně dané náhradní mzdě

V případě, že narazíte na dotační výzvu, která bude mít náhradní hodnoty do zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování pevně stanoveny (např. mediánovou mzdu), je možné zvolit následující postup. Kontaktovat pověřeného pracovníka (referenta) a v případě, že výše hodnoty bude pro potřeby opravdu striktně stanovena, je možné je oslovit s dotazem, zda je možné využít alespoň exporty z dané aplikace pro potřeby vykazování dobrovolnické činnosti. V případě jedné náhradní mzdy (např. medián) se pak touto hodnotou vynásobí výsledný počet dobrovolnických hodin zachycených v aplikaci Dobrometr.

7.3.5 Budoucí využití aplikace v teorii a praxi

Přestože ekonomové se problematikou hodnoty statků a služeb, včetně hodnoty výrobních faktorů (včetně práce) zabývají přinejmenším dlouhá staletí, ekonomická hodnota dobrovolnictví se systematicky zkoumá přibližně padesát let. Jedná se tedy o relativně mladou subdisciplínu, kde můžeme předpokládat další vývoj a rozvoj výzkumných metod. Lze také předpokládat, že po pracích srovnávající různé metody oceňování času dobrovolníků (Novák, 2008; Dostál a Vyskočil, 2014b; Dostál, 2015a a další) bude přibývat studií zaměřených na umístění této části komplexní hodnoty dobrovolnictví do širšího kontextu. Aplikace Dobrometr tak může sloužit, obzvláště pokud se jí podaří etablovat v praxi, jako jedna z metod pro tato srovnání.

Zároveň bude zajímavé sledovat, zda a do jaké míry ovlivní tato aplikace, a s ní relativně jednoduchá a bezplatná možnost k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, ochotu organizací pracujících s dobrovolníky sledovat a využívat tyto údaje. Využití agregovaných dat, v anonymizované formě bez údajů o konkrétních dobrovolnících, bude záležet na rozšíření aplikace. Možné jsou souhrnné exporty v jednotlivých oblastech dobrovolnictví (např. péče o zdraví, sociální péče, sport apod.), které by následně mohly poskytnout více informací o dobrovolnictví v dané oblasti. Takové informace by mohly sloužit jako podkladový pro

tvůrce veřejných politik apod. Další možností jsou souhrnná data za jednotlivé regiony, s podobným účelem. Dále potom souhrnná data za celou ekonomiku, které by bylo možné zasadit do celkového kontextu a následně i vizualizovat, např. v podobě zahrnutí do Interaktivní mapy neziskového sektoru[111]. Z rozhovoru s respondentkou Českého statistického úřadu navíc plyne, že tento úřad by v případě dostatečně reprezentativního vzorku z aplikace Dobrometr uvítal informace o rozložení dobrovolnických hodin mezi devět kategorií dobrovolnictví, které aplikace využívá. Následně by pak eventuálně mohlo být možné přistoupit ke zpřesnění odhadů hodnoty dobrovolnictví v ČR, které vyčísluje ČSÚ v rámci Satelitního účtu neziskových institucí.

7.4 Často kladené otázky

V průběhu diskuzí řešitelského týmu, rozhovorů s respondenty výzkumu a prezentaci projektu na konferencích, vyvstala skupina otázek, které prezentujeme v této části.

Otázka: Budu si moci nastavovat v té apce různé druhy dobrovolnictví?
Odpověď: Uživatel si bude moct vytvořit za svoji organizaci libovolný počet dobrovolnických programů. Do těchto programů bude vkládat dobrovolnické hodiny (hromadně nebo za každého dobrovolníka zvlášť). Ke každé vložené dobrovolnické aktivitě bude možné vybrat z devíti základních typů dobrovolnických činností.

Otázka: Jak nastavím, komu moje výkazy budou odcházet?
Odpověď: Uživatel aplikace bude mít možnost sám exportovat výkazy z aplikace, stejně jako této možnosti využít a mít data pouze aplikaci.

Otázka: Budu mít jako koordinátor svoji apku – něco jako excelová tabulka, kam se mi vše došlé bude zapisovat a sčítat?
Odpověď: Každý koordinátor, který bude mít zřízený účet v účtu dané organizace, bude mít k dispozici koordinátorské rozhraní aplikace, kam bude vkládat dobrovolnické hodiny, volit typy dobrovolnických činností, a kde uvidí také souhrnná data.

Otázka: Bude tam možno nastavit dle aktuálního stavu přepočet na tu tzv. nefinanční hodnotu dobrovolnictví?
Odpověď: Výstupem aplikace budou údaje o počtu dobrovolnických hodin a ekonomické hodnotě těchto hodin. První údaj reprezentuje kvantifikace nefinančního rozměru dobrovolnictví, druhý údaj potom kvantifikaci finančního rozměru hodnoty dobrovolnictví
Otázka: Budu mít jako zástupce obce, města, regionu, či resortu přístup k součtu všech hodin z oblasti mého působení?

[111] *Interaktivní mapa neziskového sektoru je projekt Centra pro výzkum neziskového sektoru Masarykovy univerzity realizovaný mezi léty 2017 a 2020. Veřejnosti je přístupný na adrese mapaneziskovek.cz (Interaktivní mapa neziskového sektoru, 2019).*

Odpověď: Přímo k souhrnným údajům budou mít přístup pouze správci aplikace. Plánované jsou ovšem pravidelné reporty souhrnných dat, s eventuálním rozdělením na resorty a geografickou působnost.

Otázka: Bude aplikace sloužit i jako informační zdroj pro zájemce o dobrovolnictví?
Odpověď: Aplikace je primárně určena pro organizace pracující s dobrovolníky. V současné době pracujeme na propojení souhrnných dat s Interaktivní mapou neziskového sektoru, kde by bylo možné agregovaná data vizualizovat a poskytnout tak veřejnosti představu o tom, jaké dobrovolnické aktivity kde probíhají, a také v jakém rozsahu.

7.5 Hodnota dobrovolnictví vs. širší přínosy dobrovolnictví v praxi

V této části jsou uvedeny vybrané případy dobrovolnictví, kdy u každého případu je nejprve diskutována ekonomická hodnota dobrovolnictví a následně i širší přínosy dobrovolnictví.

7.5.1 Dobrovolnictví ve zdravotnictví

Na úvod si uveďme, jaké informace o hodnotě dobrovolnictví v kontextu specifik dané oblasti přináší údaje z aplikace Dobrometr:

- hodnota času dobrovolníků, kteří se podílí na dosažení výstupů
- jedná se o nutný vstup dobrovolnické práce k dosažení výše uvedených přínosů

Důležité je také poznamenat, jaké informace údaje z aplikace nezahrnují:

- náklady na práci dobrovolnických center, které zajišťují minimální standardy kvality, v českém prostředí obvykle dány akreditací o dobrovolnické službě
- práci zaměstnanců přijímajících organizací, které se v rámci svých standardních úvazků věnují komunikaci s dobrovolníky
- informace o výstupech dobrovolnické činnosti ve zdravotnictví
- informace o přínosech dobrovolnické činnosti na dobrovolníky, příjemce dobrovolnické činnosti ani pracovníky přijímajících zařízení

Příklad přínosů dobrovolnictví a ekonomické hodnoty ve zdravotnictví:
Šimková a kol. (2011, s. 6-8) uvádí příklad dobrovolníka Marka, který jako student Matematicko-fyzikální fakulty dochází třetím rokem na Kliniku dětské hematologie a onkologie. Z Markova vyprávění můžeme vyčíst přibližné informace o hodnotě dobrovolnictví, neboť víme, že s pacienty tráví cca tři hodiny týdně a dobrovolnictví se věnuje dlouhodobě. Přesný počet hodin ani týdnů, kdy Marek za dětmi na kliniku docházel, neznáme, pro ilustraci však pracujme s počtem 45 týdnů s rezervou na dovolenou, nemoci apod. Tím pádem se dostaneme k počtu 135 dobrovolnických hodin ročně.

Využijeme-li metodu navrženou pro aplikaci Dobrometr, a sice mediánovou mzdu ve 3. hlavní třídě zaměstnání (odborní a techničtí pracovníci), budeme Markovy hodiny za rok oceňovat hodnotami za rok 2011, tedy 149.59 Kč (ISPV, 2013). Takto zjistíme, že hodnota Markova dobrovolnictví za rok 2011 byla přibližně 20 195 Kč. Co nám však tato částka říká v kontextu dopadů dobrovolnictví?

Vzhledem k tomu, že k tomuto typu dobrovolnictví je nutný jak souhlas pacientů, tak především personálu nemocnice, mají za pacienty zodpovědnost, je pravděpodobné, že v případě tříletého působení dobrovolníka Marka vidí v jeho dobrovolnické činnosti smysl. Minimálně natolik, aby ho pouštěli na svoji kliniku s dětskými pacienty s vážnými diagnózami, s relativně vyšší mírou zranitelnosti. O významu dobrovolnictví pro dětské pacienty hovoří nepřímo i sám Marek, když říká: "*Je radostné vidět, když se v dítěti probudí určitý zájem a jiskra v oku. Je zábava hrát hry a smát se při tom"* (Šimková, 2011, s. 8).

Jaká je hodnota úsměvu dítěte, trpící rakovinou, chvíle, kdy možná i částečně zapomene na své zdravotní komplikace a má "zájem " a "jiskru v oku"? A je možné či správné těmto momentům přiřazovat finanční hodnotu?

Tyto složité otázky jdou nad rámec tohoto výzkumu, můžeme však říci následující: Oněch 20 000 Kč je přibližná hodnota času dobrovolníka Marka za daný rok, který byl využit dosažení těchto dopadů.

Není to ani jediný vstup, neboť jak Marek sám udává: "*Po příchodu na oddělení nejdříve požádám sestřičky o krátkou informaci o přítomných pacientech, potom obejdu všechny pokoje, pozdravím se s dětmi, popovídám si s nimi a nabídnu jim nějakou skupinovou hr*u" (Šimková a kol., 2011, s. 7), je tedy potřeba i součinnosti s personálem, nehledě na potřebu dobrovolníka vyškolit, koordinovat, supervidovat apod. Ani se nejedná o vyčíslení přínosů, ale o vyčíslení zásadního výstupu k dosažení výstupu toho, čemu říkáme dobrovolnictví ve zdravotnictví.

Byť základem dobrovolnických programů ve zdravotnictví je přirozeně orientace na přínos pro pacienty, jakýmsi vedlejším produktem jsou i dopady na dobrovolníka. Marek tyto dopady diskutuje následovně: "*Proč dobrovolničím? Je to pro mě možnost nevšední relaxace, seberealizace, získání nových zážitků, seznámení se s lidmi podobného smýšlení. Mám možnost poznat mezilidské vztahy z jiné perspektivy – překvapuje mne neuvěřitelná síla vztahu rodič – dítě. Moje dobrovolnická činnost, doufejme, někomu udělá radost … Myslím, že jsem se také něco nového přiučil o komunikaci a práci s dětmi*." (Šimková a kol., 2011, s. 8).

Výše uvedenou úvahu můžeme rozšířit následovně: Dobrovolník Marek věnuje dětem na onkologické klinice každoročně cca 135 hodin v hodnotě cca 20 000 Kč. Tento čas, včetně jeho peněžního vyjádření, který je vynaložen za spolupráce s personálem, má pozitivní dopady na

psychosociální stav pacientů a také na kvalitu Markova života, včetně radosti z dobrovolnictví a nových dovedností.

7.5.2 Dobrovolnictví v sociální oblasti

Jak bylo řečeno výše, dobrovolnictví v sociální oblasti má určité společné rysy s dobrovolnictvím ve zdravotní oblasti, přesto však nejsou pro potřeby aplikace Dobrometr zařazeny do společné oblasti.

Jaké informace o hodnotě dobrovolnictví v kontextu specifik dané oblasti přináší údaje z aplikace Dobrometr:

- hodnota času dobrovolníků, kteří se podílí na dosažení výstupů
- jedná se o nutný vstup dobrovolnické práce k dosažení výše uvedených přínosů

Údaje z aplikace nezahrnují:

- náklady na práci dobrovolnických center, které zajišťují minimální standardy kvality, v českém prostředí obvykle dány akreditací o dobrovolnické službě
- práci zaměstnanců přijímajících organizací, které se v rámci svých standardních úvazků věnují komunikaci s dobrovolníky
- informace o výstupech dobrovolnické činnosti v sociální oblasti
- informace o přínosech dobrovolnické činnosti na dobrovolníky, příjemce dobrovolnické činnosti ani pracovníky přijímajících zařízení

Příklad přínosů dobrovolnictví a ekonomické hodnoty v sociální oblasti:
Jednou z hlavních organizací vysílající dobrovolníky do této oblasti je ADRA, o.p.s. provozující síť dobrovolnických center a charitativních obchůdků. Hodnota dobrovolnické práce v rámci těchto center byla v roce 2013 cca 5,5 milionů Kč (Dostál a Vyskočil, 2014b, 26). Průměrně tak každý dobrovolník v rámci této sítě odpracuje cca 30 dobrovolnických hodin ročně v hodnotě cca 3200 Kč. Toto je hodnota času, vypočítaná pomoci metody srovnatelné s aplikací Dobrometr. Dalšími nutnými vstupy byly výdaje na mzdy koordinátorů (počet dlouhodobých dobrovolníků již v roce 2013 přesahoval 1700), dále potom dobrovolnická centra hradila dobrovolníkům pojištění, výpisy z trestního rejstříku, ve vybraných případech cestovní náklady, různé administrativní náklady na supervize, pronájem prostor apod. (Dostál, 2016, s. 240).

Výstupy za garantované minimální kvality služeb v podobě akreditace o dobrovolnické službě tak je výsledný čas, který dobrovolníci stráví danou aktivitou, definovaný:

- svým rozsahem (počet dobrovolníků, návštěv, dobrovolnických hodin)
- náplní činností (např. povídání se seniory)
- garancí minimální kvality (v podobě akreditace o dobrovolnické službě a souvisejícího proškolení dobrovolníků, jejich koordinace, pravidelné supervize a další vzdělávání apod.).

- počet klientů/ příjemců dobrovolnické práce (v případě přímého dobrovolnictví

Pokud bychom vzali první bod samostatně, bude se jednat pouze o jeden ze vstupů dobrovolnictví. Výstupem jej činí až další charakteristiky, který času dobrovolníku dodávají náplň, minimální garantovanou kvalitu a souvislost s příjemci dobrovolnické činnosti.

Tyto výstupy pak generuje několik případů dopadů, na dobrovolníky (rozvoj jejich sociokulturních dovedností potenciálně zvyšující uplatnitelnost na trhu práce, růst poskytované péče a následný růst psychosociálního zdraví klientů a pacientů, růst motivace pro pracovníky organizace, dopady na ekonomiku v podobě vyššího výkonu, dlouhodobé dopady na kriminalitu a nezaměstnanost apod.). Množství a četnost těchto dopadů samozřejmě záleží na celé řadě faktorů.

7.5.3 Dobrovolnictví v knihovně

Šimková a kol. (2011, s. 26-28) zmiňuje Michaelu, která se stala dobrovolnicí v projektu Živé knihovny. Konkrétně se jedná o projekt Libereckého občanského sdružení (LOS) ve spolupráci s Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci s názvem Živá knihovna stereotypů a předsudků. Projekt vychází z analogie mezi čtenářem a knihou, kdy "čtenář" nepřichází za standardní knihou, ale "živou knihou" v podobě člověka, se kterým vchází do osobního dialogu. Projekt reagoval na předsudky v místní komunitě, kdy byli potenciální vlastníci předsudků vystaveni interakci s lidmi, představující objekty těchto předsudků. Hlavní motto znělo: "*Je velmi jednoduché odsoudit skupinu či minoritu jako celek, ale osobní rozhovor s členem oné skupiny dokáže mnohé změnit*" (Šimková a kol., 2011, s. 29).

Nemáme k dispozici informace o počtu dobrovolnických hodin, které Michaela touto činností strávila, Michaela mluví pouze o "měsících příprav" (Šimková a kol., 2011, s. 27). Jelikož nemáme k dispozici ani dostatek informací k využití metody mzdy specialisty[112], využijeme obecnou mzdu, kterou využívá i Český statistický úřad, a sice mediánovou mzdu ve mzdové části ekonomiky za rok 2011. Takto získáme hodnotu 122,50 Kč (ISPV, 2013). Za předpokladu, že by v době přípravy a realizace akce dobrovolnice Michaela odvedla sto dobrovolnických hodin, byla by celková hodnota její dobrovolnické práce přibližně 12 250 Kč.

K realizaci výstupů však byly třeba i jiné náklady, pravděpodobně mzdové náklady související se zapojením placených zaměstnanců knihovny do projektu. Dále se také jednalo o doplnění jinými dobrovolníky, včetně zásadního zapojení dobrovolnických "živých knih". Co se týče dopadů, realizátoři cílí na snížení úrovně předsudků v místní komunitě, což je kategorie obtížně měřitelná a také obtížně vyčíslitelná ve finančních jednotkách. Ve svém důsledku však má

[112] *Zatímco během akce působila dobrovolnice jako "sedící dobrovolník" (Šimková a kol., 2011, s. 28), není znám charakter činností v rámci přípravy na akci, ani poměr obou aktivit, co se časové náročnosti týče.*

potenciál zlepšit mezilidské vztahy v dané komunitě a tím i pozitivně působit na kvalitu života jejích obyvatel.

"Živé knihy" zapojené do tohoto projektu zahrnovaly zástupce skupin, se kterými se často pojí řada předsudků: homosexuálové, lidé afrického původu, Romové, židé, Rusové, kněží, sudetští Němci, sociální pracovníci u drogově závislých nebo lidé s maniodepresivní psychózou (Šimková, 2011., s. 27). Projekt tak měl potenciál zvýšit kvalitu života osob splňující nějakou z těchto charakteristik, prostřednictvím většího porozumění při kontaktech s účastníky projektu. Ti se zapojili do 124 "výpůjček" (Šimková a kol., 2011, s. 129). Mimo to sama dobrovolnice Michaela zmiňuje pozitivní dopady projektu na ni samotnou,

Michaela uvádí, že i přes kontakt s "živými knihami" v rámci příprav, měla možnost "přečíst si" jen jednu "živou knihu", konkrétně ženu původem z Polska. Sama dobrovolnice k tomuto uvádí: "*Její příběh na mne zapůsobil přesně tak, jako jsme doufali, že osloví čtenáře Živé knihovny – zlomil můj stereotyp o Polácích. Co je ale důležité pro mě, mohla jsem se zúčastnit a být součástí akce s neopakovatelnou atmosférou, která jak doufám – pomohla otevřít mnohým lidem oči*" (Šimková a kol., 2011, s. 28).

Výše uvedené příklady jsou jen z některé z mnoha. Byly zvoleny proto, že poskytují určitou představu o množství dobrovolnické práce, stejně jako naznačují přínosy dané dobrovolnické činnosti. Mohou být také inspirací do praktického managementu dobrovolnictví, že obtížně kvantifikovatelné informace a "příklady dobré praxe" se spolu s údaji o ekonomické hodnotě dobrovolnictví nevylučují, ale naopak doplňují.

Shrnutí kapitoly 7

Tato kapitola představuje základní prvky aplikace, tak jak s nimi budou pracovat jednotlivý uživatelů. Obsahuje také část s často kladenými otázkami. Zároveň jsou zde také rozebrány praktické způsoby použití údajů z aplikace, jako jsou využití v managementu dobrovolnického programu, spolufinancování dotací či fundraisingu obecně, oblasti PR nebo motivace dobrovolníků. V neposlední řadě se zabývá otázkou interpretace údajů o ekonomické hodnotě dobrovolnictví v kontextu širších přínosů dobrovolnictví. Otázka, která je v pozadí odborných mnohaletých diskuzí ekonomů i odborníků z praxe tedy zní, jaká je vypovídací hodnota ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Nejjednodušší odpověď zní, že je to přibližný odhad důležitého nefinančního (a v účetnictví zpravidla nevedeného) vstupu dobrovolnické činnosti – dobrovolnických hodin. Tato kapitola by měla čtenářům přiblížit základní prvky fungování aplikace, aniž by bylo nutné aplikaci přímo zkoušet. Naše přání je, aby tato kapitola byla vnímána jako jakési vyústění celé zprávy, kdy od prvních obecnějších kapitol vše graduje již konkrétním popisem aplikace a tím, jak s údaji z aplikace pracovat.

Závěr

Problematika hodnoty dobrovolnictví stále častěji proniká do teorie i praxe managementu dobrovolnictví v ČR, stejně jako v čele řadě ostatních zemí světa. Jedná se o téma, mající značný rozměr jak v oblasti ekonomie jako vědy, tak v praxi, kdy se s touto problematikou setkávají různé organizace z veřejného, firemního, a především nestátního neziskového sektoru. Tento text měl ambicí zpracovat dané téma především z pohledu ekonomie a managementu. Další dimenze, např. politická, psychologická či zdravotnická pak byly pouze naznačeny, být se snahou je zcela neopomíjet.

Hlavním záměrem této zprávy potom bylo systematizovat bádání, které stálo za tvorbou metody hodnocení dobrovolnické činnosti v aplikaci Dobrometr. Nejprve tedy bylo nutné zmapovat ekonomická východiska, o která se koncept vyčíslování hodnoty dobrovolnictví opírá, zmapovat historický vývoj vyčíslování hodnoty dobrovolnictví a různé přístupy k určování této hodnoty. Tato informace obsahuje druhou část této zprávy. Naším záměrem však bylo vytvořit metodu vhodnou pro české prostředí, jinými slovy přihlédnout k místním specifikům. Je totiž zřejmé, že pokud by tato metoda vyžadovala údaje, které tuzemské organizace nemají k dispozici, byla by to potenciální komplikace pro její praktickou využitelnost. Zvlášť za situace, kdy stále dochází k určitému etablování vyčíslování vstupů, výstupu a dopadu činnosti neziskového sektoru a jeho organizaci.

Třetí kapitola tak popisuje kritéria výběru metody použité v aplikaci a také výzkumné šetření, ve kterém měli subjekty z praxe pracující s dobrovolníky možnost vyjádřit svá stanoviska v online dotazníku. Tento dotazník byl v elektronické podobě cíleně rozesílán mailem, byl však také vystaven k vyplnění na tematických webech, např. na Dobrovolnik.cz. Cca sto organizací a neformálních uskupení tak vyjádřily své možnosti, přání, potřeby a stanoviska, týkající se vyčíslování ekonomické hodnoty dobrovolnictví. Kromě toho bylo provedeno ještě cca 15 polo-strukturovaných rozhovorů se zástupci klíčových aktérů dobrovolnictví v ČR. Obě části šetření poskytly cenné informace o tom, jakou představu subjekty z praxe mají o vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, a především jaká data jsou pro ně reálné zjistitelná. Jedním z výstupu těchto šetření bylo, že přílišná náročnost na vstupní data by nebyla kompatibilní s možností tuzemských organizací. Praktický řečeno, byl identifikovat rostoucí trend zachycování dobrovolnických hodin, z většiny přinejmenším potenciálně rozdělitelný na jednotlivé typy dobrovolnictví. Další charakteristiky, kterými je možné zpřesnit údaje o hodnotě dobrovolnictví (jako je sociální status dobrovolníků, jejich věk, vzdělání apod.) byly shledány jako nevhodné, právě z hlediska dostupnosti dat.

Zajímavým zjištěním bylo určitě povědomí části organizací z praxe o dvou hlavních metodách vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Obecnou mzdou, využívanou Českým statistickým úřadem, a mzdou specialisty doporučovanou Mezinárodní organizací práce. Inspirativním podnětem z jednoho polo-strukturovaného rozhovoru byla skutečnost, že obecně popisy jednotlivých typů dobrovolnických činnosti mohou být pro organizace z různých oblastí

dobrovolnictví matoucí. Z tohoto důvodu má všech devět oblasti dobrovolnictví (Péče o zdraví, sport, kultura apod.) vlastní vymezení jednotlivých typů dobrovolnických činnosti. Podle toho, jakou dominantní oblast dobrovolnictví uživatel aplikace Dobrometr zvolí, takový se mu ukáže popis jednotlivých dobrovolnických činnosti, včetně jejich příkladů. Např. typ činnosti dobrovolníci v managementu má definován základní popis, který byl však upraven do podob pro jednotlivé oblasti tak, aby byl pro organizace z jednotlivých oblastí co možná nejintuitivnější. Cílem tohoto opatření je jednak umožnit uživatelsky co nejpříjemnější ovládání aplikace, a dále také minimalizovat prostor pro zkreslení výsledných dat.

Vzhledem ke značné heterogenitě dobrovolnictví bývá obvykle jakákoli jeho systematizace náročný úkol. V naší metodě jsme pro jednoduchost, která by ale zároveň reflektovala alespoň základní různorodost dobrovolnictví, zvolili devět typu dobrovolnických činnosti a devět oblasti dobrovolnictví. Vzniká tak určitá pomyslná matice, kdy se každý z devíti námi vymezených typu dobrovolnických činnosti může vyskytovat v každé z devíti oblastí dobrovolnictví. Počet jednotlivých kategorií je do určité míry pragmaticky. Z hlediska jednotlivých dobrovolnických činnosti byl tento počet dán počtem náhradních mezd, sloužících k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví. Na základě kritérií výběru metody pro potřeby aplikace byl jako zdroj zvolen Informační systém o průměrném výdělku a jako optimální úroveň podrobnosti těchto údajů hlavní třídy zaměstnání, kterých je ve mzdové (nestátní) sféře devět. Pro jednoduchost a intuitivnost byl počet oblasti dobrovolnictví určen také jako devět.

Bylo tedy zvoleno devět oblastí dobrovolnictví: Péče o zdraví, Sociální péče, Rozvoj člověka, Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva, Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce, Rozvoj místních komunit, Sport, Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata, Kultura a ochrana památek. Dále bylo zvoleno devět následujících typů dobrovolnických činností: Dobrovolníci v managementu, Dobrovolníci specialisté, Dobrovolníci s nižší mírou specializace, Dobrovolníci v administrativě, Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji, Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé, Dobrovolní kumštýři a řemeslníci, Dobrovolníci obsluhující větší zařízení, Dobrovolníci při jednoduchých činnostech. Detailní popis jednotlivých kategorií, včetně zdůvodnění výběru a základní rozpoznávací znaky obsahuje čtvrtá kapitola. Důležitou skutečností při přiřazování jednotlivých činností a oblastí dobrovolnictví je, že rozhoduje dominantní rys dobrovolnické činnosti (nebo činnost mezi ostatními činnostmi daného dobrovolníka převažující) a primární zaměření dobrovolnického programu.

Pátá kapitola se věnovala praktickému využití informací o hodnotě dobrovolnictví. - dílčí úspěch – využívání naší metody v dotačním řízení. Tato část zachycuje rozmanité příklady využití těchto údajů z dostupných zdrojů, včetně celosvětových odhadů o počtu dobrovolníků (téměř jedna miliarda) a hodnotě dobrovolníků na úrovni nejsilnějších ekonomik světa. Dále potom údaje z národních šetření, reprezentované šetřením Českého statistického úřadu v rámci Satelitního účtu neziskových institucí. Přesto, že tyto údaje můžeme brát jako minimální, neboť

zahrnují pouze dobrovolnictví vykonávané v rámci neziskových organizací, přináší zajímavá čísla v podobě desítek milionů odpracovaných hodin každý rok v hodnotě miliard Kč. Představeny jsou také výsledky případových studií ve vybraných oblastech dobrovolnictví, jako jsou mimořádné události, životní prostředí a sociální služby, a dále potom za vybrané organizace. Relativně moderním fenoménem jsou studie zaměřené na hodnotu dobrovolnictví prováděné v rámci závěrečných prací vysokoškolského studia (bakalářských, magisterských a doktorských). Tyto práce představují relativně nenákladný způsob, jak se mohou organizace pracující s dobrovolníky dozvědět více informací o ekonomické hodnotě dobrovolnictví ve své organizaci, stejně jako získání praktických způsobů využití v oblasti PR nebo hodnocení efektivnosti dobrovolnických programů.

Další oblastí využití konceptu hodnoty dobrovolnictví je zahrnutí této hodnoty do povinného kofinancování projektů. V tomto textu je blíže popsán způsob výpočtu hodnoty ve výzvách v rámci Fondů EU, ale také v Norských fondech a Fondech EHP. Zatímco ve Fondech EU se využívá metodika ILO ve své čistší podobě (náhradní hodnoty za jednotlivé typy pracovních pozic), Norské fondy a Fondy EHP mají stanoveny obecné principy, které obecně vychází z principů mzdy specialisty, obsažených v metodice ILO, konkrétní parametry dané metody však určují jednotliví programoví koordinátoři. Ve zprávě jsou rozebrány dva příklady rozdělování prostředků Norských fondů a Fondů EHP směrem k NNO v ČR, Fond pro NNO (programové období 2009 až 2014) a Active citizens fund (programové období 2014 až 2021). V obou případech museli být zachovány základní pravidla pro zahrnutí hodnoty dobrovolnictví do kofinancování projektu – příjemce se musí podílet na nákladech projektu ve výši 10 až 49 %, přičemž hodnota dobrovolnictví může představovat až polovinu této částky. Co se však změnilo zásadně, byla metodika určování hodnoty dobrovolnické činnosti. Zatímco Fond pro NNO obsahoval konkrétních 24 dobrovolnických činností, které měly různé ceny pro jednotlivých 14 krajů (včetně Prahy), Active citizens fund převzal metodiku vyvíjenou v rámci projektu Česko s dobrovolnictvím počítá, která je součástí aplikace Dobrometr. Dále byly popsány další dílčí případy kofinancování, včetně případu, kdy byla v praxi použita metoda Tošnera a Sozanské, podle které je hodnota dobrovolnictví rovna 1,5 násobku minimální mzdy. Tato první známá česká metoda určování hodnoty dobrovolnické činnosti přitom platila za v praxi nepoužívanou.

Dále byly popsány vybrané případy využití informací o hodnotě dobrovolnictví v oblasti PR. Byl zmíněn určitý postupně rostoucí význam těchto údajů v oblasti PR, a to jak na národní úrovni, kdy jsou ze strany ČSÚ komunikovány národní odhady v rámci Satelitního účtu neziskových institucí, dále ale také ze strany jednotlivých organizací. Byl zmíněn příklad organizace ADRA, provozující síť dobrovolnických center v různých regionech ČR. Konkrétní příklady ukazují, jak tato organizace pracovala s výsledky výzkumné studie provedené externím akademickým pracovištěm. Je zde aplikován základní princip komunikace těchto údajů (a "tvrdých" dat obecně), v kombinaci s "měkkými" daty v podobě příběhů dobrovolníků, příběhů o příjemcích dobrovolnické zkušenosti, jejich zkušenosti a jiné obtížně

kvantifikovatelné prvky, včetně fotografií. Další část je věnována možnostem praktického využití údajů o hodnotě dobrovolnictví v oblasti motivace dobrovolníků. Zde je podobný princip jako v oblasti PR obecně, obohacený o prvky leadershipu. Obecně řečeno, údaje o kvantifikované hodnotě dobrovolnictví mohou jedním ze střípků mozaiky, která veřejnosti, ale i přímo dobrovolníkům, pomůže nahlédnout do skutečného rozměru a významu dobrovolnictví.

Údaje o hodnotě dobrovolnictví jsou také využívány při hodnocení efektivnosti dobrovolnických programů. Nejznámější je VIVA metoda, kdy se určuje technická efektivnost dobrovolnického programu. Jsou zde porovnávány celkové finanční náklady na program s výslednou ekonomickou hodnotou dobrovolnictví za využití metody mzdy specialisty. Je však třeba pečlivé interpretace této metody, neboť hodnotí pouze technickou efektivnost, tedy jak nákladné bylo (konstantní kvality výsledné dobrovolnické činnosti a za neměnných ostatních podmínek) dosáhnout dané hodnoty dobrovolnické činnosti. Komplexnější pohled na dobrovolnický program může poskytovat SROI analýza, tedy metoda společenské návratnosti investic. Tato metoda, na rozdíl od standardní ROI analýzy, pracuje i s mimotržními vstupy a dopady. Dobrovolnictví tak může představovat jeden ze vstupů, který je oceňován (typicky mzdou specialisty), případně může být na dobrovolnický program pohlíženo jako na celek, u kterého je hodnocena celková společenská návratnost investic.

Šestá kapitola poskytuje pro interpretaci hodnoty dobrovolnictví určitý širší kontext. Jsou v ní rozebrány vybrané moderní trendy v dobrovolnictví v ČR, jako je spolupráce dobrovolnických organizací se subjekty veřejné správy, konceptualizace managementu dobrovolnictví, role dobrovolnických center v moderním managementu dobrovolnictví v ČR, větší diverzifikace dobrovolnické struktury a změna, jak je dobrovolnictví vnímáno, nebo vznik a rozvoj firemního (organizačního) dobrovolnictví a virtuální dobrovolnictví. Tyto moderní trendy jsou následně využity k diskuzi vyčíslování hodnoty dobrovolnictví v praxi. V této kapitoly bylo definováno, že ekonomická hodnota dobrovolnictví je údaj o hodnotě jednoho ze vstupů dobrovolnické činnosti. V určitých specifických případech, kdy se jedná o individuální dobrovolnictví, nevyžadující koordinaci, supervizi, dopravu ani zvláštní pomůcky, se jedná o celkovou hodnotu vstupů. Zpravidla je však vstupů dobrovolnické činnosti více a výsledný výstup není možné definovat pouze časem dobrovolníkem, ale také kvalitou tohoto času, zajištěnou dalšími výstupy. V českém prostředí je zaveden systém udělování akreditací o dobrovolnické službě Ministerstvem vnitra, který představuje určitou certifikaci dodržení minimálních standardů kvality dobrovolnického programu.

Přestože existují metody hodnotící technickou efektivnost dobrovolnického programu, které poměřují hodnotu dobrovolnických hodin s náklady na dobrovolnický program (např. VIVA metoda), tento ukazatel je třeba vnímat v rámci metodologických omezení. Tento ukazatel totiž abstrahuje od kvality dobrovolnických hodin, která je však zásadní pro definování výstupu dobrovolnické činnosti. Takovéto hodnocení dobrovolnického programu je tedy vhodné spíše

pro situace, kdy nedochází k zásadním změnám v rozsahu dobrovolnického programu (např. za cílem rozšíření, které ještě nenese ovoce v podobě vyšších počtů dobrovolnických hodin), nebo ke změnám ve kvalitě zajištění dobrovolnického programu (zavedení či zrušení pravidelných supervizí, omezení či rozšíření času na individuální konzultace a vedení dobrovolníků apod.). Další část páté kapitoly se věnuje praktickým souvislostem s ekonomikou a účetnictvím dané organizace. V otázce kofinancování bylo ukázáno, že za určitých okolností může skutečnost, zda nezisková organizace může zahrnout hodnotu dobrovolnictví do povinného kofinancování veřejných projektů, ovlivnit nejen výši dotace, ale i to, zda vůbec splňuje podmínky se o dané prostředky ucházet. Stále nedořešenou otázkou zůstává, zda a jak hodnotu dobrovolnictví účtovat. Oficiální závazná stanoviska veřejných institucí zatím schází, což bezesporu představuje jednu z budoucích výzev z oblasti kvantifikace hodnoty dobrovolnictví. Podobně je na tom oblast daňových souvislostí, ve které je problematika hodnoty dobrovolnictví taktéž upravena pouze nepřímo a s možnými nejasnostmi. Neziskové organizace přitom mají zpravidla omezenou personální kapacitu, stejně jako finanční zdroje na placené expertní služby v účetní a daňové oblasti.

Sedmá kapitola představuje základní možnosti a limity aplikace v managementu dobrovolnictví. V této kapitole je nejprve představena aplikace Dobrometr a jejich základní funkce, včetně základních technických požadavků. Aplikace je zhotovena ve dvou podobách, v podobě webové aplikace a v podobě mobilní aplikace. Mobilní aplikace byla vytvořena pro operační systém Android, smartphony, tablety a jiná zařízení. Zařízení využívající jiné operační systémy tak vyžadují využití webové podoby aplikace. Technicky proces užívání aplikace funguje tak, že organizace pracující s dobrovolníky (až již je nebo není právně registrována) se v aplikaci zaregistruje. První uživatel z dané organizace dostane automaticky přidělená práva hlavního koordinátora, který může přidávat další uživatele, exportovat údaje pro tisk apod., a který také disponuje pravomocemi koordinátora. Koordinátor, je druhý typ oprávnění v aplikaci Dobrometr, ten sice nemůže přidávat další uživatele, ale může vytvářet v aplikaci dobrovolnické programy, záznamy o dobrovolnících i dobrovolnických činnostech. Koordinátor také vlastní pravomoci třetího typů oprávnění a to “pouze pro čtení”. Tento třetí typ oprávnění je určen zpravidla pro pracovníky PR dané organizace, kteří mohou nahlížet do jednotlivých statistik, exportovat souhrnné údaje pro tisk apod.

Co se týče evidence dobrovolnických hodin, ty do aplikace vkládá koordinátor (případně hlavní koordinátor), a to dle potřeb dané organizace. Je možné tak činit, jakmile nastane daná aktivita, např. po jednodenní akci pro veřejnost, po určitém úseku (např. po konci týdenního tábora) nebo dle určitých úseků v případě dlouhodobého dobrovolnictví (např. jednou měsíčně v případě dobrovolnictví u seniorů, na základě docházkové knihy v domově). Dle potřeby organizace je také možné vkládat buďto data souhrnně, za všechny dobrovolníky v daném programu, nebo za jednotlivé dobrovolníky. První možnost je analyticky relativně méně náročná, druhá možnost umožňuje konkrétních dobrovolnických hodin (a jejich hodnoty) pro konkrétní dobrovolníky, což umožňuje další využití v oblasti motivace dobrovolníků (např.

klub milionářů/půl milionářů, tedy dobrovolníků, jejichž hodnota dobrovolnické činnosti dosáhla určitého milníku). Záleží tak na organizaci, jaký způsob zvolí, je přitom možné, aby jedna organizace používala v různých programech různé způsoby evidence (individuální a kolektivní).

Důležitou částí aplikace je přiřazování jedné z devíti oblastí dobrovolnictví u jednotlivého dobrovolnického programu, neboť na základě dané oblasti uvidí daný uživatel popisky jednotlivých typů dobrovolnických činností. Je pravděpodobné, že řada dobrovolnických programů bude mít přesahy mezi jednotlivými oblastmi, proto je důležité identifikovat oblast, která je z hlediska zaměření programu primární. Podobně tomu pak je i u výběru konkrétního typu dobrovolnických činností, kterých je také devět. Je možné, že daný dobrovolník (nebo skupina dobrovolníků) bude vykonávat i jiné dobrovolnické činnosti, proto je třeba identifikovat takový typ dobrovolnické činnosti, která měla v daném období dominantní postavení (bylo ji věnováno nejvíce času).

Platí přitom, že jeden účet je možné obsluhovat z různých zařízení. Je tedy možné, že si koordinátor dobrovolníků v terénu vloží ze svého smartphonu či tabletu do aplikace údaje o dobrovolnických hodinách a jakmile bude v kanceláři, může jen ze svého počítače ze své kanceláře exportovat a tisknout, např. pro potřeby kofinancování projektů. Následně jsou v textu popsány také praktické příklady toho, jak je možné s výstupy z aplikace Dobrometr pracovat, jedná se o využití v managementu dobrovolnictví v rámci dané organizace, v rámci dotačních řízení, jednání s dárci nebo v oblasti PR. Dále jsou diskutovány mezení aplikace, jako je vypovídací hodnota údajů o hodnotě dobrovolnictví v aplikaci a důvěryhodnost vstupních dat obecně.

Zařazena byla také část s často kladenými otázkami, které byly zaznamenány v průběhu prezentací projektů na různých konferencích, během diskuzí s odborníky i diskuzí v rámci projektového týmu. Jedná se o otázky typu praktické práce s aplikací, exportu výsledných dat, způsobu výpočtu výsledné hodnoty nebo přístupu veřejnosti k výsledným datům v agregované podobě.

Poslední část sedmé kapitoly je zaměřena na interpretaci výsledků o ekonomické hodnotě dobrovolnictví. Jsou zde využity praktické příklady skutečných dobrovolníků, jak byly v předcházejících letech publikovány v různých sbornících, a na určitém širším kontextu je zde diskutována interpretace údajů o hodnotě dobrovolnictví. Tedy údajů, které přináší aplikace Dobrometr.

Následující odstavce se zabývají omezeními provedeného výzkumu a tady i této výzkumné zprávy. První omezení se týká jazyka zkoumaných zdrojů, které představovala angličtina a čeština. Informační zdroje v jiných jazycích, ať už se jedná o výzkumné studie nebo informace z praxe, nebyly tedy předmětem analýzy. Na druhou stranu angličtinu můžeme

v akademickém prostředí považovat za určitý "lingua franca", tedy jazyk mající dominantní postavení ve vědě a výzkumu. Mimo to anglicky mluvící země, dle dostupných informací, představovaly po dlouhou dobu základní regiony, kde se tento koncept rozvíjel. Čeština je zase oficiálním jazykem v naší zemi a drtivá většina praktických výstupů o dobrovolnictví u nás je publikována právě v tomto jazyce. Teoretická část práce tedy vychází z anglicky psaných odborných pramenů, což je opřeno o předpoklad, že zásadní odborné studie, případně studie na ně navazující, budou dříve či později publikovány v angličtině, a dostupné buďto při fulltextovém vyhledávání, nebo vyhledávání v databázích odborných článků. Nelze však vyloučit mimořádné odchylky od tohoto předpokladu. Vyhledávání relevantních informačních zdrojů v českém jazyce nepředpokládá jazykovou bariéru, je však možné nedohledání zdrojů, které nejsou veřejně dostupné na internetu.

Další omezení se týká provedeného výzkumného šetření. Toto šetření nebylo původně při projektu plánováno, ale bylo k němu přistoupeno až v průběhu první fáze projektu. Následně bylo do projektových prací zařazeno, ale jeho rozsah byl značně omezený. Hlavní část šetření představovalo dotazníkové šetření provedené online formou. Spíše než o statisticky významná data se tak jedná o poodhalení názoru tuzemských organizací pracující s dobrovolníky na vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, včetně toho, jaká data mají k dispozici. Generalizace na takto omezeném vzorku cca sta organizací by tedy byla obtížná. Je však pravda, že do této doby byly informace o dostupnosti dat dobrovolnických organizací potřebných k vyčíslování hodnoty dobrovolnictví prakticky nulové. Stejně na tom byly informace o ochotě dobrovolnických organizací vyčíslování hodnoty dobrovolnictví, jejich zkušeností apod. Na druhou stranu respondenti dotazníkového šetření představují cílovou skupinu aplikace Dobrometr a názor respondentů, napříč různými charakteristiky organizací (co do velikosti, geografické podoby nebo oblasti dobrovolnictví) představoval cenné informace k tomu, jak aplikaci přizpůsobit cílové skupině. Na doplnění bylo potom provedeno 16 rozhovorů, které měly za cíl danou problematiku blíže prodiskutovat, včetně možnosti reagovat na odpovědi komunikačních partnerů. Organizace, u kterých byly rozhovory provedeny, již nebyly pouze z řad organizací přímo pracujících s dobrovolníky, ale také z veřejných institucí zodpovědné za rozdělování dotací apod. Smyslem tedy bylo získat u určitého množství organizací napříč společností hlubší přehled o potřebách a specifikách různých typů organizací, co se ekonomické hodnoty dobrovolnictví týče. Ani zde nemůžeme hovořit o reprezentativním vzorku, nicméně se i tady jedná o poměrně cenné informace, které se v takové míře v našem prostředí dosud nevyskytovaly.

Dalším omezením je koncentrace velké části práce na jeden z přístupů určování hodnoty dobrovolnictví, tedy nákladů náhrady zaměřené na hodnocení vstupů (času dobrovolníků), za využití vypozorovaných náhradních hodnot. V těchto intencích se pohybují všechny hlavní metody, které v praxi používají ve statistických šetřeních, hodnocení technické efektivnosti, jako je minimální mzda, mediánová mzda (ILO), mzda specialisty (ILO) a řada dalších. Tyto metody tak sdílí společná omezení. Tím první je předpoklad efektivní alokace vstupů, kdy

podobně jako v případě placené práce předpokládáme, že daná práce má hodnotu, je alokována tam, kde je potřeba. Tím druhým je předpoklad existující analogie mezi hodnotou času dobrovolníka a náhradní hodnotou, v našem případě mezi mediánovou hodinovou mzdou v jedné z devíti hlavních tříd zaměstnání. Základním předpokladem tohoto přístupu již od počátků této subdisciplíny je, že tímto způsobem je možné získat přibližné odhady této hodnoty (nikoli však přesná čísla). Je to však stále pouze předpoklad. V našem případě, podobně jako v jiných metodách, je při praktickém určování hodnoty také určité časové zpoždění, kdy dobrovolnické hodiny provedené v čase *t* jsou oceňovány náhradními hodnotami z roku *t-2*, které byly do aplikace zadány v roce *t-1*, jakmile byla publikována data o mzdách za rok *t-2*. Toto zkreslení bude pravděpodobně mizivé v období nízkých meziročních růstů mezd, v období vysokých meziročních růstů mezd však bude logicky vyšší. Využití starších dat tak je jednak určitý abstrahující faktor, ale také umožňuje ocenění daných dobrovolnických hodin v okamžiku, kdy jej uživatel (koordinátor dobrovolníků) do aplikace vloží.

Věříme, že tento text a aplikace Dobrometr bude nápomocen mnoha dobrovolnickým organizacím v jejich záslužné práci. Koneckonců, zájem mnoha dobrovolníků napříč naší zemí, spolu se zájmem o výstupy dobrovolnické činnosti, je jeden z důkazů toho, že s dobrovolnictvím se v Česku skutečně počítá. Naše přání je, aby naše výstupy napomáhaly k profesionálnímu přístupu k věci, který bude v možnostech dobrovolnických organizací, které mají velmi často omezenou personální kapacitu. Zároveň věříme, že určitá inovativnost český dobrovolnický sektor neopustí ani do budoucna, a že bez přílišné nadsázky budeme moci společnými silami přispívat k tomu, aby se nám v této zemi dobře žilo.

Použitá literatura

Odborné zdroje

1. ACAR, William; AUPPERLE, Kenneth E.; LOWY, Ronald M. An empirical exploration of measures of social responsibility across the spectrum of organizational types. *The International Journal of Organizational Analysis*, 2001, 9.1: 26-57.
2. AL-ANI, Wajeha. Methodological Analyses and Applications to Determine and Maximize the Added Value of Volunteer Work In Oman. *International Journal of Humanities and Social Sciences,* 2017. Vol. 6, Issue 2, Feb - Mar 2017; 53-64.
3. ANHEIER, K. A., HOLLERWEGER, E., BADELT, C., KENDALL. J. Work in the Non-Profit sector. International labour office. 72 s. 2003
4. AOKI, Yu. Donating time to charity: working for nothing?. *Oxford Economic Papers*, 2016, 69.1: 97-117.
5. ARMSTRONG, Michael. *Armstrong's essential human resource management practice: A guide to people management*. Kogan Page Publishers, 2010.
6. ARMSTRONG, Michael; TAYLOR, Stephen. *Armstrong's handbook of human resource management practice*. Kogan Page Publishers, 2014.
7. ARVIDSON, Malin, et al. Valuing the social? The nature and controversies of measuring social return on investment (SROI). *Voluntary sector review*, 2013, 4.1: 3-18.
8. BAŠTECKÁ, B. a kol. Psychosociální krizová spolupráce. 1. Vyd. 2013, Praha: Grada. s. 320 ISBN 978-80-247-4195-6.
9. BAYTIYEH, Hoda; PFAFFMAN, Jay. Volunteers in Wikipedia: Why the community matters. *Journal of Educational Technology & Society*, 2010, 13.2: 128-140.
10. BERARDI, Laura; REA, Michele A. *Volunteer Management and Measurement Systems for Italian Voluntary Organisations', Mechanisms, Roles and Consequences of Governance: Emerging Issues (Studies in Public and Non-Profit Governance, Volume 2)*. Emerald Group Publishing Limited, 2014.
11. BERMAN, Evan, M. *Performance and productivity in public and nonprofit organizations*. Routledge, 2. vydání, M.E. Sharpe, Inc, Londýn, 2006.
12. BROWN, Eleanor. Assessing the value of volunteer activity. *Nonprofit and voluntary sector quarterly*, 1999, 28.1: 3-17.
13. BRUDNEY, Jeffrey L., LEE, Y. J., AFIF, S. A. B., OCKENDEN, N., & SILLAH, A. I. Formal volunteer service programs. In: *The Palgrave Handbook of Volunteering, Civic Participation, and Nonprofit Associations*. Palgrave Macmillan, London, 2016. p. 330-348.
14. BOWMAN, Woods. The economic value of volunteers to nonprofit organizations. *Nonprofit Management and Leadership*, 2009, 19.4: 491-506.
15. Bible. Český studijní překlad. První souborné vydání. Praha: Nakladatelství KMS, 2009. 1562 s.
16. Bureau of European Policy Advisers. Empowering people, driving change. Social Innovation in The European Union. 2010. ISBN 978-92-79-19275-3. Dostupné z: http://ec.europa.eu/archives/bepa/pdf/publications_pdf/social_innovation.pdf
17. BUSSELL, Helen; FORBES, Deborah. Understanding the volunteer market: The what, where, who and why of volunteering. *International journal of nonprofit and voluntary sector marketing*, 2002, 7.3: 244-257.
18. ČAMROVÁ, L. Jak hodnotit efektivnost veřejných výdajů na povodně? Série seminářů o ekologické politice 1/2007. Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, 2007. Dostupné z WWW: http://www.ieep.cz/editor/assets/workingpapers/wp0107.pdf

19. ČERNÝ, Jaroslav. *Analýza dobrovolnické práce v ČR (NNO dětí a mládeže) 2007 – 2014)*. Česká rada dětí a mládeže, 2015. Dostupné z: http://crdm.cz/download/projekty/SAFE-OP-LZZ-Analyza-dobrovolnicke-prace-v-CR.pdf
20. Český statistický úřad (ČSÚ). Satelitní účet neziskových organizací ve zkrácené verzi účtu. [online]. 2015. [cit. 2019-02-02]. 2015. Dostupné z: http://apl.czso.cz/nufile/SUNI2015.pdf
21. Český statistický úřad (ČSÚ). Satelitní účet neziskových organizací ve zkrácené verzi účtu. [online]. 2013. [cit. 2019-04-12]. 2013. http://apl.czso.cz/nufile/SUNI2013.pdf
22. ČINČALOVÁ, Simona; PROKOP, Martin. *How is Corporate Social Responsibility Meant: Analysis of 100 Definitions*. In Hradec Economic Days 2019, 2019, 112-120.
23. DEKKER, Paul; HALMAN, Loek (ed.). *The values of volunteering: Cross-cultural perspectives*. Springer Science & Business Media, 2003.
24. DEWALL, C. Nathan; POND JR, Richard S. Loneliness and smoking: The costs of the desire to reconnect. *Self and Identity*, 2011, 10.3: 375-385.
25. DINGLE, Alan, et al. Measuring volunteering: A practical toolkit. *Washington DC and Bonn, Germany: Independent Sector and United Nations Volunteers*, 2001.
26. Dobrovolnické centrum, o.s. spolu s přispěvateli. *Lesy a dobrovolnictví.* Dobrovolnické centrum, o.s., 2011, cit. 2019-22-07]. Dostupné z: https://www.hest.cz/cdn/public/001042.pdf
27. DOSTÁL, Jakub; BALARINOVÁ, Lucie. Nestátní neziskové organizace a jejich role při řešení následků povodní v kontextu ČR. In Dostál, J., Soukopová, J.. Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při řešení následků povodní v ČR. *Sborník z workshopu a semináře Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra*. Brno: Masarykova Univerzita, 2014. s. 15-31. ISBN 978-80-210-6713-4
28. DOSTÁL, Jakub; HRŮZA, Filip. Identifying the Importance of Measuring Monetary Value of Volunteering in the Czech Republic. In: *Furová L, & Špalková, D. Proceedings of the 17th International Conference. Current Trends in Public Sector Research. Brno: Masarykova univerzita*. 2013. p. 29-37.
29. DOSTÁL, J., KÉRI, A. International students' volunteering – opportunities for central Europe? *Hungarian Educational Research Journal*. Special issue for 5th Central European Higher Education Cooperation (CEHEC) Conference *(v tisku),* 2020.
30. DOSTÁL, J. KERI, A. International volunteering in Visegrad countries - implications for international students volunteering. *(v tisku),* 2020.
31. DOSTÁL, J., KOLÁČEK. J. ADRA a mimořádné události: co děláme, jak a proč? In Dostál, J., Soukopová, J.. Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při řešení následků povodní v ČR. Sborník z workshopu a semináře Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra. Brno: Masarykova Univerzita, 2014. s. 45-57. ISBN 978-80-210-6713-4.
32. DOSTÁL, Jakub; VYSKOČIL, Marek. Intervals: addressing misleading methods of measuring the economic value of volunteering. *Papers presented at Voluntary Sector and Volunteering Research Conference – New Researcher's Session 2014*, 2014.
33. DOSTÁL, Jakub; VYSKOČIL, Marek. Ekonomická hodnota dobrovolnictví: ADRA ČR za rok 2013. Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2014.
34. DOSTÁL Jakub. Volunteer centers as nonprofit personal agencies for making good – lessons from the Czech Republic. In Economic and Social Development (Book of Proceedings).. Elektronická verze „online". Varaždín: Varazdin Development and Entrepreneurship Agency. 2016, s. 238-246. ISSN 1849-7535.
35. DOSTÁL Jakub. Výpočet ekonomické hodnoty dobrovolnictví v podmínkách ČR – dobrý sluha, ale zlý pán?. *Logos Polytechnikos*, 2016, 7, 3, s. 91-109. ISSN 1804-3682.
36. DOSTÁL, Jakub. 2016. Dobrovolnictví seniorů z pohledu teorie ekonomické hodnoty dobrovolnictví. In: TOŠNER, Jiří (eds.). Dobrovolnictví a mezigenerační vztahy, Kroměříž 15. listopadu 2016: Sborník příspěvků z konference. Kroměříž, Dům Kultury.

37. DOSTÁL, Jakub. Ekonomická hodnota dobrovolnictví (při mimořádných událostech) [online]. Brno, 2015 [cit. 2019-07-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/rmt07/>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Vladimír Hyánek.
38. DOSTÁL, J. Lessons of cooperation between government and non-governmental organizations in emergency management in the Czech Republic. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 2015, 5.3: 203-221.
39. DRBOHLAV, Dušan, et al. Nelegální ekonomické aktivity migrantů:(Česko v evropském kontextu). Univ. Karlova, Nakl. Karolinum, 2008.
40. ELSON, Diane. Unpaid work, the Millennium Development Goals, and capital accumulation. In: *Backround paper for conference presentation „On Unpaid KNIHA O CHUDOBE*. 2005.
41. FOLEY, Duncan K. Recent developments in the labor theory of value. *Review of Radical Political Economics*, 2000, 32.1: 1-39.
42. FREEMAN, Richard B. Working for nothing: The supply of volunteer labor. *Journal of Labor Economics*, 1997, 15.1, Part 2: S140-S166.
43. FREY, Bruno S.; GOETTE, Lorenz. Does pay motivate volunteers?. *Working paper/Institute for Empirical Research in Economics*, 1999, 7.
44. FOŘTOVÁ, Jitka. Dobrovolníci v Česku. *Statistika a my,* 2017, 03/2017 – ročník 7, 1s: s. 23. [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: http://www.statistikaamy.cz/2017/03/dobrovolnici-v-cesku/
45. FRIČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T. Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století. 1. vyd. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.
46. FRIČ, Pavol; VÁVRA, Martin. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Agnes, 2012.
47. GALLARZA, Martina G.; ARTEAGA, Francisco; GIL-SAURA, Irene. The value of volunteering in special events: A longitudinal study. *Annals of Tourism Research*, 2013, 40: 105-131.
48. GASKIN, Katharine. VIVA–The volunteer investment and value audit: A self-help guide. *Institute for Volunteering Research*, 2011.
49. GASKIN, K. VIVA in Europe: A comparative study of the Volunteer Investment and Value Audit. London: Institute for Volunteering Research. 1999. [cit. 2016-4-26]. Dostupné z: http://www.ivr.org.uk/images/stories/Institute-of-Volunteering-Research/VA-Documents/VA2_1/article3_gaskin.pdf
50. GERST-EMERSON, Kerstin; JAYAWARDHANA, Jayani. Loneliness as a public health issue: the impact of loneliness on health care utilization among older adults. *American journal of public health*, 2015, 105.5: 1013-1019.
51. GILBOA, Itzhak, et al. Objective and subjective rationality in a multiple prior model. *Econometrica*, 2010, 78.2: 755-770.
52. GOULBOURNE, Michelle; EMBULDENIYA, Don. Assigning Economic Value to Volunteer Activity. *Canadian Centre for Philanthropy, Toronto*, 2002.
53. GRAEBER, David. *Toward an anthropological theory of value: The false coin of our own dreams*. Springer, 2001.
54. GRAFF, Linda L. Reconceptualizing The Value Of Volunteer Work. 2009.
55. GREGORINIOVÁ, Jindřiška. O dobrovolnictví v kultuře obecně. In Metodické doporučení Ministerstva kultury ČR pro dobrovolnictví v kultuře a umění, 92 s., 2012.
56. HALDANE, Andrew G. In giving, how much do we receive? The social value of volunteering. *A Pro Bono Economics lecture to the Society of Business Economists, London*, 2014, 9.
57. HAMPLOVÁ, Dana, et al. Čemu Češi věří: dimenze soudobé české religiozity. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2008, 44.04: 703-723.
58. HANDY, Femida; BRUDNEY, Jeffrey L. When to use volunteer labor resources? An organizational analysis for nonprofit management. *Departmental Papers (SPP)*, 2007, 91.

59. HANDY, Femida, et al. Public perception of" who is a volunteer": An examination of the net-cost approach from a cross-cultural perspective. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 2000, 11.1: 45-65.
60. HANDY, Femida; MOOK, Laurie. Volunteering and volunteers: Benefit-cost analyses. *Research on Social Work Practice*, 2011, 21.4: 412-420.
61. HERMAN, Robert D. a kol. Handbook of Nonprofit Leadership and Management. San Francisco: Jossey-Bass, 2004.
62. HIRWAY, Indira. Unpaid work and the economy: linkages and their implications. *Indian Journal of Labour Economics*, 2015, 58.1: 1-21.
63. HLADKÁ, Marie. Význam dobrovolnictví jako specifického lidského zdroje. In Aktuální otázky sociální politiky 2008 - teorie a praxe. Pardubice: Univerzita Pardubice, fakulta Ekonomicko-správní, 2008. od s. 20-27, 8 s. ISBN 978-80-7395-134-4.
64. HLADKA, Marie; HYANEK, Vladimir. Government Subsidies to Non-profit Organisations and its Impact on Private Donations: Regional and Subsector Models. *Lex Localis-Journal of Local Self-Government*, 2017, 15.2.
65. HODGKINSON, Virginia Ann; WEITZMAN, Murray S. Giving and volunteering in the United States. 1990.
66. HOUSE, James S.; LANDIS, Karl R.; UMBERSON, Debra. *Social relationships and health. Science*, 1988, 241.4865: 540-545.
67. HRUŠKA, L.; HRUŠKOVÁ, A.; TOŠNER, J.; PILÁT, M. a kol. Analýza o stavu dobrovolnictví v zahraničí a ČR. Ostrava: ACCENDO. 2018. https://www.mvcr.cz/webpm/soubor/01-rozvoj-dobrovolnictvi-v-cr-analyza-pdf.aspx
68. HYÁNEK, Vladimír., PROUZOVÁ, Zuzana., ŠKARABELOVÁ, Simona. Neziskové organizace ve veřejných službách. Brno, Masarykova univerzita, 2007. 293 s. ISBN 978-80-210-4423-4.
69. HYÁNEK, Vladimír; PROUZOVÁ, Zuzana. Real structure of the non-profit institutions' funding resources: market of government? *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*, 2015, 10.4: 151-162.
70. HYÁNEK, Vladimír, PEJCAL, Jakub, RENNEROVÁ, Zuzana. Sociální inovace. Asociace nestátních neziskových organizací ČR, 2018. Dostupné z www: http://anno-cr.cz/wp-content/uploads/2018/11/Publikace-Soci%C3%A1ln%C3%AD-inovace_final.pdf
71. HYÁNEK. Vladimír, PEJCAL, Jakub. Sociální inovace. Mezinárodní srovnání a trajektorie inovací. Asociace nestátních neziskových organizací ČR, 2018. Dostupné z www: http://anno-cr.cz/wp-content/uploads/2018/08/Vladim%C3%ADr-Hy%C3%A1nek-a-Jakub-Pejcal-Soci%C3%A1ln%C3%AD-inovace-2.pdf
72. ILO, Manual on the measurement of volunteer work. Geneva, Switzerland, International Labour Office, 2011.
73. IRONMONGER, D. S., et al. Measuring the dollar value of volunteering. *Australian Journal on Volunteering*, 1998, 3.1:19.
74. KŘIVÁNEK, Rostislav a kol. Dobrovolnictví pro všechny, Sborník příběhů o dobrovolnictví pro komunitu. Vydáno v rámci projektu FLAG SHIP ČR v rámci Evropského roku dobrovolnictví 2011, [online]. 2012. [cit. 2019-06-06], dostupné z: https://www.hest.cz/cdn/public/001058.pdf
75. LUSKOVÁ, Daniela; LUSKOVÁ, Štěpánka. *Dobrovolnictví v sociálních službách*. MPSV ČR, 2012. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14242/Zprava_2012.pdf
76. KAVAN, Š., DOSTÁL, J. a kol. Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při mimořádných událostech v podmínkách Jihočeského kraje. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 69 s. ISBN 978-80-87472-41-5.
77. KAVAN, Š. Jednotky dobrovolných hasičů a sdružení dobrovolných hasičů při povodních. In Dostál, J., Soukopová, J.. Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při řešení následků povodní v ČR. *Sborník z workshopu a semináře Protipovodňového vzdělávacího*

a výzkumného centra. Brno: Masarykova Univerzita, 2014. s. 113-126. ISBN 978-80-210-6713-4
78. KNOWLES, Stephen; SERVÁTKA, Maroš. Transaction costs, the opportunity cost of time and procrastination in charitable giving. *Journal of public economics*, 2015, 125: 54-63.
79. KORIMOVÁ, G., SVOREŇOVÁ, K. Dobrovoľnícka alternatívna mena DAM – nový nástroj motivácie k dobrovoľníctvu. Ekonomika a spoločnost. 2013, roč. 14, č. 2, s. 222-230.
80. KUMAR, P., NGO Coordination in Humanitarian Action: The Case of the Czech Floods of August 2002, Massachusetts Institute of Technology, 2005
81. LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice*. Akademické nakladatelství CERM, 2007, 136 s.
82. LARSSON, Ola Segnestam; ANDERSEN, Rebecka. Making volunteering economically valuable: the relationship between valuation devices and volunteering. *Voluntary Sector Review*, 2017, 8.3: 235-250.
83. LOUDÍN, Jiří. Sociální inovace: doba hledání a tříbení. *Teorie vědy/Theory of Science*, 2015, 37.1: 97-112.
84. MALÝ, Ivan a kol. Vliv veřejného sektoru na efektivnost rozvoje regionů. 152 s. Brno: Masarykova univerzita, 2001.
85. MAREŠ, M., REKTOŘÍK, J., ŠELEŠOVSKÝ, J. *Krizový management: Případové bezpečnostní studie. 1. vyd.* Praha: Ekopress, 2013. ISBN 978-80-86929-92-7
86. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství, Praha, 82 s., 1993. ISBN 80-901424-7-8.
87. MAYER, Jorge Manuel Lima Pinto; E SILVA, Susana Costa. *Exploring the whole value of corporate volunteering*. *The Journal of Corporate Citizenship,* 2017*,* 67.
88. MAYER, Peter. The wider economic value of social capital and volunteering in South Australia. *Government of South Australia*, 2003.
89. MENCHIK, Paul L.; WEISBROD, Burton A. Volunteer labor supply. *Journal of Public Economics*, 1987, 32.2: 159-183.
90. MILLER, Jason C.; MURRAY, Hannah B. Wikipedia in court: When and how citing Wikipedia and other consensus websites is appropriate. . *John's L. Rev.*, 2010, 84: 633.
91. Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. Katalogový soubor – typová činnost složek IZS při společném zásahu: Typová činnost složek IZS při poskytování psychosociální pomoci STČ 12/IZS. Praha, 2015. Dostupné na: https://www.hzscr.cz/soubor/stc-12-izs-typova-cinnost-slozek-izs-pri-poskytovani-psychosocialni-pomoci-122015-pdf.aspx
92. Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.* 2013. Dostupné na: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf
93. Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek.* Pracovní skupina pro vytváření a ověřování standardů psychosociální krizové pomoci a spolupráce při GŘ HZS ČR. 2010. Dostupné z: https://www.hzscr.cz/soubor/standardy-pskps-prosinec2010-pdf.aspx
94. MOOK, Laurie, et al. Accounting for the value of volunteer contributions. *Nonprofit Management and Leadership*, 2005, 15.4: 401-415.
95. MURNIGHAN, J. Keith; KIM, Jae Wook; METZGER, A. Richard. The volunteer dilemma. *Administrative Science Quarterly*, 1993, 515-538.

96. MUSÁLKOVÁ, Michaela. Ekonomická dimenze činností dobrovolných hasičů [online]. Brno, 2015 [cit. 2019-07-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/bet8l/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Jakub Dostál.
97. Nadace Partnerství, o,p.s. *Studie dobrovolných aktivit ekologických nevládních neziskových organizací.* Pro MŽP ČR zpracovala: Partnerství, o.p.s. založená Nadací Partnerství, Ministerstvo životního prostředí. 2011. [cit. 2019-06-06], dostupné z: https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/studie_dobrovolnickych_aktivit/$FILE/oedn-Studie_dobrovolnickych_aktivit_v_ZP-20110912.pdf
98. NAKLADALOVÁ, Lenka, ČANČÍK, Michal, HOFERKOVÁ, Dagmar, JANÍKOVÁ, Eva. Materiál ke školení dobrovolníků. Vydáno v roce 2010 pro potřeby dobrovolnických center ADRA. druhé revidované vydání, Agentura API s.r.o, 35 s. [online]. 2010. [cit. 2019-13-11], dostupné z: https://www.adra.cz/file/1539
99. Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) ve spolupráci s pracovní skupinou Dobrovolnictví v kultuře, *Metodické doporučení Ministerstva kultury pro dobrovolnictví v kultuře a umění*, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2015, II. aktualizované vydání. [online]. 2011. [cit. 2019-06-06], dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/dobrovolnici/MetodDopor_MKCR_2015.pdf
100. NEČADOVÁ, Věra. *Veřejné finance*. Vysoká škola polytechnická Jihlava, 1. vydání, 340 s., 2012. ISBN 978-80-87035-69-6.
101. NOVÁK, Tomáš. Hodnota dobrovolné práce [Disertační práce]. *VŠE, Praha*, 2008.
102. NOVÁKOVÁ, Tereza. Hodnota dobrovolnictví v Itálii a České republice [online]. Brno, 2019 [cit. 2019-07-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/t70i8/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Mirka Wildmannová.
103. NOVOTNÝ, M., STARÁ, I., a kol.. Dobrovolníci v nemocnicích. *Metodický manuál pro zdravotnická a sociální zařízení*, 2002.
104. ORLOWSKI, Johannes; WICKER, Pamela. The monetary value of voluntary work: Conceptual and empirical comparisons. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 2014, 26.6: 2671-2693.
105. ORLOWSKI, Johannes; WICKER, Pamela. The monetary Value of voluntary coaching: An output-based approach. *International Journal of Sport Finance*, 2016, 11.4: 310.
106. United Nations (OSN), Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. Satellite Account on Nonprofit and Related Institutions and Volunteer Work. *Studies in Methods Series F*, No. 91, Rev. 1 Handbook of National Accounting. 2019 [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/UN_TSE_HB_FNL_web.pdf
107. PALUBINSKAS, Ginta T. 2002. Democratization: The development of nongovernmental organizations (NGOs) in Central and Eastern Europe. *Public administration and management*, 2002, 8.3: 150-63.
108. PEJCAL, Jakub; DOSTÁL, Jakub. Nongovernmental nonprofit organisations in social services: theories versus the real situation in the Czech Republic. *Scientific papers of the University of Pardubice. Series D, Faculty of Economics and Administration. 40/2017*, 2017.
109. PEJCAL, Jakub, Zuzana PROUZOVÁ a Kateřina ALMANI TŮMOVÁ. *Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2016*. Praha: Vláda ČR, 2018.
110. PERIĆ, Julia. What it means to be a social responsible university?. In Economic and Social Development (Book of Proceedings). Elektronická verze „online“. Varaždín: Varazdin Development and Entrepreneurship Agency. 2016, s. 254-262. ISSN 1849-7535
111. PETROVÁ KAFKOVÁ, Marcela. Dobrovolnictví seniorů jako součást aktivního stárnutí. *Sociológia-Slovak Sociological Review*, 2012, 44.2: 212-232.

112. POSTNER, Harry H. Review of If Women Counted: A New Feminist Economics: Marilyn Waring, Harper Collins Publishers, San Francisco, Paperback Edition, 1990. Review of Income and Wealth, 1992, 38.2: 237-243.
113. POSPÍŠIL, M. History of the Czech Nonprofit Sector. 2006. NGO @-book. Šamorín: FIC.
114. POSPÍŠILOVÁ, Tereza, et al. Dobrovolnictví v České republice před rokem 1989: diskurzy, definice, aktualizace. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2011, 47.05: 887-910.
115. PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 2., aktual. a rozš. vyd. Praha: Grada, 304 s*. ISBN 978-80-247-2789-9, 2009.
116. REES, L. M., SMITH, M.G. a koll. Volunteers-can they make a difference? The value of volunteers in rehabilitating urban bushland-survey and case study. In: Proceedings of the 11th Australian Weeds Conference, Melbourne, Australia, 30 September-3 October 1996. Weed Science Society of Victoria Inc., 1996. p. 366-369.
117. RYALL, Michael D. Subjective rationality, self–confirming equilibrium, and corporate strategy. *Management Science*, 2003, 49.7: 936-949.
118. ROCHESTER, Colin, a kol. Volunteering and Society in the 21st Century. *Hampshire: Palgrave Macmillan*, 2010.
119. ROSS, David P. *How to estimate the economic contribution of volunteer work*. Voluntary Action Directorate, Department of Canadian Heritage, 1994.
120. ROY, Kakoli; ZIEMEK, Susanne. *On the economics of volunteering*. ZEF Discussion Papers on Development Policy, 2000.
121. RYBÁČEK, Václav; FOŘTOVÁ, Jitka; SKALÁKOVÁ, Šárka. Valuation of Volunteer Work in Satellite Account of Non-Profit Institutions. *Statistics and Economy Journal,* 4/2017, 2017.
122. SAJARDO, Antonia; SERRA, Inmaculada. The economic value of volunteer work: Methodological analysis and application to Spain. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 2011, 40.5: 873-895.
123. SAKUMA, Itsuo. The Production Boundary Reconsidered. *Review of Income and Wealth*, 2013, 59.3: 556-567.
124. SALAMON, Lester M.; SOKOLOWSKI, S. Wojciech; HADDOCK, Megan A. Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 2011, 82.3: 217-252.
125. SALAMON, L. M.; SOKOLOWSKI, W. Volunteering in cross-national perspective: Evidence from 24 countries. 2001.
126. SALAMON, Lester M.; ANHEIER, Helmut K. "The International Classification of Nonprofit Organizations:ICNPO-Revision 1, 1996." Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, no. 19. Baltimore: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies, 1996.
127. SEDLÁČEK, Tomáš. *Ekonomie dobra a zla*. Po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi. 2. vyd. Praha: Nakladatelství 65. pole, 2012, 367 s. ISBN 978-80-87506-10-3
128. SEDLÁČEK, Aleš; BREJCHOVÁ, Kateřina. Efektivita hospodaření. Projekt: Systém evidence a ohodnocení dobrovolnické práce jako nástroje zvýšení transparentnosti a efektivity hospodaření NNO. Operační program: Lidské zdroje a zaměstnanost. Praha, květen 2015. Dostupné z: NNO.http://crdm.cz/download/projekty/SAFE-OP-LZZ-Efektivita-hospodareni-NNO.pdf
129. SLÁDKOVÁ, Kateřina. Dobrovolnictví při mimořádných událostech [online]. Brno, 2015 [cit. 2019-07-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/nzq76/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Jakub Dostál.

130. SLOUKA, David. *Vedení a marketing malých zdravotnických zařízení*. Praha: Grada, 2017.
131. SNÍDAL, Vratislav. Dobrovolnictví v Kroměříři. In: TOŠNER, Jiří (eds.). Dobrovolnictví a mezigenerační vztahy, Kroměříž 15. listopadu 2016: Sborník příspěvků z konference. Kroměříž, Dům Kultury.
132. SOZANSKÁ, Olga, TOŠNER, JIŘÍ. Metodika dobrovolnictví nezaměstnaných z hlediska projektů JobRotation. Praha: Hestia, 2005. [cit. 2019-22-07], dostupné z: http://www.equalcr.cz/files/clanky/910/metodika_dobrovolnictvi.pdf
133. STIGLITZ, Joseph, E., ROSENGARD, Jay K. E*conomics of public sector*. 4rd ed, W. W. Norton & Company, 2015, 960, ISBN 978-0393925227.
134. STIGLITZ, Joseph; SEN, Amartya K.; FITOUSSI, Jean-Paul. The measurement of economic performance and social progress revisited: reflections and overview. 2009.
135. ŠIMKOVÁ, Svatava, a kol. Dobrovolníci mění svět. Sborník příkladů dobré praxe. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2011. [online]. 2011. [cit. 2019-06-06], dostupné z: http://www.msmt.cz/file/20898/download/
136. ŠKARABELOVÁ, Simona a kolektiv. *Když se řekne nezisková organizace.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 130 s. Příručka. ISBN 80-210-3031-3.
137. TOMÁŠEK, A. Člověk v tísni: Povodně již po šesté… In Dostál, J., Soukopová, J.. Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při řešení následků povodní v ČR. *Sborník z workshopu a semináře Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra*. Brno: Masarykova Univerzita, 2014. s. 66-72. ISBN 978-80-210-6713-4
138. TOŠNER, Jiří; SOZANSKÁ, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Portál, 2002.
139. TOŠNER, Jiří a kol. Sborník příkladů dobré praxe Výchova k dobrovolnictví. Klíče pro život. Průřezová témata, první vydání, Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Praha 2012, ISBN 978-80-87449-28-8, [cit. 2019-06-06], dostupné z: https://www.nidv.cz/images/npublications/publications/files/29%20ZNV%20Sborn%C3%ADk%20p%C5%99%C3%ADklad%C5%AF%20dobr%C3%A9%20praxe%20-%20V%C3%BDchova%20k%20dobrovolnictv%C3%AD.pdf
140. TOŠNER, Jiří. *Studie o dobrovolnictví pro Koncepci politiky vlády vůči nestátním neziskovým organizacím do roku 2020*, Praha, 2014. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_tosner_pro_web.pdf
141. TOŠNER, Jiří a kol., *Metodika dobrovolnictví v obci – JAK NA TO?* AGNES, o. s., Praha 2014. Dostupné z: https://www.zdravamesta.cz/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/metodika_dobrovolnictvi-v-obci.pdf
142. YANOVSKY, Moshe. *Social accounting systems*. Transaction Publishers, 1965.
143. VANÍČKOVÁ, Radka. EKONOMICKÁ HODNOTA DOBROVOLNICKÉ PRÁCE. *AUSPICIA: Recenzovaný vědecký časopis pro otázky společenských a humanitních věd*, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2017, Ročník XIV, číslo 1, s. 159-167. ISSN 2464-7217.
144. WANIAK-MICHALAK, Halina. Volunteers in public benefit organizations in Poland and the UK-do the organizations' financial results depend on the number of volunteers?. *Business & Economic Horizons*, 2015, 11.4.
145. WILDMANNOVÁ, Mirka. Sociální inovace jako základní prvek rozvoje sociálního podniku. In: 21st International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings. 2018. p. 740-747.
146. WOLK, Harry I.; DODD, James L.; ROZYCKI, John J. *Accounting theory: conceptual issues in a political and economic environment*. Sage, 2008.

147. WOLOZIN, Harold. The economic role and value of volunteer work in the United States: An exploratory study. *Journal of Voluntary Action Research*, 1975, 4.1-2: 23-42.
148. ZESCH, Torsten; MÜLLER, Christof; GUREVYCH, Iryna. Extracting Lexical Semantic Knowledge from Wikipedia and Wiktionary. In: *LREC*. 2008. p. 1646-1652.

Legislativní dokumenty

149. Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Ministerstvo vnitra ČR – generální ředitelství HZS ČR. Praha, 2013.
150. Ministerstvo pro místní rozvoj. Metodická příručka (obecný návod) pro žadatele o dotaci k vypracování analýzy společenské návratnosti investice (SROI) pro žadatele o dotaci z národního programu podpory cestovního ruchu, Národní program podpory cestovního ruchu, Cestování dostupné všem, 2015. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/108270ee-0d00-4b2f-80e6-2412af3386b9/Metodicka-prirucka-SROI-analyza.pdf
151. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Pravidla pro žadatele a příjemce, obecná část, Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání Programové období 2014–2020. 2017. [cit. 2019-13-08], dostupné z: https://smlouvy.gov.cz/smlouva/soubor/5858208/P%C5%99%C3%ADloha_%C4%8D.%203_Pravidla_pro_%C5%BEadatele_a_P%C5%99%C3%ADjemce%20-%20obecn%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st%2C%20verze_5.pdf
152. United Nations (OSN). Resolution adopted by the General Assembly [without reference to a Main Committee (A/56/L.27 and Add.1)] 56/38. Recommendations on support for volunteering. 2002. [cit. 2019-13-08], dostupné z: https://www.unv.org/sites/default/files/A%20RES%2056%2038.pdf
153. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. *Státní politika vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 – 2020*, schválená usnesením vlády ČR ze dne 29. července 2015 č. 608. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/statni_politika.pdf
154. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
155. Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností,
156. Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
157. Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech
158. Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností
159. Zákon 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě
160. Zákon 108/2006 Sb., Zákon o sociálních službách
161. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
162. Zákon č. 133/1985 Sb. o požární ochraně,
163. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému (IZS)
164. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (krizový zákon)

Internetové zdroje

165. Active citizens fund. O programu. [cit. 2019-13-11]. 2019. Dostupné z: https://www.activecitizensfund.cz/active-citizens-fund/o-programu/
166. Active citizens fund. Dobrovolnická práce- třídy a sazby pro žadatele o grant z programu Active Citizens Fund [cit. 2019-13-11]. 2019. Dostupné z: https://mgwdata.net/norwayfunds/prod/uploads/2019/10/Dobrovolnicka%CC%81-pra%CC%81ce-tr%CC%8Ci%CC%81dy-a-sazby.pdf

167. ADRA, *Dobrovolnictví*. [cit. 2019-02-02]. 2019. Dostupné z: https://www.adra.cz/dobrovolnictvi
168. ADRA, *Dobrovolníci odpracovali miliony korun, ve skutečnosti jsou k nezaplacení*. [cit. 2019-02-02]. 2019. Dostupné z: https://www.adra.cz/novinky/id/dobrovolnici-odpracovali-miliony-korun-ve-skutecnosti-jsou-k-nezaplaceni
169. ADRA, *Charitativní obchůdky*. [cit. 2019-18-11]. 2019. Dostupné z: https://www.adra.cz/pomoc-v-cr/charitativni-obchudky
170. ADRA, 1. září 2016 vzniká v Brně 12. dobrovolnické centrum ADRA v ČR [cit. 2019-13-11]. 2016. Dostupné z: https://www.adra.cz/dobrovolnictvi/brno/novinky/id/1-zari-2016-vznika-v-brne-12-dobrovolnicke-centrum-adra-v-cr
171. ADRA, Výroční zpráva obecně prospěšné společnosti ADRA za rok 2013. [cit. 2019-13-11]. 2014. Dostupné z: https://www.adra.cz/file/1563
172. CZ-ISCO. Klasifikace zaměstnání ISCO. [cit. 2019-31-10]. 2019. Dostupné z:
173. CZ-ISCO. *Klasifikace zaměstnání ISCO.* [cit. 2019-31-10]. 2019. Dostupné z: http://www.cz-isco.cz/
174. Česká rada dětí a mládeže. *Projekty, SAFE*. [cit. 2019-09-08]. 2018. Dostupné z: http://crdm.cz/projekty/safe/
175. Česká rozvojová agentura. *Výzva „podpora rozvojových aktivit krajů a obcí v prioritních zemích ZRS ČR“ k podání žádosti o poskytnutí dotace na podporu projektů v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce pro rok 2019* [cit. 2019-07-08]. 2018. Dostupné z: *http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2018/10/V%C3%BDzva-2019-KRAJE.pdf*
176. České noviny. ČSÚ: Dobrovolníci v roce 2016 odvedli práci za 6,4 miliardy Kč, 2018. [online]. 2018. [cit. 2013-02-04]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/csu-dobrovolnici-v-roce-2016-odvedli-praci-za-6-4-miliardy-kc/1681058
177. Český statistický úřad (ČSÚ). Hodnota dobrovolnické práce vzrostla [online]. 2018. [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hodnota-dobrovolnicke-prace-vzrostla
178. Český statistický úřad (ČSÚ). Satelitní účet neziskových institucí za rok 2016. Zveřejněno Dne 30. 10. 2018, Praha. [cit. 2019-16-07]. Dostupné z: http://apl.czso.cz/nufile/kxjudhs/SUNI%202005_2016%20popis%20181030.pdf
179. Český statistický úřad (ČSÚ). Vysvětlivky ke členění CZ-ISCO. [online]. 2018. [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23172001/vysvetlivky_czisco_2017.pdf/6edf2584-caf8-45e5-9222-703fe2af27b9?version=1.1
180. Český statistický úřad (ČSÚ), Satelitní účet neziskových organizací ve zkrácené verzi účtu. 2015. Dostupné z: http://apl.czso.cz/nufile/SUNI2015.pdf
181. Český statistický úřad (ČSÚ). Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu, Praha, Český statistický úřad, 2014. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014.pdf/c533e33c-79c4-4a1b-8494-e45e41c5da18?version=1.0
182. ČVUT DSpace. Bakalářské práce [online]. [cit. 2019-05-12]. 2019. Dostupné z: https://dspace.cvut.cz/handle/10467/76221
183. Drobné památky, O projektu. [cit. 2019-15-08]. 2019. Dostupné z: https://www.drobnepamatky.cz/o-projektu
184. Encyklopedie Brna, O encyklopedii [cit. 2019-15-08]. 2019. Dostupné z: https://www.encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=o_encyklopedii
185. European Economic and Social Committee (EESC). *EESC in push to measure the economic value of volunteering.* Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Statistické nástroje k měření dobrovolné činnosti. 10. prosince 2013, Brusel [online]. 2013 [cit. 2014-04-17]. Převzato z: DOSTÁL, Jakub. Ekonomická hodnota dobrovolnictví (při

mimořádných událostech) [online]. Brno, 2015 [cit. 2019-07-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/rmt07/>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Vladimír Hyánek.

186. Fond pro NNO. Administrace. [cit. 2019-13-11]. 2019. Dostupné z: https://www.fondnno.cz/o-fnno/administrace/

187. FOŘTOVÁ, Jitka; MUSIL, Petr. *Neziskové organizace. Prezentace k tiskové konferenci, 30. října 2018*, 2018, ČSÚ Praha. [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/98702560/csu_tk_neziskovky.pdf/bb4d3f42-aa6f-4af4-85f7-fe125a4c3257?version=1.0

188. HESTIA - Centrum pro dobrovolnictví, z. ú. Prezentace z konference Dobrovolnictví na hraně. [cit. 2019-31-10]. 2019. Dostupné z: https://www.hest.cz/cz/aktualne/prezentace-z-konference-dobrovolnictvi-na-hrane

189. Informační systém Masarykovy univerzity, Archiv závěrečné práce Tereza Nováková ESF N-HPS VES [online]. [cit. 2019-05-12]. 2019. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/t70i8/

190. Informační systém Masarykovy univerzity, Archiv závěrečné práce Nikola Šmídová ESF B-EKT EKON [online]. [cit. 2019-05-12]. 2018. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4vbr/

191. Informační systém Masarykovy univerzity, Archiv závěrečné práce Tereza Nováková ESF B-HPS VES [online]. [cit. 2019-05-12]. 2016. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/lb8y9/

192. Informační systém Masarykovy univerzity, Archiv závěrečné práce Kateřina Sládková ESF M-HPS VES [online]. [cit. 2019-05-12]. 2015. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/nzq76/

193. Informační systém Masarykovy univerzity, Archiv závěrečné práce Michaela Musálková ESF B-HPS VES [online]. [cit. 2019-05-12]. 2015. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/bet8l/

194. Informační systém Masarykovy univerzity, Archiv závěrečné práce Jakub Dostál ESF D-HPS4 VEEK [online]. [cit. 2019-05-12]. 2015. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rmt07/

195. Informační systém Masarykovy univerzity, Archiv závěrečné práce David Berka ESF M-HPS VEK [online]. [cit. 2019-05-12]. 2010. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/hx4ue/

196. Informační systém o průměrném výdělku (ISPV). Rok 2018, mzdová sféra. Výsledky ke dni 30. 3. 2019 [cit. 2019-04-12]. 2019. Dostupné z: https://www.ispv.cz/getattachment/7ebbf3c7-9f51-42be-8257-b42cb73f4289/CR_184_MZS-pdf.aspx?disposition=attachment

197. Informační systém o průměrném výdělku (ISPV). Rok 2012, mzdová sféra. Revidované výsledky ke dni 26. 3. 2013 [cit. 2019-04-12]. 2013. Dostupné z: https://www.ispv.cz/getattachment/c9c1bcda-7b4a-44d7-bb1b-806a2197b2c0/CR_114_MZS-pdf.aspx?disposition=attachment

198. Interaktivní mapa neziskového sektoru. *O projektu.* [cit. 2019-09-08]. 2016. Dostupné z: *https://mapaneziskovek.cz/o-projektu/*

199. Kraj Vysočina. *Dobrovolnictví 2019. Program na podporu projektů v oblasti dobrovolnictví a neformální pomoci osobám závislým na pomoci jiné osoby v Kraji Vysočina.* [cit. 2019-07-08]. 2018. Dostupné z: https://www.fondvysociny.cz/dotace/download/213?ids=FV02723

200. Liga lidských práve. Kdo jsme. [cit. 2019-03-11]. 2019. Dostupné z: http://llp.cz/o-nas/kdo-jsme/

201. Liga vozíčkářů. O nás. [cit. 2019-03-11]. 2012. Dostupné z: http://www.ligavozic.cz/o-nas

202. Magistrát města Brna, Oddělení koncepce a plánování služeb, Odbor sociální péče. *Výzva k podávání žádostí o poskytnutí dotace z rozpočtu města Brna nestátním neziskovým*

organizacím, které doplňují nebo vhodně navazují na sociální služby pro občany města Brna pro rok 2019 - program II. [cit. 2019-07-08]. 2018. Dostupné z: https://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/OSP/dotace/sluzby_doplnujici_II/Vyzva_dotace_pro_rok_2019_program_II.pdf

203. Ministerstvo vnitra. *Zásady poskytování dotací a hospodaření s neinvestičními dotacemi v programu Rozvoj dobrovolnické služby v roce 2019*. Příloha k Pokynu ředitele odboru prevence kriminality č. 6/2018 [cit. 2019-07-08]. 2018. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/soubor/zasady-poskytovani-dotaci-a-hospodareni-s-neinvesticnimi-dotacemi-v-programu-rozvoj-dobrovolnicke-sluzby-v-roce-2019.aspx
204. Ministerstvo vnitra. *Dobrovolnická služba* [cit. 2019-07-11]. 2018. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx
205. Ministerstvo zdravotnictví České *republiky. Kdo je to dobrovolník....?* Publikováno: 17. 02.2 016, Poslední úprava: 25. 07. 2016, 14:34. [cit. 2019-22-07]. Dostupné z: https://www.mzcr.cz/Odbornik/obsah/kdo-je-to-dobrovolnik_3511_3.html
206. Ministerstvo zdravotnictví. Ministerstvo zdravotnictví realizuje projekt na podporu dobrovolnické činnosti ve zdravotních službách. [cit. 2019-31-10]. 2019. Dostupné z: https://www.mzcr.cz/dokumenty/ministerstvo-zdravotnictvi-realizuje-projekt-na-podporu-dobrovolnicke%C2%A0cinnosti-v_18025_1.html
207. Ministerstvo životního prostředí. Výzva Programu na podporu projektů nestátních neziskových organizací pro rok 2019. Program na podporu projektů NNO - podprogram na podporu dlouhodobých systémových projektů v oblasti ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje pro roky 2019-2021 („podprogram c“) Podpora dlouhodobé spolupráce v oblasti EVVO. [cit. 2019-07-08]. 2018. Dostupné z: https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/expertni_cinnosti_oblast_evvo_vyhlaseni/$FILE/ofdn_vyzvapodprogramC2019_20181026.pdf
208. Nadace Open Society Fund, *Active Citizens Fund*. [cit. 2019-07-08]. 2019. Dostupné z: https://osf.cz/cs/co-delame/active-citizens-fund/
209. National Council for Voluntary Organisations (NCVO). Volunteering. [cit. 2019-13-08]. 2019. https://www.ncvo.org.uk/policy-and-research/volunteering-policy
210. Pražský Deník. Dobrovolníci odpracovali miliony. [cit. 2019-13-11], 2013. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/z-regionu/dobrovolnici-odpracovali-miliony-20131209.html
211. Polar, moravskoslezská regionální televize. Dobrovolnické centrum ADRA působí ve F-M 15 let [cit. 2019-13-11], 2019. Dostupné z: https://polar.cz/zpravy/frydeckomistecko/frydek-mistek/11000015420/dobrovolnicke-centrum-adra-pusobi-ve-f-m-15-let
212. Sterling Volunteers. Return On Volunteer Investment Calculator [cit. 2019-07-11], 2017. Dostupné z: https://www.volunteeringtas.org.au/for-organisations/value-of-volunteering-calculator/
213. Office for National Statistics. *Women shoulder the responsibility of 'unpaid work'.* [cit. 2019-09-08]. 2016. Dostupné z: https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/earningsandworkinghours/articles/womenshouldertheresponsibilityofunpaidwork/2016-11-10
214. Pro Fair Play. *Neplacená práce žen.* [cit. 2019-09-08]. 2016. Dostupné z: *https://www.profairplay.cz/neplacena-prace-zen/*
215. Rada městské části Praha 1, *Dotační program na rozvoj občanské společnosti a spolkové činnosti pro rok 2019.* Příloha č. 1 k usnesení Rady MČ Praha 1 č. UR18_1377 ze dne 04. 12. 2018 [cit. 2019-07-08]. 2018. Dostupné z: https://www.praha1.cz/cps/media/dotace_spolky_2019_-_vyhlaseni_dotacniho_programu.pdf
216. Technologická agentura České republiky. *Program na podporu aplikovaného společenskovědního a humanitního výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ÉTA* [cit. 2019-07-08]. 2019. Dostupné z: https://tacr.cz/dokums_raw/eta/170116_Program_ETA.pdf

217. Theses.cz. Analýza hospodaření neziskové organizace Maltézská pomoc, o.p.s. [online]. [cit. 2019-05-12]. 2014. Dostupné z: https://theses.cz/id/koatoi/Diplomov_prce_Karel_Smetana.pdf?info=1;isshlret=dobrovoln%C3%ADk%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3DDobrovoln%C3%ADk%26start%3D62
218. Úřad Vlády, *Dotace.* [cit. 2019-07-08]. 2019. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dotace/dotacni-program-podpora-verejne-ucelnych-aktivit-nestatnich-neziskovych-organizaci-v-oblasti-rovnosti-zen-a-muzu-123043/
219. Úřad vlády ČR. Závěrečná zpráva expertní skupiny pro identifikaci relevantních indikátorů kvality života v ČR v oblasti Občanská angažovanost a dobré vládnutí. [cit. 2020-05-04]. 2018. Dostupné z: https://www.cr2030.cz/strategie/wp-content/uploads/sites/2/2018/05/09_Ob%C4%8Dansk%C3%A1-anga%C5%BEovanost.pdf
220. Vězeňská duchovenská péče, z.s. Kdo je kdo. [cit. 2019-03-11]. 2019. Dostupné z: http://www.vdpcr.eu/kdo-je-kdo.html
221. Vláda České republiky. Státní politika vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 – 2020. [cit. 2019-03-11], 2019. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/statni_politika.pdf
222. Vláda České republiky. Úplné znění Zásad vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy ze dne 1. února 2010 č. 92 ve znění ze dne 6. srpna 2014 č. 657. 2014
223. Volunteering Tasmania. Value of Volunteering Calculator [cit. 2019-07-11], 2014. Dostupné z: https://www.volunteeringtas.org.au/for-organisations/value-of-volunteering-calculator/
224. Vysoká škola ekonomická v Praze, Informace o vysokoškolské kvalifikační práci [online]. [cit. 2019-05-12]. 2015. Dostupné z: https://vskp.vse.cz/5490_hodnota_dobrovolne_prace
225. Zapojím se: Národní platforma firemního dobrovolnictví [online]. Praha: Byznys pro společnost, 2019 [cit. 2019-09-26]. Dostupné z: https://www.zapojimse.cz/
226. Život a zdraví. Historie. [cit. 2019-03-11], 2019. Dostupné z: http://www.zivotazdravi.cz/o-nas/historie/

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přístupy k měření ekonomické hodnoty dobrovolnictví.
Tabulka 2: Příklady neplacené uvědomělé lidské činnost z hlediska definice dobrovolnictví ILO.
Tabulka 3: Obecná mzda a mzda specialisty v kontextu aplikace Dobrometr.
Tabulka 4: Výhody a nevýhody volby mzdy specialisty v českém prostředí.
Tabulka 5: Náhradní mzdy do aplikace.
Tabulka 6: Náhradní mzdy do aplikace.
Tabulka 6: Světová hodnota dobrovolnictví podle příjmů jednotlivých zemí.
Tabulka 7: Rozdělení světové dobrovolnické populace dle výše příjmů jednotlivých zemí.
Tabulka 8: Rozdělení světové dobrovolnické populace dle regionů.
Tabulka 9: Rozdělení světové dobrovolnické populace dle regionů.
Tabulka 10: Počet dobrovolníků a odpracovaných hodin podle právních forem v malých neziskových institucích v období 2011 až 2014.
Tabulka 11: Počet dobrovolníků a odpracovaných hodin podle právních forem ve velkých neziskových institucích v období 2011 až 2014.
Tabulka 12: Vývoj počtu pracovníků v neziskových institucích v ČR.
Tabulka 13: Vývoj počtu dobrovolnických hodin a hodnoty dobrovolnictví v ČR.
Tabulka 14: Alternativní přístupy k ohodnocování práce dobrovolníků, Česká republika, miliony Kč.

Tabulka 15: Přehled náhradních mezd za využití různých metod.
Tabulka 16: organizace v oblasti sociálních služeb pracující s dobrovolníky v ČR.
Tabulka 17: Dobrovolnictví v sociálních službách ve zkoumaném souboru (vysílající organizace).
Tabulka 18: Dobrovolnictví v sociálních službách (vysílající organizace).
Tabulka 19: Hodnota v dobrovolnictví v sociálních službách dle šetření MPSV.
Tabulka 20: Dobrovolnictví v životním prostředí dle údajů Českého statistického úřadu.
Tabulka 21: Ekonomická hodnota dobrovolnictví v ekologii, minimální a mediánová náhradní mzda.
Tabulka 22: Celková ekonomická hodnota dobrovolnictví dle NNO, povodně 2013.
Tabulka 23: Celková ekonomická hodnota dobrovolnictví podle typu dobrovolnické činnosti, povodně 2013.
Tabulka 24: Ekonomická hodnota manuálních dobrovolnických prací při povodních 2013.
Tabulka 25: Ekonomická hodnota dobrovolnictví dobrovolných hasičů a záchranářů.
Tabulka 26. Ekonomická hodnota dobrovolnictví podle oblastí dobrovolnictví.
Tabulka 27: Struktura dobrovolníků v DC ADRA ČR.
Tabulka 28: výsledky jednotlivých metod dle intervalového odhadu.
Tabulka 29: Tabulka PVVE Horské služby za rok 2012.
Tabulka 30: Rozsah dobrovolnictví Diakonie ČCE při povodních 2013 a náklady na dobrovolnictví.
Tabulka 31: Srovnání výsledků VIVA metody při různých typech dobrovolnických činností (Diakonie ČCE, povodně, 2013).
Tabulka 32: Příklady dotačních titulů veřejných institucí, ve kterých mohou žádat NNO.
Tabulka 33: spolupráce mezi státem a NNO v oblasti mimořádných událostí.
Tabulka 34: Registrační údaje za organizaci do aplikace Dobrometr.
Tabulka 35: Typy uživatelských účtů za danou organizaci v aplikaci Dobrometr.
Tabulka 36: Pravomoci jednotlivých typů uživatelských účtů v aplikaci Dobrometr.
Tabulka 37: Údaje potřebné pro registraci dobrovolnického programu v aplikaci Dobrometr.
Tabulka 38: Aspekty různých přístupů ve vkládání dobrovolnických hodin.
Tabulka 39: Seznam oblastí dobrovolnictví s hlavním klíčovým znakem.
Tabulka 40: Seznam dobrovolnických činností s hlavním klíčovým znakem.

Seznam schémat

Schéma 1: Přehled přístupů ke kvantifikaci hodnoty dobrovolnictví.
Schéma 2: Firemní dobrovolnictví ve vztahu ke standardnímu dobrovolnictví.
Schéma 3: dobrovolnictví studentů ve vztahu ke standardnímu dobrovolnictví.
Schéma 4: Efektivnost dobrovolnického programu.

Seznam boxů

Box č. 1: Vybrané definice dobrovolnictví používané v ČR.
Box č. 2: Vybrané definice dobrovolnictví v mezinárodním kontextu.

Přílohy

Příloha 1, Manuál k zařazení dobrovolnické práce mezi oblasti a typové činnosti
Příloha 2: Různé přístupy k vymezení oblastí dobrovolnictví
Příloha 3: Příklady dobrovolnických činností v jednotlivých kategoriích podle manuálu ILO, specifické činnosti
Příloha 4: Dotazník k projektu Česko s dobrovolnictvím počítá
Příloha 5 Grafické znázornění vybraných odpovědí dotazníkového šetření
Příloha 6 Otázky k polostrukturovaným rozhovorům
Příloha 7: Ekonomická hodnota dobrovolnictví v závěrečných pracích

Příloha 1, Manuál k zařazení dobrovolnické práce mezi oblasti a typové činnosti

V této části naleznete základní přehled jednotlivých oblastí dobrovolnictví tak, jak jsou nastaveny v aplikaci Dobrometr. Tyto informace by měly uživatelům aplikace pomoci ke správnému přiřazení svých činností. Jednotlivé oblasti a význam dobrovolnictví v nich jsou blíže popsány v hlavní části zprávy (kapitola 4.4 Kategorie dobrovolnických činností v aplikaci Dobrometr). Je možné, že daná dobrovolnická činnost bude naplňovat znaky dvou či více oblastí. V tomto případě vybíráme takovou oblast, která je pro daný dobrovolnický program dominantní (z hlediska dobrovolnické organizace).

Bylo zvoleno následujících 9 **oblastí dobrovolnictví:**

A. **Péče o zdraví** – péče o zdraví v zdravotnických zařízeních, kde dobrovolníci nenahrazují placený personál, ale doplňují jej; pomoc osobám se zdravotními omezeními; aktivity zaměřené na zdravý životní styl.

B. **Sociální péče** – aktivity zaměřené na pomoc jednotlivcům, skupinám a komunitám při uspokojování objektivně uznaných hmotných, psychických i sociálních potřeb, na pomoc při adaptaci na sociální prostředí a prevenci v této oblasti. Cílovou skupinou jsou děti, rodiny, senioři, osoby se zdravotním postižením, osoby společensky nepřizpůsobivé a další skupiny, např. menšiny.

C. **Rozvoj člověka** – aktivity zaměřené na rozvoj člověka a jeho lidského potenciálu, napříč věkovými kategoriemi. Patří sem aktivity zaměřené na rozvoj specifických skupin, jako jsou děti a mládež, senioři apod. Může se jednat o zájmové, osvětové či vzdělávací aktivity, stejně jako o aktivity zaměřené na duchovní rozměr života.

D. **Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva** – aktivity v oblasti zachovávání základních lidských práv, demokratických hodnot a společenský rozvoj prostřednictvím politické soutěže a občanského aktivismu.

E. **Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce** – aktivity zaměřené na prevenci, přípravu a řešení následků mimořádných událostí a humanitárních krizí, včetně rozvojových aktivit zasažených či méně rozvinutých regionů.

F. **Rozvoj místních komunit** – často označované jako komunitní dobrovolnictví, zahrnuje aktivity, jejichž primární cíl je rozvoj místních komunit, zušlechtění místního prostředí k životu a růst kvality života v těchto komunitách.

G. **Sport** – aktivity zaměřené na realizaci sportu pro všechny (vykonávání sportovních aktivit širší veřejností) a na realizaci sportovních akcí (včetně profesionálního sportu), typicky v organizačním zázemí.

H. **Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata** – aktivity zaměřené na péči a rozvoj krajiny, životního prostředí, udržitelný společenský rozvoj a ochranu zvířat.

I. **Kultura a ochrana památek** – aktivity zaměřené na ochranu, uchovávání a rozvoj kulturního dědictví, hmotného a nehmotného, na živou kulturu (např. ochotnická divadla) dobrovolníci v knihovnách, muzeích, galeriích.

Po výběru oblasti dobrovolnictví je třeba vybrat k daným dobrovolnickým činnostem kategorii dobrovolnických činností. Může se stát, že daný dobrovolník (nebo skupina dobrovolníků) budou vykonávat více dobrovolnických činností. V tomto případě, podobně jako u volby oblastí dobrovolnictví,

volíme takovou kategorii dobrovolnických činností, která v pracovních činnostech přesahuje (má dominantní charakter).

V návaznosti na klasifikaci CZ-ISCO bylo vybráno následujících devět **kategorií dobrovolnických činností**

1. **Dobrovolníci v managementu** – vykonávají klíčové činnosti v oblasti managementu, jako je plánování, formulování strategií a cílů a sledování jejich naplňování, (typicky členové správních rad, vedoucí představitelé organizací apod.).

2. **Dobrovolníci specialisté** – využívají odborné dovednosti, ke kterým je obvykle potřeba absolvování dlouhodobého výcviku či dosažení potřebného vzdělání, (typicky odborné poradenství napříč obory, mentoring, zpěv, herectví apod.).

3. **Dobrovolníci s nižší mírou specializace** – vykonávají odborné aktivity s nižší či střední mírou specializace, ke kterým není obvykle nutný speciální výcvik či trénink, (typicky jde o uskutečňování volnočasových aktivit pro ostatní, odborné služby spojené s ekonomikou a financemi, včetně fundraisingu, provádění duchovních aktivit a celá řada dalších).

4. **Dobrovolníci v administrativě** – obvykle pracují s informacemi, jejich evidencí, organizací a zpracováním, v tištěné, elektronické nebo ústní podobě, (typicky se jedná o sjednávání schůzek, kancelářské práce, práce s textovými editory, organizace výletů apod.).

5. **Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji** – vykonávají činnosti z oblasti služeb, včetně zajištění stravování, prodeje zboží, pomoci s dopravou nebo prevence proti požáru a protiprávnímu jednání, (typicky se jedná o prezentaci organizace na stánku, prodej při charitativním prodeji, registrace účastníků na akce, příprava a podávání jídel a nápojů, apod).

6. **Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé** – podílí se na přímé péči o zvířata, rostliny, zahrady a travnatá prostranství v jakékoliv podobě. Patří sem jak ochrana zvířat, tak jejich hospodářský chov a monitoring ohrožených zvířat v přírodě (typicky se jedná o pěstování ovoce a zeleniny, péči o zvířata na chov, rybaření apod.).

7. **Dobrovolní kumštýři a řemeslníci** – vykonávají specifické technické a praktické znalosti a dovednosti, typicky technického charakteru, v umělecké oblasti nebo v oblasti specializované gastronomie, (typicky opravy různého vybavení, odborné zpracování potravin, textilu či kovů, tvorba letáků a plakátů, apod).

8. **Dobrovolníci obsluhující větší zařízení** – využívají při své činnosti různá zařízení (automobily, motorové sekačky, motorové pily, šicí stroj apod.), je vyžadována určitá odbornost, (typicky jde o přepravu osob a materiálu, úprava venkovních i vnitřních prostor, sekání dřeva, úprava oděvů na šicím stroji apod.).

9. **Dobrovolníci při jednoduchých činnostech** – vykonávají jednoduché úkony různých typů, možné je využití ručních nástrojů a vyžadována může být i určitá míra fyzické síly, (typicky jde o úklidové práce, jednoduché úkony při přípravě jídel, nošení nákladů, obsluha šatny, balení a doplňování zboží, sběr a vynášení odpadků apod.).

Tuto logiku ilustruje níže uvedené schéma.

Schéma: Oblasti dobrovolnictví a typy dobrovolnických činností

		Typy dobrovolnických činnosti (1 až 9)								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Oblast dobrovolnictví (A až I)	A									
	B									
	C		x							
	D									
	E									z
	F									
	G					y				
	H									
	I									

Zdroj: sestaveno autory

Vysvětlivky:

A (Péče o zdraví), B (Sociální péče), C (Rozvoj člověka), D (Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva), E (Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce, F (Rozvoj místních komunit), G (Sport), H (Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata, I (Kultura a ochrana památek)
1 (Dobrovolníci v managementu), 2 (Dobrovolníci specialisté), 3 (Dobrovolníci s nižší mírou specializace), 4 (Dobrovolníci v administrativě), 5 (Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji), 6 (Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé), 7 (Dobrovolní kumštýři a řemeslníci), 8 (Dobrovolníci obsluhující větší zařízení), 9 (Dobrovolníci při jednoduchých činnostech).

Modelové situace zaznačené v tabulce

Modelová situace x (se souřadnicemi C2) tedy představuje oblast rozvoje člověka, kde daný dobrovolník vykonává činnost s vyšší mírou specializace. Může se jednat např. o oblast vzdělávání, kde se dobrovolník věnuje vysoce specializované lektorské činnosti (např. z oblasti finanční gramotnosti).

Modelová situace y (se souřadnicemi G5) představuje oblast sportu, kdy daný dobrovolník vykonává činnost v oblasti služeb. Může se jednat o pořádání běžeckého závodu, kde daný dobrovolník vykonává pořadatelskou činnost.
Modelová situace z (se souřadnicemi E9) představuje oblast mimořádných událostí, kdy daný dobrovolník vykonává jednoduché činnosti. Může se jednat o oblast povodní, kdy hlavní úkol dobrovolníka je odklízet naplaveniny z domácností zasažených povodněmi.

V následujícím textu tak budou blíže rozebrány jednotlivé typy dobrovolnických činností v návaznosti na oblastech dobrovolnictví. V logice výše uvedené tabulky tak bude nejprve představen řádek A (Péče o zdraví) a v něm všech devět typů dobrovolnické činností, poté řádek B (Sociální péče) a následně i další oblasti.

Jednotlivé obecné typy dobrovolnických činností budou v těchto přehledech přizpůsobeny specifikům jednotlivých oblastí, aby je co nejvíce reflektovaly. Přiřazování jednotlivých typů dobrovolnických činností by tak mělo být přesnější a jasnější. Obecné vymezení jednotlivých typů dobrovolnických činností naleznete v hlavní části zprávy (část 3.2 Kategorie dobrovolnictví v aplikaci Dobrometr).

Základem, a typologickou inspirací, sloužil vysvětlující text ke členění CZ-ISCO (Český statistický úřad, 2018). Kromě typologie členění CZ-ISCO v tomto dokumentu byly využity také některé obecné formulace, které byly přizpůsobeny dobrovolnictví. Podobně příklady činností v dokumentu ke členění CZ-ISCO byly využity jako jeden ze zdrojů při tvorbě příkladů dobrovolnických činností.

Péče o zdraví (A)

Dobrovolníci v managementu (A1)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na plánování, managementu, koordinaci a hodnocení celkové činnosti organizací nebo jejich organizačních jednotek, typicky dobrovolnických center, nebo organizací, které je zastřešují.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Formulování cílů dané organizaci, dobrovolnického centra, nebo jednotlivých oblastí v sociální a zdravotní oblasti. Dále potom formulace strategií, cílů a rozpočtů, jejich navrhování, projednávání a schvalování. Spolupráce na tvorbě a úpravě standardů a metodik z této oblasti, vyhodnocování dobrovolnického programu nebo jiných činností organizace. Spolupráce na strategickém i operativním řízení. Účast na zasedání správních rad a poradách vedení apod. Poznámka: činnosti v oblasti managementu, koordinace, či plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových činnostech v sociální a zdravotní oblasti. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podbíjecí se na managementu organizace, její části nebo dobrovolnického programu. Typicky na úrovni, kde dochází k vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, náboru zaměstnanců či dobrovolníků, výběru, volbě či jmenování statutárních zástupců apod.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolné členství ve správní radě (bez finanční odměny za účast); dobrovolné vedení neziskové organizace, její části, nebo neformálního uskupení; koordinátor dobrovolnického programu, který se podílí na tvorbě rozpočtů, cílů a organizačního uchopení dobrovolnického programu.

Dobrovolníci specialisté (A2)
Jedná se o dobrovolníky s relativní vyšší úrovní specializace, často za podmínky dlouhodobého odborného výcviku. Tito dobrovolníci jsou schopni v dobrovolnické práci schopni aplikovat odborné postupy, o těchto postupech vyučovat, případně rozšiřovat stávající objem znalostí.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Poskytování odborných služeb, ať již z oblasti psychologické, zdravotnické, právní, ekonomické, nebo z oblasti výpočetních technologií. Může se také jednat o tvorbu odborných koncepcí, nebo spolupráci na této tvorbě, vzdělávání osob se specifickými potřebami, poskytování duchovního vedení apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolnický supervizor; dobrovolnická krizová intervence; dobrovolnická canisterapeutická činnost dobrovolnická psychoterapeutická pomoc; dobrovolnický lektor osob se specifickými potřebami; odborné poradenství organizaci z oblasti péče o zdraví (právní, ekonomické, v oblasti lidských zdrojů, IT, apod.); dobrovolnická účast experta mimo svoji ziskovou či zaměstnaneckou činnost na tvorbě koncepcí (komunitních plánů sociálních služeb, různých strategií apod.); odborné poradenství v oblasti zdravého životního stylu.

Dobrovolníci s nižší mírou specializace (A3)
Dobrovolníci v této kategorii vykonávají odborné aktivity v oblasti péče o zdraví s nižší či střední mírou specializace. Typickým příkladem je vyplňování volného času pacientů zdravotnických zařízení. Tyto činnosti vyžadují jistou míru znalostí a dovedností, obvykle však nevyžadující dlouhodobý speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci jsou zpravidla proškoleni a je jim přidělen koordinátor dobrovolníků, běžné jsou také pravidelné supervize.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Volnočasové aktivity v oblasti péče o zdraví, účast na organizaci a realizaci sportovních akcí zaměřených na péči o zdraví. Konkrétní činnosti jsou potom voleny v závislosti na zdravotním a psychosociálním stavu příjemců dobrovolnické činnosti a možnostech dobrovolníků. Typicky se jedná o povídání a naslouchání, čtení, zpěv, hraní her, vycházky a výlety apod. Poznámka: dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Činnosti zaměřené na vyplňování volného času, např. dobrovolník v nemocnici; přednášející na osvětové akci z oblasti zdravého životního stylu.

Dobrovolníci v administrativě (A4)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle pomáhají neziskové organizaci působící v oblasti péče o zdraví. Může se jednat o evidenci dobrovolnické činnosti, shromažďování informací související s dobrovolnickým programem, proplácení cestovného dobrovolníkům, organizací cest a výletů, sjednávání schůzek s dobrovolníky, organizace supervizí apod.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje jednoduché úkony s počítačem, přípravu dokumentů a prezentací, tisk dokumentů a jejich kopírování, telefonickou a mailovou komunikaci s dobrovolníky, organizaci setkání s dobrovolníky, plánování, supervizí apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolník v administrativě v neziskové organizaci v oblasti péče o zdraví; Administrativní dobrovolník v Klubu zdraví, podílející se na organizaci akcí; Koordinátor dobrovolnického programu, který se nepodílí na vedení dobrovolnického programu nebo organizace,

a jeho hlavní náplň je koordinace dobrovolnických aktivit, vedení administrativy apod.

Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji (A5)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na poskytování různých typů služeb v oblasti péče o zdraví, ať již ve zdravotnických zařízeních, nebo v rámci osvětových akcí typu dny zdraví, včetně prodeje zboží v charitativních obchůdcích a charitativních burzách, případně pomáhají s dopravou klientů sociálních služeb (např. na výlety).
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Prodej zboží v charitativních obchůdcích a na charitativních burzách, obsluha pokladen a pokladniček (u sbírek) prezentace programu či organizace na infostánku, komunikaci s lidmi na akcích pro veřejnost, registrace návštěvníků a účastníků benefičních akcí, příprava a podávání jídel a nápojů na akcích pro veřejnost, včetně ochutnávek zdravé stravy, účast na charitativních módních přehlídkách zaměřených na oblast péče o zdraví jako modelové či manekýny, dobrovolnické herectví při dobročinných představeních na podporu organizací či projektů z oblasti péče o zdraví, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Obsluha charitativního obchůdku, který podporuje organizaci či projekt ze sociální či zdravotnické oblasti, účast na infostánku (např. na veletrhu dobrovolnických příležitostí, dnech zdraví, apod.), asistence při měření tlaku na dnech zdraví, příprava a podávání nápojů na akcích na podporu zdravého životního stylu (např. ochutnávky), model/ka či manekýn/ka charitativní módní přehlídce zaměřené na podporu organizací či projektů z oblasti péče o zdraví, příprava a realizace charitativního či osvětového hereckého představení zaměřené na podporu organizace z oblasti péče o zdraví.

Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé (A6)
Dobrovolníci v této kategorii se obvykle věnují údržbě zahrad a travnatých ploch v organizacích v oblasti péče o zdraví. Může se jednat také o péči o domácí zvířata v těchto organizacích, nebo o pomoc při péči o ně.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje zušlechťování venkovních ploch v zařízeních oblasti péče o zdraví, kde by mohli pacienti trávit volný čas, práce na zahrádkách v těchto organizacích, sázení a zalévání květin, sekání trávy (ručními nástroji nebo elektrickými sekačkami, krmení zvířat v těchto zařízeních apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Sekání trávy v areálu nemocnice apod. za využití ručních nástrojů nebo elektrické sekačky; úprava květinových záhonků v zařízení v oblasti péče o zdraví; péče o rybičky v akváriu v domově pro seniory.

Dobrovolní kumštýři a řemeslníci (A7)
Dobrovolníci v této kategorii obvykle využívají specifické technické a praktické znalosti a dovednosti ke zvyšování kvality služeb organizací v oblasti péče o zdraví, a tím ke zvyšování kvality života klientů a pacientů těchto organizací. Tito dobrovolníci by měli mít určitou úroveň odbornosti, chápat organizaci práce a rozumět používaným materiálům a nástrojům, stejně jako smyslu a charakteru výsledného výstupu. Mohou se podílet na opravě částí budov organizací zdravotní a sociální péče (v

oblasti sádrování, malování apod.), ale také provádět grafické práce jako jsou letáčky a plakáty, které zvou veřejnost na tematické akce, nebo které slouží k náboru dobrovolníků. Dále mohou zhotovovat fotodokumentaci, tyto fotografie třídit a upravovat, vyrábět výrobky z různých materiálů (dřevo, kov, textil apod.). Jejich dobrovolnická práce je vykonávána ručně, eventuálně za využití nástrojů na snížení fyzické námahy či zkrácení času pro splnění úkolu.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Malování vnitřních prostor, pomoc při stavbě budov či jejich částí (za asistence odborných pracovníků), manipulace se stánky na akcích pro veřejnost, stěhování nábytku a vybavení, oprava zdravotnických pomůcek, dále oprava hudebních nástrojů v organizacích v oblasti péče o zdraví, či jejich ladění, výroba uměleckých předmětů ze dřeva, hlíny a jiných materiálů, které jsou následně prodávány na charitativních akcích, vyšívání, pletení, pečení buchet, koláčů a sušenek a jiných specializovaných pokrmů, včetně ukázek zdravých alternativ na akce pro veřejnost, příprava kompotů a džusů na akce v sociální a zdravotní oblasti, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Malování vnitřních prostor; lakování venkovního altánků; grafické práce na letáček k náboru dobrovolnictví; příprava stánků na akce pro veřejnost; dotahování a čištění zdravotnických pomůcek v domácím hospici; výroba uměleckých předmětů k prodeji na charitativních akcích; příprava ochutnávky na akci o zdravém životním stylu

Dobrovolníci obsluhující větší zařízení (A8)
Tato skupina dobrovolníků při své dobrovolnické činnosti obsluhuje stroje či různá zařízení, např. automobily za účelem přepravy osob či nákladu, dále příklepovou vrtačku k drobným úpravám v organizacích v oblasti péče o zdraví, motorovou sekačku na trávu při sekání trávy v areálu těchto organizací, šicí stroj na výrobu předmětů pro charitativní prodej apod. Je tak třeba, aby tito dobrovolníci měli jistou odbornost, typicky pramenící ze svého vzdělání, koníčku, či zaměstnání, která se však přímo netýká dobrovolnické činnosti.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Přeprava jiných osob a materiálu dopravními prostředky, spolupráce při úpravách venkovních i vnitřních prostor a stavbách organizací v oblasti péče o zdraví, sekání trávy motorovou sekačkou v areálech těchto organizací, úprava oděvů za využití šicího stroje apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Přeprava osob a materiálu na osvětovou akci z oblasti péče o zdraví; sekání trávy motorovou sekačkou v areálu zdravotnického zařízení; výroba předmětů na šicím stroji za účelem charitativního prodeje.

Dobrovolníci při jednoduchých činnostech (A9)
Dobrovolníci v této kategorii provádí jednoduché a rutinní úkony, které obvykle vyžadují využití ručních nástrojů a často také určitou míru fyzické síly.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Úklidové práce v organizacích péče o zdraví jako je zametání venkovních prostor, čištění podlahových krytin, mytí oken, mytí nádobí, dále potom činnosti při jednorázových akcí pro klienty nebo naopak pro veřejnost, jako je provádění jednoduchých úkonů při přípravě jídel, obsluha šatny. Dále se může jednat o pomoc při balení dárků pro dobrovolníky z oblasti

péče o zdraví, pomoc ve skladu, nošení břemen, a jiné fyzicky náročnější práce ve venkovních prostorách těchto organizací (např. katrování, převážení štěrku apod.) Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: umývání oken; utírání podlahy; stěhování a přenášení břemen; venkovní práce (katrování apod.); obsluha šatny na akcích pro veřejnost; balení dárků pro dobrovolníky.

Sociální péče (B)

Dobrovolníci v managementu (B1)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na plánování, managementu, koordinaci a hodnocení celkové činnosti organizací nebo jejich organizačních jednotek, typicky dobrovolnických center, nebo organizací, které je zastřešují.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Formulování cílů dané organizaci, dobrovolnického centra, nebo jednotlivých oblastí v sociální a zdravotní oblasti. Dále potom formulace strategií, cílů a rozpočtů, jejich navrhování, projednávání a schvalování. Spolupráce na tvorbě a úpravě standardů a metodik z této oblasti, vyhodnocování dobrovolnického programu nebo jiných činností organizace. Spolupráce na strategickém i operativním řízení. Účast na zasedáních správních rad a poradách vedení apod. Poznámka: Činnosti v oblasti managementu, koordinace, či plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových činnostech v sociální a zdravotní oblasti. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podbíjecí se na managementu organizace, její části nebo dobrovolnického programu. Typicky na úrovni, kde dochází k vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, náboru zaměstnanců či dobrovolníků, výběru, volbě či jmenování statutárních zástupců apod.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolné členství ve správní radě (bez finanční odměny za účast); dobrovolné vedení neziskové organizace, její části, nebo neformálního uskupení; koordinátor dobrovolnického programu, který se podílí na tvorbě rozpočtů, cílů a organizačního uchopení dobrovolnického programu.

Dobrovolníci specialisté (B2)
Jedná se o dobrovolníky s relativní vyšší úrovní specializace, často za podmínky dlouhodobého odborného výcviku. Tito dobrovolníci jsou schopni v dobrovolnické práci schopni aplikovat odborné postupy, o těchto postupech vyučovat, případně rozšiřovat stávající objem znalostí.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Poskytování odborných služeb, ať již z oblasti psychologické, zdravotnické, právní, ekonomické, nebo z oblasti výpočetních technologií. Může se také jednat o tvorbu odborných koncepcí, nebo spolupráci na této tvorbě, vzdělávání osob se specifickými potřebami, poskytování duchovního vedení apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolnický supervizor; dobrovolnická krizová intervence; dobrovolnická psychoterapeutická pomoc; dobrovolnický lektor osob se specifickými potřebami; odborné poradenství organizaci z oblasti sociální péče (právní, ekonomické, v oblasti lidských zdrojů, IT apod.); dobrovolnická účast experta mimo svoji ziskovou či zaměstnaneckou činnost na tvorbě

koncepcí (komunitních plánů sociálních služeb, různých strategií apod.).

Dobrovolníci s nižší mírou specializace (B3)
Dobrovolníci v této kategorii vykonávají odborné aktivity v oblasti sociální péče s nižší či střední mírou specializace. Typickým příkladem je vyplňování volného času klientů sociálních služeb. Tyto činnosti vyžadují jistou míru znalostí a dovedností, obvykle však nevyžadující dlouhodobý speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci jsou zpravidla proškoleni a je jim přidělen koordinátor dobrovolníků, běžné jsou také pravidelné supervize.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Volnočasové aktivity v oblasti sociální péče, účast na organizaci a realizaci sportovních akcí zaměřených na klienty sociálních služeb. Konkrétní činnosti jsou potom voleny v závislosti na zdravotním a psychosociálním stavu příjemců dobrovolnické činnosti a možnostech dobrovolníků. Typicky se jedná o povídání a naslouchání, čtení, zpěv, hraní her, vycházky a výlety apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Činnosti zaměřené na vyplňování volného času, např. dobrovolník v ústavu sociální péče, dobrovolník v hospici, dobrovolník v domově pro seniory, dobrovolník v domácnosti.

Dobrovolníci v administrativě (B4)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle pomáhají neziskové organizaci působící v oblasti sociální péče s administrativou. Může se jednat o evidenci dobrovolnické činnosti, shromažďování informací související s dobrovolnickým programem, proplácení cestovného dobrovolníkům, organizací cest a výletů, sjednávání schůzek s dobrovolníky, organizace supervizí apod.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Jednoduché úkony s počítačem, přípravu dokumentů a prezentací, tisk dokumentů a jejich kopírování, telefonickou a mailovou komunikaci s dobrovolníky, organizaci setkání s dobrovolníky, plánování, supervizí apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolník v administrativě v neziskové organizaci v oblasti sociální péče; koordinátor dobrovolnického programu, který se nepodílí na vedení dobrovolnického programu nebo organizace, jeho hlavní náplň je koordinace dobrovolnických aktivit, vedení administrativy apod.

Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji (B5)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na prodej zboží v charitativních obchůdcích a charitativních burzách, případně pomáhají s dopravou klientů sociálních služeb (např. na výlety).
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Prodej zboží v charitativních obchůdcích a na charitativních burzách, obsluha pokladen a pokladniček (u sbírek) prezentace programu či organizace na infostánku, organizování cestování a doprovod klientů sociálních služeb na cestách, průvodcovství klientů sociálních služeb po městě či památkách, kadeřnické práce a poskytování kosmetických služeb pro klienty sociálních služeb (např. seniory, bezdomovce, apod.), registrace návštěvníků a účastníků benefičních akcí, příprava a podávání jídel a nápojů klientům sociálních služeb, účast na charitativních módních přehlídkách zaměřených na sociální nebo zdravotní oblast jako modelové či manekýny, dobrovolnické herectví při dobročinných představeních na podporu organizací či projektů

z oblasti sociální péče, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Obsluha charitativního obchůdku, který podporuje organizaci či projekt z oblasti sociální péče; účast na infostánku (např. na veletrhu dobrovolnických příležitostí; doprovod klientů sociálních služeb na výlet; kadeřnické práce pro klienty sociálních služeb; příprava a podávání nápojů klientům sociálních služeb; model/ka či manekýn/ka charitativní módní přehlídce zaměřené na podporu organizací či projektů ze sociální či zdravotní oblasti; příprava a realizace charitativního či osvětového hereckého představení zaměřené na podporu sociální nebo zdravotní oblasti.

Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé (B6)
Dobrovolníci v této kategorii se obvykle věnují údržbě zahrad a travnatých ploch v organizacích v oblasti sociální péče. Může se jednat také o péči o domácí zvířata v těchto organizacích, nebo o pomoc při péči o ně.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Zušlechťování venkovních ploch v zařízeních sociální péče, kde by mohli klienti trávit volný čas, práce na zahrádkách v těchto organizacích, sázení a zalévání květin, sekání trávy (ručními nástroji nebo elektrickými sekačkami, krmení zvířat v těchto zařízeních apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Sekání trávy v domově pro seniory (ústavu sociální péče apod.), za využití ručních nástrojů nebo elektrické sekačky; úprava květinových záhonků v zařízení sociální péče; péče o rybičky v akváriu v domově pro seniory.

Dobrovolní kumštýři a řemeslníci (B7)
Dobrovolníci v této kategorii obvykle využívají specifické technické a praktické znalosti a dovednosti ke zvyšování kvality služeb organizací v oblasti sociální péče, a tím ke zvyšování kvality života klientů těchto organizací. Tito dobrovolníci by měli mít určitou úroveň odbornosti, chápat organizaci práce a rozumět používaným materiálům a nástrojům, stejně jako smyslu a charakteru výsledného výstupu. Mohou se podílet na opravě částí budov organizací sociální péče (v oblasti sádrování, malování apod.), ale také provádět grafické práce jako jsou letáčky a plakáty, které zvou veřejnost na tematické akce, nebo které slouží k náboru dobrovolníků. Dále mohou zhotovovat fotodokumentaci, tyto fotografie třídit a upravovat, vyrábět výrobky z různých materiálů (dřevo, kov, textil apod.). Jejich dobrovolnická práce je vykonávána ručně, eventuálně za využití nástrojů na snížení fyzické námahy či zkrácení času pro splnění úkolu.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Malování vnitřních prostor, pomoc při stavbě budov či jejich částí (za asistence odborných pracovníků), manipulace se stánky na akcích pro veřejnost, stěhování nábytku a vybavení, oprava zdravotnických pomůcek, dále oprava hudebních nástrojů v organizacích v sociální nebo zdravotní oblasti či jejich ladění, výroba uměleckých předmětů ze dřeva, hlíny a jiných materiálů, které jsou následně prodávány na charitativních akcích, vyšívání, pletení, pečení buchet, koláčů a sušenek, příprava kompotů a džusů na akce v sociální a zdravotní oblasti, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.

Příklady dobrovolnických činností: Malování vnitřních prostor; lakování venkovního altánků; grafické práce na letáček k náboru dobrovolnictví; příprava stánků na akce pro veřejnost; dotahování a čištění zdravotnických pomůcek v domácím hospici; výroba uměleckých předmětů k prodeji na charitativních akcí; pečení buchet a koláčů na akce pro klienty.

Dobrovolníci obsluhující větší zařízení (B8)
Tato skupina dobrovolníků při své dobrovolnické činnosti obsluhuje stroje či různá zařízení, např. automobily za účelem přepravy klientů sociálních služeb na různé akce, dále příklepovou vrtačku k drobným úpravám v organizacích sociální péče, motorovou sekačka na trávu při sekání trávy v těchto organizacích, šicí stroj na výrobu předmětů pro charitativní prodej apod.). Je tak třeba, aby tito dobrovolníci měli jistou odbornost, typicky pramenící ze svého vzdělání, koníčku, či zaměstnání, která se však přímo netýká dobrovolnické činnosti.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Přeprava jiných osob a materiálu dopravními prostředky, spolupráce při úpravách venkovních i vnitřních prostor a stavbách organizací v sociální nebo zdravotní oblasti, sekání trávy motorovou sekačkou v areálech těchto organizací, úprava oděvů za využití šicího stroje apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Přeprava klientů sociálních služeb na výlet automobilem; sekání trávy motorovou sekačkou v areálu organizace z oblasti sociální péče; výroba předmětů na šicím stroji za účelem charitativního prodeje.

Dobrovolníci při jednoduchých činnostech (B9)
Dobrovolníci v této kategorii provádí jednoduché a rutinní úkony, které obvykle vyžadují využití ručních nástrojů a často také určitou míru fyzické síly.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Úklidové práce v organizacích v oblasti sociální péče jako je zametání venkovních prostor, čištění podlahových krytin, mytí oken, mytí nádobí, dále potom činnosti při jednorázových akcí pro klienty nebo naopak pro veřejnost, jako je provádění jednoduchých úkonů při přípravě jídel, obsluha šatny. Dále se může jednat o pomoc při balení dárků pro dobrovolníky z oblasti sociální péče, pomoc ve skladu, nošení břemen, a jiné fyzicky náročnější práce ve venkovních prostorách těchto organizací (např. katrování, převážení štěrku apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Umývání oken; utírání podlahy; stěhování a přenášení břemen; venkovní práce (katrování apod.); obsluha šatny na akcích pro veřejnost; balení dárků pro dobrovolníky.

Rozvoj člověka (C)

Dobrovolníci v managementu (C1)
Podíl na plánování, managementu, koordinaci a hodnocení celkové činnosti organizací nebo jejich organizačních jednotek zaměřených rozvoj člověka (dětí a mládeže, sociálně ohrožených skupin,

duchovní rozvoj apod.), typicky dobrovolnických center, církví a jejich místních jednotek (např. sborů a farností), organizací zaměřených na vzdělávání apod.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Formulování cílů dané organizace, dobrovolnického centra, vzdělávací organizace, církve nebo jejich místních jednotek (např. sborů a farností), apod. Dále potom formulace strategií, cílů a rozpočtů, jejich navrhování, projednávání a schvalování, formulování metodických postupů, pravidel, církevních řádů, apod., hodnocení naplňování cílů, strategií a rozpočtů organizaci či programů, vyhodnocování dobrovolnického programu nebo jiných činností organizace, spolupráce na strategickém i operativním řízení, účast na zasedáních správních rad a poradách vedení apod., účast na zasedáních správních orgánů a různých výborech, včetně výborů místních jednotek, spolupráce na organizování, plánování a managementu jednorázových nebo výročních akcí, včetně tvorby rozpočtů, cílů, koncepce, apod. Poznámka: Činnosti v oblasti managementu, koordinace, či plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových činnostech. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podbíjecí se na managementu církví a náboženských společností nebo jejich místních jednotek, kde dochází vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, volbě rozhodovacích orgánů apod.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolné členství ve správní radě nebo jiném správním orgánu (bez finanční odměny za účast); dobrovolné vedení neziskové organizace, její části, nebo neformálního uskupení; koordinátor dobrovolnického programu, který se podílí na tvorbě rozpočtů, cílů a organizačního uchopení dobrovolnického programu; hlavní vedoucí tábora; hlavní pořadatel akce; zastávání pozice vedoucího představitele místní jednotky církve (sbor, farnost); hospodář místní jednotky církve nebo náboženské společnosti, který se spolupodílí na rozhodování a tvoří rozpočty.

Dobrovolníci specialisté (C2)
Dobrovolníci v této kategorii vykonávají činnosti s relativně vyšší úrovní specializace, kterou získali na základě dlouhodobého odborného výcviku či studia. Jsou kompetentní aplikovat odborné postupy na konkrétní situace, vyučovat, provádět preventivní aktivity nebo aplikovat duchovní principy do běžných životních situací. Dále jde o odborné poradenství při pořádání akcí zaměřené na rozvoj člověka. V zásadě se jedná o využití znalostí a dovedností, ke kterým je třeba relativně vyšší míra specializace, a zpravidla také dlouhodobá a systematická příprava.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Poskytování odborných služeb (např. z oblasti práva, lidských zdrojů, ekonomiky a managementu, informačních technologií apod.) ve prospěch organizací z oblasti rozvoje člověka, dále potom poskytování duchovních poradenství a vedení, ať již formou konzultace vybraných problémů, nebo studia daných náboženství (např. studium Bible), případně přípravy na manželství, apod. Může se také jednat provádění analýz a výzkumných zpráv, spolupráce na tvorbě koncepcí a plánů, apod. Typickým příkladem je hudební přednes či zpěv. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolnická psychoterapeutická pomoc; dobrovolnický lektor dětí a mládeže se specifickými potřebami; odborné poradenství jednotlivcům, např. v oblasti pěstounské péče, dodržování práv dítěte; dobrovolník, na kterého se lidé zevnitř i vně církve mohou obracet se svými duchovními otázkami; dobrovolník provádějící kurzy Bible pro veřejnost; dobrovolníci věnující se zpěvu a hraní na hudební nástroje během bohoslužeb a duchovních akcí; dobrovolník provádějící přípravné kurzy pro snoubence do manželství; dobrovolník specialista

poskytující dané církvi či skupině odborné poradenství ze svého oboru.

Dobrovolníci s nižší mírou specializace (C3)
Dobrovolníci v této kategorii vykonávají odborné aktivity s nižší či střední mírou specializace. Tyto činnosti vyžadují jistou míru odbornosti, obvykle však nevyžadující dlouhodobý speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci zde provádí úkoly spojené s aplikací odborných koncepcí a na základě využití získaných znalostí, dovedností a zkušeností. Tyto činnosti jsou často nutné pro organizace bohoslužeb a duchovních akcí. Tyto činnosti vyžadují jistou míru odbornosti či zaškolení, obvykle však nevyžadující dlouhodobý speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci zde provádí technické a podobné úkoly spojené s aplikací odborných nebo uměleckých koncepcí, provozních metod, nebo ekonomických nástrojů. Typicky to jsou zvukaři, osvětlovači a jiní technici, ale i osoby podílející se na duchovním programu, uvádění bohoslužeb apod.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje účast na organizaci a realizaci volnočasových, sportovních, kulturních, vzdělávacích, preventivních a náboženských akcí zaměřených na rozvoj člověka. Zahrnuje realizaci náboženských aktivit v rámci bohoslužeb, včetně duchovních promluv, čtení z duchovních spisů a kaplanské služby, poskytování technické podpory pro realizaci bohoslužeb a duchovních akcí apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Vedoucí zájmového kroužku (např. kroužek pohybových her nebo, keramiky); dobrovolnický mentor (např. Pět 5); spolupořadatel akce pro děti a mládež; dobrovolník ve vězeňské kaplanské službě; osoba uvádějící bohoslužbu či duchovní akci; zvukař při bohoslužbě či duchovní akci.

Dobrovolníci v administrativě (C4)
Popis kategorie: Dobrovolníci v této oblasti obvykle pracují s dokumentací a obecně s informacemi, které vyhledávají, evidují, organizují, ukládají a zpracovávají dle potřeb organizace pracující s dětmi a mládeží. Dále mohou provádět různé úkoly spojené s peněžními operacemi, organizací cest a výletů, sjednávání schůzek apod. Zpravidla se jedná o dokumentaci související s organizací vzdělávacích akcí, místních duchovních společenství, vedení sborů a jiných místních jednotek, administrativní činnosti při organizaci různých akcí apod. Co do činnosti se může jednat o zhotovování zápisů z organizačních schůzek, vedení informací o členech společenství, agendy ochrany osobních informací apod. Dále mohou provádět různé úkoly spojené s peněžními operacemi, mohou tedy vykonávat činnost pokladníků či hospodářů, organizací cest a výletů, sjednávání setkání apod.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Jednoduché úkony s počítačem, včetně používání textových editorů, úpravy textových dokumentů, vytváření prezentací, tabulek, tisk a kopírování a ostatní administrativní činnosti, jako je evidence dokumentů, odesílání pošty apod., což se týká organizace z oblasti rozvoje člověka, vlastní duchovní činnosti v rámci duchovního společenství, ale také činností zaměřených vně tohoto společenství. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolník v administrativě v organizaci pracující s dětmi a mládeží; koordinátor dobrovolníků, který se nepodílí na vedení dobrovolnického programu nebo organizace; tajemník místního duchovního společenství; administrativa při přípravě evangelizačních akcí pro veřejnost; dobrovolný administrátor korespondenčního kurzu pro veřejnost; dobrovolný správce GDPR v místním duchovním společenství.

Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji (C5)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na zajištění stravování na akcích zaměřených na rozvoj člověka, asistují s dopravou osob se sníženou schopností na tyto akce, pomáhají na charitativních sbírkách či burzách nebo vykonávají pořadatelskou službou na těchto akcích, včetně duchovních akcí. Dále potom vykonávají prevencí proti požáru a protiprávnímu jednání, na osobní a ochranné služby související s dopravou, provozem, stravováním, osobní péčí s ohledem na věk dětí a specifika těchto činností u občanů mladších 18 let apod.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Komunikace s lidmi na stáncích, vybírání finančních prostředků v rámci sbírek, prodej předmětů v charitativních burzách, doprovod či odvoz osob se sníženou schopností za účelem účasti na akce s tématikou rozvoje člověka, příprava a podávání občerstvení na těchto akcích, dobrovolnické herectví jako součást duchovních akcí, organizování cestování a doprovod na cestách, registrace návštěvníků akcí, příprava a podávání jídel a nápojů, včetně servírování jídla a pití, obsluha pokladen, výběr financí do pokladniček, účast na charitativních módních přehlídkách jako modelové či manekýny, dobrovolnické herectví, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Obsluha charitativního obchůdku, který podporuje organizaci či projekt zaměřený na děti a mládež; účast na infostánku (např. na veletrhu volnočasových aktivit); doprovod dětí na výlet; příprava a podávání nápojů dětem na různých akcích; účast na charitativní módní přehlídce zaměřené na podporu organizací či projektů zaměřených na děti a mládež jako model/ka či manekýn/ka; příprava a realizace charitativního či osvětového hereckého představení zaměřené na podporu dětí a mládeže; dobrovolník připravující občerstvení na akce pro veřejnost s duchovní tématikou; dobrovolník asistující handicapovaným na duchovních akcích; dobrovolník vybírající peníze na akcích s duchovní tematikou; dobrovolník hrající ve scénce, která je součástí duchovní akce; dobrovolník na stánku na Noci kostelů.

Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé (C6)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na přímé péči o zvířata, rostliny, zahrady a travnatá prostranství v jakékoliv podobě. Zejména se jedná o zahrady, rostliny či zvířata v majetku organizací zaměřených na rozvoj člověka. Tyto prostory, zahrady a venkovní prostranství mohou být přístupné veřejnosti, ať již volně, či návštěvníkům akcí, kteří se v daných prostorách odehrávají.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Přímou péči o zvířata, která vyžaduje nižší nebo střední úroveň odbornosti, jako je krmení zvířete v majetku místního společenství, setkání trávy na daném pozemku, sázení květin, pěstování ovoce či zeleniny, sekání trávy (ručními nástroji nebo elektrickými sekačkami) a péče o zahrady a zahrady, sázení květin a stromů, apod., včetně zušlechťování venkovních ploch, kde mohou děti a mládež trávit volný čas. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Sekání trávy v okolí klubovny za využití ručních nástrojů nebo menší elektrické sekačky; úprava květinových záhonů u dětského hřiště péče o rybičky v akváriu v klubovně; sekání trávy na zahradě místního sboru či farnosti; sázení květin na zahradě místního sboru či farnosti a péče o ně; sklízení ovoce na stromech náležející k místnímu sboru či farnosti.

Dobrovolní kumštýři a řemeslníci (C7)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle využívají specifické technické a praktické znalosti a dovednosti pro potřeby organizací z oblasti rozvoje člověka, jeho nemovitého majetku a organizaci a akcí. Jedná se např. o tvorbu letáčků a plakátů na duchovní akce, pořizování fotografií z duchovních akcí a jejich úprava. Dále se může jednat o opravy budov a jejich částí, opravy kancelářského vybavení, výrobu předmětů z textilu a jiných materiálů, manipulace se stánky na akcích pro veřejnost, stěhování nábytku a vybavení. Jejich dobrovolnická práce je vykonávána ručně, eventuálně za využití nástrojů na snížení fyzické námahy či zkrácení času pro splnění úkolu. Tito dobrovolníci musí chápat organizaci práce a rozumět používaným materiálům a nástrojům, stejně jako smyslu a charakteru výsledného výstupu.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Tvorbu grafických výstupů na pozvánky a plakáty, malování vnitřních prostor církevních budov, pomoc při stavbě těchto budov či jejich částí (za asistence odborných pracovníků), jednoduché práce se dřevem a dalšími materiály, manipulace se stánky na akcích pro veřejnost, stěhování nábytku a vybavení, oprava hudebních nástrojů či jejich ladění, výroba uměleckých předmětů ze dřeva, hlíny a jiných materiálů, vyšívání, pletení, pečení buchet, koláčů a sušenek, příprava kompotů a džusů, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Malování vnitřních prostor; lakování venkovních altánků; grafické práce na propagačních materiálech organizace; příprava stánků na akce pro veřejnost; výroba uměleckých předmětů k prodeji na charitativních akcí; pečení buchet a koláčů na akce; dobrovolník grafik při tvorbě letáčků a pozvánek na duchovní akce; dobrovolník při stavebních úpravách církevních prostor; pečení buchet jako součást občerstvení na akcích s duchovní tematikou; oprava či ladění hudebních nástrojů v bohoslužebných prostorech; příprava stánků na akcích pro veřejnost.

Dobrovolníci obsluhující větší zařízení (C8)
Tato skupina dobrovolníků při své dobrovolnické činnosti obsluhuje stroje či různá zařízení, jako jsou automobily za účelem přepravy jiných osob na akce (včetně bohoslužeb), nebo příklepové vrtačky, či míchačky při stavebních úpravách náboženských prostor, šicí stroje pro výrobu drobných předmětů pro charitativní prodej či úpravu oděvů, motorové sekačky na trávu nebo motorové pily pro úpravu venkovních prostor okolo církevních budov apod. K vykonávání tohoto typu dobrovolnictví je třeba, aby tito dobrovolníci měli jistou odbornost, typicky pramenící ze svého vzdělání, koníčku, či zaměstnání.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Přepravu jiných osob a materiálu, spolupráce při úpravách venkovních i vnitřních prostor a stavbách v organizacích z oblasti rozvoje člověka, včetně sekání trávy motorovou sekačkou, sekání dřeva či kácení stromů, dále potom úpravu oděvů za využití šicího stroje apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Přeprava dětí a mládeže na výlet nebo akci; sekání trávy motorovou sekačkou v areálu organizace pracující s dětmi a mládeží; výroba předmětů na šicím stroji za účelem charitativního prodeje nebo karnevalu či divadelního vystoupení; rozvor starších lidí či handicapovaných autem na akce s duchovní tematikou; úprava křovin na církevním pozemku pomocí odborného vybavení; tvorba dekorací či kostýmů (pomocí šicího stroje) na divadelní představení, které je součástí duchovní akce.

Dobrovolníci při jednoduchých činnostech (C9)
Dobrovolníci v této kategorii provádí jednoduché a rutinní úkony, které obvykle vyžadují využití ručních nástrojů a často také určitou míru fyzické síly.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje úklidové práce jako je čištění podlahových krytin, mytí oken v organizacích, sběr odpadků a jejich vynášení apod., zametání venkovních prostor, odklízení sněhu v areálu duchovních budov, dále potom různé činnosti při přípravě a realizaci akcí (včetně pravidelných akcí) jako je mytí nádobí, provádění jednoduchých úkonů při přípravě jídel, obsluha šatny. U charitativních sbírek a burz za duchovním účelem to může být i nošení zavazadel a nákladů, balení a vybalování výrobků, doplňování zboží, skladnické práce apod. Dále se může jednat o praní a žehlení prádla, např. křestních či bohoslužebných rouch. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Umývání oken; utírání podlahy; stěhování a přenášení břemen; venkovní práce (katrování apod.); obsluha šatny na akcích pro veřejnost balení dárků pro dobrovolníky; odklízení sněhu před církevní budovou; mytí oken a jiný úklid bohoslužebných prostor; praní křestních rouch a jiných oděvů souvisejících s duchovními obřady; mytí nádobí na akcích s duchovní tématikou

Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva (D)

Dobrovolníci v managementu (D1)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na plánování, managementu, koordinaci a hodnocení celkové činnosti organizací nebo jejich organizačních jednotek.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Formulování cílů dané organizaci či jejich programů, jejích strategií, rozpočtů apod., formulace standardů kvality a metodik, hodnocení naplňování cílů, strategií a rozpočtů organizaci či programů, včetně hodnocení výkonnosti organizací, operativní řízení organizací, účast na zasedání správních rad apod. Poznámka: Činnosti v oblasti managementu, koordinace, či plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových činnostech. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podílející se na managementu organizací nebo jejích složek, kde dochází k vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, náboru zaměstnanců či dobrovolníků, výběru, volbě či jmenování statutárních zástupců apod.
Příklady dobrovolnických činností: Členství ve správních radách lidskoprávních organizacích; vedení projektu či aktivity zaměřené na dodržování lidských práv; účast na vedení prezidentské kampaně občanského kandidáta.

Dobrovolníci specialisté (D2)
Dobrovolníci v této oblasti rozšiřují stávající objem znalostí, aplikují různé odborné koncepty a teorie, vyučují o nich nebo tyto činnosti kombinují.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Poskytování odborných právních služeb sociálně znevýhodněným osobám, odborné poradenství lidskoprávním organizacím v různých oborech (nejen právo, ale i lidské zdroje, ekonomika a management, informační technologie a další), provádění analýz a výzkumných zpráv, tvorbu koncepcí, výuku a lektorství na různých stupních vzdělávání.

Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Lektor v oblasti dodržování lidských práv; provádění analýz a podkladových materiálů pro lidskoprávní organizace a iniciativy; tvorba návrhu koncepce petiční kampaně.

Dobrovolníci s nižší mírou specializace (D3)
Dobrovolníci v této kategorii vykonávají odborné aktivity s nižší či střední mírou specializace. Tyto činnosti vyžadují jistou míru odbornosti, obvykle však nevyžadující dlouhodobý speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci zde provádí technické a podobné úkoly spojené s aplikací odborných koncepcí, provozních metod, nebo ekonomických nástrojů.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Účast na organizaci a realizaci akcí a happeningů na podporu dodržování lidských práv či rozvoje demokracie, odborné služby spojené s ekonomikou a financemi, odborné činnosti při výzkumech a analýzách apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Organizace happeningů a akcí na podporu demokracie či dodržování lidských práv; organizace a provádění petičních akcí; vyúčtování akcí a vedení jejich ekonomické agendy; vykonávání odborných činností při analýzách a výzkumech.

Dobrovolníci v administrativě (D4)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle pracují s dokumentací a obecně s informacemi, které vyhledávají, evidují, organizují, ukládají a zpracovávají. Dále mohou provádět různé úkoly spojené s peněžními operacemi, organizací cest a výletů, sjednávání schůzek apod.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Jednoduché úkony s počítačem, včetně používání textových editorů, vytváření prezentací, tabulek apod., dále potom obsluhu tiskáren a kopírek, zadání údajů do počítače, asistentské administrativní činnosti a jinou administrativu jako je zakládání dokumentů, odesílání pošty apod., sjednávání schůzek, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Administrativní výpomoc v lidskoprávní organizaci; administrativa petičních akcí či volebních kampaní.

Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji (D5)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na různých typů služeb v této oblasti, včetně zajištění stravování účastníků akcí, pomoci s dopravou nebo provozem, prodejem zboží.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Prodej zboží v charitativních obchůdcích a na charitativních burzách zaměřených na podporu lidských práv či rozvoj demokracie, prezentace programu či organizace na infostánku, registrace návštěvníků a účastníků na akcích na podporu lidských práv a rozvoje demokracie, příprava a podávání jídel a nápojů pro účastníky či dobrovolníky, včetně servírování jídla a pití, obsluha pokladen, výběr financí do pokladniček, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Prezentace organizace na stánku během akcí pro veřejnost;

Příprava občerstvení na akcích na podporu lidských práv; Prodej zboží v charitativním prodeji na podporu lidských práv; Výběr financí při sbírkách na podporu lidských práv či rozvoje demokratického procesu.

Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé (D6)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na přímé péči o zvířata, rostliny, zahrady a travnatá prostranství v jakékoliv podobě.
Náplň jejich práce v této oblasti obvykle zahrnuje: Péči o venkovní prostory organizací působící v oblasti lidských práv a rozvoje demokracie, případně o zvířata v těchto budovách či areálech. Typicky se jedná o činnost, která vyžaduje nižší nebo střední úroveň odbornosti, setkání trávy, sázení květin, pěstování ovoce či zeleniny, sekání trávy (ručními nástroji nebo elektrickými sekačkami) a péče o zahrady a zahrady, sázení květin a stromů apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Sekání trávy v areálu lidskoprávní organizace.

Dobrovolní kumštýři a řemeslníci (D7)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle využívají specifické technické a praktické znalosti a dovednosti pro opravy budov a jejich částí, opravy kancelářského vybavení, tvorba letáčků a plakátů, pořizování fotografií a jejich úprava, zpracování potravin, textilu a předmětů ze dřeva, kovu či jiných materiálů včetně uměleckých výrobků. Jejich dobrovolnická práce je vykonávána ručně, eventuálně za využití nástrojů na snížení fyzické námahy či zkrácení času pro splnění úkolu. Tito dobrovolníci musí chápat organizaci práce a rozumět používaným materiálům a nástrojům, stejně jako smyslu a charakteru výsledného výstupu.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Malování vnitřních prostor, pomoc při stavbě budov lidskoprávních či politických organizací či jejich částí (za asistence odborných pracovníků), jednoduché práce se dřevem a dalšími materiály, manipulace se stánky na akcích pro veřejnost, stěhování nábytku a vybavení, výroba uměleckých předmětů ze dřeva, hlíny a jiných materiálů, vyšívání, pletení a další aktivity za účelem charitativního prodeje, pečení buchet, koláčů a sušenek, příprava kompotů a džusů, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Pomocné stavební práce na budovách lidskoprávních organizací; výroba předmětů do charitativního prodeje.

Dobrovolníci obsluhující větší zařízení (D8)
Tato skupina dobrovolníků při své dobrovolnické činnosti obsluhuje stroje či různá zařízení (automobily za účelem přepravy jiných osob, vrtačka, motorová sekačka na trávu, motorová pila, míchačka, šicí stroj apod.). Je tak třeba, aby tito dobrovolníci měli jistou odbornost, typicky pramenící ze svého vzdělání, koníčku, či zaměstnání, která se však přímo netýká dobrovolnické činnosti.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Přepravu jiných osob a materiálu dopravními prostředky v souvislosti s činností na podporu lidských práv a demokratického procesu, spolupráce při úpravách

venkovních i vnitřních prostor a stavbách lidskoprávních nebo politických organizací, sekání trávy motorovou sekačkou, sekání dřeva či kácení stromů v těchto areálech, úprava oděvů za využití šicího stroje za účelem charitativního prodeje, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: řidič pomáhající s logistikou lidskoprávních akcí nebo akcí na podporu demokratického procesu; dobrovolník pomáhající s drobnými stavebními úkony za využití nástrojů jako je vrtačka apod.; dobrovolník upravující křoviny v areálu lidskoprávních organizací za využití speciálního vybavení.

Dobrovolníci při jednoduchých činnostech (D9)
Dobrovolníci v této kategorii provádí jednoduché a rutinní úkony, které obvykle vyžadují využití ručních nástrojů a často také určitou míru fyzické síly.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Úklidové práce jako je zametání venkovních prostor, čištění podlahových krytin, mytí oken v areálech lidskoprávních nebo politických organizací, mytí nádobí, provádění jednoduchých úkonů při přípravě jídel a obsluha šatny při akcích pro veřejnost, nošení zavazadel a nákladů, balení a vybalování výrobků, doplňování zboží a skladnické práce v charitativním prodeji, sběr odpadků a jejich vynášení, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Zametání venkovních i vnitřních prostor v areálech lidskoprávních organizací; uklízení po akcích pro veřejnost zaměřených na podporu lidských práv nebo rozvoj demokracie; obsluha šatny při akcích pro veřejnost zaměřených na podporu lidských práv nebo rozvoj demokracie.

Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce (E)

Dobrovolníci v managementu (E1)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na plánování, managementu, koordinaci a hodnocení celkové činnosti organizací nebo jejich organizačních jednotek.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Formulování cílů dané organizaci či jejich programů, jejích strategií, rozpočtů apod., formulace standardů kvality a metodik, hodnocení naplňování cílů, strategií a rozpočtů organizaci či programů, včetně hodnocení výkonnosti organizací, operativní řízení organizací, účast na zasedáních správních rad apod.[113] Činnosti v oblasti managementu, koordinace, či plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových činnostech. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podílející se na managementu organizací nebo jejích složek, kde dochází k vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, náboru zaměstnanců či dobrovolníků, výběru, volbě či jmenování statutárních zástupců apod. Poznámka: Činnosti v oblasti managementu, koordinace, či

[113] *V této oblasti je tato činnost specifická tím, že zpravidla probíhá v koordinaci s veřejnými orgány a ostatními neziskovými organizacemi, za účelem efektivnější pomoci a vyvarování se duplicitám. Specifičnost této kategorie také spočívá v tom, že zde dobrovolnická pomoc a pomoc organizací, které je vysílají, do značné míry vstupuje do záchrany zdraví a životů obyvatel. Je to dáno zejména různými typy dobrovolných záchranářů, první zdravotnické a psychosociální pomoci, ale i tím, že dobrovolnická činnost umožňuje neziskovým organizacím i místním komunitám efektivně reagovat na krize, připravovat se na ně a také je zvládat.*

plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových činnostech v sociální a zdravotní oblasti. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podílející se na managementu organizace, její části nebo dobrovolnickém programu, typicky na úrovni, kde dochází k vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, náboru zaměstnanců či dobrovolníků, výběru, volbě či jmenování statutárních zástupců apod.
Příklady dobrovolnických činností: Členství ve správních radách; humanitární koordinátor dané neziskové organizace či jeho zástupce podílející se na strategickém rozhodování; člen krizového týmu neziskové organizace podílející se na strategickém rozhodování.

Dobrovolníci specialisté (E2)
Dobrovolníci v této oblasti rozšiřují stávající objem znalostí, aplikují různé odborné koncepty a teorie, vyučují o nich nebo tyto činnosti kombinují.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Poskytování odborných záchranářských, zdravotnických nebo psychologických služeb směrem k zasaženým, poskytování odborných služeb neziskovým organizacím působící v této oblasti v různých oborech (právo, lidské zdroje, ekonomika a management, informační technologie a další), provádění analýz a výzkumných zpráv z oblasti mimořádných událostí, humanitární oblasti či rozvojové spolupráce, tvorba koncepcí rozvoje v dané oblasti, lektorství v oblasti mimořádných událostí, humanitárních krizí či rozvojové spolupráce, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Lektorství v oblasti mimořádných událostí, humanitárních krizí či rozvojové spolupráce, Dobrovolná lékařská či zdravotnická pomoc při mimořádných událostech či mezinárodních krizích; dobrovolní záchranáři; dobrovolní hasiči při zásahu (za určitých okolností, viz poznámka výše); krizová psychosociální pomoc odborné poradenství v oblasti lidských zdrojů směrem k organizaci vysílající dobrovolníky na povodně; provádění analýz a zhodnocení v oblasti mimořádných událostí.

Dobrovolníci s nižší mírou specializace (E3)
Dobrovolníci v této kategorii vykonávají odborné aktivity s nižší či střední mírou specializace. Tyto činnosti vyžadují jistou míru odbornosti, obvykle však nevyžadující dlouhodobý speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci zde provádí technické a podobné úkoly spojené s aplikací odborných koncepcí, provozních metod, nebo ekonomických nástrojů.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Účast na organizaci a realizaci osvětových či benefičních akcí; volnočasové aktivity pro zasažené nebo naopak pro dobrovolníky, odborné služby spojené s ekonomikou a financemi, odborné činnosti ve výzkumu apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Asistence lektorovi v oblasti mimořádných událostí, humanitárních krizí či rozvojové spolupráce; provádění volnočasových aktivit pro děti v uprchlických táborech; účast na analýze v oblasti mimořádných událostí; vedení ekonomiky dané iniciativy či projektu.

Dobrovolníci v administrativě (E4)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle pracují s dokumentací a obecně s informacemi, které vyhledávají,

evidují, organizují, ukládají a zpracovávají. Dále mohou provádět různé úkoly spojené s peněžními operacemi, organizací cest a výletů, sjednávání schůzek apod.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Jednoduché úkony s počítačem, včetně používání textových editorů, vytváření prezentací, tabulek apod., dále potom obsluhu tiskáren a kopírek, zadání údajů do počítače, asistentské administrativní činnosti a jinou administrativu jako je zakládání dokumentů, odesílání pošty apod. Dále potom sjednávání schůzek, vedení skladové evidence, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Vedení administrativy v případě mimořádné události; koordinace rozmístění dobrovolníků při povodních; skladník v humanitárním skladu; obsluha krizové linky v případě povodní

Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji (E5)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na zajištění stravování pro osoby dotčené krizí či mimořádnou událostí (zasažené i zasahující), či pro osoby podílející se na rozvojové spolupráci, pomoci s dopravou nebo provozem, prodejem zboží, dále potom prevencí proti požáru a protiprávnímu jednání, na osobní a ochranné služby související s dopravou, provozem, stravováním, osobní péčí, ochranou proti požáru a protiprávnímu jednání.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Prodej zboží v charitativních obchůdcích a na charitativních burzách, prezentace programu či organizace na infostánku, organizování cestování a doprovod na cestách, průvodcovství po městě či památkách, kadeřnické práce, poskytování kosmetických služeb, hlídkování na přechodech, příprava a podávání jídel a nápojů pro zasažené, pracovníky i dobrovolníky, včetně servírování jídla a pití, obsluha pokladen, výběr financí do pokladniček, obsluha telefonických linek (mimo odborného poradenství), apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Bezpečnostní dobrovolník; Dobrovolní hasiči při prevence mimořádných událostí; Prezentace organizace na infostánku při akcích pro veřejnost; Prodej zboží při charitativním prodeji; Příprava jídla a pití pro zasažené, pracovníky i dobrovolníky

Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé (E6)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na přímé péči o zvířata, rostliny, zahrady a travnatá prostranství v jakékoliv podobě. Patří sem jak ochrana zvířat, tak jejich hospodářský chov, monitoring ohrožených zvířat v přírodě.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Přímou péči o zvířata zasažená mimořádnou událostí, která vyžaduje nižší nebo střední úroveň odbornosti, úprava krajiny za účelem prevence či řešení následků mimořádné události jako setkání trávy, sázení květin, sekání trávy (ručními nástroji nebo elektrickými sekačkami), péče o zahrady a zahrady a sázení květin a stromů, případně tyto činnosti v budovách a areálech organizací, které se primárně věnují mimořádným událostem, humanitárním krizím a rozvojové spolupráci, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Péče o zvířata zasažená mimořádnou událostí; Úprava krajiny v rámci prevence mimořádných událostí; Úprava krajiny při řešení následků mimořádných událostí

Dobrovolní kumštýři a řemeslníci (E7)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle využívají specifické technické a praktické znalosti a dovednosti pro opravy budov a jejich částí, opravy kancelářského vybavení, oprava či úprava zdravotnických pomůcek, tvorba letáčků a plakátů, pořizování fotografií a jejich úprava, zpracování potravin, textilu a předmětů ze dřeva, kovu či jiných materiálů včetně uměleckých výrobků. Jejich dobrovolnická práce je vykonávána ručně, eventuálně za využití nástrojů na snížení fyzické námahy či zkrácení času pro splnění úkolu. Tito dobrovolníci musí chápat organizaci práce a rozumět používaným materiálům a nástrojům, stejně jako smyslu a charakteru výsledného výstupu.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Malování vnitřních prostor, pomoc při stavbě budov či jejich částí (za asistence odborných pracovníků), jednoduché práce se dřevem a dalšími materiály, a to jak při řešení mimořádné události, tak v budovách a areálech organizací působících primárně v této oblasti, dále potom manipulace se stánky na akcích pro veřejnost, stěhování nábytku a vybavení, výroba uměleckých předmětů ze dřeva, hlíny a jiných materiálů pro účely charitativního prodeje, dále poté pečení buchet, koláčů a sušenek, příprava kompotů a džusů, apod., ať již za účelem charitativního prodeje, jako dárky pro dobrovolníky, nebo pro zasažené. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Jednoduché práce se dřevem při řešení mimořádné události; manipulace se stánky na akcích pro veřejnost; stěhování nábytku a dalších předmětů po mimořádné události; výroba předmětů do charitativního prodeje; oprava či úprava zdravotnických pomůcek pro osoby zasažené humanitární krizí.

Dobrovolníci obsluhující větší zařízení (E8)
Tato skupina dobrovolníků při své dobrovolnické činnosti obsluhuje stroje či různá zařízení (automobily za účelem přepravy jiných osob, vrtačka, motorová sekačka na trávu, motorová pila, míchačka, šicí stroj apod.). Je tak třeba, aby tito dobrovolníci měli jistou odbornost, typicky pramenící ze svého vzdělání, koníčku, či zaměstnání, která se však přímo netýká dobrovolnické činnosti.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Přeprava jiných osob a materiálu dopravními prostředky, spolupráce při úpravách venkovních i vnitřních prostor a stavbách, sekání trávy motorovou sekačkou, sekání dřeva či kácení stromů, úprava oděvů za využití šicího stroje apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Řidič při povodních pomáhající s logistikou, obsluha pokročilé zahradnické techniky pomáhající s obnovou krajiny po povodni, úprava oděvů (šicím strojem) pro osoby zasažené humanitárními krizemi.

Dobrovolníci při jednoduchých činnostech (E9)
Dobrovolníci v této kategorii provádí jednoduché a rutinní úkony, které obvykle vyžadují využití ručních nástrojů a často také určitou míru fyzické síly.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Úklidové práce jako je odklízení naplavenin, zametání venkovních prostor, čištění podlahových krytin, mytí oken, mytí nádobí, provádění jednoduchých úkonů při přípravě jídel, obsluha šatny při akcích pro veřejnost, nošení humanitární pomoci, její balení a vybalování, skladnické práce včetně vedení evidence a doplňování zásob, praní a žehlení prádla

pro dobrovolníky, zasahující i zasahující, sběr odpadků a jejich vynášení, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Odklízení naplavenin při povodních; úklid zázemí pro dobrovolníky na povodních; mytí nádobí při zajištění stravy dobrovolníkům a jiným zasahujícím; skladnické práce, včetně přenášení humanitární pomoci; sběr odpadků a jejich vynášení.

Rozvoj místních komunit (F)

Dobrovolníci v managementu (F1)
Dobrovolníci jsou zapojení do dění obce, města či regionu zejména svou účastí v dobrovolných pracovních skupinách obecního, městského či krajského úřadu.
Podílí se na strategii organizaci akcí rozvoje obce, města, regionu, jako je například budování cyklostezek, dětských hřišť, organizace majálesů, poutí a podobných akcí podporující setkávání občanů, dále se podílí například na plánování ekologických projektů, jako vysazování stromů, úklid návsi, náměstí apod. Poznámka: Činnosti v oblasti managementu, koordinace, či plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových činnostech v sociální a zdravotní oblasti. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podbíjecí se na managementu organizace, její části nebo dobrovolnického programu. Typicky na úrovni, kde dochází k vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, náboru zaměstnanců či dobrovolníků, výběru, volbě či jmenování statutárních zástupců apod.
Příklady dobrovolnických činností: Členství v pracovní skupině dobrovolníků při úřadu obce, města, regionu, podílející se na strategickém rozvoji dané oblasti; dobrovolníci zapojení do systematického plánování komunitních aktivit a jejich organizace; participace občanů-dobrovolníků na plánech obce, města, regionu; členství v radě seniorů obce; členství ve studentské radě města.

Dobrovolníci specialisté (F2)
Dobrovolníci v této oblasti se zaměřují na přípravu a organizaci řady nejrůznějších aktivit cílených na založení či rozvoj a podporu komunitního života.
Realizaci aktivit vedoucí často k mezigeneračnímu propojení všech věkových skupin. Jedná se například o výtvarnou činnost zaměřenou na vnímání okolí, kreativitu, hudební zábavu a další tematicky založené akce realizované na veřejnosti. Mladí lidé získávají zkušenosti a dovednosti od starších a starší čerpají mladou energii a poznatky prostřednictvím nových technologií a informacím dnešní doby. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Koordinátor komunitního centra; organizace a vedení dobrovolných akcí pro komunitu.

Dobrovolníci s nižší mírou specializace (F3)
Dobrovolníci v této oblasti se zaměřují na setkávání občanů při různých příležitostech, výročích obce, města, regionu.

Podílí se na přípravě a oslovování cílových skupin s ohledem na konkrétní akci, koordinace průběhu akce, včetně komunikace obvykle s veřejnou správou, která podobné akce podporuje. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Senioři čtou dětem; děti či mládež zpívají, hrají seniorům; organizace a průběh veřejných charitativních akcí a sbírek; vycházky a výlety zdravotně postižených s dobrovolníky, tvorba tiskových zpráv na základě odborných podkladů, dobrovolníci jako autoři příspěvků a reportáží do regionálního tisku a dalších médií

Dobrovolníci v administrativě (F4)
Dobrovolníci v této oblasti se zaměřují na spolupráci s organizacemi veřejné správy a s dalšími organizacemi působícími ve prospěch obce, města, regionu.
Spolupracují na organizačních a administrativních pracích zaměřených na aktivity směřující ke komunitnímu životu. Poznámka: dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Podíl na administrativě veřejné sbírky; rozesílka letáků, pozvánek na akce

Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji (F5)
Dobrovolníci v této oblasti se zaměřují na strukturu nejen sociálních a zdravotních služeb, do kterých se mohou zapojit dobrovolníci a přispět nejen ke zvýšení kvality těchto služeb, ale v této oblasti k jejich otevření se okolí a zapojení se do komunitního dění.
Jedná se o dobrovolnictví, jehož cílem je podpořit děti, dospělé i seniory s mentálním a zdravotním postižením a jejich rodiny s cílem vyhovět jejich individuálním potřebám a přáním. Dobrovolníci se stanou kamarády/společníky klientů. S nimi pak tráví volný čas podle jejich přání – chodí do kina, do knihovny nebo si povídají v cukrárně či kavárně. Jedná se zpravidla o dvě hodiny týdně. Řada klientů se opět setká se svými přáteli či sousedy, kteří je opět podpoří. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Účast na dnech otevřených dveří nejrůznějších organizací (jako součást pořadatelského týmu); sousedská výpomoc v oblasti hlídání dítěte, donesení nákupu apod., prezentace služeb na jarmarcích a podobných akcích obce, města, regionu; vzájemná výpomoc při hlídkování na přechodu u školy, včetně pomoci dětem při přecházení ulice, dobrovolníci jako průvodci na poutích, majálesech a podobných oslavách v rámci obce.

Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé (F6)
Dobrovolníci v této oblasti se zaměřují na přírodní ve své obci a v jejím nejbližším okolí, kde připravují aktivity cílené jak na zvířata, rostliny a krajinu, tak zároveň, na setkávání účastníků těchto to akcí a vytváření důvěry a spolupráce vedoucí ke komunitnímu soužití a zároveň k posilování vztahu k regionálnímu přírodnímu bohatství.
Jejich práce obvykle zahrnuje: Odpolední, víkendová či prázdninová setkání, aktivity v řadě ochranářských činností, jako na příklad práce v chráněném území, projektový den na školní zahradě, tvorba naučné cedule a naučné stezky, stavba ptačí pozorovatelny, a další. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.

Příklady dobrovolnických činností: Zahradnické práce v Komunitní zahradě; dobrovolníci zušlechťující přírodu v obce; péče o zahradu a zeleň ve vybrané organizaci, sázení stromů, pomoc při sklizni ovoce, okopávání zahrádek apod.

Dobrovolní kumštýři a řemeslníci (F7)
Dobrovolníci v této oblasti se zaměřují na činnosti související s jejich zkušenostmi a dovednostmi z řady oborů. Na příklad jde o dobrovolnictví ve výtvarném, hudebním, pěveckém či tanečním kroužku. Jedná se opět o propojení účastníků v rámci komunitních aktivit, které se postupně rozšiřují a profesionalizují a do budoucna se může stát z dobrovolné občanské výpomoci dobrovolnický program profesionalizované společnosti.
Jejich práce obvykle zahrnuje proces rehabilitace občanských ctností – nejen dobrovolnictví, ale i následného dárcovství uměleckých předmětů. Může mít formu nejrůznějších akcí vedoucích ke zvýšení důvěry a spolupráce občanů a organizací obce, města, regionu formou nejrůznějších výpomocných aktivit. Poznámka: dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Odborný lektor v uměleckých kroužcích, dobrovolník při tvorbě uměleckých předmětů

Dobrovolníci obsluhující větší zařízení (F8)
Dobrovolníci v této oblasti se zaměřují na osvětu při práci s různým typem nářadí, přístrojů či vozidel různých kategorií a velikostí.
Ve spolupráci s vedením obce, města, regionu, či s obdobnými relevantními organizacemi v místě jejich působení, organizují a vedou s ostatními dobrovolníky akce s využitím technických zařízení. Na příklad může jít o stěhování knihovny, či rodiny sousedů, výpomoc při údržbě a obnově budov obce či přírodního okolí. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Prořezávání sadů a parků; přeprava materiálu; přeprava osob na výjezdy a tábory.

Dobrovolníci při jednoduchých činnostech (F9)
Dobrovolníci v této oblasti se zaměřují zejména na dobrovolnou činnost, v jejímž rámci dostává příležitost zejména veřejnost. Důležitou oblastí je i propojení neziskových organizací a veřejné správy, které umožní vytvářet více příležitostí k zapojení veřejnosti do těchto aktivit.
Jejich práce obvykle zahrnuje: Úklidové práce jako je zametání venkovních prostor, čištění podlahových krytin, mytí oken, mytí nádobí, provádění jednoduchých úkonů při přípravě jídel, obsluha šatny, nošení zavazadel a nákladů, sběr odpadků a jejich vynášení apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolná výpomoc sousedům v běžných denních činnostech jako je úkld

Sport (G)

Dobrovolníci v managementu (G1)
Popis kategorie: Podíl na plánování, managementu, koordinaci a hodnocení celkové činnosti organizací nebo jejich organizačních jednotek zaměřených na sport, sportovních klubů a pořádání sportovních akcí.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Formulování cílů dané organizace, projektu, akce dobrovolnického centra, nebo jednotlivých oblastí, dále potom formulace strategií, cílů a rozpočtů, jejich navrhování, projednávání a schvalování, spolupráce na tvorbě a úpravě standardů a metodik, vyhodnocování dobrovolnického programu nebo jiných činností organizace, spolupráce na strategickém i operativním řízení, účast na zasedání správních rad a poradách vedení apod. Poznámka: Činnosti v oblasti managementu, koordinace, či plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových činnostech v sociální a zdravotní oblasti. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podbíjecí se na managementu organizace, její části nebo dobrovolnického programu. Typicky na úrovni, kde dochází k vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, náboru zaměstnanců či dobrovolníků, výběru, volbě či jmenování statutárních zástupců apod.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolné členství ve správní radě (bez finanční odměny za účast); dobrovolné vedení sportovní akce, neziskové organizace, její části, nebo neformálního uskupení; koordinátor dobrovolnického programu, který se podílí na tvorbě rozpočtů, cílů a organizačního uchopení dobrovolnického programu; hlavní pořadatel sportovní akce.

Dobrovolníci specialisté (G2)
Dobrovolníci v této kategorii vykonávají činnosti s relativně vyšší úrovní specializace, kterou získali na základě dlouhodobého odborného výcviku. Jsou kompetentní aplikovat odborné postupy, trénovat a vytvářet podmínky potřebné pro realizaci konkrétní pohybové aktivity.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Poskytování odborných služeb (např. psychologických, zdravotnických, právních, ekonomických) týkajících se organizace sportovních akcí nebo sportu pro všechny. Může se také jednat o tvorbu odborných koncepcí, nebo spolupráci na této tvorbě, trénování a vedení sportovců se specifickými potřebami. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolnické vedení sportovce po psychologické stránce; dobrovolnický lektor sportovců se specifickými potřebami; odborné poradenství (např. v oblasti ekonomického zajištění turnaje, příprava projektové nebo grantové žádosti); vytvoření softwaru (např. aplikace pro chytré telefony) pro danou pohybovou aktivitu; zdravotnický dohled na sportovní akci.

Dobrovolníci s nižší mírou specializace (G3)
Dobrovolníci v této kategorii vykonávají odborné aktivity s nižší či střední mírou specializace. Tyto činnosti vyžadují jistou míru odbornosti, obvykle však nevyžadující dlouhodobý speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci zde provádí úkoly spojené s aplikací odborných koncepcí a na základě využití získaných znalostí, dovedností a zkušeností.

Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Účast na organizaci a realizaci volnočasových, sportovních akcí; asistence trenérovi na tréncích, přednášení a vedení workshopů apod., podílení se na pořádání sportovní akce apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Asistent trenéra ve sportovním klubu; vedoucí sportovního kroužku; spolupořadatel sportovní akce.

Dobrovolníci v administrativě (G4)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle pracují s dokumentací a obecně s informacemi, které vyhledávají, evidují, organizují, ukládají a zpracovávají dle potřeb organizace zaměřené na sport a sportovních klubů. Dále mohou provádět různé úkoly spojené s peněžními operacemi, organizací cest a výletů, sjednávání schůzek apod.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Jednoduché úkony s počítačem, včetně používání textových editorů, vytváření prezentací, tabulek apod., dále potom obsluhu tiskáren a kopírek, zadání údajů do počítače, asistentské administrativní činnosti a jinou administrativu jako je zakládání dokumentů, odesílání pošty apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolník v administrativě v organizaci zaměřené na sport nebo ve sportovním klubu; koordinátor dobrovolníků, který se nepodílí na vedení dobrovolnického programu nebo organizace.

Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji (G5)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na zajištění stravování účastníků sportovních akcí, pomoci s dopravou nebo provozem, prodejem zboží, dále potom prevencí proti požáru a protiprávnímu jednání, pořadatelské službě, na osobní a ochranné služby související s dopravou, provozem, stravováním, osobní péčí o sportovce během turnajů a tréninků, příprava občerstvení na akcích pro veřejnost.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Účast na pořadatelské službě, pomoc návštěvníkům akcí s orientací, prodej zboží v charitativních obchůdcích a na charitativních burzách, prezentace programu či organizace na infostánku, organizování cestování a doprovod na cestách, průvodcovství po městě či památkách, hlídkování na přechodech, registrace návštěvníků a účastníků sportovních akcí, příprava a podávání jídel a nápojů, včetně servírování jídla a pití, obsluha pokladen, výběr financí do pokladniček, účast na charitativních módních přehlídkách jako modelové či manekýny, dobrovolnické herectví. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Obsluha charitativního obchůdku, který podporuje organizaci zaměřenou na sport nebo sportovní klub; účast na infostánku (např. na sportovním veletrhu); doprovod dětí na turnaj, závody; příprava a podávání nápojů dětem na turnajích, závodech.

Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé (G6)
Dobrovolníci v této kategorii se obvykle věnují údržbě zahrad a travnatých ploch v organizacích zaměřených na sport či ve sportovních klubech.

Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Zušlechťování venkovních ploch a sportovišť, např. trávníku na fotbalovém hřišti (ručními nástroji nebo elektrickými sekačkami). Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Sekání trávy v okolí klubovny za využití ručních nástrojů nebo elektrické sekačky; úprava hřiště; úprava květinových záhonů v okolí sportoviště.

Dobrovolní kumštýři a řemeslníci (G7)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle využívají specifické technické a praktické znalosti a dovednosti pro opravy budov, sportovišť a jejich částí, opravy kancelářského vybavení, tvorbu letáčků a plakátů, pořizování fotografií a jejich úpravu, zpracování potravin, textilu a předmětů ze dřeva, kovu či jiných materiálů včetně uměleckých výrobků. Jejich dobrovolnická práce je vykonávána ručně, eventuálně za využití nástrojů na snížení fyzické námahy či zkrácení času pro splnění úkolu. Tito dobrovolníci musí chápat organizaci práce a rozumět používaným materiálům a nástrojům, stejně jako smyslu a charakteru výsledného výstupu.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Malování vnitřních prostor, pomoc při stavbě budov či jejich částí (za asistence odborných pracovníků), jednoduché práce se dřevem a dalšími materiály, úprava sportovišť, manipulace se stánky na akcích pro veřejnost, stěhování nábytku a vybavení, oprava pomůcek či zdravotnických pomůcek, šití či úprava dresů a trikotů, pečení buchet, koláčů, sušenek, nebo naopak zdravých pochutin, příprava kompotů a džusů, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Malování vnitřních prostor; úprava sportovišť (po technické stránce); grafické práce na propagačních materiálech; příprava stánků na akce pro veřejnost; výroba uměleckých předmětů k prodeji na charitativních akcí; příprava specializovaného občerstvení na akce pro sportovce.

Dobrovolníci obsluhující větší zařízení (G8)
Tato skupina dobrovolníků při své dobrovolnické činnosti obsluhuje stroje či různá zařízení (automobily za účelem přepravy jiných osob, příklepová vrtačka, motorová sekačka na trávu, motorová pila, míchačka, šicí stroj apod.). Je tak třeba, aby tito dobrovolníci měli jistou odbornost, typicky pramenící ze svého vzdělání, koníčku, či zaměstnání, která se však přímo netýká dobrovolnické činnosti.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Přeprava jiných osob a materiálu dopravními prostředky, spolupráce při úpravách venkovních i vnitřních prostor a stavbách, sekání trávy motorovou sekačkou, sekání dřeva či kácení stromů, úprava oděvů za využití šicího stroje apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Úprava sportovních areálů za pomocí techniky (příklepová vrtačka, motorová pila, míchačka apod.); úprava hřišť za pomocí motorové sekačky; přeprava osob a materiálu motorovými vozidly.

Dobrovolníci při jednoduchých činnostech (G9)
Dobrovolníci v této kategorii provádí jednoduché a rutinní úkony, které obvykle vyžadují využití ručních nástrojů a často také určitou míru fyzické síly.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Úklidové práce v organizacích, sportovních klubech a organizacích zaměřených na zdravý životní styl, jako je zametání venkovních prostor, čištění podlahových krytin, mytí oken, mytí nádobí, dále potom činnosti při jednorázových akcí pro sportovce i širokou veřejnost, jako je provádění jednoduchých úkonů při přípravě jídel, obsluha šatny. Dále se může jednat o pomoc při balení dárků pro dobrovolníky a cen na turnaje a soutěže, pomoc ve skladu, nošení břemen, a jiné fyzicky náročnější práce ve venkovních prostorách těchto organizací (např. katrování, převážení štěrku apod.). Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Umývání oken; utírání podlahy; stěhování a přenášení břemen; venkovní práce (katrování apod.); obsluha šatny na akcích pro veřejnost; balení dárků pro dobrovolníky a cen na turnaje a soutěže.

Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata (H)

Dobrovolníci v managementu (H1)
Dobrovolníci se podílí na plánování, managementu, koordinaci a hodnocení celkové činnosti organizací nebo jejich organizačních jednotek zaměřených na životní prostředí, ekologii a péči o zvířata.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Formulování cílů dané organizace, dobrovolnického centra, nebo jednotlivých oblastí, dále potom formulace strategií, cílů a rozpočtů, jejich navrhování, projednávání a schvalování, spolupráce na tvorbě a úpravě standardů a metodik, vyhodnocování dobrovolnického programu nebo jiných činností organizace, spolupráce na strategickém i operativním řízení, účast na zasedáních správních rad a poradách vedení apod. Poznámka: Činnosti v oblasti managementu, koordinace, či plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových činnostech v sociální a zdravotní oblasti. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podbíjecí se na managementu organizace, její části nebo dobrovolnického programu. Typicky na úrovni, kde dochází k vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, náboru zaměstnanců či dobrovolníků, výběru, volbě či jmenování statutárních zástupců apod.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolné členství ve správní radě (bez finanční odměny za účast); dobrovolné vedení neziskové organizace, její části, nebo neformálního uskupení; koordinátor dobrovolnického programu, který se podílí na tvorbě rozpočtů, cílů a organizačního uchopení dobrovolnického programu.

Dobrovolníci specialisté (H2)
Dobrovolníci vykonávají činnosti s relativně vyšší úrovní specializace, kterou získali na základě dlouhodobého odborného výcviku, jsou kompetentní aplikovat odborné postupy, vyučovat, provádět preventivní aktivity.

Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Poskytování odborných služeb (např. psychologických, zdravotnických, právních, ekonomických). Může se také jednat o tvorbu odborných koncepcí, nebo spolupráci na této tvorbě, práci s osobami se specifickými potřebami. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolnický lektor v oblasti životního prostředí, ekologie a péče o zvířata; dobrovolnické odborné poradenství v oblasti životního prostředí, ekologie a péče o zvířata; dobrovolnické vykonávání odborných činností, např. konzultace veterináře v psím útulku.

Dobrovolníci s nižší mírou specializace (H3)
Dobrovolníci v této kategorii vykonávají odborné aktivity s nižší či střední mírou specializace. Tyto činnosti vyžadují jistou míru odbornosti, obvykle však nevyžadující dlouhodobý speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci zde provádí úkoly spojené s aplikací odborných koncepcí a na základě využití získaných znalostí, dovedností a zkušeností.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Účast na organizaci a realizaci akcí souvisejících s ochranou životního prostředí, ekologií a péči o zvířata. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Vedoucí zájmového kroužku zaměřeného na životní prostředí, ekologii a péči o zvířata (např. kroužek akvaristiky); spolupořadatel akce zaměřené na životní prostředí, ekologii a péči o zvířata; strážci přírody.

Dobrovolníci v administrativě (H4)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle pracují s dokumentací a obecně s informacemi, které vyhledávají, evidují, organizují, ukládají a zpracovávají dle potřeb organizace. Dále mohou provádět různé úkoly spojené s peněžními operacemi, organizací cest a výletů, sjednávání schůzek apod.
Náplň jejich dobrovolnické práce obvykle zahrnuje jednoduché úkony s počítačem, včetně používání textových editorů, vytváření prezentací, tabulek apod., dále potom obsluhu tiskáren a kopírek, zadání údajů do počítače, asistentské administrativní činnosti a jinou administrativu jako je zakládání dokumentů, odesílání pošty apod. Dále potom sjednávání schůzek, vedení skladové evidence apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolník v administrativě v organizaci věnující se ochraně životního prostředí, ekologii a péči o zvířata; koordinátor dobrovolníků, který se nepodílí na vedení dobrovolnického programu nebo organizace.

Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji (H5)
Dobrovolníci v této oblasti se podílí na zajištění stravování účastníků akcí na podpory ochrany životního prostředí včetně dobrovolníků, pomoci s dopravou nebo provozem, venčením zvířat v útulcích, prodejem zboží, dále potom prevencí proti požáru a protiprávnímu jednání, na osobní a ochranné služby související s dopravou, provozem, stravováním.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Venčení zvířat v útulcích, prodej zboží v charitativních obchůdcích a na charitativních burzách, prezentace programu či organizace na infostánku, registrace

návštěvníků a účastníků na akcích pro veřejnost, příprava a podávání jídel a nápojů, včetně servírování jídla a pití, obsluha pokladen, výběr financí do pokladniček, účast na charitativních módních přehlídkách jako modelové či manekýny, dobrovolnické herectví na charitativních představeních, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Obsluha charitativního obchůdku, který podporuje organizaci či projekt zaměřený na ochranu životního prostředí, ekologii a péči o zvířata; účast na infostánku (např. na veletrh teraristiky); doprovod dětí i dospělých na různých akcích a výletech; příprava a podávání nápojů na různých akcích; účast na charitativní módní přehlídce zaměřené na podporu organizací či projektů zaměřených na ochranu životního prostředí jako model/ka či manekýn/ka; příprava a realizace charitativního či osvětového hereckého představení zaměřeného na ochranu životního prostředí, ekologii a péči o zvířata; mapování černých skládek v rámci projektu ZmapujTo.cz.

Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé (H6)
Dobrovolníci v této kategorii se obvykle věnují údržbě zahrad a travnatých ploch v oblasti ochrany životního prostředí a ekologie (včetně areálu organizací působící v této oblasti), ekologii a péči o zvířata. Může se jednat také o péči o zvířata v těchto organizacích, nebo o pomoc při péči o ně, zajišťování potravy, úklid stájí, kotců atd.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Zušlechťování venkovních ploch, práce na zahrádkách, sázení stromů, sázení a zalévání květin, sekání trávy (ručními nástroji nebo elektrickými sekačkami, krmení zvířat v těchto zařízeních apod.), sušení sena, čištění stájí a kotců, venčení. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Sekání trávy kolem sídla organizace za využití ručních nástrojů nebo elektrické sekačky; sušení sena na krmení na zimu; venčení psů v útulku; kydání stájí; hřebelcování koní; úprava květinových záhonů kolem sídla organizace; péče o rybičky v akváriu v sídle organizace.

Dobrovolní kumštýři a řemeslníci (H7)
Dobrovolníci v této oblasti obvykle využívají specifické technické a praktické znalosti a dovednosti pro opravy budov a jejich částí, opravy kancelářského vybavení, tvorbu letáčků a plakátů, pořizování fotografií a jejich úpravu, zpracování potravin, textilu a předmětů ze dřeva, kovu či jiných materiálů včetně uměleckých výrobků. Jejich dobrovolnická práce je vykonávána ručně, eventuálně za využití nástrojů na snížení fyzické námahy či zkrácení času pro splnění úkolu. Tito dobrovolníci musí chápat organizaci práce a rozumět používaným materiálům a nástrojům, stejně jako smyslu a charakteru výsledného výstupu.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Malování vnitřních prostor, pomoc při stavbě budov či jejich částí (za asistence odborných pracovníků), jednoduché práce se dřevem a dalšími materiály, montáž divadelních kulis, manipulace se stánky na akcích pro veřejnost, stěhování nábytku a vybavení, výroba uměleckých předmětů ekologickým způsobem, ze dřeva, hlíny a jiných materiálů, vyšívání, pletení, pečení buchet, koláčů a sušenek, příprava kompotů a džusů na osvětové akce v ekologii, apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.

Příklady dobrovolnických činností: Malování vnitřních prostor organizací, které se věnují životnímu prostředí; lakování venkovních altánků v areálech ekologických organizací; grafické práce na propagačních materiálech; příprava stánků na akce pro veřejnost; výroba uměleckých předmětů k prodeji na charitativních akcích; Příprava občerstvení na akce z ekologických produktů.

Dobrovolníci obsluhující větší zařízení (H8)
Tato skupina dobrovolníků při své dobrovolnické činnosti obsluhuje stroje či různá zařízení, např. automobily za účelem svozu osob na různé akce. Dále příklepovou vrtačku k drobným úpravám v organizacích, motorovou sekačka na trávu při sekání trávy, šicí stroj na výrobu předmětů pro charitativní prodej apod.). Je tak třeba, aby tito dobrovolníci měli jistou odbornost, typicky pramenící ze svého vzdělání, koníčku, či zaměstnání, která se však přímo netýká dobrovolnické činnosti.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: přepravu jiných osob a materiálu dopravními prostředky, spolupráci při úpravách venkovních i vnitřních prostor a stavbách, sekání trávy motorovou sekačkou v areálech těchto organizací, úpravu oděvů za využití šicího stroje apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Přeprava osob na výlet nebo akci; přeprava zvířat k veterináři, na výstavu; sekání trávy motorovou sekačkou v areálu organizace; výroba předmětů na šicím stroji za účelem charitativního prodeje.

Dobrovolníci při jednoduchých činnostech (H9)
Dobrovolníci v této kategorii provádí jednoduché a rutinní úkony, které obvykle vyžadují využití ručních nástrojů a často také určitou míru fyzické síly.
Náplň jejich práce obvykle zahrnuje: Úklid v přírodě, úklidové práce v organizacích jako je zametání venkovních prostor, čištění podlahových krytin, mytí oken, mytí nádobí, dále potom činnosti při jednorázových akcí pro veřejnost, jako je provádění jednoduchých úkonů při přípravě jídel, obsluha šatny. Dále se může jednat o pomoc při balení dárků pro dobrovolníky, pomoc ve skladu, nošení břemen, a jiné fyzicky náročnější práce ve venkovních prostorách těchto organizací (např. katrování, převážení štěrku apod.). Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Uklízení odpadků v přírodě (např. v rámci akce Ukliďme Česko); umývání oken; utírání podlahy; stěhování a přenášení břemen; venkovní práce (katrování apod.); obsluha šatny na akcích pro veřejnost; balení dárků pro dobrovolníky.

Kultura a ochrana památek (I)

Dobrovolníci v managementu (I1)
Dobrovolníci se zde podílí na plánování, průběhu i hodnocení nejrůznějších akcí kulturních i památkových organizací.
Jejich práce obvykle zahrnuje: Spoluúčast na pracovních setkáních, kde se plánuje zapojení jejich i dalších dobrovolníků do akcí organizace, včetně podílu na vedení některých akcí. Poznámka: Činnosti v oblasti managementu, koordinace, či plánování se mohou vyskytovat i v jiných typových

činnostech. V této kategorii zařazujeme dobrovolníky podílející se na managementu organizací nebo jejích složek, kde dochází k vytváření strategií, tvorbě rozpočtů, náboru zaměstnanců či dobrovolníků, výběru, volbě či jmenování statutárních zástupců apod.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolné členství ve správní radě či obdobném orgánu kulturní či památkové organizace, které je bez finanční odměny; podíl na managementu konkrétní akce kulturní či památkové organizace; podíl na tvorbě rozpočtů, cílů a organizačního nastavení dobrovolnického programu v organizaci.

Dobrovolníci specialisté (I2)
Dobrovolníci se zde zapojují dle svých teoretických i praktických znalostí a dovedností. Mohou se podílet na aktivitách vyplývajících z jejich vzdělání či profese.
Jejich práce obvykle zahrnuje účast na produkčních pracích, edukačních programech při zajištění kulturně pedagogických aktivit zaměřených i na specifické skupiny, děti, mládež, seniory atd. Dobrovolnictví se může stát v rozvoji nejen muzejně pedagogické práce významným fenoménem. Poznámka: dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Stáže dobrovolníků z řad specialistů, včetně zahraničních, ať již při dobrovolnických akcích (workcampy, workshopy) či v objektech a památkových nemovitých objektů apod.; tvorba tematických webů a podílení se na jejich obsahu; charitativní hudební či herecké představení (s relativně vysokou odbornou úrovní, za využití hereckých či pěveckých technik) bez odměny; dobrovolné kustodské služby; dobrovolné lektorské služby

Dobrovolníci s nižší mírou specializace (I3)
Dobrovolníci zde vykonávají aktivity s nižší mírou specializace. Tyto činnosti vyžadují míru odbornosti, obvykle nevyžadující speciální výcvik či trénink. Dobrovolníci zde provádí technické a podobné úkoly spojené s aplikací odborných nebo uměleckých koncepcí, provozních metod, nebo ekonomických nástrojů.
Jejich práce obvykle zahrnuje: Účast na organizaci a realizaci kulturních a památkových akcích; poskytování technické podpory pro tyto akce, podíl na společenských aktivitách v kultuře a památkách apod. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Pomoc při obnově památek – vyklízení, odstraňování sutin, čištění, vybrané práce pod vedením odborníků na záchraně památkových areálů; pořadatelská služba při akcích; pomocná služba při konzervačních pracích, asistence v zákulisí divadla.

Dobrovolníci v administrativě (I4)
Dobrovolníci zde pomáhají s administrativou. Může se jednat o evidenci dobrovolnické činnosti, shromažďování informací související s dobrovolnickým programem, organizací cest a výletů, sjednávání schůzek s dobrovolníky, organizace supervizí apod.
Náplň dobrovolnické práce obvykle zahrnuje: Práci s počítačem, přípravu dokumentů a prezentací,

tisk dokumentů a jejich kopírování, telefonickou a mailovou komunikaci, organizaci kulturních aktivit apod. Poznámka: dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Dobrovolník v administrativě v kulturní, či památkové organizací; scanování, třídění materiálů, vkládání dat do databází; koordinátor, který má starosti komunikaci s dobrovolníky, a který se po administrátorské stránce podílí na jejich získávání a přípravě.

Dobrovolníci ve službách a dobročinném prodeji (I5)
Popis kategorie: Dobrovolníci se zde podílejí na organizaci a průběhu kulturních aktivit, včetně stravování, pomoci s dopravou nebo provozem, prodejem zboží apod.
Jejich práce obvykle zahrnuje obsluhu pokladniček u sbírek, prezentaci programu kulturní organizace, registraci návštěvníků a účastníků akcí, zapojení do nekomerčních uměleckých představení. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Příprava stánků na akce pro veřejnost; účast na infostánku kulturní či památkové organizace; služby dobrovolných hostesek; účast na evidenci přihlášených či na prezenci kulturní aktivity; podíl na doprovázení či průvodcovství účastníků kulturních aktivit; příprava občerstvení na akce pro klienty, předávání květin, či podobných odměn na premiérách kulturních aktivit; rozdávání letáků při propagaci kulturních aktivit; roznášení a vyzvedávání knih z knihoven zejména pro klienty s omezenou pohybovou způsobilostí; obsluha šatny na akcích pro veřejnost; spolupráce s pořadateli akcí při kontrole vstupenek či prezenci účastníků.

Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé (I6)
Do této oblasti, zejména z hlediska krajinné kultury, patří dobrovolné aktivity cílené na ochranu kulturního dědictví a památek. Dobrovolná pomoc vztahující se ke kulturnímu dědictví je propojena s působením památkové architektury, chráněného místa, či historické události na zdejší komunitu i příchozí návštěvníky. Dále se také může jednat o údržbu zahrad a travnatých ploch v organizacích a objektech z oblasti kultury. Může se jednat také o péči o zvířata v těchto organizacích, nebo o pomoc při péči o ně, zajišťování potravy, úklid stájí, kotců atd.
Jejich práce obvykle zahrnuje: Podíl na péči o památku a její okolí, která vyžaduje nižší nebo střední úroveň odbornosti, péče o přírodní okolí památky, včetně sběru odpadků apod. Dále potom zušlechťování venkovních ploch organizací a objektů z oblasti kultury, sázení stromů, sázení a zalévání květin, sekání trávy (ručními nástroji nebo elektrickými sekačkami, krmení zvířat v těchto zařízeních apod.), sušení sena, čištění stájí a kotců, venčení, nebo sušení sena na krmení na zimu. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Příklady dobrovolnických činností: Sekání trávy kolem v objektu z oblasti kultury organizace za využití ručních nástrojů nebo elektrické sekačky; sušení sena na krmení na zimu; venčení psů v útulku; kydání stájí; hřebelcování koní; úprava květinových záhonů kolem sídla organizace; péče o rybičky v akváriu v sídle organizace. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.

Dobrovolní kumštýři a řemeslníci (I7)
Zapojení dobrovolníků přímo na scéně divadla či na pódiu koncertu či při jiné kulturní akci, účast na produkci uměleckých těles často bez vlastní budovy a provozního aparátu. Jedná se zejména o neprofesionální umělecké aktivity. S dobrovolnictvím je spojuje, že jsou volnočasovou aktivitou a že každé veřejné vystoupení překračuje rámec osobního zájmu, neboť v této souvislosti plní veřejnou kulturní službu.
Jejich práce obvykle zahrnuje: Zapojení do uvádění uměleckých děl divadelních, tanečních, či aktivní účast na formě výstav, hudebních koncertů, veřejného uvádění audiovizuálních děl, či nejrůznějších festivalů. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Podíl na hereckém, hudebním, tanečním apod. vystoupení; zhotovování a úprava fotodokumentace z kulturní aktivity; tvorba pozvánek a letáků na kulturní akce; asistence u kurátorských prací, nakládání se sbírkovými předměty – digitalizace sbírek, péče o materiál katalogizace, rešerše v muzeích a galeriích; umělecké práce spojené s tvorbou výstav

Dobrovolníci obsluhující větší zařízení (I8)
Dobrovolníci zde obsluhují stroje či různá zařízení, např. automobily, vrtačky, motorové sekačky apod. Tato činnost zahrnuje spolupráci při stavbě či úpravách venkovních i vnitřních prostor kulturních i památkových organizací.
Jejich práce obvykle zahrnuje činnosti, kde je třeba, aby dobrovolníci měli jistou zkušenost či odbornost pramenící z jejich vzdělání, koníčku, či zaměstnání, která se ale nemusí přímo týkat dobrovolnické činnosti. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Práce s technikou při přípravě výstav; práce s nástroji při údržbě a ochraně památek; přeprava sbírkových předmětů automobilem.

Dobrovolníci při jednoduchých činnostech (I9)
Popis kategorie: Dobrovolníci zde provádí jednoduché činnosti, které nevyžadují odborné znalosti, či praxi, pouze ochotu zapojit se.
Jejich práce obvykle zahrnuje: Podíl na úklidových pracích, mytí oken, či nádobí, podíl na jednorázových akcích pro veřejnost jako je příprava jídel, obsluha šatny, dále pomoc ve skladu, nošení zavazadel a jiné manuální činnosti. Poznámka: Dobrovolnické činnosti v této kategorii mohou zahrnovat také dohled nad dalšími dobrovolníky.
Příklady dobrovolnických činností: Úklid, jednoduchá manipulace s předměty (stěhování), apod.

Příloha 2: Různé přístupy k vymezení oblastí dobrovolnictví

Členění využívané Mezinárodní organizace práce v Manuálu k měření dobrovolnické práce:

Oblast odvětví dobrovolnictví podle klasifikace ICNPO[114])	**Souvislost s vymezením oblastí v aplikaci Dobrometr**
1. Kultura a rekreace	9. Kultura a ochrana památek; 7. Sport
2. Vzdělávání a výzkum	3. Rozvoj člověka (vzdělávání)
3. Zdraví	1. Péče o zdraví
4. Sociální služby	2. Sociální péče; 4. Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce (pomoc zasaženým)
5. Životní prostředí	8. Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata
6. Rozvoj a bydlení	2. Sociální péče (bydlení soc. slabých), 4. Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva (rozvoj společnosti), 6. Rozvoj místních komunit (rozvoj místních komunit)
7. Právo, advokacie a politika	4. Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva
8. Filantropičtí zprostředkovatelé a podpora dobrovolnictví	*Průřezová oblast*
9. Mezinárodní aktivity	*Průřezová oblast*
10. Náboženství	3. Rozvoj člověka (duchovní rozvoj člověka)
11. Obchod, profesní sdružení, odbory	*Částečně průřezová kategorie (sociální podnikání), částečně nezastoupeno*
12. Ostatní (jinde neuvedeno)	

Zdroj: Sestaveno autory na základě ILO (2011, s. 55).

Členění používané v České republice v rámci Evropského roku dobrovolnictví

Oblast dobrovolnictví	**Souvislost s vymezením oblastí v aplikaci Dobrometr**
1. Dobrovolnictví ve zdravotnictví	1. Péče o zdraví
2. Dobrovolnictví v sociálních	2. Sociální péče

[114] Mezinárodní klasifikace neziskových organizací, angl. The International Classification of Non-profit Organizations (ICNPO)

službách	
3. Dobrovolnictví v kultuře	9. Kultura a ochrana památek
4. Dobrovolnictví ve sportu	7. Sport
5. Dobrovolnictví s dětmi a mládeží	3. Rozvoj člověka (součást kategorie)
6. Dobrovolnictví v ekologii	8. Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata
7. Mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce	4. Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva (rozvojová spolupráce), *částečně průřezové (mezinárodní dobrovolnictví)*
8. Dobrovolnictví při mimořádných událostech	5. Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce (mimořádné události)
9. Dobrovolnictví firem	*Částečně průřezové, částečně mimo definici dobrovolnictví*
10. Komunitní dobrovolnictví	6. Rozvoj místních komunit
11. Dobrovolnictví v církvích a náboženských společnostech	3. Rozvoj člověka (součást kategorie)

Sestaveno autory na základě Hrušky a kol. (2018, s. 271)

Členění na oblasti dobrovolnictví v analýze pro ministerstvo vnitra

Oblast dobrovolnictví	**Souvislost s vymezením oblastí v aplikaci Dobrometr**
1. Sociální služby	2. Sociální péče
2. Kultura a pomoc při zachování kulturního dědictví	9. Kultura a ochrana památek
3. Zdravotnictví	1. Péče o zdraví
4. Ekologie a ochrana životního prostředí	8. Životní prostředí, ekologie a péče o zvířata
5. Prevence kriminality	5. Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce (prevence mimořádným událostem)
6. Dobrovolnictví s dětmi a mládeží	3. Rozvoj člověka (součást kategorie)
7. Mimořádné událostí a krizové situace	5. Mimořádné události, humanitární oblast a rozvojová spolupráce (mimořádné události)

8. Sportovní a pohybové aktivity	7. Sport
9. Rozvoj občanské společnosti a lidská práva	4. Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva
10. Mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce	4. Rozvoj společnosti, advokacie a lidská práva (rozvojová spolupráce), *částečně průřezové (mezinárodní dobrovolnictví)*
11a. Dobrovolnictví firem[115]	*Částečně průřezové, částečně mimo definici dobrovolnictví*
11b. Dobrovolnictví ve veřejné správě	*Průřezová oblast*
11c. Dobrovolnictví v církvích a náboženských společnostech	3. Rozvoj člověka (duchovní rozvoj člověka)
11d. Virtuální dobrovolnictví	*Průřezová oblast*

Sestaveno autory na základě Hrušky a kol. (2018, s. 271).

[115] *Položky 11a, b, c, d, řadí Hruška a kol. (2018, s. 271) do 11. oblasti dobrovolnictví jako "další oblasti dobrovolnictví.*

Příloha 3: Příklady dobrovolnických činností v jednotlivých kategoriích podle manuálu ILO, specifické činnosti

Poznámka: Náhradní mzdy jsou vypočítány na datech za rok 2018.

Příklady dobrovolnických činností v jednotlivých kategoriích podle manuálu ILO, specifické činnosti

Kód ISCO-08	Název v CZ-ISCO	Dobrovolnická činnost	Náhradní mzda	
			Mzdová sféra	Platová sféra
1114	Nejvyšší představitelé politických, zájmových a příbuzných organizací	Zasedání ve správní radě	N/A	354,08
1114	Nejvyšší představitelé politických, zájmových a příbuzných organizací	Založení politické strany	N/A	354,08
1	**Zákonodárci a řídící pracovníci**	**Dobrovolníci v managementu**	**294,54**	**305,75**
2164	Specialista na dopravní plánování/ městské územní plány	Tvorba plánů krizové připravenosti pro místní komunitu	N/A	220,37
2421	Specialisté v oblasti organizace a řízení práce	Zasedání v přípravném nebo plánovacím výboru	N/A	242,88
2432	Specialisté pro styk s veřejností	Vedení advokační kampaně	241,82	199,16
2432	Specialisté pro styk s veřejností	Informační kampaň zaměřená na veřejnost	241,82	199,16
2432	Specialisté pro styk s veřejností	Fundraiseři	241,82	199,16
2432	Specialisté pro styk s veřejností	Vedení konferencí	241,82	199,16
2611	Advokáti, státní zástupci a příbuzní pracovníci	Poskytování právních služeb v režimu pro bono	105,47	165,09
2635	Specialisté v oblasti sociální práce	Organizování a koordinace reakce na mimořádnou událost	161,79	193,07
2635	Specialisté v oblasti sociální práce	Sociální práce a poradenství	161,79	193,07
2652	Hudebníci, zpěváci a skladatelé	Pěvecké vystoupení na kulturní akci	N/A	196,91
2655	Herci	Herecké vystoupení na kulturní akci	N/A	182,48
2	**Specialisté**	**Dobrovolníci specialisté**	**253,83**	**201,76**
3112	Stavební technici	Úpravy veřejných prostor v místní komunitě jako jsou silnice, mosty, apod.	178,44	196,05
3258	Zdravotnický záchranář	Záchranář při mimořádné události	205,43	257,05
3258	Zdravotnický záchranář	Poskytování zdravotnické pomoci při mimořádné události	205,43	257,05

3323	Nákupčí	Nakupování pro členy jiné domácnosti	192,94	169,21
3332	Organizátoři konferencí a událostí	Plánování akcí pro veřejnost	N/A	N/A
3343	Odborní pracovníci v administrativě a správě organizace	Pomoc s přípravou setkání zaměřeného na řešení problému v místní komunitě	185,63	184,74
3411	Odborní pracovníci v právní oblasti, bezpečnosti a v příbuzných oborech	Poskytování poloprofesionálních právních služeb v režimu pro bono	178,45	198,16
3412	Odborní pracovníci v oblasti sociální práce	Organizování pomoci potřebným v místní komunitě	165,07	175,49
3412	Odborní pracovníci v oblasti sociální práce	Sociální poradenství a emocionální podpora ostatním	165,07	175,49
3412	Odborní pracovníci v oblasti sociální práce	Ekonomické poradenství jednotlivcům v oblasti daní, bankovnictví apod.	165,07	175,49
3412	Odborní pracovníci v oblasti sociální práce	Mentoring	165,07	175,49
3412	Odborní pracovníci v oblasti sociální práce	Založení programu k řešení sociálního problému	165,07	175,49
3412	Odborní pracovníci v oblasti sociální práce	Poskytování krizového poradenství	165,07	175,49
3413	Odborní pracovníci v církevní oblasti a v příbuzných oborech	Příprava pamfletů a letáků pro šíření informací	113,54	N/A
3413	Odborní pracovníci v církevní oblasti a v příbuzných oborech	Uvaděč nebo osoba vítající návštěvníky	113,54	N/A
3421	Atleti a ostatní profesionální sportovci	Účastnit se jako sportovec akce zaměřené na veřejně prospěšný účel.	N/A	177,61
3422	Sportovní trenéři, instruktoři a úředníci sportovních klubů	Trenér nebo rozhodčí sportovního klubu	N/A	198,68
3	**Techničtí a odborní pracovníci**	**Dobrovolníci s nižší mírou specializace**	**191,31**	**204,17**
4414	N/A, případně 441 ostatní úředníci	Korespondence směrem k veřejným institucím za účelem řešení problému komunity	N/A	N/A
4419	Úředníci jinde neuvedení	Asistence při plánování akce pro veřejnost	N/A	190,45
4	**Úředníci**	**Dobrovolníci v administrativě**	**145,12**	**168,93**
5120	Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři	Vaření pro skupinové oslavy jako pomoc jiným domácnostem	94,04	112,28
5131	Číšníci a servírky	Podávání jídel jiné domácnosti	83,14	131,19
5152	Hospodyně v domácnostech a provozovatelé malých penzionů	Pomoc při vedení cizí domácnosti	N/A	N/A

5152	Hospodyně v domácnostech a provozovatelé malých penzionů	Poskytování příbytku obětem přírodní katastrofy	N/A	N/A
5162	Osobní sluhové a příbuzní pracovníci	Dělání společnosti ostatním	N/A	N/A
5163	Pracovníci v pohřebnictví	Pomoc s organizací pohřbu	N/A	139,37
5164	Chovatelé a ošetřovatelé zvířat v zařízeních určených pro chov a příbuzní pracovníci	Péče o domácí zvířata	N/A	147,47
5164	Chovatelé a ošetřovatelé zvířat v zařízeních určených pro chov a příbuzní pracovníci	Poskytnutí pomoci známému, kolegovi nebo příbuznému žijící mimo vlastní domácnost	N/A	147,47
5242	Předváděči zboží	Předvádění vlastního řemesla na kulturní akci	N/A	N/A
5243	Podomní prodejci	Navštěvování domácností za účelem předvolební agitace nebo za účelem společenské změny.	N/A	N/A
5244	Prodejci po telefonu	Předvolební agitace nebo oslovování za účelem společenské změny prováděné telefonicky.	N/A	N/A
5311	Pracovníci péče o děti v mimoškolských zařízeních a domácnostech	Hlídání dětí členů jiné domácnosti	N/A	118,68
5311	Pracovníci péče o děti v mimoškolských zařízeních a domácnostech	Krátkodobá pěstounská péče	N/A	118,68
5312	Asistenti pedagogů	Asistence ve vzdělávacích programech, asistent učitele nebo trénink ostatních za účelem nabytí nových vědomostí	N/A	131,60
5321	Ošetřovatelé a pracovníci v sociálních službách v oblasti pobytové péče	Asistenti v oblasti zdravotnické péče	138,85	163,32
5322	Ošetřovatelé a pracovníci v sociálních službách v oblasti ambulantních a terénních služeb a domácí péče	Osobní péče a asistence osobám v jiných domácnostech	131,71	145,53
5322	Ošetřovatelé a pracovníci v sociálních službách v oblasti ambulantních a terénních služeb a domácí péče	Poskytování domácí zdravotnické péče	131,71	145,53
5322	Ošetřovatelé a pracovníci v sociálních službách v oblasti ambulantních a terénních	Domácí podpora a pomoc seniorům nebo handicapovaným	131,71	145,53

	služeb a domácí péče			
5411	Příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR a hasiči ostatních jednotek požární ochrany	Hašení požárů po katastrofě	213,13	259,12
5414	Pracovníci ostrahy a bezpečnostních agentur	Udržování pořádku v místní komunitě, např. hlídkováním na veřejných prostranstvích apod.	90,56	117,09
5419	Pracovníci v oblasti ochrany a ostrahy jinde neuvedení	Ochrana obětí přírodních katastrof před bezprostředním nebezpečím, prostřednictvím evakuace obětí požárů či povodních, odstraňování ostatků smrtelných obětí katastrof, pátrání po obětech katastrof a osobách ztracených v pustině, horách nebo na moři	N/A	N/A
5419	Pracovníci v oblasti ochrany a ostrahy jinde neuvedení	Pracovníci pátrání a záchrany	N/A	N/A
5	**Pracovníci ve službách a prodeji**	**Dobrovolnictví ve službách a dobročinném prodeji**	**111,01**	**147,69**
6113	Zahradníci a pěstitelé v zahradnických školkách	Zušlechťování veřejné zeleně vysazováním stromků apod.	N/A	128,33
6310	Farmáři samozásobitelé v rostlinné výrobě	Pomoc s dopravou, shromažďováním a organizací komunitní sklizně	N/A	N/A
6330	Farmáři samozásobitelé ve smíšeném hospodářství	Pomoc s dopravou, shromažďováním a organizací rybolovu, lovu nebo sběru	N/A	N/A
6	**Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství**	**Dobrovolní zahradníci, pěstitelé a chovatelé**	**125,22**	**131,34**
7111	Pracovníci montovaných staveb	Výstavba, rekonstrukce nebo oprava příbytků, historických areálů, budov a ostatních struktur, jako pomoc ostatním domácnostem	N/A	N/A
7	**Řemeslníci a opraváři**	**Dobrovolní kumštýři a řemeslníci**	**158,90**	**145,19**
8322	Řidiči osobních a malých dodávkových automobilů, taxikáři	Pomoc s dopravou zdrojů do místní komunity	133,24	151,65
8322	Řidiči osobních a malých dodávkových automobilů, taxikáři	Řízení, poskytování vozu, taxi nebo dodávky za účelem přepravy osob nebo materiálu	133,24	151,65

8	**Obsluha strojů a zařízení, montéři**	**Dobrovolníci obsluhují větší zařízení**	**156,06**	**156,59**
9111	Uklízeči a pomocníci v domácnostech (kromě hospodyní)	Domácí pomoc, úklid, praní a domácí práci pro ostatní.	N/A	N/A
9112	Uklízeči a pomocníci v hotelích, administrativních, průmyslových a jiných objektech	Úklid po akci pro veřejnost	85,45	93,74
9213	Pomocní pracovníci ve smíšeném hospodářství	Pomoc při dodávkách vody nebo dřeva na pro potřeby místní komunity	N/A	N/A
9214	Pomocní pracovníci v zahradnictví	Pomoc ostatním při zušlechťování veřejných travnatých ploch vykonáváním zahradnických prací	82,64	107,60
9312	Figuranti, dělníci výkopových prací a dělníci v oblasti výstavby inženýrských děl	Pomoc ostatním se zušlechťováním veřejných prostor jako jsou mosty, silnice a jiné zařízení technické infrastruktury	139,46	128,52
9313	Dělníci v oblasti výstavby budov	Pomoc při stavbě, rekonstrukci nebo opravách příbytků jiným domácnostem	82,47	135,95
9313	Dělníci v oblasti výstavby budov	Příprava na přírodní katastrofu ochranou budov a jiných struktur	82,47	135,95
9331	Řidiči nemotorových vozidel	Asistence při cestování nemotorovými vozidly	N/A	N/A
9332	Kočí	Asistence při cestování vozidly poháněnými zvířaty	N/A	N/A
9412	Pomocníci v kuchyni	Asistence ostatním mimo vlastní domácnost při přípravě pokrmů	86,04	99,91
9520	Pouliční prodejci (kromě potravin)	Fundraising, sběrem peněz do pokladniček na ulici	N/A	N/A
9613	Uklízeči veřejných prostranství, čističi kanalizací a příbuzní pracovníci	Odstraňování naplavenin po přírodní katastrofě	105,41	89,75
9621	Kurýři, doručovatelé balíků a nosiči zavazadel	Doručování zpráv, balíků apod.	N/A	N/A
9629	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci ve službách jinde neuvedení	Darování krve nebo jiného biologického materiálu jako je kostní dřeň nebo orgánů	126,20	N/A
9	**Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci**	**Dobrovolníci při jednoduchých činnostech**	**106,75**	**94,60**

Zdroj: Sestaveno autory dle kategorií v aplikace na základě členění CZ-ISCO (Český statistický úřad (2018c), ISPV (2019) a ILO (2011)

Příloha 4: Dotazník k projektu Česko s dobrovolnictvím počítá

Děkujeme za zájem o problematiku hodnoty dobrovolnictví. Níže uvedený dotazník by měl zabrat 5 až 10 minut, pokud neznáte přesnou odpověď, můžete napsat (zaškrtnout) svůj odhad. V případě dotazů či technických problémů pište na mail: jakub.dostal@vspj.cz Za účast děkuje tým projektu Česko s dobrovolnictvím počítá a organizace HESTIA-centrum pro dobrovolnictví, z.ú. a Vysoká škola polytechnická Jihlava.

*Povinné pole

1) Jméno organizace (uskupení) *

Jedná-li se o část větší organizace, specifikujte prosím.
Jedná-li se o neformální uskupení bez ustáleného názvu,
je možné napsat i více názvů.

_____

2) Vaše pracovní pozice *

Napište prosím název Vaší pracovní pozice v organizaci,
případné její obecné označení

_____

3) Právní forma vaší organizace * *Označte jen jednu elipsu.*

- ◯ Jsme neformální uskupení (nemáme právní formu)
- ◯ Spolek (dříve občanské sdružení)
- ◯ Zapsaný ústav/ Obecně prospěšná společnost
- ◯ Nadace/ nadační fond
- ◯ Evidovaná právnická osoba církve nebo náboženské společnosti (církevní právnická osoba
- ◯ Církev nebo náboženská společnost
- ◯ Příspěvková organizace
- ◯ Obec (včetně jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí)
- ◯ Kraj
- ◯ Politická strana
- ◯ Sociální družstvo
- ◯ Zisková společnost (např. a.s., s.r.o., k.s., v.o.s. apod.)
- ◯ Jiné

4) Počet dobrovolníků *

Kolik dobrovolníků ročně se přibližně zapojí ve Vaší organizaci? *Označte jen jednu elipsu.*

- 0
- 1 až 50
- 51 až 100
- 101 až 200
- 201 až 300
- 301 až 400
- 401 až 500
- Více než 500

5) Jakým způsobem dochází ve vaší organizaci k zapojení dobrovolníků? * Vyberte jednu až dvě možnosti z hlediska organizačního zajištění dobrovolnictví ve vaší organizaci.
Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- [ ] Vysíláme dobrovolníky do jiných organizací, včetně náboru a spolupráce na koordinaci
- [ ] Využíváme dobrovolníky v naší organizaci, nábor a koordinaci si zajišťujeme sami
- [ ] Využíváme dobrovolníky v naší organizaci, vysílá je k nám jiné organizace (např. dobrovolnické centrum)
- [ ] V současné době u nás dobrovolníky nevyužíváme
- [ ] _____ Jiné:

6) Počet zaměstnanců, kteří mají ve vaší organizaci na starosti koordinaci dobrovolníků * Napište aktuální počet vašich pracovníků, kteří se ve vaší organizaci věnují koordinaci dobrovolníků (včetně hlavního pracovního poměru, dohody o pracovní činnosti i dohody o provedení práce). Tato pozice se může, ale nemusí jmenovat koordinátor dobrovolníků, přičemž se může jednat i o vyčleněnou část pracovního úvazku. *Označte jen jednu elipsu.*

- 0
- 1
- 2
- 3 až 4
- 5 až 6
- 7 až 8
- Více než 8

7) Výše úvazků zaměstnanců, kteří mají ve vaší organizaci na starosti koordinaci dobrovolníků *

Napište odhad aktuálního souhrnu úvazků vašich pracovníků, kteří se ve vaší organizaci věnují koordinaci dobrovolníků (včetně hlavního pracovního poměru, dohody o pracovní činnosti i dohody o provedení práce). Tato pozice se může, ale nemusí jmenovat koordinátor dobrovolníků, přičemž se může jednat i o vyčleněnou část pracovního úvazku. Mají-li vaši zaměstnanci na starosti i jiné aktivity, vyplňte prosím odhad úvazku související s koordinaci dobrovolníků.
Poznámka k výši úvazku: 40 hodin týdně = úvazek 1; 20 hodin týdně = úvazek 0,5, apod.). *Označte jen jednu elipsu.*

- ◯ 0
- ◯ 0,1 až 0,5
- ◯ 0,6 až 1
- ◯ 1,1 až 2
- ◯ 2,1 až 3
- ◯ 3,1 až 4
- ◯ 4,1 až 5
- ◯ Více než 5

8) Označte oblasti dobrovolnictví, kterým se věnuje vaše organizace *

Zaškrtněte, na které oblasti je zaměřeno dobrovolnictví ve vaší organizaci (je možné více odpovědí). Pokud jste vaši odpověď nenalezli mezi doporučenými, doplňte prosím. *Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- ☐ Sociální
- ☐ Zdravotní
- ☐ Sport a práce s mládeží
- ☐ Životní prostředí a ekologie
- ☐ Kultura a ochrana památek
- ☐ Advokační a lidskoprávní
- ☐ Církve a náboženské společnosti
- ☐ Mimořádné události (hasiči, povodně, záchranáři apod.)
- ☐ Humanitární
- ☐ Rozvojová spolupráce
- ☐ Komunitní dobrovolnictví
- ☐ Firemní dobrovolnictví
- ☐ Jiné: _____

9. Označte regionální oblasti, kde ve spolupráci s vaší organizací dobrovolníci působí: *
Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- [ ] Všechny kraje ČR
- [ ] Zahraničí
- [ ] Jihočeský kraj
- [ ] Jihomoravský kraj
- [ ] Karlovarský kraj
- [ ] Kraj Vysočina
- [ ] Královehradecký kraj
- [ ] Moravskoslezský kraj
- [ ] Olomoucký kraj
- [ ] Ústecký kraj
- [ ] Pardubický kraj
- [ ] Praha
- [ ] Středočeský kraj
- [ ] Plzeňský kraj
- [ ] Liberecký kraj
- [ ] Zlínský kraj

10) Využili jste v minulosti ve vaší organizaci informace o hodnotě dobrovolnické práce vašich dobrovolníků? *
Podle odpovědi na tuto otázku pokračuje buďto na otázky 11a, b, c (ano, využili), nebo na 12 (ne, nevyužili, případně nevím) *Označte jen jednu elipsu.*

- ( ) Ano - opakovaně
- ( ) Ano - sporadicky
- ( ) Nevím/ nedokážu odpovědět
- ( ) Ne, ale uvažovali jsme o tom
- ( ) Ne

11a) Jakým způsobem jste v minulosti využili údaje o hodnotě dobrovolnictví? Prosíme, odpovězte na otázku pouze v případě, že jste v minulosti nějakým způsobem využili údaje o hodnotě dobrovolnictví (je možné zvolit více variant) *Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- [ ] Jednání s dárci (soukromými nebo veřejnými)
- [ ] PR účely (komunikace navenek)
- [ ] Vlastní evidence pro potřeby organizace
- [ ] Hodnotu jsme zahrnuli do účetnictví (např. z důvodu kofinancování projektů)
- [ ] Součást motivačního programu pro dobrovolníky
- [ ] Nevím, nedokážu odpovědět

11b) Jakým způsobem jste získali údaj o hodnotě dobrovolnictví ve vaší organizace?

Vyberte vhodnou možnost podle toho, *Označte jen jednu elipsu.*

- ( ) Výpočet nám dodala externí organizace
- ( ) K výpočtu jsme využili speciální software
- ( ) Výpočet jsme provedli bez použití bez použití speciálního softwaru (např. na kalkulačce)
- ( ) Jiné: _____

11c) Jakým způsobem byla hodnota dobrovolnictví ve Vaší organizaci vyčíslena?

Např. metodou Českého statistického úřadu (medián v ekonomice), metodou ILO (různé náhradní mzdy podle typu dobrovolnictví), byla stanovena donorem apod. Pokud nevíte, napište "nevím".

_____

_____

_____

_____

_____

12) Z jakého důvodu jste v minulosti nevyužili údaje o hodnotě dobrovolnictví?

Prosíme, odpovězte na otázku pouze v případě, že jste v minulosti nevyužívali údaje o hodnotě dobrovolnictví. Pokud bylo důvodů více, uveďte hlavní důvody (max. 3) *Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- [ ] Nejsme dostatečně obeznámeni s konceptem vyčíslení hodnoty dobrovolnictví
- [ ] Nemáme k dispozici potřebná data k vyčíslení hodnoty dobrovolnictví
- [ ] Nedostatečná personální kapacita
- [ ] Nevidíme přínos v získání takovýchto údajů
- [ ] Nepokládáme vyčíslování hodnoty dobrovolnictví za vhodné
- [ ] Nemáme k dispozici vhodný nástroj (software, tabulka apod.)
- [ ] Nikdo to po nás nevyžadoval
- [ ] Dosud jsme tuto možnost nezvažovali
- [ ] Jiné: _____

13) Máte zájem o výpočet hodnoty dobrovolnické práce vašich dobrovolníků? * *Označte jen jednu elipsu.*

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Nevím/ nedokážu odpovědět
- Spíše ne
- Rozhodně ne

14) Evidence dobrovolnických hodin ve vaší organizaci probíhá * *Označte jen jednu elipsu.*

- kvalifikovaným odhadem
- na základě evidence dobrovolnických hodin (např. formou docházkové knihy či přímého reportování)
- neprobíhá, ale do budoucna o tom uvažujeme
- neprobíhá a do budoucna o tom neuvažujeme

15) Data o dobrovolnických hodinách * *Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- [ ] v naší organizaci neevidujeme
- [ ] máme v interní evidenci pouze jako souhrnný údaj
- [ ] máme v interní evidenci rozděleny podle jednotlivých dobrovolnických činností (typů dobrovolnictví) máme v interní evidenci rozděleny podle charakteristik dobrovolníků (věk,
- [ ] vzdělání, sociální
- status apod.) používáme k výpočtům hodnoty práce našich
- [ ] dobrovolníků
- [ ] Jiné:

Používá technologii
Google Forms

Příloha 5 Grafické znázornění vybraných odpovědí dotazníkového šetření

Právní forma respondentů (otázka 3)

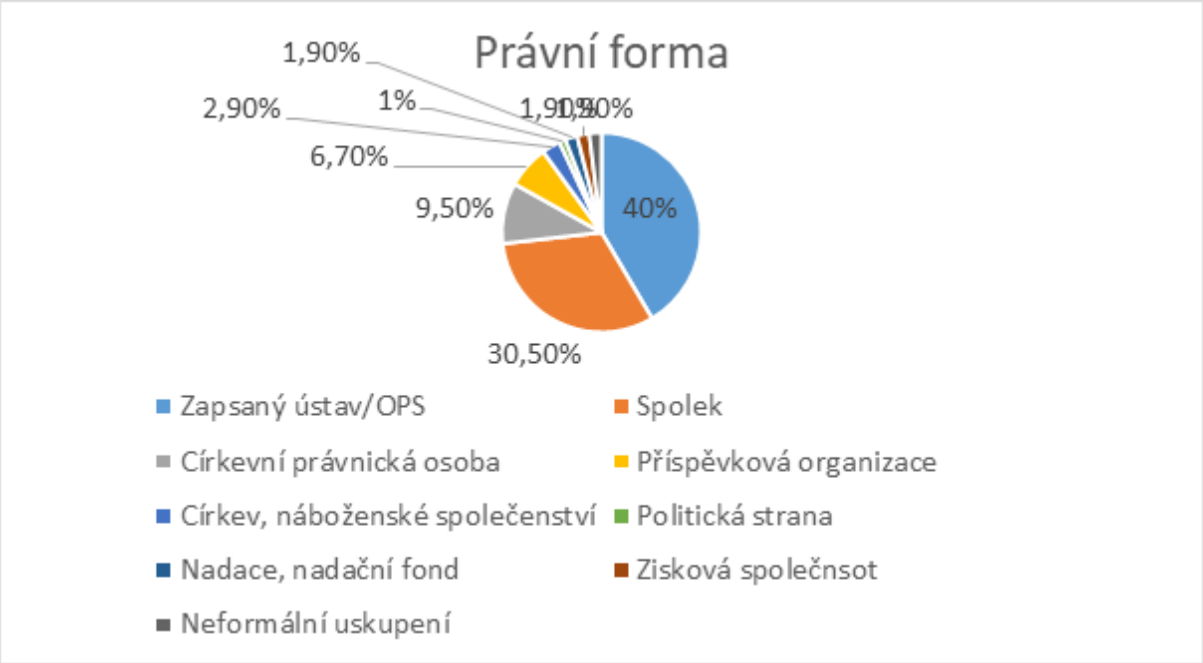

Rozdělení organizací podle počtu dobrovolníků (otázka 6)

Počet zaměstnanců, kteří mají na starosti koordinaci dobrovolníků (otázka 6)

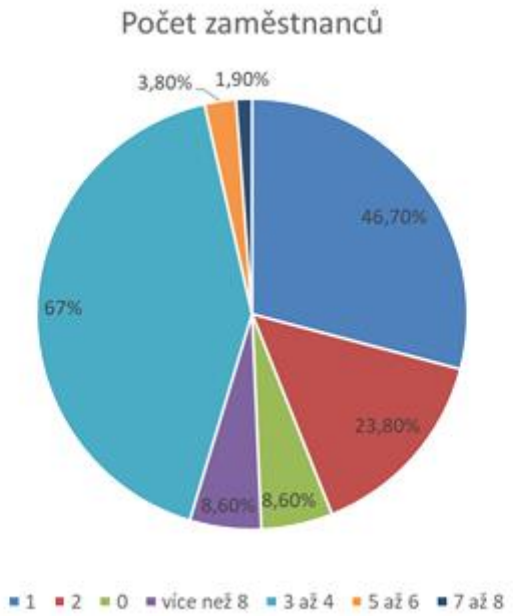

Výše úvazků zaměstnanců, kteří mají na starosti koordinaci dobrovolníků (otázka 7)

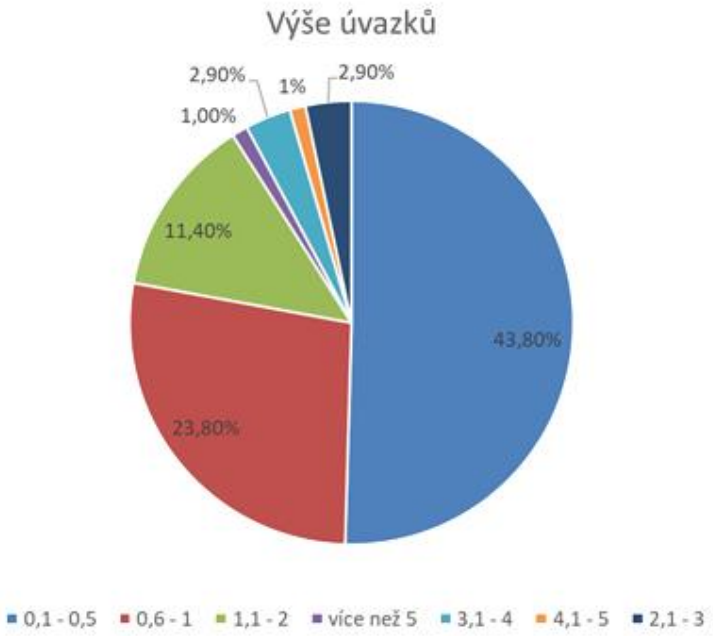

Minulé využití údajů o hodnotě dobrovolnictví (otázka 10)

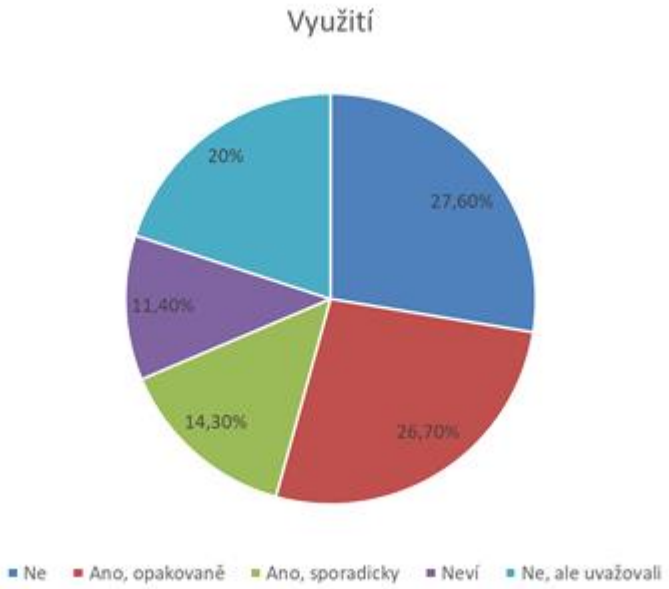

Zájem o vyčíslování hodnoty dobrovolnictví (otázka 13)

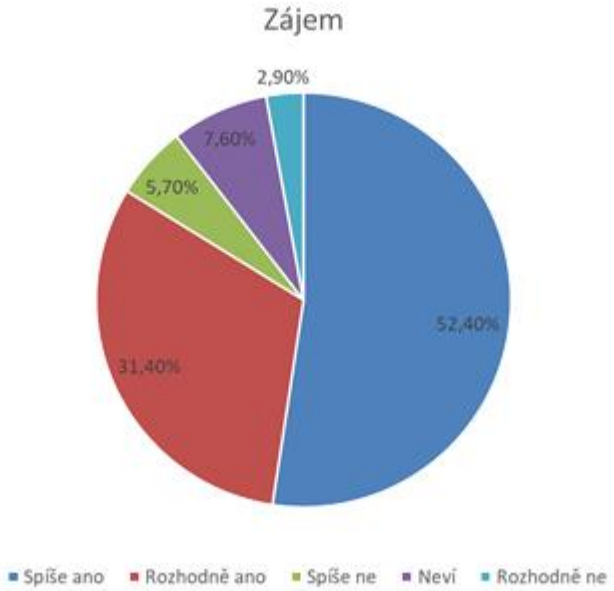

Způsob evidence dobrovolnických hodin (otázka 14)

Způsob evidence
2,90%
0
7,60%
81%
dle evidence hodin
kvalifikovaný odhad
neeviduje, uvažuje do budoucna
neeviduje, neuvažuje

Příloha 6, otázky k polostrukturovaným rozhovorům

1) Jak rozumíte pojmu ekonomická hodnota dobrovolnictví?
2) Jakým způsobem vaše organizace pracuje s pojmem hodnota dobrovolnictví?
3) Zjišťujete-li vyčíslenou hodnotu dobrovolnictvím, jakým způsobem to děláte?
4) S jakými problémy se potýkáte při vyčíslování hodnoty dobrovolnictví
5) Jak hodnotíte potřebnost zabývat se vyčíslenou hodnotou dobrovolnictví ve vaší organizaci?
6) Jaká jsou specifika vaší organizace ve vztahu k využití údajů o hodnotě dobrovolnictví?
7) Jaký údaj o hodnotě dobrovolnictví pokládáte za dostatečně relevantní?
8) Jedním z výstupů projektu je webový i mobilní aplikace pro snadné vyčíslení hodnoty dobrovolnictví. Co by taková aplikace měla splňovat, aby byla využitelná i ve vaší organizaci?
9) *(Pouze pro veřejnou správu)*: Jaké skutečnosti by byly pro váš úřad důvodem pro častější využití hodnoty dobrovolnictví (např. při kofinancování projektů?
10) *(Pouze pro NNO)*: Jaké faktory by vás motivovaly k využití této aplikace?
11) Chtěl/a byste k problematice hodnoty dobrovolnictví ve vaší organizaci něco doplnit?

Příloha 7: Zajímavé výňatky z rozhovorů pro další zkoumání

Ohledně dalších aplikací:

Zajímavé by bylo udělat online tlačítko nebo jako to, na co kliknu a objeví se nabídka-poptávka prostě online aktuální nabídka podle místa nebo třeba i oborů činnosti (Respondent z Oblastní Charity Jihlava).

Aplikace mi přijde jako super nápad …Pro mě aplikace je komunikační nástroj s dobrovolníky, a my na sportovních akcích právě tuhletu komunikaci, co nejrychlejší, nejpřesnější, a hlavně teda pro mě adresnou, vlastně řešíme jako nejdůležitější věc. My to nemáme k vyčíslení té práce, byť super, ale třeba ve vztahu ke krizovému řízení. Aplikace pro dobrovolníky na sportovních akcích by byl obrovský bonus, protože by se tam dalo třeba už v rámci nějakého přihlašovacího formuláře vygenerovat co ten člověk, jaké má kompetence, co od toho očekává, jaké jsou časové možnosti, protože nejhorší komunikace z mého pohledu je prostřednictvím sociálních sítí, kdy ta zpráva jde všem, to znamená, jestli budu mít balík pětseti lidí, a potřebuju, aby se to dostalo k pěti, tak bych řekl, že skoro stoprocentně si těch pět lidí tu zprávu nepřečte a přečte si jí čtyřiaosmdesát se kterýma komunikovat nepotřebuju, a hlavně nechci, protože se to prostě zavzdušňuje. Takže mě by se aplikace líbila jako komunikační nástroj a bral bych to jako evidenci hodin práce pro mě jako doplňkovou záležitost, protože na těch sportovních akcích si myslím, že evidenci té práce si já dokážu zajistit líp od jednoho člověka, který se tomu bude věnovat, nějaký koordinátor dobrovolníků, který je rozděluje (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Abychom ji chtěli třeba zakoupit, nebo používat…hm…tak, pokud by asi nás přesvědčili tvůrci, že to třeba i ušetří čas, nebo ušetří to něco jiného, co pak můžeme naopak tu energii nebo čas věnovat někde jinde napřímo těm lidem, nebo dobrovolníkům, tak asi to, za mě. Myslím si, že my, tím, že máme i dobrovolnictví přes hranice, tak tam tyhle ty virtuální systémy jsou určitě jakoby velmi přínosné, kdy naše koordinátorka komunikuje s Čechy v Německu, jo, zase naopak je v Německu koordinují tady, tak si myslím, že, asi tohle to…si umím představit (Respondent z Dobrovolnického centra Ústí nad Labem).

Určitě by to záleželo na tom, jak by to vypadalo. V současný době používáme SourceForge, což je CRM původně ne jako pro dobrovolníky, ale jako pro fundraising a podobný věci. To teda máme v současnosti na evidenci dobrovolníků, kde máme jako možnost psát, kolik hodin, kolik času tam strávil, kolik třeba přeložil stránek textu a takový věci. Pokud by ta, pro mě by bylo hodně zajímavý, pokud by ta aplikace byla nastavená tak, že každej ten dobrovolník tam ty věci může zadávat a je to udělaný jako praktická aplikace ne pro koordinátory, ale pro dobrovolníky, kteří tam sami nějakým způsobem evidujou nebo jako pro koordinátory těch menších skupin, tak tohle by mi přišlo super zajímavý. Prostě kdyby tam měl víceméně přístup každej. Vono se to dá členit, máte nevím jako ňáký funkce jako třeba moderátora, prostě ňáký ty funkce, který jako trošku zamezujou tomu, aby tam vznikl jako úplně chaos v tý komunitě ňáký. Myslím, že tohle by mohlo být praktičtější, ale ne když máte skupinu jako deseti lidí, ale máte jich velký množství. I pro ty koordinátory by to bylo velký ulehčení, si dovedu jako představit. Mít tak jako ty dobrovolníky, který evidujou ňákým způsobem ty věci, to by mi asi přišlo praktický. Pokud by to bylo pro mě, jako aplikace jenom pro mě, které by mi umožňovaly dobrovolníky sledovat, to by musela bejt hodně šikovná, abych měla důvod to změnit. Protože by to pro mě bylo hodně práce přejít z jednoho systému na druhej (Respondent z Greenpeace).

Tak, vzhledem, že to není u nás třeba tak masový, ale určitě, kdyby byl nějakej systém, nějakej program na to, nebo někdo něco vymyslel, což nebudu určitě já, protože já jsem ráda, že ty lidi na ty akce jsou a že je děláme a že tohlenc to, tak by to určitě tu práci ulehčilo, nejenom nám, teda jako vysílající organizaci, nebo, který kam chodíme, ale myslím spoustě jinejch dalších organizací… (Respondent z Městského úřadu Prachatice).

Diskutování významnosti údajů o hodnotě dobrovolnictví

No já jsem přesvědčený, že určitě (pozn.: zda respondent vnímá vyčíslení hodnoty dobrovolnictví ve vězeňství za relevantní či zajímavý údaj). Že nám by to, nám by to zase ukázalo na tom, jakým způsobem ti dobrovolníci v podstatě pomáhají naplňovat ty programy zacházení s odsouzenými, protože, ta vězeňská služba to má vyčíslený ve vztahu ke svému systému, ke svému resortu. Roční vstup ze státního rozpočtu na vězeňství jako takový je zhruba osm až devět miliard ročně. Náklady na jednoho odsouzeného jsou enormní. V podstatě jeden den stojí daňového poplatníka asi dvanáct set korun (pozn.: na jednoho odsouzeného) (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

... takže potom to je ohromná částka a kdyby se do toho započítala i ta třeba hodnota těch dobrovolníků, která už tady vlastně od revoluce se dá říct, ten boom byl hned o revoluci v tom devadesátém roce, pak se to, pak to, ono to rostlo, raketově to rostlo, pak to začalo klesat a dneska se to udržuje na nějaké hladině. Tak si myslím, že by to i pro tu, za prvé pro vězeňskou službu by to byl velmi zajímavý údaj, že by se vyčíslila ta hodnota té dobrovolnické služby, za druhé by to byla výborná, výborný ukazatel i pro tu naši organizaci, že bychom viděli, kolik ti dobrovolníci přinášejí vlastně, i v rámci té vězeňské duchovenské péče, jakou hodnotu předávají, a za třetí si myslím, že by to bylo dobrý i pro, to nějakým způsobem medializovat, aby i společnost, která je negativně zaměřená vůbec na vězeňství, která se dívá na bachaře nějakým způsobem, nebo na dozorce jak říkáme, na odsouzené, na ty, kteří byli propuštění. A na druhé straně, kdyby se na tu druhou pomyslnou misku vah, kdyby se dala služba těch duchovních, tak si myslím, že by to bylo hodně zajímavý, a dokonce někteří ředitelé a vedení celé řady věznic, tak vyjadřují, že ten kaplan, ten dobrovolník, ten duchovní pracovník je častokrát víc, jak ten psycholog. Protože oni k němu mají větší rozměr důvěry (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

Potřebnost zabývat se vyčíslenou hodnotou dobrovolnictví vnímáme jako pozitivní zejména ve smyslu doplnění informací o dobrovolné činnosti a zvýšení zájmu o dobrovolnickou činnost zejména z důvodu zvýšení obecné hodnoty dobrovolníka – nezaměstnaného v očích veřejnosti … Toto ohodnocení dobrovolné práce má smysl pro dobrovolníka samotného, který nejen, že dává, ale zároveň dostává zpět ve smyslu získání zkušeností, které v rámci placené práce nemá šanci získat. Tedy důležitá je hodnota toho, co vykonávám, ale také hodnota toho, co dostávám. Číselná hodnota dobrovolnické práce je rovněž něčím, čemu obecně každý klient rozumí, co si dovede představit a co je pro něj srozumitelné (Respondent z Úřadu práce Rokycany).

Smysl v tom, že to můžeš prodat. Ano, jako organizace pro společnost prostřednictvím dobrovolníků, která máme, tak vlastně do společnosti investujeme nějakou jakoby hodnotu, to je jediný smysl. Na druhou stranu se mi líbí dobrovolnictví, že je to dobrovolné a že levice nevidí, co dělá pravice. Možná ses s tím setkal sám, že spoustu dobrovolníků ani nechce být někde moc evidováno, nebo někde být odměňováno. Jdou do toho z nějakého přesvědčení, než že by někde se psalo, že dobrovolník udělal tolik hodin a má to hodnotu tolik a tolik tisíc.

To je možná pro nás jako organizaci zajímavý údaj, ale nemyslím si, že je to stavební kámen něčeho (Respondent z ADRA, o.p.s.).

Tý jo, no, to je těžká otázka jako. No ten systém je, no některý reportování je, no když třeba hledám lidi, který jsou úplně nový, nebo na, v určitým měsíci a tak, tak to reportování není úplně jednoduchý. Je to takový jako hodně intuitivní, což jako já zase rozumím úplně tomu, že to nemůže být s těma síáremkama úplně snadný. Ale představuju si, že by to mohlo bejt jednodušší. Ten systém není postavenej pro dobrovolníky. Je to na něm znát, to fungování není úplně ideální, kdyby se tam udělali ňáký jiný fungování. Tak to za mě. Já si jako myslím, že by tam mohlo bejt celkově jako počítadlo těch hodin jako celkově u každýho toho člověka. Nebo u každýho nevím. Tohle tam není, já to jako můžu dělat, ale musím to jako extra vyndávat. Což není jako, je to práce, velká práce navíc. Takže to by tam jako mohlo být, to jo. Jako ideálně i s ňákým systém graficky. Pokud by do toho mohli i ty dobrovolníci, pak by to bylo dobrý, aby oni sami vidět tenhle tejden, tenhle měsíc už jsem investoval 100, 200 300 hodin a podobně (Respondent z Greenpeace).

Hm…asi mě napadá jenom poznámka, že to jde třeba mnohem lépe v některých akreditovaných režimech, které vlastně mají hodně jakoby nastavenou tu strukturu a tu realizaci a potom asi všude existují nějaké další, jakoby přidružené, které jsou mnohem menší, nemají žádnou akreditaci, byť fungují pod nějakými pravidly, tak tam možná…mě napadá, že je trošku rozdíl (Respondent z Dobrovolnického centra Ústí nad Labem).

Já přímo ne, nevím o tom (pozn.: respondent se dosud nesetkal se zahrnutím hodnoty dobrovolnictví do financování veřejných projektů ve sportu).... (pozn.: vnímá to ale jako relevantní pro budoucí využití): Já si myslím, že ano, že to je velmi přesně určitelná hodnota, vzhledem k tomu, že ty sportovní akce jsou časově omezené. Řekněme od jednoho dne, do, v podstatě maximální délka sportovních akcí typu Olympijský festival, Mistrovství světa v hokeji a podobě, je 17 dnů. Takže to je vlastně ten rozsah toho zapojení. Takže tam se dá poměrně přesně specifikovat, kolik lidí tam je, na jakých pozicích, kolik času a podobně. Takže to si myslím, že do budoucna, pokud tohle číslo bude jasné, tak je to pro toho organizátora velmi důležité (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

O agregovaných výstupech:

Jestli je jako ještě něco, co by bylo k tomu pro mě zajímavý, tak je to jako společná propagace dobrovolnictví. Celkový ty čísla, když si představím, že ta aplikace sbírá čísla, sbírá čísla, já nevím od spousty organizací jako, který mají spoustu dobrovolníků, tak by to jako mohly být zajímavý statistický údaje o tom, kolik dobrovolníků jako v Český republice vůbec je, kolik investujou času a jaká hodnota pro Českou republiku, co to vlastně znamená, potom se to dá krásně poměřovat. Tohle by bylo zajímavý. A zároveň by se to dalo krásně ukazovat, jak jsou dobrovolníci důležitý. To mám pocit, že v tý český společnosti trošku chybí a zároveň to vnímám v současný době jako poměrně důležitou věc, ty lidi jako aktivovat. Protože ten náš občanskej sektor se začíná tak trošku jako smršťovat. Když se dívám jako na země Maďarsko, Polsko, který jsou velmi blízko, tak mi přijde jako zásadní tomu občanskýmu sektoru jako pomáhat k ňáký stabilitě, protože si myslím, že nejdeme úplně nejlepší cestou ve směřování tý naší demokracie jako, takže jako. A to dobrovolnictví může bejt jako velká podpora toho, jak ty lidi se angažujou (Respondent z Greenpeace).

Ekonomická hodnota dobrovolnictví – výrobní faktor nebo součást výstupu?

Rozdíl bych vnímal v tom, že jako odbor Evropských fondů vidíme hodnotu dobrovolnictví pouze jako vstup nebo třeba příspěvek do toho projektu. Neslouží to pro nás jako nějaký podklad k rozhodování nebo informace o rozhodování o činnosti, efektivnosti, je to pro nás skutečně jen vstup, ekvivalent toho, když jiná organizace vloží do projektu peníze, know-how, zařízení, vybavení. Myslím si, že i MPSV spíš na věcných sekcích než na sekcích Evropských fondů, by se měli, nebo se zabývají dobrovolnictvím, na to budou spíš hledět jako na informaci o sektoru, podkladu pro politické rozhodování, zatímco my to vidíme, jak říkám, jako jakési aktivum (Respondent z Ministerstva práce a sociálních věcí, Odbor Evropských fondů).

Potřeba legislativního ukotvení

No a určitě by bylo dobré, kdyby se nějak dostalo to pojetí ekonomické hodnoty dobrovolnictví do zákona, do nějakých metodik, jak s tím. Teď je opravdu chaos a zmatek kolem toho (Respondent z Oblastní Charity Jihlava).

Specifický charakter vězeňské duchovenské péče

... ten dobrovolník není zaměstnancem, ale je pověřený církví (pozn.: některou z církví), to je hlavní předpoklad, aby, pokud chce vstoupit do věznice, protože věznice je specifické prostředí, takže ta služba dobrovolníka je specifická. A opravdu je specifická, protože v té věznici je omezen, nemůže tam úplně fungovat tak, jak by si představoval třeba v nemocnici nebo někde, v nějakých sociálních službách, na dětským táboře a podobně. Je tam velký důraz na bezpečnostní hledisko, a proto ta věznice, když tam vpouští toho dobrovolníka, tak potřebuje vědět, že za tím dobrovolníkem někdo stojí. A ten, kdo za ním stojí, tak je ta církev, takže zástupce té církve tomu dobrovolníkovi napíše takzvané pověření, to je dané zákonem, a on ve spolupráci s kaplanem nebo s dobrovolníkem duchovenské péče a služby v té dané věznici, protože každá věznice takového koordinátora, kdo má na starosti tu duchovní oblast, tu duchovní sekci, tak mu tam vytvoří podmínky, aby se mohl, aby tam mohl vlastně v té věznici fungovat (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

Já si myslím, že ne, že specifikum je ta služba jako taková, to prostředí, ten kontext té služby je extrémně specifický, protože se tam střetává svět vnější se světem uzavřeným, kde, který má svoje zvláštní pravidla, který ten dobrovolník rozklíčuje, nebo je schopen rozklíčovat častokrát až po mnoha letech, tam možná jenom také řeknu, že pak z těch dobrovolníků, z některých těch dobrovolníků se stávají také i kaplani, ale u těch kaplanů ten požadavek je ještě vyšší o jednu důležitou věc, samozřejmě pověření té církve, ale on musí mít také i vysokoškolské vzdělání (Respondent z Vězeňské duchovenské péče).
*Co se týká toho vyčíslování ještě i v tom vězeňském prostředí, tak, si myslím, že nic specifického jiného tam není, ve vztahu k tomu vyčíslování, že to je úplně stejné, jako u čehokoliv jiného. Prostě ten dotyčný tam přijde, dělá tu službu, jako když je to dobrovolník nemocniční, věnuje se tomu dotyčnému klientovi, nebo příjemci té dobrovolnické služby a pak zase odejde. Specifické to je především v tom kontextu, v tom prostředí, kam on přichází, jinak, jinak si myslím, že… on musí někam dojet, musí někam přijít, musí mít něco, s čím pracuje, třeba s tou literaturou, ale jinak si myslím, že nijak extra specifické to dobrovolnictví ve vztahu k tomu vyčíslení té hodnoty, tak tam specifikum není (*Respondent z Vězeňské duchovenské péče).

Specifický charakter dobrovolnictví ve sportu

Ne, já si nemyslím, že by to bylo jiné (pozn. dobrovolnictví ve sportu oproti jiným oblastem dobrovolnictví). Jediné co, tak je to opravdu v tom časově omezeném úseku, že to není celoroční činnost, obvykle. U těch sportovních akcí tak to není celoroční činnost. Možná je to třeba na nějakou evidenci možná trochu jednodušší a přesnější, než když je to projekt, který by měl 2800 lidí sledovaných rok, tak tam třeba nějaká ta odchylka nebo chybovost může být trochu větší, tady se to dá udělat velmi dobře. Myslím si, že jinak je to dobrovolnická činnost, zapojení ve svém volném čase, je to myslím si jedno (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

U sportovních akcí jsou ti dobrovolníci vlastně věcí, která je… říká se, že bez dobrovolníků se sportovní akce udělat nedá. Což je v podstatě pravda, až na nějaké čestné výjimky nějakých exkluzivních akcí třeba, nebo něčeho takového. A je tam to ale, že jsou činnosti, které by se s dobrovolníky dělat nedaly nebo neměly. A možná, že třeba u těch činností zase se to dá díky tomu krátkému časovému úseku a tomu jasnému zadání, tak se to dá možná lépe popsat nebo lépe doložit, že jsou to třeba činnosti, které by dobrovolníci dělat neměli, a myslím si, že se tady u toho ekonomického vyčíslení té práce ukáže, že prostě najmutá parta lidí, za jasně dané peníze a na jasně dané úkoly možné v tu chvíli pro toho organizátora může být třeba v absolutních číslech dražší, ale v těch ostatních věcech, prostě může být levnější. Prostě dobrovolníci jsou skvělí, ale třeba vztah ke svěřeným věcem je občas dost velký problém a jsou to třeba i docela drahé věci, které jsou nakonec třeba náklady navíc, které by u té firmy nebyly, protože prostě by tam nebyly (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Specifický charakter dobrovolnictví v rámci Evropských sborů solidarity (dříve Evropské dobrovolné služby):

Ta ekonomická hodnota je tam limitována na ty základní životní potřeby. Alespoň tak jak to vidíme my naší agentury z Domu zahraniční spolupráce. Jestli můžu osobní zkušenost, tak když jsem dělala dobrovolničení, tak jsem si velmi uvědomovala, až tedy zpětně, že vlastně dobrovolník by měl odpracovat 30 až 35 hodin za týden, většina dobrovolníků v té organizaci, kde já jsem byla, pracovalo 40, 45 hodin za týden. V podstatě těchto extra 10 hodin ta organizace nemusela na tu odpracovanou dobu si někoho najímat a měla na to toho dobrovolníka. Ten dobrovolník dostával grant právě z národní agentury z DZS v Dánsku. Takže ekonomicky ta organizace na tom ještě k tomu v podstatě vydělala tím dobrovolnictvím (Respondent z Domu zahraniční spolupráce).

Finanční hodnota tak je jasně stanovená, jakou to pro nás má tu finanční hodnotu. Mimo to mě napadlo, že my vlastně také sledujeme výstupy, třeba jak jste mluvil o těch výsledcích, co ti dobrovolníci udělají. Každý projekt má zadáno, že musí odevzdat závěrečnou zprávu, kterou my hodnotíme a čteme a vlastně taky sledujeme ty výstupy, co se stalo na tom projektu, co to dalo tomu dobrovolníkovi, ale naopak i co ten dobrovolník dal té organizaci, takhle tedy sledujeme ty výstupy (Respondent z Domu zahraniční spolupráce).

Ano, je to třicet až třicet osm hodin týdně. Měli by to splňovat, je to vlastně na plný úvazek to dobrovolnictví u nás (Respondent z Domu zahraniční spolupráce).

(Dobrovolník má zajištěno) ...ubytování, strava, kapesné, a také cestovné a pojištění. (Cestovné) … většinou je v plné výši. Tam je vlastně taková částka podle toho z jaké vzdálenosti jede, my máme vlastně určená pásma, třeba pět set až tisíc kilometrů a na to je jedna určená částka, kterou ta organizace dostane, aby proplatila tomu dobrovolníkovi to cestovné. Většinou je to plná částka. máme tabulku, kde je to popsáno, na jaké země je jaké kapesné. Tady třeba můžete vidět, že v České republice je to teď 5 EUR na den, kapesné, což není úplně nízká částka (Respondent z Domu zahraniční spolupráce).

Specifika dobrovolných hasičů

Já myslím, že v tomhletom se shodujeme (pozn.: s ostatními resorty, co do potřeb a charakteristik), co se týče neziskovek, ale co se týče jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí, tak tam je to o něčem jiným. Tam řešíme úplně jiné věci, tam se moc nestaráme, do jaké míry poskytuje ta obec těm lidem odměnu (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Na druhou stranu je tady mylná představa, že dobrovolník znamená být laciný, což není taky pravda, protože ta akceschopnost dobrovolný jednotky, aby vám vyjelo družstvo jedna plus čtyři, musíte mít minimálně trojnásobnou zásobu těch lidí, že zrovna někdo z té množiny lidí je schopen vyjet v reálným čase. Protože nikde nemáte, že musí všichni doma být, jako celý život… takže tam my řešíme úplně trošku jiný věci. U těch dobrovolných hasičů ani dneska se tak nehraje o peníze, v těch jednotkách, protože ony ty obce skutečně jim ty odměny dávaj, a máme jednu kategorii dobrovolnejch hasičů, my to rozdělujeme do třech kategorií, podle operačních působností, že tam chceme, aby měli za každou cenu pracovněprávní vztah, a oni pobírají za pohotovost peníze. Tam je režim služby, je tam třeba dvanáct lidí minimálně, a vždycky čtyři z toho mají pohotovost, takže tam se to prakticky skoro profesionalizuje. Na tom dobrovolným hasičovi je dobrovolný to, že to dobrovolně přijal, jinak tam jsou povinnosti, úkoly a podobně (Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

*Kdežto ve spolcích, tam to není, protože občanský zákoník říká, že nesmí být členství ve spolcích a politických stran na újmu. Takže já když budu ve spolku, tak v určitým okamžiku řeknu, hele mě to nebaví, a končím, ale u jednotky sboru dobrovolných hasičů on to nemůže říct. On tam sice vstoupil dobrovolně, ale nemůže z toho vystoupit, že zrovna si usmyslí, hele to se mi dneska nehodí, já tam nepojedu. Tam už mu z toho pramení povinnosti, takže to je takový věc, že to už úplně není čistý dobrovolnictví, už to není čistej zájem, protože zájem byl u důvodu vstupu, ale už to není… tak dobrovolně se z toho vystoupit nedá, jo, že zase ta obec ho musí z toho vyřadit, musí se podrobovat lékařskejm prohlídkám, jó prostě, to už je o něčem jiným. Prakticky ty dobrovolný jednotky obcí jsou do značný míry těma předpisama profesionalizovaný, v tom vztahu, že to není úplně takovej volunteerismus, jako ostatní spolky. Protože spolek, který vznikne sdružením občanů, přijme stanovy, tak nemá žádnou odpovědnost, pokud si ji sám nestanoví, kdežto tady ne, tady to stanoví zákon, právní předpisy. U těch dobrovolnejch hasičů (*Respondent z Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru).

Doplnění z hlediska kofinancování:

Třeba při žádosti o granty, ale nejenom o granty, při žádostech o podporu organizování té akce, to může být vlastně ukázka přínosu organizátora té konkrétní akce je to záležitost třeba i která zajímá partnery té akce. Je to zajímavá cílová skupina, dobrovolnictví, ať už třeba z té

ekonomické stránky, protože u těch sportovních akcí, kde působím (pozn.: projektu Olympijských festivalů Českého olympijského výboru a zapojení dobrovolníků do běžecké ligy RunCzech), tak působí vždycky desítky nebo spíš stovky dobrovolníků, na které jsou přímé kontakty. Jsou to lidé, kteří jsou z podstaty aktivní, mají zájem třeba o ten sport daný, nebo mají zájem o ten život v regionu. Třeba i pro ty partnery je to zajímavá cílová skupina, stejně tak je to zajímavé třeba i pro větší firmy, které se třeba zabývají nebo podporují firemní dobrovolnictví, takže vlastně propojení dobrovolnické práce a vlastně nějakých benefitů zaměstnancům, což i třeba účast na takových akcích může být. Těch oblastí, kde v podstatě, v dobrém, prodáváme zapojení dobrovolníků, je hodně, a spíš není oblast, kde bychom to nepoužívali (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Je to vnímáno jako celek a třeba u těch běžeckých závodů, tak tam je to spíše akcentováno ten impact těch návštěvníků ze zahraničí, protože na pražský maraton přijede polovina účastníků ze zahraničí. Málokdy přijede běžec sám, většinou přijede s rodinou, s přáteli, takže tam ten dopad na to město je větší právě z toho cestovního ruchu než ze zapojení dobrovolníků. Takže ti dobrovolníci jsou prostě součástí toho impactu (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

To (pozn.: evidence dobrovolnických hodin) musí být, protože když to vezmu obráceně, ne z toho ekonomického pohledu, ale z organizačního pohledu, tak musíme vědět, že když je třeba obsadit sto pozic dobrovolníkama, že těch sto hodin, že těch sto lidí, nebo lépe sto deset lidí na prostřídání, máme. To znamená vlastně specifikace pozic, které je třeba obsadit dobrovolníky. Tam to není tak, že když budu mít dobrovolníky, a on bude mít čas, tak tu činnost může vykonávat. Tady jsou prostě pozice, které se musí obsadit a musí se obsadit dobrovolníkama, takže u těch akcí je velmi přesná (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Doplnění z hlediska využitelnosti těchto údajů:

Je to důležité (pozn.: zabývat se vyčíslením hodnoty dobrovolnictví ve sportu). Jedna věc je, že na těch sportovních akcích, o kterých se bavíme, pořád je to nějaká hodnota, kterou ten organizátor, prostřednictvím těch organizátorů, do té akce vkládá. A vždycky ty sportovní akce, které mají tu podporu z veřejných peněz, městských, krajských, státních, ale i z podpory partnerů, tak se vždycky ten rozpočet musí dokládat. Vyčíslení, velmi přesné vyčíslení těch hodnot. Pokud bychom věděli, nebo když budeme vědět, kolik ten organizátor vlastně přináší prostřednictvím práce těch dobrovolníků, tak to bude velmi důležité číslo, které navíc organizátora zapojení dobrovolníků stojí dost peněz. Ať už oblečení, pojištění, stravování eventuálně ubytování. To jsou obrovský náklady, který tam jsou, takže to tam musí do nějaké rovnováhy, takže to je důležité (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Druhou věc, kterou vidím jako velmi zajímavou, a kde zvažujeme nějaký projekt na to, je vlastně dlouhodobé dobrovolnictví v rámci sportovních činnosti, to znamená menší svazy, kluby a podobně. Ten sport dětí a mládeže je v podstatě postavený na dobrovolnictví a také tam není číslo, které by bylo použitelné a hlavně dokladovatelné, že je pravdivé. Takže tam je to velmi podobný tomu, co se děje třeba v sociálních a zdravotních službách, tak by určitě byl dobrý udělat i pro sportovní ne akce, ale sportovní kluby třeba a svazy (Respondent z oblasti dobrovolnictví ve sportu).

Příloha 7: Ekonomická hodnota dobrovolnictví v závěrečných pracích

Disertační práce:

- Dostál, J., Ekonomická hodnota dobrovolnictví (při mimořádných událostech), 2015
- Novák, T., Hodnota dobrovolné práce, 2008

Diplomové práce

- Nováková, T., Hodnota dobrovolnictví v Itálii a České republice, 2019
- Sládková, K., Dobrovolnictví při mimořádných událostech, 2015
- Smetana, K., Analýza hospodaření neziskové organizace Maltézská pomoc, o.p.s., 2014
- Berka, D., Ekonomický význam dobrovolnictví v ČR, 2010

Bakalářské práce

- Šmídová, N., Ekonomická hodnota dobrovolnictví: aplikační možnosti konkrétní metody ve vybrané neziskové organizaci, 2019
- Bednář, P., Financování sportu v EU a dopady finanční krize, 2015
- Nováková, T., Ekonomická hodnota dobrovolnictví v hospicové péči, 2016
- Musálková, M., Ekonomická dimenze činností dobrovolných hasičů, 2015

Disertační práce

Dostál, J., Ekonomická hodnota dobrovolnictví (při mimořádných událostech), 2015

Název práce (česky)	Ekonomická hodnota dobrovolnictví (při mimořádných událostech)
Název práce (anglicky)	Economic value of volunteering (in emergencies)
Typ práce	Disertační práce
Jméno autora (v textu)	Ing. Jakub Dostál
Vysoká škola	Masarykova univerzita
Fakulta	Ekonomicko-správní fakulta
Katedra	Katedra veřejná ekonomie
Studijní program/ obor	Hospodářská politika a správa/ Veřejná ekonomie
Datum obhajoby	19. 1. 2015
Anotace	Tato disertační práce se zabývá ekonomickou hodnotou dobrovolnictví. Jejím hlavním cílem je zhodnocení metod výpočtu ekonomické hodnoty dobrovolnictví a navržení modifikované metody. Zhodnocení metod bylo využito k vytvoření modifikované metody, intervalu ekonomické hodnoty dobrovolnictví, která kombinuje jednotlivé prvky z metod využívající bodové odhady. Tato metoda byla následně využita k formulaci teoretických hranic, od kterých jednotlivé metody přináší extrémní odhady. Metoda intervalu ekonomické hodnoty dobrovolnictví byla testována na vybraných případech dobrovolnictví při mimořádných událostech. Hlavním přínosem je teoretický nástroj, vzniklý na základě analýzy v této práci, který umožňuje výzkumníkům, ale i subjektům z praxe tvořícím metodiku pro výpočet ekonomické hodnoty dobrovolnictví, doplnit jejich design výzkumu o podpůrnou metodu, umožňující vyloučit náhradní mzdy, přinášející extrémní odhady.

	Výsledkem disertační práce je také výpočet odhadů ekonomické hodnoty dobrovolnické práce při vybraných případech dobrovolnictví.
Klíčová slova	Ekonomická hodnota dobrovolnictví; metody; mimořádné události; Česká republika.
Vedoucí práce	doc. Ing. Vladimír Hyánek, Ph.D.
Oponenti	doc. PhDr. Pavol Frič, Ph.D., prof. Ing. Juraj Nemec, CSc., doc. Ing. Barbora Slintáková, Ph.D.

Zdroj: Informační systém Masarykovy univerzity (2015)

Novák, T., Hodnota dobrovolné práce, 2008

Název práce (česky)	Hodnota dobrovolné práce
Název práce (anglicky)	Value of Volunteer Time
Typ práce	Disertační práce
Jméno autora (v textu)	Ing. Tomáš Novák
Vysoká škola	Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta	Fakulta podnikohospodářská
Katedra	Katedra podnikové ekonomiky
Studijní program/ obor	Ekonomika a management / Podniková ekonomika a management
Datum obhajoby	24. 4. 2008
Anotace (česky)	Cílem disertační práce je vyvinutí metody oceňování dobrovolné práce. Zkoumání byly podrobeny již existující postupy zjišťování hodnoty dobrovolné práce. Na základě empirického výzkumu a statistické analýzy práce přináší originální metodu, která se odvíjí z úplných nákladů práce a reflektuje výskyt dobrovolných prací. Hlavní praktický problém, jímž je neaktuálnost oceňovacích metod, se podařilo vyřešit vztažením k oficiální míře růstu důchodů.
Klíčová slova	dobrovolná práce, odměňování, oceňování, dobrovolnictví, neziskový sektor
Vedoucí práce	doc. Ing. Ota Novotný
Oponenti	doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc., PhDr. Jiří Tošner

Zdroj: Vysoká škola ekonomická v Praze (2008)

Diplomové práce

Nováková, T., Hodnota dobrovolnictví v Itálii a České republice, 2019

Název práce (česky)	Hodnota dobrovolnictví v Itálii a České republice
Název práce (anglicky)	The Value of Volunteering in Italy and the Czech Republic

Typ práce	Diplomová práce
Jméno autora (v textu)	Bc. Tereza Nováková
Vysoká škola	Masarykova univerzita
Fakulta	Ekonomicko-správní fakulta
Katedra	Katedra veřejné ekonomie
Studijní program/ obor	Hospodářská politika a správa/ Veřejná ekonomika a správa
Datum obhajoby	18. 6. 2019
Anotace (česky)	Předmětem diplomové práce „Hodnota dobrovolnictví v Itálii a České republice“ je odhadnout hodnotu dobrovolnictví prostřednictvím dvou vybraných organizací zabývajících se pomocí cizincům v Itálii a České republice, zhodnotit použitelnost a vhodnost vybraných metod k odhadování hodnoty dobrovolnictví a posoudit podobnosti a rozdíly ve výsledných hodnotách. Pro dosažení těchto cílů je třeba získat poznatky z dostupné literatury o definici dobrovolnictví a o přístupech a metodách k měření jeho hodnoty. K provedení praktického výzkumu ve vybraných organizacích musí být vymezena metodologie práce a její postup. Metody jsou aplikovány v druhé polovině práce, kde je jejich prostřednictvím hodnota dobrovolnické práce měřena a posléze vyčíslena. V závěru práce se nachází zhodnocení vybraných metod a srovnání výsledných hodnot dobrovolnictví v Itálii a v České republice
Klíčová slova	Dobrovolnictví hodnota měření Itálie Česká republika cizinci náhradní mzda
Vedoucí práce	Ing. Mirka Wildmannová, Ph.D.
Oponenti	doc. Ing. Gabriela Vaceková, PhD.

Zdroj: Informační systém Masarykovy univerzity (2019)

Sládková, K., Dobrovolnictví při mimořádných událostech, 2015

Název práce (česky)	Dobrovolnictví při mimořádných událostech
Název práce (anglicky)	Volunteering in emergencies
Typ práce	Diplomová práce
Jméno autora (v textu)	Kateřina Sládková
Vysoká škola	Masarykova univerzita
Fakulta	Ekonomicko-správní fakulta
Katedra	Katedra veřejné ekonomie
Studijní program/ obor	Hospodářská politika a správa/ Veřejná ekonomika a správa
Datum obhajoby	3. 2. 2015

Anotace	Předmětem této diplomové práce „Dobrovolnictví při mimořádných událostech“ je odhadnout velikost úspor veřejných financí na příkladu vybrané povodně v ČR následkem práce dobrovolníků při odstraňování následků povodní. V první části práce popisuji teoretická východiska pro tuto problematiku. Dále zmiňuji možnosti výpočtu odhadů ekonomické hodnoty dobrovolnické činnosti, pomocí kterých je možné vyjádřit velikost úspory veřejných financí. V poslední části aplikuji některé metody na případovou studii povodní v městě Mělníce. Tyto výsledky jsou kriticky zhodnoceny.
Klíčová slova	Dobrovolnická práce; hodnota; mimořádná událost; povodně; odhad; veřejné finance; město Mělník
Vedoucí práce	Ing. Jakub Dostál, Ph.D.
Oponent	doc. PhDr. Pavol Frič, Ph.D.

Zdroj: Informační systém Masarykovy univerzity (2015)

Smetana, K., Analýza hospodaření neziskové organizace Maltézská pomoc, o.p.s., 2014

Název práce (česky)	Analýza hospodaření neziskové organizace Maltézská pomoc, o.p.s.
Název práce (anglicky)	Economic Analysis of the Non-profit Organization Maltézská pomoc, o.p.s.
Typ práce	Diplomová práce
Jméno autora (v textu)	Bc. Karel Smetana
Vysoká škola	Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta	Filozofická fakulta
Katedra	Katedra aplikované ekonomie
Studijní program/ obor	Humanitní studia/ Komunikační studia – Aplikovaná ekonomická studia
Datum zveřejnění práce	24. 4. 2014
Anotace	Tato diplomová práce se zabývá tématem analýzy hospodaření nestátní neziskové organizace. Teoretická část práce se zaměřuje na definování a členění neziskového sektoru, specifika obecně prospěšných organizací, specifika hospodaření neziskových organizací a dobrovolnictví, které je nezbytnou součástí neziskového sektoru. V praktické části této práce je představena nezisková organizace, u níž je analýza prováděna, konstrukce hodnoty dobrovolnické práce realizované dobrovolníky v této organizaci, analýza hospodaření organizace a její zhodnocení.
Klíčová slova	Neziskový sektor, Nestátní nezisková organizace, Obecně prospěšná společnost, Dobrovolnictví
Vedoucí práce	Doc. Ing. Richard Pospíšil, Ph.D.
Oponent	N/A

Zdroj: Theses.cz (2014)

Berka, D., Ekonomický význam dobrovolnictví v ČR, 2010

Název práce (česky)	Ekonomický význam dobrovolnictví v ČR
Název práce (anglicky)	Economic value of voluntary work in the Czech Republic
Typ práce	Diplomová práce
Jméno autora (v textu)	David Berka
Vysoká škola	Masarykova univerzita
Fakulta	Ekonomicko-správní fakulta
Katedra	Katedra veřejné ekonomie
Studijní program/ obor	Hospodářská politika a správa/ Veřejná ekonomika a správa
Datum obhajoby	17. 9. 2010
Anotace	Předmětem diplomové práce „Ekonomický význam dobrovolnictví v ČR“ je vyjádření velikosti a významu dobrovolnictví v České republice v jednotlivých oblastech, ve kterých jsou neziskové organizace činné, a ohodnotit tuto velikost vůči relevantním ekonomickým veličinám. První část je zaměřena na vymezení a definici dobrovolnictví a vyjádření hodnoty dobrovolnické práce. V druhé části se objevuje analýza dat získaných ze satelitního účtu neziskových institucí a určení oblastí, v nichž je v ČR dobrovolnická práce využívána. V poslední části je pak vyjádření velikosti dobrovolnictví v ČR spolu s interpretací těchto hodnot.
Klíčová slova	Dobrovolnictví hodnota dobrovolnické práce satelitní účet neziskových institucí velikost dobrovolnictví
Vedoucí práce	Ing. Zuzana Prouzová, Ph.D.
Oponent	Ing. Marie Hladká, Ph.D.

Zdroj: Informační systém Masarykovy univerzity (2010)

Bakalářské práce

Šmídová, N., Ekonomická hodnota dobrovolnictví: aplikační možnosti konkrétní metody ve vybrané neziskové organizaci, 2019

Název práce (česky)	Ekonomická hodnota dobrovolnictví: aplikační možnosti konkrétní metody ve vybrané neziskové organizaci
Název práce (anglicky)	Economic value of volunteering: application possibilities of a selected method in a chosen nonprofit organization
Typ práce	Bakalářská práce
Jméno autora (v textu)	Nikola Šmídová
Vysoká škola	Masarykova univerzita

Fakulta	Ekonomicko-správní fakulta
Katedra	Katedra ekonomie
Studijní program/ obor	Ekonomické teorie/ Ekonomie
Datum obhajoby	31. 5. 2018
Anotace	Tato bakalářská práce se zabývá ekonomickou hodnotou dobrovolnictví. Cílem práce je kritické zhodnocení aplikačních možností metod pro ocenění dobrovolnické práce ve vybrané neziskové organizaci Junák – český skaut, středisko Moravská Třebová, z. s. a následná aplikace zvolených metod na získaná data z dotazníkového šetření. V práci je teoreticky vymezena problematika dobrovolnictví a popsány základní údaje o organizaci Junák – český skaut. K provedení praktické části bakalářské práce jsou pomocí dotazníkového šetření získána data, která jsou následně použita pro výpočet konkrétní hodnoty dobrovolnické činnosti ve skautském středisku Moravská Třebová. Hlavním přínosem práce je stanovení celkové ekonomické hodnoty, jež odpracují všichni dobrovolníci ve skautském středisku. Toto ocenění může pomoci organizaci při poukázání na celkovou skutečnou hodnotu činnosti dobrovolníků například při žádání o finanční podporu, dotace na činnost nebo k rozšíření povědomí o hodnotě vykonávané činnosti skautskými dobrovolníky.
Klíčová slova	dobrovolnictví ekonomická hodnota metody nezisková organizace skauting
Vedoucí práce	doc. Ing. Gabriela Vaceková, PhD.
Oponent	Ing. Hana Lipovská

Zdroj: Informační systém Masarykovy univerzity (2018)

Bednář, P., Financování sportu v EU a dopady finanční krize, 2015

Název práce (česky)	Financování sportu v EU a dopady finanční krize
Název práce (anglicky)	Financing of Sport in the EU and the Impacts of Financial Crisis
Typ práce	Bakalářská práce
Jméno autora (v textu)	Petr Bednář
Vysoká škola	České vysoké učení technické v Praze
Fakulta	Masarykův ústav vyšších studií
Katedra	Oddělení ekonomických studií
Studijní program/ obor	Ekonomika a management/ Personální management v průmyslových podnicích
Datum obhajoby	N/A
Anotace	Bakalářská práce se zabývá analýzou dopadů finanční krize na zdroje financování Evropského sportu. V první části této práce je popsán

	model sportu v Evropské Unii, jeho charakteristiky a důležitost televize pro sport. V druhé části je popsáno pět hlavních zdrojů financování evropského sportu. Tyto teoretické poznatky jsou dále uplatněny v praktické části. V praktické části jsou analyzovány zdroje financování evropského sportu a dopady finanční krize na tyto zdroje. K analýze těchto finančních zdrojů byla použita Evropská databáze Eurostat, databáze Evropské komise AMECO a databáze Statista.
Klíčová slova	Evropská Unie, finanční krize, sport, zdroje financování sportu
Vedoucí práce	doc. Ing. Vít Pošta, Ph.D.
Oponent	Ing. Monika Bratršovská

Zdroj: ČVUT DSpace (2019)

Nováková, T., Ekonomická hodnota dobrovolnictví v hospicové péči, 2016

Název práce (česky)	Ekonomická hodnota dobrovolnictví v hospicové péči
Název práce (anglicky)	The economic value of hospice volunteering
Typ práce	Bakalářská práce
Jméno autora (v textu)	Tereza Nováková
Vysoká škola	Masarykova univerzita
Fakulta	Ekonomicko-správní fakulta
Katedra	Katedra veřejné ekonomie
Studijní program/ obor	Hospodářská politika a správa/ Veřejná ekonomika a správa
Datum obhajoby	7. 6. 2016
Anotace	Cílem této bakalářské práce je změřit ekonomickou hodnotu dobrovolnictví ve vybraném hospicovém zařízení a zhodnotit metody použité k dosažení výsledků. Pro dosažení tohoto cíle je třeba získat poznatky z dostupné literatury o důvodech k měření ekonomické hodnoty dobrovolnictví, definici dobrovolnictví a o přístupech a metodách k měření hodnoty dobrovolnictví. K provedení praktického výzkumu v hospicovém zařízení musí být vymezena metodologie práce a její přesný postup. Metodologie a postup jsou pak aplikovány v poslední části práce, kde dochází ke srovnávání a hodnocení vybraných metod, a také ke konkrétním kvantifikacím ekonomické hodnoty dobrovolnické práce dle vybraných metod.
Klíčová slova	Dobrovolnictví ekonomická hodnota hospic přístup metoda mzda
Vedoucí práce	Ing. Marek Vyskočil
Oponent	doc. Ing. Vladimír Hyánek, Ph.D.

Zdroj: Informační systém Masarykovy univerzity (2016)

Musálková, M., Ekonomická dimenze činností dobrovolných hasičů, 2015

Název práce (česky)	Ekonomická dimenze činností dobrovolných hasičů
Název práce (anglicky)	Economic dimension of the activities of volunteer firefighters
Typ práce	Bakalářská práce
Jméno autora (v textu)	Michaela Musálková
Vysoká škola	Masarykova univerzita
Fakulta	Ekonomicko-správní fakulta
Katedra	Katedra veřejné ekonomie
Studijní program/ obor	Hospodářská politika a správa/ Veřejná ekonomika a správa
Datum obhajoby	20. 1. 2015
Anotace	Cílem práce „Ekonomická dimenze činnosti dobrovolných hasičů“ je identifikovat náklady a přínosy plynoucí z činnosti dobrovolných hasičů ve vybrané obci v roce 2013. První část práce je zaměřena na teoretickou základnu zkoumané problematiky – úkoly a význam Integrovaného záchranného systému, jednotlivých kategorií jednotek požární ochrany a Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. Je zde také vymezena definice a význam dobrovolnictví. Druhá část práce se zabývá samotnou činností dobrovolných hasičů ve vybrané obci a náklady a přínosy plynoucími z této činnosti.
Klíčová slova	Dobrovolnictví oceňování dobrovolnické práce dobrovolní hasiči Sdružení hasičů Čech Moravy a Slezska jednotka požární ochrany jednotka sboru dobrovolných hasičů sbor dobrovolných hasičů
Vedoucí práce	Ing. Jakub Dostál, Ph.D.
Oponent	doc. PhDr. Jan Šelešovský, CSc.

Zdroj: Informační systém Masarykovy univerzity (2015)